

FRIEDRICH SCHILLER

TUYỂN TẬP

KỊCH

*Những tên cướp
Âm mưu và Ái tình
Wilhelm Tell*

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG
TRUNG TÂM VĂN HÓA NGÔN NGỮ ĐÔNG TÂY

FRIEDRICH SCHILLER

Tuyển tập kịch

Đại sứ quán
Cộng hòa Liên bang Đức
Hà Nội

CUỐN SÁCH ĐƯỢC XUẤT BẢN
VỚI SỰ HỖ TRỢ CỦA ĐẠI SỨ QUÁN ĐỨC TẠI HÀ NỘI
NHÂN KỶ NIỆM 250 NĂM NGÀY SINH FRIEDRICH SCHILLER

© Các dịch giả giữ bản quyền bản dịch của mình
© Trung tâm Văn hoá Ngôn ngữ Đông Tây giữ bản quyền bố cục và trình bày

FRIEDRICH SCHILLER

Tuyển tập kịch

Tất Thắng, Nguyễn Đình Nghi, Thê Lữ dịch
Quang Chiến giới thiệu

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG
TRUNG TÂM VĂN HOÁ NGÔN NGỮ ĐÔNG TÂY

Friendrich – Schiller
(1759 – 1805)

LỜI GIỚI THIỆU

Ngày 9 tháng 11 năm nay, nhân dân Đức kỉ niệm một sự kiện lịch sử trọng đại: đó là sự sụp đổ của bức tường Berlin cách đây 20 năm dẫn đến thắng lợi của ý chí nhân dân, thống nhất đất nước. Và chỉ một ngày sau, ngày 10 tháng 11 năm 2009, cùng với nhân loại tiến bộ, những người Đức lại vui mừng kỉ niệm lần thứ 250 ngày sinh của một trong những thiên tài của dân tộc mình, một con người đã suốt đời chiến đấu cho sự thống nhất đất nước trong thế kỉ XVIII, cho tự do, bình đẳng xã hội và công lí, đó là: Friedrich Schiller, một nhà thơ, nhà soạn kịch, nhà sử học và mỹ học đã có công lớn đối với sự hình thành ý thức dân tộc Đức, đối với sự phát triển văn hoá Đức và cùng với Goethe, ông là người đại diện lỗi lạc nhất của thời kì văn học cổ điển Weimar. Hơn hai thế kỉ qua, trải qua bao thăng trầm của lịch sử, nhưng nhân dân Đức vẫn luôn luôn yêu mến và quý trọng Schiller, vinh danh ông là nhà thơ của tự do và của tuổi trẻ, là nhà soạn kịch vĩ đại nhất của văn học thế giới sau Shakespeare. Và lúc sinh thời, không những được nhân dân nước mình yêu mến và quý trọng, Schiller còn có uy tín lớn trên văn đàn Châu Âu, được độc giả nhiều nước mến phục và ái mộ, nhất là ở xứ sở đã nổ ra cuộc cách mạng tư sản Pháp phá tan ngục Bastille. Chính tại đây, sau khi lật đổ nền quân chủ và xây dựng nền Cộng hoà, nhà nước Cộng hoà Pháp đã tôn vinh Washington, vị tổng thống đầu tiên của Hoa Kỳ, Kosciuszko, nhà lãnh đạo cuộc khởi nghĩa chống Sa hoàng của nhân dân Ba Lan và F. Schiller là công dân danh dự của nước Pháp...

Schiller chính là niềm tự hào của dân tộc Đức và văn hoá Đức. Cuộc đời ông là một cuộc chiến đấu không ngừng chống lại áp bức, cường quyền, chống đói nghèo và lạc hậu để xây dựng nên ngôi đền Tự do...

F. Schiller sinh ngày 10 tháng 11 năm 1759 tại thành phố nhỏ bé Marbach bên sông Neckar thuộc công quốc Wurttemberg, là một trong ba trăm công quốc lớn bé của nước Đức cát cứ phong kiến thời đó. Cha ông nguyên là bác sĩ quân y rồi trở thành sĩ quan hậu cần phục vụ trong quân đội của công tước Karl Eugen. Mẹ ông là con gái của một chủ nhà hàng đã

sa sút. Tuy nhiên, so với tầng lớp thứ dân, hoàn cảnh gia đình của Schiller ngày đó khá đầy đủ, bố mẹ tạo điều kiện cho ông được ăn học từ tế và sớm tiếp xúc với văn chương và nghệ thuật, nhất là với kịch trường Italia. Mặc dù thời thơ ấu Schiller có những điều kiện phát triển thuận lợi, nhưng quá trình trưởng thành của ông vẫn không thể thoát khỏi những ảnh hưởng và áp lực của hoàn cảnh đen tối của nước Đức giữa thế kỉ XVIII, nhất là công quốc Wurttemberg.

Theo nhận định của F. Engels thì trong nửa sau thế kỉ XVIII, nước Đức duy nhất chỉ là một khối lượng sống đang thối rữa và suy sụp thảm hại. Không một ai cảm thấy thoải mái và dễ chịu. Thủ công nghiệp, công thương nghiệp và nông nghiệp hầu như là một con số không. Nhân dân chịu hai tầng áp chế của một chính quyền hút máu dân và của công việc làm ăn tồi tệ, thua lỗ... Tất cả đều đảo lộn và nổi bất bình tràn lan khắp nước⁽¹⁾.

Trong số ba trăm vùng lãnh thổ được cai trị bởi các vương hầu và giới quý tộc quyền quý Đức, công quốc Wurttemberg nhỏ bé chỉ có chừng nửa triệu dân, nhưng nổi tiếng khắp nước bởi lối sống xa hoa đài các của vương triều, bởi sự độc đoán, tàn bạo của công tước Karl Eugen. Thật khó hình dung nổi là cái nhà nước phong kiến nhỏ bé này lại có một triều đình đông đúc tới hai nghìn người cung phụng cho quyền lực của công tước, một bạo chúa thường hay tổ chức các lễ hội, các cuộc săn bắn, khiêu vũ, tiệc tùng, hoà nhạc... và mỗi lần như vậy thường tiêu tốn của ngân khố ba, bốn trăm nghìn quan tiền vàng. Để có kinh phí chi cho sự xa hoa và lối sống phóng túng của mình, nhất là cho các tình nhân đến từ Italia và Pháp, Karl Eugen đã không từ một thủ đoạn tàn ác nào để bóc lột dân chúng. Năm 1752, khi mới 24 tuổi, công tước xứ Wurtemberg ký hợp đồng dành sáu nghìn quân thường trực cho các hoạt động chiến tranh của Pháp và thu lợi mỗi năm 325.000 quan. Sự tàn bạo và bất nhân của công tước Karl Eugen đạt tới đỉnh điểm khi y bán đứng cho công ty thương mại Hà Lan Đông Ấn một trung đoàn bộ binh và một đại đội pháo binh để đưa sang châu Phi tác nghiệp. Công việc kinh doanh người của Eugen luôn song hành với các cuộc vây bắt người làm hàng hoá. Đau khổ và bất hạnh đổ xuống những người dân vô tội và nghèo túng, nổi oán hận và bất bình tràn lan khắp công quốc. Và Karl Eugen đã thắng tay trừng trị những người chống đối y. Học giả nổi tiếng J. J. Moser bị giam trong nhà ngục vì chống lại chính

⁽¹⁾ Lược trích theo: Schiller, ein Lesebuch für unsere Zeit, Nxb Aufbau Berlin und Weimar, tr. 11.

sách thuế hà khắc và bất công, nhà thơ chiến đấu cho tự do Schubart phải ngồi tù mười năm trong pháo đài Hohenasperg vì lên án hành động buôn người của công tước. Đối với Karl Eugen, lãnh thổ Wurttemberg và tất cả những gì tồn tại trên đó đều là của y, mọi thân phận con người đều do y định đoạt, bởi lẽ, như y thường hùng hồn tuyên bố với triều thần: "Tổ quốc ư! Chính ta là Tổ quốc!" - và bàn tay bạo chúa không những đã xô đẩy đất nước vào sự kiệt quệ về kinh tế, lạc hậu về chính trị và xã hội, còn làm tan nát nhiều gia đình, bức bách và cưỡng chế sự phát triển của nhiều thanh thiếu niên Wurttemberg, trong đó có Friedrich Schiller cũng là một nạn nhân của sự chuyên quyền, độc đoán và tàn bạo của K. Eugen.

Ngày 16 tháng 1 năm 1773, công tước Karl Eugen đã ra lệnh bắt buộc F. Schiller 14 tuổi, bắt chấp sự phân đối của gia đình, phải vào học tại Học viện quân sự của y, một cơ sở đào tạo nhân lực làm công cụ phục vụ cho chính thể chuyên chế, nơi mà nhà thơ bị giam cầm Schubart gọi đích xác là "trại nô lệ". Tại đây các học viên hầu như bị cô lập hoàn toàn với xã hội bên ngoài, họ luôn luôn phải theo dõi lẫn nhau và viết báo cáo nộp cho công tước, mọi thư từ đều bị kiểm duyệt, bố mẹ đến thăm phải có sự hiện diện theo dõi của nhân viên nhà trường, mọi sinh hoạt đều theo mệnh lệnh, thậm chí học viên cũng không được phép tới dự lễ tang cha mẹ hoặc người thân cận nhất trong gia đình. Thực chất đây là nơi đào tạo ra những tên nô lệ trung thành với công tước và nền chuyên chế của y. Schiller đã phải sống tám năm trong môi trường như vậy. Mặc dù hầu như bị giam lỏng về thể chất, bị vây hãm và áp chế về tinh thần, nhưng chàng thanh niên thông minh, giàu nghị lực và hoài bão đã không chịu để mình biến thành công cụ của công tước. Schiller bí mật tìm đọc và nghiên cứu các tác phẩm của Klopstock, Goethe, say mê với các ý tưởng của nhà khai sáng Pháp Rousseau, đặc biệt nhờ sự hướng dẫn và giúp đỡ của vị giáo sư mà Schiller rất kính trọng là J. F. Abel, Schiller có điều kiện nghiên cứu sâu các vở kịch của đại văn hào Anh, Shakespeare. Có thể nói rằng chính Shakespeare, nhà soạn kịch vĩ đại nhất của văn học thế giới, đã khơi gợi nơi chàng trai Schiller niềm say mê với kịch trường, khích lệ chàng dần dần thân vào văn chương, nghệ thuật ngay trong lúc đang phải miệt mài học tập để trở thành một bác sĩ quân y tại học viện...

Trong những năm 70 của thế kỉ XVIII, khi Schiller đang bị vây hãm trong những bức tường của "trại nô lệ" thì ở nước Đức xuất hiện trào lưu văn học Bão táp và Xung kích mang tên một vở kịch của F. M. Klingner. Phong trào này kế tục và phát triển một cách có phê phán trào lưu Khai

sáng mà Lessing là đại diện tiêu biểu, nó phản đối chủ trương quá đề cao lý trí và sự bao dung, đồng thời nhấn mạnh tình cảm của con người, ca ngợi thiên nhiên theo tinh thần Rousseau và đấu tranh mạnh mẽ chống chế độ chuyên chế phong kiến. Các nhà văn theo xu hướng này đề cao tình bạn, tình yêu và tự do cá nhân. Các tác phẩm của họ, như nhận định của F. Engels "tràn ngập tinh thần chống đối và nổi loạn chống lại toàn bộ xã hội đang tồn tại" và có ảnh hưởng đáng kể đến ý chí sáng tạo văn chương của Schiller. Nhất là vở kịch Julius von Tarent của J. A. Leisewitz (1751 - 1792) và tác phẩm Về câu chuyện trái tim người của Schubart (1739 - 1791) đã là những xung động kích thích mạnh mẽ khiến Schiller bắt tay sáng tác vở kịch đầu tiên Những tên cướp của mình (1777).

Năm 1780, Schiller tốt nghiệp khoa Y với bản luận văn Về mối quan hệ giữa mặt sinh vật và mặt tinh thần ở con người, được điều làm "thầy thuốc trung đoàn" tại thành phố Stuttgart, hàng tháng nhận một khoản tiền lương chết đói là 18 quan tiền. Ngay trong năm sau, 1781, ở tuổi 22, Schiller đã hoàn thành vở kịch Những tên cướp được sáng tác bí mật tại học viện. Nhà thơ phải vay nợ để trang trải mọi chi phí in khuyết danh tác phẩm của mình tại một nhà xuất bản tư nhân ở Stuttgart. Khi tái bản, ngay trên trang bìa có hình ảnh một con sư tử vươn mình phản nộ và phía dưới có dòng chữ "Hãy chống lại bọn bạo chúa"! Đó cũng là biểu tượng cho tinh thần phản kháng của Schiller và là một lời tuyên chiến công khai chống áp bức và cường quyền.

Ngay khi xuất hiện dưới dạng tác phẩm in khuyết danh và nhất là khi vở kịch được công diễn lần đầu tại nhà hát Mannheim ngoài lãnh thổ công quốc Wurttemberg ngày 13 tháng 1 năm 1782, tác phẩm Những tên cướp của Schiller đã gây xôn xao trong dư luận xã hội, tạo nên một chấn động mạnh trong kịch trường Đức. Báo Các học giả Erfurt (Erfurtische Gelehrten Zeitung) ra tháng 7 năm 1781 kêu lên: "Nếu chúng ta đã chờ đợi một Shakespeare người Đức thì người ấy đây rồi!". Còn công chúng xem kịch thì bị cuốn hút và xúc động mãnh liệt, thậm chí, theo lời kể của một nhân chứng đương thời thì người xem như bị hút hồn, mắt long lên, tay nắm chặt, chân giẫm thành thịch, những người không hề quen biết nhau ôm lấy nhau nức nở, còn phụ nữ thì gần như ngất xỉu, tiếng gào thét vang dậy khắp trong phòng khán giả... Sự phấn kích và tán thưởng nhiệt cuồng của công chúng khiến Schiller, người đã bí mật trốn khỏi công quốc Wurttemberg đến xem buổi công diễn đầu tiên tác phẩm của mình, vô cùng xúc động và

tự hào. Ngồi giữa đám công chúng không ai biết mình là tác giả, Schiller chăm chú theo dõi diễn biến của vở kịch theo ý tưởng sáng tạo của ông:

Hai nhân vật chính là Karl Moor và Franz Moor. Họ là hai anh em ruột thịt trong một gia đình quý tộc. Vì lợi ích cá nhân và tham vọng quyền lực, Franz Moor, người em, đã tìm mọi cách và dùng mọi thủ đoạn nham hiểm, dâm tiện và độc ác để chiếm đoạt toàn bộ tài sản, kể cả người yêu của anh trai mình. Hắn lường gạt Karl Moor, báo tin người cha đã đoạn tuyệt với chàng vì nghe tin chàng lười biếng học hành và ăn chơi đàng điếm. Hắn lại lường gạt bố mình, báo tin Karl Moor đã chết, khiến ông đau khổ, hối hận ngất đi rồi sau đó, hắn nhốt tâm giam bố vào một nhà hầm với ý định để ông chết đói và cướp đoạt gia sản. Người anh, Karl Moor, vì bất bình với thời cuộc, đau khổ vì bị cha ruồng bỏ, đã thôi học đại học, rủ bạn vào rừng làm cướp và trở thành thủ lĩnh của một toán cướp gây kinh hoàng cho giới quý tộc thống trị, đồng thời cứu giúp những người cùng khổ bị chà đạp và áp bức. Bị giới cầm quyền truy nã, Karl Moor trốn về quê nhà, và tại đây chàng đã hiểu được mọi mưu mô xảo quyệt và độc ác của người em. Karl Moor quyết định trừng phạt Franz Moor, nhưng hắn quá khiếp đảm đã tự tử. Phần cuối tác phẩm là hình ảnh Karl Moor từ bỏ đám cướp, tự nguyện nộp mình cho toà án...

Những tên cướp mở đầu cho một loạt vở kịch phản kháng chế độ phong kiến chuyên quyền của Schiller. Hành động và suy nghĩ của Karl Moor phản ánh rõ nét mức độ và giới hạn nhận thức xã hội của tác giả thời trẻ cũng như của phong trào Bão táp và Xung kích thời đó, một phong trào văn học với đặc điểm là các nhân vật thanh niên nổi loạn, căm thù bọn vua chúa quan lại, khao khát tự do cá nhân, ca ngợi tình yêu và tình bạn. Tuy sử dụng chất liệu và các mô típ quen thuộc như xung đột cha con, mâu thuẫn quyền lợi giữa anh em một nhà hoặc phản phát hình ảnh của "những tên cướp cao quý" thịnh hành trong văn chương thế kỷ XVIII, nhưng Schiller không dừng lại ở bình diện các mối xung đột riêng tư giữa những người thân mà đã nâng tác phẩm lên bình diện xã hội, thể hiện sâu xa những xung đột mang tính chất giai cấp giữa tầng lớp phong kiến chuyên quyền và giai cấp tư sản mới hình thành đang vươn lên đòi quyền lợi và cải tạo xã hội. Karl Moor và Franz Moor không chỉ là hình tượng hai anh em thù địch nhau mà còn biểu trưng cho những lực lượng xã hội đối kháng. Karl Moor, dù là người nổi loạn tự phát phản kháng chế độ chuyên chế nhưng cũng là đại diện cho khát vọng tự do của nhân dân, là bạn hữu của

những kẻ yếu, là người luôn phát ngôn hùng hồn kết tội chế độ phong kiến vô nhân đạo. Đối lập với người anh, Franz Moor hiện thân cho sự xảo trá, ti tiện, quỷ quyệt, hấn đại diện cho giai cấp quý tộc độc ác, chuyên quyền và tàn bạo, bất chấp mọi luân thường đạo lý.

Những tên cướp của Schiller xuất hiện trên sân khấu và trong các ấn phẩm là một sự kiện gây chấn động xã hội Đức thời đó. Cùng với Werther của Goethe, Karl Moor đã trở thành hình tượng tiêu biểu cho trào lưu Bão táp và Xung kích - một người hùng trẻ tuổi "đã công khai tuyên chiến với toàn bộ xã hội" (F. Engels). Và cũng không có gì đáng ngạc nhiên nếu Những tên cướp đã có một số phận sân khấu hết sức gian nan, nhất là trong nửa sau thế kỉ XVIII và đầu thế kỉ XIX. Nhiều nhà hát tại các công quốc Đức và vương quốc Áo không dám đưa vở kịch đầu tay của Schiller lên sân khấu, hoặc nếu công diễn thì cũng thẳng tay cắt xén, thêm thắt, thay đổi ngôn từ và hành động kịch, thậm chí thay đổi cả các nhân vật để không gây phẫn nộ trong giới cầm quyền. Hơn nữa, ở nhiều nơi, chẳng hạn như tại Danzig, cảnh sát ra lệnh cấm diễn Những tên cướp vì đó là "một vở kịch phi đạo đức, làm tổn hại đến thuần phong mỹ tục". Và tại Wien, kinh đô vương quốc Áo, việc làm đầu tiên của viên chỉ huy cảnh sát mới được bổ nhiệm (1804) là cấm diễn Những tên cướp, "một vở kịch cực kì nguy hiểm, phi đạo đức và phá vỡ mọi quan hệ xã hội". Hơn hai trăm năm qua, Những tên cướp luôn luôn là cái gai trong mắt giới cầm quyền phong kiến và hầu như cũng luôn luôn được công diễn với một hình hài méo mó, cắt tỉa, xa rời nguyên bản và ý tưởng của tác giả. Điều này cũng phần nào chứng tỏ ảnh hưởng lớn lao cũng như sức sống mạnh mẽ của tác phẩm. Riêng với Schiller, Những tên cướp không những đã mang đến vinh quang cho ông mà còn làm thay đổi cả cuộc đời ông.

Nghe tin Schiller trốn trại "ra nước ngoài" xem diễn kịch, đồng thời lại là tác giả của một vở kịch nguy hiểm, công tước Karl Eugen ra lệnh bắt giam Schiller mười bốn ngày và cấm ông sáng tác văn chương. Những biện pháp khắc nghiệt của công tước và hình ảnh nhà văn Schubart bị giam cầm mà Schiller từng giả danh là bác sĩ Fischer tới thăm đã thôi thúc ông nhanh chóng rời bỏ công quốc Wurttemberg. Và đêm 22 tháng 9 năm 1782, nhân lúc cả triều đình và nhân dân reo hò trong lễ hội bắn pháo hoa thì Schiller đã cùng bạn mình là nhạc sĩ A. Streicher trốn khỏi công quốc của Karl Eugen để tìm đến tự do.

Cuộc đời của nhà văn bước sang một trang mới, đầy khó khăn và thiếu thốn, nợ nần. Có lúc Schiller phải kêu lên là ông luôn luôn bị những

chiếc tất rách lòi ra khỏi cái thế giới lí tưởng để trở về với hiện thực phũ phàng! Thậm chí kịch tác gia đã nổi tiếng khắp trong và ngoài nước cũng không sao thoát khỏi sự bức bách và đe dọa của các chủ nợ, đến nỗi, trong năm 1784, nếu không được hai vợ chồng nhà Holzel, những người dân bình thường rất yêu quý tác giả, cứu giúp về tài chính, chắc chắn Schiller đã phải ngồi tù vì không trả được nợ. Mặc dù cuộc sống mới trên đất lạ gắn liền với cái đói và cái rét, với những đôi tất rách và những chiếc áo khoác cũ sờn, với những lời hăm dọa thường trực của những kẻ cho vay và vô vàn khó khăn thiếu thốn, nhưng Schiller vẫn không ngừng sáng tác kịch và thơ ca, hơn nữa, ông còn để tâm nghiên cứu sâu xa mối quan hệ giữa nghệ thuật và cuộc sống, nhất là những tác động của sân khấu đối với công chúng. Công trình nghiên cứu Sân khấu là diễn đàn của đạo đức, xuất bản năm 1785 đã thể hiện rõ nét ý tưởng của Schiller và cũng lí giải vì sao ông lại dành nhiều thời gian và tâm huyết cho kịch trường. Bởi lẽ, như ông viết, “đối với tôi, công chúng là tất cả, là việc học tập của tôi, là nền độc lập của tôi, là người thân tin cậy của tôi”. Và sân khấu, theo Schiller, có nhiệm vụ “khai sáng trí tuệ”, “giáo dục đạo đức”, trừng phạt cái xấu và khích lệ đức hạnh; hơn nữa, “nếu lễ công bằng bị mù loà bởi vàng bạc và hoan hỉ bán mình cho mọi sự xấu xa, nếu tội ác của những kẻ có chức quyền chỉ được coi như là sự yếu hèn bất lực, nếu sự khiếp sợ trối tay nhà chức trách thì sân khấu phải đoạt lấy bàn cân và lưỡi kiếm, phải lôi cổ cái xấu ra trước toà”⁽²⁾. Những ý tưởng trên đây của Schiller về sân khấu và vai trò của nó trong việc khai sáng và giáo dục công chúng, trong sự nghiệp đấu tranh chống bạo quyền và bất công xã hội đã luôn luôn làm nền tảng cho sáng tác của ông, nhất là trong các vở kịch được Schiller viết ra sau khi Những tên cướp đã gây chấn động và nhiều dư chấn trên kịch trường nước Đức.

Sau vở kịch Âm mưu nổi loạn của Fiesco ở Genua (1783), “một bi kịch cộng hoà” không mấy thành công, F. Schiller liền cống hiến cho công chúng yêu mến ông một tác phẩm mới đầy tâm huyết, được viết ra từ hiện thực của nước Đức và những trải nghiệm của chính tác giả tại công quốc Wurttemberg. Vở kịch được ấp ủ và khởi thảo trong những ngày Schiller bị giam cầm dưới uy quyền bạo ngược của công tước Karl Eugen và được hoàn thành năm 1784, khi ông có cuộc sống tự do và là nhân viên tại nhà hát Mannheim. Đó là vở “bi kịch tư sản” nổi tiếng của Schiller với tiêu đề Âm mưu và Ái tình đã đi vào lịch sử văn học thế giới. Khác với Những tên cướp, Âm

⁽²⁾ Xem: Tạp chí Văn học nước ngoài, bài viết của Đinh Quang, số 5/2005, tr. 9.

mười và Ái tình không những ghi dấu ấn trong lịch sử sân khấu mà còn ghi dấu ấn trong lịch sử điện ảnh, đã năm lần được dựng thành phim trong các năm 1907, 1911, 1920, 1922 và 1959... Và dù ở kịch trường hay trên phim trường, tác phẩm trên của Schiller đều được hoan nghênh và ái mộ...

Vở bi kịch tư sản Âm mưu và Ái tình là tác phẩm thứ ba của Schiller sau Những tên cướp và Fiesco ở Genua, được công diễn lần đầu tại Frankfurt am Main ngày 13 tháng 4 năm 1784, một vài ngày sau tại nhà hát Mannheim. Cả hai lần đều được công chúng nhiệt liệt tán thưởng. Vở kịch không những có tiếng vang lớn với công chúng đương thời mà còn rất thành công trong thế kỉ XIX và XX, nhất là trong những năm tháng có nhiều biến động cách mạng ở Châu Âu.

Ngay trong tháng 5 năm 1784, sau khi Âm mưu và Ái tình được công diễn, báo Học giả Gotha đã bình luận khen vở kịch thực sự “có những màn diễn thật tuyệt vời, tính cách các nhân vật được thể hiện thật xuất sắc” và người xem một lần nữa lại nhận ra phong cách Schiller, “người hoạ sĩ” của những bức tranh (xã hội) khủng khiếp, người sáng tạo và khai thác mọi tư tưởng của Shakespeare”...

Tạp chí Nhật ký sân khấu Nainz nhận định: cho dù các sản phẩm sân khấu của Schiller chưa phải là những tác phẩm bậc thầy hoàn thiện để có thể đặt chúng trong ngôi đền nghệ thuật Đức, nhưng chúng có những nét đặc sắc thể hiện sự am hiểu sâu sắc về con người và tưởng tượng rừng rực lửa, cả những gì bất cập cũng chỉ là những nhảm lẫn của một thiên tài... Còn Franz Mehring, nhà phê bình văn học Macxit nổi tiếng Đức, khẳng định: “Bên cạnh Emilia Galotti của Lessing, tác phẩm Âm mưu và Ái tình của Schiller là vở kịch cách mạng nhất trong nền văn học cổ điển của chúng ta”⁽³⁾.

Trong thư gửi nữ văn sĩ Minna Kautsky ngày 26 tháng 11 năm 1885, F. Engels cũng nhận định rằng: “Điều tốt đẹp nhất của vở kịch Âm mưu và Ái tình của Schiller, đó là vở kịch Đức đầu tiên có xu hướng chính trị”. Thomas Mann, trong một tiểu luận về Schiller (1955), đã kể lại kỉ niệm của mình khi ông xem Âm mưu và Ái tình tại Munchen sau đại chiến thế giới lần thứ nhất: công chúng bị hơi thở của tác phẩm dẫn tới sự cuồng nộ cách mạng và trở thành công chúng của Schiller!

Điều gì khiến cho Âm mưu và Ái tình thành công và có tác động mạnh đến người xem như vậy? Trước hết phải khẳng định rằng: đó là một

⁽³⁾ Xem: F. Schiller, *Kabale und Liebe*. Nxb Reclam 2001, tr. 117 - 127.

tác phẩm giàu tính hiện thực, rất thời sự, phản ánh được những suy tư, nguyện vọng, những nổi bất bình và oán hận của công chúng với thời cuộc và xã hội hiện hành, phê phán sâu sắc và quyết liệt chế độ phong kiến và đề cao lòng nhân ái, tình yêu và phẩm giá con người.

Schiller đã đưa lên sân khấu những xung đột giữa giai cấp tư sản đương trỗi dậy với giới cầm quyền chuyên chế phong kiến ở ngay trên nước Đức, các nhân vật hành động đều mang dáng dấp của những người sống cùng thời với nhà văn, các sự kiện dễ khiến người xem liên tưởng đến những gì đã xảy ra ở công quốc của họ. Hình tượng Tể tướng Von Walter có nguyên mẫu là Bá tước Montmartin gian ác và xảo quyệt, kẻ đã vu khống và sát hại đại tá Rieger (1722 - 1782), một sủng thần của công tước Karl Eugen, hoặc phu nhân Milford, ái phi của Hoàng thân, mang nhiều dấu ấn về tính cách và ngôn ngữ của Franziska V. Mohnheim, tình nhân của công tước, người mà Schiller đã phải đọc lời chúc mừng sinh nhật vào ngày 10 tháng 1 năm 1780, một việc làm bị bắt buộc theo lệnh của K. Eugen... Có điều chắc chắn là, khi viết Âm mưu và Ái tình, Schiller đã sử dụng triệt để những kiến thức và trải nghiệm của chính mình tại Wurtemberg, ông am hiểu sâu sắc các nhân vật và sự kiện được ông miêu tả trong tác phẩm. Vì vậy vở kịch có tính thời sự và hiện thực cao, được công chúng tán thưởng nhiệt liệt.

Trong tác phẩm Âm mưu và Ái tình, Schiller đã sử dụng một mô típ khá phổ biến trong bi kịch tư sản thời đó: một sĩ quan trẻ tuổi, Ferdinand, con trai của Tể tướng Von Walter trong triều đình của một Hoàng thân Đức, yêu sau đắm con gái của nhạc công Miller thuộc tầng lớp thứ dân, quyết tâm lấy nàng làm vợ. Nhưng mối tình trong trắng và nồng nàn của hai con người trẻ tuổi Luise và Ferdinand đã có một kết thúc bi thương. Schiller đã thành công trong việc thể hiện bi kịch của gia đình Miller mang ý nghĩa điển hình và biểu trưng cho số phận cay đắng và tủi nhục của những người dân thường trong nhà nước phong kiến chuyên chế Đức. Vì vậy, như nhận định của giới nghiên cứu, ông đã vượt qua giới hạn của bi kịch tư sản thông thường. Đề tài tình yêu trong tác phẩm mang âm hưởng chính trị, được tiếp nhận như xung đột xã hội và mâu thuẫn đẳng cấp đã vùi dập mọi mơ ước và khát vọng chính đáng của tuổi trẻ. Đọc Âm mưu và Ái tình chúng ta dễ nhận thấy những ý tưởng cao cả của nhà văn. Ông đứng cầm bênh vực quyền sống, quyền tự do và hạnh phúc của con người và kiên quyết đấu tranh chống sự độc đoán, chuyên quyền và tàn bạo của Hoàng thân và triều đình

của hắn, lên án quyết liệt những hành vi ô nhục của Hoàng thân cũng như những tội ác của bộ máy cai trị đất nước.

Người đọc khó quên đoạn người đầy tớ già thuật lại cho Milford nghe cảnh tượng thê thảm của thanh niên Đức bị Hoàng thân bán cho nước ngoài để làm bia đỡ đạn - một sự kiện tàn bạo và nhục nhã của các vương triều Đức thời đó. Trong lần công diễn đầu tiên ở Mannheim, màn kịch này đã bị gạt bỏ. Người ta lo sợ giới cầm quyền, sợ sức mạnh tố cáo mãnh liệt của tác phẩm có thể gây tổn hại cho nhà hát. Có lẽ khi sáng tác màn kịch nổi tiếng gay gắt này, Schiller đã sử dụng tư liệu của nhà thơ bị tù đầy C. F. D. Schubart in trong "Niên giám Đức" ngày 25 tháng 3 năm 1776. Theo đó, mười hai nghìn thanh niên ở Hessen, hai mươi nghìn người dân xứ Hannover v.v... đã bị bán cho nước Anh và phần đông trong số họ "sẽ tìm được nấm mồ của mình tại Mỹ quốc".

Khác với Những tên cướp, các nhân vật còn mang nhiều sắc thái điển hình hoá, thiếu vắng những chất liệu hiện thực phong phú, sinh động, Âm mưu và Ái tình của Schiller là một bước tiến vượt bậc trong sáng tác của ông, trong tác phẩm này nhà văn đã rất thành công trong việc khắc hoạ các nhân vật, đưa lên sân khấu những con người vừa có cá tính rõ nét, vừa có ý nghĩa khái quát và tính cách điển hình của thời đại.

Các nhân vật hành động trong vở kịch tạo thành hai bình diện đối lập và xung đột với nhau, một phía là nhạc công Miller và con gái ông là Luise, phía kia là Tể tướng Von Walter, Thị vệ trưởng Von Kalb, viên thư ký Wurm và kể cả Hoàng thân. Nhạc công Miller, một đại diện cho giai cấp tư sản Đức còn non yếu, vừa căm ghét bọn quý tộc thống trị, vừa sợ chúng nhưng cũng là một người chủ gia đình có trách nhiệm, một người cha đáng yêu. Và hơn nữa, khi bị chèn ép và bị Tể tướng nhục mạ, Miller đã can đảm đối đầu nói thẳng vào mặt kẻ cầm quyền, "... đây là nhà tôi... Nhưng đối với một ông khách hung bạo thì tôi tổng cổ hắn ra khỏi cửa!".

Con gái của nhạc công Miller là một cô gái nhân hậu, đáng yêu, được nhiều nhà phê bình coi là một trong những hình tượng phụ nữ đẹp nhất của sân khấu Đức. Nàng yêu say đắm Ferdinand, nhưng cũng đủ sáng suốt để hiểu rằng tình yêu nồng cháy của nàng dành cho con trai viên Tể tướng là vô vọng. Nàng đành hi sinh tình yêu với Ferdinand để cứu cha mẹ khỏi ô nhục và bị tù đầy bởi mưu kế gian ác của Tể tướng và tay sai của hắn.

Còn Ferdinand, người nàng yêu, là một thanh niên quý tộc cao quý, có những tình cảm tốt đẹp, cũng là một nhân vật nổi loạn như Karl Moor

trong Những tên cướp, nhưng kiên quyết và nhất quán hơn. Ferdinand nhận rõ bản chất của giai cấp cầm quyền, nhất là cha mình và những kẻ nịnh bợ, đề tiện vây quanh ông ta. Chàng dũng cảm chống lại chính giai cấp xuất thân của mình, muốn phá bỏ mọi ranh giới đẳng cấp và xiềng xích trói buộc để giành lấy tình yêu và bảo vệ tình yêu, nhưng đã thất bại trước những âm mưu nham hiểm và quyền lực của giai tầng thống trị mà cha chàng là đại diện.

Đối lập với Miller, Luise, Ferdinand là những nhân vật điển hình cho nền chuyên chế phong kiến ở các công quốc Đức, đại diện cho sự thối nát, chuyên quyền, tàn bạo và tội ác. Đó là Von Walter, kẻ đã sát hại người tiền nhiệm để leo lên vị trí Tổng thống, là tên thư ký Wurm nham hiểm và tì tiện, hoặc tên Thị vệ trưởng Von Kalb dối nát và uơ hèn. Tất cả đều là hình bóng của vương triều Karl Eugen.

Cũng cần nói thêm rằng, đến Âm mưu và Ái tình, Schiller cũng rất thành công trong việc khắc họa nhân vật bằng ngôn ngữ biểu hiện. Nhân vật nào, ngôn ngữ ấy. Mọi phát ngôn đều phù hợp với môi trường xã hội.

Là nhân vật mang nhiều nét đặc trưng cho trào lưu Bão táp và Xung kích, Ferdinand có ngôn ngữ giàu chất biểu cảm, hùng biện, nhiều phản đề và cặp từ đối nghĩa, bạo liệt và cũng rất thiết tha. Tổng thống có cách nói kẻ cả, hạch sách, miệt thị và rất hợm mình... Nói chung, ngôn từ và câu cú của các nhân vật đều có sắc thái riêng, đều được tác giả cá thể hoá phù hợp với từng đối tượng, với hoàn cảnh và hành động.

Mặc dù đôi chỗ chưa thoả đáng, hoặc như nhiều nhà phê bình nhận định là không phù hợp với lôgic của bi kịch, Âm mưu và Ái tình vẫn được nhìn nhận như là một kiệt tác của tuổi trẻ Schiller, một tác phẩm mẫu mực, đạt tới tầm cao mà kịch tư sản tiến bộ xưa nay chưa từng vươn tới được. Ngoài giá trị hiện thực và sự hàm súc của nội dung thấm đậm tinh thần chiến đấu của tuổi trẻ chống áp bức cường quyền, vì công lí và tiến bộ xã hội, Âm mưu và Ái tình còn là một bản tình ca đầy xúc động và mãnh liệt, vì vậy cho đến tận hôm nay, Âm mưu và Ái tình vẫn luôn luôn được yêu thích và đón đợi, vẫn là một kịch mục không thể thiếu vắng của nhiều nhà hát Châu Âu và thế giới.

Sau những thành công vang dội của Những tên cướp, Âm mưu và Ái tình, Friedrich Schiller, 25 tuổi, đã trở thành một ngôi sao sáng trên kịch trường Đức. Không những được công chúng ở quê hương quý mến, ông còn được bạn đọc ở các công quốc miền Đông nước Đức rất quý trọng và tán

thường. Tháng 4 năm 1785, theo lời mời của C. G. Korner, một người rất hâm mộ ông, Schiller đã rời bỏ Mannheim đến Leipzig, rồi từ đây đi Dresden, Jena và sau cùng đến sinh sống ở Weimar cho tới khi qua đời. Hai mươi năm xa quê hương, sống dẫu khách quê người. Đó là quãng thời gian đầy biến động trong cuộc sống của Schiller, một quãng đời luôn đồng hành với vô vàn thiếu thốn về vật chất, luôn bị hành hạ bởi bệnh tật hiểm ác và cũng luôn luôn được đón nhận sự yêu mến, cảm thông, kính trọng và giúp đỡ của bạn bè và những người ái mộ văn chương ông.

Khi sống ở Dresden và Jena, Schiller được C. G. Korner - cha của nhà thơ trẻ hi sinh trong cuộc chiến tranh giải phóng chống quân Napoleon, Theodor Korner - hết lòng khích lệ và tạo mọi điều kiện thuận lợi nhất để ông có thể yên tâm nghiên cứu và sáng tác. Sống trong sự dùm bọc và cổ vũ của bè bạn, không phải lo về đời sống vật chất, Schiller có những ngày tháng tươi vui và lạc quan. Bài thơ nổi tiếng Gửi niềm vui được Beethoven phổ nhạc trong bản Giao hưởng số 9 ra đời trong hoàn cảnh như vậy. Cũng trong thời kì này, tài năng và sức lao động phi thường của Schiller đã sáng tạo những tác phẩm đáng kính nể: ông hoàn thành vở kịch thơ Don Carlos, truyện vừa Kẻ phạm tội bị mất danh dự và cuốn tiểu thuyết Người nhìn thấy ma, tất cả đều xuất bản năm 1787.

Có thể nói Schiller là mẫu mực và là tấm gương sáng cho những người trẻ tuổi về tinh thần tự học. Được đào tạo thành “thầy thuốc quân y”, trở thành kịch tác gia nhờ tình yêu văn chương, Schiller biết mình còn thiếu kiến thức về nhiều lĩnh vực cần phải bổ khuyết, nhất là trong lĩnh vực sử học, triết học và khoa học xã hội. Thế là, với quyết tâm sắt đá và lòng say mê quên mình, trong những năm đầu sống ở miền Đông nước Đức, Schiller đã lao vào nghiên cứu lịch sử, có khi ngồi suốt mười bốn giờ liền bên trang sách, quên cả ăn nghỉ. Kết quả là trong vòng năm năm (1788 - 1793) Schiller đã xuất hiện với tư cách một sử gia. Các công trình nghiên cứu lịch sử của ông xuất bản trong thời kì này khiến giới chuyên môn phải chấn phục, đặc biệt rất được bạn đọc yêu thích và tìm đọc, bởi lẽ các trang sử được Schiller viết ra không khô khan mà giàu chất văn học, kết hợp thông minh các sử liệu với những vấn đề chính trị và lịch sử văn hoá. Ngày nay nói đến sử gia Schiller, người ta không thể không nhắc đến hai tác phẩm nổi tiếng của ông lúc sinh thời: cuốn Lịch sử suy vong của vương quốc Hà Lan thống nhất, 2 tập, in năm 1788, và Lịch sử cuộc chiến tranh ba mươi năm, 3 tập, xuất bản năm 1793.

Nhờ các công trình nghiên cứu sáng giá của mình, năm 1788, Friedrich Schiller được bổ nhiệm làm Giáo sư sử học tại trường đại học Jena. Nhưng... chỉ có chức danh, không có lương. Để có tiền ăn, Schiller phải dịch sách (dịch Vergils và Euripides). Tuy nhiên, thời ấy cũng như thời nay, nhuận bút cho dịch giả luôn luôn là một khoản thu nhập còm nhom “để sống thì quá ít mà để chết thì quá nhiều”. Schiller không thể nào thực hiện được mơ ước hạnh phúc của mình: năm 1787, trong cuộc hành trình qua Rudolstadt, Schiller đã gặp Charlotte Von Lengefeld, một cô gái hiền hậu, dịu dàng, “không đẹp nhưng có duyên”. Hai người rất yêu thương nhau. Nhưng phải đợi đến khi công tước Karl August chấp thuận cho Schiller hưởng lương mỗi năm là 200 Taler họ mới có khả năng tổ chức hôn lễ vào ngày 2 tháng 2 năm 1790.

Nhưng chưa đầy một năm sau, tháng 1 năm 1791, cuộc sống hạnh phúc của họ lâm vào tai ương: Schiller ốm rất nặng (bị lao phổi) do thiếu thốn và làm việc quá sức.

Trong một thời gian dài, ông sốt cao, suy kiệt, chấp chờn giữa cái sống và cái chết, hoặc nói theo cách trong thư Schiller viết cho Korner, thì đã nhiều lần ông thấy mặt tử thần. Và cũng rất may và bất ngờ, trong lúc gia đình gặp hoạn nạn không biết xoay sở ra sao để tồn tại thì Schiller lại được cứu giúp từ những người ái mộ văn chương ông: quận công Đan Mạch Holstein Augustenburg cùng quan Thượng thư của mình là Bá tước Schimmelmann đã quyết định trợ giúp Schiller ba năm liền, mỗi năm 1000 Taler để ông có thể chữa bệnh và tiếp tục sáng tác.

Trong những năm sống ở Jena (1789 - 1799) - một trung tâm khoa học của nước Đức thời đó, nhất là khoa học tự nhiên và triết học - ngoài việc nghiên cứu lịch sử để hoàn tất các công trình của mình trong lĩnh vực này, Friedrich Schiller cũng bắt đầu nghiên cứu các vấn đề triết học và mỹ học, đặc biệt là triết học của Kant. Có thể nói rằng, nhận thức luận duy tâm chủ quan và các tư tưởng triết học của Kant đã có ảnh hưởng đến sáng tác của Schiller. Điều này thể hiện khá rõ trong các luận văn và tiểu luận mà tác giả đã công bố, như Về thơ của Burger (1791), Về sự diễm kiều và phẩm giá (1793) và nhất là Những bức thư về giáo dục thẩm mỹ của con người (1795)... Trong các công trình này, Schiller tìm cách lưu giữ những lí tưởng cách mạng của thời trẻ về tự do và bác ái trong lĩnh vực của cái Đẹp và của các ý niệm. Ông đề cao hiệu quả của nghệ thuật, coi nghệ thuật và văn học là những yếu tố duy nhất có khả năng cải hoá con người. Và “nghệ

thuật có nhiệm vụ hoà giải con người với chính mình và giáo dục con người thành một bản thể hài hoà" mọi năng lực. Với cái nền duy tâm chủ quan, vận dụng sáng tạo và sâu sắc các ý tưởng và ý niệm của Kant, các công trình mỹ học của Schiller chủ yếu đề cập đến sự kết hợp cái Đẹp với lý tưởng nhân văn, đến sự hài hoà và tự do của con người. Vì vậy, theo nhận định của các nhà khoa học CHDC Đức trước đây, các công trình nghiên cứu của Schiller "có ý nghĩa định hướng cho nền văn học cổ điển tư sản và là những đóng góp quan trọng của ông cho sự hình thành nền mỹ học cổ điển Đức".

Schiller là một tài năng đa dạng của nền văn học Đức. Ngoài các tác phẩm sân khấu, các công trình nghiên cứu lịch sử, mỹ học, các bản luận văn về văn học - nghệ thuật ghi đậm dấu ấn trong tiến trình văn hoá Đức, ông còn được bạn đọc yêu mến với tư cách một nhà thơ có tài với những thi phẩm giàu chất suy tưởng và triết luận, tình tế trong sự biểu cảm và độc đáo trong cấu trúc đối ngẫu cũng như giàu tính sáng tạo trong vận hành ngôn ngữ thơ.

Sau Tuyển thơ năm 1782 (in cùng năm) đạt dào xúc cảm và nhiệt huyết của tuổi trẻ Bão táp và Xung kích, Schiller đã cống hiến cho người đọc nhiều thi phẩm hàm súc ca ngợi tình yêu, tình bạn, tình thân nhân văn và cuộc đấu tranh cho lý tưởng tự do, bình đẳng và bác ái, cho một xã hội công bằng và tiến bộ. Ngày nay nhiều bài thơ Schiller vẫn được nhắc đến như một quảng sáng của thi ca, như Gửi niềm vui (1785), Các thánh thần Hi Lạp (1788), Bài ca về quả chuông (1799), v.v...

Nói đến những năm tháng Schiller sống ở Jena và Weimar, người viết văn học sử không được phép quên một người bạn lớn và thân thiết của ông: đó là đại thi hào Đức J. W. von Goethe. Tình bạn giữa hai vĩ nhân của nước Đức, mặc dù rất khác nhau về nhiều quan niệm và vị thế xã hội, là một sự kết nối rất đặc biệt, một mối duyên văn chương luôn thúc đẩy sáng tạo và hoàn thiện, luôn khích lệ hai người vươn tới những đỉnh cao trong sáng tác, mang lại những thành tựu lớn lao cho nền văn học Đức. Từ 1794, Schiller cộng tác chặt chẽ với Goethe ra tạp chí văn học *Moren* (1795 - 1797), rồi *Musen Almanach* (1796 - 1800), cùng nhau sáng tác Những câu thơ châm biếm (1796). Đặc biệt, năm 1797 đã đi vào lịch sử văn học Đức như một sự kiện đặc biệt với sự xuất hiện những bản balat nổi tiếng của Goethe và Schiller, thường được gọi là năm balat ở Đức. Hàng loạt balat của Schiller như Chiếc nhẫn của Polykrates, Đàn sếu của Ibykus, Chiếc găng tay, Người

thợ lặn,... (1797) cũng như Sự thể chấp và Cuộc chiến với con rồng (1798) được bạn đọc nhiệt liệt tán thưởng và yêu thích. Trong quá trình sáng tác, Goethe và Schiller đã kết hợp tài tình những yếu tố tự sự, kịch tính và trữ tình và góp phần đưa nghệ thuật bulat cổ điển Đức đến hoàn thiện.

Năm 1799, Schiller cùng gia đình chuyển hẳn đến Weimar sinh sống và ở đây cho tới ngày ông qua đời: tháng 5 năm 1805. Ông mất vì căn bệnh hiểm nghèo khi chưa tròn 46 tuổi. Sáu năm ở trung tâm văn hoá Weimar là thời kì ông chiến đấu không ngừng với bệnh tật, và vượt lên tất cả với một nghị lực phi thường. Schiller đã vươn tới đỉnh cao của nghệ thuật thi ca, đồng thời để lại cho hậu thế những tác phẩm sân khấu vĩ đại là niềm tự hào của nền văn hoá Đức: bộ kịch lịch sử tam khúc Wallenstein, in năm 1800; tiếp đến là Maria Stuart, công diễn cùng năm; Thiếu nữ ở Orleans (1801), Cô dâu ở Messina (1803), và Wilhelm Tell (1804)...

Trong khoảng một thập niên, sau khi công bố vở kịch thơ Don Carlos (1787) mang đậm dấu ấn của phong trào Khai sáng và chủ nghĩa nhân đạo tư sản, Friedrich Schiller hầu như không viết kịch. Ông tập trung thời gian và trí lực nghiên cứu mỹ học, triết học và khoa học lịch sử, và thực tế đã trở thành một sử gia có tên tuổi và rất được ái mộ. Nhà viết sử trong nhà thơ hoặc nhà thơ trong nhà viết sử Schiller chính là cội nguồn cho những thành công của tác giả khi ông trở lại với sân khấu và lao động đến kiệt sức, giành giật lấy từng ngày còn tồn tại cho sáng tác. Vở kịch đồ sộ Wallenstein là một bức tranh rộng lớn, sân khấu hoá những vấn đề của đất nước và dân tộc mà sử gia đã viết trong cuốn Lịch sử cuộc chiến tranh ba mươi năm (1790). Maria Stuart (1800) phản ánh một giai đoạn lịch sử của vương quốc Anh trong nửa sau thế kỉ XVI với nữ hoàng Elisabeth, người đã cho tử hình Maria Stuart, một đối thủ nguy hiểm, để bảo vệ ngai vàng. Trong thế kỉ XX, vở bi kịch này của Schiller được dựng thành phim trong các năm 1913, 1921, 1927 và 1959. Chỉ tám ngày sau khi hoàn thành Maria Stuart, Schiller đã bắt tay viết vở bi kịch lãng mạn Người thiếu nữ ở Orleans ca ngợi cuộc đấu tranh vì tự do và thống nhất đất nước của nhân dân Pháp. Vở kịch được hoàn thành vào ngày 16 tháng 4 năm 1801. Goethe đánh giá đây là vở kịch hay nhất của Schiller. Nhưng, vì "xu hướng chính trị" của tác phẩm, công tước Karl August đã cấm diễn ở nhà hát Weimar, nơi Goethe là giám đốc. Người thiếu nữ ở Orleans của Schiller, theo nhận xét của giới phê bình, là một tác phẩm rất đẹp và trong sáng về ngôn ngữ, giàu tính dân gian và những hoạ tiết lãng mạn. Vở kịch trên đây, về phương diện ngôn ngữ biểu hiện, có thể sánh ngang với tác phẩm cuối đời và là

đỉnh cao của nghệ thuật kịch Schiller là Wilhelm Tell (1804) được giới thiệu trong tuyển kịch này.

Cho đến nay, vở kịch thơ 5 hồi Wilhelm Tell của Schiller vẫn là một tác phẩm sân khấu được yêu thích và không thể thiếu vắng trong kịch mục của các nhà hát Đức. Đó là tác phẩm thành công nhất của tác giả, được nhìn nhận như một kiệt tác của kịch trường cổ điển Đức, thể hiện rõ tài năng của Schiller khi ông hướng tới những đề tài chính trị - lịch sử trọng đại và dành cho nhân dân, cho những con người bị áp bức bóc lột một vị trí ngày càng lớn lao hơn trong sáng tác của mình. Wilhelm Tell là một tác phẩm như vậy. Ngày 12 tháng 9 năm 1803, khi viết thư cho Korner, Schiller đã thông báo với bạn ý đồ sáng tác của mình: ông đang viết một “vở kịch của nhân dân” (ein Volksstück), và có lẽ nó sẽ “làm rung chuyển sân khấu Đức”.

Theo gợi ý của Goethe, người đã kể cho Schiller nghe rất nhiều điều lí thú và hấp dẫn về đất nước và con người Thụy Sĩ sau chuyến đi của ông, Schiller bắt đầu nghiên cứu say mê lịch sử đất nước này. Ông đặc biệt quan tâm đến cuộc khởi nghĩa của nhân dân Thụy Sĩ thuộc các tiểu bang Schwyz, Uri và Unterwalden. Năm 1291, nhân dân trong ba tiểu bang đã đoàn kết lại trong một “Liên minh vĩnh cửu”, nguyện hỗ trợ lẫn nhau và cùng nhau chiến đấu chống sự thống trị của vương triều Áo, quyết tâm giải phóng đất nước khỏi sự áp bức và bóc lột của ngoại bang. Cuộc chiến đấu vì tự do và độc lập của nhân dân Thụy Sĩ diễn ra hết sức quyết liệt, đầy hi sinh gian khổ, cuối cùng đã giành thắng lợi. Năm 1315, những người Thụy Sĩ giành lại được quyền tự chủ trước dây của mình, và đến năm 1499 được công nhận hoàn toàn độc lập về lãnh thổ.

Gắn liền với cuộc khởi nghĩa thắng lợi của những người nông dân Thụy Sĩ chống ách thống trị ngoại bang là truyền thuyết về Wilhelm Tell, một người nông dân có tài bắn cung nỏ và chèo thuyền. Wilhelm Tell là một nhân vật huyền thoại, tồn tại từ đời này sang đời khác trong những bài dân ca và văn chương truyền khẩu Thụy Sĩ. Theo tương truyền thì Tell là một người tự do. Khi tên Thái thú Gessler cắm một cây cọc xuống đất, treo chiếc mũ của hãn lên đó và bắt dân chúng phải cúi chào chiếc mũ, thì anh cương quyết không chấp nhận sự sỉ nhục của kẻ thống trị. Anh bị bắt. Tên Thái thú hiểm ác bắt anh phải bắn một quả táo đặt trên đầu con trai mình, hãn hứa nếu anh bắn trúng sẽ trả lại tự do cho anh. Tell giương cung bắn trúng quả táo, nhưng Gessler vẫn trối anh dẫn về phủ. Trên đường đi,

Wilhelm Tell đã trốn thoát, nấp vào một khe núi, giương cung bắn chết tên Thái thú Gessler khi hắn cưỡi ngựa đi qua đó.

Trong Biên niên sử Thụy sĩ (1734) mà Schiller nghiên cứu, tác giả A. Tschudi chỉ có ít dòng về W. Tell, không có dữ kiện lịch sử nào về nhân vật này. Nhưng với Schiller, Wilhelm Tell là một hình tượng được yêu thích trong dân gian, được ca ngợi và truyền tụng. Và bằng thủ pháp nghệ thuật, Schiller đã đưa con người hành động đơn độc này hội nhập với cuộc đấu tranh chung của nhân dân Thụy Sĩ và trở thành người đại diện cho cuộc chiến đấu chống áp bức và cường quyền, chống ách thống trị ngoại bang vì tự do và độc lập dân tộc. Kết hợp các sự kiện lịch sử với truyền thuyết, Schiller đã sáng tạo ra một Wilhelm Tell bất hủ trên kịch trường Đức và Châu Âu.

Sau khi nghiên cứu sâu các sự kiện lịch sử, các tác phẩm miêu tả đất nước, con người, phong tục tập quán và những đặc thù của ngôn ngữ Thụy Sĩ, kể cả những tấm bản đồ treo kín các bức tường để tìm hiểu nơi xảy ra các trận đánh cũng như nơi diễn ra hội thể Liên minh vĩnh cửu của dân chúng, năm 1803, Schiller bắt tay vào sáng tác vở kịch rất tâm đắc của mình và hoàn thành nó trong tháng 2 năm 1804. Ngày 17 tháng 3 năm 1804, Wilhelm Tell được công diễn lần đầu tại nhà hát Weimar dưới sự điều hành của Goethe và được công chúng hoan nghênh nhiệt liệt. Ngày 4 tháng 7 năm 1804, vở kịch được trình diễn tại Nhà hát quốc gia Berlin và thành công đến mức phải diễn đi diễn lại tới ba lần trong vòng một tuần lễ. Cùng thời gian này, tác phẩm đã được in thành sách và bán hết nhanh chóng, người ta phải vội vàng tái bản để đáp ứng nhu cầu của bạn đọc.

Wilhelm Tell là một vở kịch của nhân dân, như Schiller tâm nguyện, và nó đề cập đến vai trò của nhân dân trong lịch sử, nhất là đã khai thác và phát triển một đề tài mới mẻ trong văn học Châu Âu nửa sau thế kỷ XIX: đó là cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc của nhân dân chống sự thống trị của ngoại bang, mà ở đây điển hình là nhân dân Thụy Sĩ vùng lên chống giới cầm quyền Áo với Thái thú Gessler là kẻ đại diện. Cũng như nhiều vở kịch khác của Schiller, trong Wilhelm Tell, nhà văn đã phản ánh sâu sắc nỗi thống khổ của nhân dân bị áp bức và tố cáo sự chuyên quyền và tội ác của giới cầm quyền tàn bạo và hách dịch. Thái thú Gessler luôn phỉ báng và làm nhục những người Thụy Sĩ, xúc phạm nhân phẩm của họ. Gia đình nào cũng có mối thù riêng với hắn. Người thì có bố bị hắn chọc mù mắt, kẻ có vợ bị hắn chòng ghẹo, người thì bị cướp của cải, phá nhà cửa và đuổi đi... Xung đột và mâu thuẫn giữa kẻ cai trị và người bị cai trị trở nên gay

gắt. Và cái mới trong tác phẩm của Schiller chính là sự giải quyết các mâu thuẫn dân tộc: nhân dân Thụy Sĩ đã đoàn kết lại tại Hội thể ở Rutli, nguyện cùng nhau làm một dân tộc của những người anh em gần bó keo sơn không thể tách rời trong mọi khó khăn và nguy hiểm, quyết chí tranh đấu chống lại bọn thống trị. Tin Wilhelm Tell bắn chết tên Thái thú Gessler là tín hiệu cho cuộc khởi nghĩa. Nhân dân hăng hái cầm súng trong tay cùng chiến đấu chống bạo quyền và áp bức để giải phóng quê hương.

Cao điểm của vở kịch là Hội thể Rutli, một cảnh trang nghiêm và thiêng liêng, với những nhân vật thuộc mọi tầng lớp xã hội: nông dân, thợ săn, tiểu phu, người đánh cá... và có cả quý tộc bản xứ. Mỗi nhân vật đều được khắc hoạ với tính cách riêng và tiêu biểu cho một lớp người, một nghề nghiệp nhất định. Tất cả các cá thể hợp lại thành sức mạnh đoàn kết toàn dân, một sức mạnh lớn lao có thể quyết định vận mệnh của đất nước và sự phát triển lịch sử.

Điều đáng chú ý là trong tác phẩm, Schiller đã thể hiện tài tình các mô típ tâm lí của nhân vật, phù hợp với diễn biến hành động và sự phát triển tính cách. Ví như Wilhelm Tell, ở phần đầu tác phẩm được miêu tả là một người đàn ông dũng cảm, sẵn sàng giúp đỡ người khác, đồng thời cũng là một người biết chịu đựng và yêu thích sự yên bình. Anh không tham dự Hội thể Rutli và cuộc gặp gỡ đại diện các tiểu bang. Nhưng chính sự độc đoán tàn bạo và hành vi sỉ nhục nhân phẩm con người của Gessler đã khiến Tell có hành động phản kháng quyết liệt, căm phẫn bắn chết tên Thái thú rồi sau đó gần bó số phận của cá nhân mình với số phận của cả dân tộc.

Ngôn ngữ kịch trong Wilhelm Tell được coi là mẫu mực và sáng tạo, giàu hình ảnh và ngữ điệu, phù hợp với từng nhân vật và hoàn cảnh, nhiều câu có tính chất cách ngôn và thực tế đã trở thành tục ngữ ngày nay vẫn được sử dụng. Các nhà ngôn ngữ học đánh giá cao tài năng của Schiller. Mặc dù là người Đức và chưa từng đến Thụy Sĩ, nhưng Schiller đã khắc hoạ các nhân vật đại diện cho các tiểu bang như Walter Furst, Stauffacher, Melchtal và những người khác dự hội thể bằng ngôn ngữ và biểu thị hành động đúng là người Thụy Sĩ, không lẫn vào đâu được. Điều này khiến cho các chuyên gia phải khâm phục.

Wilhelm Tell được yêu thích ngay từ khi nó xuất hiện. Người đọc ngầm hiểu đó là lời tác giả kêu gọi nhân dân Đức đoàn kết đấu tranh cho thống nhất đất nước và dân tộc, đứng lên chống quân đội Napoleon để bảo vệ Tổ quốc. Hơn nữa, ngoài những ý tưởng cao cả của tác phẩm, Wilhelm

Tell còn được yêu thích vì vở kịch cuối đời này của Schiller, như nhà văn giải Nobel Thomas Mann đã viết: "Là một kiệt tác, giản dị, cao cả và vĩ đại, đầy hiệu quả và gây xúc động, một sân khấu hùng vĩ và là một vở kịch thơ cao quý nhất...".

Friedrich Schiller là một trong những thiên tài của nền văn học dân tộc Đức, thời trai trẻ, ông là người đại diện xuất sắc của trào lưu văn học Bảo tấp và Xung kích; và sau này, cùng với Goeth, ông là một đại diện lỗi lạc của nền văn học cổ điển Đức. Suốt đời mình, Schiller đã đem nghệ thuật phục vụ cuộc đấu tranh của nhân dân Đức chống lại các thế lực phong kiến thống trị tàn bạo, vì tự do, nhân phẩm, bình đẳng xã hội, độc lập dân tộc và thống nhất đất nước. Nhân dân Đức tôn vinh ông, tác giả của hàng loạt tác phẩm sân khấu bất hủ, từ Những tên cướp, Âm mưu và Ái tình thời trẻ đến Wilhelm Tell lúc cuối đời, là một trong những nhà thơ vĩ đại nhất của dân tộc, một người đã cùng với Lessing, Goethe góp phần quan trọng vun đắp nên ý thức dân tộc và nền văn hoá dân tộc Đức.

Đánh giá về Schiller, nhà phê bình văn học Nga Belinski coi ông là thiên tài của nhân loại xuất hiện ở Đức trong thế kỉ XVIII, có những tác phẩm vượt mọi không gian và thời gian, đồng thời là "viên công tố của toàn nhân loại đã kêu gọi loài người hướng lên phía trời cao". Và H. Heine, nhà thơ lớn của nước Đức, ca tụng Schiller là người có công "phá tan nhà ngục Bastille tinh thần, xây dựng nên ngôi đền của tự do" để các dân tộc cùng chung sống bên nhau trong mối tình huynh đệ...

Hà nội, ngày 31 tháng 10 năm 2009

QUANG CHIẾN

DIE RÄUBER

Schauspiel in fünf Akten

Quae medicamenta non sanant,
ferrum sanat, quae ferrum non sanat,
ignis sanat.

HIPPOCRATES

NHỮNG TÊN CUỐP

KỊCH 5 HỒI
TẮT THẮNG dịch

Thuốc không chữa được, đã có sắt
Sắt không chữa được, đã có lửa

HIPPOCRÁT.

* Dịch theo bản tiếng Nga của

Nhà xuất bản Văn học Matxcơva – 1959

* In theo bản Nhà xuất bản Văn Học, Hà Nội, 1983.

NHÂN VẬT

Fôn Moorơ (von Moor)	}	<i>Bá tước thừa kế</i>
Các (Karl)		<i>Con trai lão</i>
Fransơ (Franz)		
Amalia (Amalia von Edelreich)	}	
Spighenbéc (Spiegelberg)		
Svaisơ (Schweizer)		
Grim (Grimm)		<i>Những người thanh niên sống phiêu</i>
Radơman (Razmann)		<i>bạt rồi trở thành những tên cướp</i>
Suptelơ (Schufterle)		
Rôlơ (Roller)		
Kôdinski (Kosinsky)		
Svatsơ (Schwarz)	}	
Hécman (Herrmann)		<i>Con hoang của một quý tộc</i>
Đanien (Daniel)		<i>Người hầu trong nhà Fôn Moorơ</i>
Môđơ (Pastor Moser)		<i>Tên mục sư</i>
Cha đạo		
Lũ cướp		
Một số nhân vật phụ		
<i>Nơi xảy kịch: Nước Đức</i>		
<i>Thời gian: Ngót hai năm</i>		

* Tên nhân vật chúng tôi để theo phiên âm của những bản in trước đây và đã quen thuộc với bạn đọc Việt Nam, chỉ ghi thêm tên bằng tiếng Đức để tiện tra cứu.

HỒI MỘT

CẢNH 1

*Miền Francônia - căn phòng trong Lâu đài Moorơ.
Fransơ, ông già Fôn Moorơ*

FRANSƠ - Cha có khoẻ không, thưa cha? Nom cha xanh quá.

FÔN MOORƠ - Con trai của cha, cha khoẻ; con muốn nói với cha điều gì phải không?

FRANSƠ - Thưa cha, có thư từ Laixích... do viên quản lí của nhà chúng ta gửi đến.

FÔN MOORƠ (*lo lắng*) - Tin về thằng con trai Các của ta?

FRANSƠ - Cha đã đoán đúng. Nhưng con lo sợ. Thật vậy, con không biết... sức khoẻ của cha... Có đúng là cha cảm thấy trong người dễ chịu không, thưa cha?

FÔN MOORƠ - Cha khoẻ như con cá trong nước. Nó viết về con trai ta phải không? Nhưng sao con lại lo lắng cho cha như thế? Vì nguyên cớ gì, mà hai lần con hỏi cha về sức khoẻ của cha?

FRANSƠ - Nếu như cha còn ốm, nếu như cha cảm thấy dù chỉ là hơi mệt một chút thôi, thì cha hãy cho phép con để khi khác, đúng lúc hơn. (*Nói thật khẽ*) Cái tin này không dành cho người già yếu đâu thưa cha.

FÔN MOORƠ - Lạy Chúa, tôi đang nghe thấy gì đây?

FRANSƠ - Hãy cho phép con trước hết được lui ra đằng kia và khóc thương người anh lẫm lạc của mình. Con phải câm lặng muôn đời, không một lời nào về anh. Bởi vì, anh là con trai cha. Con phải muôn đời giấu kín đi cái nỗi nhục của anh, bởi vì, anh là anh con.

Vâng lời cha - đó là cái nghĩa vụ đầu tiên thề thắm của con. Nhưng vì thế mà xin cha hãy lượng thứ...

FÔN MOORÔ - Ôi, Các, Các, nếu như mày biết rằng, bằng phẩm hạnh của mày, mày đã gây vò trái tim người cha như thế nào! Chỉ cần một cái tin tốt lành duy nhất về mày thôi, cũng đủ làm cho cha sống thêm 10 năm nữa, cũng đủ biến cha thành một trang thanh niên rồi! Nhưng chao ôi, đấng này cứ mỗi lần có tin mới về mày, thì mỗi bước cha lại bị kéo tới gần kề miệng lỗ.

FRANSÔ - Nếu như vậy thì, hỡi ông già khốn khổ, xin tạm biệt, không thì ngay hôm nay đây, chúng con sẽ phải cúi đầu xoa tóc trước linh cữu của người.

FÔN MOORÔ (*buông người xuống ghế*) - Đừng đi! Tao chỉ còn một bước... còn thằng Các... Tự do cho kẻ ngông cuồng! Chao ôi, đời cha ăn mặn, đời con khát nước... Hãy để cho nó giết chết, giết chết hết đi!

FRANSÔ (*rút bức thư từ trong túi*) - Cha có nhớ viên quản lí của nhà chúng ta? Con có thể chặt đứt tay mình để xin được nói rằng, hẳn là một thằng nói dối hèn hạ, một tên nói dối tí tiện. Cha hãy rán sức... Xin cha tha thứ, vì con không để cha tự đọc bức thư này, cha hiện giờ chưa nên biết tất cả...

FÔN MOORÔ - Tất cả, tất cả, con ơi! Con hãy cứu cha khỏi tuổi già sức yếu.

FRANSÔ (*đọc*) - "Laixích ngày mồng một tháng năm. Thưa cậu, tôi sẽ không bị ràng buộc bởi lời nói chắc như đinh đóng cột mà báo cho cậu, người bạn thân yêu tất cả những điều tôi biết về hành tung của anh cậu. Mong rằng, ngòi bút khiêm nhường của tôi sẽ không đến nỗi gây vò cậu. Qua vô số bức thư của cậu, tôi được biết rằng, những tin tức tương tự như thế này đang làm trái tim huynh đệ của cậu thất lạc. Và tôi đã nhìn thấy cậu đang nhỏ những giọt nước mắt nóng bỏng vì cái con người hư hỏng, cùng đường ấy..."

(Ông già Fôn Moorô lấy tay che mặt)

Thưa cha, con vẫn còn đang đọc cái chỗ vô hại nhất, “cậu đang nhỏ những giọt nước mắt nóng bỏng”. Chao ôi! Những giọt nước mắt ấy đã chảy, đã chảy thành những con suối bỏng rát trên má ta đây. “Tôi cũng đã nhìn thấy người cha già đáng kính của cậu xám ngắt đi...”. Lạy Chúa! Cha biến sắc đi thật rồi, mặc dù, cha vẫn chưa biết được mảy may sự thật!

FÔN MOORƠ - Đọc tiếp đi, tiếp đi!

FRANSƠ - Cụ nhà xám ngắt đi, buông mình xuống chiếc ghế, kêu lên, nguyên rửa cái ngày, khi mà lần đầu tiên trong đời, cụ nghe thấy bên tai tiếng gọi thì thầm “cha”! Thưa cậu - tôi không được rõ mọi chuyện, cho nên chỉ xin báo cho cậu đôi điều mà tôi biết. Ông anh cậu, rõ là đã bước đến cái giới hạn tốt cùng của những hành vi cần rờ của mình. Dầu thế nào đi chăng nữa, thì tôi cũng không thể tưởng tượng được cái điều mà ông anh cậu đã làm, song le, có thể là trí óc của anh ấy minh mẫn hơn tôi. Đêm hôm qua anh cậu đã mắc một món nợ 40 ngàn đồng...” số tiền bỏ túi tiêu vật không đến nỗi tồi, thưa cha... “sau khi làm nhục cô con gái viên chủ nhà băng giàu có và đâm tử thương, trong trận thách đấu, người che chở cô là một nhà quý tộc trẻ và tốt, Các đã cùng với 7 đứa khác, những kẻ mà anh ta lôi kéo vào cuộc đời du đãng, đi đến một quyết định tày đình: trốn khỏi vòng pháp luật”. Cha, lạy Chúa, cha làm sao thế này?

FÔN MOORƠ - Đủ rồi, ngừng lại đi con!

FRANSƠ - Con xin cha hãy nghe tiếp... “Người ta đã công bố trát truy nã. Những người bị anh ta làm nhục lên tiếng đòi trả thù. Đầu anh đã ngã giá... Tên tuổi nhà Moorơ”. Không! Cái lưỡi độc ác của ta không thể trở thành kẻ giết cha (*xé bức thư*). Đừng tin vào bức thư, cha đừng tin, dù chỉ là một lời!

FÔN MOORƠ (*khóc cay đắng*) - Ôi, tên tuổi của ta, tên tuổi trong sạch của ta.

FRANSƠ (*ngả vào ngực lão*) - Hèn hạ, Các ba lần hèn hạ! Nhưng, thưa cha, phải chăng con đã chẳng cảm thấy trước điều đó ngay từ thời

thơ ấu. Khi chúng ta đang làm thanh thần tâm hồn mình bằng những lời cầu nguyện, thì anh ta lại như một kẻ tội phạm từ bóng tối mà không dám nhìn nhà thờ Chúa, lại chạy đi ve vãn bọn con gái, lại đuổi nhau với bọn trẻ con đường phố trên khắp các cánh đồng, các ngọn núi, lấy tiền của chúng ta mà ném cho bất kì tên hành khất nào có cái may mắn là người đầu tiên gặp anh ta! Phải chăng, con đã chẳng cảm thấy trước điều đó, khi mà con thấy anh ta thường đọc những sự tích về Iuli Sêzar, về Alecsandơ Đại đế về vô số những kẻ đa thần giáo đối trá khác nữa, chứ ít khi thấy anh ta đọc đến cuộc đời của Tôvi sám hối⁽¹⁾. Chẳng phải là, vì tình yêu thương đối với người anh luôn luôn giao hoà với bốn phần làm con, mà con từng trăm ngàn lần thưa trước với cha rằng, thằng bé đó rồi sẽ đẩy chúng ta vào nhục nhã và tai hoạ đó sao? Ôi, giá mà con người đó đừng mang cái họ Moorơ! Giá mà trong trái tim của ta không chứa đựng nhiều tình yêu thương như thế đối với anh ta! Chao ôi, một tình yêu vô liêm sỉ mà ta không đủ sức để rút nó ra khỏi trái tim mình! Tình yêu đó sẽ còn là bằng chứng đối lại ta trước ngai vàng của Thượng đế.

FÔN MOORƠ - Ôi, những hi vọng của ta, những ước mơ tươi đẹp của ta.

FRANSƠ - Chính thế... Thưa cha. Đó chính là điều mà con thưa với cha đây. Hồi đó, cha chẳng thường nói, cái tinh thần hăng hái sục sôi trong thằng bé làm cho nó trở thành nhạy cảm với tất cả những cái lớn lao và đẹp đẽ, cái tính chân thành mà nhờ nó tâm hồn thằng bé hiện lên mồn một như thể trước tấm gương trong đôi mắt nó, cái tính mẫn cảm nó khiến thằng bé luôn chảy nước mắt trước bất kì nỗi đau khổ nào, cái lòng quả cảm nó kích thích thằng bé leo lên ngọn những cây sồi cổ thụ và nhanh như cắt truyền qua những bờ giậu, hàng rào, nhảy qua những dòng nước chảy xiết... đó là tính hiếu thắng con trẻ, là tính cứng cổ cứng đầu, là những phẩm hạnh chói ngời nở hoa trong trái tim con người thân yêu của cha.

⁽¹⁾ Nhân vật của một cuốn kinh thánh kể chuyện Tôvi bị những tên cướp Ả-rập bắt (các chú thích trong vở đều là của bản dịch tiếng Nga).

Và với thời gian, những phẩm hạnh đó sẽ biến anh ta thành một người bạn trung thành, một công dân xuất sắc, một anh hùng, một con người lớn lao, vĩ đại! Nào, bây giờ hãy xem, thưa cha! Cái tinh thần hăng hái đó đã phát triển, đã vững vàng, và những kết quả tuyệt vời mà nó mang lại! Bây giờ hãy nhìn vào cái tính chân thành ấy - xem nó chuyển biến nhanh chóng, trắng trợn như thế nào, hãy nhìn vào cái tính miễn cảm ấy, xem nó lợi hại như thế nào đối với sự ve vãn các bà các cô làm đom, xem nó phản ứng sinh động như thế nào đối với vẻ kiêu diễm của một nàng Frina nào đó. Hãy xem, cái tinh thần cháy bỏng kia, chỉ trong vòng 6 năm trời mà nó đã rửa sạch trong anh ta tất cả các chất béo của cơ thể. Thế mà, Các vẫn còn chưa thêm lia bỏ cái thể xác mình; như một bóng ma anh ta đi lang thang trên trái đất. Còn những kẻ vô liêm sỉ thì nhìn anh ta mà nói: "C'est l'amour qui a fait ça!" - đó là tình yêu huỷ hoại nó - Vâng, bây giờ, ta hãy nhìn cái trí tuệ táo bạo và tháo vát kia, xem nó nghĩ ra và thực hiện những cơ sự gì mà đứng trước chúng thì, thậm chí, những chiến công hiển hách của tất cả Caritusơ Gôvardơ⁽¹⁾ đều trở nên mờ nhạt. Và sẽ còn gì nữa - khi mà những mầm non tuyệt vời đạt được sự chín muồi hoàn toàn! Vâng, phải chăng, có thể chờ đợi sự hoàn thiện của con người ngay từ cái buổi anh ta còn ở tuổi thơ ấu thơ đó? Hay là, thưa cha, có thể là cha hãy còn chờ cái niềm sung sướng nhìn thấy anh ta làm thủ lĩnh đội quân trú ngụ trong sự im lặng thần thánh của những khu rừng mơ màng. Có thể là trước khi chui xuống mồ, cha còn kịp thực hiện một cuộc hành hương đến cái giá treo cổ anh ta. Có thể là, ôi, cha, cha, cha! Hãy tìm cho mình cái tên khác, hay là cha cứ để những đứa trẻ con, những người buôn bán ngoài chợ Laixích mỗi khi ngược nhìn bức ảnh thằng con trai đốn mạt của cha dán cùng với tờ truy nã nó, thì chúng lại giơ những ngón tay lên mà chỉ vào cha.

FÔN MOORƠ - Con cũng thế! Hả, Fransơ con cũng thế ư? Ôi các con ta, chúng nó đang khoan thẳng vào trái tim ta.

⁽¹⁾ Những tên cướp nổi tiếng ở Pháp và Anh thế kỉ 18.

FRANSƠ - Cha hãy xem, ngay cả con đây cũng có thể trở thành hóm hỉnh. Song sự hài hước của con chỉ là cái nọc của loài rắn nước mà thôi... “cái con người khô khan tầm thường ấy” “cái thằng Fransơ lạnh như gỗ” ấy hoặc là con không biết - còn những cái tên tục đáng yêu nào nữa mà anh ta đã gán cho con để phỉnh phờ cha, để phân biệt giữa con và anh... khi mà anh ta ngồi trên đùi cha và vuốt má cha - cái thằng Fransơ ấy rồi sẽ chết rấp ở xó nhà, sẽ mục rữa ra và bị người ta lãng quên đi. Trong khi đó thì, vinh quang của bậc thiên tài toàn thế giới ấy sẽ lấy lừng từ cực này sang cực kia trái đất! Ôi, lạy đấng Tạo hoá (*lấy tay làm dấu*) thằng Fransơ khô khan, thằng Fransơ lạnh như gỗ này cảm ơn người vì một lẽ rằng, nó hoàn toàn không phải là con người như anh ta.

FÔN MOORƠ - Hãy tha thứ cho cha, con! Đừng giận dữ với cha, con người bị đánh lừa trong những hi vọng của mình. Ông trời đã bắt cha phải đổ nước mắt vì thằng Các, thì cũng sẽ làm khô những giọt nước mắt ấy bởi bàn tay con, Fransơ thân yêu của cha!

FRANSƠ - Vâng, thưa cha, con sẽ làm khô những giọt nước mắt ấy. Thằng Fransơ sẵn sàng hi sinh cả đời mình để kéo dài cuộc đời cha. Đối với con, cuộc đời cha là cái bí quyết mầu nhiệm cho con bắt tay vào bất kì việc gì, là tấm gương để con luôn luôn soi mình. Đối với con, không có nghĩa vụ nào, thậm chí thiêng liêng nhất, mà con không phá bỏ, khi mà việc làm đó cần thiết cho cuộc đời vô giá của cha. Cha có tin con không?

FÔN MOORƠ - Trên vai con sẽ còn đè nặng những nghĩa vụ khác nữa, Fransơ của cha. Chúa sẽ cầu phúc cho con, bởi vì đối với cha, con đã là người như thế, và sẽ là người như thế.

FRANSƠ - Hãy nói đi, nếu như cha không gọi đứa con ấy là con, thì có phải cha đã cảm thấy hạnh phúc không, thưa cha?

FÔN MOORƠ - Im đi, im đi! Khi lần đầu tiên bà đỡ trao nó cho ta, thì ta đã nâng bổng nó lên và hét: “Ôi, phải chăng, ta là người hạnh phúc”.

FRANSƠ - Cha đã nói như thế, và sự đời lại diễn ra không như thế. Bây giờ thì cha phải ghen tị cả cái tên mạt hạng nhất trong bọn

nông dân của mình, chỉ vì nó không phải là cha của một đứa con như thế. Không, cha sẽ không tài nào thoát khỏi cay đắng, khi mà cha còn có đứa con như thế. Nỗi cay đắng ấy sẽ chín mọng lên cùng với Các, nó sẽ gặm nhấm cuộc đời cha.

FÔN MOORƠ - Con ơi, nó đã biến cha thành một lão già 80 rồi đây.

FRANSƠ - Vậy thì sao cha còn chưa từ đứa con ấy?

FÔN MOORƠ (*rùng mình*) - Fransơ! Fransơ! Con nói gì thế?

FRANSƠ - Nhưng phải chăng chính là tình yêu thương của cha đối với anh ta đã làm cha đau khổ. Không có tình yêu thương đó, anh ta coi như không tồn tại, không có cái tình yêu thương đáng nguyên rửa đó, anh ta coi như đã chết, coi như không bao giờ sinh ra ở trên đời này cả. Không phải là máu mủ ruột rà! Mà là trái tim, trái tim đã làm cho chúng ta trở thành những người cha và những người con! Nếu như cha không yêu thương anh ta, thì cái giống đó, đối với cha, đã không phải là con nữa, mặc dù, nó có là hòn máu sinh ra từ cha. Cho đến nay, đối với cha, anh ta vẫn còn là con người của mắt, nhưng một khi “con mắt đó quyết rũ anh một cách độc ác, thì hãy moi vứt nó đi”, sách vở đã nói như vậy. Thà một mắt mà lên thiên đường, còn hơn hai mắt mà nháy vào vạc dầu âm phủ; thà không có con mà lên trời đứng trước Chúa, còn hơn có con mà cả hai cha con cùng bị đẩy xuống địa ngục - Thánh đã truyền như vậy!

FÔN MOORƠ - Con muốn ta nguyên rửa con trai ta?

FRANSƠ - Không, không, cha nguyên rửa con trai mà làm gì! Cha gọi ai là con trai? Phải chăng, là cái kẻ mà cha đã cho cả cuộc đời, là cái đứa đã làm tất cả để rút ngắn cuộc đời cha?

FÔN MOORƠ - Ôi, con nói đúng, con nói đúng. Đó là Chúa trừng phạt ta, Chúa đã mượn tay nó mà trừng phạt ta.

FRANSƠ - Xin cha hãy quan sát những tình cảm người con của kẻ mà cha hằng yêu quý. Nó phỉnh phờ cha bằng sự yêu thương độ lượng của người cha, và rồi lại giết cha bằng chính lòng độ lượng yêu thương đó. Nó cắm đố trái tim cha, để trái tim ấy không thuộc về

cha nữa. Anh ta sẽ đạt được những dục vọng điên cuồng của mình. Sẽ không phải là cha đâu, mà chính anh ta sẽ trở thành người chủ những ruộng đất của cha. Đập nước một khi sụp đổ, thì dòng nước khát khao điên cuồng sẽ băng băng chảy tràn, không gặp chướng ngại vật nữa. Hãy đặt mình vào địa vị anh ta, cha sẽ nhận ra rằng, con người ấy phải luôn luôn cầu cứu thần chết đến với cha mình, đến với em trai mình, cũng như đến với tất cả những kẻ nào dám cả gan đứng ra giữa đường mà cản lối anh ta. Và phải chăng, đó là dục vọng đền ơn tình yêu? Phải chăng đó là sự biết ơn của đứa con đối với tính dễ dãi của người cha, khi mà chỉ vì một cơn khoái dục căng lên trong nháy mắt, anh ta đã thí cả cuộc đời mấy chục năm trời của cha; khi mà, để thoả mãn dục vọng điên cuồng của mình, anh ta đã dám đặt lên con bài tất cả vinh quang của tổ tiên ông cha mình, cái vinh quang không một vết nhơ suốt bảy trăm năm trời. Thế mà cha hãy còn gọi anh ta là con ư! Cha hãy trả lời đi, cha hãy còn gọi con người đó là con trai mình ư?

FÔN MOORÔ - Một thằng con nhẩn tâm, nhưng dẫu thế nào, nó vẫn là con ta.

FRANSÔ - Con ta! Đứa con yêu dấu, đứa con tuyệt vời, đứa con lúc nào cũng chỉ mong sao cho nó chóng trở thành mồ côi! Chao ôi! Bao giờ cho cha nhận ra điều đó! Bao giờ cho cái màn đen đang che kín mắt cha kia rơi xuống! Phải chăng, chính lòng khoan dung của cha đã khuyến khích anh ta dấn sâu vào con đường hư hỏng? Chính sự độ lượng của cha đã bào chữa cho anh ta? Thật vậy, trong khi cha rán sức gột rửa đi sự nguyên rửa dơ nặng lên đầu anh ta, thì, cha ơi, sự rửa nguyên đó lại đổ xuống cha.

FÔN MOORÔ - Đúng, con nói đúng, tội lỗi của ta, đó là tội lỗi của ta.

FRANSÔ - Có ngàn vạn người ném đủ mùi khoái lạc trên đời, lại phải trả giá tội lỗi của mình bằng nỗi đau khổ. Chơi bời quá độ ắt cơ thể sinh bệnh; đó chẳng phải là bàn tay Chúa đó sao? Với sự mềm yếu một cách độc ác của mình thì con người có căn cứ gì mà ngăn chặn bàn tay ấy, thưa cha? Phải chăng, cha có quyền xoá bỏ vĩnh viễn sự bảo lãnh mà Trời đã trao cho anh ta? Hãy nghĩ đi, thưa

cha, nếu, nếu như cha từ đứa con ấy, dù chỉ là một thời gian thôi, thì nó có buộc phải hối cải mà quay lại con đường chân chính không? Còn nếu như, ngay cả khi sống trong cái trường học lớn lao của nỗi đau khổ, mà Các vẫn là một tên vô lại, thì âu đó là nỗi cay đắng cho người cha, con người đã vì lòng tin vào sự sám hối của đứa con mà phá bỏ cả những điều tiên định của đấng anh minh tối cao! Làm thế nào bây giờ, cha ơi!

FÔN MOORÔ - Ta sẽ viết cho nó rằng, ta khước từ sự bảo lãnh của ta đối với nó.

FRANSÔ - Cha hãy hành động một cách đứng đắn và có lí trí.

FÔN MOORÔ - Và để cha đừng thấy mặt nó.

FRANSÔ - Đó là một hành động cứu vớt.

FÔN MOORÔ (*dịu dàng*) - Khi mà nó còn chưa hối cải.

FRANSÔ - Hay lắm, rất hay, thưa cha! Nhưng nếu như anh ta sẽ quay về đeo cái mặt nạ đạo đức giả mà kêu khóc van xin sự thương cảm và tha thứ của cha, để rồi ngày mai, ngày kia, anh ta lại ra đi theo con đường cũ, và trong khi chìm đắm giữa những vòng tay của lũ gái giang hồ bê tha truy lạc anh ta quay ra nhạo báng sự yếu đuối nhệ dạn của cha? Không, không, không, thưa cha, Các chỉ quay lại con đường chân chính khi mà lương tâm không giày vò anh nữa.

FÔN MOORÔ - Ta sẽ viết cho nó như thế nữa.

FRANSÔ - Khoan đã, cha! Còn một điều nữa. Con e rằng trong cơn phần nộ, ngòi bút cha không kìm được những lời quá ư nặng nề, tàn nhẫn nó làm tan nát trái tim anh. Hơn nữa, một khi thấy cha hạ cố, tự tay viết thư, thì liệu anh có sinh nhờn mà xem thường, mà hí hửng cho rằng cha đã tha thứ cho anh tất cả không? Cho nên, con trộm nghĩ, tốt hơn hết là cha hãy trao việc đó cho con.

FÔN MOORÔ - Được thôi! Con! Thực ra điều đó đang khiến cha tan nát cả trái tim đây! Nhưng thôi, con hãy viết cho nó.

FRANSÔ (*rất nhanh*) - Nghĩa là cứ như thế, thưa cha?

FÔN MOORÔ - Hãy viết rằng, những suối nước mắt đầy máu, rằng hàng ngàn đêm không ngủ... Nhưng chớ đẩy con trai ta đến chỗ tuyệt vọng.

FRANSÔ - Cha không muốn đi nằm một chút hay sao? Thưa cha, sự việc vừa rồi đã làm cha quá xúc động.

FÔN MOORÔ - Hãy viết cho nó rằng, trái tim người cha... Nhưng ta nhắc lại, chớ đẩy con trai ta đến chỗ tuyệt vọng (*buồn tủi đi ra*).

FRANSÔ (*nhìn theo ông lão, cười*) - Xin ông già hãy bình tâm. Ông sẽ chẳng bao giờ được kéo nó vào lòng đâu. Con đường mà nó đi, giống như con đường từ địa ngục lên thiên đàng, sẽ đầy chông gai. Nó đã bị giăng ra khỏi vòng tay của ông, trước khi ông kịp nghĩ ra điều đó. Ta sẽ là một con thiêu thân ghê gớm, nếu như ta không dứt được thằng con trai ra khỏi trái tim người cha, cho dù tình phụ tử ấy có được thắt chặt bằng những móc xích thép. Ta đã bơi về nó bằng vô số những điều nguyên rửa ma quỷ mà nó không thể vượt qua. Chúc lên đường may mắn! Hỡi Fransô! Sẽ không còn có đứa con yêu dấu ấy nữa! Đường ta đi sẽ quang rộng. Nhưng hãy coi chừng, phải lượm những mảnh giấy này đi, không thì có kẻ nhận ra bàn tay ta (*nhặt những mảnh giấy của bức thư bị xé vụn*) - Bây giờ, nổi đàng cay sẽ cựa quậy, gặm nhấm ông già. Và, phải rồi, ta sẽ giăng nó, cái thằng Các ấy, ra khỏi cả trái tim cô ta, mặc dù làm như vậy, ta đã đồng thời giết chết nửa cuộc đời nàng. Ta hoàn toàn có quyền không thoả mãn với sự sắp đặt của trời đất, ta lấy danh dự mà thề rằng, ta còn lợi dụng nó. Vì sao ta lại không phải là người đầu tiên chui ra từ lòng mẹ? Vì sao ta không phải là đứa con độc nhất? Vì sao đất trời lại đem cái ách của sự kì dị xấu xí mà quàng lên ta, quàng lên chính ta! Cứ y như là, trước khi ta sinh ra đã có sự tiền định đó rồi. Vì sao ta lại có cái mũi khoằm này, cái mồm đen này, đôi mắt ti hí này? Ta cảm thấy, hình như đất trời đã thu lượm tất cả những cái xấu xí, đê tiện của giống người rồi nghiền ra mà nhào nặn nên ta. Địa ngục và thần chết! Ai cho phép con tạo cái quyền ban phát cho tất cả mọi người, trong khi lại tước đoạt tất cả ở ta? Phải chăng, có kẻ được hưởng mọi sự

may mắn tốt lành ngay từ lúc nó còn chưa sinh ra trên đời này, còn kẻ khác thì lại bị hắt hủi, ruồng bỏ ngay từ khi nó còn chưa xuất hiện trên trái đất? Không, không, ta không công nhận sự bất công đó. Con tạo đặt chúng ta trần truồng và thảm hại bên bờ cái biển khôn cùng, rồi ban cho chúng ta cái trí tuệ minh mẫn. Vậy thì hãy vùng vẫy, nếu như anh biết bơi, còn nếu như chậm chạp, thì anh sẽ chết đuối! Con tạo không hề cho ta một xu đi đường! Ta có trở thành gì đi chăng nữa, thì cũng là do bàn tay ta mà thôi. Được nhiều hay được ít, quyền đó mọi người đều như nhau. Tham vọng tan tành vì tham vọng, ước mơ đổ vỡ bởi ước mơ, sức mạnh tiêu tan theo sức mạnh! Chân lí thuộc về người chiến thắng, và đối với chúng ta, luật lệ chỉ là giới hạn của sức mạnh mà thôi.

Đương nhiên là có những khái niệm nào đó được người ta thừa nhận, những khái niệm do người ta bịa đặt ra để giữ mạch cho trật tự thế giới. Thanh danh, thật ra chỉ là đồng tiền có giá; có thể sống không đến nỗi tồi, nếu như anh biết cách quay vòng đồng tiền. Còn lương tâm ư, ôi, đó là con bù nhìn tốt nhất dùng để đuổi bầy chim sẻ khỏi vườn cây anh đào, hoặc nói đúng hơn, nó là cái tín phiếu được làm một cách khôn khéo nhằm giúp người ta thoát khỏi tai hoạ và vỡ nợ.

Có nghĩa lí quái gì, hỡi những khái niệm dùng để phỉnh phờ. Chúng giữ những tên ngu ngốc trong vòng ngỡ ngàng, chúng xỏ mũi dân đen, trong khi lại cưỡi trời cho những kẻ khôn ngoan. Thật là nặng nề trò đùa, những khái niệm trò đùa! Chúng lại nhắc ta nghĩ đến những bờ gấu mà bọn nông dân cắm đầy trên vườn tược của họ. Lạy Chúa, để ngăn không cho một chú thỏ nào đó chạy vào! Một chú thỏ, vâng, chính thế! Chúa hãy cứu vớt! Nhưng một ông chủ cứ thúc ngựa thần nhiên phi vào giữa vườn tược đúng vụ thu hoạch! Chao ôi, con thỏ tội nghiệp! Số phận thảm hại là làm con thỏ ở trên đời này! Nhưng những con thỏ thì lại cần cho ông chủ.

Vậy thì hãy phi nước đại lên! Kẻ nào không biết sợ bất cứ cái gì, thì kẻ đó sẽ mạnh không kém gì cái kẻ mà ai cũng sợ. Ngày nay mỗi thời đại là mặc quần quai để có khoá để muốn nổi rộng, thắt

chặt tùy ý. Vậy thì chúng ta hãy may cho mình cái lương tâm theo thời trang ấy. Và công việc của chúng ta là hướng về tên thợ may! Thế thôi! Người ta từng bao nhiêu lần nói láo với ta về cái gọi là tình máu mủ, đến nỗi, nếu vào một tên ngu ngốc đần độn nào khác thì đã phát chóng mặt lên: “Đây là ông anh cậu”. Nếu ta dịch ra ngôn ngữ lí trí thì câu đó có nghĩa là: nó lọt lòng chui ra từ cái ổ, mà từ đó người ta cũng đỡ cậu ra, và do đó, đối với cậu, nó là thiêng liêng. Hãy ngồi mà ngẫm về cái tam đoạn luận thông thái ấy, về cái kết luận lố bịch ấy - từ sự giống nhau của thân hình, và sự giao hoà của tâm hồn, từ cái chỗ lọt lòng chung, đến tính chất đồng nhất của tình cảm. “Còn đây là ông bố cậu, người đã ban cho cậu cuộc đời, cậu là hòn máu sẻ đôi của người. Vì vậy mà, đối với cậu, người mới thiêng liêng làm sao!”. Lại một tam đoạn luận cực kì lấu cá! Nhưng thử hỏi, vì sao bố lại cho con ra đời? Phải chăng, vì tình yêu thương con: khi mà bản thân con còn chưa thành con? Có hoá là bố đã biết con trước khi nặn ra con? Hay là bố muốn làm cho con trở thành như con? Hay là trong khi muốn tạo ra chính con, bố đã biết được cái sẽ nhận được ở con? Ta hi vọng rằng: không, hoàn toàn không phải là như vậy, còn nếu đúng là như vậy, thì ta đã phải trừng phạt bố, vì người đã cho ta ra đời. Hay là ta phải cảm ơn người vì... ta sinh ra là một đấng đàn ông? Bởi vì, sẽ vô nghĩa lí biết chừng nào, nếu như ta lại đâm ra là đàn bà. Làm sao ta có thể công nhận cái tình yêu thương không dựa trên sự kính trọng đối với cái “tôi” của ta! Ở đây, làm gì có sự kính trọng đối với cái “tôi” của ta, khi mà bản thân nó chỉ xuất hiện từ cái vốn được coi là tiền đề mà thôi! Vậy thì thiêng liêng là ở chỗ nào? Hay là ở chính cái “việc ấy”, cái việc mà nhờ nó ta mới xuất hiện trên đời này ấy? Nhưng khốn nỗi cái “việc ấy” cũng lại không hơn gì sự thoả mãn súc vật những bản năng súc vật. Hay kết quả của cái “việc ấy” là thiêng liêng? Nhưng chúng ta chẳng thường mong giải thoát cái “việc ấy”, bởi vì nó chẳng đe dọa, chẳng gây tai hoạ cho nòi giống máu mủ chúng ta là gì”. Hay là, con phải ca tụng bố, bởi vì bố yêu con? Nhưng phải chăng, đó chỉ là cái sĩ diện hão, cái tội lỗi từ đời tổ đời tông mấy

ông nghệ sĩ rờm đời lên mặt bằng tác phẩm của mình, mặc dù, tác phẩm của họ chẳng ra cái quái gì cả. Đó là tất cả sự phù phép mà các người bao phủ quanh nó bằng làn sương mù thiêng liêng dày đặc, để các người dùng nó làm con ngoáo ộp mà lợi dụng sự nhút nhát của chúng ta. Nhưng phải chăng, ta không còn là đứa trẻ con bị các người xỏ mũi nữa?

Vậy thì hãy có sinh khí lên! Hãy táo bạo bắt tay vào việc. Ta sẽ đập bằng tất cả những gì cản đường ta! Ta sẽ là người nắm quyền. Bằng sức mạnh, ta sẽ đoạt được tất cả những gì mà ta không thể đoạt được bằng dung mạo xấu xí của mình. (ra)

CẢNH 2

*Quán trọ trên biên giới Săcsônia
Các chòm sâu vào cuốn sách. Spighenbéc ngồi
uống rượu bên bàn*

CÁC (gấp sách lại) - Ôi, mình chán ngấy cái thế kỉ của những văn sĩ nhạt nhẽo này. Chỉ có Pôlutarkhơ⁽¹⁾ với các cuốn sách của ông về những đấng nam nhi vĩ đại thời cổ đại là đáng đọc.

SPIGHENBÉC (đặt cốc trước Các và tiếp tục uống) - Tốt hơn hết là hãy đọc Iôsisô⁽²⁾.

CÁC - Ngọn lửa rực sáng Prômê-tê đã tắt rồi! Nó được thay bằng thứ bột than tán từ cây thạch tùng - thứ lửa sân khấu mà anh chỉ hút tẩu cũng không được. Hãy xem, ngày nay, như những con chuột chạy trước mặt Hecquylơ, người ta lãng xảng và vất óc ra mà đoán xem cái chất nước chứa trong tinh hoàn người hiệp sĩ đó là cái gì? Vị linh mục người Pháp thì quả quyết rằng, Alecsandro⁽³⁾ là một tên hèn nhát thảm hại; ngài giáo sư bị bệnh ho lao, cứ mỗi

⁽¹⁾ Nhà văn, nhà sử học và đạo đức Hi Lạp cổ đại (mất khoảng năm 920 trước Công nguyên).

⁽²⁾ Nhà sử học Do Thái giáo (thế kỉ I Công nguyên).

⁽³⁾ Alecsandro Macêđônski, người chinh phạt nổi tiếng thời cổ đại (556 - 323 trước Công nguyên).

lời nói lại đưa lên mũi cái lọ con đựng nước dãi quỷ, thì lên bực giăng bài về sức mạnh; bọn bịp bợm tù tiện, những kẻ mỗi lần lừa đảo lại sẵn sàng chết ngất đi vì sợ hãi, thì đi phê phán sách lược của Gannibôlơ; lũ trẻ ranh miệng còn hơi sữa, vợ đầu được những câu nói về trận đánh ở Cannakhơ⁽¹⁾, và nữ non suốt mướt khi dịch những đoạn văn kể chuyện chiến công của Spigion.

SPIGHENBÉC - Đó là cái thói mà người ta gọi là khoe khoang uyên bác.

CÁC - Hồi những vĩ nhân của dĩ vãng xa xưa, các người đang nhận được phần thưởng không đến nỗi tồi cho mồ hôi mà các người đã đổ trong những trận chiến đấu. Ngày nay, các người đang sống trong những trường trung học, và bọn học trò phải miễn cưỡng mang mãi sự bất tử của các người trong những cặp sách. Phần thưởng không đến nỗi tồi cho máu đã đổ mà không hề thương tiếc, cho xương đã rơi mà chẳng tính thiệt hơn. Ngày nay, sự bất tử của các người được đem ra gói những cái bánh quả bàng ba xu trong cửa hàng của gã thương nhân ở Nuremberơ, hoặc là đặc biệt hơn, rơi vào tay nhà viết kịch Pháp để ông ấy đặt các người lên những cái cà kheo và bắt đầu... giật dây! Ha ha ha!

SPIGHENBÉC (*hát*) - Hãy đọc Iôsisơ! Mình đề nghị cậu.

CÁC - Ôi cái thế kỉ ồm yếu chết tiệt, cái thế kỉ của những kẻ bị hoạn, cái thế kỉ có khả năng nhai lại chiến công của những thời quá khứ, đem những anh hùng cổ đại ra mà phân tích lí giải, hoặc là xuyên tạc họ trong những vở bi kịch. Trong vòng eo của nó, tất cả sức mạnh đã héo khô đi. Giờ đây những con người đang được sinh ra bằng sự hỗ trợ của những chất men say.

SPIGHENBÉC - Không! Trà! Với sự hỗ trợ của trà, người anh em ạ.

CÁC - Người ta làm hư hỏng bản chất của mình bằng những quy tắc thấp kém. Họ nịnh cả những tên đầy tớ hèn hạ nhất, để nó ra bầm vào thừa, gọi họ là điện hạ! Trong khi đó, họ chà đạp lên cả kẻ hoạn nạn, bởi vì người ấy chẳng có gì đáng sợ đối với họ. Họ tăng bốc nhau lên

⁽¹⁾ Ganibôlơ thống lĩnh tối cao Cactagior từng thắng quân đội La Mã nhiều trận mà vang dội nhất ở trận ở Cannakhô (Apulia) năm 216 trước Công nguyên.

tận chín tầng mây, vì một bữa đánh chén thịnh soạn, nhưng lại sẵn sàng đầu độc nhau chỉ vì cái đêm trải giường trong cuộc bán đấu giá. Họ nguyện rửa thậm tệ một tín đồ Sácđútê⁽¹⁾, chỉ vì người này không chuyên tâm đi nhà thờ, trong khi bản thân họ lại đứng ngay dưới bàn thờ Chúa mà tính toán những khoản phần trăm tiền cho vay nặng lãi. Họ cúi khuyu đầu gối để buông xoè chiếc áo khoác của mình theo một thời thượng, nhưng lại chăm chăm nhìn một viên truyền đạo, khi phát hiện thấy mớ tóc giả của y phiê! Họ lặn ra bất tỉnh nhân sự, khi thấy người ta cắt tiết một con ngỗng, nhưng lại vỗ tay khoái trá nhìn đối thủ của mình phá sản ở giao dịch... Ta đã siết tay họ nồng nhiệt làm sao! “Chỉ một ngày thôi!”. Vô ích: “Tổng vào tù, con chó!”. Ôi, những lời van xin, những câu thề nguyện, những dòng nước mắt!... (Giậm chân) Ôi, sức mạnh của địa ngục!

SPIGHENBÉC - Và, tất cả chỉ vì hai ngàn đồng đen tối nào đó.

CÁC - Không! Mình không muốn nghĩ đến điều đó nữa. Ôi, phải chăng, thân thể ta đang bị trói buộc, ý chí ta đang bị siết chặt bằng những luật lệ? Luật lệ buộc người ta phải bò sát đất như con sên, và trói chân ai muốn cất cánh bay lên trời như con đại bàng! Luật lệ không thể sáng tạo ra một nhân vật vĩ đại, mà chỉ có tự do, tự do mới sản sinh ra những con người khổng lồ, và những ước vọng cao cả. Ôi, nếu như tinh thần của Hécman⁽²⁾ vùng dậy từ đồng tro tàn thì nó sẽ trở thành một quốc gia cộng hoà, và lúc đó, đứng trước nước Đức, thì cả La Mã, cả Sparta hoá ra chỉ là những nữ tu sĩ mà thôi. (Ném gươm lên bàn và đứng dậy).

SPIGHENBÉC (đứng phất dậy) - Hoan hô! Rất hoan hô! Cậu đã tiến gần đến ý nghĩ của mình rồi. Bây giờ, mình sẽ nói thắm vào tai cậu, Các Moorơ, cái điều lâu nay vẫn ẩn nấu trong đầu mình. Chà, với công việc đó thì cậu là một con người “ăn” nhất. Uống đi, người anh em, uống đi! Nếu như chúng ta tuyên bố mình là

⁽¹⁾ Một giáo phái chính trị trong Do Thái giáo cổ đại.

⁽²⁾ Hécman (hoặc Anminii): Từ trưởng bộ lạc Đức đã đánh tan các đạo quân lê dương La Mã, ở rừng Teptôbua (thế kỷ IX Công nguyên).

những tín đồ Do Thái giáo, và khôi phục vương quốc Do Thái giáo thì sao nào?

CÁC (*cười lớn*) - A, mình thấy là cậu chuẩn bị đưa cái thể xác cực kì ra khỏi một thời đại, bởi vì thể xác cậu đã trở thành con mồi của mấy gã y sĩ.

SPIGHENBÉC - Phải đợi cậu thấy! Cái đồ vô tích sự! Đúng là với mình, đã xảy ra trường hợp như thế. Nhưng cậu hãy thừa nhận rằng, đó là một kế hoạch lấu cá và táo bạo. Bọn mình sẽ ra tuyên ngôn, sẽ gửi nó đi bốn phương trời và kêu gọi tất cả những người không chén thịt lợn vào Palestin. Ở đó, mình sẽ nói có sách, mách có chứng rằng, Irôt Tetrarôkh⁽¹⁾ là cụ tổ nhà mình, vân vân và vân vân. Thế là người anh em ạ, bắt đầu có sự hoan hỉ, khi mà người ta một lần nữa cảm thấy mặt đất ở dưới chân, và họ bắt tay vào việc hoàn thành công trình xây dựng Nêduydalem. Và, ở đó, khi mà sắt nóng bỏng lên, thì hãy đuổi bọn Thổ Nhĩ Kỳ ra khỏi châu Á, hãy đốn những cây tùng Li-băng, hãy đóng những con tàu. Hãy lắng tránh những kẻ già yếu và rách rưới! Càng ngày...

CÁC (*cười, nắm tay hân*) - Đủ rồi anh bạn, đến lúc vứt cái trò ngu ngốc ấy đi được rồi đấy!

SPIGHENBÉC (*về bối rối*) - Gớm, đồ khỉ! Cậu không muốn làm ra vẻ một đứa con hoang hả? Cậu, một thằng táo tợn, đã dùng thanh gươm mà viết lên mặt mày người ta nhiều hơn cả ba gã lục sự suốt một năm nhuận chỉ kịp ghi chép một cuốn sách luật lệ chữ gì? Cậu không muốn nhớ lại cái đám ma chó long trọng ấy hả? Thôi được. Mình sẽ phục sinh trong trí nhớ của cậu chính hình ảnh cậu. Có thể, điều đó sẽ tưới lửa vào đường gân thớ thịt của cậu đấy! Không thì chẳng có cái gì khác làm cậu bốc lên được đâu. Cậu còn nhớ chứ, các ngài từ toà thị chính đã ra lệnh bắn què cẳng con chó cái của cậu, còn cậu, để trả thù, đã chỉ thị cho cả thành phố phải ăn chay! Thế là mọi người bèn phá lên cười hô hố

⁽¹⁾ Lãnh tụ khu vực Do Thái giáo Galilê - (những thập kỷ niên đầu của thế kỷ I Công nguyên) dưới quyền bá chủ của La Mã.

chế nhạo bức “chiếu chỉ” của cậu. Nhưng, quý tha ma bắt, cậu không đến nỗi là một thằng ngốc, nên cậu ra lệnh mua hết cả thịt trong thành phố. Khốn khổ khốn nạn, chỉ sau có tám tiếng đồng hồ, mà khắp thành phố ra đến vùng ngoại ô không kiếm đâu ra thậm chí cả những cái xương gặm, còn cá thì bắt đầu lên giá vùn vụt. Toà thị chính, thị dân rất muốn trả đũa! Lập tức một ngàn bảy trăm bốn trẻ chúng ta xuống đường thành hàng: cậu dẫn đầu, còn theo sau là những gã bán thịt, những người hàng rong, những tay chủ quán trọ, những anh thợ cắt tóc, thợ may, tóm lại tất cả các xưởng thợ đều bưng bưng sẵn sàng phá nát thành phố ra những vỏ bào, nếu như chỉ một người nào đó trong bọn chúng ta bị động đến cái lông chân! Nhưng, tất nhiên rồi thì cũng phải mở một lối tháo lui... Cậu bèn triệu các viên đốc tờ - cả một hội đồng chấn bệnh - và thò ra ba đồng hứa thưởng cho viên nào bắt mạch kê đơn được cho chó. Thật, chúng mình đã lo sợ phát điên lên rằng, các ngài bác sĩ có thừa hãnh diện mà kháng kháng một mực từ chối... Chúng mình đã chuẩn bị sẵn sàng dùng bạo lực! Ấy thế mà sự đời lại diễn ra khác hẳn! Các ngài thầy thuốc đáng kính lại quay ra ẩu đả nhau vì ba đồng bạc ấy và rôm rả hạ giá đơn thuốc xuống đến 3 hào! Trong một phút, giá một tá đơn được đến 3 hào! Trong một phút, giá một đơn được kê ra... đến nỗi, con chó cái tội nghiệp phải lăn cổ ra mà ngoẻo ngay tại chỗ!

CÁC - Những quân dê tiện!

SPIGHENBÉC - Đám ma chó được cử hành trọng thể tuyệt vời! Điệu văn ca tụng chó nhiều không đếm xuể! Và giữa nửa đêm. Chỉ còn chút nữa là dư một ngàn người hàng ngũ tề chỉnh, người nào người ấy tay cầm đèn, tay cầm kiếm, như thế là, theo tiếng chuông thổi thúc, đoàn người khước khí giới kéo qua thành phố đến nơi an nghỉ cuối cùng của con chó. Sau đó, đến tận sáng hôm sau, mới tổ chức ăn đám ma. Tại đó, cậu đứng lên cảm ơn những người tham gia vào cuộc cử hành đám ma chó, và hạ lệnh bán tất cả số thịt còn lại với giá giảm xuống một nửa. Mort de ma vie! (Xin lấy danh dự

mà thế!) Chúng mình đã nhìn cậu với sự bái phục không kém gì những người lính của lâu đài bị chiếm nhìn kẻ chiến thắng.

CÁC - Và cậu không biết ngưỡng khi tán dương điều đó chứ gì? Cậu có thừa lương tâm để không cảm thấy ngưỡng cho những trò ngông cuồng đó chứ gì?

SPIGHENBÉC - Im đi! Im đi! Cậu không còn là Các Moorơ nữa. Không phải là cậu từng ngàn lần nốc chai rượu mà cười nhạo mấy lão già vắt cổ chày ra nước ư? Không phải là cậu từng lên án: “Hãy để cho mấy lão hà tiện chất bốp, còn ta sẽ uống cho đến khi trời đất phải nóng bỏng lên mới thôi ư!? Cậu còn nhớ chăng? Hề, hề! Nhớ chăng? Ờ, cậu một tay huênh hoang thảm hại, một thằng trăng tráo! Đó là nói theo lời quý tộc, theo kiểu trắng sỉ, còn bây giờ...

CÁC - Cậu thật đáng nguyên rủa, khi cậu nhắc mình chuyện đó! Mình cũng đáng nguyên rủa vì mình đã nói như thế! Nhưng đó là rượu nó nói, đúng hơn, trái tim không nghe thấy cái lưỡi nó lảm nhảm những gì.

SPIGHENBÉC - Không! Không! Không! Không thể! Mình không tin rằng, cậu nói nghiêm chỉnh. Nào, hãy nói đi, người anh em, phải chăng, sự túng thiếu đã đẩy cậu đến cung cách như thế? Nào bây giờ mình sẽ kể cho cậu một trường hợp xảy ra trong thời thơ ấu của mình. Bên cạnh nhà mình có một cái hào rộng khoảng hai mét rưỡi. Bọn chúng mình cứ ráng sức nhảy qua. Nhưng vô ích. Oạch! Thế là anh hụt chân ngã xuống, nằm thảm hại dưới đáy hào, xung quanh anh là những tiếng kêu, tiếng cười rộ, và tuyết quăng đầy lên người anh. Thế nhá, bên nhà hàng xóm có một con chó dữ lúc nào cũng phải xích. Chà, một con chó dữ đến nỗi không một cô gái nào dám bén mảng qua. Vô phúc mà mất cứ trốn lên nhìn, không để ý, thì nó dộp cả váy! Đạo ấy, mình rất thích trêu chó. Đối với mình, không có trò chơi nào thú vị hơn. Mình đi qua trước mắt cái đồ hung dữ đó, và nó cứ như là định nhảy bổ vào mình, nếu nó không bị xích ấy. Thật chết cười! Thế rồi sao? Mình mới chơi xỏ cu cậu bằng cách nhặt hòn đá và lia một cái trúng vào mạng sườn cu cậu! Phát khùng lên, con chó giăng đứt xích và lao

thẳng vào mình. Chết cha rồi! Mình ba chân bốn cẳng đâm đầu chạy. Nhưng ác hại quá! Cái hào, cái hào đáng nguyên rửa năm án ngữ giữa lối, mà con chó thì đã đuổi đến đấy! Làm thế nào? Lúc đó làm gì còn có thì giờ mà tư duy! Mình đâm liều, nhắm mắt nhảy, và vọt một cái, thế là qua hào! Mình phải nhảy qua cái hào để cứu mạng, không thì con chó nó xé xác mình ra!

CÁC - Cậu muốn ngụ ý gì?

SPIGHENBÉC - Muốn ngụ ý rằng, sức mạnh lớn lên khi cần thiết. Đó, chính vì thế mà không bao giờ mình có thái độ hoảng sợ, khi sự việc dẫn đến chỗ mấp mé của nó. Lòng quả cảm lớn lên cùng với mỗi nguy nan. Càng làm vào hoạn nạn, sức mạnh càng được tôi luyện và lớn lên... Bởi vì, nếu như số phận muốn tạo ra từ ta một con người vĩ đại, thì ắt phải gây cho ta muôn vàn khó khăn, gian khổ.

CÁC (*chán nản*) - Quả thật, mình không biết rằng, chúng ta còn cần lòng quả cảm làm gì, và khi nào ta thiếu nó?

SPIGHENBÉC - Chà, thế hả! Nghĩa là cậu muốn cho những khả năng của cậu mai một đi chứ gì? Cậu muốn chôn vùi đi tài năng của cậu chứ gì? Có thể là, cậu tưởng tượng rằng, những trò ngông cuồng của cậu ở Laixích đã là giới hạn tốt cùng của trí tuệ con người chứ gì? Không đâu, anh bạn thân mến ơi! Hãy đi khắp trái đất, đến Paris, đến Luân Đôn, nơi mà cậu có thể ăn những cái tát khá sinh động, khi cậu gọi ai đó là con người trung thực! Đến đó mà há hốc mồm ra, anh bạn ạ, mà tròn xoe mắt ra, mà xem người ta giả mạo chữ ký như thế nào, bẻ khóa như thế nào, và rút ruột những chiếc hòm như thế nào. Và điều đó, người anh em ạ, cậu hãy học thẳng Spighenbéc này. Muốn treo cổ một tên vô lại chịu nhin đói mà chết, thì phải có những bàn tay nhanh như cắt!

CÁC (*lơ đãng*) - Thế cơ! Cậu đã đi làm chính việc đó à?

SPIGHENBÉC - Còn gì nhân hậu hơn, cậu không tin mình sao? Đứng lại! Để mình bộc lộ hết khả năng. Cậu sẽ được thấy cái điều bấy nay nằm mơ cũng không thấy. Cậu sẽ chóng mặt lên, khi thấy tài hài hước của mình được để ra cùng với tiếng kêu rống lên! (*đứng*

dậy sóng nổi). Tất cả trong ta mới sáng ra làm sao! Ôi, những tư tưởng vĩ đại xâm chiếm cả tâm hồn ta! Những kế hoạch lớn lao lang thang trong đầu óc sáng tạo của ta! (*đập vào trán*) Muôn đời đáng nguyên rửa sự u mê mù mẫm cho đến phút này trói buộc sức lực ta, ngăn cản con đường ta đi, gây khó khăn cho những bước chân xuất phát của ta. Nhưng giờ đây, ta đã bừng tỉnh, ta đã ý thức được rằng ta là ai, và ta cần phải trở thành ai!

CÁC - Cậu là một thằng ngốc. Đó là rượu, rượu lang thang trong cơ thể cậu.

SPIGHENBÉC (*càng nói càng hăng lên*) - Hả! Người ta sẽ nói rằng, mày là tiên ông, Spighenbéc. Tiếc rằng mày không trở thành ông tướng, Spighenbéc, nhà vua sẽ nói như vậy. Mày có thể xua đuổi cả quân đội của nước Áo qua cái lỗ tròn kim. Chà, người ta than thở với các ngài đốc tờ rằng, thật là khủng khiếp, thật là không thể tha thứ được, khi con người ấy lại không nghiên cứu y học. Anh ta có thể phát minh ra thứ được phẩm chống bệnh có bướu ở cổ! Thật là tiếc vô cùng, sao anh ta lại không có ý định trở thành Bộ trưởng Bộ tài chính - những Siuli mới và các văn phòng của họ sẽ thở dài não nuột lên - anh ta có thể biến sỏi đá thành tiền bạc! Spighenbéc! Từ đông sang tây, người ta sẽ nói về con người đó. Hãy tẩy rửa tội lỗi và nhơ bẩn, hỡi các người, những kẻ dè dặt, còn Spighenbéc này sẽ dang rộng đôi cánh mà bay lên lâu đài của sự bất tử!

CÁC - Chúc lên đường may mắn. Hãy leo lên cái cột nhục nhã, mà đạt đến tột đỉnh vinh quang. Còn mình... dưới bóng mát những khu vườn nhà ông nội mình, những phút giây sung sướng trong vòng tay nâng Amalia của mình đang đợi mình. Từ tuần trước, trong thư gửi cha mình đã cầu xin ông cụ tha thứ, và mình không hề giấu ông cụ một điều gì về những việc làm của mình. Ở đâu có lòng chân thành, thì ở đó có sự đồng cảm... Nào, vĩnh biệt Spighenbéc. Hôm nay chúng ta gặp nhau lần cuối cùng... Bưu phẩm đã tới! Sự tha thứ của cha đã ở đây, ngay trong những bức tường thành này rồi!

Svaisơ, Radoman, Rôlơ, Suptelơ, Svatsơ, và Grim vào

RÔLƠ - Các cậu có biết rằng, chúng ta đang bị theo dõi không?

GRIM - Rằng chúng ta có thể bị tóm cổ bất cứ lúc nào không?

CÁC - Điều đó không hề làm cho mình ngạc nhiên. Cứ để cho nó đến. Có gặp Svaisơ đâu không? Có nghe nói rằng, cậu ấy cầm thư của mình không?

RÔLƠ - Có nghe nói. Cậu ấy tìm cậu đã lâu.

CÁC - Cậu ấy ở đâu? ở đâu? ở đâu? (*chạy lao ra*)

RÔLƠ - Đứng lại. Bọn mình đã buộc cậu ấy phải đến đây. Sao, run hả?

CÁC - Không! Việc gì mà run. Các bạn, đó là thư! Thư! Hãy mừng cho mình đi! Bây giờ không có người nào trên đời này hạnh phúc hơn mình nữa... Việc gì mà mình phải run kia chứ!

Svaisơ vào

CÁC (*chạy ra đón*) - Người anh em, bức thư? Thư! Thư! Thư! Thư!

SVAISƠ (*đưa thư, Các vội vàng đọc*) - Cậu làm sao thế, việc gì mà trắng bệch ra hơn phần thế?

CÁC MOORƠ - Em ta? Tay em trai ta viết ư?

SVAISƠ - Có chuyện gì xảy ra với Spighenbéc phải không?

GRIM - Ông nhỏ sạm rồi! Đang lên cơn giật!

SUPTELƠ - À, ông ấy đang suy ngẫm... cứ y như là đang làm thơ ý.

RADOMAN - Spighenbéc, ề, Spighenbéc, không nghe thấy hả, đồ súc vật!

GRIM (*lay hấn*) - Ê, anh bạn trẻ nói lảm nhảm! Sao thế?

Trong suốt lúc lời qua tiếng lại, Spighenbéc vẫn ngồi trong góc làm điệu bộ như là đang suy nghĩ đeo đuổi một kế hoạch hành động gì đó rất phức tạp, rồi bỗng nhiên bật dậy hét lên: "La bours ou la vie!" - Vì tiền hay cuộc sống! và tóm cổ Svaisơ. Cậu này bình tĩnh đẩy hấn bật vào chân tường.

*Các Moorơ đánh rơi bức thư và lao ra như mất trí.
Tất cả bật dậy.*

RÔLƠ (*chạy theo*) - Các Moorơ! Chạy đi đâu thế? Có chuyện gì thế?

GRIM - Các Moorơ, làm sao thế? Chuyện gì xảy ra mà nom tái nhợt như người chết thế?

SVAISƠ - Có thể là những tin tức tồi đấy. Chờ xem!

RÔLƠ (*nhặt bức thư Các Moorơ vừa đánh rơi, đọc*) - “Gửi người anh bất hạnh”. Mở đầu vui đấy! “Tôi cần vắn tắt báo cho anh hay rằng, hi vọng của anh không được toại nguyện! Hãy bước đi! Cha ra lệnh nói với anh như vậy. Hãy đi về nơi mà những việc làm nhục nhã của anh đẩy anh đến. Hơn nữa, cha còn hạ lệnh truyền đạt để anh biết rằng, anh đừng có hi vọng quỳ dưới chân cha mà van xin sự tha thứ, nếu như anh không muốn gặm bánh mì và nốc nước lã dưới những hầm nhà trong tháp ngà của cha... cho đến khi người anh mọc đầy lông lá như những lông đại bàng, và móng chân móng tay anh đâm dài ra như những móng chân chim! Đó là những lời mà tôi chỉ viết theo lệnh của cha. Cha hạ lệnh chấm hết! Vĩnh biệt! Thật tiếc cho anh. Ký tên: Fransơ Moorơ”.

SVAISƠ - Thật là một thằng em quý tử! Khẩu khí của nó, cái thằng vô lại Fransơ ấy.

SPIGHENBÉC (*từ từ đi lại gần cả bọn*) - Các cậu nói đến bánh mì và nước lã, hả? Đời sống tươi đẹp đấy! Minh đây này, đối với các cậu, mình sẽ là một cái gì đó còn khá hơn cả một kho lương thực kia! Phải chăng, mình vẫn chả thường nói với các cậu rằng, cuối cùng, mình sẽ nghĩ đến các cậu là gì?

SVAISƠ - Lắm nhảm những gì thế, cái đầu lừa? Một con lừa muốn suy nghĩ vì tất cả những con lừa khác, hả?

SPIGHENBÉC - Các cậu là những con thỏ, những con chó thọt, những kẻ tàn phế, nếu như các cậu không có gan làm một việc gì đo lớn lao vĩ đại?

RÔLƠ - Nào, được rồi, cứ cho là như thế! Vậy thì ý định của cậu có giúp chúng mình thoát khỏi cái tình cảnh chó chết này không?

SPIGHENBÉC (*cười kiêu ngạo*) - Những kẻ khốn nạn! Thoát ra khỏi tình cảnh khốn nạn! Ha! ha! ha! Khỏi tình cảnh khốn nạn! Cái trí khôn thâm hại của các cậu không có khả năng vươn tới cái gì hay hơn một chút à? Con kiến mà leo cành đa à? Spighenbéc sẽ là người con của Sukin, nếu như nó chỉ có và vẫn còn khả năng làm điều đó. Ý định của mình ấy à? Mình định làm cho các cậu trở thành những anh hùng, những Hoàng thân, những công, hầu, bá, tử, Nam tước, những ông thánh, nghe chưa! Mình nói với các cậu.

RADOMAN - Trong nháy mắt trở thành như thế liệu có hơi nhiều không? Đây anh bán Paul Hill, mà làm như vậy thì có bị vạ cổ di không?

SPIGHENBÉC - Không sao, không sao! Ở đây chỉ cần sự dũng cảm. Bởi vì, những việc đòi hỏi đầu óc mình mẫn và trí tuệ sáng tạo thì đã có mình! Cho nên, hãy dũng cảm lên! Các bạn, dũng cảm lên. Nào, mình nói với các cậu! Svaisơ, Rôlơ, Grim, Radoman, Suptelơ, dũng cảm lên!

SVAISƠ - Dũng cảm lên! Nếu như cơ sự chỉ cần có thể, thì mình có thừa dũng cảm để đi chân không qua địa ngục!

SUPTELƠ - Mình ấy à? Có thể nện nhau với quỷ ngay dưới giá treo cổ, để bảo vệ tâm hồn kẻ tội lỗi bất hạnh!

SPIGHENBÉC - Đó, điều đó rất hợp với mình! Nếu như đúng là các cậu có lòng dũng cảm, thì một cậu nào đó hãy bước ra và nói. Xem ở cậu ấy còn có cái gì đó mất mát, hay là cậu ấy chỉ có thắng lợi?

SVATSƠ - Nếu như có thể mất cái mà mình sẽ có thì sẽ tìm thấy ở mình vô số cái mất.

RADOMAN - Phải, quỷ tha ma bắt, nếu như có thể có cái mà mình không mất, thì sẽ tìm thấy ở mình vô số cái có.

SUPTELƠ - Nếu hôm nay xảy ra trường hợp, mình mất cái khoác vào người, cái mà mình lột từ vai kẻ khác, thì ngày mai, thật là mình cũng chẳng còn gì mà mất nữa.

SPIGHENBÉC (*đứng giữa họ và nói bằng giọng của người cầu khẩn*) - Như vậy là, nếu như trong các cậu vẫn còn dòng máu của những anh

hùng Đức, thì các cậu hãy đi theo mình - chúng ta sẽ đến những khu rừng Bôhêm heo hút âm u, và, tập hợp bọn cướp... Thế nào, sao lại nhìn mình thế? Hay là lòng dũng cảm của các cậu bốc hơi rồi.

RÔLÔ - Cậu không phải là thằng vô lại số một dám nhìn thẳng lên cái giá treo cổ mà coi như không thấy nó. Hơn thế nữa, chân lí của cậu chúng mình không lựa chọn.

SPIGHENBÉC - Lựa chọn? Các cậu không lựa chọn? Thế các cậu muốn ngồi trong cái vũng nợ này mà trêu đùa nhau bằng những chuyện tiểu lâm, trong khi người ta không rút tù và truy nã các cậu đấy hả? hay là các cậu có thể đổ mồ hôi cầm cái cào, cái cuốc... để kiếm ra một mẩu bánh mì ném chó, chó chết, ném mèo, mèo kêu, hả? Hay là các cậu có gan đeo bị, chống gậy đứng dưới cửa sổ các nhà mà cất lên những bài hát thảm hại cầu xin của bố thí, hả? Hay là các cậu muốn khoác lên mình những cái xích của tên tù khổ sai chung thân, hả... Thế mà các cậu nói là không lựa chọn! Không! Hãy lựa chọn một trong những con đường đó.

RÔLÔ - Spighenbéc không đến nỗi sai lắm đâu! Mình đây này, mình cũng đã từng bôi bác ra những kế sách đó. Nhưng kết cục, những kế sách đó vẫn chỉ dẫn đến một điểm: Mình nghĩ, giá chúng ta cố ngồi cầm bút, cố đẻ ra một tập văn, một cuốn sách vĩa hè, hay một cái gì tương tự như thế - thì hãy bắt đầu bằng những bài phê bình rẻ tiền - đó chẳng phải là cái mốt thời đại là gì?

SUPTELO - Quỷ tha ma bắt! Cái đó cũng không khác xa lắm so với những dự định của mình. Mình cũng thầm nghĩ, hay ta làm nhà đạo đức học, và quay ra tiến hành hàng tuần những cuộc trò chuyện giáo huấn!

GRIM - Thế thì tuyệt, mà không mang tiếng là một kẻ vô đạo. Nhân đó có thể chửi khéo bốn ngai soạn kinh phúc âm, để đến nỗi, sau đó, các ngai ấy quẳng sách vào lửa! Có thể làm cái việc đó!

SVASIS (đứng dậy và đưa tay cho Spighenbéc) - Spighenbéc, hoặc là cậu trở thành một con người vĩ đại, hoặc là cậu chỉ là con ruồi mà chó ngáp phải!

SVATIS - Những kế sách tuyệt vời! Những việc làm lương thiện! Những tâm hồn vĩ đại gắn bó với nhau! Chúng ta chỉ có một việc biến thành các cô gái, các bà mối, hoặc là đem cái trinh bạch của mình ra mà buôn bán, là không làm được thôi.

SPIGHENBÉC - Chuyện vớ vẩn! Vớ vẩn! Thế cái gì ngăn cản các cậu gộp tất cả những cái đó vào làm một, hả? Kế sách của mình sẽ giúp các cậu nên người, sẽ làm cho các cậu đủ lông đủ cánh, hồi bấy chim non! Còn vinh quang và bất tử thì trong tầm tay rồi! Nay hồi những đồ khố rách áo ôm kia ơi! Hãy nghĩ tới điều đó, hãy nghĩ tới cái vinh quang sau khi ta qua đời, cái ý thức ngọt ngào về sự bất tử của ta!

RÔLÔ - Và về cả cái chỗ đầu tiên trong bảng danh sách những con người lương thiện. Cậu là một diễn giả trữ danh đấy, Spighenbéc, khi cần thiết phải biến một người lương thiện thành một tên vô lại... Nhưng mà này, Các Moorơ biến đi đâu ấy nhỉ?

SPIGHENBÉC - Một con người lương thiện! Phải chăng, cậu nghĩ rằng, sẽ có lúc nào đó cậu lương thiện hơn bây giờ. Cậu gọi cái gì là lương thiện, hả? Giúp đỡ những tên giàu có bủn xỉn, làm vợ đi dù chỉ là một phần ba những nỗi lo âu đang dồn lên cổ chúng làm mất giấc ngủ quý như vàng của chúng, tiếp tay cho chúng trong việc chu chuyển những món tư bản đang nằm chết tại chỗ? Khôi phục sự bình đẳng về tài sản? Tóm lại là phục hồi cái thế kỉ hoàng kim trên trái đất? Giải phóng sự cai trị của Chúa khỏi những kẻ bám phiên toái? Chấm dứt những nhu cầu về quân đội, về chiến tranh, về... thầy thuốc. Đó, theo mình là trở thành lương thiện, trở thành vũ khí chân chính trong tay mệnh trời. Lương thiện là cái gì, mà mỗi khi đưa một miếng ăn nóng bỏng lên mồm, là anh lại phải tự an ủi bằng cái ý thức tiểu nhân đắc chí rằng, để có được miếng nhét vào mồm đó, anh đã phải dùng cả sự láu cá, sự hung dữ của mình, phải trải qua bao đêm không ngủ, phải cúi rạp trước mọi người, từ lão già đến đứa trẻ.

RÔLÔ - Và cuối cùng, cậu vênh mặt lên mà bốc tận mây xanh. Không kể gì mưa gió và bão táp, không kể gì những cơn đói thất dạ dày, thấy cả ông bà ông vải, mà lắc lư trên vầng thái dương, trên chị Hằng Nga và những vì sao lấp lánh ở nơi mà, những con chim trời mất hết trí khôn, bị ru ngủ bởi niềm khát khao cao cả, hót lên những tiếng hót ngọt ngào và những con quạ đen thì cất những tiếng kêu quàng quạc vây lấy chốn hành quyết? Có phải thế không? Và lúc đó trong khi những con mọt ngấu nghiến gặm nhấm các ngài tu sĩ cũng như các vị hoàng tử kế thừa, thì cậu có cái số may mắn là phải tiếp con đại bàng của thần Jupiter! Spighenbéc, Spighenbéc, hãy coi chừng cái giá treo cổ.

SPIGHENBÉC - Điều đó làm cậu sợ à, cái tâm hồn thổ đế kia! Phải chăng, không hiểm những bậc thiên tài vĩ đại có khả năng thay hình đổi dạng thế giới, mà cũng chết thối ra ở nhà ba toa? Và phải chăng ký ức về họ không được lưu lại muôn đời, khi mà cũng như hằng hà vô số vua chúa, quan lại bị lãng quên đi, nếu như các nhà sử học không sợ hãi những khoảng trống trong tính kế thừa, hoặc là không buồn kéo dài lê thê những cuốn sử của mình ra một số trang nữa để nhà xuất bản trả thêm nhuận bút? Còn nếu như người đi đường nhìn thấy cậu đang đu đưa trước gió, thì hẳn sẽ cầu nhàu dưới cái mũ của hắn: "Có thể, thằng cha là một tay lanh lợi đấy!" và quay ra oán trách thời đại tệ hại!

SVAISÔ (*đập vào vai hắn*) - Tuyệt quá, Spighenbéc, tuyệt quá! Quỷ tha ma bắt, các cậu, còn chần chờ gì nữa.

SVATSÔ - Cho dù người ta có gọi đó là mãi dâm đi chăng nữa, thì cũng chẳng phải là tai hoạ gì lớn lao lắm. Và sau đó, phải chăng, trong bất kì trường hợp nào cũng nên đem theo một ít thuốc để phòng thêm, hoặc là chuồn khéo đến Akhêrôn, nơi mà không một con quỷ nào có thể biết được cậu là ai. Phải không, người anh em. Dự định của cậu cũng không đến nỗi tồi. Kinh bốn của mình cùng thế thôi!

SUPTÊLÔ - Sấm và chớp! Dự định của mình cũng thế, Spighenbéc, cậu đã chọn được mình.

RADOMAN - Cậu là một Ôrôfây mới, một nhà dạy thú có tài đã dùng âm nhạc mà ru ngủ được con thú đang gầm gừ: lương tâm mình. Hãy đem mình theo cùng với tất cả các bộ lông!

GRIM - Si omnes consentiunt ego non dissentio - nếu như tất cả đã bằng lòng thì mình cũng không cãi nữa! Thế là chấm hết! Trong đầu ta đang diễn ra hàng loạt cuộc bán đấu giá, cả người nhân hậu, cả kẻ bịp bợm, cả người phán xét, cả kẻ tội lỗi. Thôi, ai cho nhiều hơn, thì mình sẽ đi! Đây, tay mình đây, Spighenbéc!

RÔLƠ - Cậu, cũng thế chứ, Svaisơ (*đưa tay phải cho Spighenbéc*). Đây, ta trao tâm hồn cho con quỷ!

SPIGHENBÉC - Còn tên tuổi - cho các vì sao! Đẳng nào thì cũng thế, phải không - phần hồn chúng ta có bay đi đâu chẳng nữa. Khi mà hàng đồng những kẻ chạy giấy phao tin âm lên về cuộc ra đi của chúng ta, thì những con quỷ sẽ ăn mặc bánh choẹ theo kiểu lễ phục, sẽ chùi sạch đi những bồ hóng keo lại hàng ngàn năm trên cặp lông mi của chúng, sẽ từ trong những miệng lò há hốc khói mù... thò cổ ra mà nhìn chúng ta ra đi (*bật dậy*). Nào, các bạn, các bạn hãy sôi nổi lên, không gì có thể so sánh được với sự hăng say! Tiến lên!

RÔLƠ - Yên lặng, yên lặng! Đi đâu? Đi đâu? Ngay cả thú dữ cũng phải có đầu, các bạn!

SPIGHENBÉC (*châm chọc*) - Nó lại thuyết lí gì nữa thế, cái thằng lờng khùng ấy. Phải chăng cái đầu cũng chưa có gì mà tiêu hoá, thì cái mình làm sao mà hành động? Theo mình, các bạn!

RÔLƠ - Bình tĩnh, mình đã bảo, tự do thì cũng phải có người cai quản, La Mã đã chết vì không có đầu.

SPIGHENBÉC (*bợ đỡ*) - Khoan đã, các cậu. Rôlơ đúng. Cần phải có cái đầu sáng suốt, các cậu hiểu không? Cái đầu nhạy bén về chính trị. Chúng ta thử nghĩ xem, một giờ trước đây, thì chúng ta là ai, và bây giờ, chúng ta đã thành ra ai? Chỉ vì một tư tưởng đúng đắn. Tất nhiên là chúng ta cần một người cầm đầu. Và, đó là người có

cái tư tưởng ấy trong đầu. Nào, các bạn, hãy nói xem, đó có phải là sự nhạy bén về chính trị không?

RÔLÔ - Ôi, nếu như có thể hi vọng, ước mơ... nhưng không, mình sợ rằng, chẳng bao giờ con người ấy đồng ý đâu?

SPIGHENBÉC - Tại sao? Người anh em, hãy nói thẳng vào việc đi, cho dù phải lái con thuyền qua muôn trùng sóng gió, cho dù cái vương miện có đè nặng lên đầu. Cứ nói đi, nói đi, biết đâu đấy, anh ta đồng ý thì sao?

RÔLÔ - Tất cả sẽ dẫn đến vực thẳm, nếu như con người ấy từ chối. Thiếu Các Moorơ, chúng ta sẽ như rắn không đầu.

SPIGHENBÉC (*phật ý đi ra xa*) - Thăng bẻm mép ngu ngốc.

*Bổng Các Moorơ lao vào trong cơn lo lắng tột độ,
chạy đi chạy lại trong phòng, nói một mình.*

CÁC - Ôi, con người, con người, giả dối nham hiểm, nước mắt con người là nước mắt cá sấu, trái tim con người là trái tim sắt đá. Con người niệm nam mô bưng một bồ dao găm. Thú dữ còn không bỏ thú con. Quạ đen còn tha mỗi mớm cho quạ con. Thế mà, con người, con người. Ta đã từng quen chịu đựng sự tàn ác thâm độc. Ta có thể mỉm cười mà nhìn kẻ tử thù nâng cốc rượu tràn máu trái tim ta. Nhưng, nếu như tình yêu thương máu mủ phản bội lại ta, nếu như tình thương của cha đã biến thành một mụ phù thủy, thì lúc đó, hãy cháy bùng lên thành ngọn lửa rừng rực, hỡi sự chịu đựng kéo dài của đấng trượng phu, hãy biến thành con hổ hung dữ, hỡi con cừu con hiền lành hãy tràn đầy giận dữ và tợn hung, hỡi mỗi đường gân thớ thịt của ta!

RÔLÔ - Nghe đây, Các, cậu có cho rằng, thà đi ăn cướp, còn hơn là ngồi dưới hầm nhà mà chờ bánh mì với nước lã không?

CÁC - Tại sao cái tâm hồn đó lại không trú ngụ vào cơ thể con hổ, một con hổ hung dữ gặm xé thân thể con người? Và đó là tình thương của người cha ư? Và đó là tình thương đền đáp tình thương ư? Ôi, ta muốn biến thành con gấu đầu đàn để bắt tất cả những con gấu khác nhảy bổ vào cái giống người tàn tệ. Ôi, có sự hồi

hận mà không có lòng tha thứ! Ta muốn bỏ thuốc độc xuống đại dương, để biến các nguồn nước uống cho con người thành nguồn đầu độc! Ôi, sự căm giận là như thế đấy, lòng tin không nao núng là như thế đấy! Không, không hề có sự nhân từ độ lượng.

RÔLƠ - Hãy nghe, Các, hãy nghe cái điều mình sẽ nói với cậu đây!

CÁC - Thế đấy, không nên tin vào cái đó, cái đó chỉ là một giấc chiêm bao! Một cơn mê sảng! Ôi, đó là sự cầu xin nhẫn nhục, là sự miêu tả sinh động nổi cay đắng và sự ăn năn sám hối đầm đìa nước mắt! Ôi, ngay cả trái tim thú rừng cũng có thể tan ra vì đồng cảm, những hòn đá cũng có khi rỏ nước mắt... Và gì nữa, ôi, nếu như kể ra, thì điều đó thật là sự sỉ nhục cay độc cho giống người. Và còn gì nữa? Nếu như ta có thể thổi vang lên khắp thế giới điệu kèn nổi dậy, đưa trái đất và đại dương vùng lên chống lại bầy chó rừng đó!

RÔLƠ - Các Moorơ, nghe mình nói đây, phát điên lên thì không nghe thấy gì đâu.

CÁC - Đi đi, đi xa khỏi ta đi! Phải chăng, tên mi không phải là con người? Phải chăng, không phải người đàn bà đã sinh ra mi. Đi đi, đi đi cho khuất mắt ta. Mi có gì là về con người nào? Phải chăng, không nói ra, nhưng ta đã yêu mi đến thế? Không một đứa con nào lại yêu cha mình đến thế. Ta có thể đánh đổi hàng ngàn cuộc đời vì mi (*giâm chân*). Ôi, có ai đó, hãy trao vào tay ta thanh gươm, để ta đâm tử thương một vết thương chảy bỏng vào cái hợp quần nhân loại ấy, vào cái sự sinh sản ra kẻ nham hiểm ấy! Ai nói cho ta biết, làm thế nào để huỷ hoại, để xéo nát, để bóp vụn chính trái tim kẻ đó... thì người ấy sẽ là bạn, là thiên thần, là thánh của ta... Ta sẽ cầu nguyện cho người đó.

RÔLƠ - Chúng mình chính là muốn trở thành những người bạn như thế. Hãy nghe chúng mình đã!

SVATSƠ - Hãy đi với bọn mình vào rừng sâu Bôhêm, ở đó, chúng ta sẽ tập hợp bọn cướp, và cậu, cậu...

Các Moorơ ngậy người nhìn Svatsơ

SVATSƠ - Cậu sẽ là thủ lĩnh của bọn mình, cậu phải trở thành thủ lĩnh của bọn mình.

SPIGHENBÉC (*giận giữ ngội phịch xuống ghế*) - Bọn tôi tề! Lũ hèn nhát!

CÁC - Ai thì thâm bên tai cậu những lời đó, hãy nghe đây, người anh em (*nắm tay Svatos*). Cậu đã moi những lời đó ra từ đáy tâm hồn cậu, tâm hồn một con người. Ai thì thâm bên tai cậu cái ý nghĩ đó? Mình xin thề trước tử thần một nghìn tay rằng, chúng ta sẽ làm điều đó. Chúng ta phải làm điều đó. Ý nghĩ đó thật đáng phải kính phục. Những tên cướp, và những kẻ sát nhân! Xin thề bằng sự cứu vớt linh hồn ta, ta là thủ lĩnh của các người.

TẮT CẢ (*ồn ào hét lên*) - Hoan hô Thủ lĩnh.

SPIGHENBÉC (*đứng dậy nói một mình*) - Thủ lĩnh à? Trong khi tao chưa đuổi khéo mày đi.

CÁC - Cứ y như là, ta vừa lấy đi được cái cộm trong mắt. Ta là một thằng ngu ngốc đến đâu, khi ta định quay đầu chui vào lồng. Tinh thần ta khao khát những chiến công hiển hách, lồng ngực ta thèm muốn bầu không khí tự do. Những tên cướp, những kẻ sát nhân. Ta giẫy xéo lên luật lệ bằng những từ đó. Người ta đã ngăn cách ta với nhân loại, khi ta cầu cứu nhân loại. Hãy đi đi, hãy lùi xa đi, hỡi sự đồng cảm yêu thương và lòng nhân từ độ lượng. Ta không còn có cha và tình yêu thương máu mủ gì nữa. Hỡi máu loang và thần chết! Hãy dạy ta quên đi tất cả những gì, mà có lúc nào đó ta hằng mến thương yêu quý. Chao ôi, ta đã tìm được cho mình sự lãng quên khủng khiếp. Tất cả đã được quyết định. Nào! Đi! Ta là thủ lĩnh của các người. Hãy tập hợp quanh ta, và mỗi người hãy thề với ta rằng, sẽ trung thành và tuân lời ta cho đến lúc chui vào quan tài! Nào hãy bắt tay!

TẮT CẢ (*đưa tay cho Các Moorơ, và hô*) - Xin thề trung thành và tuân lời Thủ lĩnh cho đến khi chui vào quan tài.

CÁC - Ta cũng xin thề: Ta sẽ trung thành, sẽ không bao giờ là một tên phản bội, sẽ là thủ lĩnh của các người cho đến khi nhắm mắt xuôi tay, ta sẽ thẳng tay trừng trị những kẻ nào đó, trong những

phút nào đó tỏ ra hèn nhát, ngờ vực và phản bội. Và đối với ta cũng như vậy. Nếu có lúc nào đó, ta quay ra nuốt lời thề, ta tỏ ra hèn nhát, ngờ vực và phản bội, thì các người, bất kì là ai, cũng sẽ trừng phạt ta như thế. Tất cả, bằng lòng chứ?

Spighenbéc điên cuồng chạy lên, chạy xuống.

TẤT CẢ (*tung mũ lên*) - Bằng lòng, bằng lòng!

CÁC - Vậy thì hãy lên đường. Hãy xem thường nguy nan, coi nhẹ cái chết. Bởi vì cái số phận khắc nghiệt đã run rủi chúng ta. Sự kết thúc sẽ đuổi kịp mỗi người - dù là nằm trong chăn bông gối đệm, hay mê mải trong những trận chiến đấu đẫm máu, dù là đứng dưới giá treo cổ, hay nằm trên vòng bánh xe quay. Chúng ta không còn con đường nào khác.

SPIGHENBÉC (*nhìn theo Các Moort, sau một giây im lặng*) - Trong bảng liệt kê của mày còn một chỗ trống: mày đã không kể đến thuốc độc! (*ra*).

CẢNH 3

Trong lâu đài Moort, Franso và Amalia

FRANSO - Cô quay đi ư, Amalia? Lẽ nào tôi lại có thể bảo vệ cái mà cha nguyên rủa?

AMALIA - Thôi đi! Người cha đầy lòng bao dung, chứa chan tình phụ tử ấy lại đẩy con trai mình vào miệng thú dữ và quái vật. Trong khi cái thân thể lụ khụ của ông được hưởng êm ấm trong chăn bông, gối đệm, trong khi ông ta ngồi mà sảng khoái say sưa với đủ thứ rượu ngon, thì người con trai xứng đáng nhất của ông đang chìm đắm trong muôn vàn đau khổ và thiếu thốn. Các người không biết hổ thẹn hay sao, hồi những trái tim quý dữ! Các người là nỗi nhục nhơ cho loài người, khi các người đẩy đi người con duy nhất.

FRANSO - Tôi nghĩ rằng, cha có hai người con.

AMALIA - Vâng, ông ta xứng đáng với những đứa con như anh. Nhưng rồi một ngày mai đây, khi nằm trên giường bệnh, ông mới quờ quạng đưa hai cánh tay khẳng khiu của mình lên tìm Các, thì ông sẽ hãi hùng rút ngay tay lại, khi hai bàn tay khô héo ấy chạm phải cánh tay giá lạnh của Fransơ! Ôi, thật là sung sướng, sung sướng khôn cùng khi được là người cha đáng nguyên rủa của anh. Hãy nói đi, Fransơ hãy nói đi, hỡi cái tâm hồn đầy tình huynh đệ kia, bây giờ phải làm gì để xứng đáng với sự nguyên rủa của người cha ấy?

FRANSƠ - Cô mê sảng rồi, Amalia thân yêu, thật tiếc cho cô.

AMALIA - Hãy tiếc cho người anh của anh đã! Không, anh căm ghét anh ấy, thì tất nhiên, cũng căm ghét cả tôi.

FRANSƠ - Tôi yêu cô, Amalia, yêu như yêu chính mình.

AMALIA - Yêu tôi? Nếu đúng như vậy thì anh không từ chối lời thỉnh cầu của tôi chứ?

FRANSƠ - Không đời nào, không bao giờ! Nếu như cô không đòi hỏi quá điều tôi có thể làm được.

AMALIA - Ôi, nếu quả như vậy, thì lời thỉnh cầu của tôi anh có thể rất dễ dàng, rất tự nguyện thực hiện (*kiêu hãnh*): Hãy căm ghét tôi. Bây giờ tôi đang xấu hổ vô cùng, khi nghĩ đến Các, tôi cảm thấy nhục nhã vô cùng, nếu như anh không căm ghét tôi. Anh có hứa với tôi không? Còn bây giờ, anh hãy đi đi, hãy để cho tôi yên! Tôi muốn được một mình.

FRANSƠ - Cô gái mơ mộng tuyệt vời! Ôi, tôi sung sướng biết bao, cảm phục biết bao trước trái tim thốn thức, dịu hiền của cô. Ở đây (*chạm vào ngực nàng*), ở đây Các đang ngự trị, y như là thánh ngự trị trong nhà thờ. Các đã đứng trước cô, điều đó là sự thật, và Các cũng đã trở về trong những giấc chiêm bao của cô. Đối với cô, tất cả vũ trụ thu vào một Các, tất cả để phản chiếu lên nó, tất cả để nhắc đi, nhắc lại về nó.

AMALIA (*bổi hồi*) - Đúng, đó là sự thật! Ta công nhận điều đó, và điều đó làm cho các người điên cuồng lên chứ gì, hỡi những trái tim thú dữ! Ta công nhận trước toàn thế giới rằng, ta yêu anh ấy.

FRANSƠ - Thật là vô nhân đạo! Thật là tàn nhẫn! Người ta đã đền đáp lại tình yêu trung thành đó như thế nào? Người ta đã quên!

AMALIA (*nổi giận*) - Quên cái gì? Quên tôi chẳng?

FRANSƠ - Phải chăng, lúc chia tay, cô đã đeo vào tay anh ta chiếc nhẫn thiêng liêng nó chứng tỏ lòng trung thành mãi mãi của cô? Nhưng đối với người con trai thì chiếc nhẫn đó có giá trị gì trước vẻ đẹp long lanh của một đứa con gái hoang nào đó. Nếu như anh ta chẳng có gì mà hiến dâng cho đứa con gái ấy thì ai lên án anh ta cơ chứ. Khốn nỗi, để đền đáp lại tặng phẩm đó, đứa con ấy lại chẳng cho anh tha hồ vuốt ve, âu yếm và những tay mở rộng ôm ghì vào lòng hay sao?

AMALIA (*tức giận*) - Thế nào, chiếc nhẫn của tôi - lại rơi vào tay một đứa con hoang?

FRANSƠ - Vâng, điều đó thật là tàn tệ! Nhưng sự việc có phải chỉ như thế là hết đâu. Chiếc nhẫn quý, cho dù có quý đến đâu đi chăng nữa, thì cũng có thể kiếm được tự tay bất kì tên Do Thái nào. Khốn nỗi, Các lại không thích thú làm việc đó, cho nên đã đem đổi lấy chiếc tốt hơn.

AMALIA - Nhưng chiếc nhẫn của tôi, tôi nói rằng, chiếc nhẫn của tôi.

FRANSƠ - Vâng, của cô, Amalia. Thật là một báu vật, và bây giờ nó đang đeo ở ngón tay tôi. Và từ đâu? Từ Amalia! Ngay cả thần chết cũng không dứt được nó khỏi tay tôi nữa. Ôi, Amalia! Đó chẳng phải là sự trong suốt của kim cương, chẳng phải là sự tinh xảo của tài nghệ, mà chính là tình yêu, tình yêu đã làm cho nó trở thành vô giá. Cô bé dịu hiền ơi! Cô khóc đấy ư? Cay đắng thuộc về kẻ nào đã làm nhỏ phỉ những giọt vô cùng quý giá từ đôi mắt thiên thần của cô! Ôi, nếu như cô biết rõ tất cả, nếu như cô nhìn thấy chính anh ta,... trong cái hình thù ấy!

AMALIA - Trong cái hình thù như thế nào?

FRANSƠ - Không, không, hồi thiên thần của tâm hồn ta, đừng hỏi ta thêm gì nữa (*như là nói với mình, nhưng vừa đủ để Amalia nghe thấy*). Ôi, nếu như trên đời này tồn tại cái màn che để nó che đi khỏi

mắt ta cái thói tật tàn tệ ấy. Không, không, từ đôi mắt vàng khè đảo đi đảo lại bằng những vòng xám ngắt, nó đang nhòm ngó, với cái mặt khô cần và nhợt nhạt như thần chết, với đôi lưỡng quyền nhọn hoắt đến quái dị, nó đang lộ nguyên hình. Đấy, nó đang lăm lăm bằng cái giọng khàn khàn, nó đang kêu khóc rên la, cái bộ xương run rẩy và lão đảo... Nó thấm vào người anh ta từ óc đến xương, làm khô cần hết sức mạnh quả cảm của anh. Đó, đó, nó vọt ra từ trán, từ má, từ toàn bộ cơ thể đã mưng mủ, thối rữa, và kết ổ ghê tởm trong những chỗ lở loét. Chao ôi, ta phát lộn mửa, cái mắt, cái mũi, cái tai... tất cả đều đi bằng cà khoeo! Amalia, cô còn nhớ chăng, cái thằng khốn nạn đã chết sau khi thở dốc ra ở bệnh viện nhà chúng ta? Cô đã sợ hãi thét lên khi nhìn thấy cảnh đó. Hãy hồi tưởng lại cảnh đó trong ký ức của mình, cô sẽ thấy Các hiện lên trước mặt. Ôi, kinh khủng quá, cái hôn của nó - đó là dịch hạch; đôi môi nó thở ra đầy chất độc.

AMALIA (*tát vào mặt hắn*) - Đồ vu khống hèn hạ!

FRANSO - Các của cô làm cô kinh khủng chứ gì? Ngay cả cái hình ảnh mờ nhạt đó cũng khơi gợi lên trong cô sự ghê tởm chứ gì? Cô hãy đích thân đi mà chiêm ngưỡng cái thằng Các thiên thần của cô, đi mà uống lấy cái nguồn an ủi từ hơi thở của nó, mà chết ngạt trong cái hơi thở bốc ra từ mồm nó.

Amalia quay đi.

Ôi, cơn lốc của tình yêu, ôi sự khoái cảm trong những vòng ôm! Nhưng cô chính đáng không, khi lên án một người chỉ vì cái diện mạo không hấp dẫn của nó. Phải chăng, cái cơ thể tầm thường của Êđốp tàn tật, một tâm hồn vĩ đại, giống như viên ngọc trong bụi bẩn, vẫn sáng long lanh (*cười độc ác*). Thậm chí, từ những cái mồm đầy những lở loét, tình yêu vẫn có thể... Tất nhiên, nếu như tật nguyên không làm hư hỏng tính nết, nếu như phẩm hạnh không bốc hơi cùng với trình tiết: giống như hương thơm toả từ bông hồng đã tàn úa, nếu như cùng với cái cơ thể tật nguyên, tinh thần vẫn không vì thế mà trở nên bệnh hoạn.

AMALIA (*sung sướng nhồm đậy*) - Ôi, Các, em lại hiểu thêm anh, anh vẫn là con người ấy, vẫn thế! Tất cả những điều đó là lừa dối. Phải chăng, người không biết rằng, đồ độc ác kia, Các không bao giờ trở thành người như thế.

Fransơ đứng rất lâu suy nghĩ, rồi bất thành linh quay lại định đi.

AMALIA - Đi đâu vội thế, chạy trốn lương tâm à?

FRANSƠ (*lấy hai tay che mặt*) - Ôi, hãy buông tha ta, hãy dăng ý chí cho những giọt nước mắt, hỡi người cha tàn bạo, người cha đã đẩy đứa con tốt nhất của mình vào quyền lực của sự thiếu thốn và nỗi nhục nhã trước tất cả mọi người. Hãy buông tha ta, hỡi Amalia, ta sẽ phủ phục dưới chân cha, sẽ cầu xin cha đặt lên vai ta, chuyển sang vai ta tất cả gánh nặng của cơn phần nộ và sự nguyên rủa. Hãy tước bỏ quyền kế thừa, tước bỏ máu ta, cuộc đời ta, tước bỏ tất cả!

AMALIA (*lao đến áp vào ngực hắn*) - Ôi, em trai anh Các của ta, Fransơ nhân hậu yêu quý!

FRANSƠ - Amalia, anh yêu em chính vì lòng trung thành không một chút lung lay của em đối với anh Các. Hãy tha thứ cho anh, vì anh đã cảm dỗ tình yêu của em một cách vô cùng tàn nhẫn. Chao ôi, những giọt nước mắt ấy, hơi thở ấy, những cơn giận dữ ấy mới gần gũi, quý giá biết bao đối với anh. Bởi vì, trái tim huynh đệ của anh và Các luôn luôn hoà nhịp.

AMALIA - Không, không bao giờ có điều đó.

FRANSƠ - Hai trái tim đã cùng nhau hoà hợp. Anh luôn luôn cảm thấy rằng, anh và Các là hai anh em sinh đôi. Giá mà giữa hai đứa đừng có sự khác nhau về bề ngoài một cách không cần thiết! Tiếc rằng, Các đã phung phí đi cái ưu thế về ngoại diện ấy của mình, một ngày người ta nhầm lẫn chúng anh đến hàng chục lần. Anh thường nói với mình rằng: Fransơ ơi, mày là Các đức ra!...

AMALIA (*lắc đầu*) - Không, không, xin thể với đất trời sán lạn rằng, không một nét nào, không một tình cảm nào của Các giống anh.

FRANSƠ - Chúng anh giống nhau cả về thiên hướng. Hoa hồng là hoa Các thích nhất, thì còn thứ hoa nào mà anh thích hơn? Các mê âm nhạc, thì những vì sao trên trời chúng giám cho, trong cái yên tĩnh của đêm khuya, khi tất cả đã chìm sâu trong bóng đêm và giấc ngủ say nồng, Các và em vẫn ngồi nghe anh chơi đàn colavesini! Amalia, em còn có thể nghi ngờ gì nữa. Phải chăng, tình yêu của chúng anh cũng chỉ là một. Nếu như tình yêu chỉ là một, nếu như hai trái tim mà tình yêu ngự trị, chỉ là một, thì chúng anh có thể khác nhau làm sao được!

Amalia ngạc nhiên nhìn hắn.

Đã có một buổi chiều trong sáng và yên tĩnh, buổi chiều cuối cùng trước khi Các lên đường đi Laixich, Các dẫn anh đến chỗ bóng mát quen thuộc, nơi mà Các và anh thường hay tâm sự với nhau về những giấc mơ yêu đương. Chúng anh ngồi yên lặng khá lâu. Sau đó, Các đã nắm tay anh, vừa khóc vừa nói khẽ: “Anh bỏ Amalia, anh cũng không hiểu vì sao, nhưng anh có cảm giác rằng, cái đó là mãi mãi. Đừng bỏ Amalia, Fransơ, em hãy là bạn của cô ấy, là Các của cô ấy. Nếu như số phận run rủi Các không bao giờ trở về nữa” (*Quỳ dưới chân Amalia với tất cả sự cháy bỏng, hôn tay nàng*). Không bao giờ, không bao giờ Các quay về nữa. Và anh đã thề lời thề thiềng liêng với anh ấy.

AMALIA (*thoát ra khỏi hắn*) - Đồ phản bội! Chính là cái chỗ bóng mát không bao giờ quên đó, Các đã dặn ta rằng đừng bao giờ yêu bất kì kẻ nào, nếu như số phận đẩy Các đến chỗ chết. Nghe thấy không, con người hèn hạ kia. Hãy rút đi! Rút đi cho khuất mắt ta.

FRANSƠ - Cô không hiểu tôi, hoàn toàn không hiểu tôi, Amalia!

AMALIA - Không, ta hiểu, bây giờ ta đã hoàn toàn hiểu người, người muốn giống Các ư? Và trước người, anh ấy đã khóc về ta? Có lẽ anh ấy sắp ghi tên ta lên tấm bia nhục nhã muôn đời bây giờ đấy! Rút! Rút ngay!

FRANSƠ - Cô làm nhục tôi.

AMALIA - Cút ngay, ta đã nói là cút ngay. Người đã làm mất một giờ vàng ngọc của ta.

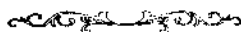
FRANSO - Cô căm ghét tôi?

AMALIA - Ta khinh người, cút đi!

FRANSO (*giậm chân*) - Khoan đã! Rồi cô sẽ lung lay trước tôi; với cô, cái kẻ nghèo hèn đê tiện ấy sẽ không phải là thần tượng mãi đâu! (*Ra*).

AMALIA - Đi đi! Đồ đểu giả... Bây giờ ta lại nói chuyện với Các.
“Kẻ nghèo hèn” nó nói như thế ư? Ôi, tất cả đã đảo lộn trong cái thế giới này. Người nghèo lên làm vua, và vua trở thành người nghèo. Cho dù anh có phải mặc những áo quần rách rưới, ta cũng sẽ không đổi lấy cái màu đỏ thắm của những xiêm nhung gấm vóc. Cái nhìn của anh, khi anh cầu xin của bố thí, là cái nhìn kiêu hãnh, nó làm sáng long lanh lên, từ đồng tro tàn, sức mạnh và sự chiến thắng của những trang hào kiệt. Ôi, ngọc báu không lẫn lộn trong bụi bẩn (*giật dây kim cương ở cổ*). Hãy để cho những kẻ giàu có đeo mi. Hãy để cho họ đeo những thứ vàng bạc châu báu đáng nguyên rửa này. Hãy nhồi nhét cho no nê phè phỡn những thức ăn, thức uống, hãy mơn trớn cái thân thể mình trên giường êm, chăn ấm chất đầy những dục vọng xác thịt, hỏi những kẻ giàu sang phú quý! Còn em, như thế, bây giờ, em đã xứng đáng với anh chưa? hỏi Các thân yêu của em! (*Ra*).

HỒI HAI

CẢNH 1

Fransơ ngồi ngắm nghĩ trong phòng riêng

FRANSƠ - Không, cái đó kéo dài còn lâu. Thầy thuốc nói rằng, sức khoẻ đang bình phục... Mấy lão già sống dai. Nếu như không có cái đồng thịt ghê tởm nổi đầy gân xanh ấy, cái đồng thịt giống như con chó chết lại sống dậy chui ra từ một thiên thần thoai ấy, ngăn cản ta, thì trước mắt ta đã mở ra con đường bằng phẳng, tự do rồi, thì ta đã chiếm được những kho báu vật của ta rồi. Hãy thổi tắt phụt đi cái ngọn lửa leo lét đang cháy trên ngọn nến tù mù kia! Còn chờ gì nữa? Nhưng dẫu sao, ta cũng không thể tự tay làm việc đó. Ta muốn rằng, không giết chết con người ấy, nhưng lại chấm dứt sự tồn tại của lão trên trái đất. Ta muốn được như một thầy thuốc thông thái, nhưng lại hành động trái ngược với thầy thuốc: không cần đường đi của quy luật sự sống, mà đẩy cho nó lao nhanh đến chỗ kết thúc... Phải chăng, chúng ta cần kéo dài thêm cuộc đời? Tại sao không một lần, mà đằng nào cũng chỉ một lần thôi, rút ngắn nó lại? Các nhà triết học và y học đều quả quyết rằng trạng thái tinh thần và sự hoạt động của toàn bộ cơ thể gắn bó hữu cơ với nhau. Những cảm giác thống phong luôn luôn đi cùng với sự rối loạn của những chức năng máy móc. Dục vọng phá huỷ sức sống. Tinh thần nặng nề kéo cái vỏ ngoài của nó là cơ thể sụp đổ. Vậy thì làm thế nào? Kẻ nào có thể dọn quang con đường cho cái chết đi vào lâu đài của sự sống; sau khi đã làm hư hỏng tinh thần, mới huỷ hoại cơ thể chẳng? Ôi, một ý nghĩ không đến nỗi ngu ngốc! Nhưng ai sẽ thực hiện nó? Ôi, một ý nghĩ có một không hai! Hãy

cân nhắc đi! Fransơ, đó có thể là một cuộc thí nghiệm. Thật vậy, lần đầu tiên mà tiến hành cuộc thí nghiệm này thì vô cùng hã dạ! Bởi vì sự lẫn lộn các độc tố sẽ được đưa đến mức độ suýt nữa thì thành khoa học chính cống? Và con đường thí nghiệm này sẽ buộc sự thật phải chỉ ra cho người ta đâu là những giới hạn của nó⁽¹⁾.

Nhưng, nên bắt đầu từ đâu đây. Làm thế nào phá hủy được sự thống nhất ngọt ngào và yên ổn giữa tinh thần và thể xác? Ta phải chọn trạng thái tinh thần nào đây? Cái nào độc ác nhất, có khả năng làm tắt đi nhanh nhất cái ánh sáng cuộc đời ấy? Sự phẫn nộ, hay nỗi lo âu, nỗi buồn hay sự khiếp sợ? Làm thế nào? Sự phẫn nộ chỉ là con chó sói đói, rồi lại no ngoay: còn nỗi lo âu là con mọt gặm nhấm cuộc đời một cách chậm chạp. Nỗi buồn, nó nham hiểm, nhưng nó bò một cách biếng nhác, còn sự khiếp sợ thì chỉ là khước từ mọi hi vọng và ý chí mà thôi! Làm thế nào? Tất cả phương tiện giết người chỉ là ngần ấy thôi ư? Phải chăng, cái kho tàng của thần chết lại nhanh chóng khánh kiệt đến thế? (Suy nghĩ) Làm thế nào? Có thể là... Không! Không! À! (nhỏm dậy) Hay là đe dọa! Những con đường nào đã được vạch ra cho sự đe dọa? Tôn giáo có phải là khôn ngoan không, khi dùng tôn giáo chống lại những cái ôm lạnh giá của con người khổng lồ đó? Nhưng... ngỗ lão già vẫn đứng vững và đương đầu với cơn bão tố đó? Nếu như lão... thì người hãy đến giúp ta, hỡi sự thương xót, và cả người nữa, hỡi lòng sám hối, hỡi thần Êpmênida khủng khiếp⁽²⁾, hỡi con rắn muôn đời nằm sâu dưới đáy giếng nhai lại và ngốn ngấu mọi thứ rác rưởi bẩn thỉu, hỡi kẻ phá hoại độc ác đời đời không mệt

(1) "Người ta nói rằng, ở Paris, một phụ nữ, với sự giúp đỡ của những cuộc thí nghiệm đúng đắn về các chất độc, đã đi đến kết luận rằng, có thể biết trước ngày chết của con người. Thật là một sự nhục nhã cho các bác sĩ chúng ta, những người đã bị người phụ nữ ấy bỏ nhọ bằng những điều dự báo của mụ". Với những lời chú thích do chính tay mình ghi, Sinle muốn nói đến Maria và Mátlena, người đã cùng với người yêu tiến hành đầu độc cả bố và anh mình, rồi bị treo cổ tại quảng trường Gơrepêcô ở Paris năm 1676.

(2) Theo thần thoại Hy Lạp, Epimênida là sự báo thù, trừng phạt của thánh thần luôn luôn bám lấy tội phạm, khi mà nó chưa sám hối. Nhưng sau khi sám hối, thì tội phạm sẽ được giải thoát và nhận được những lượng khoan dung của thần thánh.

mỗi đối mỗi thuốc độc của mình! Hãy đến với ta, cả sự phơi bày bộ mặt tàn ác táng tận lương tâm không thể tha thứ được? Người tàn phá cả nhà mình, và hành hạ cả mẹ mình! Hãy đến giúp ta, các người, cả những cái tốt lành, cả quá khứ với nụ cười trên môi, và người nữa, cả tương lai với tiếng còi vô tận báo hiệu sự huy hoàng của mình! Ôi, tất cả các người, hãy đến hỗ trợ ta! Bằng những bước chân nhẹ lâng lâng, hãy thoát khỏi những vòng ôm thềm khát của nó, và chỉ ra cho nó tất cả sự khoái lạc nơi thiên đường đang hiện lên trong tấm gương của nó. Nào, đồn tiếp đồn, cuồng phong tiếp cuồng phong, ta sẽ đổ xuống đầu cái cuộc đời mỏng manh ấy, bởi vì cái giống hèn yếu độc ác ấy vẫn còn chưa tuyệt vọng! Thật là tuyệt vời, thật là tuyệt vời! Dự định đã sẵn sàng, mưu kế thật tinh xảo, và đẩy hi vọng (*cười*) bởi vì, lưỡi dao của nhà giải phẫu sẽ không tìm thấy ở đây dấu vết của thương tích (*quả quyết*). Vậy thì, hãy bắt tay vào việc!

Hécman vào

A, thánh đã xuống xe⁽¹⁾, Hécman.

HÉCMAN - Tôi xin sẵn sàng giúp đỡ ngài.

FRANSƠ (*đưa tay cho hắn*) - Và cậu sẽ được phần thưởng xứng đáng với sự giúp đỡ đó.

HÉCMAN - Không phải là một lần, ngài đã thưởng cho tôi.

FRANSƠ - Sẽ còn có phần thưởng tuyệt hơn... Hécman, mình muốn bàn với cậu...

HÉCMAN - Tôi sẽ căng tai ra mà nghe.

FRANSƠ - Mình biết cậu, cậu là người là tốt, dịu hiền và kiên quyết. Cậu có một trái tim người lính... Nhưng ông cụ nhà mình rất xúc phạm cậu... Hécman.

⁽¹⁾ Nguyên văn tiếng Pháp "Deux ex machina", một thuật ngữ của kịch học cổ đại Hy Lạp thể hiện sự can thiệp bất ngờ như là từ trên trời xuống, của thánh thần vào diễn biến của hành động kịch, mở nút kịch. Thánh thần xuất hiện trên sân khấu nhờ một chuyến xe đặc biệt.

HÉCMAN - Thì cứ cho tôi là kẻ đáng nguyên rủa đi! Tôi sẽ không quên điều đó!

FRANSƠ - Đó mới là khẩu khí nam nhi. Sự trả thù rất thích hợp với trái tim dũng cảm. Hécman, mình rất thích cậu. Hãy cầm lấy cái ví nhỏ này! Nó có thể còn nặng hơn nữa. Ở đây, mình là ông chủ.

HÉCMAN - Ước mơ muôn đời của tôi. Đội ơn ngài!

FRANSƠ - Có thật không? Có thật là cậu muốn mình trở thành ông chủ ở đây không? Khốn nỗi, ông cụ mình còn khoẻ như sư tử ấy; hơn nữa, mình chỉ là con thứ.

HÉCMAN - Tôi chỉ muốn rằng, ngài là con cả. Và tôi mong rằng, ông cụ nhà ngài kiệt sức như một con bé ho lao!

FRANSƠ - Nếu ta là con cả, thì người con cả đó sẽ thưởng cho cậu như thế nào nhỉ. Ôi, nếu như ta có thể làm tất cả để kéo cậu từ vùng bùn đen lên chỗ lộng lẫy nó xứng với cái trí thông minh và sự xuất thân cao quý của cậu. Ta sẽ đáp vàng lên cậu từ đầu đến chân. Cậu sẽ ngồi trên chiếc xe tứ mã mà đi qua các phố. Thật đấy! Nhất định là như thế. Nhưng, mình muốn nói với cậu điều gì nhỉ? Cậu vẫn chưa quên nàng Amalia chứ, Hécman?

HÉCMAN - Lạy Chúa! Sao ngài lại nhắc tôi nhớ đến cô ta?

FRANSƠ - Anh trai ta đã cướp nàng từ tay cậu.

HÉCMAN - Hắn sẽ phải trả giá.

FRANSƠ - Nàng khước từ cậu, và suýt nữa thì anh trai ta đã hất cậu lộn nhào xuống cầu thang!

HÉCMAN - Để trả giá điều đó, tôi sẽ cho hắn xuống địa ngục.

FRANSƠ - Anh ta nói, cứ như là nói thầm ấy, rằng cậu là đứa con đẻ rơi dưới hàng rào, và mỗi lần nhìn cậu, thì ông cụ nhà cậu không thể không dấm tay vào ngực mình mà rên rỉ: "Lạy Chúa, hãy tha thứ cho con, con là kẻ tội lỗi!".

HÉCMAN - Quân khốn kiếp! Tôi sẽ moi mắt nó ra bằng chính hai bàn tay của mình.

FRANSƠ - Sao, nổi giận à? Cậu có thể nổi giận với anh trai ta ư? Cậu có thể làm gì anh ấy nào? Chà, chuột cống mà đòi chống lại sư tử! Cơn

phần uất của cậu chỉ tỏ làm anh thêm ngạo mạn mà thôi. Cậu chỉ còn một cách là nghiêng rặng mà trút cơn giận dữ lên mẩu bánh mì thôi!

HÉCMAN (*giậm chân*) - Tôi sẽ nghiêng nát nó ra.

FRANSƠ (*vỗ vai hấn*) - Hécman, phải chăng, cậu là nhà quý tộc, cậu không thể chịu đựng cái mối nhục ấy. Cậu không thể cho phép mình làm ngơ, khi mà người ta chiếm người yêu của cậu ngay trước mũi cậu. Không thể có điều đó trên đời này. Hécman, có quỷ thần chứng giám, ta sẽ làm tất cả, ta sẽ đứng về phía cậu.

HÉCMAN - Tôi sẽ đứng ngồi không yên, khi mà cả cái lão già ấy, cả cái thằng con cả ấy còn chưa nằm trong mồ.

FRANSƠ - Đừng nóng, Hécman, lại gần đây, nàng Amalia sẽ là của cậu.

HÉCMAN - Sẽ là của tôi! Trời đất quỷ thần ơi! Sẽ là của tôi?

FRANSƠ - Của cậu, ta thể với cậu như vậy, sẽ là của cậu. Cậu sẽ nhận được nàng từ chính tay ta. Lại gần đây, Hécman, cậu có biết rằng, cái con người chiếm đoạt nàng Amalia của cậu ấy, Các Moorơ, đã bị tước quyền kế thừa rồi không?

HÉCMAN (*lại gằn*) - Phải chăng là như vậy, lần đầu tiên tôi được nghe.

FRANSƠ - Hãy bình tĩnh mà nghe tiếp. Lần khác ta sẽ kể cho cậu tỉ mỉ hơn. Phải, ta nói với cậu, một năm đã qua đi, kể từ khi cha ta tống cổ hấn ra khỏi nhà. Nhưng ông già đã có vẻ hối hận vì mình quá vội vàng. Mà (*cười*) rất có thể là ông ấy tin rằng, mình đã quyết định một việc tầy đình không theo ý mình. Hơn nữa, nàng Amalia thì cứ suốt ngày, từ sáng đến tối, quấy rầy ông già bằng những lời than vãn và trách móc. Sớm muộn, thế nào ông già cũng phải đi tìm Các, và nhất định sẽ tìm ra... Khi đó thì cậu chỉ còn cách là đặt hấn ta lên xe, để cho hấn cùng nàng Amalia đến nhà thờ làm lễ cưới.

HÉCMAN - Tôi sẽ bóp cổ hấn ngay dưới bàn thờ Chúa.

FRANSƠ - Cha ta sẽ trao lại cho hấn quyền lực Bá tước, còn bản thân ông già thì sẽ sống nhàn hạ trong lâu đài của mình. Lúc đó thì tất cả dây cương sẽ nằm trong tay kẻ kị sĩ ngạo mạn ấy, và hấn sẽ

ngạo nghễ cười khinh bỉ tất cả kẻ thù của hắn, tất cả những người căm ghét hắn. Còn ta, con người muốn làm cho cậu nên người, ta đây này, sẽ phải cúi rạp xuống trước cửa nhà hắn!

HÉCMAN (*bốc lên*) - Không! Nếu quả thật người ta còn gọi tôi là Hécman, thì điều đó sẽ không bao giờ xảy ra. Nếu như chỉ còn một tia lửa le lói trong trí não của tôi, thì muôn đời, điều đó sẽ không xảy ra đối với ngài.

FRANSƠ - Phải chăng, cậu có thể ngăn cản điều đó? Hắn sẽ bắt cả cậu, Hécman yêu quý của ta, phải ném roi mây bịt sắt, sẽ nhổ vào mặt cậu khi gặp cậu trên đường phố. Và tai hoạ lập tức giáng xuống đầu cậu, khi cậu tỏ ra cứng cổ, dù chỉ là o ọc hé răng, há miệng... Đó là tất cả những điều sẽ xảy ra cùng với ý định của cậu muốn kén nàng Amalia làm vợ, cùng với tất cả tương lai của cậu.

HÉCMAN - Xin ngài hãy dạy tôi phải làm gì bây giờ:

FRANSƠ - Nghe đây, Hécman, cậu sẽ ngạc nhiên, khi thấy ta là người bạn trung thành như thế nào của cậu! Hãy ăn mặc như thế nào đó, để không ai có thể nhận ra cậu. Hãy đến, và nói với ông già rằng cậu vừa từ Bôhêm trở về, rằng cậu đã cùng với anh trai ta tham gia trận chiến đấu ở Praha, và tận mắt nhìn thấy anh ngã xuống giữa chiến trường.

HÉCMAN - Ngộ ông già không tin?

FRANSƠ - Ô hô! Ta đã tính đến cả điều đó. Đây, cậu cầm lấy cái gói này, trong đó có những kỉ vật và cả những giấy tờ có khả năng đánh tan sự nghi ngờ... Bây giờ cậu hãy bí mật ra khỏi đây. Nhớ đi lối sau vườn, rồi nhảy qua tường... Còn việc cởi nút tẩn bi hài kịch này thì cứ để ta!

HÉCMAN - Tẩn bi hài kịch sẽ mau chóng kết thúc. Và cái kết có hậu sẽ thuộc về người thừa kế mới của Bá tước Fôn Moorơ: Bá tước Fransơ Moorơ!

FRANSƠ (*vuốt má hắn*) - Cậu lấu cá lắm! Bằng cách đó chúng ta sẽ đạt được tất cả mục đích của chúng ta... ông già sẽ đau khổ chừng

nào, khi nghĩ rằng mình là người đẩy con trai mình vào chỗ chết. Khi đó, cái nhà xiêu vẹo ấy không cần chờ một trận động đất nhỏ cũng đủ sụp đổ. Ông già không thể sống được, khi nghe cái tin đó... Và lúc đó, ta sẽ là đứa con trai duy nhất. Nàng Amalia thì hết chỗ dựa... rồi thì sao nữa. Chắc cậu có thể dễ dàng mừng tượng ra, Amalia sẽ chỉ còn là một thứ đồ chơi trong tay ta. Nói tóm lại, tất cả hi vọng sẽ đến, chỉ cần cậu đừng lùi bước.

HÉCMAN - Sao lại lùi bước (*sung sướng*). Cho dù viên đạn có bay ngược lại và làm vỡ tung nòng súng! Hãy trao súng cho tôi! Để tôi hành động! Tạm biệt!

FRANSƠ (*kêu theo*) - Mùa gặt thuộc về cậu, Hécman! (*với mình*) Khi con sói đã chén sạch bánh mì, thì nó phải bằng lòng với nắm cỏ khô! Ta sẽ cho mày con lợn, chứ không phải là nàng Amalia (*ra*).

CẢNH 2

Phòng ngủ của ông già Fôn Moorơ. Fôn Moorơ ngủ trên ghế. Amalia.

AMALIA (*lặng lẽ, từ từ đi lại gần ông già*) - Hãy yên lặng, hãy yên lặng! Cha đang ngủ say. (*Đứng lại trước ông già*) Nom cha mới đẹp làm sao. Người ta thường vẽ những ông Tiên như thế này đây. Không, không, ta không thể giận dữ với cha, hỡi người cha già tóc đã bạc phơ. Hãy ngủ cho yên giấc, và thức dậy trong niềm vui. Một mình con sẽ nhận về mình tất cả những đắng cay tủi nhục.

FÔN MOORƠ (*trong giấc mơ*) - Con tôi! Con tôi! Con tôi!

AMALIA (*cầm tay ông già*) - Ôi, cha đang nằm mê thấy con trai.

FÔN MOORƠ - Có phải con ở đây không? Con ở đây sao? Trời ơi, nom con tiểu tuy quá. Đừng, con ơi, đừng nhìn cha bằng cái nhìn cay đắng như thế! Không có cái nhìn ấy, cha đã đủ khổ lắm rồi.

AMALIA (*đánh thức lão*) - Hãy tỉnh dậy, cha, đó chỉ là giấc mơ, hãy tỉnh lại cha.

FÔN MOORƠ (*bàng hoàng*) - Nó không có ở đây thật sao? Phải chăng ta đã nắm tay nó? Ôi, thằng Fransơ độc ác, quân độc ác, ngay cả trong giấc mơ, mày cũng đẩy con tao đi, không cho nó lại gần tao!

AMALIA - Chính là như thế đó, thưa cha.

FÔN MOORƠ - Nó ở đâu, ở đâu? Ta đang ở đâu thế này (*lĩnh hẫn*). Con đẩy ư? Amalia!

AMALIA - Cha có đỡ hơn không, cha ngủ say quá.

FÔN MOORƠ - Cha nằm mê thấy nó. Cha dậy mà làm gì nhỉ? Giá mà cha được nghe thấy từ chính mồm nó những lời ăn năn: xin tha thứ.

AMALIA - Những thiên thần không để tâm lâu điều giận dữ. Anh ấy đã xin chúng ta tha thứ (*với tất cả tình cảm, cầm lấy tay lão*). Cha, cha để ra Các của con, con xin cha.

FÔN MOORƠ - Không, hỡi con gái của cha! Nét mặt tái nhợt như thần chết của con đang buộc tội cha đây. Hỡi con gái bé bỏng và tội nghiệp, cha đã tước đi của con những niềm vui sướng của tuổi trẻ. Đừng nguyên rửa cha! Đừng nguyên rửa cha!

AMALIA (*hôn tay lão, dịu hiền*) - Nguyên rửa cha ư?

FÔN MOORƠ - Bức chân dung kia, con có nhận ra không? Amalia?

AMALIA - Các!

FÔN MOORƠ - Nó như thế đấy, khi nó 16 tuổi! Bây giờ thì nó trở thành người khác rồi! Trái tim ta bị giày xéo đau đớn biết chừng nào. Sự hiền từ bị thay bằng độc ác. Nụ cười kia bỗng chốc đã biến thành cái nhăm nhe thất vọng, phải không con? Con còn nhớ chăng, cái ngày sinh nhật nó ấy, trong căn lều hóng mát bên gốc nhài, con đã nhìn ngắm nó mà vẽ nên bức chân dung kia. Ôi, con gái của ta, tình yêu của con đối với nó đã làm cả ta trở thành người hạnh phúc.

AMALIA (*không rời mắt khỏi bức chân dung*) - Không, cha ơi, đây không phải là Các. Con xin thề với Chúa rằng đây không phải là Các. Ở đây, ở đây (*chỉ vào đầu và ngực mình*) anh ấy hoàn toàn khác. Mầu sắc, đường nét không thể nào tái tạo được cái tinh thần cao cả sáng long

lên trong đôi mắt rực lửa của anh... Không giống chút nào cả. Ôi, ta là một họa sĩ tồi! Anh là thiên thần, mà trong bức chân dung, ta chỉ vẽ anh như một con người. Ta quả là một họa sĩ tồi.

FÔN MOORƠ - Cái nhìn hiền dịu, hồ hởi ấy. Ôi, nếu như nó đứng ngay bên cạnh ta thì ta đã là người được cải tử hoàn sinh, thì không đời nào ta chết, không bao giờ ta chết.

AMALIA - Không bao giờ, thưa cha. Nếu như chết chỉ là chuyển từ một tư tưởng sang một tư tưởng khác tốt hơn, thì cái nhìn của anh sẽ chiếu sáng cho cha, ngay cả khi cha đã mờ yên mả đẹp. Cái nhìn của anh sẽ nâng cha bay lên cao hơn cả những vì sao.

FÔN MOORƠ - Thật là nặng nề, thật là đau đớn, ta đang chết mà không có Các, con trai ta ở bên. Người ta sẽ mang ta ra nghĩa địa. Và con trai ta sẽ không đứng bên nắm mồ ta mà khóc. Sung sướng và thanh thần biết bao, khi ngủ giấc ngủ ngàn năm, bên thi thể anh, con trai anh hát lên lời cầu nguyện. Đó là bài hát ru từ thuở còn ấu thơ.

AMALIA (*mơ mộng*) - Vâng, thưa cha, thật là sung sướng và thanh thần, một nỗi sung sướng không nói nên lời, một niềm thanh thần êm đềm lặng lẽ, khi ngủ giấc ngủ ngàn năm, khi bên thi thể ta, người yêu ta hát lên bài hát cầu nguyện. Ai mà biết được rằng ta có thể nằm mơ mãi trong nắm mồ. Chao ôi, một giấc mơ triền miên về Các, khi tiếng chuông nhà thờ đổ hồi như nguyện hồn ai (*xúc động*) thì ta sẽ ở trong vòng tay của anh mãi mãi.

*Yên lặng một lát, Amalia đi đến bên chiếc đàn
Colavecsin và đánh đàn*

(*tạm dịch lời*)

*Héctor ơi, đừng vội vàng vào trận
Ở nơi mà, thanh gươm của Asin
Ôi thanh gươm không thương tiếc vung lên
Cúng Patrôcơ mà bao người phải chết
Ai dạy bảo con anh, ôi tội nghiệp*

*Ôi con anh còn ẩm ngửa trên tay
Ai dạy kiếm cung cho nó hôm nay
Và kính trọng thánh thần, ai sẽ dạy
Dừng vội vàng vào trận, nếu thấy
Thần Cỗanfơ vùn vụt kéo anh đi.*

FÔN MOORƠ - Một bài hát tuyệt hay, phải không con gái, con sẽ hát bài hát ấy trước khi ta chết.

AMALIA - Đó là cuộc chia tay giữa Héc tơn và Ăng đrơmakhơ. Con và Các, chúng con vẫn thường hát bài này với tiếng đệm của cây đàn luyt.

*Hãy sẵn sàng thanh gươm lá chắn
Chốn sa trường dẫm máu thật là vui
Bàn tay này cứu Tổ quốc em ơi
Mong em sẽ được thánh thần phù hộ
Anh ngã xuống nhưng còn thành Tơroa đó
Và với em hoa lại nở, em ơi!*

Danien vào.

DANIEN - Bẩm cụ, có người hỏi cụ, xin được cụ tiếp. Thưa, hấn nói là mang đến đây một tin hệ trọng.

FÔN MOORƠ - Đối với ta, trên đời này bây giờ chỉ có một tin hệ trọng... Điều đó con biết, Amalia, còn nếu như kẻ bất hạnh nào đó cần giúp đỡ, thì hấn sẽ không ra khỏi đây mà lại không được an ủi.

AMALIA - Nếu là kẻ hành khất, thì cho hấn vào!

Danien ra

FÔN MOORƠ - Amalia! Amalia! Con hãy thương ta.

Amalia hát

*Tiếng va xiết giáp trụ anh đã tắt
Ôi thanh gươm chiến trận đã nằm dài
Dòng giống quang vinh Priamốp chết rồi*

*Anh sẽ xuống nơi vắng dương không chiếu sáng
Nơi Kôsit mơ màng vỗ sóng
Và tình yêu của anh trong cay đắng chết rồi*

*

* *

*Bao ước mơ hi vọng trên đời
Ta chìm xuống mà không hề nuối tiếc
Riêng tình yêu của ta thì không bao giờ chết
Trên những bức tường thành, Điea lại xuất hiện
Thanh gươm đâu hãy trao lại cho ta
Lặng yên nào, ta đành phải chia ly
Trong cay đắng tình yêu ta không chết.*

Franso, Hécman cải trang, Đanien vào.

FRANSO - Đây, người này nói rằng hắn mang đến cho cha những tin
hải hùng. Cha có thể nghe hắn được không?

FÔN MOORÔ - Đối với ta, chỉ có một tin thôi. Nào, lại gần đây, và
đừng có thương hại ta. Hãy mang rượu cho anh ta!

HÉCMAN (*với giọng đã thay đổi*) - Thưa ngài, xin ngài đừng tức bỏ
lòng khoan dung độ lượng của ngài đối với người con ấy, nếu như
anh đã chống lại ý chí của ngài, đã giày vò trái tim ngài. Tôi là kẻ
xa lạ vùng này, nhưng tôi lại có may mắn được biết ngài rất rõ.
Phải chăng, ngài là cha đẻ của Các Moorô?

FÔN MOORÔ - Từ đâu người biết?

HÉCMAN - Tôi biết con trai ngài.

AMALIA (*bật dậy*) - Anh ấy còn sống? Người biết anh ấy, hiện giờ
anh ấy ở đâu? (*rời chỗ*).

FÔN MOORÔ - Người biết gì về con trai ta phải không?

HÉCMAN - Anh học ở Laixích rồi biến mất, không ai rõ đi đâu. Theo
lời anh kể, thì anh đã đầu không mũ, chân không giày mà đi bộ

khắp nước Đức, đứng dưới cửa sổ mọi nhà mà xin của bố thí. Năm tháng sau, cuộc chiến tranh tàn khốc lại bùng nổ giữa tỉnh Pơrusia của Đức và Áo. Do chỗ chán nản và tuyệt vọng, anh đã dẫn thân đến Bôhêm, theo tiếng trống âm vang của Fridric bách chiến bách thắng. "Hãy cho tôi được chết như những con người dũng cảm, anh thừa với Sverin Đại đế như vậy, tôi không còn cha nữa!".

FÔN MOORƠ - Đừng nhìn ta, Amalia!

HÉCMAN - Người ta trao vào tay anh ngọn cờ. Và anh lao vút lên phía trước, theo con đường vinh quang của nước Đức... Lúc đó, chúng tôi thường ngủ với nhau trong một cái lều bạt giữa chiến trường ngổn ngang xác giặc. Anh thường kể cho tôi nghe về người cha đã già của anh, về những ngày sung sướng đã vĩnh viễn lui vào quá khứ, về những hi vọng đã đổ vỡ tan tành. Những giọt lệ đã tuôn ra từ mắt chúng tôi.

FÔN MOORƠ (*giấu mặt vào gối*) - Im đi! Im đi!

HÉCMAN - Tám ngày trôi qua, cuộc chiến đấu đầy máu lửa đã diễn ra ở Praha. Xin ngài hãy tin rằng, con trai ngài đã chiến đấu như một người lính dũng cảm. Anh đã hoàn thành một chiến tích kì diệu trước mắt toàn đội quân. Năm trung đoàn địch bao vây anh, anh vẫn hiên ngang đứng đó. Những trận mưa lửa dội xuống, anh vẫn hiên ngang đứng đó. Địch bắn anh bị thương tay phải, anh dùng tay trái giương cao ngọn cờ và vẫn hiên ngang đứng đó.

AMALIA (*thán phục*) - Ôi Hécman, ôi Hécman có nghe thấy không, anh không hề run sợ!

HÉCMAN - Cũng buổi chiều hôm đó, tôi lại tìm cách đến với anh. Anh nằm đó, tay trái cố bịt lấy vết thương đang rỉ máu, còn tay phải thì buông thõng xuống đất. "Người anh em" - anh nói với tôi - "có tin là vị tướng của chúng ta hi sinh rồi phải không?" "Đúng!" - tôi đáp, "Ông ấy đã ngã xuống như một người lính dũng cảm" - Anh kêu lên và giật đứt cánh tay bị thương "Ôi, người chỉ huy

dũng cảm, cho tôi được theo người!". Thế là cái linh hồn vĩ đại của anh đã bay theo người anh hùng.

FRANSƠ (*hét lớn*) - Cầm ngay, cái lưỡi đáng nguyên rủa của người hãy bám chặt lấy cuống họng người! Hay là người đến đây đem theo những lời bịa đặt, để gieo tai họa cho cha chúng ta, để giáng cho cha chúng ta một đòn tử thương! Cha! Amalia! Cha!

HÉCMAN - Và đây là lời cuối cùng của người bạn đã trở thành tiên cổ. "Hãy cầm lấy thanh gươm này - anh thề thào nói - đem nó trao lại người cha xưa kia của ta, và nói rằng, máu của người con trai đã hoen đậm cả thanh gươm, rằng người cha đã có thể sung sướng được rồi, vì ông đã được trả thù, rằng sự nguyên rủa của ông đã đẩy đứa con ra chiến trường tiếp cận cái chết, rằng... ta đã chết trong đau đớn và tuyệt vọng! Khi thở hắt ra, anh gọi: "Amalia!"

AMALIA (*như chợt tỉnh giấc mơ*) - Khi thở hắt ra, anh gọi: "Amalia!"

FÔN MOORƠ (*rút tóc*) - Sự nguyên rủa của ta đã giết nó! Nó chết trong đau đớn và tuyệt vọng!

FRANSƠ (*chạy đi chạy lại trong phòng*) - Ôi cha, cha đã làm gì! Ôi, anh đã làm gì, hỡi Các, người con trai của ta!

HÉCMAN - Đây là thanh gươm và tấm ảnh, tấm ảnh anh đã moi ra từ túi áo ngực của mình. Đúng là ảnh tiểu thư đây "Hãy trao cho Fransơ, em trai ta" - Anh thì thầm nói, ý anh muốn gì, tôi không hiểu.

FRANSƠ (*ngạc nhiên*) - Cho ta? Anh trao ảnh Amalia cho ta, Các trao Amalia cho ta?

AMALIA (*giận dữ chạy lại gần Hécman*) - Quân hèn hạ, quân lừa đảo ti tiện (*nhìn không chớp mắt vào mắt hắn*).

HÉCMAN - Tiểu thư nhầm rồi. Hãy nhìn kĩ, phải chăng, đây đúng là tiểu thư? Phải chăng, chính tiểu thư đã trao cho anh bức ảnh này.

FRANSƠ - Ta thể có Chúa, Amalia, đó chính là ảnh nàng, chính là ảnh nàng!

AMALIA - Ảnh ta, ảnh ta, ôi lạy Chúa!

FÔN MOORÔ (*cào vào mặt mình*) - Cay đắng bao nhiêu! Đau đớn bao nhiêu! Sự nguyên rủa của ta đã giết nó. Nó đã chết trong tuyệt vọng!

FRANSÔ - Và anh vẫn nhớ đến ta trong những phút cuối cùng của đời anh, ôi, một tâm hồn thiên thần! Khi cái bóng đen thần chết bao phủ lên anh, anh vẫn còn nghĩ đến ta.

FÔN MOORÔ (*lấp bắp*) - Sự nguyên rủa của ta đã giết nó. Nó đã chết trong tuyệt vọng.

HÉCMAN - Còn tôi, tôi không đủ sức để chứng kiến những nỗi đau khổ này nữa. Xin chào ngài. (*Nói nhỏ với Fransô*) Ngài nghĩ ra cái trò này để làm gì thế? (*muốn đi*).

AMALIA (*chạy theo hắn*) - Đứng lại! Đứng lại! Lời cuối cùng của anh? Người có biết?

HÉCMAN - Tôi đã nói, lúc thở hắt ra, anh gọi Amalia!

AMALIA - Lúc thở hắt ra, anh gọi Amalia! Không, người không phải là kẻ lừa dối, đó là sự thật, anh đã chết, Các đã chết!

FRANSÔ - Ta đang nhìn thấy gì đây? Cái gì được viết bằng máu trên thanh gươm này đây? Amalia?

AMALIA - Chính tay anh viết đó sao?

FRANSÔ - Sự thật hay là trong mơ đây? Hãy xem, anh đã viết bằng máu: "Fransô, đừng bỏ Amalia". Hãy xem đây, Amalia (*lật thanh gươm đọc trên mặt bên*): "Amalia hỡi, thần chết vô định đã phóng thích lời thề của em". Chao ôi, anh đã viết những lời ấy bằng cánh tay trúng đạn của mình, bằng máu của trái tim mình, trong giây phút trang nghiêm trước khi anh bước vào cõi bất tử, khi linh hồn anh sắp sửa cất cánh bay lên, anh vẫn nán lại để lo cho Fransô và Amalia!

AMALIA - Lạy Chúa muôn vàn nhân từ! Phải chăng chính là tay anh viết? Phải chăng chẳng bao giờ anh yêu ta? (*vội vàng ra đi*).

FRANSÔ (*giật chân*) - Thật đáng nguyên rủa! Tất cả nghệ thuật của ta đều trở nên bất lực trước đứa con gái cứng đầu cứng cổ này!

FÔN MOORƠ - Cay đắng bao nhiêu, đau đớn bao nhiêu! Đừng bỏ cha mà đi, Amalia! Còn mày, Fransơ, hãy trả thẳng Các cho ta, trả con trai ta cho ta!

FRANSƠ - Ai đã nguyên rửa anh ấy? Ai đã đuổi anh ấy khỏi nhà? Ai đã đẩy đứa con trai của mình vào nơi tử địa? Ai đã đẩy anh ấy đến chỗ tuyệt vọng? Ôi, người con ấy là thiên thần, là đoá kim cương trong vòng hoa của Chúa. Hãy nguyên rửa những kẻ giết người!

FÔN MOORƠ (*đấm vào ngực*) - Nó là một thiên thần. Nó là đoá kim cương trong vòng hoa của Chúa. Sự nguyên rửa và tai hoạ hời, tất cả hãy giáng lên đầu ta đi! Hãy đổ lên đầu ta đi! Ta là thằng bố đã giết chết đứa con trai yêu quý của mình! Cho đến phút cuối cùng, nó vẫn thương ta, và nó còn oán ta, vì ta đã đẩy nó vào chỗ chết. Ôi, ta là đồ quái vật, quái vật!

FRANSƠ - Anh ấy không còn nữa, thừa cha. Đau khổ, dằn vặt... bây giờ đã muộn rồi (*cười độc ác*). Giết chết một con người bao giờ cũng dễ hơn là hồi sinh ra nó... Bây giờ, cho dù cha có hối hận đến đâu, cũng không thể làm cho anh ấy từ nắm mồ hoang nơi xa trường ngàn dặm mà tỉnh dậy được nữa.

FÔN MOORƠ - Muôn đời, muôn đời không thể làm cho nó sống dậy từ dưới mồ. Nó không còn nữa, nó đã mất đi vĩnh viễn. Mày, mày đã dùng những lời quỷ quyệt để rút ra từ trái tim rỉ máu của ta sự nguyên rửa nó. Hãy trả lại con ta, trả lại con ta cho ta!

FRANSƠ - Đừng đẩy tôi đến chỗ phát khùng, đừng đẩy tôi đến cơn thịnh nộ. Tôi sẽ để mặc ông đối diện với thần chết.

FÔN MOORƠ - Đồ quái vật! Quái vật! Hãy trả con ta cho ta, trả con ta cho ta (*nhổm dậy định tóm cổ Fransơ, hấn tránh, và dùng sức khoẻ đẩy lão ra*).

FRANSƠ - Hỡi bộ xương thảm hại! Người còn dám... Hãy chết đi, chết đi! Người sẽ bị trừng phạt (*ra*).

FÔN MOORƠ - Vạn triệu lần nguyên rửa mày cũng chưa thoả. Hỡi Fransơ, mày đã đẩy con ta khỏi ta, mày đã giết nó (*quay lộn trong ghế nằm*). Cay đắng bao nhiêu, đau đớn bao nhiêu! Ôi, tuyệt vọng

là cuộc sống! Chúng nó bỏ đi để mặc ta đối diện với cái chết. Thiên thần hộ mệnh đã bỏ ta. Những đấng linh thiêng cũng rời xa khỏi kẻ giết người bạc đầu. Cay đắng bao nhiêu, đau đớn bao nhiêu! Không còn ai muốn cứu ta, không một người nào muốn giải thoát linh hồn cho ta. Không còn con trai, không có con gái, không có bạn bè, chỉ có những kẻ xa lạ! Không một ai muốn... Chao ôi, một người bị tất cả ruồng bỏ. Ôi cay đắng bao nhiêu, đau đớn bao nhiêu! Tuyệt vọng là cuộc sống.

Amalia vào, nước mắt giàn giụa

Amalia đấy ư? vị sứ giả của thánh thần. Con đến để giải thoát linh hồn cho cha đấy ư?

AMALIA (*dụ hiền*) - Cha đã để mất người con trai dũng cảm.

FÔN MOORƠ - Con muốn nói rằng, ta đã giết nó, rằng ta là kẻ tội phạm trong cái chết của đứa con, rằng ta sẽ đứng trước toà án của Thượng đế?

AMALIA - Không, hỡi cha già muôn vàn đau khổ! Thượng đế đã gọi anh về bên người. Nếu không, chúng ta đã là những kẻ hạnh phúc tràn đầy trên trái đất này rồi. Ở đó, nơi cao xa vợi vợi, trên vòm trời bất tận kia, chúng ta rồi sẽ gặp lại nhau.

FÔN MOORƠ - Chúng ta rồi sẽ gặp lại nhau, rồi sẽ gặp lại nhau. Không! Nếu như ngày mai đây, ở nơi cao xa vợi vợi kia, giữa muôn vàn những con người đã rũ sạch nỗi nhọc nhằn đắng cay, niềm đau đớn thất vọng dưới trần ai, mà lảng lảng trên thiên đàng thanh thản, thì chỉ một đôi mắt lạnh lùng của nó nhìn ta thôi, cũng đủ là thanh gươm chém nát linh hồn ta. Rồi ngày mai đây, khi đứng trong cõi bất tử nơi thiên đường, sấm sét hãi hùng sẽ giáng lên đầu ta. Cái ý nghĩ nặng nề rằng ta đã giết con trai ta sẽ đục khoét linh hồn ta.

AMALIA - Không, anh sẽ mỉm cười mà xua đuổi đi những hồi ức hãi hùng ẩn sâu trong trí nhớ của cha. Hãy yên lòng, hỡi người cha đau khổ, bởi vì có Amalia, bởi vì trước khi thoát khỏi trần gian, anh còn gọi Amalia! Bởi vì, lúc thở hắt ra, anh còn gọi Amalia.

FÔN MOORÔ - Chao ôi, những lời nói của con đủ tẩy rửa cho linh hồn cha. Phải chăng, nó sẽ mỉm cười mà xua đuổi đi bao hồi ức hãi hùng ẩn sâu trong trí nhớ của cha? Phải chăng, nó sẽ tha thứ cho cha? Ở lại đây với cha, đừng đi, Amalia, người yêu của Các, con trai ta. Hãy ở lại với cha trong những phút cuối cùng của đời cha.

AMALIA - Chết có nghĩa là ngã vào lòng anh, cha ơi, cha sung sướng quá. Bây giờ con ghen với cha. Vì sao thân thể con còn chưa tàn yếu đi, vì sao mái tóc con còn chưa bạc trắng ra! Ôi, nỗi đắng cay của tuổi trẻ. Cha sung sướng quá, hồi tuổi già sức yếu, người đang là cỗi đời này mà bay lên thiên đàng. Hỡi người cha tội nghiệp! Cha đang được đến gần Các, đứa con yêu quý của cha!

Fransơ vào

FÔN MOORÔ - Lại gần đây, con trai ta. Hãy tha thứ cho cha, nếu như cha có quá nặng lời với con. Hãy tha thứ! Vĩnh biệt con! Cha muốn cho tâm hồn thanh thản mà lìa khỏi cõi đời này.

FRANSƠ - Sao, cha đã khóc cạn nước mắt vì đứa con trai yêu quý rồi hay sao? Cha nghĩ rằng, cha chỉ có một đứa con duy nhất hay sao?

FÔN MOORÔ - Iacóp có cả bảy mươi hai đứa con, nhưng người đã nhỏ những giọt nước mắt đỏ máu khóc chàng Iôsíp.

FRANSƠ - Hừm!

FÔN MOORÔ - Hãy cầm lấy cuốn kinh thánh, con gái của cha, và đọc truyện kể về Iacóp và Iôsíp. Chuyện đó luôn luôn làm cha xúc động, ngay cả trước kia, khi cha còn chưa là một Iacóp.

AMALIA - Đọc chỗ nào thưa cha? (*Cầm cuốn kinh thánh*)

FÔN MOORÔ - Hãy đọc cho ta đoạn nói về nỗi cay đắng của người cha đơn độc, khi ông ta đi tìm Iôsíp của mình giữa những đứa con, và uống công chờ đợi nó ở vòng thứ 11; về những lời rên rỉ đầy nước mắt của Iacóp, khi ông nhận ra rằng, Iôsíp đã vĩnh viễn bị giăng khỏi ông.

AMALIA (*đọc*) - "Người ta lấy quần áo của Iôsíp, chọc tiết một con dê, lấy máu dê mà bôi đầy lên đó, rồi đem bộ quần áo loang lổ

đến cho Iacóp, và nói rằng: "Chúng tôi tìm được bộ quần áo này, hãy nhìn xem có phải là của con trai người không?"

(Franset ra đột ngột)

Iacóp vẫn nhận ra, và nói: "Đây rồi, chính là quần áo của con trai ta, ôi con thú dữ khát máu đã ăn thịt con. Ôi, đúng là Iasip đã bị xé nát rồi!"

FÔN MOORƠ - *(vùi đầu xuống chiếc gối)*

"Con thú khát máu đã ăn thịt nó. Ôi, đúng là Iôsip đã bị xé nát rồi!"

AMALIA *(đọc tiếp)* - "Thế là Iacóp xé toạc từng mảnh quần áo của mình, rồi lấy một tấm vải rách rưới phủ lên người và khóc con rờn rã bao ngày. Tất cả con trai, con gái quây quần bên ông lão đang an ủi lão, nhưng Iacóp không muốn được an ủi và nói: "Với tất cả nỗi đau khổ, ta sẽ đi vào chiếc quan tài gặp con trai ta".

FÔN MOORƠ - Dừng lại, dừng lại, cha thấy mệt quá!

AMALIA *(đánh rơi cuốn sách, và chạy lại bên lão)* - Trời ơi! cha làm sao thế này?

FÔN MOORƠ - Đó là thần chết, là bóng tối. Bóng tối đang hò lan khắp chốn xung quanh ta, bao lấy mắt ta. Con hãy đi gọi cha đạo, để cha mang đến... những quà tặng linh thiêng... Ôi, thằng Fransơ con trai ta đâu rồi?

AMALIA - Nó chạy đi rồi! Lạy Chúa, Chúa hãy thương xót chúng con.

FÔN MOORƠ - Chạy rồi à? Nó bỏ giường người chết mà chạy rồi à? Thôi, tất cả chỉ vì hai đứa con mà ta hằng ôm ấp bao nhiêu hi vọng. Lạy Chúa, người đã cho ta, người lại mang đi... sáng danh người *(ngã xuống)*.

AMALIA *(bất chợt thét lên)* - Chết rồi! Trái tim ngừng đập rồi! *(Chạy lao ra trong tuyệt vọng)*.

FRANSƠ *(vào, sung sướng)* - "Chết rồi"! Họ kêu lên: "chết rồi!". Bây giờ, ta đã là ông chủ! Khắp lâu đài người ta sẽ rên rỉ: "Chết rồi!". Chuyện gì sẽ xảy ra, nếu như ông ta chỉ ngủ. Phải, tất nhiên, tất nhiên, đó là một giấc ngủ. Nhưng một người ngủ giấc ngủ như vậy

sẽ chẳng bao giờ được nghe tiếng "Chào buổi sáng". Giấc ngủ và cái chết, đó là hai anh em sinh đôi! Có điều, người ta gọi chúng bằng những tên khác nhau. Một giấc ngủ ngon lành và ao ước! Chúng ta gọi người, ới giấc ngủ ngon lành và ao ước, là cái chết (*vuốt mắt cho cha*). Bây giờ ai dám đến đây để đẩy ta đến câu trả lời, hoặc nói thẳng vào mặt ta rằng: "Mày là thằng khốn nạn!". Bây giờ, ta nhổ vào cái mặt nạ nhân từ và hiền lành đó! Hãy trông, thằng Fransơ không thềm che giấu nữa, mà đã lộ nguyên hình, và đừng khiếp sợ! Cha ta đã đến lúc không còn khả năng giữ được quyền lực của mình nữa. Ông đã biến thần dân thành người nhà, ông ngồi bên cổng mà chào hỏi họ như những người anh em, con cái trong nhà... Còn ta, ta sẽ trừng mắt nhìn xuống các người với đôi lông mày dựng ngược như thể cơn giông tố sắp chớp sắp nổ ra. Tên tuổi của ông chủ, giống như ngôi sao chổi báo điềm gở, kéo qua những ngọn đồi mỏm núi ấy, cái trán của ta sẽ trở thành phong vũ biểu của các người! Nó sẽ mơn trớn, vuốt ve những cái cổ cứng, những cái đầu bướng? Hãy coi chừng! mơn trớn và vuốt ve vốn không nằm trong thói quen của ta. Ta sẽ thúc giục đinh có ngạnh vào mạng sườn các người, và sẽ cho các người nếm roi mây bịt sắt! Nay mai, dưới quyền trị vì của ta, khoai tây và bia nhạt sẽ trở thành món thiết khách ngày tết. A ha, vô phúc cho những kẻ nào sa vào mắt ta với cái má phính và đỏ. Sự tái nhợt của nghèo nàn kiệt quệ và khiếp sợ nô lệ, đó là màu sắc bộ đồng phục của ta. Và ta sẽ mặc cho các người bộ đồng phục đó (*ra*).

CẢNH 3

*Những cánh rừng Bôhêm. Spighenbéc, Radôman,
những tên cướp*

RADÔMAN - Cậu ở đây à? Mình đang nhìn thấy cậu chẳng? Nào, lại đây cho mình ôm cậu! Xin chào người bạn ở khu rừng Bôhêm

này. Chà, nom cậu có vẻ tử tế và rần rỏi hơn nhĩ. Quỷ tha ma bắt, cậu tập hợp đâu quanh mình một lũ lính! Chà, một tay mộ lính!

SPIGHENBÉC - À, bởi vì rất cừ, đúng là như vậy, người anh em ạ, cậu không thấy là rất tuyệt à? Tất cả bọn trẻ đều đã được tuyển lựa, cậu không tin à? Thánh đã phù hộ cho mình. Mình từng là thằng cha đói rách không có gì ngoài chiếc gậy cầm tay, khi mình qua Iorlan, thế mà bây giờ bọn mình có cả thấy 78 đứa gồm cả những thương gia phá sản, những viên chức bị thải hồi, và những viên thư ký quèn ở tỉnh lẻ. Xin báo cáo với người anh em, đó là một đội quân gồm toàn những tay cừ khôi, những chàng trai tuyệt vời, những kẻ mà người này tiện thể thì thần nhiên xin ngay người khác ứ tiết! và người này chỉ có thể yên tâm ngồi cạnh người khác, khi súng trong tay đã lên đạn! Đó là những con người không hề khước từ bất cứ cái gì? Còn vinh quang của họ ấy à, đó là cái vinh quang mà cách xa bốn mươi dặm vẫn còn khét tiếng. Hiện nay, người anh em ạ, cậu không thể kiếm đâu ra một tờ báo mà trong đó lại không có những bài ngắn nói về con người tháo vát, nhanh như cắt, Spighenbéc! Chính vì thế nên mình mới đọc những tờ báo lá cải đó. Họ viết về mình, tả mình từ đầu đến chân, cứ y như là chính mình hiện lên trên trang báo. Thậm chí, cả cái khuy áo choàng của mình họ cũng không bỏ sót. Còn bọn mình thì cũng biết nên đâm vào mõm những tên ngu ngốc kì quặc đó như thế nào. Cách đây không lâu, mình mới rẽ vào nhà in và tuyên bố rằng, đã nhìn thấy tận mắt tên Spighenbéc khét tiếng ấy. Mình bèn đọc cho tên cạo giấy chó chết ở đó chép một bài phác họa bức chân dung sống động của một viên đốc tờ trong vùng chúng. Mọi sự diễn ra một cách trôi chảy. Người ta gọi anh bạn đốc tờ thân mến đó lên hỏi, và tra khảo, đến nỗi thằng cha ngu ngốc phát khiếp lên và thừa nhận rằng - chính hần là Spighenbéc! Chao ôi, sấm và chớp! Thế là mình khát khao muốn mò đến toà thị chính thú tội để cái thằng vô lại đó khởi bồi nhọ thanh danh của mình. Cậu nghĩ thế nào? Ba tháng sau, người ta đem treo cổ viên đốc tờ của mình. Và mình buộc phải đưa lên mũi một mũi thuốc lá khá to

để ngủ. Sau đó, khi dạo chơi cạnh cái giá treo cổ, mình mới nhìn thấy cái thằng cha mạo danh là Spighenbéc đang đưa trên đó với tất cả vẻ đẹp huy hoàng của nó! Và thế là, trong khi ngài Spighenbéc giả đang lừng lừng trong cái thồng lọng, thì Spighenbéc thật mới thật trọng thoát thân và không quên kéo cái mũi của bộ máy tư pháp anh mình dài ra đến nỗi người ta phải lấy làm tiếc cho nó, chà, thật là tội nghiệp!

RADOMAN (*cười*) - Cậu xem ra cũng không thay đổi mấy.

SPIGHENBÉC - Ủ hừm, thay đổi gì đâu, vẫn cơ thể ấy, vẫn tâm hồn ấy! Nghe đây, ông ngốc, cách đây không lâu, mình đã làm một điều kì lạ chưa từng thấy ở tu viện Sestlia. Nghĩa là cái tu viện đó nằm trên đường đi của mình. Chiều đã xuống, cả ngày hôm đó mình còn chưa xài phí một viên đạn nào. Cậu có biết không, cho đến chết, mình không bao giờ ưa cái thói bỏ phí một ngày không làm được trò trống gì. Nhưng thôi, ngày đã bỏ phí, thì đêm ta làm nổi cháo gì đó... cho quý nó khỏi làm nôn nao cái dạ dày vậy. Và thế là bọn mình cứ an tâm ngồi chờ bóng tối ập xuống. Những ngọn lửa đèn đã tắt, đêm yên tĩnh. E hèm, bọn mình nghĩ, các nữ tu sĩ bây giờ đang ngon giấc đây. Mình mới mang theo anh bạn Grim, còn những đứa khác thì mình hạ lệnh chờ ở ngoài cổng. Trong lúc bất ngờ, mình nhanh tay chụp cổ tên gác cổng và lấy chùm chìa khoá rồi lẻn vào phòng các nữ đồng trinh đang ngủ. Mình bèn nhanh chóng lột tất cả áo thụng của các vị và cuộn vào một bó, rồi mang ra cổng. Sau đó, bọn mình mới bò vào các buồng của các nữ tu sĩ lấy hết quần áo của họ, lấy cả của cụ quản. Rồi mình bèn huýt sáo mồm, và bọn đứng ngoài cổng cũng làm ầm lên cứ y như là ngày Phán xử cuối cùng đã đến không bằng. Với tiếng kêu và tiếng rú, tất cả tu viện thức dậy. Ôi chao ôi, giá như cậu được chứng kiến, một cảnh hỗn loạn chưa từng thấy! Chị em hốt hoảng đi tìm quần áo trong bóng tối. Họ giãy giụa, kêu la cứ y như là đang rơi vào cánh tay bầy ác quỷ. Hoảng sợ, chị em quay ra rúc vào các tấm vải trải giường, bò chui xuống bếp, giống như những con mèo rúc vào lò, một số khác thì trốn

vào các phòng, thôi thì phó mặc... Cuối cùng mẹ quản gia cũng phải bỏ ra trong bộ quần áo của bà Eva trước khi sa ngã. Cậu có biết không? người anh em, trên đời này đối với mình không có gì ghê tởm hơn con nhện và bà già. Thế mà lúc đó, cái con mẹ còm nhom, nhăn nhoe, đen thui ấy lại cứ uốn éo xung quanh mình, mà van xin mình thương hại cái trong trắng con gái của mẹ. Con khỉ già! Mình đã toan giơ nắm tay mà tổng cho gãy hết những cái răng cuối cùng của mẹ; nhưng may mà mình kìm lại được. Mình mới bảo mẹ: hoặc là đem hết vàng bạc, châu báu của tu viện ra đây, hoặc là bọn con trai ở ngoài kia... chúng nó rất sáng ý, rất hiểu ý ta! Tóm lại, mình đã cuỗm đi ở tu viện không kém một ngàn đồng... và cả hồi ức về cái đêm chết cười đó. Còn bọn con trai thì đã để lại cho các vị nữ tu sĩ những ấn tượng kinh hoàng mà có lẽ đến chín tháng sau cũng không giải thoát nổi.

RADÓMAN (*giật chân*) - Quý tha ma bắt, sao mình không có mặt ở đấy nhỉ?

SPIGHENBÉC - Đó, cậu thấy đó! Cậu hãy thử nói rằng cuộc sống là tặc tị! Hơn nữa, cậu là lính mới, còn đang hăng, còn khỏe mạnh không kém gì lão giáo chủ của toà thánh La Mã. Thật đấy, trong mình có cái gì đó hấp dẫn, như thể thời nam châm ấy, tất cả bọn chân đất, bọn khố rách áo ôm đều rất mê mình.

RADÓMAN - Đúng, cậu là thời nam châm chính cống, mình muốn biết, cậu dùng phép ma quỷ gì mà đạt được điều đó?

SPIGHENBÉC - Phép ma quỷ hả? Ở đây, người anh em ạ, không có phép ma quỷ nào. Ở đây chỉ cần cái đầu và ít nhiều sự sáng ý trong thực hành, đương nhiên, sự sáng ý đó không phải moi ra từ ngón tay được đâu. Cậu thấy không, lúc nào mình cũng nói: Có thể biến bất kì gốc cây nào thành một người lương thiện! Nhưng đào tạo một tên vô lại, công việc đó hoàn toàn không đơn giản chút nào! Ở đây, cần phải có thiên tài dân tộc, và phải có không khí như ta vẫn thường nói - một không khí vô lại nào đó. Vì thế, mình khuyên cậu hãy đến Graubiunden. Đó chính là Aten của những tay vô lại đại bợm thời nay.

RADOMAN - Người anh em ạ, người ta lại đặc biệt tán dương Ý Đại Lợi với mình.

SPIGHENBÉC - Đúng, đúng. Cần phải đứng đắn. Ở Ý Đại Lợi cũng có những trang nam nhi dũng cảm. Nhưng nếu như nước Đức biết tiếp tục tinh thần đó, và dứt khoát đoạn tuyệt với kinh thánh, thì đã có thể hi vọng, chắc chắn là, chẳng bao lâu, ngay cả ở nước Đức cũng sẽ diễn ra cái gì đó tốt đẹp hơn. Và nói chung, mình cần nói với cậu rằng, không khí không quan trọng lắm đâu. Thiên tài được thừa nhận trên bất kì mảnh đất nào; còn những thứ khác thì tụt lại, người anh em ạ. Chính cậu cũng biết đấy, từ quả táo đại thì ngay cả trong vườn cây thiên đường cũng không biến thành quả dưa được!... À mà mình muốn nói gì nhỉ, quý tha ma bất, mình đang dừng lại ở chỗ nào nhỉ.

RADOMAN - Ở sự... khôn khéo vô lại!

SPIGHENBÉC - À đúng, ở sự khôn khéo vô lại! Này nhé, sau khi đến bất kì thành phố nào, việc đầu tiên là cậu phải tìm hiểu, bọn cảnh sát, bọn tuần tra, bọn "chìm", xem người ta thường dẫn ai đến với chúng, rồi mới tìm cách mon men làm quen với bọn đàn em ấy. Sau đó cậu mới trở thành ông khách quen của tất cả các quán cà phê, các nhà công cộng, các tửu quán... Và ở đó cậu mới đánh hơi xem kẻ nào là người lớn tiếng chữ bởi tình trạng giá cả rẻ mạt, mức lương thấp, nạn dịch hạch khủng khiếp, tai hoạ của những điều luật cảnh sát... ai là kẻ cầm phần lên án chính phủ nhất, ai là kẻ ra mặt chống đối mạnh nhất vân vân và vân vân... Thế là cậu đứng ngay cạnh mục tiêu rồi đấy, người anh em ạ! Sự lương thiện thì lung lay như cái răng hồng ấy mà, chỉ còn cách là dùng kim có ngành mà nhổ bứng nó đi... Hay là, mà như thế tốt hơn, cậu quẳng thẳng cái ví tiền đầy căng của mình lên mặt đường, rồi nấp vào đâu đó mà rình xem kẻ nào nhặt ví. Chờ một lát, cậu mới đuổi theo; lúc đuổi kịp thì thốt lên một tiếng "ôi!" và hỏi "Có phải ngài vừa nhặt được chiếc ví tiền không ạ?". "Vâng"! người đó sẽ nói - thế thì kệ thầy hấn, mặc hấn xéo đi; còn nếu như người đó bắt đầu chối khăng khăng: "Không, xin lỗi ngài, tôi không nhớ, rất tiếc

là..." thì thắng lợi rồi đấy, người anh em ạ, thắng lợi rồi đấy! Hãy tắt nến đi⁽¹⁾, chàng Diôghen lấu cá ạ, cậu đã tìm được người của mình.

RADÔMAN - Chà, cậu thật là đại bợm!

SPIGHENBÉC - Lạy Chúa tôi! Có lúc nào đó, hình như mình đã nghi ngờ điều đó. Khi mà một tay cừ khôi sa vào cái lưới của cậu, thì hãy hành động khôn khéo, để nó không thoát ra được. Mình đây này, người anh em ạ, mình thực hiện điều đó như thế này này: Quan trọng nhất đối với mình là dò được tung tích của con mồi đã nhả, rồi bám riết lấy nó... Thết đãi nó bằng tiền của mình... Tất nhiên là hăng cứ phải xuy tiền ra, mà chưa làm được cái gì cả... Sau đó cậu mới rủ rê lôi kéo nó vào sòng bạc, làm quen nó với bất kỳ kẻ bịp bợm nào, lôi kéo nó vào các cuộc ảo thuật, làm nó rối tung, rồi mù lên trong các ngón đỏ đen lừa bịp, khi mà nó còn chưa xài phí hết sức lực, tiền bạc, lương tâm và cả cái tên tuổi lương thiện của nó... Bởi vì, mình phải nói với cậu, sẽ chẳng đi đến đâu, sẽ chẳng ăn thua gì cả, nếu như ngay từ đầu cậu không huỷ hoại cả tâm hồn và thể xác nó. Hãy tin mình, người anh em, bằng vào kinh nghiệm bản thân, mình đã khẳng định như vậy đến 50 lần rồi! Nếu như đẩy con người lương thiện khỏi cái chỗ ngồi của nó, thì ngay từ đầu phải để nó ở với quỷ. Bước chuyển biến theo kiểu đó rất là nhẹ nhàng, nhẹ nhàng như thể một cú nhảy vọt từ con gái điếm sang kẻ giả nhân giả nghĩa. Kìa, cái gì âm âm thế?

RADÔMAN - Sấm nổ! Nào, tiếp đi!

SPIGHENBÉC - Có một con đường còn tốt hơn và ngắn hơn. Hãy giữ nó ở tình trạng nghèo xác nghèo xơ ra, không có manh áo mặc, nó sẽ chạy đến cầu cứu cậu. Tuy nhiên, dạy nhà bác học ấy à, chỉ tổ hỏng việc! Cậu cứ hỏi cái tên thợ đồng ấy mà xem. Tốt hơn hết là hãy hỏi một tên thợ đồng. Quỷ tha ma bắt, mình nhử xỏ cu cậu một cú rất khéo. Này, anh bạn, mình giờ ra trước mũi hấn 40

⁽¹⁾ Nhà Triết học cổ đại Hy Lạp Diôghen ban ngày cũng cầm nến đi soi, người ta hỏi ông "Làm gì thế, nhà triết học?". Ông bèn đáp: "Ta đi tìm người!".

đồng, và hứa trả cho hắn số tiền đó, nếu hắn đánh cho chiếc chìa khoá theo khuôn sập đập... Chà, cậu nghĩ thế nào, cái thằng khốn kiếp đó bèn làm ngay. Quý tha ma bắt nó đi, nó bèn mang chìa khoá đến cho mình và vói tiền. “Thưa ngài - mình nói với nó - ngài có biết tôi dùng chiếc chìa khoá này làm gì không? Tôi sẽ đi thẳng đến toà cảnh sát và thuê cho ngài một cái buồng trên giá treo cổ!”. Chao ôi, ngàn vạn con quỷ! Giá cậu được nhìn thấy cái thằng khốn nạn nó trở mặt ra mà run như cày sậy “Lạy Chúa, xin ngài hãy thương cho! Tôi muốn, tôi muốn!” - Muốn gì, mày muốn thu dọn tất cả đồ đạc rồi cùng với tao đi đến với quỷ hả? “Ồ, tự đáy lòng, tôi vô cùng hài lòng!”. Ha ha ha! Anh bạn thân mến ơi, thật là đi bất chuột để rán mỡ! Ha ha ha, hãy cười nó đi, Radóman. Ha, ha ha!

RADÓMAN - Ha, ha, ha! Cậu làm bọn mình ngạc nhiên! Mình sẽ viết bằng những chữ vàng lên trán bài giảng của cậu. Rõ là quỷ Sa tăng hiểu con người không đến nỗi tồi, nếu như nó biến cậu thành một tay môi giới.

SPIGHENBÉC - Đúng, anh bạn! Mình nghĩ rằng, nếu như mình kiếm cho nó độ chục thằng như thế, thì nó sẽ thả mình đi bốn phương trời, mười phương đất. Bởi vì, nhà xuất bản bao giờ chả biếu không đại lí sách mười hai bản không phải trả tiền. Lẽ nào quỷ lại keo kiệt đến thế? Radóman! Mà này, hình như có mùi thuốc súng!

RADÓMAN - Quý tha ma bắt... Mình cũng đã thấy từ lâu. Hãy cẩn thận... Ở đây... không xa lắm đâu... chắc có chuyện gì đấy... chứ không sai! Này Spighenbéc, mình nói với cậu, cậu cùng với tụi lính của cậu chính là “của hiếm” đối với thủ lĩnh của chúng mình. Chính thủ lĩnh cũng đã kêu gọi những tay dũng cảm.

SPIGHENBÉC - Nhưng tụi lính của mình, của mình...

RADÓMAN - Cái gì là sự thật thì vẫn là sự thật. Có thể tụi lính của cậu có những bàn tay vàng! Nhưng mình nói với cậu, vinh quang của thủ lĩnh chúng mình có sức cám dỗ rất nhiều người, kể cả những người lương thiện.

SPIGHENBÉC - Cậu không nói quá đấy chứ?

RADÔMAN - Không đâu! Lính của cậu sẽ không xấu hổ được phục vụ dưới quyền của thủ lĩnh chúng mình. Con người ấy chém giết không phải để cướp bóc như chúng ta. Đường như anh ta chỉ nghĩ đến tiền, khi đồng tiền ấy có ích. Thậm chí ba phần tư số tiền đoạt được, anh đem phân phát cho những trẻ mồ côi, hoặc dùng vào việc chi phí cho những thanh niên tài giỏi, những người nghèo không có tiền ăn học. Nhưng nếu như cần phải cắt tiết một tên địa chủ tàn ác quen thói lột xác những người nông dân nghèo khổ và sợ hãi, hoặc cần cho những kẻ lười biếng ăn không ngồi rồi trên nhung lụa một bài học... thì anh dữ tợn như hổ. Mỗi đường gân thớ thịt của anh... đều như thể có quý nhập vào ấy.

SPIGHENBÉC - Ủ hử.

RADÔMAN - Cách đây không lâu, trong lúc ngồi trong quán trọ, chúng mình biết được rằng, tên Bá tước giàu có Rêghembuê, người vừa thắng cuộc một triệu đồng, nhờ một thầy cãi dối trắng thay đen, sẽ đi qua đường quốc lộ. Thủ lĩnh đang ngồi chơi cờ, liền quay ra hỏi mình: “Chúng mình có mấy người?”. Mình đáp: “Cả thầy năm”. “Xong rồi!”. Anh nói và ném tiền lên bàn trả mụ chủ quán, rồi đứng dậy... để lại chai rượu vẫn chưa mở nút. Chúng mình - năm người - lên đường! Suốt đường đi, anh không nói một câu, chỉ đi một mình sang bên đường và hỏi: “Có nhìn thấy gì không?”, và thỉnh thoảng hạ lệnh cho bọn mình ghé tai xuống mặt đường nghe ngóng... Chợt lão Bá tước xuất hiện trên chiếc xe ngựa cùng với tên thầy cãi, đằng trước là gã xà ích. Lập tức, anh vọt lên, hai tay cầm hai khẩu súng lục và hét lớn: dừng lại! Gã xà ích không dừng xe, và từ chỗ lão ngồi, bay vọt ra một loạt đạn. Tên Bá tước bắn chỉ thiên! “Tiền, tiền đâu, tên địa chủ?”. Anh hét lên như sấm sét... Và tên Bá tước lộn nhào “A, đồ đê tiện, công việc ở toà án đã biến mày thành đứa con gái bán rở trình tiết hả?”. Tên thầy cãi run bắn người, hai hàm răng va vào nhau cầm cập... Thì lúc đó mũi dao găm đã cắm phập vào bụng hắn! “Ta đã hoàn thành phận sự, còn cướp bóc là việc của các người!”. Thủ

lĩnh hết lớn và kiêu hãnh quay đi... Với những lời ngắn gọn đó, anh như bay vút vào trong rừng.

SPIGHENBÉC - Ủ hừ... Nghe đây, anh bạn, những điều mình vừa kể với cậu... là chuyện giữa chúng ta, đừng cho anh ta biết, hiểu không?

RADÓMAN - Hiểu! Hiểu!

Svatsơ chạy vào thở hổn hển

Ai ở đằng ấy thế, chuyện gì thế? Chạy trong rừng, hả?

SVATSƠ - Sống rồi! sống rồi! Những người còn lại đâu? Đồ quý, các người còn đứng ở đây mà tán dóc được à? Các người không biết chuyện gì à? Phải chăng Rôlơ...

RADÓMAN - Rôlơ làm sao?

SVATSƠ - Rôlơ bị treo cổ cùng với bốn người nữa.

RADÓMAN - Rôlơ bị treo cổ? Khi nào? Sao cậu biết?

SVATSƠ - Cậu ấy đã ngồi tù ba tuần rồi, mà chúng mình không hay biết gì cả. Đã ba lần cậu ấy bị gọi lên tra khảo, chúng mình cũng không nghe biết gì hết. Lúc tra tấn cậu ấy, chúng nó chỉ hỏi đọc một câu: "Thủ lĩnh ở đâu?". Anh chàng nhất định không khai lấy một lời. Hôm qua, đã công bố bản án, và hôm nay cu cậu đã đi tầu suốt... lên đường về với quý!

RADÓMAN - Khốn nạn! Thủ lĩnh có biết không?

SVATSƠ - Mãi hôm qua mới biết. Lồng lên như con thú dữ! Cậu cũng biết rằng, thủ lĩnh luôn luôn quý Rôlơ. Còn cái cuộc nhục hình ấy nữa chứ! Dây treo cổ và thang đã được chuyển đến tháp... Không còn có thể hi vọng gì nữa. Thủ lĩnh đích thân cải trang là một cha đạo đến gặp Rôlơ, và định đổi áo cho Rôlơ, Rôlơ khăng khăng cự tuyệt! Và thủ lĩnh đã thề rằng, dù máu có đông cứng lại trong cơ thể, chúng ta cũng sẽ đốt lên ngọn đuốc đưa ma rừng rục, mà từ xưa tới nay không một hoàng đế nào lúc qua đời được đốt đuốc như thế, chúng ta sẽ đốt lên ngọn đuốc đưa ma rừng rục đến nỗi thân thể chúng quần quại lên vì nóng! Mình rất sợ cho cả thành phố. Từ lâu, thủ lĩnh đã căm ghét cái thành phố ấy, vì sự đạo đức giả nhục nhã

của nó. Mà cậu cũng biết đấy, nếu như thủ lĩnh đã nói: “Ta sẽ làm” thì dù thế nào đi chăng nữa, chúng ta, những kẻ tội lỗi, cũng làm.

RADÔMAN - Đó là sự thật, mình biết thủ lĩnh. Nếu như anh đã hứa với quỷ rằng sẽ đi xuống địa ngục, thì đừng có mà cầu nguyện nữa... Ôi, ngay cả thánh... cũng không chắc cứu được nó nữa! Lay chúa tôi, Rôlơ!

SPIGHENBÉC - Hãy nhớ tới thần chết... song le, mình cóc lo (*hát*)

Ta lẩn thần... nếu như bất chợt

Họ đem ta treo cổ ở chốn này

Thì bạn hỡi, hãy thay ta, bạn hỡi

Rúc vào trông thất cổ, bạn thay ta.

Ta ngu ngốc, hay chính người ngu ngốc

Tiếng đạn nổ, tiếng ồn ào

RADÔMAN (*bật dậy*) - Có nghe thấy không? Súng nổ.

SPIGHENBÉC - Lại một phát nữa!

RADÔMAN - Phát thứ ba! Thủ lĩnh!

Từ hậu trường vang ra tiếng hát

Hỡi nhưng tên đao phủ

Chớ có hồng treo cổ chúng ta!

SVAISƠ và RÔLƠ (*từ hậu trường*) - Ê, các cậu!

RADÔMAN - Rôlơ, Rôlơ, quỷ bắt mình đi!

SVAISƠ và RÔLƠ (*vẫn từ hậu trường*) - Radôman, Svatsơ, Spighenbéc! Radôman!

RADÔMAN - Rôlơ, Svaisơ, sấm và chớp, mưa đá và bão táp! (*chạy ra đón họ*).

Các Moorơ đi ngựa, theo sau là Rôlơ, Svaisơ, Grim, Suptelơ, người lấm láp đầy bụi đường.

CÁC (với vàng) - Tự do! Tự do! Cậu hết nguy hiểm rồi, Rôlô! Dắt ngựa của ta đi, Svaisơ, hãy tắm cho nó bằng rượu! (nằm xuống đất)
Chà, nóng quá.

RADÔMAN (với Rôlô) - Xin lấy lò lửa của Phôtôn mà thôi, cậu đã nhổm dậy từ vòng bánh xe phải không, Rôlô?

SVATSƠ - Cậu là linh hồn của thủ lĩnh... Minh vốn là một thằng ngốc toàn diện. Hay, thực ra thì cậu...

RÔLÔ (thở hổn hển) - Chính mình, tự mình. Chà, nguyên vẹn và vô sự... Cậu cho rằng, từ đâu mà mình về được đây?

SVATSƠ - Phù thủy nó phù phép cho cậu hử? Bản án đã tuyên bố rồi kia mà.

RÔLÔ - Chứ gì nữa! Thậm chí còn hơn thế. Minh đã đứng dưới giá treo cổ. Ôi, để lấy lại hơi đã... Mà thôi, hãy để Svaisơ kể tiếp. Hãy cho mình cốc rượu đã. A, cậu lại xuất hiện ở đây hử, Spighenbéc? Minh nghĩ là sẽ gặp cậu ở chỗ khác kia. Hãy cho mình cốc rượu! Ôi, xương mình nhừ ra rồi. Ôi thủ lĩnh của ta, đâu rồi, thủ lĩnh của ta?

SVATSƠ - Có ngay đây, có ngay đây! Nhưng hãy nói đi, hãy kể đi, cậu đã thoát như thế nào, điều gì lạ nào giúp cậu lại trở về đây với chúng mình? Chà, mình chóng mặt lên rồi đây này, đi thẳng từ giá treo cổ về đây, hử, cậu nói thế, hử?

RÔLÔ (nốc rượu ừng ực) - Ôi tuyệt quá! Khát cháy cả cổ. Thế cũng khá. Minh đã đến gần giá treo cổ để từ đó người ta treo lên mà về châu giời. Chỉ còn vài bước nữa thôi, gần sát rồi. Bộ da của mình đã ngã giá ở phòng giải phẫu rồi cơ mà! Và cậu có thể buôn sinh mạng mình đem bán lấy tiền mua thuốc ngủ mà ngủ. Nhưng đối với thủ lĩnh, thì mình cần thiết như là không khí, tự do, và cả cuộc đời nữa!

SVAISƠ - Đó là một mưu mẹo, các người anh em ạ, mà đến lúc nên kể rồi! Qua thám tử của chúng ta, chúng ta đánh hơi thấy rằng Rôlô sẽ bị xử tử, rằng qua một ngày nữa, nghĩa là hôm nay, mà trời không sụp, thì Rôlô sẽ chia sẻ số phận của kẻ tử hình. Thủ

linh đã nói: “Các bạn, chúng ta sẽ làm gì vì bạn bè, chúng ta sẽ cứu cậu ấy, hay là không? Ta thề rằng, dù máu có đông cứng lại trong cơ thể, chúng ta cũng sẽ đốt lên ngọn đuốc đưa ma rừng rực mà từ xưa tới nay không một Hoàng đế nào lúc qua đời lại được đốt đuốc như thế, chúng ta sẽ đốt lên ngọn đuốc đưa ma rừng rực đến nỗi thịt da chúng cháy xém, thân thể chúng quần quai lên vì nóng”. Bọn mình cử người đưa thư đến gặp Rôlô, hấn quẳng mẩu giấy vào bát súp và đưa cho Rôlô...

RÔLÔ - Mình không mong là có thể thoát, mình đã tuyệt vọng.

SVAISÔ - Bọn mình chờ cho đường phố vắng ngắt. Bắt đầu hành động! Cả thành phố nhốn nháo trước cảnh tượng vô cùng lí thú. Những người cưỡi ngựa, những người đi bộ, những cỗ xe ùn cả lại một đồng. Khắp vùng vang lên tiếng ồn ào, và tiếng hát vang những tang khúc bi thương. Bây giờ, thủ lĩnh hạ lệnh - đốt! đốt! Thế là bọn mình lướt đi như những mũi tên và phóng hoả đốt thành phố từ ba mươi ba phía, cùng một lúc. Những dây cháy, ngòi nổ được ném vào các kho thuốc súng, những nhà thờ, những kho tàng! Quỷ tha ma bắt, chưa đầy mười lăm phút trôi qua, cứ y như là có trời phù hộ ấy, một trận gió đông bắc - mà như là gió cũng nhe răng mà nhay vào cái thành phố ấy - ập tới, thổi ngọn lửa bùng lên đến tận các mái nhà. Nhân lúc ấy, bọn mình như những con sư tử cái chạy khắp thành phố và la ầm lên: “Cháy, cháy!”. Tiếng kêu, tiếng hét, tiếng ầm ầm... Chuông báo động đổ hồi, những kho thuốc súng bị hất tung lên trời. Mặt đất như muốn nứt ra là làm đôi, bầu trời nổ tung, và địa ngục dường như lún sâu xuống đến mười ngàn sa-gien⁽¹⁾!

RÔLÔ - Tên cai ngục áp tải mình ngoảnh lại... Thành phố lúc đó giống như thành phố của Sôđôm và Gômôr⁽²⁾. Cả chân trời chìm trong khói lửa và diêm sinh. Tất cả những ngọn đồi, mỏm núi khắp các vùng lân cận dường như cũng kêu gào thảm thiết phụ

⁽¹⁾ 1 sa-gien: 2,134 mét.

⁽²⁾ Kinh thánh. Thành phố bị trừng phạt trước cơn thịnh nộ của thánh thần.

hoạ theo trận đùa kinh khủng đó của quỷ Săng-tan. Nỗi kinh hoàng đè bẹp tất cả mọi người xuống mặt đất. Thừa cơ, mình mới nhanh như cắt dứt đứt dây trói ngay trước mũi bọn cai ngục áp tải lúc đó đang đứng ngây ra như chị vợ chàng Lôtốt nhìn thành phố trong cơn thịnh nộ của thánh thần⁽¹⁾. Phụt! mình lao mạnh đi, rẽ đám đông và ba chân bốn cẳng chạy, chạy được độ năm mươi bước thì mình cởi áo vứt lại, nhảy xuống sông lặn miết, bơi miết cho đến khi cảm thấy là đã thoát khỏi vòng nguy hiểm, mới nhô đầu lên khỏi mặt nước. Thì thủ lĩnh của mình đã đứng đó cùng với ngựa và quần áo chờ mình. Đó, mình đã tẩu thoát như thế đó. Các, nếu rồi đây thủ lĩnh có sa vào tình cảnh như thế, ta cũng sẽ đến đáp lại người như thế.

RADÔMAN - Cái tình cảnh khốn nạn mà người ta phải trả giá cho nó để kéo cậu ra chứ gì! Nhưng đó là trận cười... có thể vỡ bụng!

RÔLÔ - Đó là sự giúp đỡ chân chính trong hoạn nạn! Để thấm thía điều đó, cần phải, như mình đây, quàng cái thông lọng vào cổ rồi dạo chơi chút ít trong mồ! Chao ôi, những sự chuẩn bị khủng khiếp ấy, những nghi thức độc ác ấy! Anh bước những bước run rẩy, càng ngày càng gần sự kinh khủng! Chà, những kẻ độc ác đang chờ anh. Và cái thứ âm nhạc hèn hạ, bây giờ nó vẫn còn âm lên bên tai mình! Cái tiếng “quàng quạc” của con quạ đối nó vây lấy cái thầy đã sắp thổi rữa hết ra của cụ tổ nhà mình. Đó, tất cả là như thế. Và vượt lên trên tất cả những cái đó là một linh cảm về nỗi sung sướng đang chờ đợi anh. Những người anh em, những người anh em! Và bất thành linh, một tiếng gọi tự do! Một tiếng ầm, tựa như cái vành bịt miệng thùng bị vỡ tung giữa vòm trời! Hãy tin mình, hỡi những anh bạn khốn nạn ơi! Nếu như có vọt ra từ bếp lò nung rực lửa mà nhảy xuống nước lạnh, cậu cũng sẽ không cảm thấy được cái phản cảm bất ngờ, mà mình từng cảm thấy lúc mình từ giá treo cổ mà... bỗng đứng trên bờ con sông ấy.

⁽¹⁾ Vợ Lôtốt (Kinh thánh) nhìn thành phố bị thánh thần trừng phạt mà chết đứng và biến thành một cột mốc.

SPIGHENBÉC (*cười vang*) - Anh bạn tội nghiệp! Dù sao, tất cả cũng đã qua đi như gió thổi rồi! (*uống*) Xin chúc mừng sự hồi sinh từ cõi chết.

RÔLƠ (*bỗng ném cốc xuống đất*) - Không, mình xin lấy tất cả những báu vật của Mammôn mà thề rằng, mình không muốn lại trải qua cảnh ấy một lần nữa. Cái chết, tất nhiên là còn nghiêm chỉnh hơn cú nhảy của Arlêkin⁽¹⁾. Nhưng sự sợ hãi về cái chết còn kinh khủng hơn cả bản thân cái chết.

SPIGHENBÉC - Thế còn cái kho thuốc súng bay lên không trung! Bây giờ cậu biết không, Radơman? Nó đang gico rắc diêm sinh ra khắp vùng lân cận tựa như ngài Môlôkhơ⁽²⁾ đem cái tử áo quần của mình ra mà hong cho thoáng khí! Đó là một trò đùa lớn lao chưa từng thấy. Thử linh, tôi phát ghen với người!

SVAISƠ - Nếu như cả thành phố được an ủi bằng cái điều là, họ đã cắt tiết một người đồng chí của chúng ta như một con lợn đực sẵn được, thì chúng ta có nên trách mình rằng, vì tình yêu thương đối với người đồng chí, mà chúng ta đã phá trụi cả một thành phố! Hơn nữa, quý tha ma bắt, anh em chúng ta cũng không đến nỗi khờ dại mà không biết làm ăn ở đó đâu! Nào, chiến lợi phẩm đâu, xuy ra xem nào!

MỘT TÊN TRONG BỌN CƯỚP - Nhân lúc hỗn quân hỗn quan, tôi mới lén vào nhà thờ Stêfan và “mổ” luôn cái khăn phủ bàn thờ có thêu tua rua “Ông thánh giàu nứt đố đổ vách ra rồi”. Mới lại - tôi nghĩ - ông ấy có phép biến cả dây thừng thành vàng cơ mà!

SVAISƠ - Tốt, cậu đã hành động đúng. Cái của chết tiệt ấy cần cho ai trong nhà thờ kia chứ! Họ cứ phung phí tiền của ra mà mua sắm cho Chúa tất cả những thứ xa xỉ mà Chúa chẳng cần để làm gì, trong khi chúng sinh của Chúa thì lại đói. Còn cậu, Spanghelô, cậu quăng lưới vào đâu?

⁽¹⁾ Nhân vật truyền thống trong hài kịch mặt nạ Ý.

⁽²⁾ Môlôkhơ ở đây có nghĩa là Quỷ.

MỘT TÊN CUỐP KHÁC - Chúng mình cùng Biughen lọt vào một cửa hiệu và cuồn đi đủ các “đồ tế nhuyễn của riêng tây”... mỗi đứa cũng được năm chục!

TÊN THỨ BA - Tôi thử luôn hai chiếc đồng hồ vàng và một tá thìa bạc.

SVAISO - Tốt, tốt, chúng ta gây cho chúng đám cháy mà có dễ đến hai tuần cũng chưa dập tắt nổi. Để dập tắt ngọn lửa thì phải phun nước cả thành phố. Cậu có biết không, Suptelơ, ở đó bao nhiêu người bị chết?

SUPTELƠ - Nghe nói 83 người, nguyên một cái kho nổ tung đã làm nát vụn 60 mạng.

CÁC - Cậu đất thật đấy, Rôlơ!

SUPTELƠ - Thủ lĩnh nghĩ, hệ trọng lắm ạ! Thế còn là nhân hậu đấy, bởi vì những người đó còn là đàn ông! Còn những chú bé ẵm ngửa chỉ biết có “bình” vàng ra những cái tã của mình; còn những bà cụ già lụ khụ còng lưng đến ruồi cũng không buồn đuổi! Còn những ông cụ xương da khô nứt, tụt khỏi giường và cuống cuống lên vì sợ hãi mà không tìm thấy cửa ra... Những bệnh nhân ấy với tiếng kêu ai oán, gọi người bác sĩ đang thận trọng theo dõi cuộc “điều hành” khủng khiếp... Tất cả những người nhẹ chân, thì đã cao chạy xa bay để mà xem tấn bi hài kịch! Chỉ còn lại những cận bã của dân chúng, những người chậm chân yếu tay, ở lại canh nhà!

CÁC - Ôi, những tạo vật, tội nghiệp, người nói là cụ già, hay trẻ em?

SUPTELƠ - Vâng, quỷ tha ma bắt, thêm vào đó còn những sản phụ, những chị em bụng mang dạ chửa vì sợ quá mà đẻ non ngay dưới giá treo cổ! Còn những bà to bụng thì lo sợ rằng, những cái cột dựng đứng của giá treo cổ... sẽ để lại dấu vết trên những cái bầu của con cái các cụ sau này... Rồi những nhà thơ đang ngồi viết... có thói quen dù thế nào cũng phải đi giày, khốn nỗi lúc đó đôi giày duy nhất của họ lại đang đi chửa!... Nhiều cảnh bị dẫm tương tự không đáng nói nữa... Lúc ấy, tôi đi qua một cái lều, nghe thấy tiếng trẻ con khóc. Tôi mò vào, thì cái gì thế này, một chú bé

mồm mồm đang nằm dưới gầm bàn. “Chà! chú bé tội nghiệp, chú sẽ chết cóng mất thôi!”. Tôi nghĩ, và cầm chú quăng vào lửa!

CÁC - Mày nói thật đấy chứ. Suptelơ. Hãy để cho ngọn lửa ấy thiêu đốt trên ngực mày, trong khi mà chính sự khôn cùng của trời đất chưa bạc trắng ra! Cút đi! thăng đều giả, đồ khốn kiếp. Cút đi cho tao chẳng bao giờ nhìn thấy mày trong đội ngũ của tao nữa! Đuổi nó đi, có nghe thấy không, trong chúng ta đã có người đến độ đáng phải trừng phạt rồi đấy! Ta biết người, Spighenbéc, và cái ngày ta hỏi đến người cũng không xa lắm đâu!

Tất cả xì xào đi ra

(Một mình Các đi đi lại lại) Hồi trời đất, ta sai lầm ở chỗ nào, hồi người báo thù ở tận trên trời cao xa vời vọi kia, cả người nữa, người sai lầm ở chỗ nào, khi mà bất thành linh người giec chết chóc và đối rét xuống hạ giới? Phải chăng, những cơn lũ lụt sẽ nhấn chìm cả người nhân hậu và kẻ độc ác, chứ chẳng kể một ai? Ai là người có thể ngăn cản được cái ngọn lửa chỉ đốt lên để thiêu huỷ những ổ sâu bọ, mà không cho nó lan ra cháy xém cả cánh đồng tươi tốt? Ôi, sự cướp bóc và chém giết! Ôi, đau đớn bao nhiêu, những hành động sát nhân đó cứ giày vò ta, đè nặng lên ta, khiến cho những việc làm tốt của ta trở nên bị ô nhiễm. Ôi, ta sẽ khước từ tất cả những tham vọng điên cuồng. Ta sẽ đi thật xa, chui rúc vào cái hang gấu nào đó trong rừng sâu, để ở nơi đó, ánh sáng ban ngày không rọi vào nỗi nhục nhã tủi hổ của ta (định đi).

MỘT SỐ TÊN CƯỚP (vội vàng chạy vào) - Hãy giữ mình, thủ lĩnh. Ở đây có sự đen tối gì đó! Những đội kỵ binh Bôhêm đang lùng sục khắp trong rừng. Cứ y như là chính quỷ thần đưa đường chỉ lối cho chúng.

MỘT SỐ TÊN KHÁC - Thừa thủ lĩnh, chúng ta bị theo dõi và bao vây, hàng ngàn quân lính đã vây chặt khu rừng rậm.

LẠI MỘT SỐ TÊN KHÁC NỮA - Tai họa rồi! Chết đến nơi rồi. Chúng ta bị tóm cổ mất! Chúng ta sẽ bị ngựa giày, voi xéo và treo cổ. Hàng ngàn quân lính đã chiếm lĩnh tất cả các mỏm đồi, các cao điểm và cắt đứt tất cả các lối đi.

*Các ra
Svaisơ, Grim, Rôlơ, Svatsơ, Suptelơ, Spighenbéc,
Radoman và một bọn cướp.*

SVAISƠ - Thế là, cuối cùng chúng ta đã lòi cổ được chúng ra khỏi cái ổ dệm của chúng. Vui lên chứ, Rôlơ, từ lâu mình rất thèm chạm trán với những tên ăn bám này! Thủ lĩnh đâu? Tập hợp cả bọn chưa? Thuốc nổ đủ rồi chứ?

RADOMAN - Thuốc nổ cũng chả làm cái cóc khô gì. Chúng ta có cả thầy tám chục móng. Hoá ra là một chọi hai mươi!

SVAISƠ - Còn gì nữa. Thách cả năm chục thằng đấy! Mình chỉ cần một ngón tay út. Chúng ta sẽ tấn công chúng như nạn đại hồng thủy, như trái đất băng hà. Sấm sét sẽ giáng lên đầu chúng! Nhưng mà này, thủ lĩnh đâu nhỉ, thủ lĩnh đâu?

SPIGHENBÉC - Bỏ chúng ta trong lúc hoạn nạn, thế thì chúng ta có nên chuẩn sớm hay không?

SVAISƠ - Chuẩn sớm?

SPIGHENBÉC - Ôi, vì sao ta không ở lại Giêrudalem?

SVAISƠ - Để mày ngấp ngựa trong vũng bùn, hả? Đồ bẩn thỉu! Chống lại những nữ tu sĩ trần truồng, thì mày là thằng táo tợn, còn mới nhìn thấy nắm đấm, mày đã vội tán dương kẻ hèn nhát, hả? Nào, hãy tỏ ra là người dũng cảm, không thì chúng tao sẽ lột da mày mà quăng cho chó nó nhá.

RADOMAN - Thủ lĩnh! Thủ lĩnh đến!

CÁC (*đi chậm vào*) - Ta quyết định bao vây chúng từ bốn phía. Lúc đó chúng buộc phải chống cự như những con chó điên (*nói to*). Các bạn, đã đến lúc không đùa được nữa, hoặc là chết, hoặc là lao vào chúng như những con lợn lòi bị trúng thương!

SVAISƠ - Tôi sẽ lấy răng nanh mà nhảy vào bụng chúng, lòi ruột chúng ra. Hãy ra lệnh cho chúng tôi, thủ lĩnh. Chúng tôi sẽ tuân lệnh thủ lĩnh, cho dù có phải rơi vào tay thần chết.

CÁC - Tất cả phải nạp đạn. Thuốc nổ phải chuẩn bị sẵn sàng!

SVAISO (*bật dậy*) - Thuốc nổ đã đủ. Chúng ta sẽ làm cho đất phải bắn tung lên tận mặt trăng.

RADOMAN - Chúng ta mỗi người có năm súng lục đã nạp đạn, ngoài ra còn có ba súng trường.

CÁC - Tốt lắm! Bây giờ một phân đội trèo lên cây, hoặc nấp trong khu rừng rậm mai phục, và khai hoả phủ đầu!

SVAISO - Việc đó giao cho phân đội Spighenbéc.

CÁC - Trong khi đó, như quỷ thần xuất hiện, chúng ta sẽ thọc vào mạng sườn chúng.

SVAISO - Việc đó giao cho tôi.

CÁC - Sau đó, phân tán vào rừng và rút tù và! Chúng ta làm chúng hoảng sợ tưởng rằng, chúng ta có đại quân xuất quỷ nhập thần khắp trong rừng. Hãy thả tất cả chó ra, những con chó dũng mãnh sẽ cắn xé chúng, và dồn đuổi chúng vào tầm súng của chúng ta. Còn ta, Rôlơ và Svaisơ, ba người sẽ đương đầu với chúng, trong khu rừng rậm, nơi chúng đổ quân...

SVAISO - Tuyệt quá! Tuyệt quá! Chúng ta sẽ bất ngờ lao vào chúng, đến nỗi chúng không kịp hiểu ra rằng, từ đâu, những cái tát trái vả vào mồm chúng... Cứ để chúng đến.

Suptelot giật vạt vào Svaisơ, Svaisơ bèn kéo Các ra một chỗ và nói nhỏ.

CÁC - Im đi!

SVAISO - Xin thủ lĩnh...

CÁC - Thôi đi! Sự nhục nhã của nó sẽ bảo vệ cuộc đời nó. Nó không cần phải chết ở nơi mà Svaisơ của ta, Rôlơ của ta sẽ chết. Ta thể với người như thế, Svaisơ, nó sẽ không thoát khỏi giá treo cổ đầu.

Cha đạo vào

CHA ĐẠO (*nói một mình*) - Thật là hang quý. Được phép các vị. Thưa các vị, ta phụng sự trong nhà thờ, ở đó, một ngàn bảy trăm con người vuốt ve, trân trọng từng sợi tóc trên đầu ta.

SVAISO - Hoan hô! Hoan hô! Thế mới là nói! Thật là oai nghiêm, đường bộ.

CÁC - Yên lặng các bạn! Hãy nói ngắn gọn! Ngài cha đạo, ngài cần gì ở đây?

CHA ĐẠO - Ta thay mặt chính phủ, người nắm quyền sinh sát trong tay mà nói! Các người là những tên cướp, những tên vô lại độc hại ẩn náu trong bóng tối, các người là thứ bệnh hủi, bệnh dịch hạch của nhân loại, các người chỉ đáng đưa lên giá treo cổ, hoặc cho vào vòng bánh xe quay, thân thể các người chỉ đáng làm môi cho bầy quạ đói.

SVAISO - Con chó ghê, im ngay, đừng có sữa nữa, không thì ông lại...
(gì báng súng vào mũi hắn).

CÁC - Svaisơ! Đừng động vào ông ta, không thì ông ta lại tuôn ra một bài giảng đạo bây giờ. Thế nào, ngài cha đạo, “chỉ đáng đưa lên giá treo cổ” à? hoặc “cho vào vòng bánh xe quay” hả, rồi sao nữa?

CHA ĐẠO - Còn người! người thủ lĩnh anh minh! Hoàng đế của những kẻ móc túi, những tên ăn cắp vặt, lãnh tụ vĩ đại của tất cả bọn đầu trộm đuôi cướp trên thế gian này. Người có thể sánh với kẻ đáng căm phẫn số một dưới vầng thái dương, cái con người dùng ngọn lửa nổi loạn mà hun nóng trí ngông cuồng phản loạn của hàng ngàn thiên thần vô tội, dẫn họ vào cái đại dương không đáy muôn trùng tội lỗi và nguyên rủa. Tiếng gào thét của những người mẹ mất con còn đời đời vang lên bám riết lấy người. Người uống máu mà không biết tanh, mà như người ta uống nước lã. Đối với lưỡi dao găm sát nhân đâm máu của người, chúng sinh nhân mạng chỉ là một cái gì đó giống như những bong bóng xà phòng.

CÁC - Khá lắm, ngài cha đạo, sự thật rõ ràng rành, còn gì nữa?

CHA ĐẠO - Sao? Sự thật ư, sự thật đấy rõ ràng rành ư? Phải chăng đó là câu trả lời?

CÁC - A ha! Vị cha đạo của chúng ta hôm nay không chuẩn bị thuyết giáo về sự thật rõ ràng rành ấy. Nào xin mời tiếp tục đi, ngài cha đạo, ngài còn muốn nói gì nữa không?

CHA ĐẠO (*bốc lên*) - Hỡi con người kinh khủng kia, hãy nghe đây, chẳng phải là máu vị Bá tước hoàng gia hãy còn thấm đầy trên những ngón tay tội lỗi của người đó sao? Với bàn tay kẻ cướp của mình, người đã đột nhập vào tu viện đập phá và lấy đi từ cái chổi cùn, đến cái rế rách đó sao? Còn gì nữa? Chẳng phải là người đã ném những dây cháy và ngòi nổ vào cái thành phố của chúng ta, người đã làm cho cả một kho thuốc nổ hất tung lên không trung, rồi đổ sụp xuống đè lên đầu bao tín đồ vô tội của đạo Cơ đốc đó sao? (*vung tay*) Chao ôi, sự nhục nhã và hèn hạ mà uế khí còn bốc lên tận trời cao làm phẫn nộ cả Thiên toà mà rồi đây sấm sét trừng phạt ghê gớm sẽ giáng xuống đầu người. Những tội ác tày trời của các người đang kích thích sự kêu gọi trả thù. Cái giờ phút vang lên hồi kèn báo hiệu ngày Phán xử cuối cùng đối với các người sắp đến nơi rồi.

CÁC - Cho đến giờ phút này mà bài diễn văn của ngài vẫn còn thấm đầy vẻ khoa trương và hùng biện. Nhưng thôi, ta vào việc. Hãy nói ngắn gọn, qua ngài, Toà thị chính kính mến muốn nói gì?

CHA ĐẠO - Muốn cái mà người không đáng được hưởng. Hãy nhìn ra xung quanh, hỡi những kẻ sát nhân và những tên cướp, dù là nhìn về phương nào, các người cũng thấy rằng, các người đã bị quân đội chúng ta bao vây. Không có đường mà chạy đâu. Nếu như trên những cây sồi cổ thụ này, quả anh đào không thể mọc ra, trên những cây thông lâu đời này quả táo không thể chín được, thì các người không đời nào có thể thoát khỏi khu rừng này một cách an toàn và trọn vẹn.

CÁC - Nghe thấy không, Svaisơ (*với cha đạo*) và còn gì nữa?

CHA ĐẠO - Nghe đây, kẻ hung bạo! Toà án sẽ rộng lòng bao dung với người, sẽ độ lượng nhân từ với người, nếu như người tự thú và cầu xin sự khoan hồng, tha thứ. Nếu như người thực sự sám hối, thì sự nghiêm khắc sẽ đứng về phía người mà hoá thành nỗi đồng cảm, toà án khắc nghiệt sẽ rộng lòng với người mà trở thành

người mẹ hiền, quan toà sẽ làm ngơ trước một nửa tội lỗi mà người đã phạm phải... Hãy suy nghĩ, suy nghĩ cho kĩ...

SVAISO - Thủ lĩnh nghe thấy chưa! Há ta lại đứng im mà không vận cổ cái con chó diên này đi hay sao, cứ để cho cái nước giải gồm ghiếc chảy ra từ cái lưỡi thè lè của nó hay sao?

RÔLƠ - Thừa thủ lĩnh, địa ngục và vạc dầu, sấm và chớp! Hãy xem nó liếm môi kia, sao tôi còn chịu đựng được mà chưa cho nó bay tung lên trời nhỉ.

SVAISO - Để tôi, để tôi, xin quỳ xuống lạy thủ lĩnh cho tôi được cái hạnh phúc nghiền nát tên cha đạo này ra.

Cha đạo thét lên

CÁC - Lùi xa ra, đừng có động một ngón tay vào hấn (*rút gươm và quay lại nói với cha đạo*). Thấy chưa, ngài cha đạo? Ở đây có bảy chục người, ta là thủ lĩnh của họ. Chúng ta ở đây, không một ai biết tháo chạy, hoặc là biết sợ hãi trước dàn nhạc đại bác. Còn ở đằng kia các người, một ngàn bảy trăm người xám ngắt lại dưới khí giới. Nhưng hãy nghe đây. Các Moorơ, thủ lĩnh của những tên sát nhân và kẻ cướp nói với người: “Đúng, ta đã giết chết tên Bá tước hoàng gia, đã thiêu huỷ và cướp phá nhà thờ, đã phóng hoả đốt cái thành phố đạo đức giả ấy... Và chưa phải là đã hết. Ta còn làm nhiều điều nữa (*chĩa tay phải ra*). Người có nhìn thấy bốn chiếc nhẫn quý trên tay không? Cái mặt ngọc bích này, ta đã đoạt từ tay một viên bộ trưởng mà trong cuộc săn lùng, ta đã quẳng xác dưới chân kẻ có chức vị cao đỡ đầu cho hấn... Hấn xuất thân từ một tên vô lại, rồi bằng sự nịnh hót mà hấn leo lên được bậc thang danh vọng, bằng việc hất cẳng người đi trước mà hấn đoạt được chức vị, hấn đã cười sung sướng trên tiếng khóc than của bao kẻ mồ côi. Còn mặt đá cẩm thạch này, ta tháo từ tay một tên linh mục đê tiện trong một bài giảng đạo đã khóc than cho sự sa sút quyền lực của những hình phạt tàn bạo mà nhà thờ thi hành. Còn mặt đá kim cương này, ta đã đoạt từ một tên tham tán dám bán rẻ tất cả hàm

cấp và chức vụ cho bất kì kẻ nào trả y với giá hời nhất, dám đuổi thẳng tay khỏi cửa những nhà ái quốc đang đau đớn vì Tổ quốc. Còn mặt đá ngọc trai này, ta đeo để tưởng nhớ... Thôi, ta còn có thể kể cho người nghe vô số những trường hợp như thế, nếu như ta không lấy làm tiếc cả những lời ta đã nói với người. Người hãy rút đi, hãy về mà tâu tường tận từng điểm một với cái Toà án tối cao nắm quyền sinh sát ấy của người về tất cả những điều người đã nghe tận tai, nhìn tận mắt ở đây.

CHA ĐẠO - Tên ác thú, ác thú.

CÁC - Kìa, các chiến hữu, có nhận thấy hấn thở dài không? Hãy nom kìa, các bạn, cứ y như là ngài cha đạo đang đứng đó mà lăm bắm niệm thần chú gọi ngọn lửa thiên đàng lem lém đến đây mà thiêu sống lũ “quỷ Sa tăng” này! A ha, hấn lên án chúng ta, nguyên rủa chúng ta bằng tiếng “ôi” sắc mùi nhà thờ. Lẽ nào con người ta có thể mù quáng đến thế mà nghe chúng thuyết giáo. Bằng cái giọng đe dọa, chúng tuyên truyền sự ngoan ngoãn thần phục đối với Chúa, chúng kêu gọi sự hi sinh của con người. Chúng dạy người ta phải có lòng yêu thương trời biển đối với người xung quanh, nhưng chúng lại xua đuổi, như đuổi ruồi, người hành khất mù loà tám mươi tuổi ra khỏi cửa nhà chúng. Chúng lên án chửi rủa sự keo kiệt bủn xỉn, nhưng để chạy theo những xấp vàng, chúng nó đã làm xơ xác và trống không cả đất nước Pêru⁽¹⁾. Ôi, chúng bay là những kẻ bội nhọ sự thật, giải thích sự thật một cách dối trá, là những con khỉ độc của Chúa. Chúng bay không sợ quỷ trước cây thánh giá trên bàn thờ Chúa, và hi vọng rằng, bằng hành động đó, chúng bay có thể che mắt thiên hạ, và che mắt chính bản thân mình... nhưng lại có thể làm tất cả những điều thối tha, bẩn thỉu nhất trên đời. Thôi, đủ rồi, những tên đạo đức giả, hãy vứt cái của đó đi cho khuất mắt ta.

⁽¹⁾ Quân Tây Ban Nha, sau khi chiếm Pêru (1551) được sự che chở của toà thánh La Mã đã cướp bóc vàng bạc, của cải, chém giết, làm cho một phần lớn dân chúng nước này bị kiệt kiệt và tiêu diệt.

CHA ĐẠO - Quân tàn ác, thật đáng tự hào nhỉ?

CÁC - Không! Chỉ bây giờ ta mới tự hào, khi đứng trước người và nói với người. Hãy cút đi, hãy về tàu với cái Toà án tối cao nắm quyền sinh quyền sát ấy của người rằng, ta không phải là kẻ cướp, hiểu chưa, không phải là tên cướp hành động trong bóng tối, ta cũng không phải là một thứ “jêng hùng” leo thang dây hiểu chưa? hãy nói rằng, ta chỉ trừng trị những kẻ độc ác (*quay đi không thèm nhìn hắn*).

CHA ĐẠO - Thế là người khẳng khẳng khước từ sự khoan dung độ lượng. Được! với người, ta hết lời, (*quay ra nói với bọn cướp*). Hãy nghe đây, hỡi các con chiến của Chúa. Pháp chế quốc gia nói với các con qua đôi môi của ta. Nếu như các con trối tên thủ lĩnh độc ác, cái con người đã bị phán xử ấy lại, và nộp nó cho ta, thì các con sẽ được xoá bỏ mọi tội lỗi từ trước tới nay. Nhà thờ thiêng liêng, với tình yêu luôn luôn không thành kiến, sẽ sẵn sàng tiếp nhận tất cả những con cừu non lầm đường lạc lối vào lòng mẹ nhân từ, bao la của mình, và sẽ mở ra cho mỗi người các con con đường dẫn tới bất kì nghĩa vụ xứng đáng nào. (*Với nụ cười trang trọng*) Sao, những điều ta nói có hợp với cái khẩu vị vĩ đại của các con chăng? Hãy tỉnh ngộ, hãy trối nó lại và các con sẽ được tự do!

CÁC - Có nghe thấy không, hỡi các chiến hữu, các bạn còn chần chừ gì nữa mà không hành động đi! Các bạn còn phải suy nghĩ gì nữa, nếu nhà thờ đem lại tự do cho các bạn. Phải chăng, các bạn đang là những tù nhân của nhà thờ? Nhà thờ làm cho đời các bạn tươi sáng hơn. Và điều đó hoàn toàn không phải là sự thoả mãn trống rỗng, bởi vì, các bạn đã bị kết án tử hình kia mà. Nhà thờ hứa hẹn với các bạn cả chức tước, cả sự kính trọng, cả sự định đoạt số phận của các bạn... Vậy thì các bạn còn chần chừ còn ngả nghiêng, dao động gì nữa. Phải chăng, khó lựa chọn giữa thiên đường và địa ngục? Cha đạo, xin ngài hãy giúp họ một tay.

CHA ĐẠO - Hắn điên hay sao? (*Hét to*) Các con chớ sợ rằng, đây chỉ là cái bẫy hiểm giăng ra để bắt sống các con. Hãy đọc đi, đây là

tờ phóng thích đã ký (*đưa tờ giấy cho Svaisa*). Nào, các con còn nghi ngờ gì nữa nào?

CÁC - Thấy chưa, các bạn còn muốn gì nữa nào? Chứ kí tận tay! Đó chẳng phải là sự đụ hiền vô tận đó sao? Hay là các bạn còn e rằng, đó chỉ là lời nói kẻ phản bội, nói lời rồi lại nuốt lời như không. Hãy quảng đi mối lo sợ đó! Chính trị sẽ buộc họ phải giữ lời hứa. Và kẻ nào tin họ trước tiên, thì họ sẽ sử dụng kẻ đó một lần nữa đấy! Ta xin lấy cái đầu mà bảo đảm rằng, họ là những người chân thật. Họ cho rằng, một mình ta xúi giục các bạn, hành hạ các bạn... Họ xem các bạn là những kẻ không có lỗi, mà chỉ là sự nông nổi lầm lạc của tuổi trẻ. Họ chỉ cần một mình ta. Một mình ta sẽ bị trừng phạt! Có đúng thế không, ngài cha đạo?

CHA ĐẠO - Con quỷ nào đang nói bằng mồm nó đấy? Tất nhiên! Tất nhiên là như thế. À, nhưng mà không, không, quỷ đang làm ta mất trí.

CÁC - Hay là các bạn sợ rằng, ta sẽ cho các bạn về châu trời, ta sẽ xét lời cam kết. Không, sự sợ hãi của các bạn chỉ là vô ích. Nhìn đây, hồi các bạn, ta ném cả dao găm, cả súng lục và cả lọ thuốc độc có thể còn có lợi cho ta. Và bây giờ thì ta như một người bất lực, không còn một thứ gì để tự vệ nữa. Thế nào, các bạn, vẫn còn chưa quyết định à? Hay là các bạn sợ rằng, ta sẽ bắt đầu tự vệ, khi các bạn xông vào trời ta. Vậy thì nhìn đây, ta sẽ tự trời ta vào cây sồi này (*tự trời*). Bây giờ thì ta hoàn toàn không còn gì để tự vệ nữa, mà chỉ như một đứa trẻ, tha hồ, ai muốn làm gì thì làm. Nào, ai trong các bạn sẽ là người đầu tiên bỏ thủ lĩnh của mình trong hoạn nạn nào?

CHA ĐẠO - Ta ở đâu thế này? Ta đến mất trí mất. Tốt hơn hết là hãy chuẩn khỏi đây. Không thì ta phát điên lên mất.

RÔLƠ (*trong sự xúc động cao độ*) - Không, không một ai, dù cho địa ngục có mười lần bao vây chúng tôi (*vẫy gươm*). Ai không phải là chó, thì hãy cứu thủ lĩnh.

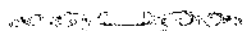
SVAISO (*xé bắn phóng thích và ném vào mặt tên cố đạo*) - Phóng thích trong những viên đạn của chúng tao! Cút đi! Tên vô lại, hãy nói với thượng nghị viện của mày rằng, mày vào rừng gặp bọn cướp, nhưng không tìm được một tên phản bội! Hãy cứu thủ lĩnh! Cứu thủ lĩnh!

TẤT CẢ (*ồn ào*) - Hãy cứu thủ lĩnh! cứu thủ lĩnh!

CÁC (*rút dây trời, sung sướng*) - Bây giờ chúng ta là những người tự do, các bạn! Ta cảm thấy như trong tay mình là cả một đội quân. Tự do, hay là chết! Thà chết, chứ nhất định không chịu đầu hàng!

Kèn tấn công - ồn ào - tất cả tuốt gươm sáng loè đi ra.

HỒI BA

CẢNH 1

*Amalia ngồi trong vườn. Nàng cầm đàn luyt đánh
(tạm dịch lời)*

*Người ta yêu sán lạn tựa thiên thần
Có đôi mắt xanh trong và hiền dịu
Như ánh sáng vằng dương rọi chiếu
Anh hiền lành và đẹp nhất trần gian.*

*Anh ôm ta, máu trong ta sôi sục
Và trái tim ta như muốn vỡ tan
Môi tìm môi, trời bỗng rộng mênh mang
Và ta muốn vút bay lên cao rộng.*

*Trong những cái hôn anh cháy bỏng
Là đắng cay đau khổ lẫn vui buồn
Như ngọn lửa cháy bùng nơi chiến trận
Như những âm thanh đau xé cung đàn
Mà đôi khi chỉ thấy một nỗi niềm.*

*Cứ chảy hoài, chảy hoài và tan biến.
Những âm thanh của bản nhạc tình đầu
Ôi vũ trụ đất trời trôi dạt mãi
Như những dòng sông cuộn cuộn biết về đâu.*

Anh đã chết - đất trời tan biến mất

*Bằng nỗi buồn và nước mắt đắng cay
Ta gọi anh, nhưng anh đã mất
Không có anh, bao cái đẹp trên đời
Đối với ta đã biến thành nước mắt
Không có anh, bao niềm vui sướng nhất
Đối với ta chỉ là tiếng thở dài.*

Fransơ vào

FRANSƠ - Lại thấy cô ở đây, người mơ mộng bướng bỉnh. Cô đã bỏ bữa tiệc, trốn ra đây, làm mọi người mất vui.

AMALIA - Tiếc là tôi đã mất tất cả những niềm vui sướng ngay thơ ấy. Bên tai anh vẫn còn, và cần phải còn, những âm thanh tang khúc nào nề cất lên trên mộ cha.

FRANSƠ - Phải chăng, cô cứ suốt đời than thở. Hãy để cho người chết được yên giấc ngàn thu, hãy mang lại hạnh phúc cho đời sống. Tôi đến đây để...

AMALIA - Để, rồi lại đi ngay chứ gì?

FRANSƠ - Ôi lạy Chúa! Cô đừng làm khổ mình bằng sự u buồn và lạnh lẽo. Cô chọc tức tôi, Amalia, tôi đến đây để nói với cô rằng...

AMALIA - Rõ rồi, tôi sẽ phải nghe rằng, ngài Fransơ đã trở thành vị Bá tước thừa kế, đúng thế không?

FRANSƠ - Đúng. Tôi đến đây cũng để báo cho cô điều đó. Tôi đã là ông chủ ở đây. Nhưng tôi còn muốn trở thành ông chủ hoàn toàn, có nghĩa là... Amalia, cô có biết rằng, trong gia đình chúng tôi, cô là người như thế nào không? Cô được cha tôi giáo dưỡng, cha tôi quý cô, xem cô như đứa con gái... Và cho đến lúc chết, người vẫn thương cô... Có lẽ cô không quên điều đó chứ?

AMALIA - Không bao giờ, không bao... và kẻ nào lại có thể quên điều đó giữa những cuộc tiệc tùng vui thú như thế này!

FRANSƠ - Vì tình yêu của người cha, cô phải đền đáp lại cho những đứa con. Nhưng Các đã chết... Có đau đớn ư? Có mất mát ư?... Vâng, tất nhiên. Nhưng... trong cái tâm trạng đó vẫn ẩn giấu bao

nhiều sự hài lòng, nó làm cho cả lòng kiêu hãnh của người đàn bà cũng phải sùng sốt! Cho nên, thằng Fransơ này đã từng giày xéo lên bao nhiêu hi vọng của những cô gái quyền quý bậc nhất, thằng Fransơ mới hạ cố đến đây quỳ dưới chân cô và dâng cả trái tim mình, cùng với tất cả vàng bạc, lâu đài cung điện, đất đai, rừng núi, ruộng đồng của mình... cho người con gái mồ côi không nơi nương tựa ấy. Fransơ, cái con người mà hiện nay người ta đang phát ghen, đang sợ hãi, đang thèm muốn ấy, xin nguyện trở thành kẻ nô lệ dưới chân Amalia.

AMALIA - Chao ôi, anh đã giết người yêu của tôi... mà tôi lại có thể gọi anh là chồng được ư? Chao ôi, sao sớm chớp lại không nổ bùng lên mà trừng phạt cái lưỡi độc ác dám cả gan nói ra những lời tàn tệ như thế!

FRANSƠ - Đừng giận dữ, hỡi người con gái hiền dịu nhất đời kia. Fransơ không uốn mình trước cô như một lão già si tình đâu. Fransơ không biết những lời than thở rờm đời về tình yêu đâu. Thằng Fransơ này nói, và nếu như người ta không trả lời nó, thì nó sẽ... ra lệnh.

AMALIA - Anh, cái con mọt kia, ra lệnh hả? Ra lệnh cho tôi hả? Nếu như trả lời cho cái phẩm hạnh đó, chỉ là tiếng cười khinh bỉ thì sao nào?

FRANSƠ - Cô sẽ không cười được đâu. Tôi biết cách để bẻ gãy sự kiêu ngạo cứng đầu cứng cổ của cô - những bức tường tu viện.

AMALIA - Hoan hô, tuyệt quá, những bức tường tu viện vĩnh viễn ngăn cách ta khỏi cái nhìn của con rắn độc. Ở đó, ta sẽ được thanh thoi, được tự do mà nghĩ, mà mơ ước về Các. Xin chào ngài thầy tu, hãy mau mau nhận tôi vào tu viện.

FRANSƠ - Ha! Ha! Hãy coi chừng... Cô dạy tôi nghệ thuật hành hạ kẻ khác. Không, sự gần gũi của tôi bên cô giống như một thứ lửa gần rơm... dần dần sẽ tống cổ thằng tình nhân Các của cô ra khỏi cái đầu cô - Cái bóng kinh khủng của thằng Fransơ cứ lớn vồn sau hình ảnh thằng tình nhân của cô, và rồi, từ lúc nào không biết, nó

trùm lên cả hình ảnh ấy... Lúc đó (*cười bản tiện*) anh sẽ kết lên tóc em một vòng hoa cưới. Bằng thanh gươm sáng lòe, anh sẽ nhận ở em lời hứa hôn, và anh sẽ đột kích vào giường nằm của em!

AMALIA - Trước tiên, hãy nhận lấy cái này mà làm của hồi môn (*tát hẳn một cái*).

FRANSÖ (*phát điên lên*) - Được rồi, được rồi... tôi sẽ cho cô biết tay. Là vợ tôi, cô không muốn, như thế nhiều vinh dự quá! Thì cô sẽ phải là nhân tình, nhân tình của tôi thôi, hiểu chưa. Những người nông dân thật thà sẽ trở nắm ngón tay vào cô, khi cô có gan mà bước ra khỏi cửa. Cứ việc nghiêng răng nghiêng lợi đi, cứ việc đốt cháy ta ra than, bằng ngọn lửa dữ tợn trong đôi mắt của cô đi. Cơn thịnh nộ càng làm cho cô đẹp hơn, tuyệt diệu hơn, kích thích hơn! Nào đi, tính hướng bình của cô càng làm tăng thêm giá trị cho chiến thắng của ta, làm cho những cái ôm cưỡng bức của ta càng thêm sắc bén... Nào đi, ta cháy bùng lên vì khát vọng rồi. Bây giờ, ngay bây giờ, hãy theo ta (*kéo cô gái theo mình*).

AMALIA (*ngã vào ngực hắn*) - Tha lỗi cho tôi, Fransö (*hắn muốn ôm lấy cô, nhưng Amalia lập tức rút được thanh gươm từ trong bao và lùi ra*). Nhìn đây, tên đểu cáng. Bây giờ ta quyết nói chuyện với người. Ta là phụ nữ, nhưng là phụ nữ đã nổi giận điên cuồng! Người đã dám động hàn tay bẩn thỉu của người vào ta, làm ô nhục cơ thể ta, thì lưỡi thép này sẽ đâm nát trái tim dâm dăng của người. Linh hồn cha sẽ phù hộ cho cánh tay ta, hãy mau mau giữ lấy thân! (*đuổi hắn, Fransö chạy ra*). Chà, ta thấy sung sướng dễ chịu làm sao. Cuối cùng ta đã được hít thở tự do và cảm thấy mình đầy sức mạnh như một con chiến mã đã tôi luyện trong lửa đạn, hung tợn như một con mãnh thú lao vào cấu xé kẻ nào dám động đến con nhỏ của nó. "Đẩy ta vào tu viện". Người đã nói vậy ư? Cảm ơn người vì ý nghĩ tốt bụng! Tu viện, sự phan thanh thần thánh trên cây thánh giá - đó là sự tự vệ quyết liệt của tình yêu bị lừa đảo (*muốn bỏ đi*).

Hécman vào, ngấp ngừng từng bước.

HÉCMAN - Amalia! Amalia!

AMALIA - Con người bất hạnh! Sao người làm ta sợ!

HÉCMAN - Cái nỗi nặng nề này phải cất đi khỏi trái tim mình, trước khi nó dẫn ta xuống địa ngục (*quỳ dưới chân cô*). Hãy tha thứ, hãy tha thứ cho tôi, hỡi Amalia, tôi đã làm nàng đau khổ, đã vô cùng gian ác đối với nàng, Amalia.

AMALIA - Đứng dậy và đi đi! Ta không muốn nghe một lời nào nữa (*định bỏ đi*).

HÉCMAN (*giữ cô lại*) - Không, Amalia, hãy ở lại đây. Vì Chúa, vì Chúa vĩnh cửu mà nàng cần biết tất cả sự thật.

AMALIA - Đừng một lời nào nữa. Ta xin người hãy đi đi, và hãy yên lòng.

HÉCMAN - Xin hãy nghe, dù chỉ một lời thôi... một lời có khả năng trả lại sự bình tâm cho nàng.

AMALIA (*quay lại ngạc nhiên nhìn hắn*) - Thế nào, anh bạn, người nào trên đời này có thể trả lại sự bình tâm cho ta?

HÉCMAN - Vâng, một lời và chỉ một lời thôi, được nói ra từ miệng tôi... Hãy nghe tôi, Amalia!

AMALIA (*thông cảm nhìn hắn và nắm tay hắn*) - Nào người bạn tốt, cái lời được anh nói ra ấy có thể giúp ta trút đi nỗi đau đớn muôn đời, có thể mở then cửa cho ta đi vào cõi bất diệt không?

HÉCMAN (*ngẩng lên*) - Các vẫn còn sống.

AMALIA (*kêu lên*) - Tội nghiệp!

HÉCMAN - Vâng, đúng thế, và một lời nữa, ông cụ cũng...

AMALIA (*lao vào hắn*) - Người nói dối.

HÉCMAN - Ông cụ cũng vẫn...

AMALIA - Các còn sống?

HÉCMAN - Và, ông cụ cũng thế. Xin đừng tố cáo tôi (*vội vàng ra*).

AMALIA (*đứng lâu như chết, sau đó lao theo hắn*) - Các còn sống!

CẢNH 2

Một vùng gần sông Dunai. Bọn cướp đóng rải ra trên ngọn đồi gần các làng thôn. Ngựa phi dưới núi.

CÁC - Ta sẽ nằm ở đây (*ngả lưng trên mặt đất*). Toàn thân ta đau như...
Cổ họng khô rất như cháy.

Svatsơ lên biển mất.

CÁC (*vẫn nói*) - Ta muốn ra lệnh mang đến đây ít nước từ con sông kia... nhưng tất cả các chiến hữu cũng một muốn chết rồi.

SVATSƠ - Và rượu trong các bình cũng cạn sạch.

CÁC - Hãy nhìn, các bạn, những cánh đồng lúa đẹp quá... làng thôn trải rộng dưới những rừng nho trĩu quả.

GRIM - Năm nay được mùa lớn!

CÁC - Cậu nghĩ thế à? Thế đấy, những giọt mồ hôi rơi trên trái đất này... những giọt... Nhưng đêm nay thôi... một trận mưa đá có thể đổ xuống và phá hoại tất cả.

SVATSƠ - Hoàn toàn có thể... và tất cả sẽ tiêu tan trước khi mùa gặt đến.

CÁC - Đó cũng chính là điều ta nói, tất cả tiêu tan hết... Tại sao con người phải chịu đựng cái số phận của những con kiến... trong khi, có lúc nào đó, con người lại ngang bằng với Chúa... hay âu đó cũng là cái kiếp, cái số phận của loài người!

SVATSƠ - Thủ lĩnh nói gì, tôi không hiểu.

CÁC - Nói có thể hay, và làm có thể hay hơn, Svatsơ, nếu như anh không muốn tìm hiểu sâu vào thực chất của sự vật! Người anh em ạ, mình đã thấy những con người với những nỗi lo lắng triền miên của họ, với những ý đồ lớn lao của họ, với biết bao tham vọng hoài bão... nó đẩy họ dẫn thân vào con đường đi tìm hạnh phúc. Người này thì tin vào những bước chân nước đại của con chiến mã, người kia lại tin vào những bước chạy thông dong của con lừa... còn người thứ ba thì chỉ tin vào những bước chân của chính

mình. Đó là một cuộc xổ số đầy sôi nổi của cuộc đời. Và trong cuộc chạy đua đó, không ít người đã giữ được sự trong sạch, và do đó, cứu vớt được linh hồn mình, và một số trở về với sự trống rỗng... Bởi vì, đối với những người này, hầu như là, không hề có vẻ trúng giải.

Trước cảnh đó, người anh em ạ, thật buồn cười... nhưng mà là cười ra nước mắt!

SVATSƠ - Như là mặt trời chói lọi đang lặn!

CÁC (*chìm đắm trong suy nghĩ*) - Thế là người anh hùng ngã xuống, và ta muốn quỳ dưới chân người!

GRIM - Hình như thủ lĩnh đang quá xúc động!

CÁC - Ngay từ hồi còn thơ ấu... ước mơ quen thuộc của ta đã là sống như thế và chết như thế (*với nhiệt huyết bị kìm lại*) thật là một ý nghĩ con trẻ!

GRIM - Sao lại nói thế!

CÁC (*lấy mũ che mắt*) - Mấy hôm nay ta cảm thấy, thôi ta muốn được một mình, hãy để ta được một mình, các bạn...

SVATSƠ - Các, Các, ý nghĩ gì kì quặc thế, kìa, hãy nom thủ lĩnh biến sắc đi kìa!

GRIM - Trăm ngàn con quỷ! Thủ lĩnh làm sao thế... khó ở à?

CÁC - Mấy hôm nay ta không sao chợp mắt được, có lẽ, buổi tối ta quên không cầu nguyện.

GRIM - Thủ lĩnh mất trí rồi? Các, thật là trẻ con!

CÁC (*như một đứa trẻ ngả đầu vào ngực Grim*) - Grim, chiến hữu, người bạn, người anh em...

GRIM - Sao thế Các, đừng trẻ con nữa đi, xin thủ lĩnh!

CÁC - Ôi, nếu như mình lại trở thành trẻ con một lần nữa.

GRIM - Yên nào!

SVATSƠ - Nhìn kìa, các bạn, chiều nay đẹp quá! Đất trời mới tuyệt làm sao!

CÁC - Đúng, các bạn, thế giới đẹp quá!

SVATSƠ - Thế mới là nhận xét!

CÁC - Đất ta dồi dào quá!

GRIM - Đúng, chính vì thế mà ta yêu.

CÁC (*cúi đầu*) - Còn ta thì lại đáng ghê tởm giữa cái thế giới tuyệt diệu đó, còn ta thì lại là con quái vật trên trái đất tuyệt đẹp đó.

GRIM - Phải tấn công!

CÁC - Ôi, sự hỗn nhiên thanh thần của ta! Sự hỗn nhiên thanh thần của ta! Hãy nhìn, hỏi các bạn, xung quanh ta tất cả đang rực hồng lên trong cái ánh sáng thanh bình của mặt trời mùa xuân. Tại sao, tại sao, một mình ta lại phải gắn chặt vào địa ngục, nơi giam cầm tất cả những niềm vui sướng mà tạo hoá mang lại. Tại sao, tại sao? Tại sao quanh ta tất cả đều hạnh phúc, tại sao cái linh hồn thanh bình ấy lại nhập vào tất cả vũ trụ bao la và trái đất tươi đẹp, tất cả là một gia đình và một người cha ở trên kia cao chót vót. Người cha, nhưng cha không phải cho ta, của ta. Cái tiếng ngọt ngào vui sướng “con”, đối với ta, đã từ lâu không bao giờ nghe thấy nữa! Không bao giờ, không bao giờ, ta còn cảm thấy cái nhìn mệt mỏi của người con gái yêu ta, cái ôm nồng cháy của người bạn đời trung thành nữa! Không bao giờ! Không bao giờ (*kính sợ giật mình*). Giữa những tên sát nhân, những xác phôi thây làm mỗi rả cho bầu qua đen... ta sẽ bước đi, thân thể bị trói chặt bằng những sợi dây thép... đầy tội lỗi trên con sào ọp ẹp... lung lay mà tiếp nhận cái chết, mà rên lên giữa sự sinh sôi của thế giới tràn đầy hạnh phúc...

SVATSƠ (*với một người ngồi bên*) - Hoàn toàn không thể hiểu nổi. Xưa nay thủ lĩnh có như thế bao giờ.

CÁC (*đang cay*) - Ôi, nếu như ta có thể trở lui với bầu sữa của người mẹ! Nếu như, ta được sinh ra là người lao động nghèo khổ. Không, ta chỉ mong có thế, mà không cần gì hơn. Ôi, làm thế nào thành những kẻ bình thường như người thợ mộc? Ta muốn được lao động, để từ vầng trán của ta chảy ra những giọt mồ hôi đầm

máu. Chỉ có như vậy, ta mới thấy được niềm sung sướng chân chính của giấc ngủ sau bữa cơm trưa, mới cảm thấy niềm sung sướng chân chính của nước mắt.

GRIM - Thế đấy! Cơ thể thần kinh đã nguôi dần!

CÁC - Cũng có lúc người ta khóc một cách dễ dàng như thế đấy! Ôi, những ngày êm ả! Mái nhà thân thuộc, và cả người nữa, những thung lũng xanh tịch mịch! Những ngày sung sướng của tuổi thơ của ta! Vĩnh viễn! Không bao giờ còn có nữa! Chẳng bao giờ lồng ngực nóng bỏng của ta còn được dịu nguôi trong làn gió nhẹ mơn trớn vuốt ve! Tất cả đã qua rồi, qua đi để không bao giờ trở lại nữa!

Svaisơ xuất hiện với cái mũ đầy nước trong tay.

SVAISƠ - Nước đây uống đi, thủ lĩnh, nước mát lạnh như đá.

CÁC - Cậu chảy máu kìa? Cậu đã làm gì thế, Svaisơ?

SVAISƠ - Mình thật là một thằng ngốc. Suýt nữa thì mình mất cả hai chân lẫn cái đầu. Mình từ trên đồi... mò xuống sông. Bất thành lĩnh có một cái gì lầy nhầy ngoằn ngoèo bò lên người mình. Mình hoảng quá lao luôn xuống dưới, cách xa đến mấy mét, và nằm vật ra đó bất tỉnh. Khi tỉnh dậy, thì thấy cái gì như là dòng nước trong suốt chảy ngay bên mình. Được rồi - mình nghĩ - mặc dù mình bị ngã lộn nhào nhưng thủ lĩnh thì đang thêm nước đến chảy cổ...

CÁC (*trả lại cái mũ và xoa vào mặt Svaisơ*) - Không thì không thấy những vết sẹo mà những kị binh Bôhêm đã để lại trên trán cậu. Chà... nước tuyết quá... Những vết sẹo rất hợp với mặt cậu.

SVAISƠ - Còn đủ cho ba chục người uống!

CÁC - Các bạn, hôm nay trời nóng quá. Mà chúng ta chỉ mất có một người. Rôlơ của ta đã chết như một người anh hùng. Bên mộ Rôlơ phải xây một đài kỉ niệm bằng đá hoa cương, người anh hùng ấy đã vì ta mà chết (*lau nước mắt*). Có bao nhiêu người đã nằm xuống ở phía đối phương?

SVAISO - Một trăm sáu mươi kị binh, chín mươi ba tên cưỡi ngựa, và bốn mươi bảy tên giám mã, cả thảy là ba trăm tên.

CÁC - Ba trăm đổi một (ngã mũ). Ta thề rằng... ta sẽ không bao giờ bỏ các bạn.

SVAISO - Không phải thế... có thể là hạnh phúc còn kéo người lại, và người sẽ có lúc hối hận...!

CÁC - Ta thề với vong linh Rôlơ của ta rằng, không bao giờ ta bỏ các chiến hữu.

Kôdinski vào

KÔDINSKI (đi ra một phía) - Người ta nói với ta rằng, đâu đó, gần chỗ này đây, ta sẽ tìm thấy họ. Những người nào kia? Phải chăng, đó chính là những người mà ta muốn gặp? Phải chăng đó chính là họ? Được, thử xem!

SVAISO - Ai, đứng lại.

KÔDINSKI - Thưa các ngài, xin các ngài tha thứ, không biết tôi có làm không đây!

CÁC - Nếu người không làm thì chúng ta là ai?

KÔDINSKI - Những con người dũng cảm.

SVAISO - Phải chăng ta không chứng minh được điều đó? Thưa thủ lĩnh.

KÔDINSKI - Ta đang nhìn thấy những con người ấy, những con người nhìn thẳng vào mặt thần chết, những con người biến nguy nan thành con rắn cầm tay, những con người xem tự do còn cao hơn cả danh dự và cuộc sống, những con người mà mỗi một tên tuổi là vô giá đối với những kẻ nghèo khổ bị áp bức, và có sức làm cho những tay can đảm nhất cũng phải run sợ, bạo chúa nhất cũng phải tái mặt.

SVAISO (quay lại với thủ lĩnh) - Tôi bắt đầu thấy khoái cậu bé này rồi đấy. Hãy nghe đây (với Kôdinski) anh bạn, anh đã tìm thấy những người mà anh muốn tìm.

KÔDINSKI - Có lẽ như thế! Và ta có thể hi vọng mà nói rằng, ta đã tìm thấy những người anh em. Vậy thì, hãy chỉ cho ta thủ lĩnh của các bạn. Bá tước Các Moorơ.

SVAISƠ (nắm lấy tay anh ta, sôi nổi) - Anh bạn trẻ, chúng ta là những người bạn.

CÁC (lại gần) - Người quen biết thủ lĩnh à?

KÔDINSKI - Thủ lĩnh là người... bộ mặt ấy! Nhìn thấy người, ai còn đi tìm người khác làm gì cho mất công (nhìn Các rất lâu). Ta thường mơ ước được nhìn thấy một con người với cái nhìn ngạo mạn, mà ngồi trên cảnh hoang tàn đổ nát của Carfaghen⁽¹⁾. Bây giờ thì ta không ước mơ điều đó nữa.

SVAISƠ - Rõ ra một trang thiếu niên!

CÁC - Điều gì đã dẫn người đến với ta?

KÔDINSKI - Ôi, thủ lĩnh! Cái số phận cay đắng của ta. Ta lênh dênh trên sóng gió đại dương, chịu đựng trận đấm tảo kinh khủng. Và ta thấy tất cả ước mơ, hi vọng của đời ta đã chìm sâu xuống đáy biển. Ta không còn gì nữa, ngoài những hồi ức đau đớn về cái chết của họ, những hồi ức có thể làm cho ta trở thành người mất trí, nếu như ta không cố gắng nén sâu chúng lại bằng hoạt động không biết mỗi một của mình.

CÁC - Lại thêm một kẻ phàn nàn về Chúa! Tiếp đi.

KÔDINSKI - Ta đã là người lính. Ở đó tại hoa lại theo gót ta. Ta trở thành kẻ thám hiểm đi tìm cái xứ sở Ấn Độ xa xôi, và con tàu của ta đã lao vào đó mà vỡ tan tành trong sóng cả... Một lần nữa, dự định lại sụp đổ. Cuối cùng ta nghe thấy đâu đâu người ta cũng bàn tán về hành tung của các người, về những "việc làm độc ác" như họ thường gọi, và ta quyết định lên đường đi bộ 30 dặm để tìm các người, và xin được phục vụ dưới quyền chỉ huy của người, nếu như người không khước từ nguyện vọng của ta.

SVAISƠ (bật dậy) - Tốt lắm... tốt lắm! Nếu như Rôlơ... hàng ngàn lần không thể thay thế, thì đây, bọn ta được thêm một chiến hữu!

CÁC - Tên người?

⁽¹⁾ Thống lĩnh La Mã Gai Marii, người đã cứu La Mã khỏi ách xâm lược của các bộ lạc Đức, sau đó bị trục xuất khỏi La Mã, đã tham quan cảnh đổ nát của Carfaghen.

KÔDINSKI - Kôdinski!

CÁC - Kôdinski, người có biết rằng, người còn là đứa trẻ, còn ngây thơ như một cô bé nghịch ngợm. Người có hiểu rằng, đến đây là việc hệ trọng, rằng người không còn được vui chơi những trò con trẻ, như đá bóng, đánh cầu... người có muốn tượng được điều đó không?

KÔDINSKI - Thưa thủ lĩnh. Tôi biết, tôi hiểu điều mà thủ lĩnh muốn nói. Tôi hai mươi tư tuổi, nhưng tôi đã từng nằm gai nếm mật, đã thấy những thanh gươm vung lên sáng loáng, và đã nghe những viên đạn từ nòng súng nóng bỏng rít qua trên đầu.

CÁC - Vậy thì, chàng trai trẻ, có nghĩa là, sau đó người đã luyện rèn cung kiếm, để chỉ vì một đồng bạc mà đâm chết những người bộ hành bất hạnh nào đó, hoặc là dúi dao găm vào mạng sườn những phụ nữ yếu đuối chứ gì? Bước đi, bước đi khỏi đây ngay... Người bị bà vú mẩu cầm roi dết vào dít mà cẩu lên, rồi chạy trốn đến đây! Hả?

SVAISO - Thủ lĩnh, nói gì mà quỷ quái thế? Nghĩ gì kì cục thế? Phải chăng, “ngài” muốn đuổi chàng Hécquylơ này trở lại? Xem ra chàng thiếu niên này có thể dùng cái mũi mà đẩy chính thống chế Sắc-sông đến tận Hangơ đấy⁽¹⁾.

CÁC - Người không được toại nguyện những trò chơi con trẻ của mình, và thế là người chạy đến đây mong trở thành một tên côn đồ, một kẻ giết người chẳng? Sự sát nhân, chú bé, chú có hiểu cái từ đó nghĩa là thế nào không? Khi người làm nát rụng những bông hoa anh túc, người có thể ngủ một cách ngon lành. Nhưng khi biết sự giết người, thì lương tâm người...

KÔDINSKI - Ta biết trả lời cho bất kì sự sát nhân nào mà rồi đây người sẽ cử ta đi.

CÁC - Sao? Người thông minh đến thế chẳng? Người có đủ sự táo tợn để chinh phục ta bằng sự tăng bốc hay sao? Từ đâu, người biết rằng,

⁽¹⁾ Đây muốn ám chỉ, một cách khôi hài, khoảng cách rất xa.

đêm đêm ta không nằm mơ thấy những giấc mơ kinh hoàng? Từ đâu người biết rằng ta không hề tái mặt trước tử thần? Phải chăng, người cần phải làm cái điều mà người cho là trách nhiệm đè nặng trên vai?

KÔDINSKI - Đúng như vậy, nhưng hãy còn là ít. Nhưng dấu sao, chính vì thế mà ta đã đến với các người.

CÁC - Phải chăng mấy anh giáo vườn đã lên lút giúi cho người câu chuyện về Rôbin Gút? Những tên du đảng bạt tử như vậy thì chỉ đáng đi đẩy chung thân. Và cái câu chuyện đó đã kích thích trí tưởng tượng con trẻ của người, làm cho người điên cuồng lên mà khao khát những trò phiêu lưu mạo hiểm tày đình chẳng? Người lấy làm thích thú những chức tước to tát, những nghi thức ồn ào chẳng? Người muốn mua sự đời đời bất tử bằng dốt phá và cướp bóc chẳng? Có biết không, hồi chàng thiếu niên đầy lòng tự trọng kia, những vòng nguyệt quế xanh biếc lên không phải là dành cho những kẻ sát nhân và những tên cướp, không có vinh quang nào chờ đón chiến công kẻ cướp. Có chờ đón chẳng thì chỉ là nguyên rửa và nguy nan, nhục nhã và chết chóc. Người có nhìn thấy cái giá treo cổ trên mỏm đồi kia không?

SPIGHENBÉC (*giận dữ đi đi lại lại*) - Ôi, thật là ngu ngốc, thật là trái ngược! Thật là sự lẩn quẩn không thể tha thứ được. Không, không, ta hành động theo cách khác.

KÔDINSKI - Con người đã không sợ cái chết, thì còn sợ gì nữa!

CÁC - Giỏi, rõ ràng là ở trường, người học vào loại xuất sắc, và người đã thuộc lòng Sênêc⁽¹⁾. Nhưng, anh bạn trẻ yêu quý ơi, bằng những châm ngôn vàng ngọc ấy, người không đánh lừa được cái bản chất đau đớn, người không làm cùn được những mũi khoan cay đắng đâu! Hãy nghĩ cho chín, em trai của ta (*cầm lấy tay chàng trai âu yếm*). Hãy nghĩ kỹ, như một người anh, ta khuyên em, trước khi dấn thân vào cái đại dương muôn trùng sóng gió, nên dò thử chiều sâu của nó. Sẽ đến cái giờ phút em tỉnh ngộ, và lúc đó thì

⁽¹⁾ Sênêc - Triết gia La Mã, nhà khắc kỷ (thế kỷ I. Công nguyên) người tuyên truyền tính chất nghiêm khắc của đạo đức và sự trung thành với nghĩa vụ.

đã muộn quá rồi. Ở đây, tại đây, em sẽ trở thành hoặc là một tởn tại thượng đẳng, hoặc là một con quỷ. Một lần nữa, em trai bé bỏng của ta, nếu như trên trái đất này, ở đâu đó bùng lên ngọn lửa của những niềm khát khao hi vọng trong em, thì em hãy bỏ cái chốn huynh đệ hải hùng này mà đi đi! Ở đây chỉ có tuyệt vọng, nếu như em không nhìn thấy trong đó sự anh minh sâu xa và cao cả nhất. Hãy tin ta, và mau mau đi khỏi nơi đây.

KÔDINSKI - Không, bây giờ thì em không đi đâu nữa. Nếu như lời khẩn khoản của em không làm phiền anh, thì hãy nghe câu chuyện về nỗi phiêu lưu bất hạnh của em. Lúc đó em tin rằng, anh sẽ đặt vào tay em thanh kiếm. Hãy ngồi xung quanh em, và hãy chú ý nghe em, các anh.

CÁC - Ta nghe em đây!

KÔDINSKI - Em là một quý tộc vùng Bôhêm. Cái chết của người cha đã khiến em trở thành người kế thừa rất nhiều tiền của và danh vọng quý tộc. Đó là chỗ trên thiên đường, bởi vì ở đó có một thiên thần, một người con gái với tất cả vẻ đẹp long lanh của tuổi dậy thì, và sự sáng suốt, thông minh như ánh sáng mặt trời. Tên nàng là Amalia. Nhưng em đang nói với ai đây nhỉ? Đối với các anh, thì cái đó chỉ vang lên như một âm thanh trống rỗng. Các anh đã bao giờ yêu đâu, các anh không bao giờ là những người được yêu.

SVAISÔ - Càng nhẹ gánh, càng nhẹ gánh. Thủ lĩnh của chúng ta đang bùng bùng lên như ngọn lửa! Kìa kìa.

CÁC - Thôi, Kôdinski, ta sẽ nghe em trong một dịp khác... *(dẫm chùi)*. Ngày mai, hoặc ít bữa nữa... hoặc là... phải khám nghiệm máu đã.

KÔDINSKI - Máu! Máu! Hãy nghe tiếp... và trái tim anh sẽ tràn máu... Cô ta có cái dáng vẻ làm tiêu tan đi tất cả những thành kiến quý tộc. Cô ta nhút nhát và khiêm tốn nhận từ tay em chiếc nhẫn đính ước... Và đến ngày kia thì em phải đưa cô ta, nàng Amalia của em đến nhà thờ làm lễ...

Các vôi vàng đứng dậy

KÔDINSKI *(vẫn say sưa)* - Trong cơn nửa tỉnh nửa say của niềm sung sướng chuẩn bị lễ cưới, thì có trát gọi của Hoàng cung... Em có

mặt, và người ta đưa cho em những bức thư bốc mùi giả dối như là những bức thư ấy do chính em viết... Máu nóng bốc lên mặt em vì sự xáo trộn đó! - Người ta tước mũ của em, tống em vào tù... và thế là tất cả coi như tan biến.

SVAISO - Thế trong lúc đó? Thế nào? Tiếp đi, mình đã nghĩ thấy cái mùi gì rồi.

KÔDINSKI - Em ngồi tù một tháng rỗng, mà không hiểu chuyện gì đã xảy ra. Em hồi hộp lo lắng cho Amalia, con người đã vì em mà chịu đựng nỗi kinh hoàng ghê gớm. Nhưng ngài Thượng thư Bộ hình đã xuất hiện, và bằng những lời ngọt ngào, ngài tuyên bố khôi phục quyền tự do cho em, em vô tội, và tuyên đọc bản phóng thích... Bây giờ chỉ còn mỗi một việc là bay đến mà ôm lấy nàng Amalia thôi. Nhưng chuyện gì đã xảy ra. Amalia đã biến mất. Nửa đêm, người ta đến bắt nàng đi, không ai biết nàng đi đâu. Amalia như chìm dưới đáy biển. Thế rồi, em quyết định đi đến thành phố, may ra có thể biết được tin tức gì ở đó chăng? Tất cả đổ dồn mọi con mắt vào nhìn em, nhưng không một ai nói cho em một lời. Cuối cùng, tìm kiếm mãi, em mới chợt thấy nàng đứng sau hàng rào một hoàng dinh và vội vàng ném cho em một mẫu giấy.

SVAISO - Thấy chưa, mình đã chẳng nói là gì... cái mùi ấy đã bốc lên...

KÔDINSKI - Ôi, địa ngục và tử thần! Em đã đọc được cái gì trong mẫu giấy. Nàng bị đặt trước sự lựa chọn. Hoặc là mặc cho em bị giết, hoặc là phải nhận làm nhân ngãi của một lão Hoàng thân. Trong cuộc đấu tranh giữa danh dự và tình yêu, nàng Amalia đã chọn cái thứ hai (*cười chua chát*) và thế là em được cứu thoát.

SVAISO - Thế cậu đã làm gì, sau đó?

KÔDINSKI - Em đứng lặng như một ngàn tiếng sét giáng vào đầu. "Máu" lời đầu tiên em thốt lên sau cơn ngất là "máu", và đó cũng là lời cuối cùng: "máu"! Với tất cả nỗi cay đắng, em lao về nhà cầm lấy thanh gươm và lập tức lao vút đến nhà lão Thượng thư... Bởi vì hấn, chỉ có hấn mới có thể trở thành viên quan toà miệng nói công lí mà bụng đầy thuốc độc! Người ta dường như đã nhận thấy em từ trên đường phố. Cho nên, khi em trào lên... tưởng, thì tất cả

các cửa đã bị đóng lại. Em hét lên, hỏi... thì câu trả lời chỉ có một: Ông ta đi gặp Hoàng đế! Em lao đi tìm hỏi, nhưng chả ai thấy lão... Em lại quay trở về nhà lão, phá cửa và lùng sục. Nhưng năm tên hầu trong nhà lão đã mai phục sẵn và nhẩy ra trói ghì em lại.

SVAISO - Hắn thì vẫn cứ vẹn toàn, mà cậu thì cú! Chẳng làm gì nhau! (*giật chân*).

KÔDINSKI - Nhưng em bị bắt và đưa ra toà. Toà, để ra ơn cho em, đã trục xuất em ra khỏi biên giới và toàn bộ gia sản của em rơi vào tay lão Thượng thư... Còn nàng Amalia thì rơi vào nanh vuốt lũ sư tử. Nàng quần quai, kêu thét, còn sự trả thù của em trong chốc lát đã bị chế độ chuyên chế bóp nát.

SVAISO (*đứng dậy và vẫy mũ*) - Lửa cháy đỏ thêm dầu... Thủ lĩnh, chúng ta đã tìm thấy mối để đốt.

CÁC (*đi đi lại lại, xúc động cao độ, chợt dừng lại và nói với bọn cướp*) - Ta cần phải nhìn thấy nàng. Nào, đứng dậy tập hợp, hỏi các chiến hữu. Ở lại đây với ta, với chúng ta, Kôdinski!

Mau lên các bạn!

BỌN CƯỚP - Đi đâu, làm gì chứ?

CÁC - Đi đâu à? Ai hỏi đi đâu nào? (*giận dữ nói với Svaiso*) người muốn giữ ta lại hả, nhưng thế có trời...

SVAISO - Ta chẳng? Ta sẽ đi với thủ lĩnh, dù có phải chui xuống địa ngục.

CÁC (*lao vào ngực bạn, âu yếm*) - Bạn chiến đấu, người anh em, đi với ta nhé!... Cô ấy đang khóc, đang giãy giụa trong nanh vuốt bầy thú dữ. Vùng lên, các bạn, chúng ta sẽ về Francônia, quê hương của ta... Chúng ta sẽ có mặt ở đó, sau một tuần.

HỒI BỐN

~~~~~

CẢNH 1

Một làng gần lâu đài Moora. Các, xa một chút là Kôdinski.

CÁC - Lên đường! Kôdinski, nhắc lại điều cần nói.

KÔDINSKI - Ngài đây là Bá tước Fôn Bransơ, còn tôi là giám mã của ngài... xin thủ lĩnh hãy yên tâm. Em sẽ hoàn thành xuất sắc vai diễn của mình. Tạm biệt (*ra*).

CÁC - Chào người, ôi mảnh đất thân yêu (*cúi xuống hôn đất*) bầu trời quê hương và mặt trời quen thuộc - Những mầm đời và những thung lũng. Những cánh rừng và dòng suối! Với tất cả trái tim của mình, ta cúi chào Người. Ôi, bầu không khí xiết bao trong lành thổi từ những ngọn núi quê hương ta! Ôi, sự sung sướng và xáo động đang cuộn lên trong tâm hồn ta, con người bất hạnh, bị quê hương ruồng bỏ. Đất trời, một thế giới tràn đầy chất thơ. Hãy dừng lại đi, hỡi Các! Người đang bước vào chốn linh thiêng, bước vào nhà thờ thiêng liêng (*đi lại gần hơn*). Chao ôi, những tổ ến ngoài sân lâu đài! Và đây, cửa cũ, vườn xưa cái góc vườn bên hàng rào, nơi người thường đón chờ và trêu chọc con cú vườn. Và đây là bãi cỏ, nơi người, trong những trò chơi con trẻ, từng là Alêrsandôr dũng mãnh dẫn đội quân Makêđôn tấn công Aơrôbelư⁽¹⁾, và đây mầm đời đầy cỏ, nơi xưa kia người từng đánh đuổi thống lĩnh Ba Tư, nơi ngọn cờ chiến thắng của người từng phấp phới trên cao.

⁽¹⁾ Aơrôbelư: Thành phố ở Tiểu Á nơi Hoàng đế Ba tư bị thất bại trong một trận đánh khốc liệt với Alêrsandôr Makêđôn (năm 331 trước Công Nguyên).

(mỉm cười) Chao ôi, những năm tháng tươi đẹp của tuổi thơ ấu lại từ ký ức xa xôi nào trở về sống dậy trong tâm hồn của kẻ tha hương bất hạnh này. Chính ở nơi đây, người đã sống những ngày hạnh phúc. Không biết đâu là cùng, những đêm vui không một chút lo âu. Và bây giờ, những ý đồ của người đang nằm trong bao kỉ niệm vui buồn lẫn lộn đó. Chính là trên mảnh đất này, người cần phải hành động như một người dũng cảm, xứng đáng với tất cả những anh hùng mà người đã đọc ở đây, trên những trang sách đầy hấp dẫn của những ngày thơ ấu. Chính là ở đây, trong những năm dậy thì của Amalia, người đã sống những năm tuổi trẻ tràn đầy ước mơ của mình. Ở đây, ở đây là tượng đài kỉ niệm tất cả những gì người đã mất. (rùng mình) Ta đến đây làm gì? Phải chăng, để cảm thấy mình là kẻ tù nhân mà tiếng kêu của xiềng xích đã làm hấn tỉnh dậy từ những giấc mơ về tự do? Không, ta sẽ quay về nơi chốn của ta, với những nỗi niềm của ta, nơi ta đã quên đi cái ánh sáng của mặt trời, những giấc mơ về tự do, như thể làn chớp loé lên xuyên thủng màn đêm dày đặc quanh nó, để rồi làm nó càng tăm tối hơn. Vĩnh biệt, vĩnh biệt những thung lũng thân yêu, những mỏm đồi quen thuộc, những con suối rì rào và những chiều vắng vắng tiếng chuông nhà thờ. Có lúc nào đó, các người đã nhìn thấy cậu bé Các, và cái thằng bé ấy đã từng có lúc hạnh phúc. Còn bây giờ, ôi, thung lũng và mỏm đồi, dòng sông và con suối, tiếng chuông nhà thờ và vườn cây rợp bóng mát kia, các người đang nhìn thấy một gã đàn ông đắm chìm trong tuyệt vọng (quay nhanh lại và đi về góc sân của sân khấu, dừng lại với nỗi buồn nhìn lên lâu đài cũ nhà mình). Đừng trông thấy nàng nữa, đừng ném vào nàng bất kì một cái nhìn nào, khi mà, chỉ một bức tường kia thôi đã ngăn cách ta và Amalia! Không, không, ta sẽ nhìn thấy nàng. Ta sẽ nhìn thấy cha, dù có xảy ra chuyện gì đi chăng nữa. Ôi, cha, đưa con trai của người đã về đây, và đang đến với người. Trên đường đi - máu đã đổ. Trên đường đi, cái nhìn trống rỗng lạnh lẽo của thần chết đã thấy... Hãy cho ta tự do, dù chỉ là trong giờ phút này thôi, hỡi cha, hỡi Amalia! Các của cha, Các của em đang đến với các người đây (lại bằng những bước quả quyết bước đến lâu đài).

Hãy tra tấn ta, khi ban ngày bừng sáng, và bám sát gót ta trong bóng đêm dày đặc! Hãy hành hạ ta bằng những giấc mơ kinh hoàng. Đừng đầu độc ta, dù chỉ là bằng một phút sung sướng duy nhất trên đời! (*Đã dừng lại ở cổng*). Ta làm sao đây? Thế này là thế nào? Các, hãy dừng cảm lên! Ôi, kinh hoàng quá! linh cảm kinh hoàng quá! (*Đi vào lâu đài*).

CẢNH 2

Phòng tranh trong lâu đài

*Các (cải trang làm Bá tước Frôn Bransot) và
Amalia vào.*

AMALIA - Ngài nghĩ rằng, ngài sẽ nhận ra chân dung người giữa tất cả những bức chân dung khác?

CÁC - Vâng, dù là ở bất cứ đâu, trong bất cứ trường hợp nào... hình ảnh người luôn luôn hiện lên trước mắt tôi (*nhìn những bức tranh*). Đây không phải.

AMALIA - Ngài đoán đúng. Đây là cụ tổ của Bá tước, Hoàng đế Barbarôsa⁽¹⁾ đã đưa cụ vào giới quý tộc vì thành tích đánh tan bọn cướp biển.

CÁC (*tiếp tục xem các bức tranh*) - Và đây cũng không phải, đây... cũng không phải, còn bức kia... cũng không phải... không có chân dung của người ở đây.

AMALIA - Sao cơ ạ? Xin ngài hãy nhìn cho kĩ. Tôi nghĩ rằng ngài biết Bá tước.

CÁC - Vâng, tôi biết người, như là biết cha đẻ của tôi! Kia, bức tranh kia có nụ cười mềm mại, nó phân biệt người với hàng ngàn kẻ khác... Nhưng đó cũng không phải.

AMALIA - Tôi ngạc nhiên vô cùng!... 18 năm trời không nhìn thấy nhau, mà tất cả hãy còn như...

⁽¹⁾ Barbarôsa (tiếng Ý) nghĩa là râu hung, tên tục của Hoàng đế Đức Fridrikho đệ nhất (thế kỷ XII).

CÁC (rất nhanh... không kịp được) - Người đây rồi! (đồng ngực như bị sét đánh).

AMALIA - Một con người đẹp nhất!

CÁC (không rời mắt khỏi bức chân dung) - Cha, cha, hãy tha lỗi cho con, tha thứ cho con, cha ơi! Vâng, một con người đẹp nhất (lau mắt) một con người thần thánh! Một con người linh thiêng!

AMALIA - Ngài, có lẽ, rất kính trọng Bá tước.

CÁC - Ôi, một con người tuyệt trần! Nhưng người không còn nữa.

AMALIA - Không, người đã đi, đã đi như những niềm vui sướng nhất đời đã rời xa (chợt chạm vào tay anh). Bá tước thân mến, hạnh phúc chưa kịp nở hoa trong cái thế giới tối mờ mờ dưới ánh trăng đêm!

CÁC - Vâng, đúng như vậy, đúng như vậy. Nhưng bà đã nhận ra điều đó ư? Bởi vì, nếu tôi không lầm thì bà chưa quá 23 tuổi.

AMALIA - Dẫu sao, tôi cũng đã kịp nhận ra điều đó... Tất cả sống để rồi chết trong đau buồn. Chúng ta chạy theo hạnh phúc, nắm được nó trong tay, để rồi lại đau đớn đánh mất nó.

CÁC - Phải chăng, bà đã đánh mất cái gì đó?

AMALIA - Không mất gì, mà mất tất cả, không mất gì, thưa Bá tước, ngài có xem tiếp tục nữa không ạ?

CÁC - Sao vội vàng thế? Thưa bà - đây là chân dung của ai, cái bức treo ở bên phải ấy? Chao ôi, nét mặt nom đau đớn làm sao?

AMALIA - Bên trái là chân dung con trai Bá tước, người ấy bây giờ là thừa kế... Ta đi thôi, ta đi thôi...!

CÁC - Không, tôi hỏi, bức chân dung treo bên phải cơ mà, bức chân dung bên phải?

AMALIA - Ngài có muốn ra vườn dạo chơi một lát chăng?

CÁC - Còn bức chân dung bên phải? Bức chân dung bên phải? (Giọng lạc đi) Kìa cô khóc đấy ư, Amalia?

Amalia ra nhanh

CÁC - Nàng yêu ta, yêu ta! Tất cả thân thể của nàng bỗng nhiên rung chuyển, những giọt nước mắt chảy từ mắt nàng. Nàng yêu ta?

Phải chăng, ta đang đứng đây như một kẻ tội phạm đứng trước cái cùm. Phải chăng, đây là cái ghế bành mà trên đó ta sẽ chìm ngập trong sung sướng, khi ôm nàng vào lòng? Phải chăng, đây là sự lặng lẽ bình yên ở nhà cha. Cha, cha (*sờ vào chân dung bố*) cha ơi, đôi mắt cha chiếu ra ngọn lửa! Sự từ bỏ, sự nguyên rủa, nguyên rủa! Trời, ta, ta ở đâu thế này... Đêm đen áp xuống bao phủ quanh ta. Sự trừng phạt của Chúa! Ta, ta đã giết cha! (*chạy ra*).

FRANSO (*vào, chìm đắm trong suy nghĩ*) - Hãy bỏ qua cái hình ảnh đó! Kẻ hèn nhất tâm thường. Người sợ cái gì và sợ ai? Từ khi cái tên Bá tước ấy đến đây, ở trong lâu đài của ta, ta cảm thấy như có tên gián điệp nào được địa ngục cử lên đây ác giả ác báo. Ta chưa hề bao giờ thấy con người này. Có cái gì đó lớn lao và quen thuộc bỗng đâu hiện lên trên khuôn mặt cháy nắng và đầy khát khao của hắn... Thế đấy, cả Amalia cũng không thể thờ ơ với hắn. Có lúc để ý, ta thấy nàng nhìn con người đó bằng những cái nhìn đau buồn và thờ thần, mà đối với người khác, nàng thường rất dè dặt những cái nhìn như thế. Phải chăng, ta đã chẳng nhìn thấy nước mắt nàng thấm chảy vào cốc rượu, mà sau lưng ta, hắn đã uống như một người khát cháy họng, như thể muốn nuốt chửng cả cái cốc? Ta đã nhìn thấy cảnh đó trong tấm gương, bằng chính con mắt của mình. Hãy thận trọng, Franso, đằng sau tất cả những cái đó - rất có thể ẩn giấu một điều gì nguy hiểm không ai lường hết được... có thể ẩn giấu một con quái vật gây tai họa khủng khiếp (*dò hỏi nhìn bức chân dung Các*). Cái cổ ngỗng dài ngoằng ấy, đôi mắt đen hốc lửa ấy, đôi lông mày rậm đặc dựng ngược ấy (*rùng mình*). Địa ngục kinh hoàng, độc ác ôi, phải chăng, người đã gico rắc vào ta cái linh cảm rừng rợn ấy? Phải chăng, đó là Các, là Các... Bây giờ, bây giờ thì tất cả nét mặt nó đã hiện lên rõ mồn một, như sống, như động trước mắt ta. Đúng rồi, Các. Trời ơi! Các. Ôi, từ thần và địa ngục (*điên lên, đi đi lại lại trong phòng bằng những bước cuồng cuồng*). Phải chăng, vì điều đó mà ta đã bao đêm rùng không ngủ? Phải chăng, vì điều đó mà ta đã lật nhào những tảng đá mà lấp đầy vực thẳm? Phải chăng, vì điều đó mà ta đã quay ra

chống lại tất cả những bản năng của con người, để cho cái kẻ lang thang phiến toái đó đã biến tất cả những mưu đồ đen tối của ta thành sự trống rỗng. Chao ôi, sự bình yên, bình yên! Bây giờ thì chỉ còn lại cái việc nhỏ nhặt tâm thương... Không có cái đó, ta đã đắm chìm trong bản thủ và tội lỗi đáng chết rồi? Thật là ngu xuẩn, nếu muốn bởi quay lại những bến bờ đã bỏ quá xa. Đối với ta, chẳng còn gì để có thể nghĩ đến sự quay trở lại nữa. Vậy thì, hãy tiến lên phía trước. Hãy hành động cho xứng với trang nam nhi dũng cảm (*rung chuông gọi*) Đanien, Đanien. Ta sẽ đập tan sự căm dỗ... Có thể chúng nó đã lôi kéo lão già vào cuộc! Nom lão khả nghi lắm.

Danien vào

DANIEN - Cậu dạy gì ạ?

FRANSƠ - Không... đi rót rượu vào cốc lớn cho ta. Sấm sấn lên rồi quay lại ngay (*Danien ra*). Coi chừng đấy, lão già, ta sẽ bắt người tại chỗ. Ta đã nhìn vào mắt người, và thấy rõ rằng, cái lương tâm thú nhận đã buộc người phải tái xám, và sự tái xám đó có đeo mặt nạ vào cũng không che được mắt ta. Người phải chết. Có thể thôi. Kẻ dẫn độn là kẻ dừng lại giữa đường, để ngoặt sang phía khác. Rồi xem cái gì sẽ xảy ra.

Danien mang rượu vào

FRANSƠ - Đặt xuống đấy, hãy nhìn thẳng vào mắt ta. Đầu gối run, toàn thân nom như con giẻ giun! Sao, lão già, thú nhận đi, người đã làm gì?

DANIEN - Bẩm cậu, con có làm gì đâu ạ. Xin cúi lạy Chúa, hãy cứu vớt linh hồn khốn khổ cho con.

FRANSƠ (*đẩy cốc rượu trước mặt lão*) - Uống! Người bỏ gì vào đó, người bỏ gì vào cốc rượu? Hả?

DANIEN - Bẩm cậu, hãy cứu vớt, hãy thương cho... Sao cơ? Con bỏ cái gì vào rượu ấy à?

FRANSƠ - Người bỏ thuốc độc vào rượu hả. Nom người xám ngắt đi như thần chết. Thú nhận đi, ai trao cho người thuốc độc? Tên Bá tước ấy hả?

DANIEN - Bá tước? Bá tước không đưa cho con gì cả.

FRANSƠ (*túm cổ lão*) - Ta sẽ bóp cổ mày, khi mày chưa thú nhận, tên lừa bịp bạc tóc kia. Không đưa cho cái gì, hở? Thế tại sao lúc nào chúng mày cũng thậm thụt với nhau? Mày, nó, và Amalia? Chúng mày thì thầm những chuyện gì hả? Mở miệng đi... những bí ẩn gì, nó đã lộ với mày?

DANIEN - Chúa là người chứng giám cho, Bá tước không lộ cho con điều bí ẩn nào.

FRANSƠ - Bướng hả? Chúng mày âm mưu những gì để "dọn" ta khỏi đường đi của chúng mày? Bóp cổ ta lúc đang ngủ, hả? Lấy lưỡi dao cạo cắt tiết ta, hả? Bỏ vào rượu ta uống, Sôcôla ta ăn hả? Nói đi! Nói!

DANIEN - Chúa sẽ vật chết con, nếu như con lại dám không nói sự thật trung thực nhất với cậu.

FRANSƠ - Lần này ta tha cho người. (*Chuyển sang nhẹ nhàng*). Nhưng mà, hình như hẳn cho tiền người phải không?

DANIEN - Bấm ngàì không khi nào.

FRANSƠ - Nó nói với người, chẳng hạn, rằng người tên gì? Người phải gọi nó là gì? Rằng có khi nào đó, từ hai con mắt người, màn sương mù đổ xuống không? Thế không bao giờ nó nói với người những chuyện đại loại như vậy hay sao?

DANIEN - Không một lời nào, thưa cậu.

FRANSƠ - Rằng những hoàn cảnh nhất định nào đó đã trói buộc nó... rằng nó thường mang mặt nạ để tấn công kẻ thù, rằng nó mang một mối hận thù không đội trời chung, nó rằng phải báo thù... có thể không?

DANIEN - Về những cái đó, Bá tước cũng không nói một lời.

FRANSƠ - Thế nào? Dứt khoát là không, hả? Hãy nghĩ kĩ đi... ông già... Nó nói rằng, nó rất gần gũi, rất thân thiết, nó biết rất rõ Bá tước Fôn Mooró, ông cụ nhà ta - rằng nó thương ông cụ như con đẻ thương cha... hả?

DANIEN - Cái đó, thì, thưa cậu, con có nghe thấy loáng thoáng...

FRANSO (*biến sắc*) - Nó nói hử? Đúng là có nói, hử? Nhưng nói cái gì? Lão già... có phải nó nói rằng nó là anh ruột ta không?

DANIEN (*lúng túng*) - Thế nào ạ? Lạ cậu... Không, Bá tước không nói điều đó... Nhưng khi cô Amalia dẫn Bá tước vào phòng tranh. Thấy con vừa lau bụi bám trên những bức tranh, Bá tước chợt dừng lại trước chân dung cụ nhà, và đứng chôn chân như bị sét đánh... Cô Amalia chỉ vào bức chân dung, và nói: "Một con người đẹp nhất". "Vâng, vâng, một con người đẹp nhất" Bá tước nhắc lại, và lấy khăn tay chùi mắt.

FRANSO - Nghe đây. Đanien, lão biết đấy, lúc nào ta đối với lão cũng như một ông chủ nhân tử... Ta nuôi nấng, may áo quần cho lão, và luôn luôn kính trọng tuổi già của lão.

DANIEN - Vâng, Chúa sẽ ban thưởng cho cậu, con bao giờ cũng trung thành và thật thà đối với cậu.

FRANSO - Điều đó ta cũng đã nói, trong đời mình, không bao giờ lão cưỡng ta, bởi vì lão hiểu rất rõ rằng: lão có bốn phận vâng theo tất cả những điều ta chỉ bảo.

DANIEN - Con xin lấy lương tâm mà thề với cậu rằng, con sẽ làm tất cả những điều cậu dạy... nếu như điều đó không phản lại Chúa và lương tâm con...

FRANSO - Đừng xược! Không biết ngưỡng hay sao, lão già, lão đi tin vào những điều nhảm nhí, ngời lên mách lẻo của mấy mụ rồi mồm, rồi hơi hử? Con khỉ! Đó là những điều đại dột, Đanien ạ. Phải chăng, ta là ông chủ, Chúa và lương tâm sẽ không trừng phạt ta, một khi ta dám làm những điều chống lại ý Chúa, phản lại lương tâm...

DANIEN (*vung tay bất lực*) - Lạy Chúa muôn vạn lần rộng lòng bao dung.

FRANSO - Hãy nhớ lấy bốn phận phải vâng lời ta. Nghe đây (*ngừng một chút*). Ta ra lệnh cho lão... làm thế nào, ngày mai, ngày mai, hiểu chưa... phải giết được lão Bá tước ấy, nghe không!

DANIEN - Ông chủ, cậu, lạy Chúa cứu thế!

FRANSO - Hãy nhớ sự vâng lời tuyệt đối... không cãi. Lão phải làm tất cả vì ta!

DANIEN - Ta... Ôi, lạy Đức mẹ linh thiêng, hãy cứu con. Ta? Ta, một lão già khốn khổ, phạm những tội lỗi gì?

FRANSO - Ở đây không có thì giờ để giảng giải! Số phận của lão nằm trong tay ta. Hãy chọn một trong hai con đường: hoặc là suốt đời chìm đắm trong cái chỗ sâu thăm thẳm của những nhà hầm tối đen mịt mù, nơi mà sự đói khát sẽ gặm nhấm người đến tận xương tận tủy, sẽ biến người thành con vật ăn thịt chính mình, và uống nước máu của mình - hoặc là suốt đời, cho đến những ngày cuối cùng của đời mình, được sống trong thanh bình yên ổn với bánh mì của mình... Đó... nghĩ đi, và quyết định.

DANIEN - Sao ạ? Thưa ngài Bá tước... thanh bình và yên ổn... và cả sự sát nhân nữa chứ gì?

FRANSO - Hãy trả lời!

DANIEN - Ôi, tuổi già tóc bạc của ta, tuổi già tóc bạc của ta.

FRANSO - Lắm nhảm gì thế... bằng lòng hay không?

DANIEN - Không! Không! Hãy cứu vớt, lạy Chúa, hãy rộng lòng thương.

FRANSO (*làm ra bộ bỏ đi*) - Được! Hãy chờ đấy! rồi lòng nhân từ bác ái của Chúa sẽ hạ cố đến người!

DANIEN (*ngăn hẳn lại, quỳ dưới chân hắn*) - Lạy cậu, lạy ngài, hãy cứu vớt.

FRANSO - Bằng lòng hay không?

DANIEN - Lạy cậu, hãy thương lão già đầu tóc đã bạc phơ này. Con đã ngoài bảy chục tuổi. Lúc nào con cũng kính trọng, hết lòng hầu hạ các cụ nhà. Con thề rằng, trong đời mình, con chưa lấy trộm của ai một đồng trình nào. Đã bốn mươi tư năm, con hầu hạ các cụ, các cậu, các cô trong gia đình nhà ta, và con chỉ chờ cái phút nhắm mắt xuôi tay trong bằng an thanh thản. Thế mà, lạy cậu, lạy cậu (*thần thức ôm lấy chân hắn*) - thế mà, cậu lại nỡ tước đi của con cái niềm an ủi cuối cùng trước khi chết. Cậu lại muốn cho lương

tâm con như một con một làm một ruộng lời cầu nguyện cuối cùng của con, để cho con, lúc nhắm mắt lại, ngủ giấc ngủ ngàn năm, trở thành loài quái vật trước Chúa trời và con người. Không, không! Bá tước thân yêu, Bá tước muôn vàn kính mến, Bá tước quý giá nhất đời của con. Lẽ nào cậu lại muốn như vậy! Cậu không thể đòi hỏi điều đó ở lão già ngoài bảy mươi tuổi đã sắp kề miệng lỗ này!

FRANSO - Lắm nhảm cái gì thế, lão già? Bằng lòng hay không?

DANIEN - Từ nay con sẽ hầu hạ cậu tận tụy hơn. Con sẽ không một phút dám nguôi tay như một gã già biếng nhác. Con sẽ dậy sớm hơn, thức khuya hơn, và hàng ngày, trước khi đi ngủ, con sẽ cầu nguyện Chúa ban phúc cho cậu, và Chúa sẽ đoái thương lão già khốn nạn này.

FRANSO - Sự vâng lời còn đáng quý hơn cả sự hi sinh. Có đời thuở nhà ai, tên đao phủ còn làm mình làm mẩy trước cái máy chém!

DANIEN - Vâng, đúng như thế. Nhưng lợi dụng kẻ già nua vô tội...

FRANSO (*ngắt lời lão*) - Ta có bốn phận phải nói rõ với lão, hả? Phải chăng, đây là lưỡi dao mà còn hỏi tên đao phủ rằng, tại sao lại chặt cái đầu này, mà không chặt cái đầu kia? Nhưng thôi, nghe đây, ta cũng chiều lòng người. Ta sẽ treo phần thưởng cho lão, nếu lão thi hành phận sự.

DANIEN - Con hi vọng rằng, con sẽ thành tên Sa tăng nếu thi hành phận sự đó.

FRANSO - Thôi, lải nhải đủ rồi! Ta cho người một ngày suy nghĩ... người cứ việc chọn may mắn hay tai hoạ nghe chưa, hiểu chưa? May mắn lớn lao hay tai hoạ tày đình, hiểu chưa?

DANIEN (*sau một chút suy nghĩ*) - Con sẽ làm tất cả... Ngày mai ta sẽ làm tất cả (*ra nhanh*).

FRANSO - Ôi, sự căm dỗ vô cùng mãnh liệt! Ngài Bá tước thân yêu ơi! Chiều nay, sẽ là bữa cơm cuối cùng của ngài. Cha ta, trong một lúc khát khao nào đó đã nốc cạn cả một chai rượu mạnh. Sau đó, ông ta mới dậm dật, và kết quả là, một đứa con ra đời... có thể thôi. Nếu như con người ta sinh ra chỉ là kết quả của sự đam mê

súc vật, một sự ngẫu nhiên trống rỗng, thì tại sao người ta lại sợ hãi đến như thế, khi phải nhận sự sinh sôi ngẫu nhiên ấy. Hãy nguyên rủa những bà nhũ mẫu, những bà ngoại, bà nội đã đầu độc óc tưởng tượng của chúng ta bằng trăm ngàn truyện cổ tích... và reo rắc vào trí não non nớt của chúng ta những quang cảnh hãi hùng của phiên toà Phán xử cuối cùng... tất cả những tội lỗi, những việc ác, những kẻ gian tham trên đời này. Họ đem cái trí não bị kích động của chúng ta đặt trên xiềng xích của một lòng tin mù quáng, đen tối, đến nỗi, máu chúng ta đông cứng lại trong các huyết quản, và sự quả quyết táo tợn nhất của chúng ta cũng biến thành bối rối hoảng hốt. Sát nhân, giết người. Vô vàn mụ phù thuỷ gào thét xung quanh cái từ đó! Khủng khiếp quá! Con người xuất hiện từ nhầy nhụa bẩn thỉu, lẫn lộn vùng vẫy trong bẩn thỉu nhầy nhụa, rồi lại sinh ra nhầy nhụa bẩn thỉu, rồi biến thành bẩn thỉu nhầy nhụa - và cuối cùng tất cả sự nhầy bẩn đó lại vấy vào những đế giấy con cái cháu chắt, chút chút, chịt chịt nó. Đó là tất cả bài ca, tất cả cái vòng luẩn quẩn như nhuốc của sự tiền định nhân loại. Như vậy là... hãy lên đường may mắn, hỡi người anh em thân yêu của ta! Hỡi cái lương tâm đạo đức bệnh hoạn kia, người hãy tống cổ những bà già nhăn nhoe ra khỏi những nhà bảo dưỡng công cộng, và cũng nghiền nát trên giường bệnh những tên cho vay nặng lãi... Ta chẳng bao giờ cần tiếp kiến với lương tâm... (ra).

CẢNH 3

Một phòng khác trong lâu đài

Các vào từ một phía, Đanien từ phía khác

CÁC (vội vàng) - Amalia đâu?

ĐANIENT - Bẩm ngài, con người khốn khổ này muốn xin ngài một điều.

CÁC - Nói đi, lão muốn gì?

ĐANIENT - Muốn một chút... và muốn tất cả, rất ít, nhưng đồng thời lại rất nhiều, thưa ngài, xin cho lão được hôn tay ngài.

CÁC - Không nên, ông già (*ôm lão*). Không nên đâu... Lão đáng tuổi cha ta.

DANIEN - Tay ngài, tay ngài, cho lão được hôn tay ngài.

CÁC - Không nên, không nên...

DANIEN - Lão phải (*cầm tay anh, nhìn một lát rồi quỳ xuống chân anh*)
Cậu Các thân yêu quý giá vô vàn của lão.

CÁC (*sợ hãi, nhìn lại mình, rồi lạnh lùng*) - Lão nói gì thế, ta không hiểu nổi lão.

DANIEN - Cậu cứ giả vờ, cứ cải trang đi! Thôi được. Dẫu sao, cậu vẫn là cậu Các vô vàn thân yêu và quý giá của lão. Lạy Chúa nhân từ, đã cho con, lão già khốn khổ này, niềm vui sướng ấy. Ta là một thằng ngốc, cho nên ta mới không nhận ra cậu ngay từ hôm cậu về đây! Chao ôi, cậu đã về... Hỡi vong linh Bá tước xưa kia, người cha đã yên nghỉ trong lòng sâu trái đất... Cậu lại về đây... Lão, lão chỉ là một con lừa, có mắt như mù... Ai có thể nghĩ là, cậu lại về, ai có thể lường được hết những sự bất ngờ trên đời này... Lão khóc, lão khóc cho cái gì đây. Ôi, Các, Các... đang đứng như một chủ nhân chính trong căn phòng của mình!

CÁC - Lão nói những điều gì lạ lùng vậy? Lão làm sao thế? Lão xúc động quá chừng... Hay là lão muốn thử ta, muốn xem ta như một vai trong vở hài kịch nào đó chăng?

DANIEN - Trời ơi, cậu, cậu Các!

Sẽ là tội lỗi, nếu như cậu lại đem người đầy tớ già của cậu ra mà giễu cợt. Cái vết sẹo này... Vâng, cậu còn nhớ chăng... Cậu đã làm cho lão phát hoảng. Lão lúc nào cũng quý cậu... Còn cậu thì... chao ôi, đau khổ quá, cậu cứ bám riết lấy lão, ngồi trên tay lão. Cậu còn nhớ chăng, chính ở trong cái gian phòng này, lão đánh cuộc rằng, cậu đã quên cái đồng hồ có chú chim hót mà cậu rất thích nghe ấy... Chao ôi... nó đã vỡ tan tành bởi vì bà vú nuôi, khi dọn phòng đã nhỡ tay đánh rơi... Cậu còn nhớ chăng... đang ngồi trên tay lão, thì cậu lại hét lên: Nào, nào, trả đây. Còn lão thì vội vàng sắp ngựa chạy đi lấy chú ngựa cho cậu. Khi lão đang nằm

ung dung trong đồng cỏ khô, thì nghe tiếng cậu kêu thét lên. Lão đâm bổ ra, thì chao ôi, lạy Đức mẹ... mặt cậu đâm địa ngục. Lão nguyên rửa mình rằng, từ nay đến chết đừng có cho con trẻ chơi dại... đừng đưa vào tay con trẻ con dao, cái kéo... cái que vót nhọn... Đó là bài học một đời cho lão. Vì thế mà, rất có thể lão bị tống ra khỏi lâu đài này... Nhưng lạy Chúa nhân từ... vết thương mau lành, và chỉ còn lại cái sẹo... cái sẹo...

CÁC - Ta không hiểu một lời nào trong câu chuyện của lão, lão nói gì vậy?

DANIEN - Có thể như thế chẳng! Chao ôi, thời gian trôi sao mà nhanh quá! Vừa mới hôm nào, cứ y như là trong giấc chiêm bao, lão còn hầu hạ cậu... Cậu có nhớ chẳng, biết bao lần lão đã lên lấy cho cậu nào bánh ngọt, nào bánh bích quy, nào kẹo sữa... và cậu còn nhớ chẳng, cậu hứa với lão, cho lão làm giám mã, khi mà lão bế bổng cậu lên, đặt trên lưng con ngựa hiền của cụ nhà và dong cậu dạo chơi trên cánh đồng, cậu nói với lão: "Đanien, Đanien, bao giờ em lớn, to cao như thế này này, em sẽ cho Đanien làm xà ích, và Đanien cùng em đi trên chiếc xe song mã cơ!" "Tất nhiên rồi". Lão mạnh dạn nói: "Nếu nhờ Chúa cho chúng ta sức khỏe, và thời giờ, thì cậu đừng quở mắng lão gì nhé, lão chỉ xin cậu cái nhà ở gần làng... cái nhà vẫn bỏ không ấy mà... để lão chờ xuống dưới hầm cái nhà ấy một kho chứa khoảng độ hai chục thùng rượu (*cười*). Và lão sẽ ở đó nấu nướng, an nghỉ tuổi già! Thôi được... cậu đã quên hết rồi, cậu cứ việc quên hết, quên hết đi, hỡi ngài Bá tước. Nhưng dấu sao ngài vẫn là cậu, vẫn là cậu Các quý như vàng của lão. Đúng thế, bao giờ cậu cũng là cậu Các quý như vàng của lão.

CÁC (*ngả vào lòng lão*) - Đanien, Đanien... ta sẽ không giầu lão nữa. Ta là Các của lão đây, là thằng Các lưu lạc của lão đây! Còn Amalia của ta ra sao?

DANIEN (*bây giờ lão mới khóc*) - Chao ôi... Chúa ban cho lão già tội lỗi này niềm sung sướng gì đây? Nghĩa là, Bá tước quá cố ời, ngài đã

đổ nước mất một cách vô ích! Vị chủ của lão vẫn còn sống... Đã đến lúc đoàn viên hội ngộ!

CÁC - Và nó giữ lời hứa của mình, hãy cầm lấy, người già trung thực *(nhét vào tay ông già một túi nặng)*. Ta không bao giờ quên lão.

DANIEN - Cái gì thế này. Cậu cho lão cái gì thế này? Làm gì mà nhiều thế... Cậu nhầm rồi *(giả lại Các)*.

CÁC - Không đâu, Đanien, hãy cầm lấy và nói đi, Amalia của ta ra sao? *(lại đưa cho lão)*.

DANIEN *(cầm lấy)* - Chúa sẽ thưởng cho cậu. Cậu ơi, Amalia của cậu ư? Ôi, cô không chịu đựng nổi điều đó - cô sẽ chết vì sung sướng và hạnh phúc.

CÁC *(tĩnh người)* - Nàng không quên ta?

DANIEN - Sao lại quên. Nếu như cậu được tận mắt thấy cô chết ngất đi như thế nào, khi có cái tin hãi hùng về cậu... do ông chủ bấy giờ... phao lên, làm như cậu đã chết rồi!

CÁC - Lão nói gì... Em trai ta?...

DANIEN - Vâng, em trai cậu. Ông chủ của chúng tôi, em trai cậu... Lần khác, tiện hơn, lão sẽ kể cho cậu thật tỉ mỉ. Cậu có biết chẳng, cô đã quyết liệt đuổi hấn đi, khi cứ mỗi một buổi chiều hấn lại đến quấy rầy cô, cầu hôn cô, buộc cô phải làm vợ hấn! Ôi, lão phải chạy đi báo cho cô *(định ra)*.

CÁC - Đứng lại, đứng lại đã - nàng không nên biết... Không ai nên biết, em ta cũng vậy.

DANIEN - Em trai cậu ư? Con người đó không nên biết một điều gì! Không nên đâu, thưa cậu, hãy tin rằng, trên đời này có những con người tàn tệ, những anh em tàn tệ, những bạn bè tàn tệ, những ông chủ tàn tệ... Nhưng lão, không bao giờ lão trở thành một đầy tớ tàn tệ... Em trai cậu coi cậu như người đã chết! *(Nhỏ hơn)* Bởi vì em trai cậu đã là người kế thừa của Bá tước quá cố.

CÁC - Lão già... Lão áp úng, nói lảm nhảm gì thế... cứ y như là có cái gì bí ẩn quái đản trong đầu lão, mắc trong cổ họng lão, không nói ra được ấy. Hãy nói cho rõ hơn!

DANIEN - Thà lão phải nhai chính những cái xương khô dết của mình, uống cái nước đái nhỏ giọt của mình, còn hơn là lấy sự sát nhân mà làm giàu làm sang cho họ... *(ra nhanh)*.

CÁC *(như chợt tỉnh sau một nỗi kinh hoàng khi nhận ra sự việc)* - Ta bị lừa! Ta bị lừa! Khác nào sét đánh mang tai! Những âm mưu độc ác! Cha, không phải là vì cha, mà là những âm mưu độc ác, hèn hạ. Tên sát nhân, tên kẻ cướp... Nó bôi nhọ ta, nó nằng những bức thư của ta, dìm đi, rồi giả mạo thư khác... Ôi, ta là kẻ ngu ngốc nhất trong những kẻ ngu ngốc. Ôi, trái tim cha tràn đầy tình thương. Ta chỉ cần phủ phục dưới chân người... và chỉ một giọt nước mắt của ta thôi, cũng đủ làm cho người khuây khoả... Kinh khủng quá, độc ác quá.

Kôdinski vào

KÔDINSKI - Anh biến đi đâu thế, thủ lĩnh. Có chuyện gì xảy ra thế? Em cho rằng, anh chưa đi, mà còn nán lại ở đây...

CÁC - Nhanh lên, gấp lắm rồi... chuẩn bị ngựa... trước khi mặt trời lặn, chúng ta phải vượt ra ngoài phạm vi lâu đài này.

KÔDINSKI - Anh không đùa đấy chứ?

CÁC *(ra lệnh)* - Mau lên, lính tảo vào, không chậm trễ một phút, Kôdinski, hãy quăng hết mọi thứ, để không ai nhận thấy em!

Kôdinski ra nhanh

CÁC - Ta sẽ ra khỏi những bức tường này. Một sự chậm trễ nhỏ nhất cũng đủ làm cho ta phải điên lên. Mà nó thì là con trai cha ta, là em ta. Thằng em làm cho anh trở thành kẻ khốn nạn nhất trong số những người khốn nạn. Thôi được, ta sẽ ra khỏi những bức tường này, mày hãy sống với những chiến quả do việc làm độc ác của mày mang lại. Sự có mặt của ta ở đây giày vò hạnh phúc của mày. Bóng tối dày đặc đã che phủ tất cả những việc làm của mày, và thần chết rồi sẽ hỏi đến những việc làm đó.

KÔDINSKI *(quay lại)* - Ngựa đã thắng yên... có thể đi được rồi, nếu như cần...

CÁC - Nhanh thế...! Nghĩa là không bao giờ trông thấy nàng nữa sao!

KÔDINSKI - Em sẽ thả ngựa... Nếu như anh hạ lệnh.

CÁC - Chỉ một lời "vĩnh biệt" nữa thôi! Ta cần uống cạn cái thuốc độc của niềm sung sướng này. Còn mười phút nữa... Hãy chờ ta ngoài bức tường lâu đài. Lúc đó chúng ta sẽ bay đi!

CẢNH 4

Trong vườn

AMALIA - "Cô khóc đấy ư, Amalia". Con người ấy đã nói câu đó bằng cái giọng ấy. Đất trời bỗng hoá ra trẻ lại. Chao ôi, mùa xuân, tình yêu lại trở về xanh tươi. Những con chim hoạ mi lại hót như khi xưa, lúc mà những bông hoa toả ngát hương thơm và ta ngây ngất vì hạnh phúc, khi được ngả vào ngực anh. Ôi, trái tim lừa dối, người muốn huyền hoặc sự thay lòng đổi dạ đó sao? Không! Không! Hãy bước khỏi tâm hồn ta, cái hình ảnh lạ lùng đó! Ta đã không nuốt mất lời thề, ôi người yêu duy nhất của ta. Hãy bước khỏi tâm hồn ta những ước mong tầm thường và thất đức... Trong trái tim, nơi mà Các ngự trị, không hề có chỗ cho những thứ đó... Nhưng không biết vì sao, tâm hồn ta lại cứ luôn luôn chống lại ý chí ta, mà hướng về cái con người mới tới đó. Con người ấy như từ trên trời rơi xuống mà giao hoà với hình ảnh Các của ta.

Các mở cửa hàng rào.

AMALIA (*rùng mình sợ hãi*) - Ôi, cửa vườn cột kẹt... (*nhìn thấy Các, vội bật dậy*) - Anh? Đi đâu? Làm gì? Ôi ta như chôn chân xuống đất, không sao chạy được nữa... Trời ơi, lạy Chúa, đừng bỏ con ở lại! Không, không, người không thể dứt Các của ta ra khỏi trái tim ta. Trong tâm hồn ta, không có chỗ cho hai thần tượng (*nâng tấm ảnh Các đeo ở cổ lên xem*) - Các, Các của em, anh hãy là thiên thần hộ mệnh cho em! Hãy bảo vệ em trước con người không quen biết

này. Em nhìn anh, nhìn anh không rời mắt! (*Ngồi yên lặng chìm đắm vào bức ảnh*).

CÁC - Cô ở đây ư? Cô đang đau khổ, buồn thương đó sao, mà những giọt nước mắt long lanh trong đôi mắt!

Amalia không trả lời

CÁC - Sung sướng thay, kẻ nào đó... đã cố sức làm cho những giọt nước long lanh lên trong đôi mắt thiên thần kia? Xin cho tôi được cái hân hạnh xem một chút (*định nhìn vào tấm ảnh*).

AMALIA - Không... vâng... không! (*chạy sang phía phải*).

CÁC (*quay lại*) - Ôi, phải chăng con người đó xứng với một tình yêu cháy bỏng mãi mãi như thế?

AMALIA - Giá mà ngài biết anh.

CÁC - Tôi sẽ cảm anh ta.

AMALIA - Ngài sẽ báỉ phục... ngài muốn nói như vậy.

CÁC - Có thể...

AMALIA - Giá mà ngài cũng yêu mến anh... trong anh chẳng có gì nhiều nhận... những nét thân yêu trên mặt anh, trong cái nhìn của anh, trong giọng anh nói... tất cả đều có cái gì giống ngài... đều là những cái mà tôi yêu.

Các đứng cúi đầu... bị cuốn vào dĩ vãng và hiện tại.

AMALIA - Chính ở nơi đây, chỗ ngài đang đứng ấy! Anh đã đứng hàng ngàn lần. Và đứng ngay bên anh, là người con gái... hễ cứ đứng gần anh, nàng bỗng quên tất cả bầu trời và mặt đất. Ở đây, chính ở nơi đây, cái nhìn của anh đã lang thang khắp đất trời cây cối, hoa lá, cỏ cây. Và nàng, dường như cũng đã cảm thấy cái nhìn khích lệ của anh, mà trở nên tốt đẹp hơn. Sự mê say ngây ngất của người yêu. Ở đây, chính ở đây, anh đã ôm ta vào lòng. Đôi môi anh bừng cháy rất bỏng trong đôi môi ta, và những bông hoa sung sướng chết lả đi dưới bàn chân những người đang yêu nhau... đang chìm sâu vào hạnh phúc.

CÁC - Rồi sau đó, không có anh nữa sao?

AMALIA - Cuộc đời sống gió đã cuốn anh đi trên đại dương muôn trùng sóng cả, nhưng tình yêu của Amalia đã đi theo anh. Anh lang thang trên những sa mạc mênh mông cát trắng, tình yêu của Amalia đã biến những vùng đất cháy bỏng thành đồng cỏ tươi xanh, đã bắt những bụi cây khô khảnh trở trụi phải đâm chồi nảy lộc, và nở hoa kết trái. Tình yêu của Amalia đã khiến anh vững vàng trong bão táp. Biển sâu và núi cao, những miền đất xa xôi vạn dặm đã ngăn cách hai người yêu nhau, nhưng tâm hồn họ đã cất cánh bay lên từ bóng tối dày đặc mà xoắn xuýt lấy nhau trên vầng sáng thiên đường của tình yêu bất diệt... Ngài đang buồn đó sao, thưa Bá tước?

CÁC - Những lời tha thiết của tình yêu làm sống lại tình yêu của tôi.

AMALIA (*biến sắc*) - Sao? Ngài đã yêu người con gái khác... đau khổ cho tôi. Mà chao ôi, tôi nói gì thế này?

CÁC - Nàng cho rằng tôi đã chết, nhưng nàng vẫn giữ lòng chung thủy với con người xem như đã chết ấy. Nàng nghe nói, tôi còn sống nên đã khước từ không khoác lên mình tấm áo thụng đen của người con gái đi tu. Nàng biết rằng, tôi lang thang trên những sa mạc hoang vu không một bóng người, trên những ngọn đồi heo hút, mà kéo lê cuộc đời mình. Và tình yêu trăm đắng ngàn cay của nàng vẫn đi cùng với tôi. Tên nàng là Amalia, cũng như tên Amalia đây.

AMALIA - Ôi, tôi căm nung Amalia của ngài biết chừng nào.

CÁC - Nàng là một cô gái tội nghiệp... Tình yêu của nàng thuộc về một con người đã chết, và không bao giờ được đền đáp.

AMALIA - Không! Nàng sẽ được đền đáp.

CÁC - Không, Amalia của tôi là một cô gái bất hạnh.

AMALIA - Bất hạnh, bởi vì ngài yêu nàng chẳng?

CÁC - Bất hạnh, bởi vì nàng đã yêu tôi! Có đúng không, nếu như tôi là một kẻ sát nhân... Amalia sẽ nói như thế nào, nếu như mỗi cái

hôn của người yêu đều có dấu vết của sự giết người? Ôi, cay đắng cho Amalia của tôi, nàng là cô gái bất hạnh.

AMALIA (*vui sướng đứng dậy*) - Ôi, vì thế mà... ta hạnh phúc biết nhường nào. Người yêu của ta - là ánh hào quang của Chúa, mà Chúa là lòng bao dung và thương xót.

*Các đi nhanh về một phía đứng yên nhìn ra xa,
còn Amalia cầm đàn lướt đánh:*

*Héctor ơi! Đừng vội vàng vào trận
Ở nơi mà, thanh gươm của Asin
Ôi thanh gươm không thương tiếc vung lên
Cúng Patrôcơ mà bao người phải chết
Ai dạy bảo con anh, ôi tội nghiệp
Ôi con anh còn ẩm ngửa trên tay
Ai dạy kiếm cung cho nó hôm nay
Và kính trọng thánh thần, ai sẽ dạy
Đừng vội vàng vào trận, nếu thấy
Thần Cỗsanhơ vùn vụt kéo anh đi...*

Các yên lặng cầm đàn và đánh tiếp:

*Hãy sẵn sàng thanh gươm, lá chắn
Chốn xa trường đâm máu thật là vui
(vứt đàn và chạy ra)*

CẢNH 5

*Rừng cạnh lâu đài Moor. Đêm.
Giữa cảnh đổ nát của một cái tháp cổ
Những tên cướp đứng ngổn ngang khắp mặt đất*

NHỮNG TÊN CƯỚP HÁT (*tạm dịch lời*)

*Nào chém giết, nào hoành hành phá phách
Chúng ta đâu có học ở nhà trường*

Dù ngày mai, phải đứng trước pháp đường
Và sẽ bị treo đầu trên giá.
Thì hôm nay cứ uống cho say đã!
Chúng ta sống đời lang thang phiêu bạt
Một cuộc đời tràn ngập những niềm vui
Trong rừng sâu ta thức những đêm dài
Ôi, giông tố bão bùng ta đâu sợ.
Đêm nay ngủ trong rừng sâu thăm thẳm
Để ngày mai ta lại lên đường
Rượu đã thấm máu ta sôi cuộn cuộn
Ôi trên đời, còn vui thú nào hơn.
Những tiếng gọi của bao người ngã xuống
Những người cha, người mẹ, những trẻ con
Những tiếng hét rợn người trong đêm chém
Với chúng ta còn vui thú nào hơn
Rồi ngày mai giờ tận cùng sẽ đến
Nhanh tay lên tên đao phủ pháp trường
Trước cái chết kinh hoàng ta đâu sợ!
Hãy cho ta ngum rượu để lên đường!

SVAISƠ - Đêm đã xuống, mà thủ lĩnh của chúng ta vẫn chưa về.

RADOMAN - Các hứa là, đúng tám giờ sẽ quay lại.

SVAISƠ - Nếu thủ lĩnh của chúng ta có mệnh hệ nào...

SPIGHENBÉC (kéo Radoman về một phía) - Một lời thôi, Radoman!

SVATSƠ (với Grim) - Thế chúng ta không cử thám báo đi à?

GRIM - Cần cóc gì? Thủ lĩnh sẽ trở về với chiến quả làm chúng ta phát ngưỡng cho mà xem.

SVAISƠ - Chưa chắc... Trước khi đi, thủ lĩnh đã nói "Nếu kẻ nào trong chúng ta ở đây dù chỉ nhớ về một cây củ cải thôi, mà không bị chém đầu thì ta không phải là Moorơ nữa... Ở đây chúng ta không được cướp bóc".

RADOMAN (với Spighenbéc) - Cậu định làm gì thế... một lời thôi à...
hãy nói rõ hơn!

SPIGHENBÉC - Im. Mình không hiểu, cậu quan niệm thế nào là tự do.

SVAISƠ (với Grim) - Này, cái tên bịp bợm chó chết... nó lại định giữ
trò gì thế?

RADOMAN (Nói khẽ với Spighenbéc) - Cậu ám chỉ thủ lĩnh đấy à?

SPIGHENBÉC - Im mồm... Cậu không biết rằng, ở đây hắc có trăm
tài nghìn mất ư? Thủ lĩnh hả? Nhưng ai đặt hắc là thủ lĩnh trên
đầu chúng ta kia chứ? Chúng ta đặt cuộc đời của mình lên một con
bài, chịu đựng tất cả những ngang trái của số phận, để đánh đổi
lấy cái hân hạnh được làm nông nô cho hắc, khi mà chúng ta có
thể sống cuộc sống của những chủ nô! hả? Hừ... mình thế có chúa,
Radoman ạ, mình cóc cần cái hân hạnh đó!

SVAISƠ (với các bạn khác) - Ném đá vào những chú ếch ộp... thì anh
là anh hùng! Còn đụng vào chân thánh thì anh chỉ đáng làm cho
thánh hắt xì hơi là cùng!

SPIGHENBÉC - Đã bao năm mình mơ ước, Radoman... làm thế nào
thay đổi tất cả những cái đó... giờ hành động đã đến... Thế nào...
cậu còn cứ điềm nhiên như thế, khi mà tiếng chuông tự do đã
điểm à? Hay là cậu thiếu cả sự dũng cảm để hiểu ý định táo bạo
của mình?

RADOMAN - Ôi, con quỷ Săng tan này, người muốn làm nhơ bẩn linh
hồn ta hả?

SPIGHENBÉC - À, bá đạo, bá đạo!... Được thôi! Thế thì hãy cứ theo
đôi ta! Ta biết thừa là hắc lên đi đâu rồi... Nào đi, hai khẩu súng
lục ít khi bắn trượt đích... (muốn lôi Radoman theo).

SVAISƠ (điên lên, rút dao) - Đồ súc vật! Mày làm tao nhớ đến rừng
Bôhêm. Chẳng phải là mày ư, thằng hèn nhát, đã run lên, hai hàm
răng va vào nhau cầm cập, khi nghe người ta kêu lên "kẻ thù đã
bao vây từ phía rồi" hay sao? Lúc đó tao đã khinh mày... Bây giờ
thì mày phải chết... thẳng sát nhân hèn hạ (đâm hắc).

BỌN KẺ CƯỚP (*hỗn loạn lên*) - Giết nhau, đâm chém nhau, giết nhau... gỡ chúng nó ra.

SVAISƠ (*lại đâm một nhát nữa*) - Đây, tặng mày, đồ con lợn, hãy chết đi! Yên lặng, các bạn, không có gì mà làm ầm lên... chuyện vặt. Nó là đồ thú dữ.

GRIM - Nhưng, quỷ tha ma bắt, mình lo lắm, thủ lĩnh sẽ nổi giận.

SVAISƠ - Mình cũng lo. (*với Radoman*) Còn mày, cái linh hồn nhỏ... mày với nó chỉ là một giuộc. Cút đi cho khuất mắt ta. Thằng Suptelơ đã cút rồi... Không xa mày lắm đâu... và đang bị treo cổ ở Thụy Sĩ đấy... đúng như thủ lĩnh đã tiên báo cho nó.

Tiếng súng nổ

SVAISƠ (*bật dậy*) - Thấy không. Súng.

Lại một phát nữa

Lại một phát nữa. Hoan hô! Thủ lĩnh.

GRIM - Chờ đấy! Sẽ bắn ba phát cho mà xem.

Lại một phát nữa

SVATSƠ - Đó là thủ lĩnh! Đúng rồi... Bắn đi Svaisơ... bắn chỉ thiên để đáp lời thủ lĩnh (*bắn*),

Các và Kôdinski vào

SVAISƠ (*ra đón họ*) - Hoan hô thủ lĩnh!

Vắng mặt thủ lĩnh... tôi có hơi nóng một chút!

(Kéo thủ lĩnh lại gần xác Spighenbéc)

Xin thủ lĩnh hãy xét xử... Giữa tôi và hắn...

Thằng này định lên ra một góc... rồi hại thủ lĩnh.

BỌN KẺ CƯỚP (*lau nhào hổi*) - Thế nào? Hại thủ lĩnh à?

CÁC (*dăm chiêu rồi sôi nổi*) - Thật không thể hình dung nổi. Phải chăng, chính nó là người đầu tiên thổi tiếng kèn thổi thức vào tai ta. Hãy dâng lưỡi dao của mình cho kẻ báo thù đen tối. Không phải là người đã làm điều đó, Svaisơ?

SVAISO - Thề có Chúa là tôi đã làm điều đó, và điều đó cũng chẳng tồi hơn tất cả những điều mà tôi đã làm đâu (*chán nản đi ra*).

CÁC (*suy nghĩ*) - Ta hiểu, ta hiểu, đó là hàn tay của Chúa... Những chiếc lá vàng rụng... và mùa thu của ta cũng đã đến rồi. Thôi dẹp đi (*hất đầu về phía xác Spighenbéc. Người ta mang hũ ra*).

GRIM - Hãy ra lệnh. Thưa thủ lĩnh.

CÁC - Sắp đến lúc... tất cả sẽ kết thúc. Mang đàn ra đây cho ta... Hãy để cho ta yên ít phút.

BỌN KẸ CUỐP - Đã nửa đêm rồi, thưa thủ lĩnh.

CÁC - Tất cả những điều đó, những điều đó chỉ là nước mắt trên sân khấu. Ta cần một bài hát La Mã, để cái tinh thần đã say ngủ của ta bừng tỉnh dậy. Đưa đàn đây... Đã nửa đêm rồi ư?

SVAISO - Sáng ngày ra sẽ hay... Thưa thủ lĩnh, đã ba đêm rồi, chúng ta không chớp mắt...

CÁC - Thế à? (*nhìn Svaiss*) Vậy thì hãy nằm ngủ đi. Ngày mai, khi trời vừa sáng, chúng ta sẽ tiếp tục lên đường.

BỌN KẸ CUỐP - Chúc thủ lĩnh ngủ ngon (*nằm xuống đất ngủ*).

*Đêm yên lặng vô cùng
Các cầm đàn đánh*

*Ta chào người, những thung lũng thanh bình và yên lặng
Hãy nhận ta, người cuối cùng của La Mã xa xôi
Ta trở về đây, từ khói lửa ngút trời
Nơi những người khổng lồ đang giao trận
Linh hồn ta từ từ thương cay đắng
Mà bay lên với người, ôi đừng đuổi xua ta.
Casin hỡi, ở đâu bạn hỡi
Có biết chẳng La Mã đã tàn hơi
Quân đoàn của ta đã say ngủ - dưới mồ rồi.
Còn ta vẫn lang thang trong đêm tối
Ta đi tìm bóng những bạc tiền bối
Chỗ của ta trên trái đất mất rồi!*

Sezar

Kìa bóng ai chấp chờn trong đêm tối
Với nỗi buồn của kẻ bị bỏ rơi
Mà lang thang trên đồng ruộng núi đồi
Mất ta rồi, người không làm đầy chứ!
Ôi dáng đi của một người La Mã
La Mã ơi, người đã mất hay còn?
Ơi La Mã ta thường rơi nước mắt
Xót thương cho La Mã mồ côi
Làm gì còn Sezar nữa, La Mã ơi!

Brut

A, cái bóng ma bạo chúa
Bao vết thương bao phủ cả trên người
Ai đánh thức cái bóng người, người đã chết
Ta hay người, ai đúng, rồi cuộc rồi sẽ biết
Còn La Mã của người đang rên xiết
Đang khóc than trên thi thể con người
Brut của người không sống được nữa rồi
Sezar

Nó đã dám dang tay đâm ta đó
Ôi con ta, ta từng là cha nó
Thôi bước đi... mà nghe vang trong gió
Tiếng kêu, la của những kẻ qua đời
Hãy để cho họ biết rõ, con ơi!
Brut đã thành một con người vĩ đại
Khi đâm vào cha, vào giữa ngực cha
Bằng con dao, con ta đã giết ta
Hãy nhớ rằng, trong đại dương quên lãng
Ta đang nằm quần quai với vết thương
Ôi vết thương rỉ máu tận trong lòng
Không chữa được, không bao giờ cầm máu...

(Đặt đàn xuống đất, dậm chiêu đi đi lại lại)

Ôi, kẻ nào soi sáng cho ta đây? Tất cả sao cứ tối mù mù thế này. Ôi, những con đường rắc rối mịt mù, không có lối thoát! Không một vì sao dẫn lối. Nếu như tất cả kết thúc cùng với tiếng thở cuối cùng hát ra ấy! Tất cả kết thúc như một trò múa rối vô nghĩa lí ấy... Ôi, nỗi khát khao điên cuồng về một hạnh phúc thiên đàng ấy mà làm gì? Ôi, cái lí tưởng về một sự hoàn thiện không bao giờ đạt được ấy mà làm gì? Bỏ lại tất cả những ý định còn bỏ dở chẳng? Hay là kẻ vô vị sử dụng một biện pháp vô vị (*gi súng vào trán*) cho nó đánh đồng một giuộc: người thông thái với kẻ ngu dốt, người gan dạ với tên hèn nhát, người lương thiện với tên vô lại! Ôi, sự hài hoà thần thánh ngự trị trong thiên nhiên vô tri, vì thế mà, sự khập khiễng hèn kém lại ngự trị trong sinh vật có lí trí. Không, không, ở đó còn có một cái gì đó lớn lao hơn. Song le ta vẫn còn là một kẻ bất hạnh.

Ôi, những linh hồn đã thiệt mạng bởi tay ta! Các người nghĩ rằng, ta sẽ run lên hay sao? Không, ta sẽ không run (*rùng mình, run lên như trong cơn sốt rét*). Ôi, tiếng kêu thét rừng rợn của các người trước khi bước vào cõi chết. Ôi, những bộ mặt cuối cùng của những kẻ sắp xa rời cuộc đời vĩnh viễn, ôi, những vết thương há hoác miệng kinh khủng của các người! Đó chỉ là những mất xích của cái xích số phận không thể tách rời được! Những lúc nhàn rỗi của ta, những thói rỗi rảnh của các bà nhũ mẫu, những người giáo dưỡng ta, tính khí của cha ta, máu của mẹ ta, tất cả đã rèn đúc nên cái xích đó! (*Run lên vì sợ hãi*) Ôi, chàng Pêrin mới biến ta thành con bò đực⁽¹⁾, mà trong cái bụng rục rữa của nó, nhân loại bị thiêu đốt, làm gì? (*gi súng lục vào thái dương*).

Thời khắc và vĩnh cửu xoắn bện lấy nhau trong một khoảnh khắc. Chao ôi, chiếc chìa khoá khổng khiếp! Nó đóng lại sau cái màn

⁽¹⁾ Pêrin, người thợ đồng lão luyện thời cổ đại Hy Lạp đã đúc một con bò đực bằng đồng, theo tục truyền, cho tên bạo chúa Falarit để có thể đốt người trong bụng nó. Với hình phạt này, do cấu trúc âm thanh từ bụng con bò đồng, những tiếng kêu thét của người bị hành hình... phát ra nghe giống như tiếng bò rống. Bản thân Pêrin, dường như cũng đã là vật hy sinh của công trình sáng tạo của mình.

đêm của cuộc đời, và mở ra căn nhà trú ngụ của đêm tối muôn đời! Hãy nói đi, nói đi, người dẫn ta đi đâu, đến đâu? Đến cái đất nước xa lạ mà không một con tàu nào cập bến chẳng? Hãy nhìn, trong cái hình thù của nó, nhân loại đã mệt lử ra rồi! Tất cả sức lực trên trái đất đã rã rời ra rồi! Và sự mơ tưởng, ôi cái con khỉ táo tợn của giác quan ấy, đang lừa phỉnh sự nhẹ dạ cả tin của chúng ta bằng những điệu bộ nhả nhả lạ lùng! Không, không, đáng nam nhi không bao giờ được vấp ngã. Dù người có là cái gì đi chẳng nữa, ở cái chốn không tên không tuổi ấy, thì cái "ta" của ta cũng không thể bỏ ta, mà chỉ cùng ta đi vào thế giới ấy... Tất cả những cái bề ngoài, đó chỉ là cái lớp mỏng của màu sắc con người. Bản thân ta là thiên đường của ta, chính ta là địa ngục của ta. Thế mà bất thành linh, người lại trao cho ta cái nắm tro tàn của vũ trụ, mà từ lâu người đã không thèm nhìn đến! và cái đêm tối cô độc, cái hoang vu muôn đời ấy sẽ là tất cả những gì chờ đợi ta, sau cái giới hạn của cuộc đời này chẳng? Lúc đó, ta sẽ làm cho cái chốn hoang vu câm lặng trở thành nơi sống động bằng những huyền tưởng của mình, và sự vĩnh cửu đời đời sẽ trao cho ta những phút nhàn rồi mong muốn để ta tháo tung ra cái mở bong bong rồi mù nhưng đau khổ của con người.

Hay là người muốn qua con đường mịt mù của những sự sinh ra đời đời mới mẻ, qua những vũ đài đời đời đầy dẫy những tai hoạ và tai hoạ, mà từng bước từng bước, đẩy ta đến chỗ chết? Nhưng phải chăng, ta không có thể rút đứt cái sợi dây sinh tồn đối với ta, ở cái thế giới bên kia, cũng được thất lại nhẹ nhàng như thế giới trần gian bên này? Người có thể biến ta thành cái hư không? Cái tự do đó người không thể chiếm được ở ta đâu! *(lên đạn, chợt dừng lại)*. Thế, có nghĩa là chết vì khiếp sợ cuộc đời đau khổ? Để cho những nỗi đau khổ chiến thắng mình ư? Không, không, ta sẽ chịu đựng tất cả *(ném súng sang một bên)* - Nhưng nỗi đau khổ sẽ phải lùi bước trước lòng tự hào vô song của ta! Ta sẽ đi đến cùng đường.

Sân khấu tối dần lại

HÉCMAN (*xuyên rừng vào*) - Trời ơi, những con cú kêu nghe mà dựng đứng cả tóc gáy. Lúc ở làng, đồng hồ đã điểm mười hai tiếng. Sự độc ác đang ngủ. Trong cái nôi hoang vắng này không có những kẻ lén lút bám gót theo dõi ta đâu (*lại gần tháp và đập cửa*). Leo lên đây, người tù khốn khổ, bữa cơm tối của ngài đây!

CÁC (*im lặng lùi lại*) - Thế này là cái gì?

GIỌNG NÓI (*từ tháp vọng ra*) - Ai đập cửa thế? Hécman, con quạ⁽¹⁾ của ta hả?

HÉCMAN - Phải, Hécman đây, con quạ của người đấy... đi lại hàng rào lấy mà ăn.

Tiếng cú lại kêu

HÉCMAN - Kinh quá, những ông bạn đêm của ngài rúc lên làm người ta dựng đứng tóc gáy, ông già ạ, thế nào, có ngon không?

GIỌNG NÓI - Ta đói quá, Hécman. Cảm ơn người, con trai ta thế nào... Hécman?

HÉCMAN - Khế chứ, bố già, có tiếng gì... giống như tiếng ngáy... đấy... (*cả hai lắng nghe*) đấy, bố có nghe thấy không?

GIỌNG NÓI - Thế nào? Chú nghe thấy tiếng gì phải không, Hécman?

HÉCMAN - Đó là tiếng gió lùa vào các khe hở trên tháp... Chà, cái âm thanh đêm trường nghe mà hãi quá... hai hàm răng cứ va nhau cầm cập... còn đầu gối thì muốn khuyu xuống... không, không, không phải tiếng gió... bố già..., có nghe thấy không... nhất định là tiếng ngáy... bố không phải là ở đây một mình rồi... Ôi, ôi, ôi...

GIỌNG NÓI - Chú nhìn thấy cái gì phải không, Hécman.

HÉCMAN - ... Tạm biệt, vĩnh biệt! chốn này kinh khủng quá. Hãy bò vào hang mau đi, bố già... Kẻ báo thù ở trên kia kia... trên trời ấy... ôi, ừa con đáng nguyên rửa của bố... (*định chạy*).

CÁC (*cũng hoảng... đi lại gần hần*) - Đứng lại!

⁽¹⁾ Truyền thuyết trong Kinh thánh, nhà tiên tri Ilia để khỏi bị truy nã chạy trốn vào sa mạc, ở bên một nguồn nước, những con quạ mang thức ăn đến cho ông ta.

HÉCMAN - Chết rồi, lộ hết rồi.

CÁC - Đứng lại, nói! Người là ai? Làm gì ở đây? Trả lời ngay!

HÉCMAN - Xin ngài hãy nghe tôi, dù chỉ một lời thôi, trước khi kết liễu đời tôi!

CÁC (*rút kiếm*) - Nghe gì?

HÉCMAN - Các ngài sợ hãi thần chết mà cấm tôi... tôi không thể làm cách nào khác, tôi không đủ can đảm... Có một đấng tối cao trên trời! Cha đẻ của ngài đang ở đó. Tôi thương ông già... hãy giết tôi đi!

CÁC - Có điều gì bí ẩn đây! Nói ngay. Chần chừ hả? Ta cần biết hết sự thật!

GIỌNG NÓI - Chết rồi! Chết rồi! Hécman, chú nói chuyện ở đây à? Chú nói chuyện với kẻ nào thế?

CÁC - Lại còn đứa nào dưới đó nữa, hả? Có chuyện gì xảy ra ở đây, hả (*chạy lại gần tháp*). Ở đây có người tù hả. Người ta giam nó, hả... Sao người cứ cầm như thế thế... Được, ta sẽ phóng thích nó... Nói đi, giọng ai trong đó... Cửa ra vào đâu hả?

HÉCMAN - Xin hãy mở rộng lòng thương, thưa ngài... Xin ngài đừng đi tiếp nữa. Vì lòng thương xót và đồng cảm, xin ngài hãy rời xa chỗ này (*đứng chặn đường Các*).

CÁC - Những bốn khoá! Tránh ra! Bây giờ, lần đầu tiên ta cần đến người... hỏi các nghệ thuật trộm cắp! (*móc túi lấy ra cái móc mở khoá, và mở cổng hàng rào*).

Từ trong xuất hiện một ông già khô héo như bộ xương

FÔN MOORƠ - Hãy thương xót lão già khốn khổ này, hãy thương xót.

CÁC (*giật mình lùi lại*) - Giọng cha ta.

FÔN MOORƠ - Đội ơn ngài. Đã đến giờ giải thoát, thưa ngài.

CÁC - Linh hồn cha ta hiện về! Có gì làm động đến cha dưới mồ sâu chẳng? Thưa cha? Hay là cha đã bước sang thế giới bên kia với những tội lỗi trong linh hồn mà nó cản đường cha bước vào cổng trời? Con nguyện sẽ làm lễ cầu siêu cho linh hồn lưu lạc, lang

thang của cha trở về nơi bằng an muôn đời. Hay là, sinh thời cha đã chôn giấu dưới lòng đất này bao nhiêu vàng bạc, châu báu của những đàn bà goá và trẻ mồ côi, mà trong lúc nửa đêm thanh vắng, với tiếng gió gào, với tiếng cú rúc, cha phải lang thang quanh quẩn nơi giấu của đó? Con sẽ đào lên những báu vật vùi sâu trong lòng đất từ những bộ xương con rồng, cho dù nó có phun vào con những tia lửa độc địa, và nhe những chiếc răng nhọn hoắt và ngoạm lấy lưỡi gươm con. Hay là vì nghe tiếng con gọi, mà cha hiện về giúp con giải cái câu đố muôn ngàn đời treo lơ lửng trước gió? Nói đi, nói đi, hỡi cha, con không phải hạng người yếu bóng vía mà chết ngắt đi vì sợ hãi đâu, thưa cha.

FÔN MOORÔ - Ta không phải là hồn ma hiện về. Hãy chạm vào ta mà xem. Ta đang sống, nhưng sống một cuộc sống thậm tệ, kinh khủng làm sao?

CÁC - Chẳng phải là người ta đã chôn cha ư, thưa cha?

FÔN MOORÔ - Đã chôn, nhưng trong quan tài lại không phải là ta, trong nghĩa địa tổ tiên ta không phải là ta, mà là một con chó chết. Còn ta, đã ba tháng đau đớn, quần quai trong bóng đêm dày đặc của căn hầm tối tăm này. Đã ba tháng, không một ánh mặt trời, không một luồng gió mát, không một người thân qua lại hỏi thăm. Nơi đây, triển miên những đêm dài không ngủ. Quanh cái tháp này chỉ có tiếng quạ đói gào và tiếng cú kêu sương!

CÁC - Chúa anh minh, kẻ nào dám làm điều đó, thưa cha?

FÔN MOORÔ - Đừng nguyên rửa nó! Làm điều đó là con ta - thằng Fransơ!

CÁC - Fransơ, Fransơ! Ôi, hỗn loạn, hỗn loạn, hỗn loạn, hỗn loạn muôn đời.

FÔN MOORÔ - Nếu như người là người! Ôi vị cứu tinh bí ẩn của ta! Nếu như trong ngực người còn là trái tim con người, thì hãy nghe xem, những nỗi đau khổ nào, những sự hành hạ nào, mà các con ta đã đền đáp cho cha chúng. Đã ba tháng trời, ta kêu gào trong

bốn bức tường đá dày đặc và lạnh lẽo này, nhưng bên tai ta chỉ thấy tiếng vang vọng của chính lời mình kêu gào.

CÁC - Nghe tiếng kêu gào thảm thiết đó, thì cả đến những con thú dữ cũng phải động lòng mà bỏ ra khỏi hang sâu của chúng.

FÔN MOORÔ - Ta đang nằm trên giường bệnh gần đất xa trời, thì người ta dẫn đến một người. Hắn nói rằng, đứa con trai đầu lòng của ta đã ngã xuống nơi chiến trường. Hắn trao lại cho ta thanh gươm còn hoen máu con ta. Và bằng máu, con ta đã ghi lại trên đó những lời cuối cùng trước khi chết. Con ta nói rằng, sự nguyên rửa của ta đã đẩy nó đến chỗ tuyệt vọng, đẩy nó đi gặp thần chết.

CÁC (*quay đi rất nhanh*) - Tất cả đã được phanh phui.

FÔN MOORÔ - Hãy nghe tiếp! Nghe tin đó, ta rụng rời đổ đót chết ngất đi. Và người ta xem ta như đã chết. Khi tỉnh dậy, ta đã thấy mình nằm trong quan tài và được khâm liệm. Ta cào cào vào nắp quan tài. Nhưng người ta đã khênh chiếc quan tài lên. Xung quanh, trời đêm đen tối... thằng Fransơ của ta đứng trước ta và bằng một giọng khùng khiếp, nó hét lên: "Thế, xem ông có sống mãi không nào!". Và ngay lập tức, nắp quan tài được đóng đinh chan chát. Nghe những tiếng đinh đóng kinh khủng đó, ta lại ngất đi. Lúc tỉnh dậy ta bỗng cảm thấy là nắp quan tài đã mở... Đứng trước mắt ta là thằng Fransơ con trai ta, và con người đã trao lại cho ta thanh gươm hoen máu thằng Các ấy... Ta ôm lấy con ta mà van lạy, nhưng sự van xin của ta không làm nó mủi lòng. Nó nói: "Ông sống trên mặt đất thế đủ rồi! ông sẽ sống dưới hầm!". Và lập tức, ta bị đẩy xuống căn hầm này một cách không thương xót. Chính thằng Fransơ con trai ta khoá cửa hầm... Xung quanh ta tối sầm lại!

CÁC - Không thể như thế, cha nhầm rồi!

FÔN MOORÔ - Cũng có thể ta nhầm. Hãy nghe tiếp, và hãy nén cơn thịnh nộ... Thế là ta nằm đó suốt mấy buổi. Không một ai còn nhớ đến ta. Từ lâu, bàn chân con người đã không đặt tới nơi hoang vu rùng rợn này. Bởi vì, theo dân làng nói, thì đến đêm trong cảnh

thanh vắng của ngôi tháp cổ này, linh hồn tổ tiên ta vẫn hiện về kéo lê theo mình những dây xích loảng xoảng, và cất lên những tang khúc kinh hồn... Cuối cùng, ta lại nghe thấy tiếng kẹt cửa, chính con người này đã mang lại cho ta thức ăn và nước uống... Anh ta cho biết rằng, họ định bỏ ta chết đói và dọa sẽ giết anh ta, nếu như họ phát hiện ra rằng anh ta mang thức ăn đến cho ta... Thế nhưng, con người đó lại tự nguyện giúp đỡ ta... Đã bao lần ta cầu xin đấng tối cao cho ta được lìa khỏi trần gian, nhưng ta vẫn cứ sống trở ra đây. Hình như, mức độ trừng phạt ta vẫn còn chưa đến chỗ tận cùng của nó, hoặc là có thể, có nỗi vui sướng nào còn chờ ta đâu đó. Chứ không thì tại sao, bằng phép thần nào, mà ta còn sống nguyên vẹn được đến bây giờ? Các, Các của ta.

CÁC - Thôi cha, đủ rồi... cha hãy lên đi! và các người, các người, những khúc gỗ, những cây thịt không có tâm hồn, ngủ say như chết! Tất cả hãy thức dậy, dậy, dậy mau! Chà, không một tên nào nhúc nhích! (*Bắn chỉ thiên*).

NHỮNG TÊN CƯỚP (*bùng mắt*) - Ồ, ở cái gì, cái gì thế, chuyện gì...

CÁC - Câu chuyện vừa rồi không làm cho các người tỉnh giấc hay sao? Nó còn có thể đánh thức con người từ giấc ngủ ngàn năm. Hãy nhìn, hãy xem... kia, con giết cha mình...

BỌN KẸ CƯỚP - Người nói gì thế, thủ lĩnh?

CÁC - Không, có giết đâu, chỉ đẩy cha xuống hầm, rồi để cho cha chết dần trong sự sợ hãi, những bức tường xám, đói, khát... Hãy nhìn xem, đó là cha ta, cha ta... ta không thể chịu đựng hơn được nữa!

BỌN KẸ CƯỚP (*vây quanh ông già*) - Cha của thủ lĩnh. Cha của thủ lĩnh!

SVAISO (*đi lại gần lão*) - Người cha của thủ lĩnh của con... Xin cúi đầu trước người... Lưỡi dao của con đang chờ lệnh của người.

CÁC - Báo thù! Báo thù! Báo thù cho cha, người già bị đầy dọa một cách vô cùng khốn nạn! Trời ơi! Ta sẽ muôn đời rút đứt đi những mối nút ràng buộc tình huynh đệ (*xé toạc ngực áo mình*). Ta sẽ nguyện rửa tình máu mủ anh em trước mặt trời. Hỡi mặt trăng

lạnh lẽo và các vì sao lấp lánh trên trời, hồi bầu trời, nửa đêm sao động và sự độc ác hèn hạ ấy, hãy lắng nghe lời ta, hãy chứng giám cho ta. Hồi đáng anh linh muôn ngàn lần phần nộ trước những điều bạc ác, người trị vì trên thế giới trắng sao xa với vợ kia, người từng phạt và phán xử tội cao kia, người từng dùng ngọn lửa sáng rực mà xuyên thủng màn đêm, xin hãy chứng giám cho ta! Ở đây, ta xin quỳ xuống, ta xin dang rộng cánh tay trong bóng đêm hãi hùng mà thề rằng, đất trời sẽ tống khứ ta ra khỏi nơi ngự trị của người, như là một con vật cuối cùng, nếu như ta lại phá bỏ lời thề đó. Ta thề rằng, ta sẽ không đón ánh sáng mặt trời, trước khi máu của kẻ sát nhân đó không đổ ngay bên cạnh tảng đá này.

BỌN CƯỚP - Việc làm của nó khác nào hành động của quý Sa tăng. Thế mà thiên hạ cứ gọi chúng ta là những tên vô lại. Không, quý tha ma bất, chúng ta không thể tưởng tượng được hành động kinh khủng đó.

CÁC - Đúng, ta xin thề bằng hơi thở hấp hối hãi hùng của tất cả những người đã chết bởi những lưỡi dao chúng ta đâm, bằng hơi thở kinh hoàng hắt ra của tất cả những kẻ đã chết cháy vì ngọn lửa chúng ta phóng, đã bị đè bẹp bởi ngọn tháp thuốc nổ chúng ta giật! Mà ngay cả cái ý nghĩ về sự giết người và cướp bóc cũng không hề nảy sinh trong đầu óc các người, khi mà quần áo của các người chưa hề vấy máu tên độc ác ấy! Phải chăng các người không nằm mê thấy rằng, chính các người sẽ trở thành cánh tay trừng phạt của đáng tội cao. Cái mối thất rắc rối của số phận đã được cởi! Bây giờ, bây giờ, cái sức mạnh không trông thấy đã tăng thêm phẩm giá cho nghề nghiệp của chúng ta. Hãy cầu nguyện cho những kẻ đã kết án các người là cao số, đã đưa các người trở thành những thiên thần khiếp đảm của cái toà án bạo liệt xét xử số phận nó! Nào, hãy bỏ mũ ra, cúi rạp xuống, và rồi hãy đứng lên như những người đã được tẩy rửa khỏi tất cả sự xấu xa nhơ bẩn.

(Tất cả quỳ xuống)

SVAISƠ - Thủ lĩnh hãy xuống lệnh, phải làm gì bây giờ?

CÁC - Đứng dậy, Svaisơ, và hãy chạm vào những sợi tóc bạc thần thánh này *(Chỉ hấn đến gần cha mình và bắt hấn động vào những sợi*

tóc bạc của ông già). Còn nhớ chăng, hồi Svaisơ, người đã từng chặt đầu một tên kỵ binh Bôhêm, khi nó vung thanh gươm lên trên đầu ta, khi ta mệt đến tấc thở vì trận chiến đấu khốc liệt, mà ngã khuyu xuống? Và ta đã hứa với người lúc đó là ta sẽ đền ơn người theo cung cách Hoàng đế... nhưng cho đến bây giờ, ta vẫn chưa có thể trả được người món nợ đó.

SVAISƠ - Vâng, thủ lĩnh đã thế, đó là sự thật, và xin thủ lĩnh cho phép tôi được coi người như một con nợ đời đời của tôi!

CÁC - Không, bây giờ ta sẽ thanh toán với người! Svaisơ, không một kẻ đã chết nào có thể xứng đáng với vinh dự đó: Hãy trả thù cho cha ta!

SVAISƠ (*đứng dậy*) - Ôi, thủ lĩnh vĩ đại. Đến bây giờ, lần đầu tiên trong đời, tôi mới cảm thấy niềm tự hào. Hãy ra lệnh, ở đâu, bao giờ, và tôi phải giết nó như thế nào?

CÁC - Hãy tính từng giây từng phút! Hãy mau mau, lựa chọn những người xứng đáng nhất trong đội quân của chúng ta, hãy dẫn họ tiến thẳng về lâu đài tên Bá tước. Hãy tóm cổ nó từ trên giường, nếu như nó đang say sưa ngủ, hoặc đang quần quai trong cơn sung sướng xác thịt, hãy lôi cổ nó ra khỏi bàn, nếu như nó đang say sưa túy lúy. Hãy tổng cổ nó ra khỏi cây thánh giá, nếu như nó đang niệm kinh cầu nguyện! Nhưng, ta nói với người, ta hạ lệnh: hãy bắt sống nó đem về đây cho ta. Ta sẽ xé ra từng mảnh, và quăng làm mồi cho lũ diều hâu, kẻ nào động đến nó, dù chỉ là một cái móng tay, kẻ nào chạm vào nó, dù chỉ là một sợi tóc trên đầu! Ta cần nó sống! Nếu như người bắt sống được nó an toàn, thì người sẽ được thưởng một triệu đồng. Ta thế sẽ đánh đổi cả tính mạng, để đoạt được số tiền đó ở bất kì tên vua nào trên trái đất này, và người sẽ được tự do, như gió chạy trên cánh đồng, Svaisơ, người có hiểu không? Hãy mau mau lên!

SVAISƠ - Được rồi, thủ lĩnh! Tay tôi đây! Hoặc là người sẽ nhìn thấy cả hai chúng tôi, hoặc là không thấy một ai. Nào, những thiên thần trừng trị của Svaisơ, hãy theo ta! (*Ra cùng với một đội*).

CÁC - Những người còn lại tản vào rừng. Ta sẽ ở lại đây!

HỒI NĂM

CẢNH 1

*Các phòng thông nhau trong lâu đài Fôn Moor.
Đêm tối.*

DANIEN (*bước vào, tay cầm nến và đồ đạc đã bó gói*) - Già từ, già từ căn nhà hiền lành, thân yêu của ta. Ta từng thấy ở đây bao nhiêu điều tốt lành, nhân hậu, khi mà Bá tước quá cố của ta còn sống. Ta đã từng đổ bao nhiêu nước mắt khóc con người từ lâu đã yên ngủ giấc ngàn năm ấy. Nhưng thôi, kể làm gì... Vĩnh biệt người, căn nhà từng là chốn nương thân cho những kẻ mồ côi, mà bây giờ... đứa con ấy đã biến thành một ổ bịp bợm. Vĩnh biệt cái nền nhà yên tĩnh mà lão già Danien từng lau chùi quét dọn, vĩnh biệt cái bếp lò! Đối với lão, tất cả những gì ở đây đều đã trở thành quen thuộc, dễ dàng gì mà bỗng chốc rời xa... Khó khăn cho người lắm, hồi lão già Êlêadar khốn khổ⁽¹⁾. Nhưng ông trời đã có lòng nhân từ bác ái mà giải thoát cho lão khỏi vòng cám dỗ. Ta đã đến đây, và bây giờ, ta lại từ đây mà đi. Nhưng thôi, vì thế mà linh hồn ta sẽ được cứu vớt (*định đi*).

Fransơ vào, mặc áo ngủ

DANIEN - Chúa hãy cứu con, ông chủ của ta (*tắt đèn*).

FRANSƠ - Đổi thay, thay đổi. Những hồn ma đã nhồm dậy từ dưới hồ. Loài đã chết bỗng vùng lên từ giấc ngủ ngàn thu mà gào thét: "Tên sát nhân, tên sát nhân"... Đứa nào lục lọi trong đó?

⁽¹⁾ Êlêadar tên người đầy tớ của giáo chủ Aoraam (Kinh thánh). Đây muốn nói người đầy tớ trung thành.

DANIEN - Lay đức mẹ nhân từ, hãy che chở cho con! Ông chủ đấy ạ, sao ngài kêu thét lên như thế, làm cho khắp lâu đài phát kinh hoảng, khiến những kẻ đang ngủ say phải khiếp sợ mà thức dậy.

FRANSƠ - Những kẻ đang ngủ say. Ai cho phép người ngủ? Thấp nển lên!

Danien ra, một người hầu khác vào

Không một ai được ngủ trong cái giờ phút này! Nghe thấy không. Tất cả phải đứng, phải cầm vũ khí... Phải lên đạn! Người không thấy chúng nó đang bò trên vòm nhà ư... đấy, đấy, chúng nó đang dò dẫm trên vòm nhà.

NGƯỜI HẦU - Ai thế ạ?

FRANSƠ - "Ai" hả, thằng bần tiện. Ai? Sao tao nghe mày hỏi lại lạnh lùng, thờ ơ, bình thản đến thế! Ai? Điều đó làm cho ta lo lắng đến mụ cả người, thế mà mày lại hỏi "ai" một cách lãnh đạm như vậy! Đồ con lừa! Ai? Hồn ma hay bóng quỷ, ai?... Mấy giờ rồi... thằng bần tiện?

NGƯỜI HẦU - Con không biết, thưa ông.

FRANSƠ - Mày không biết hả?... À... chính mày, mày cũng ở trong bọn chúng, hả. Tao móc tìm mày ra vì cái "con không biết" của mày! Khôn hồn thì đi mời mục sư đến đây.

Người hầu ra

Chà... bọn khố rách áo ôm này cũng về hùa mà chống lại ta chăng?

DANIEN (*mang nến vào*) - Bẩm cậu.

FRANSƠ - Không, ta không run đâu. Đó chỉ là giấc mơ hãi hùng mà thôi... Những người chết vẫn chưa vùng dậy.

DANIEN - Nom cậu tái nhợt như thần chết. Giọng cậu cứ run run, lạc cả đi vì hoảng...

FRANSƠ - À, tao lên cơn ngã nước..., tao lên cơn sốt rét... Ta ra lệnh, ngày mai phải thông huyết cho ta nghe chưa!

DANIEN - Cậu không cho lệnh đổ một ít dầu thơm vào đường à?

FRANSƠ - Tốt... đổ một ít dầu thơm vào đường... Sao giọng ta nó cứ run run y như là vì sợ hãi thế này? Phải đấy, cho ta một ít dầu thơm vào đường ngay đi!

DANIEN - Cậu đưa chìa khoá để lão xuống dưới nhà mở tủ lấy.

FRANSƠ - Không, không, Đanien, ở lại đây. Hay là ta cùng đi với lão. Lão thấy đấy, ta không muốn ở một mình... Ta không muốn ở lại một mình, ngộ có ngất nghieć gì thì khốn. Hãy khoan, hãy khoan... Tất cả qua ngay bây giờ đây mà... Hãy ở lại đây!

DANIEN - Chết rồi, cậu ốm thực rồi!

FRANSƠ - Có lẽ, có lẽ ốm thật! Mà cái bệnh nó lại nhè vào trí não mà quật... mà gieo rắc đầy những cơn mê kinh hoàng... ngu ngốc. Những giấc mơ chẳng ra cái nghĩa quái gì cả. Thế đấy, Đanien ạ. Những cơn mê, có lẽ vì cái đau dạ dày đấy! Những cơn mê chẳng ra cái thể thống gì cả. Ta vừa thấy... một giấc mơ ngộ nghĩnh, thật ngộ nghĩnh...

... Lại đây, lại gần đây, Đanien, hãy giúp ta! Đầu choáng váng, chóng mặt một tý thôi mà... Cho nên ta... không đỡ... ta không đỡ...

DANIEN - Giá mà Iôgani đến. Để lão đi ngay bây giờ, gọi thầy thuốc cấp cứu.

FRANSƠ - Đứng lại, và ngồi xuống cạnh ta, trên chiếc ghế kia. Thế! Lão là người tốt, có suy nghĩ, ta sẽ kể cho lão.

DANIEN - Không, bây giờ không phải là lúc, cậu để cho khi khác. Nào, lão đưa cậu vào giường. Lúc này cậu cần yên tĩnh hơn hết.

FRANSƠ - Không, ta van lão, ta sẽ kể tất cả, và lão sẽ cười nhạo ta. Hãy nghe, ta nằm mơ thấy, ta mở tiệc linh đình như đế vương, và ta cảm thấy trái tim mình dễ chịu, và ta say sưa, choáng váng nằm dài trên bãi cỏ trong vườn nhà chúng ta... bất tỉnh linh... lúc đó là vào giữa trưa - bất tỉnh linh, thế, hãy cười nhạo ta đi, cười nhạo ta đi!

DANIEN - Bất tỉnh linh làm sao?

FRANSO - Bất thành linh một tiếng sét dữ dội đánh bên tai mơ màng của ta. Giật mình vì sợ hãi, ta đứng phắt dậy, và bỗng cảm thấy rằng, cả chân trời rực lửa. Những ngọn núi, những cánh rừng, những thành phố, trong nháy mắt, bỗng bị san phẳng như thể miếng sáp quăng vào lò nung. Trận cuồng phong gào thét quét sạch cả đại dương, bầu trời và mặt đất. Và ở đó, cũng như từ một cái ống đồng nào, vang lên tiếng kêu: "Hỡi đất dày, hãy trả lại những người chết, hỡi biển sâu, hãy trả lại những tử thi", thế là thảo nguyên trở lại tự nhiên vỡ toác làm đôi, và ném ra nào đầu lâu, nào xương sống, nào xương hàm, nào xương ống. Rồi chúng hợp thành những bộ xương người, và cứ thế ùn ùn kéo thành những dòng vô tận trôi đi. Chao ôi, một trận cuồng phong quật quào những bộ xương sống động. Lúc đó, ta ngẩng lên nhìn, và không hiểu thế nào, mà hoá ra ta đã đứng ngay bên cửa toà thiên lôi, và trên đầu ta, trời ơi, ở ngay trên đầu ta đông nghịt những đám người, còn ở đằng kia, phía trước mặt, trên đỉnh núi là ba chiếc gai vàng vươn cao lên, trên đó là ba ông già ngồi với cái nhìn nghiêm lạnh!

DANIEN - Lay Chúa, đó chính là Thiên toà Phán xử cuối cùng.

FRANSO - Có thật không, hay chỉ là điều nhắm nhĩ kì quái? Ở đó, một trong ba ông già có vẻ mặt như một vị sao đêm đã đứng dậy nói trước. Ông cầm trong tay một chiếc vòng sắt có dấu, giơ nó lên giữa phương đông, phương tây và những dòng sông: "Muôn đời linh thiêng, muôn đời bất biến, muôn đời chân chính chỉ có một chân lí, một đức hạnh! Đau khổ, đau khổ cho nỗi giày vò ngỡ vực". Và ông thứ hai tay cầm một chiếc gương lấp loáng giơ lên giữa phương đông, phương tây và các dòng sông: "Đây là chiếc gương - chân lí. Bất kì sự đạo đức giả nào, bất kì sự vờ vĩnh nào cũng đều không thể đứng nổi trước đó". Trời ơi, ngay lúc đó, ta và mọi người phải thét lên hãi hùng và nhìn thấy những con hổ, con sư tử và con rắn đang há mồm nhe những chiếc răng nhọn hoắt trong chiếc gương kinh hoàng đó. Nhưng ông già thứ ba đã đứng dậy, ông cầm một cái cân sắt, giơ lên giữa phương đông, phương

tây và những dòng sông: "Hãy bước gần lại đây, hồi con cháu của Adam. Ta sẽ treo những ý nghĩ của các người lên đĩa cân giận dữ của ta, còn việc làm của các người, là những quả cân của cơn giận dữ của ta..."

DANIEN - Lạy chúa nhân từ.

FRANSƠ - Tất cả đứng xung quanh trắng ra hơn tuyết, và trong lo âu chờ đợi, tìm người nào người ấy đập thành thịch! Bất thành linh, ta nghe thấy như tên ta được gọi lên đầu tiên bằng những cơn lốc núi. Ta cảm thấy, tuy ta bỗng cứng đờ ra trong các ống xương, và hai hàm răng ta va vào nhau cầm cập. Cái cân vẫn đều đều, đều đều điểm chuông, vách đá dội lên những tiếng ào ào dữ dội, chiếc đồng hồ cứ chạy hết giờ này qua giờ khác quanh đĩa cân bên trái, và cứ mỗi một giờ lại ném vào đĩa cân ấy một tội lỗi đáng phải chết.

DANIEN - Lạy Chúa nhân từ cứu vớt cậu!

FRANSƠ - Làm gì có chuyện cứu vớt. Đĩa cân cứ to phình ra, lớn cao lên bằng ngọn núi, mặc dù đĩa đầy máu và sự chuộc tội bên kia vẫn còn cố ghìm lấy nó trên không trung. Chao ôi, đột nhiên một ông già xuất hiện, ông ta còng xuống sát đất vì những đau khổ cay đắng, và vừa đi vừa gặm tay mình cho đỡ cơn đói cào ruột... Đôi mắt ông khi nhìn, vẫn cúi xuống một cách nhút nhát. Trời ơi, ta nhận ra ông ngay. Ông nhổ mớ tóc bạc của mình đặt lên đĩa cân. Và lập tức, lập tức, đĩa cân hạ xuống, hạ xuống tận địa ngục, còn đĩa cân chuộc tội lại được nâng bổng lên, bổng lên tận trời cao. Và ta nghe thấy một giọng nói vang lên từ làn khói toả ra, bao quanh lấy sườn núi đá dựng ngược: "Tha thứ, tha thứ cho tất cả những người có tội dưới trái đất tràn đầy tội lỗi. Một mình người bị ruồng bỏ!"

Ngừng một lát

Thế nào, sao lão không cười?

DANIEN - Cười làm sao được, khi run lên vì sợ hãi! Ôi, những giấc mơ do điểm trời báo trước.

FRANSƠ - Nào, nào đừng có nói thế. Hãy gọi ta là thằng mê tín ngu ngốc, là thằng ngu ngốc nhảm nhí. Hãy làm như thế, hồi lão Đanien nhân từ, ta van lão, hãy chế nhạo ta.

DANIEN - Ôi, những giấc mơ do mệnh trời báo trước, lão cầu nguyện cho cậu.

FRANSƠ - Lão dối trá, ta biết! Hay là ngay bây giờ, ngay bây giờ, hãy chạy đi, hãy đi... xem thằng cha mục sư lẫn vào cái xô nào, rồi bảo nó đến đây mau lên! Nhưng ta nhắc lại là, lão dối trá!

DANIEN - Lạy trời phù hộ cho cậu! (ra).

FRANSƠ - Chà, sự thông thái của bọn dân đen! Sự rút rứt của lũ dân đen! Còn chưa chứng minh được rằng, sự tha thứ không bao giờ đến nữa, rằng trong cái thế giới xán lạn trên các vì sao kia, vẫn có một con mắt nhìn thấu tất cả. Ôi! ôi, kẻ nào gây cho ta điều đó? Kẻ báo thù ở trên trời kia chăng? Không, không! Tiếng thì thầm vẫn cứ khắp quanh ta "có một quan toà tối cao trên trời kia", và người cử hành phiên toà phán xử ở cái thế giới trên các vì sao ấy ngay đêm nay hay sao? Không, ta nói với các người. Đó là cái hang thê thảm mà sự hèn nhát của các người muốn ẩn nấp! Chao ôi, trống không, thanh vắng, hoang vu, không người là ở đó, ở cái thế giới trên các vì sao kia! Nhưng, nếu như ở nơi ấy, ở sau các vì sao đó, còn có một cái gì đó lớn lao hơn thì sao? Không, không, ở nơi đó là trống rỗng khôn cùng! Ta hạ lệnh: ở nơi đó là trống rỗng khôn cùng! Còn nếu như, nếu như, cay đắng, đau khổ, nếu như, tất cả đều say sưa đối với người, nếu như tất cả đều say sưa đối với cái đêm kinh khủng này! Sao thế này, sao sự kinh hoàng lại xâm chiếm cả cơ thể ta? Chết, chết, vì sao tiếng đó lại làm ta lạnh cả người. Chà, phải đệ trình lên người báo thù trên trời đó hay sao? Nhưng nếu như nó phán xử phán mình? Thì sẽ ra sao? Thì tất cả những trẻ mồ côi, những người đàn bà goá, những kẻ bị ta áp bức, bị ta hành hạ sẽ kêu gào lên mà cầu cứu nó! Nếu như nó phán xử phán mình rằng, tại sao ta lại chiến thắng họ, thì sẽ ra sao nào?

Mục sư Môđơ vào

MÔĐƠ - Ngài cho gọi? Tôi vô cùng ngạc nhiên, lần đầu tiên trong đời, tôi thấy ngài gọi viên mục sư này. Phải chăng, nhân thể ngài lại nhạo báng tôn giáo? Hoặc là, ngài đã bắt đầu hoảng sợ trước nó?

FRANSƠ - Nhạo báng, hay là hoảng sợ, cái đó còn tùy thuộc vào những câu trả lời của người. Môđơ, ta sẽ chứng minh cho người biết rằng, người hoặc là một tên ngốc, hoặc là một tên chuyên đi làm ngu ngốc những người khác. Còn người sẽ trả lời, hả? Có nghe thấy không? Nếu như người quý cuộc đời người, thì hãy trả lời ta.

MÔĐƠ - Ngài muốn phán xử đáng tối cao, thì rồi đáng tối cao sẽ một lần trả lời ngài.

FRANSƠ - Ta muốn biết ngay bây giờ! Ngay bây giờ, ngay phút này! Để đừng có làm những điều bậy bạ mất trí một cách ô nhục; và ngay cả lúc hoảng hốt cũng đừng có cầu cứu những thần tượng mặt hạn! Trong lúc quá chén, ta thường chuẩn choáng mà nói đùa với người: "Làm đếch gì có thánh", nhưng bây giờ, ta nói nghiêm chỉnh. Ta tuyên bố: Làm cóc gì có thánh! Người có thể truyền giáo cho ta bằng một lô những lí lẽ trong đầu người, những lí lẽ bốc mùi mà ta chỉ đáng bị mũi!

MÔĐƠ - Ôi, nếu như người có thể dễ dàng tránh được đòn giáng của sấm sét với một sức mạnh phi thường sẽ giáng xuống cái linh hồn kiêu ngạo của người. Thánh thần đẩy quyền lực mà người, một tên ngu ngốc và độc ác, đã đẩy ra khỏi chính tạo vật của người, sẽ không thừa hơi mà đi tự bào chữa. Người anh minh và vĩ đại ngay cả trong những hành động bạo ngược của người, cả trong nụ cười của đức hạnh bất khả chiến thắng!

FRANSƠ - Hay đấy, cha, tuyệt đấy! Tên bản tiện!

MÔĐƠ - Ta là kẻ hầu hạ của đức Chúa tối cao, và ta nói với kẻ hèn hạ cũng như ta đây, người mà ta không hề có ý định vượt vạ. Tất nhiên, nếu như ta có thể rút ra từ người, một tên độc ác thâm căn cố đế, sự ăn năn hối lỗi, thì, đương nhiên, ta đã xem mình là đáng tạo hoá bí ẩn rồi. Nhưng nếu như chính kiến của người không hề

bị lay chuyển, thì hà tất người cho gọi ta làm gì? Hãy nói đi, vì nguyên cớ gì mà người gọi ta giữa đêm trời đen tối này?

FRANÇO - Vì ta buồn! Thậm chí chơi cờ hôm nay cũng không làm cho ta vui! Và ta bỗng nảy ra ý nghĩ là thử nói chuyện nhảm nhí với cha xem có đỡ buồn được chút nào chẳng! Cho nên, người đừng có đem cái điều nhảm nhí ấy mà làm con ngoáo ộp dọa ta. Ta biết rất rõ là: chỉ có những kẻ không toại nguyện ở đây, trên trái đất này, mới đi trông chờ vào cái đời đời ở thế giới bên kia của nhà người! Nhưng những kẻ đó đã bị đánh lừa một cách thảm hại. Ta cho rằng, toàn bộ sự tồn tại của chúng ta là ở sự tuần hoàn. Cả tinh thần, cả tư tưởng... đều mất đi cùng với giọt máu cuối cùng! Thế thì lẽ nào tinh thần có thể sống dai hơn cơ thể, có thể không biến mất cùng với sự suy thoái của cơ thể? Nếu như, chỉ một giọt nước lã thôi, xâm nhập vào óc não người, thì lập tức đời người chấm dứt, nói một cách khác, ngay tại chỗ, đời người không gắn bó với cuộc sống nữa, và cái chết mờ ngay tới! Còn những tình cảm, cũng giống như là sự rung động của dây đàn. Chiếc đàn bị đập vỡ thì còn kêu làm sao được nữa hả? Nếu như ta đem bảy lâu đài của ta mà so sánh với trái đất, nếu như ta đập vỡ ở đó tượng thần Vênuýt, thì vĩnh viễn sẽ còn gì là sự cân đối hài hoà, còn gì là cái đẹp nữa, hả? Đó, với cái "linh hồn bất tử" của người cũng thế thôi.

MÔDƠ - Đó là cái thứ triết học tuyệt vọng của ngài. Nhưng, than ôi, ngay cả khi nói những lời ấy, trái tim ngài cũng đập lên thảng thốt, lo sợ trong ngực ngài, nó bộc lộ rất rõ sự lừa dối hèn hạ của ngài. Chỉ một tư tưởng duy nhất: "anh phải chết" là có thể làm vỡ tung tất cả những cái lấu cá, ranh mãnh của hệ thống triết học đó. Cho nên, tôi đánh cuộc với ngài, và điều đó sẽ là sự thử thách cho ngài, nếu như đến cái phút cuối cùng, cái phút chết đó, ngài không lung lay, nếu như chính kiến của ngài vẫn cứ thế, vẫn không phản bội lại ngài, thì lúc đó ngài là kẻ thắng cuộc! Còn nếu như, đến cái giờ phút hãi hùng đó, dù chỉ một nỗi kinh hoàng nhỏ thôi xâm lấn ngài, thì than ôi, thật là cay đắng cho ngài, con người tự lừa dối mình!

FRANSO (*nổi khùng*) - Nếu như trong giờ chết, sự sợ hãi xâm chiếm lấy ta?

MÔĐƠ - Không hiểm trường hợp tôi may mắn được nhìn thấy những kẻ bất hạnh, những người mà suốt đời lúc nào cũng khẳng khăng chống lại chân lí, nhưng đến giờ tận số thì bản thân sự lầm lạc của họ cũng biến mất. Tôi sẽ thân chinh đứng bên giường ngài. Và tôi cũng muốn chứng kiến xem, tên bạo chúa già từ cuộc đời thế nào! Lúc đó, tôi sẽ không rời mắt khỏi bộ mặt của ngài, và khi viên thầy thuốc cầm lấy cái bàn tay lạnh lẽo, ẩm ướt của ngài, khó khăn lắm mới bắt được cái mạch yếu đến nỗi gần như không nghe thấy nữa của ngài, nhìn ngài và lạnh lùng nhún vai mà tuyên bố rằng: "Con người ở đây kiệt sức rồi!" thì lúc đó, hãy coi chừng, hãy coi chừng không lại giống Ritsar⁽¹⁾ mà thôi.

FRANSO - Không! Không!

MÔĐƠ - Và ngay cả tiếng "không" của ngài lúc đó cũng sẽ bị lấn át đi, để từ trong đó âm thầm vang lên tiếng "vâng". Vị quan toà trong thâm tâm ngài, người mà ngài không mua chuộc nổi bằng những lí lẽ hoài nghi của ngài, sẽ bắt đầu phiên toà phán xử ngài. Và điều đó sẽ như là sự hồi sinh của kẻ bị chôn sống trong nấm mồ, sẽ như là sự phẫn nộ của kẻ tự sát đã vô cớ giáng cho bản thân mình một đòn tử vong, và bấy giờ đâm ra hối hận! Điều đó sẽ như là một lần chớp bất thành linh xé toạc cái màn đêm của cuộc đời ngài, khiến tâm linh ngài sáng ra. Và nếu như, ngay cả lúc đó, ngài vẫn không lung lay, thì ngài sẽ là kẻ thắng cuộc.

FRANSO (*lo lắng đi lại trong góc phòng*) - Những lời cha đạo lắm nhảm, những lời cha đạo lắm nhảm!

MÔĐƠ - Lúc đó, những thanh gươm của sự vĩnh cửu đời đời sẽ lần đầu tiên vung lên chém nát cái bóng tối dày đặc của linh hồn ngài, lần đầu tiên, nhưng đã vô cùng chậm muộn. Cái tư tưởng về Chúa sẽ thức tỉnh người hàng xóm khùng khiếp - tên nó là quan

⁽¹⁾ Ritsar VII, Hoàng đế Anh (thế kỷ XV) đoạt được ngai vàng bằng giá một loạt tội lỗi đâm máu.

toà! Hãy nghĩ đi, Fransơ Moorơ, cuộc đời của hàng ngàn con người phụ thuộc vào một ngón tay ra hiệu của ngài, và cứ một ngàn người, thì có 999 kẻ bị ngài biến thành những người bất hạnh. Ngài chỉ còn thiếu một nước là chưa chiếm được đế quốc La Mã để trở thành Nêrôn, hay Pêru, để quàng vào mình cái vinh quang của Pidarơ mà thôi. Phải chăng, ngài nghĩ rằng, đáng tối cao lại có thể cho phép một con người điên cuồng hoành hành trong cái thế giới trị vì của hắn, và làm lộn tung phèo lên tất cả hay sao? Phải chăng ngài nghĩ rằng, bao nhiêu lượt 999 chúng sinh khốn nạn ấy chỉ dùng làm những con rối cho các trò chơi Sa tăng của ngài hay sao? Xin ngài chớ nghĩ như thế! Trời cao có mắt, người theo dõi ngài từng giây, phút, khi ngài cướp bóc họ, từng niềm vui sướng, khi ngài đầu độc họ, từng bước tiến tới sự hoàn thiện mà ngài ngăn cản họ. Và nếu như ngay cả ở đó, ngài vẫn tìm thấy câu trả lời, thì Fransơ Moorơ hỡi, ngài đã thắng cuộc!

FRANSƠ - Thôi, đủ rồi! Đừng nói một lời nào nữa. Hay là người đã không muốn ta bị chinh phục bởi những lời lẽ cấu kình của người?

MÔĐƠ - Hãy nhớ rằng, những số phận con người sẽ lưu lại trong sự thăng bằng của cán cân tạo hoá kỳ diệu và hải hùng ấy. Địa cân này trĩu xuống ở một cuộc đời, thì lại bổng lên ở cuộc đời khác; bổng lên tận trời ở cuộc đời này, thì lại trĩu xuống sát đất ở cuộc đời khác. Và cái nào ở đây phải chịu đau khổ cay đắng, thì ở đó, lại trở nên sung sướng đời đời, và ngược lại, cái nào ở đây được tạm thời toại nguyện, sung sướng, thì ở đó lại tuyệt vọng đời đời vô tận.

FRANSƠ (*tức giận tấn công hắn*) - Sấm sét hãy giáng vào đầu người, buộc người phải trở thành một tên cấm khẩu! Đồ lừa dối hèn hạ, ta thì rút cái lưỡi khốn kiếp khỏi cái cuống họng đáng nguyên rủa của người ra bây giờ!

MÔĐƠ - A ha! Ngài đã bắt đầu cảm thấy gánh nặng của chân lý chăng? Mà tôi đã dẫn chứng ra đâu. Nào, bây giờ chúng ta đi đến những chứng cứ?

FRANSO - Im ngay, và xéo đi với quỷ cùng với những lời dẫn chứng của người. Linh hồn chúng ta sẽ thối rữa ra cùng với cơ thể, nghe chưa, ta nói với người, và người không thể bác lại được ta!

MÔĐƠ - Chính vì vậy mà những bóng ma địa ngục mới gào thét lên, và chúa ở đâu đâu cũng có mới lác đầu! Phải chăng, ngài nghĩ rằng, ở cái vương quốc hoang vu của cõi khôn cùng ấy có cái gì đó có thể tuột khỏi bàn tay trừng phạt của người báo thù chăng? Hãy bay lên trời, ngài sẽ thấy người báo thù ở trên đó. Hãy xuống địa ngục! Ngài cũng lại thấy người báo thù ở đó! Ngài hãy gào thét với màn đêm: "Hãy bao phủ lấy ta", ngài hãy gào thét với bóng tối "Hãy bao phủ lấy ta" và bóng tối sẽ sáng ra xung quanh ngài và màn đêm sẽ chiếu sáng cho con người bị ruồng bỏ! Không! Cái tinh thần bất tử của ngài chống lại những lời đó, và chiến thắng cái tư tưởng mù quáng đó!

FRANSO - Nhưng ta không muốn trở thành bất tử. Kẻ nào muốn thì mặc nó trở thành bất tử. Còn việc của ta khác: ta bắt nó phải tiêu diệt ta. Ta dẫn nó đến chỗ phát khùng, phát khùng đến nỗi phải tiêu diệt ta. Hãy gọi cho ta cái tội lỗi kinh khủng nhất, cái tội lỗi làm cho nó giận dữ đến phát khùng lên hơn bất kỳ ai.

MÔĐƠ - Tôi chỉ được người ta cho biết có hai tội lỗi, nhưng không phải là con người hoàn thành nó, không phải là con người phán xử nó.

FRANSO - Hai tội lỗi à?

MÔĐƠ (*khô khốc*) - Giết cha là một, giết anh là hai... Sao bỗng nhiên ngài tái xám đi như thế?

FRANSO - Thế nào, lão già, người hỏi chuyện địa ngục hay thiên đường? Ai nói với người điều đó?

MÔĐƠ - Thật đau khổ cho kẻ nào mắc phải cả hai tội lỗi đó. Tốt hơn hết là nó đừng sinh ra trên đời này làm gì! Nhưng đừng lo, ngài không còn cha, không còn anh nữa!

FRANSO - Thế ư? Người không còn biết có tội lỗi nào ghê gớm hơn nữa ư? Hãy nghĩ xem, cái chết này, thiên đường này, vĩnh cửu

này... sự nguyên rửa này... đều lớn vồn trong mồm người... Sao người không biết có tội lỗi nào kinh khủng hơn ư?

MÔĐƠ - Tôi không biết.

FRANSƠ (ngồi xuống ghế) - Thế là hết! Hết!

MÔĐƠ - Hãy vui lên, vui lên, thưa ngài. Hãy cho mình là người hạnh phúc! Trong tất cả những việc làm độc ác của mình, ngài còn là kẻ sùng đạo, nếu so với kẻ giết người. Sự nguyên rửa sẵn sàng đâm trúng ngài. Bài ca về tình yêu cùng với sự nguyên rửa sẽ đè nặng lên đầu nó, ôi sự trừng phạt.

FRANSƠ (bật dậy) - Ngàn vạn triệu cái chết hãy trút lên đầu người! Ai đưa người đến đây, hả. Cút ngay, không thì ta chặt người ra bằng lưỡi gươm bây giờ!

MÔĐƠ - Thế nào? Những lời lảm nhảm của mục sư đã đưa nhà triết học đến chỗ phát khùng hả? Có lẽ chúng đã bốc mùi, khiến ngài phải bịt mũi (ra).

Fransơ buông người xuống chiếc ghế quay lộn trong cơn lo lắng tột độ. Im lặng đến sợ hãi. Người hầu chạy vào.

NGƯỜI HẦU - Cô Amalia chạy rồi. Ngài Bá tước cũng bất thành linh biến mất.

DANIEN (hốt hoảng chạy vào) - Thưa cậu, một đội kị binh điên cuồng phi về phía lâu đài, vừa phi vừa hét lớn: "Chết! Chết!". Làng thôn hỗn loạn cả lên.

FRANSƠ - Đi đi, mau lên! Hạ lệnh kéo tất cả các chuông nhà thờ! Dồn tất cả vào nhà thờ. Tất cả hãy quỳ xuống, quỳ xuống mà cầu nguyện cho ta! Thả tất cả tù ra... Ta sẽ bồi thường cho tất cả những người nghèo, kẻ hai đồng, kẻ ba đồng... Ta... phải rồi, đi gọi cha đỡ đầu linh hồn để cha rửa tội cho ta. Mau lên, sao cứ đứng ngây ra thế?

Tiếng ồn ào, tiếng vỗ ngựa ngày một gần.

DANIEN - Lạy chúa, hãy xá tội cho con. Con hiểu làm sao được. Phải chăng ở đâu và lúc nào cậu cũng phải báng tôn giáo, cậu còn quăng cả kinh thánh và sách đạo vào đầu lão, khi bắt gặp lão đang cầu nguyện!

FRANSƠ - Đừng nói gì nữa! Thần chết! Lão có nhìn thấy không? Thần chết! Muộn đến nơi rồi!

Đã nghe thấy tiếng Svaisơ điên cuồng

Cầu nguyện đi! Cầu nguyện!

DANIEN - Lão luôn luôn nói với cậu, cậu phải báng sự cầu nguyện! Nhưng hãy coi chừng! Hãy coi chừng! Khi sấm sét nổ giáng xuống đầu cậu, và dòng nước nhấn chìm cậu, thì cậu sẽ đánh đổi tất cả những báu vật trên đời này lấy một lời cầu nguyện thôi. Đó, hãy coi, cậu lăng mạ lão, thì bây giờ hãy chờ đấy, hãy coi!

FRANSƠ - Hãy tha thứ cho ta, lão Đanien tốt bụng, lão Đanien thân yêu, lão Đanien nhân từ của ta ới! Hãy tha thứ. Ta sẽ cho lão nhiều tiền. Nhưng lão phải cầu nguyện cho ta! Ta sẽ kiếm cho lão một cô dâu! Nhưng lão phải cầu nguyện cho ta. Ta van lão, hãy quỳ xuống, quỳ xuống, ôi, quỷ thần! Hãy cầu nguyện!

Ồn ào, tiếng kêu, tiếng đập cửa

SVAISƠ (từ ngoài phố) - Đột kích! Đập! Bẻ! Ta thấy phòng này sáng. Nhất định nó ở đây...

FRANSƠ (quỳ xuống) - Hãy nghe lời cầu nguyện của ta. Đây là lần đầu tiên... Và sẽ chẳng bao giờ ta thêm nói với người nữa... hãy nghe lời cầu nguyện của ta... Hãy nghe ta.

DANIEN - Lạy Chúa! Cậu làm gì thế! Cầu nguyện gì mà bậy bạ thế!

Nhân dân chạy vào

NHÂN DÂN - Lũ cướp! Quân giết người! Kẽ nào làm ầm ầm lên giữa đêm hôm thế này.

SVAISƠ (vẫn ngoài đường phố) - Hãy đuổi họ đi! Các bạn! Đó là quỷ thần xuất hiện để bắt lão chủ của các người! Svatsơ và cánh quân

của cậu ấy đâu? Grim, hãy bao vây lâu đài. Hãy đột kích qua tường!

GRIM - Hãy đưa lại đây những khúc gỗ đang cháy. Hoặc là chúng ta ập vào tóm nó, hoặc là nó phải tụt xuống hầm. Ta sẽ phóng hoả đốt lâu đài của nó.

FRANSƠ (*cầu nguyện*) - Ta không phải là kẻ sát nhân tầm thường! Lạy Chúa không bao giờ ta mắc tội vì những chuyện tầm thường!...

DANIEN - Lạy Chúa... ngay cả lời cầu nguyện của hắn cũng đầy tội lỗi!

Đá ném, tên tấm dầu bay vù vù...

Cửa kính vỡ tan, lâu đài bốc cháy.

FRANSƠ - Ta không thể cầu nguyện được nữa. Ở đây, ở đây (*bấm vào ngực và trán mình*). Tất cả trống rỗng, tất cả đã trống rỗng, tất cả đã thiêu cháy, tất cả đã thiêu cháy (*dùng dùi*). Không! Ta không cầu nguyện nữa. Ta sẽ không cho Chúa sự thắng lợi ấy. Ta không cho phép địa ngục cười nhạo ta.

DANIEN - Lạy Chúa, lạy đức mẹ linh thiêng, hãy cứu vớt, cả lâu đài đang bốc cháy.

FRANSƠ - Cầm lấy gương! Cầm lấy gương... mạnh tay lên... và hãy đâm vào bụng ta... không thì ta đến chết trong tay bọn chúng.

DANIEN - Chết! Chết! Lão không thể, lão không muốn cho bất kì ai trước khi rời khỏi trần gian mà lại... (*chạy mất*).

FRANSƠ (*nhìn theo lão*) - ... Xuống địa ngục, lão muốn nói là xuống địa ngục chẳng! Đúng, ta đã ngửi thấy mùi địa ngục (*điên cuồng mất trí*). Thế là các người cười vang lên khoái trá, hả? Ta đã nghe thấy những loài rắn rết, ma quỷ... kêu gào dưới địa ngục à, chúng nó đã leo lên thang bao vây cửa ra vào. Việc gì mà ta sợ hãi trước cái mũi nhọn tấn công đó! Cửa kêu răng rắc! và đổ xuống! Chẳng còn đâu mà chạy! (*Giật sợi dây vàng trên mũ và thắt cổ*)

Sân khấu tối lại

Svaisơ cùng những người của mình vào.

SVAISƠ - Mày ở đâu, thằng khốn kiếp! Nó trốn đâu nhỉ, thằng khốn kiếp!

GRIM (*động phải cái cây*) - Đứng lại đã, cái gì nằm giữa lối thế này, Svaisơ, rọi đèn cho mình xem nào.

SVATSƠ - Thôi, xếp gươm giáo lại thôi, thằng cha tự thất cổ... nằm như một con mèo chết toi đây này.

SVAISƠ (*lông lộn xung quanh cái cây*) - Ta hận vô cùng! Phải, nó đã chết, đã là một cái cây... Hãy đi thưa với thủ lĩnh rằng, nó đã thất cổ. Thủ lĩnh hạ lệnh cho ta phải bắt sống nó. Ta không làm được điều mà thủ lĩnh mong muốn, ta không còn mặt mũi nào mà nhìn thấy thủ lĩnh nữa. Hãy nói với thủ lĩnh, Svaisơ gửi lời chào vĩnh biệt (*giơ súng bắn vào trán mình*).

CẢNH 2

Cảnh trở lại lớp cuối cùng của hội bốn. Fôn Moorơ đứng trên mỏm đá, đối diện với ông già là Các. Một số quân của Các chuyển động trong rừng.

CÁC - Vẫn không thấy nó (*đập mạnh con dao găm vào tảng đá làm cho nó toé lửa*).

FÔN MOORƠ - Sự tha thứ, đối với nó, lại hoá ra trừng phạt - tình yêu thương được nhân gấp đôi lên, bằng sự báo thù của ta.

CÁC - Không phải như vậy, thưa cha. Con xin thề bằng cơn thịnh nộ của tâm hồn con rằng, sẽ không có cái đó. Hãy để nó mang theo mình về cõi bất tử mới nhọc nhằn lao của hành động tàn ác mà nó làm! Không thì... ai giết nó làm gì, thưa cha.

FÔN MOORƠ (*rên rỉ và đau khổ*) - Ôi, các con của ta.

CÁC - Sao, cha còn khóc nó ư? Khóc ngay ở bên cạnh cái tháp cổ này ư?

FÔN MOORƠ - Hãy rộng lòng thương, ôi, hãy rộng lòng thương (*vật tay đau khổ*). Ngay bây giờ, ngay bây giờ đây, sẽ hoàn thành bản án trị tội con tôi!

CÁC (*lộn ruột*) - Trị tội ai? Cha bảo trị tội ai?

FÔN MOORÔ - Câu hỏi của con nghĩa là thế nào?

CÁC - Chẳng nghĩa là thế nào cả. -

FÔN MOORÔ - Con đến đây nhạo báng nỗi bất hạnh của cha đó sao?

CÁC - Cái lương tâm điên loạn! Đừng để ý những lời con nói, thưa cha.

FÔN MOORÔ - Thế là ta đã giày vò một đứa con, và bây giờ, một đứa khác lại giày vò ta. Đó là bàn tay của Chúa. Các, ôi Các, nếu như con có thể như một thiên thần mà đứng lên trên tất cả, đứng trên cả cha nữa! Hãy tha thứ, hãy tha thứ cho cha.

CÁC - Thằng Fransơ sẽ tha thứ cho cha (*giận dữ*) nếu như nó xứng đáng được gọi là con của cha, thì nó tha thứ cho cha đấy.

FÔN MOORÔ - Ôi, nó rất tốt đối với ta! Và ta sẽ... sẽ vội vàng ra đón nó, đón nó với tất cả nước mắt của ta, với những đêm không ngủ và những điều kinh hoàng mà ta đã thấy. Ta sẽ ôm lấy chân nó và kêu tướng lên: "Ta có tội với mình và với con! Ta không xứng đáng là cha của con".

CÁC (*run lên*) - "Cha của con"! Phải chăng, đối với cha, nó là một đứa con quý tử? Cái thằng con thứ ấy.

FÔN MOORÔ - Chỉ có Chúa mới là người chứng giám điều đó... Ta trị tội đứa con độc ác để làm gì nhỉ... Đã chết thì như nhau tất... có ai còn bảo, đây cái mả bố này hạnh phúc hơn những cái mả bố khác! Bên cạnh ta, là những con ta lớn khôn, và chúng nó sẽ an ủi ta bằng bao nhiêu hi vọng. Nhưng than ôi thật là cay đắng, đắng cay, cái linh hồn độc ác đã lọt vào trái tim đứa con út của ta. Ta đã tin vào một con rắn, và ta mất cả hai đứa con (*lấy tay che mặt*).

CÁC (*quay đi*) - Sẽ mất vĩnh viễn!

FÔN MOORÔ - Ta đã linh cảm thấy điều đó. Chúa đã mượn lời Amalia mà nói với ta điều đó, khi ta nằm trên giường bệnh: "Cha sẽ dang những cánh tay lạnh lẽo của mình ra đón Các một cách vô ích... không bao giờ anh còn trở về đứng bên giường bệnh của cha nữa".

Các đưa tay cho ông già

FÔN MOORƠ - Ôi, có phải đây là bàn tay Các, ôi con ta, tay nó đây mà nó nằm ở đâu xa lắm, trong một gian nhà chật chội mà ngủ say như chết, mà không bao giờ nghe thấy những tiếng nói đau khổ của ta. Ta đau khổ đắng cay biết chừng nào... Chết trên tay những người xa lạ. Ta không còn đứa con nào nữa ở bên ta trong những phút hấp hối để rồi vuốt mắt cho ta.

CÁC - Đã đến lúc rồi, đã đến lúc (*với bọn kẻ cướp*). Ta không thể trả lại đứa con cho lão - ta không thể... ta không làm điều đó.

FÔN MOORƠ - Gì thế... con nói thì thào gì ở đằng ấy thế?

CÁC - Đứa con... ông, đứa con... ông sẽ vĩnh viễn mất nó, ông già ạ.

FÔN MOORƠ - Vĩnh viễn?

CÁC (*nhìn lên trời*) - Chỉ riêng lần này thôi, riêng lần này thôi, xin Chúa đừng làm yếu hèn tâm hồn con, xin Chúa hãy hỗ trợ cho con.

FÔN MOORƠ - Người nói là vĩnh viễn!

CÁC - Đừng hỏi thêm gì nữa, ông già, ta nói là vĩnh viễn.

Có tiếng vó ngựa từ xa.

FÔN MOORƠ - Kẻ xa lạ, vì nguyên cớ gì người cứu ta ra khỏi cái tháp kia. Người là vị cứu tinh của người cha... mà người lại đi chôn đứa con hay sao?

CÁC - Ôi... sự cứng rắn dũng mãnh của ta ở đâu rồi! Ôi, trái tim ta bỗng trở nên mềm yếu, những bắp thịt ta bỗng như nhũn ra... Ôi, lưỡi gươm đã rời khỏi tay ra.

Phút chờ đợi. Tiếng vó ngựa càng gần. Grim và Svatsơ vào.

GRIM (*nói khẽ*) - Thủ lĩnh!

Các yên lặng và lùi ra xa hơn

SVATSƠ - Thưa thủ lĩnh yêu quý.

Các yên lặng và càng lùi xa hơn

GRIM - Thủ lĩnh... chúng tôi không có lỗi...

CÁC (*không nhìn họ*) - Các người là ai?

GRIM - Thủ lĩnh! Người thậm chí không thèm nhìn chúng tôi nữa!
Chúng tôi là những người dưới quyền trung thành của người.

CÁC - Ôi, cay đắng cho các người, nếu như các người trung thành với ta.

GRIM - Hãy nhận lấy lời chào cuối cùng của Svaisơ, người dưới quyền trung thành của thủ lĩnh! Svaisơ của người không bao giờ trở lại nữa!

CÁC (*bật dậy*) - Nghĩa là các người không tìm thấy...?

GRIM - Tìm thấy, nhưng đã chết!

CÁC - Cám ơn người! Đáng tối cao! Hãy ôm lấy ta, các bạn thân yêu của ta. Từ thiện hằng tâm - Đó là khẩu hiệu của chúng ta bây giờ. Nghĩa là tất cả đã vượt qua, đã vượt qua.

Lại một số tên cướp và Amalia

BỌN CƯỚP - Ô hô, một chiến lợi phẩm tuyệt trần! Tuyệt trần!

AMALIA (*tóc xoã rũ rượi*) - Họ kêu lên: “Những tử thi đã nhổm dậy từ áo quan theo tiếng gọi của người”... Trời, cha còn sống. Anh ấy cũng ở trong rừng này, Các, Các đâu (*lao vào ngực ông già*).

CÁC (*lùi lại*) - Trời ơi, ai đã phục sinh cái hình ảnh này trước mắt ta?

AMALIA (*rời khỏi ông già, chạy lại với Các, trong cơn mê say, ôm lấy anh*)
- Lại ở bên ta. Trời ơi! Anh lại ở bên ta!

CÁC (*vùng ra, với bọn cướp*) - Hãy đứng lên! Quỷ Săng tan đã phản bội ta!

AMALIA - Chồng chưa cưới của ta! Chồng chưa cưới của ta. Anh điên sao! Hay vì quá sung sướng và hạnh phúc? Nhưng vì lẽ gì mà ta bỗng cảm thấy một sự thờ ơ trong cơn lốc của niềm sung sướng này? Ôi, sao ta cảm thấy lạnh lẽo đến thế này?

FÔN MOORÔ (*đứng dậy*) - Chồng chưa cưới ư? Con gái ta? Ôi con gái ta!

AMALIA - Vĩnh viễn muôn đời, anh là của em! Con là con gái cha! Ôi những sức mạnh thiên thần, hãy giải thoát cho ta khỏi niềm sung sướng điên cuồng này! Hay là ta phải ngã gục dưới chân anh?

CÁC - Hãy đuổi nàng đi khỏi đây! Hãy giết nàng, hãy giết cả cha ta! Hãy giết ta! Hãy giết chính mình, và giết tất cả. Cả cái thế giới này, hãy chết đi! (*Vùng dậy định chạy*).

AMALIA - Đi đâu? Làm gì? Ôi tình yêu! Ôi sự sung sướng khôn cùng đời đời. Thế mà anh chạy ư?

CÁC - Đi đi, đi đi. Hỡi Amalia, người yêu bất hạnh nhất trong số những người yêu bất hạnh! Hỡi cha, người cha bất hạnh nhất trong số những người cha bất hạnh! Hỡi Chúa! Hỡi Thượng đế, hãy cho ta sức mạnh để ta có thể vĩnh biệt họ.

AMALIA - Trời ơi, lạy Chúa. Chúa hãy cứu vớt, hãy bảo vệ. Đêm đen dày đặc trước mắt ta. Sao thế này. Anh lại bỏ ta!

CÁC - Muộn quá rồi, vô ích rồi! Sự nguyên rửa của cha... Sự nguyên rửa không có thật của cha... đối với ta... Trời! ai xui ta đến chốn này? (*tuốt gươm lao vào bọn cướp*). Trong số các người, ai xui ta đến chốn này... Những đồ ghê gớm... Amalia! Cha! Hãy chết đi, chết đi, sống mà làm gì... có biết chăng, người cứu tinh của Amalia và cha là những tên cướp, những tên giết người. Còn ta, ta là thủ lĩnh của chúng!

Ông già Fôn Moorơ không chịu đựng nổi, ngã lăn ra chết. Amalia đứng ngây như một pho tượng. Bọn cướp nên chịu sự yên lặng kinh khủng.

CÁC (*đập đầu vào cây sồi*) - Ha! ha! Linh hồn của những kẻ mà ta đã bóp chết trong lúc vuốt ve yêu đương, linh hồn của những người mà ta giết chết trong lúc đang say ngủ, ha! ha! ha! Có nghe thấy chăng, tiếng gươm giáo khua nhau trong những trận chém giết, có nhìn thấy không, ngọn lửa ngút trời trong những cuộc đốt phá. Thượng đế sẽ không quên một điều gì. Thượng đế biết nhập tất cả vào làm một. Hãy đi đi, đi đi, hỡi niềm vui sướng ngọt ngào của tình yêu. Tình yêu bây giờ, đối với ta, chỉ là sự hành hạ, chỉ là sự trừng phạt. Đấy nó đấy, sự trừng phạt!

AMALIA - Trời... đây có phải là sự thật không? Ta, một cô gái vô tội, ta phạm tội ở chỗ nào? Hay là chỉ vì ta yêu anh? (*Ôm lấy anh*).

CÁC (*đẩy nàng ra*) - Đi đi! Hỡi con rắn đầy máu! Người hành hạ một người điên! Nhưng ta sẽ độ sức với số phận! Sao? Người khóc ư... Hỡi những vì sao giận dữ trên trời. Nàng làm ra bộ một người khóc. Ôi, dường như chỉ còn một linh hồn có thể khóc ta!

Amalia ngã như ngất trên tay anh

Ôi, sao thế này, sao nàng còn không nhổ vào mặt ta, sao nàng còn không đẩy ta đi. Ôi! Amalia, hay em đã quên, hay em không biết, hay em không hiểu rằng, em đang ôm kẻ nào trong tay? Amalia!

AMALIA - Người yêu duy nhất và muôn đời của em!

CÁC (*mắt sáng lên*) - Nàng đã tha thứ cho ta! Nàng vẫn yêu ta! Ta trong sạch, bởi vì, nàng yêu ta. Cảm ơn em, cảm ơn Chúa muôn vàn nhân từ và độ lượng (*quỳ dưới chân nàng, và nức nở*). Đau đớn đắng cay đã qua đi. Thanh bình, tươi sáng lại ngự trị trong tâm hồn chúng ta. Không còn địa ngục, không còn đau đớn và đắng cay, buồn thương và hờn tủi nữa. Hãy nhìn, hãy nhìn, những con trẻ của trái đất đang khóc trên ngực những con quỷ nức nở (*đi lại gần những tên cướp*). Các người hãy khóc đi! Khóc đi! Khóc đi, các người bỗng hoá ra hạnh phúc! Ôi Amalia! Amalia!

Các tìm dần lên môi Amalia

Họ ôm ghì lấy nhau trong im lặng rất lâu.

MỘT TÊN TRONG BỌN CƯỚP (*giận dữ tiến lên phía trước*) - Đủ rồi, quân phản bội! Bỏ tay ra! Hay là ta phải nói với người những lời mà tiếng vang vọng sẽ rót vào tai người, khiến cho hai hàm răng người va vào nhau cầm cập vì khiếp sợ (*lấy kiếm tách họ ra*).

MỘT TÊN KHÁC - Nhục nhã thay cho tên phản bội nuốt chửng lời thề. Chao ôi, linh hồn của Rôlô, người đã vì người mà hi sinh, bây giờ cũng phải vùng dậy từ quan tài để phỉ nhổ người, trừng trị người.

BỌN KẺ CƯỚP (*hét lên lồng lộn, xé toạc cả áo mình*) - Hãy nhìn, hãy nhìn vào đây! quân khốn kiếp. Hay là người còn chưa nhận ra những cái sẹo này. Chúng ta đã đem cả cuộc đời, đã đem cả máu của trái tim mình ra mà bảo vệ người. Bởi vì, người là thủ lĩnh của

chúng ta. Phải đi với chúng ta! Hi sinh đổi lấy hi sinh. Cả bọn chúng ta đổi lấy Amalia!

CÁC (*bỏ tay Amalia ra*) - Tất cả đang được kết thúc. Ta muốn quay đầu trở lại, nhưng không thể được (*nén mình lại*) ta là một tên ngu ngốc mù quáng. Sao ta lại có thể muốn được điều đó. Kẻ tội lỗi ghê gớm không còn có thể quay lại con đường tẩy rửa! Không, không thể được. Từ lâu, ta đã biết điều đó. Lên đường! Các bạn.

AMALIA (*dùng hết sức giữ Các lại*) - Đừng, đừng đi, Các! Trời ơi! Một lần nữa, ta lại bị ruồng bỏ. Hãy rút gươm ra, hãy đâm chết ta, hãy thương xót!

CÁC - Sự thương xót đã bay đi với lũ quỷ. Ta không giết nàng.

AMALIA (*quỳ xuống ôm lấy chân Các*) - Vì Chúa, vì lòng bao dung của Chúa. Em sẽ không van xin anh tình yêu nữa. Em biết rằng, chúng ta như Sao Hôm, Sao Mai, mỗi ngôi một chân trời, chẳng bao giờ gần nhau. Em chỉ cầu xin cái chết. Bị ruồng bỏ, chao ôi, kinh khủng quá! Hãy giải thoát giùm em khỏi sự khiếp sợ ấy. Lìa khỏi cuộc đời - Đó là tất cả lời cầu xin của em. Hãy rút gươm ra... Hãy giết... và như thế, em vô cùng hạnh phúc.

CÁC - Nàng muốn được hạnh phúc một mình sao? Đi đi, ta không giết phụ nữ.

AMALIA - Ôi, tên sát nhân, người chỉ giết những con người hạnh phúc, còn những kẻ đã chán cuộc đời, thì người không giết chứ gì? (*quỳ xuống nói với bọn cướp*). Vậy thì, hỏi những tên đao phủ tay sai bộ hạ kia, còn chờ gì mà không giết ta đi. Hãy thương hại ta. Kẻ cầm đầu các người, đó chỉ là một tên huênh hoang, trống rỗng và vô vị!

CÁC - Đàn bà, người nói gì thế?

Bọn kẻ cướp quay đi

AMALIA - Ôi, không một người bạn, giữa những con người này ư? (*đứng dậy*) Ôi, lạy Chúa. Lạy thần Đidôna⁽¹⁾, vậy thì người hãy dạy con phải chết như thế nào (*định đi*).

Một tên kẻ cướp giật súng ngắm theo

⁽¹⁾ Đidôna đã tự sát vì người yêu ruồng rẫy nàng.

CÁC - Đứng lại! Đứng lại! (với tên kẻ cướp kia) - Ai cho phép người dám... Người yêu của Các Moorơ chỉ có thể chết vì tay nó (lao ra đâm nàng).

BỌN KẺ CƯỚP - Thủ lĩnh, thủ lĩnh, người làm gì thế, người điên à?

CÁC (không rời mắt khỏi xác nàng) - Và thế là, tất cả đã kết thúc... Các người còn đòi hỏi gì ở ta nữa nào? Các người đã hi sinh cuộc đời cho ta, cái cuộc đời đầy những nhơ bẩn và nhục nhã ấy! Và để đền đáp lại, ta đã giết đi một vị thiên thần, một thiên thần, hiểu không? Hãy nhìn đây, nhìn đây! Bây giờ thì các người đã hả dạ chưa?

GRIM - Thủ lĩnh đã trả quá món nợ mà không một người nào trên đời này, vì danh dự, có thể trả được như thế. Còn bây giờ, lên đường!

CÁC - Người bảo sao? Người nói gì? Người tán thành một sự trả nợ như thế? Sự đánh đổi một thiên thần lấy một tên khốn kiếp hay sao. Ôi, một sự đánh đổi quá bất công. Ta nói với các người, rồi ngày mai đây, khi mỗi người các người bước lên đoạn đầu đài đầm máu, khi những tên đao phủ dùng những thanh gươm nóng cháy da thịt mà băm vằm thân thể các người ra làm trăm mảnh, khi nỗi đau đớn, cực hình đó cứ kéo dài suốt 11 ngày hè ròng rã, thì tất cả những cái đó cũng không bằng một giọt nước mắt của nàng đầu (cười cay đắng) Ha! ha! ha! Những cái sẹo, vết tích của những cuộc đâm chém đầm máu. Những cảnh rừng Bôhêm đạo nào... Tất cả, tất cả đều phải trả giá.

SVATSO - Xin thủ lĩnh hãy yên lòng. Ở đây, bây giờ không còn việc gì mà làm nữa. Xin thủ lĩnh hãy dẫn chúng tôi đi tiếp.

CÁC - Khoan! Một lời nữa trước khi lên đường. Hãy nhớ lấy, các người, những kẻ hí hửng trên đau khổ của người khác, mà thi hành tất cả những mệnh lệnh dã man của ta. Từ giờ phút này, ta không còn là thủ lĩnh của các người nữa. Với tất cả nỗi đắng cay và hãi hùng, ta bỏ lại ở đây cái gậy chỉ huy đầm máu của mình. Chao ôi, cái gậy chỉ huy mà theo lệnh nó, các người đã tưởng mình là những kẻ có quyền gây ra những tội lỗi, có quyền lăng mạ thế

giới của Chúa. Hãy đi đi, đi bốn phương trời mười phương đất, một mình các người! Chúng ta không còn gì ràng buộc với nhau nữa.

BỌN CUỐP - A, một tâm hồn hèn mọn! Đâu rồi, những dự định to tát của người? Hay là tất cả những thứ đó chỉ như những bong bóng xa phòng tan ra vì một hơi thở nhẹ của đàn bà?

CÁC - Ôi, ta là một thằng ngu ngốc hi vọng sửa đổi thế giới bằng những việc làm độc ác, giữ gìn luật lệ bằng những hành động vô luật lệ! Ôi, ta đã gọi tất cả những cái đó là sự trả thù và quyền hành. Ôi mệnh trời, ta đã dám cả gan định mài bằng những chỗ sứt mẻ trên thanh gươm của người! Ôi, thật là con trẻ thảm hại. Bây giờ ta đứng đây, ngay bên miệng cái hố khôn cùng kinh khủng, với tiếng gào thét và nổi căm giận điên cuồng, ta nhận ra rằng, chỉ hai con người tương tự như ta cũng có thể lật nhào cả cái lâu đài của trật tự đạo đức thế giới. Hãy lượng thứ, hãy lượng thứ đối với đứa con trẻ bỗng nhiên nảy ra ý nghĩ ngăn ngừa phiên toà của người. Ôi, sự báo thù người và người đã trừng phạt thích đáng! Đối với người, không có gì quan trọng trong bàn tay chúng sinh! Ôi! ta không có quyền trở lại quá khứ nữa. Những gì ta phung phí, thì đã phung phí rồi. Không bao giờ khôi phục lại được cái đã đổ vỡ! Nhưng ta, ta còn có thể dàn hoà được những luật lệ bị lãng nhục, chữa chạy được cái thế giới thương tật. Ôi, người đòi hỏi vật hi sinh, vật hi sinh nó chỉ ra cho tất cả mọi người tính chất hiện diện lớn lao và không thể phá vỡ nổi của chân lí của người. Vật hi sinh đó là ta. Vì nó mà ta phải nhận lấy cái chết.

BỌN CUỐP - Kìa, hãy giật lấy con dao găm của hấn, hấn tự đâm!

CÁC - Ôi sự ngu ngốc không tránh khỏi mù quáng muôn đời! Các người không nghĩ rằng, người ta có thể lấy tội chết để chuộc tội chết? Hay là theo các người, sự hài hoà của thế giới có thể đạt được nhờ một nghịch âm mới trái với Chúa trời (*khinh bỉ ném vũ khí xuống chân bọn cướp*). Ta sẽ để cho họ bất sống! Ta sẽ nộp mình cho cánh tay công lí!

BỌN CUỐP - Trói hấn lại! Hấn điên rồi!

CÁC - Không, ta không nghi ngờ rằng, sớm hay muộn, thế nào công lí cũng truy nã được ta, nếu như cái đó hợp với mệnh trời! Ôi, mệnh trời có thể bất thành linh chộp lấy ta, lúc ta đang say ngủ, có thể đuổi kịp ta, lúc ta quay ra chạy trốn, bằng sức mạnh và lưới gươm mệnh trời, có thể hoàn nguyên ta về trong lòng nó. Và lúc đó, cái công lao cuối cùng của ta - tự nguyện chết vì chân lí - cũng sẽ tan biến mất. Vậy thì, ta, một tên cướp, còn định trốn giấu cuộc đời mình, cái cuộc đời từ lâu đã bị tước đoạt theo bản kết án của những người báo thù tối cao trên trời kia - mà làm gì?

BỌN CƯỚP - Thôi được, để hấn đi, tên huênh hoang rởm đời! hoặc cũng có thể là, hấn muốn thay đổi cuộc sống trước sự ngạc nhiên của mọi người.

CÁC - Đúng, đúng, ta có thể làm cho mọi người kinh ngạc. (sau một lát suy nghĩ) Trên đường đi tới đây, ta nhớ, ta có làm quen và nói chuyện với một kẻ bất hạnh làm thợ công nhật và phải nuôi mười một miệng ăn. Người ta đã treo giải một ngàn đồng cho kẻ bắt được ta. A ha! Tuyệt quá! Một ngàn đồng đối với kẻ khốn khổ ấy rất có ích. Ta sẽ đến nộp thân cho hấn.

MÀN HẠ

RABALE UND LIEBE

ÂM MƯU VÀ ÁI TÌNH

KỊCH 5 HỒI
NGUYỄN ĐÌNH NGHI *dịch*

* Dịch theo bản tiếng Pháp của Robert d'Harcourt
Nhà xuất bản Montaigne – Paris

* In theo bản Nhà xuất bản Văn Học, Hà Nội, 1983.

NHÂN VẬT

Fôn Vante (von Walter): *Tể tướng trong một công quốc thuộc nước Đức*

Fécđinăng (Ferdinand): *Thiếu tá, con trai Vante*

Fôn Kabơ (von Kalb): *Thị vệ trưởng trong cung*

Phu nhân Minfo (Lady Milford): *Ái phi của Hoàng thân*

Vuôm (Wurm): *Thư ký riêng của Tể tướng*

Minle (Miller): *Nhạc sĩ*

Bà Minle

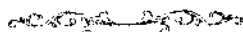
Luyđơ (Luise): *Con gái Minle*

Xôphi (Sophie): *Thị nữ của Minfo*

Một người hầu của Hoàng thân

Một số nhân vật phụ

HỒI MỘT

CẢNH 1

Một gian phòng trong nhà nhạc sĩ Minle, Minle đứng dậy, để cây đại vĩ cầm qua một bên. Bà Minle, mặc áo ngủ, ngồi bên bàn uống cà phê

MINLE (*nóng nảy đi đi lại lại*) - Tôi báo cho bà lần này nữa là hết. Việc trở thành nghiêm trọng lắm mất rồi. Cái chuyện con gái tôi với Nam tước, thiên hạ đang kháo nhau ầm lên kia. Gia đình nhà này mang tai mang tiếng rồi đó. Thế nào rồi Tể tướng cũng sẽ nghe phong thanh câu chuyện. Tóm lại là tôi sẽ cấm cửa cái anh điên chủ ấy.

BÀ MINLE - Có phải ông đi chèo kéo người ta đến nhà ông đâu, ông có đẩy con gái ông vào tay người ta đâu?

MINLE - Tôi không chèo kéo... tôi không đẩy con gái tôi vào tay người ta... nhưng ai biết cho mình điều ấy? Tôi là chủ cái nhà này. Nhẽ ra tôi phải nghiêm khắc với con gái tôi hơn, và nói toạc ra cho anh chàng thiếu tá ấy biết, hoặc tốt nhất báo cho cụ lớn, cho ông bố đẻ ra công tử biết ngay chuyện này đi. Ông Nam tước trẻ có bị một trận mắng chửi rồi cũng xong - điều đó thì tôi biết - còn bao nhiêu cơn cố thì sẽ trút cả lên đầu thằng già kéo đàn cò cữ này.

BÀ MINLE (*khoan thai uống cà phê*) - Gây sự! Nhảm nhí! Đổ lên đầu ông thế nào được? Ai làm gì ông được nào? Ông theo nghề nghiệp của ông, và thu nhận học trò ở đâu thì tùy ông chứ!

MINLE - Nhưng bà thử nói cho tôi nghe! Vụ đổi bán này sẽ đem lại cái gì nào? Cưới con bé làm vợ, chắc chắn là không khi nào rồi.

Đừng nói đến việc cưới xin... Còn để cho con mình thành một đứa... một đứa... Xin Chúa gìn giữ chúng tôi, tôi xin chào bà! Khi một ngài công tử vào cái loại đó đã lẫn lộn bề tha khắp chốn rồi, và ở những cuộc lang chạ đó đã kiếm được chẳng biết những của quý gì rồi, thì vị tay chơi sành sỏi ấy chẳng nề hà gì mà không đến thả câu ở chỗ nước ngọt. Bà phải cẩn thận đấy, bà phải liệu hồn đấy! Dù ở mỗi một cái mấu cành cây trong vườn bà có gắn một con mắt, dù bà có xoi mói đứng canh từng giọt máu sôi sục của đôi chim cu ấy, thì thằng cha cũng sẽ có cách quyến rũ con gái bà ngay trước mũi bà, và làm cho con bà to bụng ra cho mà xem. Sau đó rồi hẳn sẽ bỏ rơi con bé, mặc cho con bé đeo nhục suốt đời, mặc cho thiên hạ ghê tởm xua đuổi nó, hoặc là rồi con bé quen mui sẽ tiếp tục cái nghề... *(Nắm tay đập vào trán)* Giêsu lạy Chúa tôi!

BÀ MINLE - Lạy Chúa, xin phù hộ chúng tôi.

MINLE - Phải rồi, đúng là cần phải cầu Chúa phù hộ, vì cái cậu ấm nông cuồng ấy liệu còn ý định gì khác được nữa sao? Con bé xinh đẹp, thon nhỏ, đáng điệu ưa nhìn. Thế là được rồi. Còn dưới nóc nhà⁽¹⁾ có cái gì, nào ai thêm bận tâm; đối với đàn bà các người chỉ cần Chúa sinh ra một cái tăng dưới⁽²⁾ mĩ miều là đủ rồi. Cứ mới thoáng nhận ra điều đó là đủ cho anh chàng bất tử ấy nhóm lên mỗi lửa đột nhiên, đúng như vị tướng Rodney⁽³⁾ khi phát hiện ra bóng tàu kẻ địch, thế là buồm giương thẳng cánh, hấn lập tức xông lên đuổi bắt mỗi sẵn, mà tôi cũng không trách hẳn được. Thằng đàn ông nào mà chẳng như thằng đàn ông nào, tôi hiểu lắm chứ!

BÀ MINLE - Những thư từ cậu ta gửi cho con gái ông, lời lẽ mới đầm thắm làm sao, sao ông không thử lấy mà đọc xem nào! Thực có Chúa nhân lành, rõ như ánh mặt trời, tấm lòng công tử chỉ ước nguyện một tâm hồn trinh trắng.

⁽¹⁾ Ý nói bộ óc.

⁽²⁾ Ý nói thân thể

⁽³⁾ Rodney: Đô đốc hải quân Anh, nổi tiếng vì đã đánh thắng hạm đội Pháp trong trận chiến đấu năm 1872.

MINLE - Thì chính thế. Cơ mưu đúng sách mà lại! Tay vỗ vào túi tiền, đầu nghĩ đến con lừa. Kẻ nào muốn chiếm được xác thịt thì chỉ việc nhờ trái tim làm sứ giả. Ngày xưa chính tôi chẳng làm thế là gì? Khi trái tim đã thoả thuận rồi, thì lập tức xác thịt sẽ noi gương. Đây tớ theo gót chủ nhà mà lại! Cuối cùng ánh trăng bạc chỉ làm cái nhiệm vụ đưa đường!

BÀ MINLE - Thì ông hãy thử đọc những cuốn sách lộng lẫy mà thiếu tá đã mang tới xem nào. Con mình nó vẫn tâm tâm niệm niệm với những tập sách đó.

MINLE (*huyết sáo*) - Á à! Tâm tâm niệm niệm! Rõ một trò hề. Dạ dày khách ăn của ngài đã quá quen với cao lương mỹ vị, không hợp với những thức ăn sống sít mà! Cho nên ngài phải đem nấu nướng lại trong cái nhà bếp địa ngục ôn dịch của bọn viết tiểu thuyết đã chứ. Quẳng ngay mớ giấy lộn ấy vào lửa cho ta! Có Chúa biết con bé đã ăn phải cái bả gì trong đó! Toàn là những ảo vọng ngông cuồng luồn vào máu như những con muỗi độc, và huỷ hoại tan tác chút đạo nghĩa mà cha nó đã phí bao nhiêu công sức gây dựng, dạy dỗ cho nó. Quẳng ngay vào lửa, ta đã bảo! Không thì con bé sẽ mù mẫm cả đầu óc vì những thứ quái quỷ ấy mất thôi. Nó sẽ mê mẩn tâm thần không còn biết đâu là quê hương bản quán của nó nữa. Nó sẽ quên lãng gia đình, nó sẽ hổ thẹn vì cha nó chỉ là một tên nhạc sĩ quên, và cuối cùng nó sẽ cự tuyệt một kẻ có thể sẽ là đứa con rể thật thà tử tế của ta... Không, không được! Chúa phạt tôi! (*đột ngột đứng lên, rất nóng nảy*) - Mau lên, phải ra tay mới được! Ta sẽ bảo thẳng vào tận mặt gã thiếu tá kia cho hắn biết lối ra khỏi cửa nhà ta là ở phía nào (*định đi*).

BÀ MINLE - Ông nên biết điều một chút, ông Minle, ông thử nghĩ lại xem, riêng một món quà tặng của công tử cũng đã được bao nhiêu là tiền...

MINLE (*trở lại, đứng sừng trước mặt vợ*) - Tiền bán mình con gái ta chứ gì? Quỷ bắt mụ đi, con mụ mới khốn kiếp! Thà ta đây vác đàn đi ăn mày, thà ta đổi một bài đàn lấy một miếng cháo, thà ta đập đàn của ta và trát cứt lên phím đàn còn hơn ngửa miệng ra đớp cái của cao lương mỹ vị mà đứa con gái độc nhất của ta phải bán cả

tâm hồn, bán cả linh hồn, để chuộc về. Mụ hãy cai cà phê thuốc lá đi, để khỏi phải đem cái nhan sắc của con mụ đi mà bán ngoài chợ. Còn ta thì trước khi cái thằng tay chơi quý bất ấy chõ mũi vào nhà ta, đã bao giờ ta ăn không đủ no, mặc không đủ ấm đâu?

BÀ MINLE - Chúng ta không nên liều lĩnh! Trong khi chính ông đang ngồi trên đồng lửa! Tôi muốn nhắc ông rằng tổng thiếu tá ra cửa không phải chỉ vì ngài là con trai quan Tể tướng.

MINLE - Thì thế, chính ở chỗ đó đó! Chính vì vậy mà ta muốn cho mọi việc phải rõ ràng ngay trong ngày hôm nay. Tể tướng sẽ phải biết ơn ta, nếu ngài là người cha chính trực. Vào chái ngay cái áo khoác nhưng đồ đi cho ta! Ta sẽ đến tìm đức ông. Ta sẽ nói với ngài rằng: "Lệnh nam đã hạ cố đến con tôi. Làm vợ công tử thì con tôi không xứng đáng, còn để làm gái đi cho công tử thì con tôi lại cao quý quá. Chấm hết. Tôi là Minle".

CẢNH 2

Vuôm vào

BÀ MINLE - Kính chào ông Đồng lí. Vậy là chúng tôi lại được vui sướng gặp mặt ông ư?

VUÔM - Kê vui sướng phải là tôi chứ ạ! Ở nơi mà một người quý phái đã bước chân tới, thì kẻ bình dân xoàng xĩnh là tôi đây nào có đáng kể vào đâu!

BÀ MILE - thưa ông Đồng lí, ông cứ dạy thế chứ! Dù ngài thiếu tá Vante thỉnh thoảng có hạ cố đến thăm chúng tôi, thì đó đâu phải là một cái cớ để chúng tôi khinh thường bất cứ ai!

MINLE (*cầu kính*) - Nay bà, mang ghế mời ông ngồi! Xin mời ông bỏ áo ngoài, ông bạn thân mến.

VUÔM (*bỏ mũ và can, ngồi*) - Thế nào, thưa bà, người tương lai của tôi - hay người quá khứ của tôi - sức khỏe ra sao? Tôi không dám mong... chẳng lẽ tôi không được gặp mặt tiểu thư Mamsel Mise?

BÀ MINLE - Xin đa tạ ông đã có lời săn sóc, nhưng con gái tôi đâu có phải là kẻ cao kì.

MINLE (*bực tức huých vợ*) - Kìa bà!

BÀ MINLE - Chúng tôi chỉ tiếc rằng nó không thể nhận cái vinh hạnh mà ông Đồng lí ban cho nó được. Em nó đi lễ ở nhà thờ.

VUÔM - Tôi rất sung sướng, vô cùng sung sướng. Thế là sau này tôi sẽ có một người vợ ngoan đạo.

BÀ MINLE (*cười kiêu sang một cách ngu ngốc*) - Vâng, nhưng mà... thưa ông Đồng lí...

MINLE (*bồi rỗi beo tai vợ*) - Con mụ này!

BÀ MINLE - Nếu gia đình chúng tôi có thể hầu hạ ngài được việc gì khác nữa thì chúng tôi rất lấy làm vui sướng, thưa ngài Đồng lí.

VUÔM (*mắt vờ vĩnh*) - Việc gì khác nữa? Xin đa tạ! Xin đa tạ! Hừ Hừ! Hừ!

BÀ MINLE - Nhưng chắc là ông Đồng lí rồi cũng sẽ cảm thông cho...

MINLE (*tức giận đẩy mạnh vợ*) - Cái con mụ này!

BÀ MINLE - Cái gì tốt là tốt, nhưng cái gì tốt hơn thì vẫn tốt hơn, và khi người ta chỉ có một đứa con gái độc nhất, thì không ai dại gì mà ngăn cản hạnh phúc của nó (*kiêu hãnh kiêu nông quẻ*) - Hẳn là ông cũng hiểu ý tôi chứ, thưa ông Đồng lí?

VUÔM (*ngồi không yên, tựa ghế, gãi tai, sờ cúc áo*) - Hiểu ý bà ư? Ồ không! Dạ có chứ ạ... Nhưng ý bà định nói gì kia?

BÀ MINLE - À, à, tôi tưởng rằng... tôi cho rằng... (*ho*) - bởi vì Chúa nhân từ đã quyết cho con tôi phải trở nên một bậc quý phu nhân...

VUÔM (*đứng phất dậy*) - Bà nói sao? Thế nào?

MINLE - Ông Đồng lí, mời ông cứ ngồi, mời ông cứ ngồi. Con mụ vợ tôi nó là một con ngỗng ngu dần. Cái bậc "quý phu nhân" ấy mọc ở đâu ra? Có con lừa xuẩn ngốc nào lại đi vênh tai nghe lọt được câu chuyện nhảm nhí ấy nhỉ?

BÀ MINLE - Tha hồ cho ông cần nhàn, nhưng tôi biết chắc những điều tôi biết, và những điều thiếu tá đã nói ra thì cũng là đã nói.

MINLE (*đùng đùng nổi giận, chạy đến nắm lấy cây đàn*) - Mụ có căm mồm đi không! Mụ muốn ta quật cây đàn này lên hộp sọ hả? Mụ biết cái gì? Thiếu tá đã nói gì nào? - Ông bạn thân mến, xin ông đừng để ý đến những chuyện ngổ lêu đôi mách ấy làm gì - Còn mụ, xéo ngay vào bếp đi! - Chắc ông cũng không nghĩ rằng tôi lại ngu ngốc đến nỗi muốn cùng con gái tôi leo lên bậc thang quyền quý chứ? Chắc ông cũng chẳng đến nỗi nghĩ về tôi như vậy chứ, thưa ông Đồng lí?

VUÔM - Và tôi, thưa ông giáo sư âm nhạc, tôi đã làm gì để đến nỗi ông không tin tôi đâu. Bao giờ tôi cũng coi ông là người trung thành với lời hứa, và tôi có quyền cho rằng việc đã hỏi xin con gái ông là điều chắc chắn y như ông đã kí nhận biên lai rồi vậy. Công việc tôi làm hiện nay thừa đủ nuôi sống một người khéo biết thu xếp gia đình. Tể tướng rất quý nể tôi, và nếu tôi có tham vọng leo cao thì tôi sẽ không thiếu gì lời tiến dẫn. Ông thấy đó, ý nguyện của tôi rất là nghiêm chỉnh, và nếu tiểu thư Luydơ, có thể vì mắc lừa một anh chàng quý tộc điểm dàng mà...

BÀ MINLE (*ngắt lời*) - Thưa ông Đồng lí Vuôm, xin ông ăn nói giữ gìn một chút!

MINLE - Có căm mồm đi không! - ông bạn, xin ông đừng giận. Mọi việc vẫn cứ y nguyên như trước. Tôi xin nhắc lại những điều tôi đã nói với ông từ mùa thu năm trước. Tôi không bao giờ ép uống con gái tôi. Nếu ông vừa ý nó, thì không còn gì tốt hơn. Tuy nó quyết định xem nó có thể sống hạnh phúc cùng ông hay không. Trái lại nếu nó từ chối... thì càng hay. Tôi muốn nói: thì xin tùy ơn Chúa. Ông hãy thu xếp khăn gói, và uống một chén rượu từ biệt với cha nó. Kể sẽ sống với ông là con gái tôi chứ không phải là tôi. Thế thì tôi lại cứ ương bướng ép uống nó phải lấy một người mà nó không ưa để làm gì? Để cho trong những ngày già của tôi, mà quý sẽ săn đuổi hành hạ tôi như săn đuổi con mồi của nó chăng? Để rồi mỗi khi uống một hộp rượu, húp một thìa cháo, tôi đều phải nuốt lời chửi rửa rằng: "Mày là thằng khốn kiếp, chính mày đã huỷ hoại con mày" hay sao?

BÀ MINLE - Tôi thì tôi nói thẳng: tôi dứt khoát từ chối! Con gái tôi có số giàu sang phú quý; nếu chồng tôi bị người ta lừa phỉnh, thì tôi sẽ đi thưa tại toà cho mà xem!

MINLE - Mụ muốn ta bẻ gãy chân tay mụ chẳng, con mụ lắm điều kia?

VUÔM (với Minle) - Một lời khuyên của ông bố đối với con gái là quý lắm, và tôi mong rằng ông biết đánh giá tôi một cách xứng đáng, ông Minle ạ.

MINLE - Ôn dịch bắt anh đi! Con gái tôi phải tự đánh giá chứ không phải tôi. Còn cái mà lão già lắm cẩm là tôi đây thấy ở anh sẽ không phải cái mà các cô gái trẻ thích nhấm nháp ưa đâu. Tôi có thể xem xét tận chân tơ kẽ tóc xem anh có vào ban nhạc được hay không. Còn thấu hiểu tâm hồn người đàn bà đối với một nhạc trưởng cũng là việc quá khó. Tôi là một lão già Đức thô lỗ, không biết quay quắt. Ông sẽ không biết ơn về lời khuyên của tôi đâu. Tôi không khuyên con gái tôi chọn ai sất - còn với ông, thưa ông Đồng lý, thì tôi khuyên nó đừng - Để tôi nói hết đã. Một người tình - mà phải nhờ đến ông bố - thì tôi không tin được bằng cái móng tay. Nếu còn chút giá trị thì anh ta phải xấu hổ vì phải dùng cái mảnh khoé lỗi thời đó mà tỏ tình, mà khoe mẽ. Không đủ can đảm thì là thằng thổ đế - chẳng có Luyđơ nào dành cho cái ngữ ấy sất. Đây này, đáng lẽ anh ta phải cuỗm được cô bé sau lưng ông bố kia! Anh ta phải khiến được cô ta thà quẳng cha quẳng mẹ cho quỷ tha ma bắt còn hơn mất người yêu. Hoặc cô ta phải quỳ xuống chân bố mà xé trời vạch đất van xin ông bố bằng lòng, không thì cô ta thà chịu chết đâm chết chém, chết ôn chết dịch, chứ không chịu mất người yêu. Thế mới là đáng mặt nam nhi, thế mới đáng gọi là yêu. Kể nào không làm được như thế đối với đàn bà thì hãy chịu khó cuốn gói ngay đi là tốt hơn cả ⁽¹⁾.

VUÔM (vớ lấy mũ và gậy, đi nhanh ra khỏi gian phòng) - Cho ông nợ, ông Minle.

⁽¹⁾ Bản Pháp văn dịch là: "...thì hãy cười ngay lên cái bứt lông ngỗng của anh chàng cạo giấy mà chuẩn đi là hơn". Âm chỉ nghệ cạo giấy của Đồng lý văn phòng Vuôm.

MINLE (*thong thả đi theo hân*) - Nợ gì, nợ cái gì? Ngài đã xơi gì đâu thưa ngài Đồng lí! (*Trở lại*) - Hừ! hân chẳng nghe, hân đã chuồn nhanh. Chỉ nhìn thấy cái mặt tên cạo giấy này là ta đã như uống phải thuốc độc, ăn phải nhân ngôn rồi. Người đâu mà lập lờ kinh tởm. Nó lọt được vào cõi thế gian này của Chúa, chắc là phải bằng con đường lậu thuế hân thôi! Cặp mắt chuột nhắt nham hiểm, tóc trên đầu thì đỏ kè như lửa, cái cằm thì vêu nhọn dài ngoẵng!... Hân là Tào hoá thấy mình lỡ tay đánh hỏng công trình của mình một cách thảm hại đến thế, bèn cấu kính tóm lấy cái cằm dài ngoẵng của nó mà quăng vào một xó cho khuất mắt... Không được! Nếu phải buông con gái ta ra cho một thằng khốn kiếp như nó, thì thà ta thấy con gái ta phải... Xin Chúa tha tội cho tôi!

BÀ MINLE (*cay độc khạc nhổ xuống đất*) - Đồ chó đẻ! Đừng có hồng xơ mũi gì đâu? Báo đời cho mà biết!

MINLE - Cả mẹ nữa, mẹ với cái thằng diễn chủ ôn dịch của mẹ! Ta đến phát điên lên mất! Chính cái lúc cần mẹ khôn ngoan một chút thì mẹ lại ngu xuẩn hơn bao giờ hết. Những lời bóng gió xuẩn ngốc về chuyện con gái mẹ sắp leo lên làm quý phu nhân kia là nghĩa thế nào? Nếu mẹ muốn những điều mẹ nói ra kia ngày mai sẽ có đứa đem khua chuông gõ mõ kháo ầm lên ngoài chợ, thì nó đúng là cái đứa mẹ cần chọn đấy! Nó chính là cái giống chuyên nghề la cà đi đánh hơi hết nhà này sang nhà khác, rồi khi có ai đại miệng hở ra chuyện gì, thế là, hấp, nó vội vã chạy ngay đi tâu với Hoàng thân với phu nhân, với Tế tướng. Và mẹ thì mẹ chỉ còn việc chờ cho sấm sét đổ lên đầu!

CẢNH 3

Luyđơ vào, tay cầm một quyển sách

LUYĐƠ (*đặt quyển sách lên bàn, lại gần nắm lấy tay cha*) - Thưa cha, con đã về.

MINLE (*nhong nhiet*) - Tốt lắm, Luydơ! Cha rất vui mừng được thấy con chăm chỉ nghĩ đến Đấng Tạo hoá như vậy. Con hãy luôn luôn giữ lòng tin như bây giờ⁽¹⁾ và cánh tay Người sẽ nâng đỡ con.

LUYDƠ - Ôi, thưa cha, con là kẻ tội lỗi nặng nề! Mẹ ơi, chàng có đến đây không?

BÀ MINLE - Ai hỏi con?

LUYDƠ - Ủ nhĩ, con cứ quên mất rằng trên trái đất này còn có những người khác ngoài chàng! Đầu óc con rối loạn quá! Chàng chưa đến ư? Vante ấy mà!

MINLE (*buồn và nghiêm trang*) - Thế mà cha cứ mong rằng ở trong nhà thờ, Luydơ của cha đã quên được cái tên ấy đi rồi!

LUYDƠ (*sau khi chăm chăm nhìn cha*) - Cha ơi, con hiểu ý cha. Con cảm thấy lời trách móc của cha như lưỡi dao xuyên vào lương tâm con. Nhưng mà muộn mất rồi. Con không thể cầu nguyện được nữa. Féednăng và Chúa tranh giành nhau mảnh linh hồn tởm tĩm máu của con. Con sợ... Con sợ... (*một lát*) - Nhưng mà không phải thế. Cha nhân từ của con ơi! Đối với người nghệ sĩ, còn có lời khen nào lớn hơn là thấy người xem mãi mê chiêm ngưỡng tác phẩm đến nỗi quên cả kẻ tạo ra nó? Khi Chúa thấy con say mê trước tác phẩm tuyệt diệu của Người đến nỗi lãng quên Người, thì Chúa lại chẳng vui mừng sao?

MINLE (*thất vọng, gieo mình xuống ghế*) - Đó! Kết quả của cái loại sách vở vô đạo mảy mọc là thế đó!

LUYDƠ (*to lắng tới gần cửa sổ*) - Chàng đang ở đâu? Các bậc tiểu thư sang trọng đang được nhìn ngắm chàng, được nghe chàng nói. Còn ta, ta chỉ là một đứa con gái nghèo hèn tội nghiệp, bị bỏ rơi. (*Sợ hãi vì câu mình vừa nói, chạy đến gần cha*) - Không! Không, cha tha lỗi cho con, con không hề phản nản số phận của con. Con chỉ xin được nghĩ đến chàng một chút thôi. Điều đó vô hại thôi. Chút mạng sống nhỏ nhoi này ước gì hoá thành làn gió làm dịu mát

⁽¹⁾ Pháp văn: hãy cứ là con như bây giờ.

vàng trán nóng bỏng của chàng. Đoá thanh xuân nhỏ bé này ước gì được là một bông lan tím, chết đi thắm lặn dưới chân chàng. Cha ơi, con chỉ đòi hỏi có thể thôi. Và có khi nào vàng thái dương kiêu hãnh uy nghiêm lại bị trừng phạt vì có một con sâu nhỏ đắm mình trong ánh mặt trời?

MINLE (*xúc động, tựa vào ghế, hai tay ôm mặt*) - Con nghe đây, Luyđơ! Cha sẵn lòng hi sinh tất cả những ngày sống thừa của cha, chỉ ước gì con chưa bao giờ gặp thiếu tá.

LUYĐƠ (*sợ hãi*) - Cha nói sao? Không, không, cha nhân từ nghĩ khác ta! Chắc là cha không biết rằng Fécdinăng là của ta, rằng Chúa trên trời là Cha cao cả của những trái tim yêu đương đã tạo nên chàng cho ta, cho hạnh phúc của ta. (*Suy nghĩ, một lát*) - Khi ta gặp chàng lần đầu tiên, khi máu ta bùng lên đôi má, khi mạch ta vui mừng dồn dập nhanh hơn, khi mỗi nhịp tim ta và mỗi hơi ta thở đều thì thấm bên tai ta rằng: chàng đó! Khi trái tim ta nhận ra người mà ta hằng mong đợi và cất tiếng reo vui: chàng đó! với một sức mạnh mà hồi âm vang động khắp thể gian náo nức vui say, thì khi đó, ôi, khi đó ánh bình minh đầu tiên đã bừng dậy trong hồn ta. Muôn nghìn tình cảm tươi mới bùng nổ trong trái tim ta như mặt đất bùng nổ muôn hoa khi mùa xuân tới. Mắt ta không còn nhìn thấy thế gian, nhưng ta lại nhớ rằng chưa bao giờ thế gian tươi đẹp hơn bấy giờ. Ta không còn biết rằng có Chúa, nhưng lại chưa bao giờ ta yêu Chúa như bấy giờ.

MINLE (*chạy lại ôm con vào ngực*) - Luyđơ, con quý giá, con xinh đẹp của cha, con hãy lấy đi mái đầu bạc đã mòn mỏi vì tuổi già của cha, con hãy lấy đi tất cả của cha... nhưng còn thiếu tá thì... xin Chúa làm chứng cho cha, cha không thể có quyền cho con được (*ra*).

LUYĐƠ - Cho nên bây giờ con có ước ao được sống cùng chàng đâu, cha ơi! Được mơ tưởng đến Fécdinăng, chỉ thế cũng đủ làm êm dịu, tan biến đi giọt sương là cuộc đời con đây! Ở đời này, con xin dành tạ tuyệt chàng. Sau này, mẹ ơi, sau này khi hàng rào ngăn cách con người với con người đã đổ gục rồi, khi cái vỏ thứ bậc đáng nguyền rủa đã vỡ vụn rồi, khi mà con người sẽ chỉ là con

người, khi ấy con sẽ chỉ còn mang theo lòng trinh bạch của con. Cha vẫn chẳng thường nói rằng đến giờ Chúa nhân từ hiển hiện ra, thì trang sức và tước hiệu sẽ không còn giá trị nữa, mà chỉ còn trái tim ta là thật sự đáng giá đó sao? Khi ấy, con sẽ là kẻ giàu có. Ở trên trời, nước mắt được tính là chiến công và tư tưởng cao đẹp là tước hiệu. Khi ấy con sẽ là người cao quý mẹ ạ! Và đến giờ phút ấy thì còn cao sang nào khiến Fécdinăng hơn được người mà chàng yên chẳng?

BÀ MINLE (*vụt đứng dậy*) - Luydơ, thiếu tá đã đến kia! Mẹ trông thấy chàng vượt qua hàng rào. Mẹ biết trốn đi đâu bây giờ?

LUYDƠ (*bắt đầu run sợ*) - Mẹ ơi, ở lại đây với con!

BÀ MINLE - Trời ơi, con trông mẹ đây này! Mẹ xấu hổ chết mất! Ăn mặc thế này, mẹ ra mặt công tử sao được? (*Ra*).

CẢNH 4

Fécdinăng chạy vụt vào. Luydơ ngã rũ xuống ghế, mặt nhợt nhạt, Fécdinăng đứng lặng trước mặt nàng. Chăm chăm nhìn nhau không nói. Ngừng lặng.

FÉCDINĂNG - Mặt em nhợt nhạt quá, Luydơ!

LUYDƠ (*đứng dậy ôm cổ Fécdinăng*) - Không sao đâu, không có gì đâu! Bây giờ đã có anh đây rồi! Đã qua rồi!

FÉCDINĂNG (*hôn tay Luydơ*) - Em Luydơ của anh có còn yêu anh nữa không? Lòng anh vẫn như ngày hôm qua, không hề thay đổi. Lòng em cũng có như vậy chăng em? Anh chạy đến đây chỉ để được tận mắt nhìn thấy em vẫn vui tươi, thế là anh lại sung sướng ra về. Nhưng hình như em không vui?

LUYDƠ - Có đấy, có đấy, anh yêu của em!

FÉCDINĂNG - Em nói thật với anh đi! Em không vui. Anh nhìn thấu linh hồn em như nhìn thấu qua viên kim cương trong suốt này (*chỉ*

cái nhẵn chàng đeo). Không một vết gợn nào anh không nhận ra ngay trên khuôn mặt, không một ý nghĩ nào lẩn tránh được anh. Nhưng em có điều gì vậy? Nói đi, nói ngay đi em? Chỉ cần gương mặt em trong sáng là đủ cho anh thấy cả bầu trời kia không gợn một bóng mây. Điều gì đã làm cho em lo buồn?

LUYDƠ (*lặng lẽ nhìn Fécđinăng, mắt chứa chan hàm ý, rồi nói một giọng đau đớn*) - Ôi Fécđinăng, Fécđinăng! Giá anh biết lời anh đẹp đẽ làm cho đứa con gái thường dân này nhớ đến thứ bậc của mình.

FÉCĐINĂNG - Sao? (*ngạc nhiên, xa lạ*) Em nghe đây, em yêu của anh, sao em lại nghĩ thế? Em không phải là Luyđơ của anh sao? Em có thể là gì khác? Cô bé gian ngoan của tôi ơi, thế là tôi bắt gặp lúc tâm hồn cô lạnh lẽo khô khan rồi nhé! Nếu trong em chỉ đầy chứa tình yêu, thì em đâu có thì giờ so sánh như vậy! Ở bên em, tất cả tâm trí anh tan biến khi ngắm nhìn em, và hoà lẫn trong giấc mộng tới em khi anh ở xa em. Thế mà em, em còn có sự suy tính khôn ngoan bên cạnh tình yêu! Em không xấu hổ ư? Mỗi giây phút em nghĩ ngợi vẩn vơ như vậy là một giây phút em lấy trộm người thanh niên mà em yêu đấy!

LUYDƠ (*nắm tay Fécđinăng, lắc đầu*) - Anh định ru ngủ em bằng những ước vọng hão huyền, anh Fécđinăng, anh định khiến em quay đi không nhìn cái vực thẳm mà em chắc chắn sẽ gico mình xuống. Còn em thì em lại nhìn vào tương lai, em nghe thấy tiếng vinh quang đang gọi anh. Em nghĩ đến bước đường danh vọng anh đi, em nghĩ đến cha anh, đến cái trống không cô quạnh của mình! (*Rùng mình, buông tay Fécđinăng*) - Anh Fécđinăng ơi, có một lưỡi gươm treo trên đầu chúng ta. Người ta sẽ chia rẽ chúng ta!

FÉCĐINĂNG - Chia rẽ chúng ta? (*bật dậy*) - Em nghĩ gì mà lạ lùng vậy? Chia rẽ chúng ta? Kẻ nào xé bỏ nổi giao ước của hai trái tim? Kẻ nào phá vỡ nổi một hoà âm đồng điệu? Đúng rồi, anh là dòng dõi quý tộc, nhưng dòng dõi quý tộc có thể nào trường cửu hơn cả sự an bài của vũ trụ vô cùng? Tước hiệu của anh lại có giá trị hơn cả dấu ấn của Chúa trời trong đôi mắt em Luyđơ nói rằng: người con gái này là dành cho người con trai này được chăng?

Phải, anh là con trai Tể tướng, và cũng chính vì thế, cho nên anh thấy rằng chỉ tình yêu mới có sức làm dịu bớt những lời nguyền rủa mà anh phải thừa kế như là một tội lỗi nghiệp báo của cha anh.

LUYDƠ - Ôi, Sao mà em sợ cha anh!

FÉCĐINĂNG - Anh không sợ gì hết! Anh chỉ sợ biên giới tình yêu của em⁽¹⁾. Dù gian nan chông chát như núi ngăn cách hai ta, anh sẽ dùng nó làm bậc thang để anh vượt qua mà bay tới cánh tay em. Tất cả giống tố của một số mệnh thù nghịch cũng sẽ chỉ thôi thúc lòng say mê của anh chàng vô cánh bay cao. Tất cả mọi hiểm nghèo cũng sẽ chỉ làm cho em Luydơ càng đáng quý đáng yêu đối với anh. Thôi em ơi, em đừng nói đến lo sợ nữa. Anh sẽ gìn giữ em như con rồng thiêng gìn giữ kho báu. Em hãy dựa vào anh. Em không cần có thiên thần hộ mệnh nào khác nữa. Anh muốn xông tới ngăn giữa em và số mệnh, anh sẽ nhận thay em tất cả mọi thương đau, anh sẽ nâng chén tình yêu hứng lấy những giọt rượu nồng hạnh phúc mang tới cho em (*âu yếm ôm Luydơ*). Dựa vào cánh tay anh đây, em Luydơ sẽ bước đi hết cuộc đời giữa niềm hoan lạc. Rồi Chúa sẽ nhìn thấy em xinh đẹp hơn cả khi người tạo nên em, và Chúa sẽ phải thán phục mà thừa nhận rằng chỉ tình yêu mới có đủ sức làm linh hồn ta trở nên toàn vẹn.

LUYDƠ (*dẫn mạnh Fécdinăng*) - Thôi, đừng nói nữa! Anh im đi, em van anh! Trời ơi... nếu anh biết... Anh buông tha em ra!... Anh không thấy rằng bao nhiêu hi vọng của anh như những nữ thần quỷ báo đang cầu xé trái tim em (*định đi*).

FÉCĐINĂNG (*giữ nàng lại*) - Luydơ, sao? Cái gì? Em ngộ cảm mất rồi!

LUYDƠ - Em đã cố quên những ước mơ đẹp đẽ ấy đi rồi, và em đã từng thấy hạnh phúc. Nhưng mà bây giờ, bây giờ, từ ngày hôm nay, thôi thế là hết rồi, hồn em đâu còn được bình yên. Em cảm thấy những khát vọng bạo cuồng sắp náo loạn trong trái tim em. Anh đi đi, xin Chúa tha tội cho anh. Anh đã đốt lửa trong trái tim

⁽¹⁾ Bản Pháp văn: Anh chỉ sợ điều gì có thể hạn chế tình yêu của em.

non trẻ bình yên của em, ngọn lửa ấy sẽ không bao giờ, không bao giờ tắt được nữa. (*Chạy ra. Chàng chạy theo không thốt nên lời*).

CẢNH 5

*Một gian phòng trong lâu đài Tể tướng
Tể tướng vào, cổ đeo huy chương, ngực gài một tấm
huân chương. Đồng lí văn phòng Vuôm theo sau.*

TỂ TƯỚNG - Một vụ yêu đường đứng đắn ư? Con trai ta ấy ư? Không, không, Vuôm, người không thể khiến ta tin được câu chuyện ấy đâu.

VUÔM - Chỉ cần Đức ông truyền, là tôi xin trình ngài đầy đủ chứng cứ.

TỂ TƯỚNG - Ủ, cứ cho là con ta sẵn đón một con bé thường dân nghèo nàn, cứ cho là nó trắng hoa thể thốt với con bé, và, lạy Chúa, cứ cho là nó đã làm ra vẻ yêu đương thành thực đi nữa. Ủ, có thể là như vậy được lắm, và ta cũng tha thứ thôi. Nhưng mà... người nói sao? Con gái một tên nhạc sĩ ư?

VUÔM - Vâng, con gái Minle, ông thầy dạy nhạc.

TỂ TƯỚNG - Hẳn là phải xinh đẹp chứ?Ồ, mà tất nhiên rồi!

VUÔM (*sôi nổi*) - Thật là mẫu mực toàn mỹ nhất của loại thiếu nữ tóc vàng. Và tôi dám cam đoan rằng những bậc nhan sắc nhất triều đình cũng không ăn đứt nổi cô ta đâu.

TỂ TƯỚNG (*cười*) - Người bảo thế à, Vuôm... Ta thấy hình như người cũng không đến nỗi thờ ơ với việc này thì phải. Nhưng mà này Vuôm thân mến à, cái việc con ta ưa thích cô bé lại khiến ta sinh hi vọng rằng nó sẽ không đến nỗi bị đàn bà ghét bỏ đâu. Nó sẽ có thể trở thành một tay có bản lĩnh trong triều. Người nói rằng cô bé xinh đẹp ư? Thế thì ta rất mừng, con ta là tay sành đấy. Nếu nó lại biết dùng những viên cảnh chặc chắn để mê hoặc con bé điên khùng thì lại càng tốt. Ta thấy rằng nó cũng khá tinh khôn biết đánh lừa mọi người bằng túi tiền của mình. Hừ, cái thằng có thể làm nên Tể tướng ấy chứ! Nếu mà nó chiếm được con bé thì hoan

hồ, càng tuyệt. Đó là chứng cứ tỏ ra rằng nó đỏ vận đấy. Và nếu cuối cùng tấn hài kịch lại kết thúc bằng sự ra đời của một thằng cháu bé khoẻ khoắn, thì tuyệt hết chỗ nói. Ta sẽ chẳng ngần ngại gì mà không uống ngay một chai malaga để chúc mừng tương lai vinh quang của kẻ nối dõi dòng họ nhà ta, và sẵn sàng nộp ngay món tiền phạt vạ cho con điểm của nó.

VUÔM - Thưa đức ông, tôi hết lòng ao ước rằng cái chai rượu ấy, một ngày kia ngài sẽ không đến nỗi cần phải uống để giải sầu.

TỂ TƯỚNG (*ngghiêm nghị*) - Liệu hồn đấy, Vuôm. Ta mà đã tin điều gì, thì ta tin chắc như đinh đóng cột, và ta mà đã nổi giận, thì cơn giận của ta rất chóng biến thành cơn thịnh nộ điên cuồng. Người định trêu tiết ta, nhưng thôi, ta không muốn coi ý định ấy là chuyện đứng đắn đâu. Người muốn gạt đi một kẻ tình địch chường mắt, điều đó ta hiểu, và ta sẵn lòng tha thứ cho người. Ta lại còn hiểu rằng bên cạnh con bé, người khó lòng át nổi con ta, cho nên người định dùng người bố làm cái vủ xua ruồi hộ người chứ gì? Thậm chí ta còn rất thú vị nhận thấy người có cái bản lĩnh của một tên vô lại cỡ khời đến thế. Nhưng này, Vuôm thân mến, ta đây, người đừng hòng định lừa ta mắc bẫy. Hãy cố hiểu ý ta - người đừng có đùa cợt thêm nữa để phạm vào những nguyên tắc của ta.

VUÔM - Cúi xin đức ông tha tội. Giả sử đúng là tôi ghen tuông thật như Đức ông tưởng, thì ghen tuông dù sao cũng chỉ lộ ra bằng cặp mắt chứ không khi nào bằng miệng lưỡi đâu.

TỂ TƯỚNG - Ta mong rằng không có chuyện ghen tuông ấy. Đồ quỷ ngược! Đồng tiền mà người nhét vào túi là đồng tiền mới tinh vừa ở lò đúc ra, hay là đồng tiền linh từ kho bạc, điều đó có can hệ gì? Người hãy lấy giới quý tộc ở đây làm gương mà tự an ủi mình - rất hiếm cuộc hôn nhân nào mà chẳng có ít ra là nửa tá các vị quý khách hoặc bọn tùy tùng đã thẩu tổ đến

ngọn ngành chiều nông sâu rộng hẹp của cái thứ sẽ là cõi thiên đường của vị hôn phu.

VUÔM (*cúi đầu*) - Trong trường hợp này, xin Đức ông cho phép tôi được lựa chọn những thói tục bình dân.

TỂ TƯỚNG - Vả lại, sắp tới đây, người sẽ được giáng trả kẻ tình địch của người một đòn tuyệt diệu nhất. Việc đã quyết định trong nội các hiện nay để khi vị nữ hầu tước mới tới đây, thì phu nhân Minfo phải làm như sẽ từ giã triều đình. Và để cho mưu kế được toàn vẹn, phu nhân sẽ giả tảng kết hôn với một đám khác. Vuôm, người cũng biết, địa vị của ta ràng buộc chặt chẽ đến thế nào với ảnh hưởng của phu nhân Minfo, và quyền thế mạnh mẽ nhất của ta chính là dựa trên lòng say mê của Hoàng thân. Hoàng thân đang tìm một anh chồng hờ cho phu nhân. Rất có thể một kẻ khác sẽ len vào cuộc đối chác này, qua phu nhân sẽ chiếm được tín nhiệm của Hoàng thân, và trở thành kẻ thân cận không ai thay thế nổi của ngài. Để giữ Hoàng thân trong vòng lưới của gia đình ta, ta đã quyết định Fécđinăng, con trai ta, phải kết hôn cùng Minfo... Thế nào, người thấy công việc đã sáng rõ chưa?

VUÔM - Dạ, sáng loá cả mắt tôi rồi. Thưa Đức ông, quả thật ngài đã chứng tỏ rằng bên cạnh bậc Tế tướng thì bậc làm cha chỉ là một người tập sự mà thôi. Nếu ở thiếu tá lòng hiếu thuận cũng cân xứng với lòng từ ái của phụ thân mình thì tôi e rằng yêu cầu của ngài không khéo sẽ bị cự tuyệt quyết liệt.

TỂ TƯỚNG - Cũng may là từ trước tới giờ ta mà đã quyết rằng: "Công việc phải như vậy!" thì ta chưa hề phải lo ngại rằng nó lại không thực hiện được. Nhưng này, Vuôm, chúng ta quay lại câu chuyện vừa rồi. Ngay sáng nay đây, không thể trì hoãn thêm nữa, ta quyết định báo cho con ta biết cuộc hôn nhân của nó. Về mặt nó khi nhận tin sẽ chứng minh nỗi lo ngại của người đúng hay không đúng.

VUÔM - Thế thì xin mạn phép Đức ông, chắc chắn là ngài sẽ thấy vẻ mặt thiếu tá tối sầm lại. Về mặt ấy, bảo là do

người vợ mà ngài lấy cho cũng được, mà bảo là do người vợ mà ngài không cho lấy cũng cứ được. Tôi xin hiến ngài một cách thử chắc chắn hơn. Xin ngài chọn cho thiếu tá một đám tốt đẹp nhất trong nước này, và nếu thiếu tá bằng lòng, thì tên Đồng lí Vuôm này xin sẵn lòng chịu mang xiềng đi tù khổ sai ba năm liền.

TỂ TƯỚNG (*cẩn môi*) - Ma quỷ!

VUÔM - Thừa không thể nào khác được. Cái con mụ mẹ đẻ ra con bé - thật đúng là hiện thân của xuẩn ngốc - đã mau miệng nói hở ra với tôi rồi.

TỂ TƯỚNG (*đi đi lại lại, nén giận*) - Được rồi! Ta sẽ thử ngay sáng nay.

VUÔM - Chỉ xin Đức ông nhớ cho rằng thiếu tá... là công tử của vị chúa tể và quan thầy của tôi.

TỂ TƯỚNG - Người cứ yên tâm, không ai động đến người đâu.

VUÔM - Mong rằng Đức ông cũng đừng quên công của cái kẻ đã gạt bỏ hầu Đức ông một cô con dâu chường mắt...

TỂ TƯỚNG - Công ấy đáng được ta tìm thưởng cho người một cô vợ chứ gì? Được rồi, Vuôm!

VUÔM (*thỏa mãn, cúi chào*) - Xin nguyện suốt đời hầu hạ Đức ông. (*Định ra*).

TỂ TƯỚNG - Vuôm, người phải nhớ, tất cả những điều ta vừa nói cho người biết... (*giọng đe dọa*) - nếu người mà bép xép thì...

VUÔM (*cười*) - ... thì xin Đức ông cứ công bố tội giả mạo giấy tờ của tôi. (*Ra*).

TỂ TƯỚNG - Phải rồi, người không thể thoát được tay ta. Ta nắm chắc người bằng những tội ác bỉ ổi của chính người như người ta nắm chắc cái điều bằng sợi dây của nó vậy.

Một người hầu vào

NGƯỜI HẦU - Quan Thị vệ trưởng Fôn Kabơ đã tới.

TỂ TƯỚNG - Đúng lúc quá! Mời ngài vào.

CẢNH 6

Người hầu ra, Thị vệ trưởng Kabot⁽¹⁾ vào, ăn mặc triều phục diêm dúa, kịch cỡm, chìa khoá, hai đồng hồ, gương, mũ, tóc giả hơn hờ tiến đến, người toả ra một mùi rượu xạ hương nồng nặc.

THỊ VỆ TRƯỞNG (*ôm hôn Tể tướng*) - Xin kính chào, quý hữu thân mến! Quý thể nghỉ ngơi ra sao đây? Ngủ ngon giấc chứ? Hẳn là ngài cũng lượng thứ cho cái lỗi đã đến gặp ngài muộn thế này chứ nhỉ! Tôi bận nhiều việc khẩn cấp quá... Phải soạn thực đơn này... phải chuyển bao nhiêu là danh thiếp này, lại phải phân phối chỗ ngồi xe cho cuộc đi chơi ngày hôm nay nữa này... A, tôi quên mất! lại còn phải chực sẵn ngay khi Đức kim thượng vừa tỉnh giấc để trình ngài biết tình hình khí hậu ngày hôm nay nữa chứ!

TỂ TƯỚNG - Thật thế, ngài Thị vệ trưởng làm sao có thể rảnh việc sớm hơn được!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Lại còn cái tên thợ may kẻ cướp ấy nữa chứ, nó sai hẹn, làm lỡ cả việc của tôi.

TỂ TƯỚNG - Nhưng cuối cùng ngài vẫn thu xếp xong xuôi cả, phải không?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Nào có xuôi được cả cho đâu! Ngày hôm nay thật là hoạ vô đơn chí! Ngài nghe tôi kể đây!

TỂ TƯỚNG (*lo lắng*) - Thật thế ư?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Thì xin ngài hãy cứ nghe đã. Tôi vừa bước xuống xe thì mấy con ngựa liên sợ hãi lông lên, nên móng xuống hè đường và hí âm ỉ. Xin lỗi ngài, thế là bùn ướt bám đầy cả cái quần của tôi đây này. Làm thế nào bây giờ? Lạy Chúa, ngài Nam tước thử đặt mình vào địa vị tôi mà xem. Ngài thấy không... thì giờ đã muộn rồi... mà lại vào một ngày có cuộc lễ hành! Nhưng người ngợm thảm hại như thế, thì ra mất Đức kim thượng làm sao được!

⁽¹⁾ Kabot (Kalb) trong tiếng Đức nghĩa là “con bò”.

Lạy Chúa! Tôi chợt nghĩ ra một mẹo. Tôi giả vờ ngã đi, họ vội khiêng tôi lên xe; thế là tôi phi nước đại phóng thẳng về nhà, thay quần áo, rồi lại phóng đi. Ngài bảo sao nào?... Kết quả là tôi vẫn kịp đến phòng đợi của Hoàng thân trước tất cả mọi người. Ngài thấy thế nào?

TỂ TƯỚNG - Quả thật là một sự ứng biến kiệt tác của trí tuệ loài người! Ta gác chuyện đó lại. Ngài được yết kiến Hoàng thân rồi chứ?

THỊ VỆ TRƯỞNG (về quan trọng) - Rồi! Đúng trong hai mươi phút rưỡi!

TỂ TƯỚNG - Đó mới thực là quan trọng đấy!... Và hẳn là ngài đã sẵn có một tin tức gì phi thường đưa đến cho tôi?

THỊ VỆ TRƯỞNG (suy nghĩ một lát, rồi nói rất nghiêm trọng) - Đức ông Hoàng thân hôm nay mặc bộ áo da hải ly màu cứt ngựa.

TỂ TƯỚNG - Thế kia à? Nay ngài Thị vệ trưởng, tôi thì tôi lại xin báo cho ngài biết một cái tin quan trọng hơn nhiều: chắc là ngài chưa biết rằng phu nhân Minfo sắp trở thành bà thiếu tá Vante đấy nhỉ?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Thật à? Đã thoả thuận rồi ư?

TỂ TƯỚNG - Đã kí quyết định rồi, ngài Thị vệ trưởng ạ. Và tôi rất lấy làm biết ơn ngài nếu ngài giúp tôi đến báo cho phu nhân Minfo biết rằng con trai tôi sắp tới yết kiến người. Cũng xin ngài làm ơn công bố cho toàn hoàng thành rõ điều quyết định ấy của con trai tôi.

THỊ VỆ TRƯỞNG (hoan hỉ) - Rất sung sướng, rất vui lòng, bạn thân mến ạ! Thật vậy, không có gì làm cho tôi vui sướng hơn là cái tin này! Tôi xin bay vù đi ngay lập tức đây! (ôm hôn Tể tướng) - Tạm biệt... chỉ ba khắc nữa là toàn thành sẽ biết tin này. (Nhảy nhót đi ra).

TỂ TƯỚNG (nhìn theo hẳn, cười mỉa mai) - Xem ai còn dám bảo rằng cái loại người như hẳn chẳng có ích gì cho đời nữa đi!... Bây giờ thì Fécđinăng của ta chỉ còn việc ứng thuận, nếu không thì toàn thành này đều là quân ăn gian nói dối! (Hắn rung chuông. Vuôm vào) - Gọi con ta vào đây.

CẢNH 7

*Vuôm ra. Tế tướng đi đi lại lại, dáng suy nghĩ -
Fécđinăng vào*

FÉCĐINĂNG - Thừa cha, cha vừa mới truyền lệnh...

TẾ TƯỚNG - Buồn thay, khi ta muốn được hưởng sự có mặt của con trai ta, thì ta đành phải truyền lệnh... Để ta nói chuyện riêng, Vuôm! - Fécđinăng, gần đây, cha rất để ý đến con, và thấy rằng cái vẻ hoạt bát tươi trẻ cởi mở của con trước đây vẫn làm đẹp lòng cha, nay đã không còn nữa rồi. Trên nét mặt con ánh lên một mối u sầu kì lạ. Con lánh mặt cha... Con trốn tránh những cuộc giao du bình thường của con... Hồng quá! Đối với cái tuổi con, người ta có thể tha thứ cho mười hành vi điên rồ, chứ không thể tha thứ cho một lúc phiền muộn kì quặc. Con yêu quý, nỗi phiền muộn ấy, con hãy dành cho cha. Hãy để cha lo toan hạnh phúc cho con, con chẳng cần bận tâm một điều gì ngoài việc làm theo sự sắp đặt của cha... Nào, lại đây, hôn cha đi, Fécđinăng.

FÉCĐINĂNG - Thừa cha, ngày hôm nay cha thật từ ái quá.

TẾ TƯỚNG - “Ngày hôm nay” ư? Thằng ranh... Coi kìa, mày nói “ngày hôm nay”, lại còn nhấn nhó sâu thẳm thế kia? (*ngghiêm nghị*) - Fécđinăng!... Vì thương yêu ai mà cha đã phải len lõi mở con đường nguy hiểm dẫn tới trái tim của Hoàng thân? Vì thương yêu ai mà cha đã phải đoạn tuyệt cả với Chúa? Hãy nghe kĩ đây, Fécđinăng! Chuyện này cha chỉ nói với con cha thôi! Cha đã trừ bỏ cái kẻ nhậm chức trước cha là để giành chỗ cho ai? Cha càng phải giấu kín con dao phạm tội; thì trong lòng cha máu càng chảy rờn rờn. Hãy nghe, và hãy trả lời cha: cha làm tất cả những điều đó là vì ai?

FÉCĐINĂNG (*túi lại, kinh sợ*) - Con ước ao rằng không phải là vì con, thừa cha? Song vết máu của tội ác này không vấy lên đầu con sao? Lay Chúa quyền phép vô cùng! Thà tôi đừng sinh ra còn hơn là bị dùng làm cớ cho cái tội ác ghê gớm này.

TỂ TƯỚNG - Sao? Thế nào?... Được, tao cũng sẵn lòng tha thứ cho những ý nghĩ điên rồ của cái óc nhỏ đầy tiểu thuyết của mày thôi. FÉCĐINĂNG! Ta cũng chẳng thêm bực tức làm gì. Thằng ranh con! Đã bao đêm trường cha không nhắm được mắt. Và lòng cha nặng trĩu mối lo âu rửa mồn không nguôi. Và lương tâm cắn rứt cha suốt đời. Vậy mà con báo đáp cha như thế này sao? Tất cả gánh tội chỉ đè lên một mình cha. Lời rửa nguyên và sám sết của Chúa phán xét chỉ giáng lên một mình cha. Con, con chỉ việc nhận lấy hạnh phúc từ bàn tay thứ hai... Tội ác không thuộc vào phần cơ nghiệp kế thừa đâu.

FÉCĐINĂNG (*giơ tay phải lên trời*) - Lúc này đây, tôi trang trọng từ chối cái cơ nghiệp kế thừa ấy, nó chỉ nhắc cho tôi nhớ rằng tôi có một người cha ghê tởm.

TỂ TƯỚNG - Anh bạn trẻ, nghe đây, đừng có trêu gan tao nữa. Nếu mày cứ sống theo cái đầu óc của mày, thì suốt đời mày chỉ bò lê trong bùn đất thôi!

FÉCĐINĂNG - Thừa cha, thà như vậy còn hơn là con phải bò lê lết xung quanh cái bệ của chiếc ngai vàng.

TỂ TƯỚNG (*cổ nín gịận*) - Hừ, vậy là cần phải cưỡng bức thì mày mới chịu thừa nhận hạnh phúc của mày đó. Cái địa vị cao ngất mà hàng chục kẻ khác đổ mồ hôi nước mắt cũng chưa chắc leo lên được, thì mày chỉ việc nhón nhờ bước lên - tao có thể nói là mày cứ việc ngủ gà ngủ gật cũng bước lên được. Mười hai tuổi đã là sĩ quan hậu bổ. Hai mươi tuổi làm thiếu tá. Tao đã xin được Hoàng thân cho mày bổ quân phục sĩ quan và sung vào nội các. Hoàng thân lại còn gởi đến chức cố vấn cơ mật... chức sứ thần... biết bao nhiêu ân sủng phi thường. Cả một tương lai rực rỡ đang mở rộng thênh thang trước mặt mày. Một con đường phẳng phiu dẫn tới cạnh ngai vàng - Thậm chí ta có thể nói là dẫn thẳng tới ngai vàng, nếu quả thật bản thân quyền thế có giá trị chẳng kém gì những dấu hiệu bề ngoài của quyền thế. Một tương lai như vậy mà cũng không động lòng hứng khởi của mày sao?

FÉCĐINĂNG - Quan niệm của con về vinh quang và hạnh phúc có lẽ hơi khác cha. Tất cả hạnh phúc của cha đều dựng trên tội ác. Đố kị, hải hùng, âm mưu, đó là những tấm gương thê thảm mà quyền thống trị của kẻ bạo chúa vẫn thường cười cợt soi bộ mặt của nó. Nước mắt, rửa nguyên, tuyệt vọng, đó là bàn tiệc khủng khiếp của những kẻ vẫn được thế gian quen gọi là kẻ có phúc. Họ rời bàn tiệc trong cơn phê phờ no say để rồi lảo đảo tới ngã gục đắm chìm trong vịnh cửu trược ngai vàng của Chúa trời. Lí tưởng hạnh phúc của con thì mộc mạc hơn nhiều. Hạnh phúc ấy chỉ ở trong lòng con. Tất cả mọi ước nguyện của con đều giấu kín trong trái tim con.

TỂ TƯỚNG - Hay tuyệt! Không thể cài vào đâu được! Kì diệu quá đi mất! Đã ba mươi năm nay, bây giờ ta mới lại được nghe dạy khôn đây! Chỉ tiếc rằng cái sọ già năm mươi tuổi của ta đã hơi đặc cứng lại không học được nữa rồi! Thôi được! Để cho cái tài năng hiểm hoi quý báu đó của mày khỏi bị cùn gỉ đi mất, ta muốn phối hợp mày với một người, cạnh người ấy mày sẽ có thể tha hồ phát huy mọi chuyện diên rồ đẹp đẽ của mày. Mày phải quyết định... mà ngay trong ngày hôm nay, mày phải quyết định lấy vợ đi.

FÉCĐINĂNG (*lùi lại sừng sốt*) - Sao, cha nói sao?

TỂ TƯỚNG - Thôi đừng kiêu cách nữa. Tao đã nhân danh mày gửi cho phu nhân Minfo một tấm thiệp. Mày phải sửa soạn ngay tức khắc để đến gặp bà ta, và báo cho bà ta biết, mày là vị hôn phu của bà ta.

FÉCĐINĂNG - Minfo ư, cha?

TỂ TƯỚNG - Phải. Chắc mày đã biết đến tên bà ta.

FÉCĐINĂNG (*không nhìn được nữa*) - Còn cái giá nhục hình nào trong khắp cả công cuộc này không biết đến bà ta. Nhưng nếu con lại coi câu chuyện đùa này của cha là chuyện đứng đắn, thì con thật ngớ ngẩn quá, có phải không, thưa cha? Chẳng lẽ cha lại có can đảm làm cha của một đứa con đốn mạt đến nỗi chịu lấy một một con đi thương lưu làm vợ hay sao?

TỂ TƯỚNG - Hơn thế nữa ấy chứ! Tao đây, tao rất sẵn lòng cày cục đi cầu hôn với bà ta, nếu bà ta chịu lấy một anh chồng năm mươi tuổi. Chẳng lẽ mày lại không muốn làm con của một thằng bố đốn mạt đến thế hay sao?

FÉCĐINĂNG - Thế có Chúa hằng sống, không đời nào!

TỂ TƯỚNG - Thế có danh dự ta tha thứ cho sự láo xược này chỉ vì ta thấy nó kì lạ ít có trên đời...

FÉCĐINĂNG - Cha ơi, con van cha! Đừng hăm con lâu thêm nữa trong một sự ngờ vực quá sức chịu đựng, con ngờ vực không biết có nên tự coi mình là con của cha nữa không.

TỂ TƯỚNG - Này con, mày điên hay sao thế? Có kẻ nào đầu óc sáng suốt mà lại không khát khao cái đặc quyền được làm một anh chàng thứ ba trong chuyện riêng của một đấng quân vương nhỉ?

FÉCĐINĂNG - Quả thật cha là một điều bí ẩn con không sao hiểu nổi. Cha nói đến đặc quyền gì vậy? Đặc quyền được chia sẻ với Hoàng thân trong một lĩnh vực mà ông ta tự hạ mình xuống hàng thú vật ư?

Tể tướng phá lên cười

Mặc cho cha cứ việc cười đi... Con còn mặt mũi nào nhìn thấy ai nữa - dù người ấy là một anh thợ nghèo hèn nhất trong nước này, ít nhất thì vợ anh ta cũng mang về cho anh ta một tấm thân trinh bạch làm của hồi môn. Con còn mặt mũi nào gặp mọi người? Con còn mặt mũi nào trông thấy Hoàng thân? Cả đối với cái với con đi rồi sẽ dùng nỗi nhục nhã của con mà rửa sạch vết nhơ trên danh dự nó, con còn mặt nào nhìn nó?

TỂ TƯỚNG - Này con, cái giọng lưỡi lải nhải này, con học ở đâu thế?

FÉCĐINĂNG - Cha ơi, danh nhân tất cả trời đất này, con van cha. Cái hạnh phúc mà cha định kiếm được bằng cách tàn nhẫn ném đi đứa con trai độc nhất của cha ấy không thể nào bù lấp được cái vực thẳm tai họa mà cha muốn quăng con xuống. Con xin dâng cha mạng sống của con, nếu cha dùng được nó mà trèo lên địa vị cao

hơn. Thân thể của con, là của cha ban cho con, và con không hề ngại ngần dâng nó làm của lễ hi sinh cho vinh quang của cha. Nhưng còn danh dự của con, nếu cha cướp đoạt danh dự của con, thì thực là cha đã làm một việc nhỡn nhơ đầy tội ác khi sinh con ra, và con phải rửa nguyên cái kẻ làm cha đó cũng như là rửa nguyên cái kẻ làm mối bẩn thỉu.

TÊ TƯỚNG (*thân mật vỗ vai Fécđinăng*) - Khá lắm, con yêu quý của cha, khá lắm. Bây giờ cha đã thấy rõ con là một kẻ nam nhi hoàn toàn xứng đáng, kết hôn với người thiếu nữ toàn mĩ nhất công quốc này! Cô ta sẽ là của con... Ngay chiều nay, con sẽ đính hôn cùng nữ Bá tước Ôstơhaimơ.

FÉCĐINĂNG (*kinh hoàng*) - Giờ phút này là giờ phút tận diệt của ta hay sao đây?

TÊ TƯỚNG (*mắt dò xét*) - Cha mong rằng danh dự của con sẽ không phản đối cái đám này chứ?

FÉCĐINĂNG - Không, thưa cha, Fridorich Ôstơhaimơ có thể làm cho bất cứ người nào khác trở thành kẻ sung sướng nhất đời. (*Nói riêng, hết sức hối rối*) Dấu vết ác độc mà cha ta đã in còn hằn trong trái tim ta, lúc này đây đã bị lòng thương yêu của người xoá sạch đi rồi!

TÊ TƯỚNG (*vẫn dăm dăm nhìn Fécđinăng, soi mói*) - Cha đợi con cảm tạ cha đó, Fécđinăng!

FÉCĐINĂNG (*chạy lại hôn tay cha, nồng nhiệt*) - Cha ơi, lòng cha thương yêu con đã đốt ngọn lửa của tất cả mọi tình cảm của con. Cha ơi, con xin hết lòng cảm tạ lòng từ ái của cha. Người mà cha chọn thật là toàn mĩ. Nhưng... con không thể... con không dám... Ôi cha ơi, xin thương hại con... con không thể lấy nữ Bá tước được.

TÊ TƯỚNG (*lùi lại một bước*) - A ha! Bây giờ thì tóm được cậu rồi, cậu công tử ạ! Thế là cái quân giả đạo đức xảo quyệt này mắc bẫy rồi! Thì ra cái điều đã cấm mày ưng thuận phu nhân Minfo chẳng phải là danh dự nào hết? Thì ra chẳng phải là mày ghê tởm con người, mà chính là mày chán ghét hôn nhân?...

Fécđinăng choáng người; một lát; rồi đứng vụt lên, định chạy.

Mày chạy đi đâu? Đứng lại! Mày giữ lễ độ với tao như thế đó ư? Tắm thiếp ghi tên mày đã gửi đến phu nhân Minfo rồi đó. Ta đã hứa với Hoàng thân. Toàn thành và cả triều đình đều coi cuộc hôn nhân này là việc chắc chắn rồi. Con ạ, nếu mày khiến tao phải trở thành một thằng ăn gian nói dối trước mặt Hoàng thân, trước mặt phu nhân Minfo, trước mặt toàn thành, trước mặt cả triều đình... Này con, mày nghe cho kĩ đây... Nếu tao mà tìm ra dấu vết... Đứng lại! Sao ánh lửa hồng trên đôi má của cậu lại vụt tắt đi thế kia?⁽¹⁾

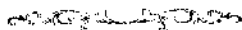
FÉCĐINĂNG (*mặt nhợt nhạt, run rẩy*) - Sao? Cái gì? Có gì đâu cha!... Không có gì hết!

TỂ TƯỚNG (*chằm chằm nhìn con, mắt ghê gớm*) - Nếu mà có chuyện gì... Tao mà tìm ra dấu vết cái nguyên nhân đã khiến mày cưỡng lại tao thì... Á à, thằng ranh, chỉ mới ngờ đến điều ấy thôi là tao đã điên tiết lên rồi. Đi ngay đi! Cuộc duyệt binh đã bắt đầu rồi đấy. Ngay sau khi tuyên bố nhật lệnh, là mày phải có mặt ở nhà phu nhân Minfo rồi. Chỉ cần tao bước lên là đủ cả công quốc này run rẩy. Để xem một thằng con cứng đầu cứng cổ liệu có cưỡng nổi ta chăng? (*Rời xa Fécđinăng, rồi trở lại*) - Thằng ranh, tao nhắc lại: mày phải đi ngay! Không thì mày thử trốn đâu cho thoát cơn thịnh nộ của ta! (*Hắn đi*).

FÉCĐINĂNG (*như tỉnh lại sau giấc hôn mê*) - Đi rồi sao? Đây là tiếng nói của một người cha ư?... Được rồi, ta sẽ đến nhà Minfo... Ủ, ta sẽ đi... Ta muốn nói thẳng vào mặt nó... Ta muốn chìa ra một tấm gương cho nó soi bộ mặt của nó. Con khốn kiếp! Lúc đó, trước mặt tất cả hàng quý tộc, trước mặt toàn quân, trước mặt toàn thể dân chúng, thử xem lúc đó người còn có gan cầu hôn với ta nữa không?... Cho người cứ khoác vào người tất cả niềm kiêu ngạo của xứ sở nước Anh nhà người đi! Ta, một người thanh niên nước Đức, ta khinh miệt người! (*Vội vã ra*)

⁽¹⁾ Pháp văn: Cái gì đã đột nhiên dập tắt ngọn lửa của đôi má mày thế?

HỒI HAI

CẢNH 1

Một gian phòng trong lâu đài của phu nhân Minfo. Bên phải, một ghế sofa; bên trái, một chiếc dương cầm. Phu nhân Minfo, trong bộ trang phục trẻ nãi nhưng ý nhị, đầu tóc bở xoã, ngồi bên dương cầm, hai bàn tay lướt trên phím đàn. Xôphi, người hầu gái, từ phía cửa sổ lại gần nàng.

XÔPHI - Các vị sĩ quan đang ra về. Cuộc duyệt binh đã kết thúc... Nhưng con vẫn chưa thấy bóng thiếu tá Vante đâu cả.

MINFO (*đứng dậy, rất bồn chồn, đi đi lại lại*) - Không hiểu ngày hôm nay ta làm sao thế này! Xôphi ơi... ta chưa bao giờ bất rứt như hôm nay... Con chưa trông thấy chàng ư?... Ủ, mà đã đành rồi, chàng cần gì phải vội... Sao ta thấy nặng nề như có một tội ác đang đè trên ngực ta... Đi đi Xôphi... Sai người dắt đến đây cho ta con ngựa hung dữ nhất trong tàu. Ta muốn phi ngựa ra ngoài đồng nội... Ta muốn nhìn thấy mọi người, ta muốn nhìn thấy trời xanh, ta muốn dốc cho nhẹ trái tim ta trong một cuộc phi ngựa.

XÔPHI - Thưa phu nhân, nếu phu nhân không được vui thì xin hãy sai gọi một ban hát tụ tập ở đây. Xin phu nhân mời Hoàng thân đến đây tiếp rượu người, hoặc mở một ván bài để người tiêu khiển. Nếu con mà nắm được Hoàng thân và cả cung đình trong tay như phu nhân, thì thử xem còn phiền muộn gì quấy rầy nổi con được nào!

MINFO (*nằm vật lên đi vắng*) - Thôi thôi! Hãy để ta yên! Ta sẵn lòng đổi một viên kim cương lấy mỗi giây phút ta được thoát xa bọn

họ. Con muốn ta dùng bọn họ làm những tấm tấm lát buồng ta sao? Chúng nó là những đứa ti tiện, mỗi lời nói nồng nhiệt và chân thật mà ta buột miệng nói ra điều khiến chúng nó kinh khiếp đến nỗi há hốc lỗ mũi lỗ miệng ra như nhìn thấy ma quỷ... Ta giật dây điều khiển cả lũ con rồi nó lệ ấy còn dễ hơn là điều khiển chiếc kim đan của ta. Gần cái bọn ấy để làm gì? Cái bọn người mà linh hồn chỉ biết đập theo một nhịp máy móc như cái đồng hồ bỏ túi của họ. Hỡi hỡi bọn họ làm gì, khi mà ta đã biết thừa đi rằng họ sẽ trả lời ta thế nào! Nói năng làm gì với cái bọn chẳng bao giờ dám có can đảm nói ngược lại ý ta! Xéo đi, cả lũ chúng nó! Cứ phải cười mãi một con ngựa không bao giờ dám cắn vào dây cương, chán lắm rồi! (*Đến gần cửa sổ*).

XÔPHI - Thưa phu nhân, người không xếp Hoàng thân điện hạ vào hàng những người đó chứ? Ngài là người đẹp trai nhất, là người tình nhân nồng nàn nhất, là trí tuệ rực rỡ nhất của đất nước này.

MINFO (*trở lại*) - Bởi vì đất nước này là sở hữu của ông ta... và lòng kiêu hãnh của ta mà chịu nhẫn nhục, hoá chăng cũng chỉ vì ta đã nắm được một công quốc. Con thường nói rằng mọi người ganh ghét địa vị của ta? Người ta thương hại ta mới đúng. Trong số những kẻ ăn bám vào quyền thế⁽¹⁾, thì người tình nhân được sủng ái là kẻ phải chịu phần thiệt thòi nhất, bởi vì chỉ có một mình nàng nhìn thấy cái kẻ quyền cao chức trọng phú quý giàu sang kia chính lại là một đứa ăn mày... Ủ, đúng, bằng chiếc đĩa thần của quyền thế, hắn có thể thoả mãn tất cả mọi ước muốn tai quái của ta như một vị thần dùng phép lạ bắt mọc lên từ mặt đất này một lâu đài kì diệu... Hắn trang hoàng cái bàn của ta bằng những sản vật hiếm quý nhất của Ấn Độ... Hắn có thể biến nơi hoang dã thành thiên đường... Hắn khiến được nước suối của xứ này chảy vọt lên trời. Hắn đổi xương tuỷ thần dân của hắn thành những tràng pháo hoa rực rỡ để mua vui... Nhưng hắn có thể ra lệnh cho

(1) Bản Pháp văn: "Trong số những kẻ bú vào cái vú quyền thế".

trái tim hần cùng đập một nhịp mạnh mẽ cuồng nhiệt theo một trái tim lớn lao cuồng nhiệt khác được chăng? Hần có thể rút ra từ trái tim khô cằn của hần lấy một tình cảm cao quý nào được chăng?... Giác quan ta no đủ, nhưng linh hồn ta đói khát... Lòng ta chan chứa xúc động để làm gì, nếu ta chỉ còn được làm một việc là dập tắt đi ngọn lửa khát vọng rực cháy trong lòng ta?

XÔPHI (*kính ngạc nhìn Minfo*) - Thưa phu nhân, con hầu hạ phu nhân bấy lâu nay, vậy mà...

MINFO - Con nói như vậy vì hôm nay con mới hiểu ta, có phải không Xôphi thân yêu, đúng là ta đã bán danh dự của ta cho Hoàng thân, nhưng ta vẫn còn giữ nguyên vẹn tự do của trái tim ta. Em Xôphi ạ, trái tim ấy có lẽ vẫn còn xứng đáng với một người đàn ông. Ngọn gió đấm chất độc của cung đình thổi qua trái tim ấy thì cũng chỉ vô ích như làn hơi thở nhẹ thoảng qua mặt chiếc gương trong... Em Xôphi, em nên biết rằng nếu ta bắt ép được cuồng vọng của ta chịu nhường bước một người đàn bà nào ở cái cung đình này, thì từ sớm, ta đã biết bảo vệ trái tim ấy chống lại cái ông Hoàng thân thảm hại đó rồi.

XÔPHI - Trái tim ấy mà chịu khuất phục dễ dàng như vậy trước cuồng vọng sao?

MINFO (*sôi nổi*) - Trái tim ấy đã chẳng được báo thù rồi sao? Ngay bây giờ đây, nó chẳng vẫn còn báo thù sao? (*Đặt tay lên vai Xôphi, nghiêm trang*). Đàn bà chúng ta phải chọn lấy một trong hai điều này: hoặc là thống trị, hoặc làm nô tì hầu hạ kẻ khác. Nhưng khi chúng ta không được hạnh phúc làm nô tì cho người mà ta yêu, thì niềm khoái lạc cao nhất của quyền thống trị cũng chỉ là một sự đền bù nhỏ bé thảm hại.

XÔPHI - Thưa phu nhân, đó là một sự thật cuối cùng con mong được nghe từ nơi phu nhân.

MINFO - Tại sao vậy, Xôphi? Cánh tay chúng ta cầm vương trượng trông mới trẻ con làm sao? Điều đó lại không đủ chứng tỏ rằng

chúng ta chỉ nên được bám vào cũi mà tập đi sao⁽¹⁾. Những sở thích oái oăm luôn luôn thay đổi của ta, những thú vui dữ dội man rợ của ta lại không đủ chứng tỏ rằng đó chỉ là để bịt miệng những khát vọng còn dữ dội hơn nhiều vẫn gào thét trong ngực ta hay sao?

XÔPHI (*kính sợ, lùi lại*) - Trời ơi, phu nhân!

MINFO (*càng thêm mãnh liệt*) - Hãy thỏa mãn những khát vọng đó của ta... Hãy cho ta người đàn ông mà ta hằng mơ tưởng... người mà ta tôn thờ... người mà ta cần chiếm cho bằng được nếu ta không đành tâm chịu chết (*đau xót*) - hãy để cho ta được nghe miệng chàng nói rằng những giọt lệ thương yêu trong mắt chúng ta còn long lanh rực rỡ hơn cả những viên kim cương trên đầu ta (*nhổn nhệch*) - Đến lúc ấy ta sẽ ném trả xuống chân Hoàng thân trái tim của hân và công quốc của hân, và ta sẽ trốn đi, ta sẽ trốn đi với người yêu của ta đến tận nơi hoang mạc của thế giới này.

XÔPHI (*nhìn Minfo, sợ hãi*) - Trời ơi, phu nhân làm sao thế?

MINFO (*ngừng lại, sống sót như vừa tỉnh lại*) - Mặt em tái nhợt đi kìa! Ta đã nói lộ ra nhiều quá chăng?... Xôphi ơi, lòng tin của ta đối với em hãy ràng buộc lưỡi em lại... Em nghe thêm nữa đây... em nghe ta nói hết cho em biết...

XÔPHI (*nhìn quanh, run sợ*) - Con sợ... thưa phu nhân... con sợ rằng con không dám nghe thêm nữa!

MINFO - Em và tất cả mọi người vẫn tưởng rằng cuộc hôn nhân của ta với thiếu tá là một mưu toan của cung đình chứ gì?... Xôphi, em không cần phải đỏ mặt, em đừng hổ thẹn vì ta... Cuộc hôn nhân đó chính là do ta sắp đặt... vì tình yêu của ta.

XÔPHI - Trời! Con cũng đã cảm thấy như vậy.

MINFO - Cả bọn họ đã bị lừa, Xôphi ạ, cả cái lão Hoàng thân nhu nhược, cả cái lão cận thần Vante xảo quyệt, cả cái tên Thị vệ trưởng ngu ngốc. Đứa nào bụng cũng dính dính rằng cuộc hôn

⁽¹⁾ Hoặc: chỉ nên được chân đất.

nhân ấy là phương pháp chắc chắn nhất, tài tình nhất để giữ ta cho Hoàng thân và thắt chặt thêm nữa sợi dây ràng buộc ta... Hừ! Thực ra nó lại là phương pháp để vĩnh viễn cắt đứt sợi dây ấy, để đập tan cái xiềng xích bỉ ổi ấy. Thừa các ngài bợm già mắc bẫy, thế là các ngài thua trí một người đàn bà yếu đuối rồi đấy! Bây giờ thì chính là các ngài lại đẩy người mà ta yêu vào cánh tay ta! Đó là mục đích duy nhất ta hằng hướng tới... Khi nào ta chiếm được người mà ta yêu... Ô, khi ấy, thì vĩnh biệt người, hỡi hư vinh ghê tởm đáng rửa nguyên!

(một ông già, người hầu phòng của Hoàng thân vào, mang một hộp nữ trang).

ÔNG GIÀ - Đức kim thượng xin chuyển đến phu nhân lòng kính mến của người, và xin gửi lễ vật này đến mừng hôn lễ của phu nhân. Những viên ngọc này vừa được gửi từ Vương quốc tới.

MINFO *(mở hộp, lùi lại kinh ngạc)* - Trời đất! Hoàng thân đã phải trả giá bao nhiêu cho những viên kim cương này?

ÔNG GIÀ *(mặt tối sầm)* - Hoàng thân một xu cũng không phải trả!

MINFO - Sao, người điên à? Một xu cũng không phải trả. *(lùi lại)* - Cặp mắt người như muốn đâm suốt thân thể ta... Sao? Mua chuỗi ngọc vô giá này mà không phải trả một xu?

ÔNG GIÀ - Hôm qua, bảy nghìn người con trai của đất nước này đã ra đi sang châu Mỹ... Họ là giá tiền trả thay cho Hoàng thân.

MINFO *(đặt cái hộp lên bàn, bồn chồn đi đi lại lại, ngừng một chút, lại hỏi người hầu)* - Lão già, người làm sao thế? Ta thấy người đang khóc!

ÔNG GIÀ *(lau nước mắt, toàn thân run rẩy, giọng kinh hoàng)* - Ôi những viên ngọc... Trong số những kẻ ra đi, có mấy đứa con của tôi.

MINFO *(nhắm tay ông già, run rẩy quay đi)* - Ta mong rằng không có kẻ nào bị cưỡng ép.

ÔNG GIÀ *(cười ghê tởm)* - Lay trời, không! Toàn là tự ra đi cả! Cũng có mấy đứa trẻ to gan bước ra khỏi hàng ngũ lớn tiếng hỏi viên đại tá rằng: vương hầu bán ách nô lệ của con người giá bao nhiêu

thế? Nhưng Đức ông nhân từ của chúng ta đã hạ lệnh cho toàn bộ quân ngũ tiến ra trước đài bắn chết cả lũ khỉ đột búp xép ấy đi. Chúng tôi nghe tiếng súng nổ rền; chúng tôi nhìn thấy óc lũ trẻ bắn vọt lên hè đường, rồi toàn quân gào to lên rằng: "Hu-ra! Hãy đi sang châu Mỹ".

MINFO (*khủng khiếp, ngã vật xuống sofa*) - Trời ơi! Trời ơi! Vậy mà ta không nghe gì hết! Vậy mà ta không hay biết gì hết!

ÔNG GIÀ - Vâng, thưa phu nhân, sao người lại bỏ đi sẵn gấu cùng Đức ông vào chính cái lúc mà tiếng trống của hàng quân thúc bọn họ lên đường... Vâng, đáng lẽ phu nhân đừng nên bỏ lỡ dịp xem một cảnh tượng đẹp dễ như vậy. Khi tiếng trống náo động báo giờ ra đi đã tới, đáng lẽ phu nhân đã được thấy những đứa con mồ côi gào khóc một người cha vẫn đang còn sống kia; đáng lẽ phu nhân đã được thấy một người mẹ đau đớn điên cuồng bế đứa con trai đang còn bú xông vào mũi nhọn của hàng lưỡi lê; và những đôi tình nhân bị lưỡi kiếm chém rời khỏi tay nhau, và những lão già đầu râu tóc bạc sương sờ vì tuyệt vọng chỉ còn biết ném theo chiếc gậy để tiễn các con đi... Và tiếng trống đổ hồi như sấm dậy để ngăn Chúa ở trên trời khỏi nghe thấy tiếng khẩn cầu của chúng tôi...

MINFO (*đứng dậy, rất xúc động*) - Mang chuỗi ngọc này đi! Nó đốt lửa địa ngục trong lòng ta (*dịu giọng với người hầu*) - Ông già tội nghiệp, ông hãy bình tĩnh lại, họ sẽ trở về. Họ sẽ được thấy lại đất nước của họ.

ÔNG GIÀ (*nói to, sôi nổi*) - Vâng, nhờ trời, chúng nó sẽ trở về! Ra đến cửa thành, chúng nó còn quay lại kêu to lên rằng: "Xin Chúa phù hộ cho vợ và các con ta! Vạn tuế đức vua nhân từ của chúng ta!... Đợi đến ngày Phán xét cuối cùng⁽¹⁾, chúng ta sẽ lại gặp nhau!".

(1) Người theo đạo Thiên Chúa tin rằng có một ngày loài người sẽ chết hết, ngày ấy gọi là ngày Tận thế. Sau đó, cả loài người kể từ những người đầu tiên đến những người cuối cùng đều sống lại, và linh hồn cùng thể xác đều phải đến trước toà Phán xét để Chúa xét đoán công và tội đã làm khi còn sống. Ngày ấy còn gọi là ngày Phán xét cuối cùng.

MINFO (*đi dần từng bước khắp gian phòng*) - Kinh tởm quá!... Khủng khiếp quá!... Thế mà người ta muốn bắt ta tin rằng ta đã lau khô nước mắt của cả nước này đây!... Bây giờ mắt ta đã khủng khiếp mở ra rồi đây!... Người về đi, về nói với chủ người rằng ta sẽ thân đến cảm ơn ông ta.

Ông già định đi ra, Minfo ném một túi vàng vào mũ ông

- Đây, ta đền công người đã cho ta biết sự thật.

ÔNG GIÀ (*khinh bỉ ném túi vàng lên bàn*) - Hãy giữ lấy mà thêm vào những của bà đã cướp được! (*Ra*).

MINFO (*ngạc nhiên, nhìn theo*) - Xôphi, chạy theo hỏi xem ông ta tên là gì. Ông ta sẽ được gặp lại các con mình.

Xôphi ra. Minfo đi đi lại lại suy nghĩ. Ngừng một chút. Nói với Xôphi vừa quay lại.

Gần đây có tin đồn rằng hoả hoạn đã tàn phá một tỉnh ở biên giới, khiến cho gần bốn trăm gia đình lâm vào cảnh tha phương cầu thực, có đúng thế không? (*Rung chuông*).

XÔPHI - Sao phu nhân lại nghĩ đến việc ấy? Phần lớn những người khốn khổ đó hiện đang bị bọn chủ nợ bắt làm nô lệ, hoặc đang chết mục đầu trong những hầm mỏ bạc của Hoàng thân.

CẢNH 2

Một người hầu vào

NGƯỜI HẦU - Phu nhân truyền?

MINFO (*đưa hộp ngọc*) - Mang ngay cái hộp này tới viện quản trị Trung ương, bảo họ bán đi, đó là lệnh của ta và đem tiền bán ngọc chia cho bốn trăm nạn nhân của vụ hoả hoạn.

XÔPHI - Xin phu nhân hãy nghĩ lại, phu nhân làm như vậy là chuốc lấy tai hoạ thất sủng lớn nhất cho mình đấy!

MINFO (*trọng nghiêm*) - Em muốn ta phải mang trên đầu ta sự nguyện rửa của cả nước này sao? (*Ra hiệu cho người hầu đi ra*) - Hay là em muốn ta phải ngã gục xuống đất dưới gánh nặng khủng khiếp của những giọt nước mắt kia? Thôi, thôi, Xôphi, thà ta mang trên đầu ta những viên ngọc giả mà được mang trong lòng ta một việc thiện còn hơn⁽¹⁾.

XÔPHI - Nhưng, chuỗi ngọc vô giá này... Phu nhân không thể bán cho họ chuỗi ngọc khác được hay sao? Đừng, phu nhân... Con nói thật đấy, việc phu nhân làm sẽ không thể nào mong được khoan thứ đâu.

MINFO - Em thật rõ đại! Em không thấy rằng chỉ trong một khoảnh khắc, ta sẽ được nhận những tràng kim cương châu báu còn nhiều hơn, còn đẹp hơn tất cả kim cương châu báu của hàng chục ông vua hay sao?

NGƯỜI HẦU (*trở vào*) - Thiếu tá Fôn Vante đã tới.

XÔPHI (*chạy vội đến bên Minfo*) - Trời ơi, mặt phu nhân tái nhợt đi!

MINFO - Đây là người đàn ông đầu tiên làm cho ta phải sợ hãi; Xôphi!... Edua, ra nói rằng ta mệt!... Khoan đã!... Người trông chàng có thư thái không?... Chàng có tươi cười không? Chàng nói gì? Ôi Xôphi, trông ta xấu lắm, có phải không?

XÔPHI - Kìa, con xin phu nhân!...

NGƯỜI HẦU - Phu nhân truyền cho con mời thiếu tá đi về chẳng?

MINFO (*không nói ra hơi*) - Ra nói với chàng rằng ta rất vui mừng được nghênh tiếp chàng. (*Người hầu ra*) - Bảo cho ta biết, Xôphi!... Ta sẽ nói gì với chàng đây? Ta sẽ tiếp chàng thế nào đây?... Ta sẽ im lặng... Chàng sẽ cười nhạo sự yếu đuối của ta mất thôi... Chàng sẽ... Ôi, lòng ta đang dự cảm thấy điều gì thế này!... Em bỏ ta đấy ư, Xôphi?... Ở lại!... Không, đi đi!... Không, ở lại!

XÔPHI - Xin phu nhân hãy trấn tĩnh! Thiếu tá đã đến kìa!

(1) Pháp văn: Thà ta mang trên đầu ta những viên ngọc giả và mang trong trái tim ta ý thức về một hành vi như vậy còn hơn.

CẢNH 3

Fécđinăng vào

FÉCĐINĂNG (*hơi nghiêng mình chào*) - Thưa phu nhân, có lẽ việc tôi đến đã làm phiền phu nhân.

MINFO (*tìm đập mạnh*) - Thưa thiếu tá, không, thiếu tá không làm phiền gì tôi đâu. Có gì quan trọng hơn việc thiếu tá đến đây được đâu?

FÉCĐINĂNG - Tôi đến đây theo lệnh của cha tôi...

MINFO - Tôi là kẻ chịu ơn Đức ông.

FÉCĐINĂNG - Tôi báo tin để phu nhân biết rằng chúng ta sẽ kết hôn với nhau... Đó là cái tin mà cha tôi sai tôi mang đến.

MINFO (*tái mặt, run rẩy*) - Không phải là cái tin mà trái tim thiếu tá mang đến cho tôi sao?

FÉCĐINĂNG - Các vị Tể tướng và người mối manh vốn không thềm biết đến những việc của trái tim.

MINFO (*khắc khoải, hồi hộp, ghen lời*) - Riêng thiếu tá không có điều gì cần nói thêm ư?

FÉCĐINĂNG (*nhìn Xôphi*) - Thưa phu nhân, tôi có rất nhiều điều muốn nói thêm.

MINFO (*ra hiệu cho Xôphi lui*) - Tôi có thể mời thiếu tá ngồi trên chiếc sôpha này chăng?

FÉCĐINĂNG - Thưa phu nhân, tôi sẽ nói rất vắn tắt.

MINFO - Thế nào?

FÉCĐINĂNG - Tôi là người trọng danh dự.

MINFO - Mà tôi biết đánh giá một cách xứng đáng.

FÉCĐINĂNG - Một người quý tộc.

MINFO - ... cao quý hơn tất cả những người quý tộc trong công quốc này.

FÉCĐINĂNG - Và một sĩ quan.

MINFO (*dịu dàng, vuốt ve*) - Thiếu tá mới chỉ kể những ưu thế mà người khác cũng có. Sao thiếu tá lại không nói đến những đức tính khác lớn hơn mà chỉ riêng một mình thiếu tá mới có?

FÉCĐINĂNG (*lạnh lùng*) - Tôi không cần đến nó ở đây.

MINFO (*càng khắc khoải*) - Tôi phải coi những lời mở đầu này là thế nào đây?

FÉCĐINĂNG (*nói chậm và nhấn mạnh*) - Có thể coi như là sự phản kháng của danh dự, trong trường hợp phu nhân định cưỡng bức tôi kết hôn với người.

MINFO (*nổi giận*) - Những lời nói đó là nghĩa thế nào, thưa ông thiếu tá?

FÉCĐINĂNG (*thần nhiên*) - Là lời nói của trái tim tôi... của tước hiệu của tôi... và của thanh gươm này.

MINFO - Thanh gươm này là Đức ông Hoàng thân ban cho ông.

FÉCĐINĂNG - Quốc gia đã ban cho tôi qua tay Hoàng thân thì đúng hơn... Trái tim tôi là Chúa ban cho... Tước hiệu của tôi là của năm thế kỉ lịch sử cấp cho.

MINFO - Danh hiệu của Hoàng thân...

FÉCĐINĂNG (*sôi nổi*) - Hoàng thân thì có quyền đảo lộn cả luật lệ của nhân loại, hoặc có quyền chế tạo ra mọi hành vi của chúng tôi như đúc ra những đồng xu chẳng?... Con người ông ta không đứng trên được danh dự, nhưng ông ta lại có thể dùng vàng bạc mà chen hòng nó. Ông ta có thể che đậy điều ô nhục của ông ta dưới một cái áo choàng lông lầy. Thôi, xin phu nhân đừng nhắc đến những điều ấy nữa. Tôi bất chấp cả tương lai, tôi bất chấp cả dòng dõi, tôi bất chấp cả tước hiệu, tôi bất chấp cả dư luận của thế gian. Tôi sẵn sàng đập lên tất cả những thứ ấy, chỉ cần phu nhân chứng tỏ rằng sự hi sinh không đến nỗi bị trả một giá rẻ hơn bản thân nó.

MINFO (*quay mặt đi, giọng đau đớn*) - Thưa ông thiếu tá, tôi không đáng phải chịu tội thế này.

FÉCĐINĂNG (*nắm lấy tay Minfo*) - Tôi xin phu nhân thứ lỗi. Chúng ta nói chuyện với nhau ở đây không sợ ai nghe thấy. Trường hợp cho

phu nhân và tôi gặp nhau ở đây - hôm nay và không bao giờ nữa - đã cho phép tôi, đã buộc tôi không được giấu phu nhân tâm tình sâu kín nhất của tôi... Thưa phu nhân, tôi không thể nào tin được rằng một người đàn bà nhan sắc và trí tuệ như thế kia, đã cam tâm bán thân cho một lão Hoàng thân chỉ biết ngưỡng mộ cái chỗ đàn bà của xác thịt mình, cùng lúc đó lại còn muốn hiến trái tim mình cho một người đàn ông mà không biết hổ thẹn.

MINFO (*kiêu hãnh và cao quý, nhìn thẳng vào mặt Fécdinăng*) - Ông nói nốt đi!

FÉCDINĂNG - Bà tự xưng là người nước Anh. Xin bà tha lỗi... Tôi không thể tin được rằng bà là người Anh. Người con gái tự do của một dân tộc tự do nhất thiên hạ, của một dân tộc kiêu hãnh đến nỗi không thềm ca ngợi cả những phẩm đức dị tộc, người con gái ấy không thể nào lại đi bán mình cho tội lỗi của kẻ dị tộc. Bà không thể nào là người Anh được!... Hoặc là trái tim nước Anh càng vĩ đại càng kiêu hãnh chừng nào, thì trái tim người con gái nước Anh này lại càng nhỏ mọn chừng ấy.

MINFO - Ông đã nói hết chưa?

FÉCDINĂNG - Có thể người ta sẽ trả lời tôi bằng cách viện đến lòng hư vinh, đến sự say mê, đến tính khí, đến bản năng thích hưởng thụ của đàn bà. Người ta sẽ bảo tôi rằng cũng có nhiều khi danh dự đã chết rồi mà đức hạnh vẫn còn sống sót. Người ta cũng thường thấy có những kẻ sau khi đã bước vào đường tội lỗi rồi, lại khiến được mọi người quý trọng vì những việc làm cao thượng của mình, họ đã làm cho cái nghề bỉ ổi của họ trở thành cao quý vì biết hành nghề một cách đẹp đẽ. Nhưng nếu thật như vậy, thì tại sao đất nước này lại đang phải chịu bóp nặn bòn rút khủng khiếp hơn bao giờ hết? Đó là những điều tôi nhân danh công quốc mà nói... Tôi hết lời.

MINFO (*dịu dàng nhưng kiêu hãnh*) - Ông Vante, đây là lần đầu tiên có người dám nói với tôi như vậy, và ông cũng là người duy nhất mà tôi trả lời sau khi đã nghe những lời nói đó.... Ông không thềm kết

hôn với tôi, điều đó chỉ càng khiến tôi quý trọng ông hơn. Ông làm phiền muộn trái tim tôi, tôi tha thứ cho ông. Tôi cũng không tin những điều ông nói vừa rồi là những điều ông suy nghĩ chín chắn đâu. Cái kẻ dám sỉ nhục một người đàn bà đến mức như vậy, một người đàn bà chỉ một đêm là có thể trừ diệt nó đi, kẻ đó hoặc phải cho người đàn bà ấy có một tâm hồn cao thượng, hoặc nó phải là một kẻ mất trí... Ông đổ tội cho tôi đã tàn hại cả nước này, tôi cầu Chúa tha tội cho ông, vì một ngày kia Chúa bắt chúng ta, bắt tôi, ông, và Hoàng thân phải đối chất với nhau trước toà Phán xét⁽¹⁾. Nhưng ông lại còn khiêu khích người con của nước Anh ở trong tôi, thì Tổ quốc tôi trả lời những điều vô đoán đó đây.

FÉCIDIÑANG (*chống tay lên thanh gươm đeo bên mình*) - Tôi rất muốn được nghe.

MINFO - Vậy ông hãy nghe đây, hãy nghe những điều mà tôi chưa từng nói với một ai khác ngoài ông, những điều mà tôi sẽ không bao giờ nói ra với bất kì một người nào khác nữa... Tôi không phải là hạng giang hồ như ông tưởng đâu ông Vante. Tôi có thể kiêu hãnh mà nhắc ông nhớ rằng tôi thuộc dòng máu hoàng tộc... Tôi là dòng dõi Norfolk, người đã hi sinh để cứu Marie Stuart⁽²⁾. Cha tôi là nhất phẩm nội thần của nhà vua, cha tôi bị vu cáo là thông đồng với nước Pháp và phản quốc, đã bị Quốc hội kết án chặt đầu. Gia sản của chúng tôi bị Vương triều tịch thu, còn chúng tôi thì bị xử đi đây biệt xứ. Mẹ tôi đã chết trong ngày cha tôi bị xử tử. Còn tôi thì trốn sang nước Đức với một người vú nuôi, chỉ mang theo mình một hộp nữ trang... và cây thánh giá này mà mẹ tôi đã đặt lên ngực tôi khi người chúc phúc cho tôi lần cuối cùng bên giường của người trong giờ hấp hối. Lúc đó tôi mới mười bốn tuổi.

⁽¹⁾ Xem chú thích trang 213.

⁽²⁾ Marie Stuart (cũng gọi là Marie xứ Ecosse): Nữ hoàng xứ Ecosse nước Anh, người bảo vệ đạo Thiên Chúa, chống lại tân giáo, bị phái Tân giáo phản đối, và năm 1567 bị phái này bắt giam. Năm 1568 Marie Stuart trốn sang nước Anh, xin nữ hoàng Anh Elisabeth che chở, nhưng bị Elisabeth hạ ngục, và 19 năm sau bị xử tử.

Fécđinăng lặng lẽ suy nghĩ, nhìn Minfo bằng cặp mắt ôn hoà hơn. Minfo càng nói, càng xúc động.

Tôi, một kẻ yếu đau, mất hết danh phận, nghèo cực và không ai che chở, đưa con mồ côi của một đất nước xa lạ, tôi đã đến Hambuốc⁽¹⁾. Tôi chỉ mới học được một ít tiếng Pháp, chỉ mới tập biết có thêu thùa và chơi dương cầm... Dựa vào những thứ đó, tôi vốn chỉ tài ăn ngon mặc đẹp, chỉ thạo sai khiến hàng đàn kẻ hầu người hạ, chỉ giỏi ngồi nhận lấy sự tán dương xu phụ của những bậc vương tôn quý tộc trong xã hội thượng lưu... Sáu năm đã trôi qua trong nước mắt... Chiếc thoa cuối cùng đã bán rồi... Người vú nuôi cũng đã chết đi... Đó là lúc số mệnh của tôi đã gọi Hoàng thân của ông đến Hambuốc. Khi ấy tôi đang thơ thẩn trên bờ sông Enbơ, tôi đang ngắm dòng nước và mơ màng tự hỏi mình rằng, con sông đang chảy trước mặt tôi kia sâu hơn, hay là nỗi khổ đau của tôi sâu hơn... Hoàng thân trông thấy tôi, theo gót tôi, tìm được nơi tôi nường nấu, đến quỳ rạp dưới chân tôi mà thề rằng ông ta yêu tôi (*Ngừng lại, xúc động dữ dội. Rồi lại tiếp tục, giọng nghẹn ngào vì nước mắt*) - Lúc đó, những hình ảnh của thời thơ ấu hạnh phúc của tôi vụt trở dậy, càng thêm rực rỡ, quyến rũ... Và một tương lai vô vọng, u ám như nấm mồ, cũng mở ra trước mắt tôi...

Trái tim tôi đang cháy bỏng nỗi khát khao được gặp một trái tim... tôi đã ngã vào trái tim của Hoàng thân... (*Vội vã lùi xa Fécđinăng*) - Bây giờ thì ông cứ việc nguyên rửa tôi đi!

FÉCĐINĂNG (*rất xúc động, chạy theo giữ Minfo*) - Trời ơi, phu nhân... Tôi đã nghe thấy gì đây? Tôi đã làm gì thế snày? Tội lỗi của tôi khủng khiếp quá... Tôi không dám mong được phu nhân tha lỗi cho tôi nữa rồi!

MINFO (*trở lại gần Fécđinăng sau khi đã cố trấn tĩnh*) - Hãy nghe tôi nói tiếp đây! Đúng là Hoàng thân đã bắt gặp tuổi trẻ non yếu không sức chống đỡ của tôi... Nhưng dòng máu Norfolk trong người tôi thì sôi sục cường lại. "Hỡi Emili, người, một vị công chúa, người

⁽¹⁾ Hambuốc: một thành thị lớn ở nước Đức, trên bờ sông Enbơ.

lại cam tâm làm con hầu của một Hoàng thân ư?". Lòng kiêu ngạo và số mệnh vẫn còn đang giằng xé nhau trong lòng tôi, khi Hoàng thân đưa tôi tới đây. Và cũng khi ấy, một cảnh tượng kinh khủng nhất đời vụt mở ra trước mắt tôi... Sự hoang dã vô độ của những kẻ quyền quý xứ này giống như một con quái vật đói khát hung cuồng luôn luôn tìm mỗi để xâu xé... Nó đã tàn hại xứ này đến xương tủy... Nó đã chia rẽ những vị hôn phu và những vị hôn thê... nó giật đứt sợi dây thiêng liêng đã kết hợp những đôi vợ chồng; ở nơi này thì nó huỷ diệt hạnh phúc êm đẹp của một gia đình, ở nơi kia thì nó mở cửa một trái tim thơ ngây cho luồng ôn dịch dâm ô tàn phá. Biết bao nhiêu cô gái trước khi chết đã nguyền rủa nguyên rửa bọn thầy dạy ghê tởm của mình... Tôi đã đặt tôi giữa con hổ và con cừu non, tôi đã giật lấy ở con thú dữ trong giờ mê mẩn hoan lạc một lời hứa vương hầu, và những cuộc hiến lễ hoá thiêu kinh tởm kia đã phải ngừng lại.

FÉCĐINĂNG (*bồn chồn não động*) - Thôi, thôi, xin phu nhân đừng nói nữa.

MINFO - Tiếp theo cái thời kì bi thảm đó, là một thời kỳ còn bi thảm hơn nhiều. Triều đình và hậu cung của nó nhung nhúc những thứ đồ thải của nước Ý; vương trượng uy nghiêm đáng sợ của đất nước này thành đồ chơi trong tay một lũ gái Pháp phù hoa; và dân chúng thì đổ máu vì những thú thích oái oăm quái gở của chúng nó. Nhưng chúng nó đưa nào cũng chỉ đậu được một thời. Tôi nhìn chúng nó lần lượt gục ngã thành tro bụi dưới chân tôi, vì tôi biết cách lẳng lơ phong tình hơn tất cả lũ chúng nó hợp lại. - Từ bàn tay lên bạo chúa đã bủn rủn vì hoan lạc trong vòng tay ôm ấp của tôi, tôi đã giằng lấy sợi dây cương quyền thế. - Hỡi Vante, dân tộc của anh lần đầu tiên được cảm thấy sự an ủi của một bàn tay con người, và tin cần ngả đầu vào ngực tôi (*ngừng một chút, buồn bã nhìn Fécđinăng*). - Tôi chỉ mong được một người đàn ông duy nhất quý yêu tôi, sao bây giờ lại chính là con người ấy ép buộc tôi phải khoe khoang việc tôi đã làm, và bắt tôi mang đức hạnh lạng lẽ của tôi phơi bày ra trước ánh sáng chói loà của lòng kính phục!... Vante, tôi đã đập gãy khoá cửa nhà ngục... Tôi đã xé tan những lệnh xử tử, tôi đã giảm nhẹ bao

nhieu án tù chung thân. Trên những vết thương không thể nào chữa khỏi, ít nhất tôi cũng đã trải một lượt hương thơm làm dịu bớt nỗi đau... Tôi đã đánh gục xuống đất những tên sát nhân hung bạo và có quyền thế. Bằng một giọt nước mắt đã thỏa lắng lơ, tôi đã từng cứu cho sự ngây thơ vô tội được thoát chết...

Hỡi người trai trẻ kia ơi, những việc đó đã làm cho số kiếp của tôi trở thành êm dịu biết bao, và trái tim tôi kiêu hãnh biết bao khi trả lời sự trách móc của dòng máu hoàng tộc trong người tôi... Và bây giờ, con người duy nhất có thể đền bù cho tôi tất cả, con người ấy đã tới đây rồi... con người mà số mệnh sau khi hành hạ tôi chán chê rồi, đến cùng đường có lẽ đã dành cho tôi để đền bù lại những nỗi đắng cay chua xót tôi đã trải qua... con người mà trong giấc chiêm bao tôi từng ghì chặt trong tay với một nỗi khát khao cháy bỏng...

FÉCĐINĂNG (*ngắt lời, xúc động đến cực độ*) - Thôi, thôi! Xin đừng nói nữa! Điều đó ngược với lời chúng ta giao ước! Phu nhân muốn tẩy rửa những lời kết tội và biến chính tôi lại là kẻ ác phạm. Tôi van phu nhân, xin người hãy tha cho lòng tôi đang bị giày vò tan nát vì hổ thẹn và hối hận.

MINFO (*nắm lấy tay Fécđinăng*) - Hoặc ngay bây giờ, hoặc không bao giờ nữa! Người con gái cương nghị trong tôi đã chịu đựng quá lâu rồi. Bây giờ là lúc anh phải cảm thấu sức nặng của những giọt nước mắt em. (*Giọng rất dịu dàng*) - Anh Vante, anh hãy nghe em... Có một người con gái khốn khổ... không sức nào cưỡng được, chạy đến cùng anh, ghì chặt lấy anh, lòng chứa chất một tình yêu cháy bỏng, một tình yêu không bao giờ cạn, thì anh Vante của em... anh còn nói làm chi hai tiếng "đanh dự" lạnh ngắt như băng... Người con gái khốn khổ này đã ngã gục trong nhục nhã... ngấy chán ê chề tội lỗi... nay kiêu hãnh đứng lên theo tiếng gọi của đức hạnh, đến gieo mình vào cánh tay anh (*ôm ghì lấy Fécđinăng, giọng van nài và trang nghiêm*) - người ấy muốn anh cứu vớt... xin anh đưa tay dịu dặt trở lại thiên đường, hoặc là... (*quay mặt đi, giọng âm trầm run rẩy*) - phải cúi đầu tuân theo tiếng gọi khủng khiếp của tuyệt vọng, để trốn thoát khỏi hình ảnh của anh, nó lại đâm đầu xuống một vực thẳm tội lỗi còn ghê tởm hơn trước...

FÉCĐINĂNG (*dứt ra khỏi cánh tay Minfo, hết sức đau đớn*) - Không, không, có Chúa anh linh! Tôi không thể nào chịu nổi nữa... Thưa phu nhân, tôi cần phải... Lòng ta nặng nề như có cả trời đất đè lên... Thưa phu nhân, tôi cần phải thú thật với phu nhân một...

MINFO (*lùi xa như trốn chạy*) - Đừng nói trong lúc này... đừng nói trong lúc này... Nhân danh tất cả những gì thiêng liêng nhất, xin đừng nói ra trong giây phút ghê sợ này, khi trái tim tan nát của ta như có nghìn mũi dao đâm. Chàng sẽ nói ra sự sống hay là cái chết đây. Ta không dám nghe... Ta không muốn nghe...

FÉCĐINĂNG - Thưa phu nhân, tôi cần phải nói. Những lời tôi sắp nói đây sẽ giảm nhẹ tội lỗi của tôi, và sẽ là một lời xin lỗi chân thành về thái độ tôi vừa rồi... Tôi đã hiểu lầm phu nhân... Tôi vẫn mong... tôi vẫn ước ao được thấy phu nhân là người đáng cho tôi khinh bỉ. Tôi quyết chí đến đây sỉ nhục phu nhân, khiến phu nhân phải thù ghét tôi... Nếu ý định của tôi mà thực hiện được thì có lẽ đã là phúc cho cả hai chúng ta! (*Ngừng lại, rồi tiếp tục, nói nhỏ và rút rè*). - Tôi yêu; - thưa phu nhân - tôi yêu một cô gái bình dân... tôi yêu Luyđơ Minle, con gái một người nhạc sĩ nghèo (*Minfo quay mặt đi, mặt nhợt nhạt*) - Tôi biết rằng tôi tự gieo mình xuống vực sâu. Nhưng dù sự khôn ngoan khiến lòng say mê phải cảm lạnh, thì trách nhiệm lại càng cất cao tiếng nói. - Tôi là kẻ gây nên tội. Chính tôi là kẻ đầu tiên đã phá hủy sự bình yên ngàn thơ của Luyđơ. Chính là tôi đã ru ngủ Luyđơ bằng những hi vọng hão huyền. Chính là tôi đã phản trắc nộp trái tim Luyđơ cho nỗi mê say cuồng nhiệt... Chắc phu nhân sẽ nhắc cho tôi nhớ đến địa vị của tôi, gia thế của tôi, và những nguyên tắc của cha tôi... Nhưng mà tôi yêu. Lễ thói xã hội càng hạ thấp thiên tính con người xuống thì hi vọng của tôi lại càng lớn lên. Ý chí của tôi đương đầu với mọi thiên kiến xã hội. Để rồi xem ai sẽ chiến thắng - lễ thói thời trang sẽ thắng hay nhân tính con người sẽ thắng!

Khi Fécdinăng nói, Minfo lùi dần đến tận góc phòng, hai tay ôm mặt. Fécdinăng lại gần nàng.

Phu nhân có điều gì muốn nói cùng tôi chăng?

MINFO (*mặt lộ vẻ đau đớn dữ dội*) - Không, thưa ngài Fôn Vante, tôi không có điều gì nói với ông nữa, ngoài một điều này: ông tự hại ông, ông hại tôi, và ông còn hại thêm một người thứ ba nữa.

FÉCĐINĂNG - Một người thứ ba?

MINFO - Chúng ta không thể nào cùng sống hạnh phúc với nhau. Chắc chắn rồi chúng ta đến phải làm vật hi sinh cho sự hấp tấp của cha ông mất thôi! Mà tôi thì tôi sẽ không bao giờ chiếm được trái tim của người bị cưỡng bức phải kết hôn với tôi.

FÉCĐINĂNG - Phu nhân nói sao? Cưỡng bức? Cưỡng bức tôi kết hôn? Bà có thể đón nhận một bàn tay không mang theo trái tim chẳng? Bà nữ cướp đi của một thiếu nữ cả vũ trụ của nàng, đó là người con trai mà nàng yêu sao? Thưa phu nhân, vừa mới đây phu nhân còn là một người con gái của nước Anh ngang tàng và đáng kính phục, phu nhân nữ làm như vậy được sao?

MINFO - Vâng, vì tôi phải làm như vậy, (*mạnh mẽ và trang nghiêm*) - Lòng say mê của tôi có thể lùi bước cho sự ân cần của tôi đối với ông... Nhưng danh dự của tôi thì không thể lùi. Sự kết hợp của chúng ta đang là câu chuyện truyền khẩu trong cả xứ này. Tất cả mọi cặp mắt, tất cả mọi mũi tên cười nhạo đang chĩa thẳng vào tôi. Nếu một kẻ thần hạ của Hoàng thân lại dám cự tuyệt tôi, thì cái nhục này muôn đời không rửa sạch. Ông đi mà kêu van cha ông! Ông cứ việc ra sức mà chống cự! Còn tôi thì tôi sẽ không từ một thủ đoạn nào đâu!

*Minfo đi nhanh vào buồng trong. Fécđinăng cảm
lặng, đứng sững một lát, rồi chạy vụt ra cửa.*

CẢNH 4

Một gian buồng trong nhà nhạc sĩ Minle

MINLE (*chạy vội vào*) - Tôi đã bảo ngay từ trước, có sai đâu!

LUYDƠ (*lo lắng chạy lại*) - Có việc gì thế cha?

MINLE (*tổng lộn như điên*) - Đưa cho tao bộ lễ phục nhanh lên... Tao phải nhanh chân hơn nó mới được... Lấy cả cái áo lót trắng nữa... Tao đã biết rồi câu chuyện sẽ xoay ra thế nào mà!

LUYDƠ - Lay Chúa... Nhưng mà có chuyện gì thế?

BÀ MINLE - Có chuyện gì thế? Có việc gì thế ông.

MINLE (*ném bộ tóc giả*) - Đem ngay đến hiệu cắt tóc sửa lại cho ta!... Có chuyện gì à? (*Soi gương*) - Sao mà râu lại dài ra đến một ngón tay thế này rồi!... Còn phải hỏi à! Mụ muốn nó là việc gì nào? Ma quỷ sống xích ra rồi đấy! Cầu cho sét đánh chết mụ đi!

BÀ MINLE - Đấy, đấy! Lại đổ tất cả lên đầu tôi rồi!

MINLE - Đổ lên đầu mụ à? Quân ngổ lêu mách lẻo! Không đổ lên đầu mụ thì đổ lên đầu ai? Sáng nay lúc cái thằng Đồng lí quỷ bắt ấy đến đây, ta đã nói gì? Thằng Vuôm đi kháo chuyện âm lên rồi.

BÀ MINLE - Ôi dào! Ông làm sao biết được?

MINLE - Làm sao biết được à? Ngoài cửa kia kia, có một tên thủ hạ của Tể tướng đang tìm hỏi ông nhạc sĩ!

LUYDƠ - Tôi chết đây.

MINLE - Cả mày, với cặp mắt tím đừng quên nhau⁽¹⁾ ấy nữa! (*cười đầy ngạo mạn*) - Phương ngôn nói thực không sai: "Ma quỷ đến để trừng vào nhà nào, thì nhà ấy sinh ra một đứa con gái đẹp!". Bây giờ thì nó đúng vào nhà này rồi!

BÀ MINLE - Nhưng sao ông biết đấy là chuyện con Luydơ? Biết đâu không phải là người ta đã tiến dẫn ông cho Hoàng thân? Có lẽ Hoàng thân cần tìm ông vào ban nhạc.

MINLE (*nắm lấy gậy*) - Lửa địa ngục⁽²⁾ thiêu chết mụ đi! Hừ, ban nhạc... Người ta sẽ lập một ban nhạc quái gở để cho mụ, con mụ mới kia ạ, cho mụ khóc theo giọng nữ cao còn cái miệng như đòn của ta thì thay đàn contrebasse! (*gào mình xuống ghế*) - Trời đất ơi!

⁽¹⁾ Một loài hoa tím biếc, tượng trưng cho lòng chung thủy.

⁽²⁾ Nguyên văn: "Mưa diêm sinh ở Sodome". Theo Kinh thánh, Chúa đã cho lửa diêm sinh từ trên trời mưa xuống thiêu hủy Sodome và Ganeornhe, hai thành thị tội lỗi ô uế ngày xưa.

LUYDƠ (*ngồi xuống, mặt nhợt nhạt*) - Mẹ ơi, cha đi, sao bỗng nhiên con thấy run sợ thế này?!

MINLE (*đứng vụt dậy*) - Được, cứ để cái thằng đi quấy hôi bôi nhọ ấy vác mặt đến đây một lần nữa đi! Tao mà tóm được nó... dù ở trần gian này hay ở đâu đâu... mà tao không băm vằm linh hồn và thể xác nó ra, mà tao không khắc lên da thịt nó cả mười điều răn của Chúa, cả sách thánh tiên tri, cho xác thịt của nó thâm tím cho đến ngày Tận thế cũng chưa khỏi, thì tao...

BÀ MINLE - Được, được, ông cứ việc chửi rửa đi, ông cứ việc nổi khùng lên đi! Ông làm như thế thì đuổi được ma quỷ đi đấy! Lạy Chúa tôi, xin cứu chúng tôi! Làm thế nào bây giờ? Tìm cách nào bây giờ? Kia! Ông nói đi chứ, ông Minle ơi! (*vừa khóc rống lên vừa chạy khắp phòng*).

MINLE - Ta sẽ đi tìm Tể tướng ngay bây giờ! Ta sẽ nói trước... Ta sẽ tố cáo hết mọi việc... Mụ biết chuyện trước ta, đáng lẽ mụ phải nói cho ta biết ngay. Đáng lẽ ta còn kịp khuyên bảo con bé cho nó nghe ra. Nhưng mà không, lại muốn lén lút làm mối làm manh, mụ lại muốn khuấy đục nước lên để hồng kiếm lời kia. Mụ lại đổ thêm dầu vào lửa kia. Bây giờ thì chúng nó trả công làm mối cho mụ đấy! Mụ ở lại đây mà lấy công! Còn ta thì ta sẽ mang con gái ta đi khỏi cái nước này.

CẢNH 5

Fécđinăng sợ hãi chạy vào, hai thớ đồn dập

FÉCĐINĂNG - Cha tôi có đến đây không?

LUYDƠ (*đứng bật dậy kinh hãi*) - Cha của anh! Trời ơi!

BÀ MINLE - Tể tướng! Thôi chết chúng tôi rồi!

MINLE (*cười cay đắng*) - Ngợi khen Chúa, xin ngợi khen Chúa. Đã sung sướng chưa?

FÉCĐINĂNG (*chạy lại ôm chặt Luyđơ*) - Em là của anh, dù thiên đường địa ngục có chen vào giữa chúng ta.

LUYĐƠ - Ấn tử hình của ta đã kí rồi! Anh nói đi... Anh vừa nhắc đến một cái tên ghê sợ... cha anh.

FÉCĐINĂNG - Không, không có gì đâu. Con kinh hoảng đã qua rồi. Anh lại có em đây rồi! Em lại có anh đây rồi! Ôi, em để cho anh dựa đầu trên ngực em đây mà lấy lại hơi sức một chút! Thật là một giờ phút ghê gớm.

LUYĐƠ - Anh nói đến giờ phút nào vậy? Anh nói đi, anh đang giết em!

FÉCĐINĂNG (*lùi lại, chăm chăm nhìn Luyđơ*) - Trong giây phút vừa qua, đã có một con người xa lạ nhảy vào ngăn cách em và trái tim anh... có một giây phút mà tình yêu của anh đã nhạt đi trước lương tâm của anh, mà em Luyđơ thương yêu không còn là tất cả đối với anh nữa.

Luyđơ khuỵu xuống ghế, hai tay ôm mặt, Fécđinăng chạy tới, ngừng lại, đứng sững trước mặt Luyđơ. Rồi quay đi, rất xúc động.

Không, không, không thể được! Thừa phụ nhân, bà đòi hỏi nhiều quá! Tôi không thể hi sinh người thiếu nữ trắng trong này được. Không, không, thể có Chúa hằng sống, tôi không thể nào làm thương tổn lời thề của tôi được, lời thề mà tôi thấy bật ra từ cặp mắt trắng trẻo này, lời thề còn vang động hơn cả tiếng sấm trên trời! Phụ nhân hãy nhìn đây! Hãy nhìn đây, hỏi người cha cú diều⁽¹⁾. Ta phải bóp cổ đấng thiên thần này sao? Ta phải thổi lửa địa ngục vào lồng ngực thiên đường này sao? (*Quay lại với Luyđơ, mạnh mẽ và kiên quyết*) - Ta muốn đưa nàng đến trước toà đấng Phán xét tối cao, và bắt Chúa phải trả lời ta; tình yêu của ta là tội ác chăng? (*nắm tay Luyđơ, đỡ nàng đứng dậy*) - Nào, em yêu dấu của anh, em hãy can đảm lên! Em là người chiến thắng. Anh đã chiến thắng một trận đáng sợ nhất, anh đã trở về cùng em đây!

⁽¹⁾ Chỉ Tế tướng.

LUYĐƠ - Không, không, anh đừng giấu em nữa. Anh hãy đọc lời tuyên án khủng khiếp ấy đi! Anh vừa nói đến cha anh! Anh vừa nói đến phu nhân... Hơi gió lạnh ngắt của cái chết đang trùm lên ta!... Người ta đồn rằng bà ta sắp kết hôn...

FÉCĐINĂNG - Tội nghiệp em tôi! Kết hôn với anh.

LUYĐƠ (*sau một lát ngừng lặng giọng run rẩy và trầm xuống, mặt bình tĩnh một cách ghê sợ*) - Thế thì tôi còn phải sợ gì nữa? Cha già của tôi đây vẫn thường khuyên bảo tôi... mà tôi có chịu nghe cha tôi bao giờ đâu... (*Ngừng lặng, gieo mình vào lòng Minle, nước mắt khóc*) - Cha ơi, con gái cha đã trở về với cha đây! Cha tha tội cho con, nào con có biết đâu, giấc mơ thì tươi đẹp... mà bây giờ tỉnh dậy thì ghê sợ vô cùng.

MINLE - Luyđơ! Luyđơ! Trời đất ơi, con tôi ngất đi rồi! Con ơi, con gái khốn khổ của cha! Xin Chúa nguyên rửa kẻ đã quyến rũ con tôi! Xin Chúa nguyên rửa con mù đàn bà đã làm mọi giới cho nó hại con tôi!

BÀ MINLE (*kêu khóc gục xuống người Luyđơ*) - Con ơi, mẹ có đáng phải chịu nguyên rửa như thế này không? Tôi cầu Chúa tha tội cho Nam tước! Con cừ non này đã làm gì ông để đến nỗi ông muốn sát hại nó thế này?

FÉCĐINĂNG (*lùi bật ra, giọng rất kiên quyết*) - Nhưng ta muốn phá tan những âm mưu này. Ta sẽ đập tan xiềng xích của mọi thiên kiến. Ta, được lựa chọn tự do như một người xứng đáng với danh hiệu con người, để cho những linh hồn sâu bọ của chúng nó phải choáng váng rụng rời trước tình yêu cao cả của ta! (*Định đi*).

LUYĐƠ (*run rẩy đứng lên với theo Fécdinăng*) - Ở lại! Ở lại! Anh đi đâu? Mẹ ơi, cha ơi, anh ấy bỏ chúng ta trong giờ phút ghê sợ này!...

BÀ MINLE (*chạy theo giữ Fécdinăng lại*) - Tể tướng sắp đến... Người sẽ hành hạ con tôi... người sẽ hành hạ chúng tôi... mà ông định bỏ chúng tôi ư, ông Vante?

MINLE (*cười giận dữ*) - Bỏ mà đi! Dĩ nhiên! sao lại không nhỉ! Ở lại đây làm gì? Con ta có còn gì để hiến cho ông ta nữa đâu? (*Một tay*

nắm Luyđơ, một tay nắm Fécđinăng) - Hãy chờ một chút, thưa ngài! Ngài muốn ra khỏi nhà tôi thì phải bước qua cái xác này đã... Nếu mày không phải là một thằng khốn kiếp, thì mày hãy ở lại đây đợi cha mày đã! Đồ lường đảo! Hãy kể cho cha mày biết mày đã dùng cách nào để len lỏi vào trái tim con ta... Nếu không thì... thế có Chúa làm chứng... (*Dữ dội đẩy con vào tay Fécđinăng*) - Đây, mày hãy chà đạp lên con sâu yếu đuối rên xiết này đi đã, hãy chà đạp lên cái kẻ vì yêu mày mà chịu nhục nhã này đi đã.

FÉCĐINĂNG (*trở lại, đi đi lại lại, rất suy nghĩ*) - Đã hẳn rồi, quyền uy của Tể tướng rất mạnh... Quyền làm cha cũng là một tiếng có sức vang xa... mà tội ác có thể núp bóng và đi xa... đi rất xa! Nhưng chỉ tình yêu là đi tới được tận cùng... Nào Luyđơ ơi! Em hãy đặt tay em vào tay anh. (*Nắm chặt tay Luyđơ*) - Giống như ta cầu xin Chúa đừng bỏ ta trong giờ phút ta thở hơi cuối cùng, ta thề rằng cái giờ phút chia rẽ hai bàn tay này cũng sẽ là giờ phút cắt đứt mọi sợi dây ràng buộc ta với thế gian.

LUYĐƠ - Em sợ! Anh đừng nhìn em như vậy! Sao môi anh run rẩy thế kia! Mắt anh long lên khủng khiếp!

FÉCĐINĂNG - Không, Luyđơ! Em đừng run sợ! Những lời anh vừa nói ra khỏi miệng anh không phải là những lời điên dại đâu! Đó là ơn quý trọng Chúa ban. Đó là sự quyết định trong một giờ phút trọng đại, trong giờ phút ấy, chỉ có một điều gì phi thường mới làm cho lồng ngực bị đè nén đến cùng kiệt lại được thở khí trời... Anh yêu em, Luyđơ, hãy ở bên anh... Và bây giờ, chúng ta hãy đi tìm cha anh! (*Chạy ra cửa, vấp phải Tể tướng vừa vào*).

CẢNH 6

Tể tướng vào, cùng những người hầu

TỂ TƯỚNG - Nó đây rồi!

Mọi người lùi lại, kinh sợ

FÉCĐINĂNG (*lùi lại mấy bước*) - Trong ngôi nhà của sự vô tội trong trắng.

TỂ TƯỚNG - Mà ở đó có lẽ đứa con học biết vâng lời cha?

FÉCĐINĂNG - Cha cho phép con nói rõ...

TỂ TƯỚNG (*ngắt lời, hỏi Minle*) - Đây là bố, có phải không?

MINLE - Tôi là nhạc sĩ Minle.

TỂ TƯỚNG (*quay sang bà Minle*) - Còn mẹ, mẹ là mẹ?

BÀ MINLE - Than ôi, vâng, là mẹ!

FÉCĐINĂNG (*quay sang với Minle*) - Cha đưa con gái cha đi nơi khác đi... nàng sắp ngắt đi rồi.

TỂ TƯỚNG - Không cần lo hã! Để ta sẽ cho nó tỉnh lại (*với Luyđơ*) - Cô quen con trai quan Tế tướng từ bao giờ?

LUYĐƠ - Con trai quan Tế tướng là gì, tôi không hề để ý tới. Nhưng tôi có thể nói rằng anh Fécđinăng Vante đến thăm tôi từ tháng một.

FÉCĐINĂNG - ... và tỏ lòng kính yêu cô ấy.

TỂ TƯỚNG - Nó đã thề ước gì với cô chăng?

FÉCĐINĂNG - Đúng, lời thề ước trang nghiêm nhất, trước mặt Chúa, ngay vừa đây thôi.

TỂ TƯỚNG (*giận dữ với con*) - Cứ đợi đấy, rồi sẽ đến lượt mày xưng tội⁽¹⁾. (*Với Luyđơ*) Ta đợi câu trả lời.

LUYĐƠ - Anh ấy đã thề rằng anh ấy yêu tôi.

FÉCĐINĂNG - ... và sẽ mãi mãi giữ lời thề.

TỂ TƯỚNG - Tao phải ra lệnh cho mày câm đi chăng?

(*Với Luyđơ*) Cô đã nhận lời thề đó chứ?

LUYĐƠ (*giọng dịu dàng*) - Tôi cũng đã thề.

FÉCĐINĂNG (*giọng kiên quyết*) - Hôn ước đã quyết định rồi.

TỂ TƯỚNG - Ta phải quăng cái tiếng vang khó chịu này ra ngoài kia mới được - (*Ác độc với Luyđơ*) Hẳn là mỗi lần nó đều trả tiền ngay cho cô chứ?

⁽¹⁾ Nguyên văn: Hãy cứ đợi đến lúc người ta ra hiệu cho mày xưng ra những tội điển rõ của mày.

LUYDƠ (*chăm chú*) - Tôi không hiểu rõ ý câu hỏi.

TỂ TƯỚNG (*cười độc địa*) - Thật à? Có gì đâu, ta chỉ muốn nói rằng nghề nào mà chẳng có chỗ đất kiếm được lời. Ta mong rằng cô cũng không đến nỗi phải cho không chứ?... Hay là chỉ cần được ngủ với nó cũng là đủ cho cô rồi?⁽¹⁾ Thế nào?

FÉCĐINĂNG (*bật lên, điên cuồng, giận dữ*) - Ma quỷ! Ta nghe thấy gì thế này.

LUYDƠ (*với Fécdinăng, giọng tôn nghiêm và đầy bất hình*) - Thưa ông Fôn Vante, bây giờ ông được giải thoát khỏi lời thề rồi.

FÉCĐINĂNG - Thưa cha! Đức hạnh dù mặc áo rách thì đức hạnh cũng phải được kính trọng.

TỂ TƯỚNG (*Ha hả cười*) - Nực cười chưa! Người ta lại bắt kẻ làm cha phải kính trọng cái con đi của đứa con mình!

LUYDƠ (*gục xuống*) - Trời đất ơi!

FÉCĐINĂNG (*cùng một lúc với tiếng kêu của Luydơ, tuốt gươm chĩa thẳng vào Tế tướng, nhưng lại xuôi tay*) - Thưa cha, tôi nợ cha một mạng sống... bây giờ, món nợ ấy coi như trả xong rồi. (*Tra gươm vào vỏ*) Tờ văn tự ghi món nợ hiếu thảo của kẻ làm con đã bị xé nát vạt dưới chân ông rồi đó!

MINLE (*từ trước vẫn run sợ nép vào một phía xa, bây giờ lại gần, cực kì xúc động, môi run bần bật, nghiến chặt răng*) - Thưa Đức ông, đứa con là máu thịt của kẻ làm cha... xin ngài tha lỗi... gọi con là con đi, tức là tát vào mặt cha, và cái tát phải trả bằng cái tát... đó là luật lệ của chúng tôi... thưa ngài...

BÀ MINLE - Lạy Chúa, xin cứu vớt chúng tôi! Ông già cũng phát khùng rồi... Sấm sét sắp đổ lên đầu chúng tôi.

TỂ TƯỚNG (*chưa nghe rõ lời Minle*) - Thế nào, đến lượt lão già dốt gái cũng nổi nóng à? Chúng ta sẽ nói chuyện với nhau ngay đây, lão già dốt gái ạ!

⁽¹⁾ Nguyên văn: Hay chỉ cái cò súng thôi là đủ rồi.

MINLE - Thưa ngài, tên tôi là Minle, và tôi sẵn sàng chờ lệnh ngài, nếu ngài muốn nghe một bản nhạc. Nhưng mãi đêm không phải là nghề của tôi... Cung đình đã quá đủ người làm nghề đó rồi, không cần phải vờ đến những kẻ hèn mọn chúng tôi cung ứng nữa đâu, thưa ngài...

BÀ MINLE - Trời ơi, ông ơi, ông định hại vợ hại con hay sao thế này?

FÉCĐINĂNG - Thưa cha, ông đang đóng một vai kịch mà đáng lẽ không nên để cho ai chứng kiến thì hơn.

MINLE (*đến gần Tế tướng, mạnh bạo*) - Tôi xin nói to với ngài bằng thứ tiếng Đức đồng dạng dễ hiểu của chúng ta rằng... thưa Đức ông, ngài có toàn quyền trong cả nước này. Nhưng đây là nhà của tôi. Tôi sẽ xin cung kính cúi đầu tán tụng ngài nếu tôi cần phải thỉnh cầu ngài điều gì. Nhưng đối với một ông khách hung bạo thì tôi tống cổ hẳn ra khỏi cửa. Thưa ngài.

TẾ TƯỚNG (*giận tái mặt*) - Thế nào, mày nói gì? (*Đến gần Minle*).

MINLE (*hơi lùi lại*) - Tôi chỉ muốn trình bày một ý kiến, thưa ngài.

TẾ TƯỚNG (*diễn cuồng*) - A! Đồ khốn kiếp! Cái ý kiến láo xược ấy đáng để cho tao tống cổ mày vào ngục tối. Đi! Gọi nhân viên Pháp đình đến đây cho ta! (*Một vài người hầu đi ra. Tế tướng lồng lên giận dữ*) - Tống cổ thằng bố vào ngục tối, đem bêu mẹ nó và con đi lên giá nhục hình! Pháp đình sẽ cho cơn thịnh nộ của ta mượn cánh tay. Ta sẽ bắt tội xúc phạm này phải trả một giá đắt khủng khiếp. Những quân tôi đòi này lại dám lật đổ cả dự định của ta và xúi bẩy con chống lại cha à? Quân đốn mắt! Tao sẽ nghiền nát chúng mày ra, tao sẽ tuyệt diệt cả cha, cả mẹ, cả con mày, cả nòi khốn kiếp chúng mày.

FÉCĐINĂNG (*bình tĩnh và kiên quyết bước tới giữa mọi người*) - Hãy khoan nào! Đừng sợ, có tôi ở đây! (*Với Tế tướng, giọng cung kính*) - Xin cha đừng vội nóng nảy! Và nếu cha còn chút nào tự thương tiếc cha, thì xin đừng có hung bạo! Trong trái tim tôi có một nơi mà tiếng "cha" không vang tới được. Xin ông giữ mình một chút, đừng có bước tới nơi ấy.

TỂ TƯỚNG - Cảm hòng, đồ khốn! Đừng có trêu gan ta nữa!

MINLE (*như tỉnh lại sau một cơn choáng váng*) - Hãy trông nom lấy con bà! Ta sẽ đến tìm Hoàng thân... Người may trang phục riêng của Hoàng thân - Cảm tạ Chúa đã soi sáng cho ta ý nghĩ này! - Ta là thầy dạy bác ấy thôi sáo, bác ấy sẽ giúp ta kêu với Hoàng thân (*Định ra*).

TỂ TƯỚNG - Đến tìm Hoàng thân à? Mà quên rằng tao là cái ngưỡng cửa mà mày hoặc phải vượt qua trước đã, hoặc phải ngã gãy cổ? Đến tìm Hoàng thân! Đồ ngu xuẩn. Mày cứ thử xem! Nếu mày muốn làm cái thầy sống trong ngục tối, sâu một ngọn tháp dưới lòng đất, trong nơi mà đêm tối liếc mắt đưa tình với địa ngục, trong nơi mà tiếng động và ánh sáng vừa chạy đến cũng phải lập tức quay đầu trở lại, thì mày cứ việc thử xem! Đến lúc đó mày sẽ vật vã trong xiềng xích mà kêu gào than khóc rằng: khủng khiếp thay là số kiếp của ta!

CẢNH 7

Nhân viên Pháp đình vào

FÉCĐINĂNG (*chạy lại đỡ Luyđơ ngã ngất trong tay chàng*) - Luyđơ! ai giúp tôi với! cứu nàng với, nàng sợ hãi ngất đi rồi!

Minle nắm lấy gậy, đội mũ, tư thế tấn công. Bà Minle quỳ sụp xuống chân Tể tướng.

TỂ TƯỚNG (*vạch phù chương trên ngực áo, với nhân viên Pháp đình*) - Nhân danh Hoàng thân, hãy bắt chúng nó đi! Thằng kia, tránh xa con đi ấy ra! Bắt lấy nó, dù nó ngất hay nó tỉnh... Khi nào vòng sắt đeo vào cổ nó rồi, thì người ta sẽ có cách dùng đá ném cho nó tỉnh lại.

BÀ MINLE - Trăm lạy Đức ông, xin ngài thương chúng tôi! Xin ngài thương hại chúng tôi!

MINLE (*dữ dội, kéo vợ đứng lên*) - Này mẹ già! Hãy quỳ gối trước mặt Chúa, đừng quỳ gối trước mặt lũ vô lại. Đẳng nào thì ta cũng xuống ngục tối rồi.

TỂ TƯỚNG (*cẩn môi*) - Có khi mày tính lầm rồi đấy, thằng khốn kiếp! Giá treo cổ vẫn còn chỗ dành cho mày! (*Với nhân viên Pháp đình*) - Ta phải nhắc lại lệnh của ta sao?

Bọn họ xô đến

FÉCĐINĂNG (*bật dậy, ngăn giữa Luyđơ và bọn họ, dữ dội*) - Đứa nào dám tới đây? (*Cầm gương cả vỏ, chống lại*) - Đứa nào đã bán đứt cái sọ của nó khi vào làm thuê cho Pháp đình thì hãy thử động vào nàng xem! (*Với Tế tướng*) - Xin ông hãy nghĩ đến chính ông một chút. Đừng dồn ép tôi thêm nữa, ông thân sinh của tôi ạ!

TỂ TƯỚNG (*giọng dọa nạt, với nhân viên Pháp đình*) - Nếu chúng bay còn muốn giữ lấy miếng ăn, đồ hèn nhát...

Bọn họ lại xông tới Luyđơ

FÉCĐINĂNG - Thề độc có tử thần cùng tất cả mọi giống quỷ, lùi lại! Tao bảo: lùi lại! - Tôi nhắc lại một lần nữa: hãy thương tiếc lấy thân ông một chút, đừng dồn tôi đến chỗ cùng đường, cha ơi!

TỂ TƯỚNG (*sôi sục giận dữ*) - Tất cả lòng tận tụy của chúng bay chỉ có thể thôi ư, quân tôi đòi hèn mạt?

Bọn tùy tùng lại xông tới, dữ dội hơn trước

FÉCĐINĂNG - Đã phải như vậy thì (*tuốt gương đâm bị thương mấy đứa*) - Hỡi công lí, xin tha thứ cho ta.

TỂ TƯỚNG (*cuồng nộ*) - Ta muốn thử xem liệu chính ta có phải cảm thấy lưỡi gương này không! (*Nắm lấy Luyđơ, tàn nhẫn kéo nàng dậy, giao cho một tên*).

FÉCĐINĂNG (*cười cay đắng*) - Cha ơi cha! Hành vi của cha thật là một lời cay độc chửi vào mặt Chúa, vì Chúa đã lẫn, đã mù chọn tên đao phủ lỗi lạc đặt lên làm tên Tế tướng mạt hạng.

TỂ TƯỚNG - Lôi nó đi!

FÉCĐINĂNG - Cha nghe đây! Nếu nàng bị đem bêu trên giá nhục hình thì thiếu tá con trai của Tể tướng sẽ cùng đứng chịu bêu với nàng. Cha vẫn cương quyết không chuyển chẳng?

TỂ TƯỚNG - Thế thì cuộc trưng bày sẽ càng thú vị chứ sao? Nhanh lên, lôi nó đi!

FÉCĐINĂNG - Tôi sẽ dùng thanh gươm sĩ quan của tôi mà che phủ cho người thiếu nữ này. Cha vẫn cương quyết không chuyển chẳng?

TỂ TƯỚNG - Thanh gươm của mày đã học được thói quen chịu nhor nhuốc rồi đấy... Nhanh lên, đưa nó đi.

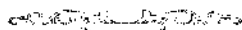
FÉCĐINĂNG (*dữ đội gạt tên quân ra, một tay ôm Luyđơ, một tay chữa mũi gươm vào nàng*) - Thà tôi đâm lưỡi gươm này qua xác vợ tôi, còn hơn nhìn nàng bị ông sỉ nhục! Cha vẫn còn cương quyết không chuyển chẳng?

TỂ TƯỚNG - Đâm đi, nếu mũi gươm của mày còn đủ nhọn!

FÉCĐINĂNG (*buông Luyđơ, ngược mắt nhìn trời, ghê gớm*) - Xin Chúa cao cả làm chứng cho tôi. Tôi đã dùng hết mọi phương tiện của con người, bây giờ tôi chỉ còn cách dùng đến một thủ đoạn của loài ma quỷ. Được, chúng mày cứ đưa nàng lên giá nhục hình đi! Trong khi đó (*thét vào tai Tể tướng*) - ta sẽ đi kể cho tất cả Hoàng cung này nghe một câu chuyện nhan đề là: người ta đã leo lên ghế Tể tướng bằng cách nào (*Ra*).

TỂ TƯỚNG (*như bị sét đánh*) - Thế là thế nào, Fécdinăng! - Buông nó ra! (*Chạy theo thiếu tá*).

HỒI BA

CẢNH I

*Một gian phòng trong lâu đài Tể tướng, Tể tướng
và Đồng lí Vuôm vào.*

TỂ TƯỚNG - Chuyện hỏng cả rồi!

VUÔM - Thưa Đức ông, việc vừa xảy ra chính là điều tôi hằng lo ngại. Bạo lực bao giờ cũng chỉ làm cho những kẻ si mê phát khùng, chứ không bao giờ khiến họ hồi tâm được.

TỂ TƯỚNG - Trước đây ta cứ đinh ninh tin chắc vào cái mưu ấy. Ta cứ nghĩ thế này: khi con bé đã bị làm ô nhục thì Fécđinăng sẽ bắt buộc phải từ chối nó, vì danh dự sĩ quan của nó.

VUÔM - Đúng lắm, đúng lắm. Nhưng muốn thế thì Luyđơ phải thật sự bị ô nhục kia.

TỂ TƯỚNG - Nhưng mà... bây giờ bình tĩnh mà nghĩ lại... đáng lẽ ta không để nó bị đồn đến nước bí như vậy. Cái điều mà nó đe dọa ta đó, chắc là không đời nào nó dám làm đâu.

VUÔM - Xin ngài chờ nghĩ như vậy. Lòng say mê khi đã nổi giận sẽ không từ bất cứ một hành vi điên rồ nào đâu. Ngài đã từng bảo tôi rằng thiếu tá chưa bao giờ tán đồng phương pháp cai trị của ngài, tôi tin như vậy. Nhưng nguyên tắc mà thiếu tá mang từ học viện về, chưa bao giờ tôi hiểu nổi. Mang những ảo mộng về tâm hồn cao cả, về sự cao quý nội tại, thì làm được trò trống gì trong một triều đình mà ở đó trí tuệ lớn lao nhất tức là biết ngáng đầu hoặc cúi đầu cho đúng lúc, cho khéo léo! Công tử còn trẻ quá, còn cuồng nhiệt quá, chưa thể ưa thích được cái con đường cong queo

và chậm chạp của cơ mưu: chỉ có những gì lớn lao và mạo hiểm mới khuấy động nổi cuồng vọng của công tử thôi.

TỂ TƯỚNG (*bức tức*) - Những nhận xét khôn ngoan đó giúp gì được cho công việc của ta?

VUÔM - Những nhận xét đó sẽ vạch ra hầu Đức ông là vết thương nằm ở đâu, và có lẽ còn vạch ra được cả phương thuốc để hàn gắn vết thương. Cái loại người tính cách như thế - xin ngài thứ lỗi - hoặc không bao giờ nên coi là kẻ tin cẩn, hoặc khiến hấn trở thành kẻ thù địch. Fécdinăng gớm ghét những thủ đoạn mà ngài đã dùng để thăng tiến. Cho đến nay, chắc chắn là chữ hiếu đã ràng buộc miệng lưỡi tên phản bội. Nếu ngài để cho công tử được có cơ hội chính đáng rũ thoát khỏi mình lòng hiếu kính đó; nếu bây giờ, bằng cách liên tiếp đánh mạnh vào đối tượng say mê của chàng, ngài để cho công tử nghĩ rằng ngài không phải là người cha nhân từ như chàng vẫn tưởng, thì khi ấy lòng trách nhiệm của kẻ yêu nước sẽ chiếm thế mạnh hơn. Có thể tính xa hơn thế nữa: chỉ riêng cái ý tưởng kì ảo muốn hiến cho công lí một cuộc hi sinh rực rỡ như vậy, theo tôi thấy, cũng đủ sức quyến rũ công tử sẵn lòng quật ngã cha mình rồi.

TỂ TƯỚNG - Vuôm, Vuôm, người đang dẫn ta đến bên bờ vực thẳm khủng khiếp đó!

VUÔM - Ngược lại, thưa Đức ông, chính là tôi muốn đưa ngài lánh xa cái vực thẳm đó. Ngài cho phép tôi được nói thẳng chứ ạ?

TỂ TƯỚNG (*ngồi xuống*) - Được, cứ nói tất, như một tên mặt kiếp nói thẳng với người đồng cảnh mặt kiếp của mình vậy.

VUÔM - Vậy xin lỗi ngài... Nếu tôi không lầm, thì ngài làm nên Tế tướng hoàn hảo là nhờ cái tài vận động mềm dẻo ở chốn cung đình của ngài. Sao Ngài lại không kí thác cả người cha trong ngài cho cái nghệ thuật ngoại giao đó? Tôi vẫn chưa quên rằng xưa kia, với một vẻ mặt chân thành biết bao, ngài đã mời vị Tế tướng trước ngài dự một canh bài, và suốt nửa đêm đã cùng hấn thăm thiết cạn từng chén rượu Buôcgônơ - chính vào cái đêm mà một

quả mình mãnh liệt bố trí sẵn đã y kế nổ ra để con người thật thà đó hấn tung lên trời... Thế thì sao ngài lại ra mặt cừu địch với công tử? Đáng lẽ đừng bao giờ nên để cho chàng biết rằng ngài đã thấy rõ chuyện yêu đương của chàng. Đáng lẽ ngài nên mưu tính chỉ phá vỡ câu chuyện ở riêng phía cô ả, mà tấm lòng công tử ngài vẫn giữ được vẹn toàn. Đáng lẽ ngài nên là viên tướng khôn khéo đã tránh tấn công kẻ địch vào giữa trung tâm, mà chỉ gieo rắc sự chia rẽ vào hàng ngũ của họ.

TỂ TƯỚNG - Dùng cách nào mà đạt tới mục đích ấy mới được chứ?

VUÔM - Dùng cách đơn giản nhất, lạy Chúa... Mà vấn bài chưa đến nỗi thua không gỡ được đâu. Ít nhất là trong một thời gian nữa, xin ngài đừng ra mặt kẻ làm cha vợ. Xin ngài đừng tìm cách độ sức với một lòng say mê mà sức chống đối nào cũng sẽ chỉ khiến cho nó càng thêm mãnh liệt... xin ngài cứ giao phó công việc cho tôi, tôi sẽ ủ cho nở ra ngay trong ngọn lửa say mê đó một con sâu, một thẳng Vuôm⁽¹⁾ đục khoét nó, huỷ hoại nó.

TỂ TƯỚNG - Ta tò mò muốn biết người mưu tính thế nào.

VUÔM - Hoặc là tôi bắt mạch lòng người rất kém, hoặc là máu ghen nơi thiếu tá cũng cuồng nhiệt khủng khiếp như tình yêu. Xin ngài hãy sắp đặt cách nào khiến thiếu tá phải nghi ngờ cô bé, việc dù đáng tin hay không, không quan trọng. Chỉ cần một hạt men là đủ làm cho cả đồng bột lên mốc đều bị tiêu huỷ đi.

TỂ TƯỚNG - Nhưng tìm đâu ra hạt men ấy được?

VUÔM - Điều cốt tử chính là ở chỗ này đây. Trước hết, xin Đức ông cho tôi biết sự khước từ của thiếu tá tai hại đối với Đức ông thế nào? Việc dẹp cái câu chuyện cô bé thường dân kia và việc nhân duyên của công tử với phu nhân Minfo quan trọng tới mức nào?

TỂ TƯỚNG - Người lại còn phải hỏi sao, Vuôm? Mọi ảnh hưởng của ta trong triều sẽ bị nguy khốn nếu cuộc hôn nhân với phu nhân Minfo bị thất bại. Nếu ta cưỡng bức thiếu tá thì chính cái đầu ta đây bị đe dọa.

⁽¹⁾ Vuôm (Wurm) trong tiếng Đức nghĩa là "con sâu".

VUÔM (*đắc ý*) - Bây giờ xin ngài ra ơn mà nghe tôi đây! Ta sẽ dùng mưu mà lung lạc thiếu tá. Còn đối với cô bé, thì ta sẽ dùng quyền lực, sẽ dùng đến tất cả mọi quyền lực của ngài. Ta sẽ đọc cho cô bé viết một lá thư tình gửi cho một anh chàng thứ ba bịa đặt nào đó, và ta sẽ dùng cách khéo léo cho bức thư đó lọt vào tay thiếu tá.

TỂ TƯỚNG - Mưu mẹo điên rồ! Người làm như con bé sẵn sàng ký ngay bản án tử hình của nó bằng cách viết bức thư ấy!

VUÔM - Chắc chắn cô ta sẽ buộc lòng phải làm thế, nếu ngài để cho tôi được toàn quyền hành động. Tôi thấu hiểu cái trái tim nhỏ bé dễ xúc động ấy lắm. Cô ta chỉ có hai chỗ yếu, mà chúng ta có thể tấn công vào lương tâm cô ta: cha cô và thiếu tá. Thiếu tá thì ta không hòng làm gì được rồi, nhân thế ta lại càng tha hồ tự do mà đối phó với lão nhạc sĩ.

TỂ TƯỚNG - Chẳng hạn bằng cách nào?

VUÔM - Căn cứ vào những chuyện xảy ra ở nhà cô bé mà Đức ông đã kể lại, thì không còn gì tiện hơn là uy hiếp lão già ấy bằng cái án đại hình. Cá nhân của bậc sủng thần và của vị Chương án đại thần khác nào là cái bóng của đấng kim thượng. Lãng nhục người này, tức là xúc phạm đến chính Hoàng thân. Ít nhất thì tôi cũng có thể dùng con ngoáo ộp thần tình đó mà bắt lão già tội nghiệp ấy dù là cái lỗ kim cũng phải cố mà chui lọt qua.

TỂ TƯỚNG - Nhưng dù sao cũng không được làm to chuyện quá đấy.

VUÔM - Không đời nào... Chúng ta sẽ không đi xa quá cái mức cần thiết đủ uy hiếp và khiến gia đình nó hết đất cựa quậy. Vậy ta sẽ bí mật giam lão nhạc sĩ lại... Để khiến cho tình thế càng thêm về nguy kịch, ta lại bắt luôn cả con mụ nữa... Ta sẽ gọi đến tội đại nghịch, đến đoạn đầu đài, đến hãm cầm cố chung thân, và coi bức thư mà cô bé phải viết đó là điều kiện duy nhất để ta thả ông bố.

TỂ TƯỚNG - Khá lắm! Khá lắm! Ta hiểu rồi.

VUÔM - Cô bé rất kính yêu cha, tôi có thể nói là yêu nồng nàn nữa. Mạng sống, hoặc ít nhất là tự do của cha cô bị đe dọa... Cô ta bị lương tâm cắn dứt rằng chính cô ta là nguyên do của tất cả tai

hoạ... lại thấy rõ rằng không thể nào lấy được thiếu tá... Cuối cùng là sự hoảng loạn của đầu óc cô ta - việc này tôi xin đảm nhiệm - thế là mưu kế chắc chắn sẽ thành công... Cô bé thế nào cũng mắc vào tròng thôi.

TÊ TƯỚNG - Nhưng còn con ta? Chẳng lẽ nó lại không nghe phong thanh ngay được câu chuyện sao? Nó lại sẽ chẳng càng thêm tức giận ư?

VUÔM - Xin Đức ông cứ để mặc tôi lo việc ấy. Ông bố và bà mẹ sẽ không được thả ra trước khi họ phải thề độc trên sách thánh kinh rằng sẽ giữ kín hoàn toàn câu chuyện và sẽ làm chứng thật cho việc giả mạo này.

TÊ TƯỚNG - Thề thốt thì là cái quái gì, thằng ngốc!

VUÔM - Đối với chúng ta thì không là cái gì thật, thưa Đức ông! Nhưng đối với loại người như họ thì lại là tất cả. Rồi ngài sẽ thấy rằng, bằng cách đó chúng ta sẽ đạt mục đích một cách toàn diện như thế nào. Cô bé vừa mất tình yêu của thiếu tá, vừa mất cả tiếng tốt. Ông bố và bà mẹ sẽ đành ngoan ngoãn chịu ép một bề, mà sau khi đã trải qua những chuyện rủi ro đó rồi, họ sẽ thấy rằng tôi đây chính là đã tỏ lòng thương xót mà trả lại danh dự cho cô con gái khi tôi ngỏ lời hỏi cô ta.

TÊ TƯỚNG (*vừa cười vừa lắc đầu*) - Phải rồi, phải rồi! thằng quý, ta xin chịu thua người, tên đốn mạt. Một mạng lưới mưu ma kế quỷ, đồ đệ đã vượt cả sự phụ rồi đó... Và vấn đề bây giờ là tìm xem bức thư sẽ phải gửi cho ai đây. Ai là kẻ ta phải chọn để làm mất danh dự của con bé đây?

VUÔM - Cần thiết một người mà sự quyết định của công tử sẽ làm cho hoặc là được thì được cả, hoặc là ngã thì tay không.

TÊ TƯỚNG (*sau một phút suy nghĩ*) - Ta thấy chỉ có Thị vệ trưởng.

VUÔM (*nhún vai*) - Nếu tôi là Luyđơ Minle thì quả thật tôi thấy không thể nào ưa được ông ta.

TÊ TƯỚNG - Sao lại không? Kì lạ nhỉ! Một cái tủ áo lông lầy này! Mùi nước hoa bách hương và mùi xạ hương thơm nức này! Mỗi

câu nói ngớ ngẩn đã có ngay một nắm tiền vàng kèm theo này!... Tất cả những thứ đó lại không đủ sức mê hoặc nổi tính đành hanh của một con diêm tiện dân ư? Này bạn thân mến ạ, lòng ghen tuông không hề biết suy xét cẩn thận quá như vậy đâu! Ta sai người đi báo cho Thị vệ trưởng biết đây (*Hấn rung chuông*).

VUÔM - Trong khi Đức ông định đoạt công việc với ngài Thị vệ trưởng và việc bắt giam lão nhạc sĩ, thì tôi xin đi thảo bức thư tình.

TỂ TƯỚNG (*đến bàn viết*) - Thảo xong thư, người đưa cho ta đọc ngay. (*Vuôm ra. Tế tướng ngồi viết. Một người hầu vào. Tế tướng đứng dậy, đưa cho hắn một tờ giấy*) - Đưa ngay lệnh bắt giam này cho Pháp đình. Sai một tên khác đến tìm Thị vệ trưởng và mời ngài đến đây cho ta.

NGƯỜI HẦU - Vừa đúng xe ngựa của ngài Thị vệ trưởng tới đổ trước cửa.

TỂ TƯỚNG - Thế thì hay quá! Người nhớ căn dặn rằng việc bắt giam phải hết sức kín tiếng và chu đáo. Ta không muốn câu chuyện vỡ lở ra.

NGƯỜI HẦU - Xin tuân lệnh.

TỂ TƯỚNG - Người hiểu rõ chứ? Mọi việc phải giữ cho hết sức lặng lẽ.

NGƯỜI HẦU - Bẩm Đức ông, tôi hiểu rồi (*Ra*).

CẢNH 2

Thị vệ trưởng vào

THỊ VỆ TRƯỞNG (*hấp tấp*) - Tôi chỉ tạt qua thôi, bạn rất thân mến ạ! Ngài có được khỏe không? Có thư thái không? Tối hôm nay chúng ta sẽ được xem vở đại nhạc kịch Dido⁽¹⁾. Một trận pháo hoa rất tưng bừng đấy. Chúng ta sẽ được xem cả một đô thành cháy rực... Ngài cũng đến xem đám cháy chứ? Thế nào?

⁽¹⁾ Dido: Vở nhạc kịch của nhạc sĩ Anh Metastasio. Lặp kịch chính của vở nhạc kịch này miêu tả một đám cháy lớn ở thành Carthage.

TỂ TƯỚNG - Cái đám cháy ngay trong nhà tôi đây cũng thừa đủ rồi. Đám cháy đó đang đe dọa thiêu sạch cả vinh hoa phú quý của tôi đây này! Ngài đến đúng lúc quá, ngài Thị vệ trưởng thân mến ạ, tôi đang cần ngài giúp ý kiến cho tôi về một công việc khẩn cấp, một công việc sẽ khiến cả hai chúng ta tăng thêm quyền thế, hoặc là khuynh gia bại sản. Mời ngài ngồi.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ngài đừng dọa tôi thế đi, ông bạn rất thân mến ời.

TỂ TƯỚNG - Tôi xin nhắc lại: hoặc là tăng thêm quyền thế cho cả hai chúng ta, hoặc là cả hai chúng ta phải khuynh gia bại sản. Ngài đã rõ kế hoạch của tôi về việc thiêu tá và phu nhân Minfo. Ngài cũng lại đã hiểu rằng những kế hoạch đó cần thiết đến thế nào để bảo đảm cho hạnh phúc của cả hai chúng ta. Nhưng mà tất cả có lẽ đến chỗ sụp mất thôi, Kabơ ạ. Fécđinăng nó không ưng thuận.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Không ưng thuận... không ưng thuận... Thế mà tôi lại đi báo tin cho toàn thành biết cả rồi! Cuộc hôn nhân ấy đang là câu chuyện đầu lưỡi của mọi người đấy.

TỂ TƯỚNG - Thế thì trước mắt mọi người, ngài không khỏi biến thành một thằng bố phược mất thôi. Fécđinăng yêu một người khác.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ngài nói đùa! Chẳng lẽ đó cũng kể là một trở ngại được sao?

TỂ TƯỚNG - Vâng, đối với cái đầu óc điên rồ và bướng bỉnh của thằng con tôi, thì đó chính là một trở ngại khó vượt nhất.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Chẳng lẽ công tử lại điên rồ đến nỗi gạt bỏ cả hạnh phúc sao? Hả ngài?

TỂ TƯỚNG - Ngài cứ thử đi hỏi nó và nghe nó trả lời xem!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Nhưng mà... lạy Chúa tôi! Công tử sẽ trả lời như thế nào được hả trời?

TỂ TƯỚNG - Nó sẽ trả lời rằng nó muốn vạch ra cho mọi người biết cái tội ác chúng ta đã phạm để giành lấy quyền thế, rằng nó muốn tố cáo những thư tín và những giấy tờ giả của chúng ta... rằng nó muốn nộp chúng ta cho đao phủ. Đấy, nó sẽ trả lời như vậy.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ngài điên hay sao thế?

TỂ TƯỚNG - Nó đã trả lời tôi như vậy đấy. Tôi đã phải chịu hạ mình xuống, tôi đã phải nhẫn nhục hết sức mới giữ được nó. Ngài thấy thế nào?

THỊ VỆ TRƯỞNG (*dờ mắt*) - Đầu óc tôi loạn lên mất rồi.

TỂ TƯỚNG - Nếu chỉ có thế thôi, thì cũng chưa đến nỗi nào. Nhưng cùng lúc đó, mật thám của tôi lại báo tin rằng viên ngự tửu quan Fôn Bock đang sửa soạn cầu hôn với phu nhân Minfo.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ngài làm tôi phát điên lên mất! Ngài vừa nói đến ai thế? Fôn Bock ư? Ngài lại không biết rằng nó là tử thù của tôi ư? Mà ngài có biết vì sao chúng tôi lại là tử thù của nhau không?

TỂ TƯỚNG - Đây là lần đầu tiên của tôi nghe nói đến chuyện này.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Bạn rất thân mến ạ, ngài sẽ được biết ngay tức khắc đây, và ngài sẽ phải điên tiết lên cho mà xem. Ngài còn nhớ cái buổi dạ hội trong triều - cách đây hai mươi mốt năm rồi - cái buổi dạ hội mà người ta nhảy điệu Ảng-lê đầu tiên ấy mà, cái bữa mà những giọt nến nóng bỏng trên chiếc đèn treo cứ nhỏ giọt lên bộ áo khiêu vũ cải trang của Bá tước Mesum ấy mà... Lạy chúa tôi, chắc ngài không thể quên được chứ?

TỂ TƯỚNG - Ai mà quên được những ấn tượng mạnh mẽ như vậy?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Có thể chứ. Hôm ấy công chúa Amélie nhảy say sưa đến nỗi tuột mất một sợi nịt đùi. Tất nhiên là mọi người náo động cả lên. Fôn Bock và tôi - hồi ấy cả hai mới chỉ là lính hầu phòng - hai đứa liền bò khắp phòng khiêu vũ cố tìm sợi nịt. Cuối cùng, chính tôi phát hiện ra nó... Fôn Bock nhận thấy thế... hắn liền nhảy xổ tới cướp ngay mất sợi nịt trên tay tôi, ngài tính! Hắn đem dâng ngay cho công chúa, và thế là hắn ranh mãnh phồng tay trên mặt của tôi cầu chúc tụng đã nhắm sẵn từ trước. Đấy! Xem ngài nghĩ thế nào nào?

TỂ TƯỚNG - Thằng láo xược!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Nó ăn cắp lời khen đáng lẽ tôi được hưởng. Suýt nữa thì tôi ngắt đi! Thật là nham hiểm chưa từng thấy! Cuối cùng, tôi cố trấn tĩnh lại gần công chúa và thưa rằng: Kính bầm công chúa, Fôn Bock đã có phúc được dâng lên Người sợi nịt của Người, nhưng cái kẻ đã phát hiện ra nó đầu tiên này thì lại chỉ đành im thin thít mà hưởng phúc lộc trong thâm tâm mình vậy.

TỂ TƯỚNG - Tuyệt quá, ngài Thị vệ trưởng ạ! Tuyệt một cách phi thường!

THỊ VỆ TRƯỞNG - ... Đành im thin thít mà hưởng trong thâm tâm. Nhưng tôi oán cái thằng Fôn Bock cho đến tận ngày Phán xét cuối cùng. Đồ nịnh thần bẩn thỉu! Nào phải chỉ có thế thôi đâu! Cái lúc cả hai đứa chúng tôi trông thấy sợi nịt, bỏ đến vỗ lấy nó, thì Fôn Bock quệt sạch mất cả lớp phấn phủ bên phải bộ tóc giả của tôi, làm cho tôi sượng mặt suốt cả buổi khiêu vũ.

TỂ TƯỚNG - Ấy thế mà nó lại là kẻ sắp kết hôn cùng phu nhân Minfo và trở thành một nhân vật đầu triều đấy.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Thật là ngài cầm dao đâm vào tim tôi không bằng! Nó trở thành?... Nó sẽ?... Sao lại thế? Sao lại cứ phải chính là nó?

TỂ TƯỚNG - Bởi vì thằng Fécdinăng con tôi không ưng thuận và bởi vì không còn ai khác nộp đơn nữa.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Thế ngài không có cách nào bắt thiếu tá phải quyết định ư? Một cách nào quái gở nhất, tuyệt vọng nhất cũng được. Để chèn ngã cái thằng Fôn Bock đáng ghét ấy, thì đối với chúng ta còn thủ đoạn nào trên đời này là xấu xa đến nỗi không đáng ta hoan nghênh?

TỂ TƯỚNG - Tôi chỉ biết có một cách, và cách đó chính ngài nắm trong tay.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Tôi nắm? Cách gì vậy?

TỂ TƯỚNG - Phải, tôi chỉ biết có một cách, là gây chia rẽ giữa thiếu tá và đứa con gái mà hắn yêu.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Chia rẽ thiếu tá với người mà hắn yêu? Ý ngài là thế nào? Và tôi có thể làm gì được trong việc này?

TỂ TUỞNG - Ván bài sẽ thắng khi nào con bé khiến cho gã thiếu tá phải nghi ngờ.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Nghi ngờ cái gì chứ? Tôi ăn cắp chẳng?

TỂ TUỞNG - Đâu phải thế! Đời nào nó chịu tin chuyện ấy. Không, cần phải làm cho nó ngờ rằng con bé chơi nước đôi với một anh tình nhân khác.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Và cái anh tình nhân khác, đó là...

TỂ TUỞNG - Là chính ngài đấy, Nam tước thân mến ạ.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Là tôi? Tôi đấy ư... Nhưng con bé là người quý tộc chứ?

TỂ TUỞNG - Sao lại thế? Ngài nghĩ gì lạ vậy? Nó là con một lão nhạc sĩ.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Kể thường dân à? Thế thì không được.

TỂ TUỞNG - Sao lại không được? Dở dẩn thật! Lạy Chúa, ở đời này có kẻ nào lại đi đòi một đôi má xinh tươi phải mang tước hiệu quý tộc nhỉ?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Nhưng ngài thử nghĩ xem, tôi là người đã có vợ! Lại còn danh tiếng của tôi trong triều nữa.

TỂ TUỞNG - Nếu vậy thì lại là chuyện khác. Xin ngài tha lỗi! Tôi có biết đâu rằng ngài coi trọng cái danh tiếng một người đứng đắn hơn cả cái ảnh hưởng của ngài trong triều. Hay ta gạt chuyện ấy đi!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ngài thông minh một tí, Nam tước ạ! Ý tôi không phải là như vậy.

TỂ TUỞNG (*lạnh lẽo*) - Thôi, thôi! Ngài nói đúng lắm. Tôi đã chán ngấy tất cả cái việc này lắm rồi. Tôi mặc kệ cho cái xe cứ việc sa lầy. Tôi xin chúc cho Fôn Bock gặp mọi điều may mắn mà leo lên chức Thượng thư đầu triều. Người ta có thể đi tìm hạnh phúc ở nơi khác được lắm. Tôi sẽ xin Hoàng thân cho tôi từ chức.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Thế còn tôi? Ngài có thể đùa bỡn như vậy lắm.

Ngài, ngài là người có học. Nhưng còn tôi! ... Lạy chúa, nếu Hoàng thân thái tử tôi thì tôi sẽ hoá ra cái gì được?

TỂ TƯỚNG - Sẽ hoá ra một câu nói duyên dáng lỗi thời, một kiểu phục trang cũ rích.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ông bạn rất thân mến ơi, ông bạn vàng ngọc của tôi ơi, tôi van ngài. Xin ngài hãy bóp chết cái ý nghĩ ấy đi cho. Ngài muốn gì tôi cũng xin vâng.

TỂ TƯỚNG - Ngài có bằng lòng cho mượn tên của ngài vào một cuộc hẹn hò mà con gái Minle sẽ báo cho ngài bằng thư chẳng?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Nhân danh Chúa, tôi xin bằng lòng cho mượn cái tên của tôi.

TỂ TƯỚNG - Ngài có bằng lòng đánh rơi bức thư đó ở nơi nào có thể khiến thiếu tá phải nhìn thấy chẳng?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Được, ở chỗ duyệt binh chẳng hạn. Tôi sẽ làm như tình cờ đánh rơi bức thư đó khi tôi rút khăn tay.

TỂ TƯỚNG - Ngài có sẵn sàng đương đầu với thiếu tá trong vai trò một anh tình nhân không?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Mẹ kiếp! Tôi sẽ sạt cho hắn một trận, và bắt cái thằng láo xược ấy phải từ bỏ mọi ý muốn động đến ái tình của tôi.

TỂ TƯỚNG - Vậy là mọi việc đều sắp đặt ổn thoả rồi. Bức thư sẽ thảo xong ngay hôm nay, trước khi trời tối. Ngài phải đến nhận thư, và cùng tôi xác định mọi chi tiết về vai trò của ngài.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Vâng, hoàn thành xong mười sáu cuộc yết kiến tối ư quan trọng là tôi xin đến đây ngay. Xin ngài thứ lỗi, tôi phải đi ngay lập tức đây (*hắn ra*).

TỂ TƯỚNG (*nói với theo*) - Tôi tin ở tài khôn ngoan và ở ý tứ của ngài đó, ngài Thị vệ trưởng ạ.

THỊ VỆ TRƯỞNG (*vừa quay lại vừa kêu to*) - A, lạy Chúa! Ngài cũng thừa hiểu tôi đây là người thế nào!

CẢNH 3

Vuôm vào

VUÔM - Vợ chồng lão nhạc sĩ vừa bị bắt một cách rất êm và lặng lẽ.

Bây giờ có thể xin Đức ông duyệt bức thư mà tôi đã thảo được chăng?

TỂ TƯỚNG (*sau khi đọc*) - Khá lắm, tuyệt lắm, ông Đồng lí ạ. Thị vệ trưởng cũng đã cần câu rồi. Liều thuốc độc cừ khôi này nhất định là đủ sức khiến cho cả đến hiện thân của sức khoẻ cũng phải biến thành một cái nhọt bọc vớ mủ. - Nào, ta hãy đi mặc cả ngay với anh bố, rồi đến thẳng nhà cô con.

Họ ra bằng hai lối khác nhau.

CẢNH 4

Trong nhà nhạc sĩ Minle. Luyđơ và Fécđinăng

LUYĐƠ - Em van anh, đừng nói nữa. Em không còn tin ở những ngày hạnh phúc nữa rồi. Hết thấy mọi hi vọng của em đã sụp đổ.

FÉCĐINĂNG - Nhưng hi vọng của anh lại chỉ càng lớn lên. Cha anh đang giận dữ. Cha anh đã dùng đến mọi thủ đoạn sấm sét để chống lại chúng ta. Cha anh sẽ ép buộc anh phải đóng vai một đứa nghịch tử. Anh sẽ không giữ cái nghĩa vụ trẻ thơ ấy nữa. Căm giận và tuyệt vọng sẽ lôi bật ra khỏi miệng anh điều bí mật đen tối của tội mưu sát mà cha anh đã phạm. Đứa con sẽ nộp cha vào tay tên đao phủ. Nguy cơ đã tới cực điểm rồi. Phải đứng trước mối nguy ghê gớm đó, tình yêu của anh mới đủ sức làm một việc quyết liệt như vậy. Em nghe đây, Luyđơ! Một ý nghĩ lớn lao và táo tợn như lòng say mê của anh đã trỗi dậy và chiếm cứ linh hồn anh: anh chỉ còn biết có em, và anh, và tình yêu... Ở đó chẳng phải đã bao gồm tất cả trời đất rồi sao? Em còn đòi hỏi một điều thứ tư nào nữa?

LUYDƠ - Thôi, anh đừng nói thêm một lời nào nữa! Chỉ nghĩ tới điều anh muốn nói là em đã thấy run sợ.

FÉCĐINĂNG - Chúng ta còn cần đòi hỏi thế gian điều gì nữa đâu? Thế thì chúng ta cần gì phải cầu xin sự đồng tình của thế gian? Cần gì phải lao mình vào, khi chúng ta chỉ có thể mất hết mà không thể được gì! Đôi mắt em trước mặt anh đây, dù soi vào nước sông Rainơ hay nước sông Enbơ hay nước Địa Trung hải, lại chẳng vẫn long lanh đau đớn như thế này sao? Tổ quốc của anh là nơi mà Luydơ yêu anh. Dấu chân em trên bãi cát hoang vu nơi sa mạc còn quyến rũ mắt anh hơn là ngôi nhà thờ ở quê hương anh. Chúng ta còn luyến tiếc gì cảnh huy hoàng của đô thị? Em ơi! dù chúng ta ở đâu, thì nơi ấy mặt trời vẫn mọc và mặt trời vẫn lặn, và ở bên cảnh tượng đó, những công trình lộng lẫy nhất của nghệ thuật cũng phải mờ nhạt đi. Nếu ta không được thờ phụng Chúa trong đền thờ, thì ta sẽ thờ phụng Chúa trong nguồn rung động bất ngát của những đêm thanh⁽¹⁾, mặt trăng khi khuyết khi tròn sẽ giảng cho ta nghe bài kinh sám hối, đám rước trang nghiêm thành kính của những ngôi sao sẽ cầu nguyện cùng ta. Và những lời tình tự của chúng ta có bao giờ cạn! Một nụ cười của Luydơ đủ cho anh sống no đầy bao nhiêu thế kỉ, và giấc mộng cả đời anh sẽ qua đi trước khi anh hiểu thấu ý nghĩa giọt lệ mà anh nhìn thấy long lanh trong mắt em.

LUYDƠ - Ngoài tình yêu của anh, anh không còn nghĩa vụ nào khác ư?

FÉCĐINĂNG (*ôm Luydơ*) - Làm cho tâm hồn em bình yên, đó là nghĩa vụ thiêng liêng nhất của anh.

LUYDƠ (*về mặt rất trang nghiêm*) - Thế thì anh đừng nói nữa và hãy xa lìa em đi! Em có một người cha, cha em chỉ còn mỗi một thứ tài sản là đứa con gái độc nhất của người. Một người cha ngày mai vừa tròn sáu mươi tuổi, và chắc chắn sẽ bị Tế tướng theo đuổi báo thù.

(1) Bản tiếng Pháp dịch là: "Nếu ta không được thờ phụng Chúa trong đền thờ, thì ban đêm sẽ bao phủ ta trong nguồn rung động thành kính ngáy ngất của nó".

FÉCĐINĂNG (*vội vã ngắt lời*) - Cha em sẽ cùng đi với chúng ta. Thôi nhé, em đừng cương lại nữa. Anh sẽ đổi ngay những vật quý của anh lấy tiền mặt, anh sẽ rút lấy một số tiền trong tài khoản của cha anh. Ta lại chẳng có quyền tước đoạt của kẻ cướp sao? Và tài sản ấy chẳng phải đã kiếm được bằng máu của đất nước này sao? Đúng một giờ đêm nay, xe ngựa sẽ đến đón em và cha em; chúng ta sẽ trốn đi.

LUYDƠ - Và lời rủa nguyền của cha anh sẽ đuổi theo chúng ta... Anh quẩn trí mất rồi! Dù là một tên sát nhân, thì lời rủa nguyền ấy vẫn có hiệu lực. Dù nó bật ra từ miệng một tên ăn trộm bị trói trên bành xe cực hình, thì sự báo ứng của trời cũng sẽ hoàn thành nó. Lời rủa nguyền ấy sẽ như một bóng ma tàn nhẫn đuổi theo chúng ta trên mọi nẻo đường tha hương... Không, anh ơi! Nếu chỉ có tội ác mới giữ anh được cho em, thì em tự thấy em còn đủ sức để chịu mất anh.

FÉCĐINĂNG (*ngây người, lẩm bẩm*) - Thật thế ư?

LUYDƠ - Vâng, mất anh! Ôi, ý nghĩ khủng khiếp... vô cùng khủng khiếp đến xuyên thủng cả linh hồn bất tử và tái nhợt đôi má rực hồng của niềm vui... Mất anh, ôi Fécđinăng... Nhưng mà không, ta chỉ có thể mất cái gì thuộc về ta, mà trái tim anh thì thuộc về dòng dõi của anh... Ước ao có anh, đó là một vụ ăn trộm nơi thánh đường... ước ao ấy bây giờ em run sợ mà hi sinh đi.

FÉCĐINĂNG (*đau đớn cần mồi*) - Em nói em hi sinh?

LUYDƠ - Không, anh hãy nhìn em đây, anh Vante yêu dấu. Anh đừng nghiêng rãnh dử đội như thế đi anh! Xin anh cho phép em nêu gương để cứu sống lòng can đảm đang hấp hối của anh. Trong giây phút này, em muốn làm một liệt nữ⁽¹⁾... Em muốn đem trả lại cho một người cha một kẻ làm con đang trốn chạy. Em muốn từ chối một cuộc kết hợp sẽ lay đổ cả nền tảng xã hội và đảo lộn cả luật lệ của một trật tự lâu đời. Chính em là kẻ có tội... Lòng em đã nuôi những ước muốn táo tợn, những ước muốn ngu xuẩn... Nỗi đau khổ của em chính là hình phạt em phải chịu. Nhưng bây giờ

⁽¹⁾ Nguyên văn: "Em muốn làm một người nữ anh hùng".

xin anh để cho em còn được chút ảo tưởng êm dịu rằng nỗi đau khổ này là do em tự nguyện hi sinh. Anh nữ phá bỏ cả chút khoái lạc đó của em nữa sao?

Fécdinăng trong một lúc giận dữ bằng hoàng, nắm lấy cây đàn violon, định kéo, bật đứt dây, ném xuống đất, và phá lên cười.

LUYDƠ - Anh Vante! Trời ơi! Ta nhìn thấy gì thế này! Xin anh trấn tĩnh lại! Giờ phút chia li này đòi hỏi chúng ta phải vững vàng tự chủ... Anh có một trái tim, anh Vante thân yêu, và em hiểu trái tim đó. Tình yêu của anh nồng nàn như sự sống, tình yêu của anh bao la vô cùng tận. Xin anh hãy dành tình yêu ấy cho một người cao quý và xứng đáng hơn em. Con người ấy sẽ không còn phải thêm muốn gì những người hạnh phúc nhất trong các chị em của mình nữa. *(Cố nén khóc)* - Anh không nên gặp em nữa. Hãy để cho đứa con gái nhỏ dại thất vọng tội nghiệp này thâm khóc nỗi thương đau trong những bức tường vắng lạnh, không có ai bận tâm đến những giọt nước mắt của ta... Tương lai em đã chết trống rỗng và lạnh lẽo... Nhưng em sẽ cho phép em thỉnh thoảng được tự an ủi bằng hương thơm của bó hoa tàn úa của những ngày đã qua. *(Đưa bàn tay run rẩy cho Fécdinăng, quy mật đi)* - Xin vĩnh biệt, ông Fôn Vante!

FÉCDINĂNG *(bừng tỉnh)* - Anh trốn đi đây, Luydơ! Thật em không đi cùng anh ư?

LUYDƠ *(lùi lại ngồi ở một góc phòng, hai tay ôm mặt)* - Nghĩa vụ của tôi ra lệnh cho tôi ở lại và chịu đau khổ.

FÉCDINĂNG - Con rắn độc! Người nói dối! Có một nguyên nhân khác giữ người ở lại đây.

LUYDƠ *(giọng đau đớn âm thầm)* - Hãy giữ lấy ý nghĩ đó... Có thể nó sẽ làm cho ông đỡ khổ.

FÉCDINĂNG - Nghĩa vụ lạnh ngắt đối đầu với lòng say mê cuồng nhiệt ư?... Ta chịu để cho câu chuyện hoang đường này mê hoặc ta sao?... Không! Có một đứa tình nhân nào giữ người ở lại đây! Liệu hồn người và nó, nếu điều nghi ngờ của ta được chứng thực *(ra nhanh)*.

CẢNH 5

Sau một hồi ngồi lặng trên ghế, Luyđơ đứng dậy đi ra phía trước sân khấu, khắc khoải nhìn xung quanh.

LUYĐƠ - Không biết cha mẹ ta bây giờ ở đâu? Cha ta đã hẹn sẽ trở về ngay, thế mà năm tiếng đồng hồ ghê sợ đã qua. Nếu có tai nạn gì. Ta sẽ ra sao? Sao hơi thở ta run rẩy hãi hùng thế này?

CẢNH 6

Vuôm vào, đứng ở cuối phòng, Luyđơ không nhìn thấy hắn.

LUYĐƠ - Không, không có gì đâu!... Đây chỉ là những ảo tưởng hãi hùng của lòng ta đang bất rút... Khi hồn ta run sợ thì mắt ta nhìn vào góc nào cũng thấy những hình thù quỷ quái yêu ma.

VUÔM (*lại gần*) - Xin chào cô.

LUYĐƠ - Trời! Ai nói đó? (*Quay lại nhìn thấy Vuôm, lùi lại sợ hãi*) - Ghê gớm, ghê gớm quá! Những dự cảm đen tối của ta đã khủng khiếp hiển hiện ra đây rồi (*khinh bỉ nhìn Vuôm*) - Chắc là ông đến tìm Tể tướng? Ông ta về rồi.

VUÔM - Không, thưa cô, tôi đến tìm cô.

LUYĐƠ - Là nhỉ, thế thì sao ông không ra ngoài chợ?

VUÔM - Sao lại ra ngoài chợ?

LUYĐƠ - Để tìm vị hôn thê của ông trên giá nhục hình.

VUÔM - Thưa cô, cô ngờ sai rồi...

LUYĐƠ (*cố dần lại một câu hỏi*) - Tôi có thể hầu ông việc gì đây?

VUÔM - Cha cô cử tôi đến đây.

LUYĐƠ (*kinh hoàng*) - Cha tôi? Cha tôi bây giờ ở đâu?

VUÔM - Ở một nơi mà cha cô không muốn ở.

LUYDƠ - Trời ơi! một dự cảm ghê gớm đè nặng lòng ta! Ông nói nhanh lên, cha tôi ở đâu?

VUÔM - Cô muốn biết, thì tôi xin nói: Ở trong ngục tối.

LUYDƠ - Lại thêm một tai hoạ nữa! Nhưng tại sao lại ở trong ngục tối?

VUÔM - Theo lệnh của Hoàng thân.

LUYDƠ - Lệnh của Hoàng thân?

VUÔM - Vâng. Ngài muốn trừng phạt kẻ đã xúc phạm tới Ngai vàng qua vị đại diện của ngài.

LUYDƠ - Thế nào, thế nào? Ôi Chúa toàn năng!

VUÔM - Ngài đã quyết định nghiêm trị để làm gương.

LUYDƠ - Chỉ còn thiếu nước ấy nữa thôi! Ngoài thiếu tá ra, còn một người mà lòng ta yêu kính, người ấy cũng không thoát khỏi tai nạn nữa rồi. Xúc phạm tới Ngai vàng! - Sự che chở của Chúa trời. Lay Chúa, xin cứu lấy lòng tin của tôi đang muốn sụp đổ! Thế còn Fécđinăng?

VUÔM - Công tử phải lựa chọn, hoặc là phu nhân Minfo, hoặc là bị nguyên rửa và tước quyền thừa kế.

LUYDƠ - Cái quyền tự do mới ghê gớm làm sao!... Thế mà trong hai ta, chàng lại là kẻ hạnh phúc hơn, vì chàng không có một người cha để mà mất, tuy rằng không có cha cũng là một số kiếp thê thảm. Cha ta bị kết tội đại nghịch, người yêu của ta bị ép buộc phải chọn hoặc là phu nhân, hoặc là số phận một kẻ làm con bị rửa nguyên và tước quyền thừa kế... Thật là đáng kính phục! Một sự bỉ ổi đến thế cũng có thể coi là một sự toàn vẹn... Toàn vẹn thật rồi ư? Không, vẫn còn thiếu một chút... Mẹ tôi ở đâu?

VUÔM - Ở trong nhà giam nữ phạm nhân.

LUYDƠ (*cười đau đớn*) - Tai hoạ của ta thế là toàn vẹn! Ừ, thật là toàn vẹn. Vậy là ta hoàn toàn tự do... Ta được giải thoát khỏi mọi nghĩa vụ... khỏi mọi nước mắt... khỏi mọi sung sướng... khỏi mọi che chở của Chúa trời... mà ta cũng chẳng cần đến nó nữa làm gì?

Im lặng khủng khiếp

Ông còn có tin gì báo thêm cho tôi nữa không? Nói đi, bây giờ thì điều gì tôi cũng nghe được cả.

VUÔM - Những việc đã xảy ra, cô đều biết cả rồi.

LUYDƠ - Thế thì chắc tôi còn được biết những việc sẽ phải xảy ra?

(Lại ngừng lặng. Trong khi ấy, Luyđơ chăm chăm nhìn Vuôm từ đầu đến chân) - Khốn nạn cho người, người đang theo đuổi một nghề nghiệp thê thảm, trong đó sẽ thua lỗ mất linh hồn của người. - Làm cho người ta khốn khổ, như thế cũng đủ ghê gớm rồi; nhưng lại còn đến tía tách cho người ta thấu hiểu nỗi khổ mà người ta phải chịu, thì thật là kinh tởm!... Trong khi một trái tim đầm máu đang quần quai dưới mũi thép nhọn của số mệnh, trong giờ phút mà chính kẻ ngoan đạo cũng phải ngỡ vực cả Chúa, thì người đến hát bài ca của loài cú vọ. - Xin Chúa gìn giữ ta! Dù mỗi giọt mồ hôi khắc khoải mà người đã làm đổ ra sẽ đổi được một kho vàng, thì ta cũng chẳng thèm nhận cái địa vị của người!... Còn việc gì phải xảy ra nữa!

VUÔM - Tôi không biết.

LUYDƠ - Ông không muốn biết đấy!... Con cú đưa tin sợ ánh sáng ngày còn sợ hãi cả âm thanh của những lời nói nữa. Nhưng trên nét mặt căm lạnh như nắm mồ của ông, tôi đã nhìn thấy yêu quý hiện hình... Tôi còn phải nghe tin gì nữa? Lúc này, ông nói rằng Hoàng thân quyết định nghiêm trị để làm gương... Như thế nghĩa là thế nào?

VUÔM - Cô đừng hỏi tôi nữa.

LUYDƠ - Nghe đây, đồ khốn kiếp! Người thật đã theo học ở trường dạy đao phủ. Nếu không thì người đã học ở đâu cái mảnh khoé dùng mũi thép nhọn dai dẳng lách dần dần một cách tinh vi vào những khớp xương đang gãy rãng rạc và đùa cợt nhăm nháp một trái tim đang đau thắt lại - bằng một nhát kiếm nhân từ giả dối? Số phận nào đang chờ cha ta? Ta thấy có sự chết trong những lời mà người đã cười cợt nói ra. Những điều người không muốn nói ra là những tin gì? Nào, nói đi! Để cho ta nhận ngay một lúc tất

cả cơn sét lửa phải giáng xuống đầu ta! Số phận nào đang chờ cha ta?

VUÔM - Một cuộc thăm phán đại hình.

LUYDƠ - Thế nghĩa là gì? Ta là một đứa con gái đại dốt và dốt nát, ta không hiểu nổi những tiếng thông thái quái gở của các người. Thăm phán đại hình là cái gì?

VUÔM - Là một cuộc thăm phán quyết định sự sống hay là cái chết của nạn nhân.

LUYDƠ (*cường cỏi*) - Được rồi, ta cảm ơn người! (*Đi nhanh vào buồng bên*).

VUÔM (*ngán người vì sống sót*) - Thế là thế nào? Hay là con bé điên rồi định... Ma quỷ! Cầu cho nó đừng liều... Mau... Ta phải bảo toàn sinh mệnh của nó... (*Định đi theo*).

LUYDƠ (*trở lại, đã khoác áo choàng*) - Ông Đồng lí, xin lỗi ông, tôi phải khoá cửa.

VUÔM - Cô định đi đâu mà vội vã thế?

LUYDƠ - Đi tìm Hoàng thân (*định đi*).

VUÔM - Sao, đi đâu? (*Giữ Luydơ lại*).

LUYDƠ - Đi tìm Hoàng thân. Ông chưa nghe rõ ư? Đi tìm cái vị Hoàng thân đang muốn Pháp đình phán quyết cha tôi được sống hay là phải chết? Không, không, nói là muốn thì không đúng. Nói là phải mới đúng. Hoàng thân phải ra lệnh xử cha tôi, bởi vì đó là ý muốn của mấy thằng khốn kiếp. Trong cái án đại nghịch lằng nhục đáng kim thượng này, không có một chứng cứ nào khác để xét xử, ngoài cái kim thượng của Đức ông và chữ kí Hoàng thân của ngài.

VUÔM (*ha hả cười*) - Đi tìm Hoàng thân!

LUYDƠ - Tôi hiểu ông cười cái gì!... Không, tôi không đến tìm lòng thương hại. Chúa gìn giữ tôi. Tôi biết, tôi biết những tiếng kêu gào thảm thiết của tôi ở đó sẽ chỉ gây được sự ghê tởm. Người ta thường bảo tôi rằng những bậc quyền quý của thế gian này không hề biết thế nào là sự khốn khổ, rằng họ không muốn biết thế nào

là khốn khổ. Được rồi, tôi sẽ đến nói cho ngài biết thế nào là sự khốn khổ. Tôi sẽ vẽ ra trước mắt ngài sự khốn khổ bằng tất cả những nét co giật bi thảm của cái chết. Bằng những tiếng kêu rách xương nát tuỷ, tôi muốn gào lên cho Hoàng thân biết thế nào là sự khốn khổ. Và nếu bức tranh tôi vẽ ra chưa đủ khiến tóc ông ta phải dựng ngược trên đầu, thì tôi sẽ thét vào tai ông ta rằng, đến giờ hấp hối, lá phổi của tất cả mọi đấng thánh thần trên mặt đất này cũng phải rền rĩ, và cuộc Phán xét cuối cùng sẽ sàng tất cả những đấng kim thượng và những người ăn mày ở trên cùng một cái sàng⁽¹⁾ (Định đi).

VUÔM (giọng ôn tồn, nhưng ác độc) - Ô, đi đi, cô cứ đi đi. Ừ mà cô cũng không thể làm gì khôn ngoan hơn được nữa đâu. Tôi khuyên cô nên đi tìm Hoàng thân, và tôi xin bảo đảm với cô rằng Hoàng thân sẽ nghe lời cô đấy.

LUYDƠ (tức khắc dừng lại) - Ông nói sao? Chính là ông lại khuyên tôi điều đó? (Trở vào) - Hừ, ta định làm gì thế này? Chắc chắn là phải có điều gì kinh tởm lắm đây, vì chính kẻ này lại cũng khuyên ta!... Nhưng tại sao ông biết rằng Hoàng thân sẽ nghe lời tôi?

VUÔM - Bởi vì Hoàng thân sẽ chẳng phải cho không đâu.

LUYDƠ - Chẳng phải cho không? Liệu ngài sẽ đòi hành động nhân từ của ngài phải được trả bằng một giá nào?

VUÔM - Bản thân cái người đẹp đến thỉnh cầu là một giá quá đủ rồi.

LUYDƠ (đứng sững rồi kêu to, giọng tan vỡ) - Chúa công bình ơi!

VUÔM - Tôi mong rằng được trả một giá êm dịu như vậy để cứu lấy mạng sống cho cha thì cô cũng không đến nỗi cho là đắt quá, phải không?

LUYDƠ (đi đi lại lại, bàng hoàng) - Ừ, ừ, đúng rồi! Bọn quyền quý các người đã dùng tội lỗi của chính các người làm thứ vũ khí mạnh mẽ

⁽¹⁾ Ý nói: Chúa chỉ phân chia tất cả mọi bậc người thành hai loại: loại người tốt và loại người xấu (như người ta sàng gạo để lựa riêng ra thóc và gạo). Lấy ý ở một câu Jésus nói với các môn đệ: "Các người sẽ phải chịu sàng như sàng gạo".

như gươm lửa của các thiên thần⁽¹⁾ để tự bảo vệ chống lại chân lí. Cha ơi, xin Chúa quyền phép trên trời giúp đỡ cha. Để cứu cha, con gái cha có thể chết, nhưng không thể nào phạm tội.

VUÔM - Cái tin này mang về, chắc chắn sẽ làm cho ông già tội nghiệp bị mọi người bỏ rơi kia không khỏi ngạc nhiên... Ông cụ cứ bảo tôi rằng: "Luydơ của ta đã đẩy ta ngã, thì Luydơ của ta sẽ đỡ ta dậy!" - Thưa cô, tôi xin mang câu trả lời của cô về ngay cho ông cụ. (*Làm ra vẻ định đi*).

LUYDƠ (*chạy theo giữ hần lại*) - Ở lại, ở lại đã! Chờ tôi một chút. Khi cần bắt người ta điên loạn thì sao mà thằng quý Sa tăng này nhanh nhẹn đến thế! - Đúng rồi, chính tôi đã hại cha tôi, vậy chính tôi phải cứu người. Này, ông nói đi! Hãy khuyên tôi một câu! Tôi nên làm gì? Tôi phải làm gì bây giờ?

VUÔM - Tôi chỉ biết có một cách.

LUYDƠ - Cách ấy là...?

VUÔM - Là cách mà chính cha cô cũng ước ao...

LUYDƠ - Chính cha tôi?... Cách gì vậy?

VUÔM - Một cách rất dễ dàng đối với cô.

LUYDƠ - Ngoài sự sỉ nhục, đối với tôi không có gì là khó.

VUÔM - Nếu có bằng lòng trả lại tự do cho thiếu tá...

LUYDƠ - Giải thoát chàng khỏi tình yêu của chàng? Ông định chế nhạo tôi đấy ư? Lại còn phải muốn tôi tự nguyện làm cái điều mà tôi đã bị ép buộc phải làm nữa sao?

VUÔM - Thưa cô, ý tôi không phải là như vậy. Cần phải làm cho thiếu tá hoàn toàn tự ý buông cô ra trước!

LUYDƠ - Không khi nào chàng chịu đâu!

VUÔM - Hình như đúng là thế. Nhưng thật ra, chỉ có cô mới là người đạt tới được kết quả ấy. Cô thử nghĩ xem, nếu không phải vì thế thì chúng tôi đến tìm cô làm gì?

⁽¹⁾ Gươm lửa: Theo kinh thánh đạo thiên chúa, vũ khí của các thiên thần là những thanh gươm mà lưỡi bằng lửa.

LUYDƠ - Liệu tôi có thể ép buộc chàng phải ghét tôi chăng?

VUÔM - Chúng ta cứ thử xem. Mời cô ngồi xuống đây.

LUYDƠ (*sừng sốt*) - Quân khốn kiếp! Người định mưu toan gì đây?

VUÔM - Mời cô ngồi xuống và viết đi! Bút đây, giấy đây, mực đây.

LUYDƠ (*ngồi xuống, rồi bối rối hoang mang*) - Ta phải viết gì? Ta phải viết cho ai?

VUÔM - Cho tên đao phủ của cha cô.

LUYDƠ - Trời! Người thật có tài tra tấn linh hồn người ta (*cầm bút*).

VUÔM (*đọc*) - “Thưa lãng quân”...

Luydơ (run rẩy viết)

VUÔM - “Đã qua ba ngày khắc khoải... ba ngày không được gặp chàng”.

LUYDƠ (*sừng sốt, hạ bút*) - Bức thư này gửi cho ai?

VUÔM - Cho tên đao phủ của cha cô.

LUYDƠ - Trời ơi!

VUÔM (*đọc tiếp*) - Chàng có trách thì xin hãy trách thiếu tá... hấn cứ suốt ngày hau háu kèm riết bên em”.

LUYDƠ (*bật lên*) - Bỉ ổi, khủng khiếp! Thư này gửi cho ai?

VUÔM - Cho tên đao phủ của cha cô.

LUYDƠ (*bồn chồn, vịn hai bàn tay*) - Không, không! Không! Sao lại bạo ngược đến thế này, trời ơi! Nếu con người xúc phạm đến Chúa, thì xin Chúa hãy trừng trị con người theo kiểu con người. Nhưng sao Chúa nỡ thắt buộc tôi giữa hai nỗi kinh hoàng? Sao Chúa nỡ quăng quật tôi giữa cái chết và sỉ nhục? Sao Chúa nỡ đặt con quỷ địa ngục khát máu này lên đầu tôi? Người muốn làm gì thì làm! Không bao giờ ta chịu viết bức thư này!

VUÔM (*cầm mũ*) - Xin tùy cô!... Thưa cô, tôi xin tùy ý cô. Cô muốn viết hay không, đó hoàn toàn là do ý thích của cô.

LUYDƠ - Ý thích của ta, hừ, ý thích của ta ư? Loài man rợ! Người đem treo một kẻ khốn khổ trên vực thẳm địa ngục, bắt họ làm

theo ý người đòi hỏi, rồi người lại sỉ mạ Chúa bằng cách hỏi kẻ khốn khổ kia rằng làm như vậy có thích không? Ủ, người thừa hiểu rằng lòng ta bị những tình cảm tự nhiên ràng buộc chặt chẽ như những dây xiềng. Thôi bây giờ ta không cần gì nữa! Đọc tiếp đi. Ta không cần suy nghĩ gì nữa! Ta chịu cúi đầu trước sức mạnh của mưu mô địa ngục hiểm độc (ngồi).

VUÔM (đọc tiếp) - “hắn cứ suốt ngày hau háu kèm riết bên em. Cô đã viết câu ấy chưa?”

LUYDƠ - Đọc tiếp đi, đọc tiếp đi!

VUÔM - “Hôm qua, Tể tướng đã đến nhà em. Cái anh chàng thiếu tá dưng cảm ấy cứ ra sức mà bảo vệ danh dự cho em, thế có buồn cười không”.

LUYDƠ - Đáng phục thay! Tuyệt vời thay! Đọc nữa đi!

VUÔM - “Em phải giả vờ ngất đi... ngất đi để khỏi phá lên cười!”

LUYDƠ - Trời ơi!

VUÔM - “Nhưng cứ phải đeo mãi cái mặt nạ ấy, em không thể chịu được nữa. Giá mà em thoát được...”

LUYDƠ (đột nhiên ngừng viết, đứng dậy bước đi, bôn chôn, đầu cúi xuống như muốn tìm vật gì trên đất rồi lại ngồi viết tiếp) - Giá mà ta thoát được...

VUÔM - “Ngày mai đến phiên hắn thường trực. Xin chàng đợi đến khi hắn từ giả em, và chàng hãy đến nơi mà chàng đã biết...”. Cô đã viết câu ấy chưa? “mà chàng đã biết”.

LUYDƠ - Viết cả rồi!

VUÔM - “Đến nơi mà chàng đã biết, đến bên Luydơ yêu dấu của chàng”.

LUYDƠ - Chỉ còn thiếu địa chỉ nữa thôi.

VUÔM - “Gửi ông Thị vệ trưởng Kabơ”.

LUYDƠ - Chúa vĩnh cửu làm chứng cho ta, đây là một cái tên xa lạ với tai ta như những dòng chữ bĩ ỉu này xa lạ với lòng ta. (Đứng dậy. Chăm chăm nhìn tờ giấy mà nàng vừa viết, hồi lâu, rồi đưa cho Vuôm. Giọng tan vỡ, như người hấp hối) - Đây, ông cầm

lấy! Đây là danh dự của ta... là Fécđinăng... là tất cả hạnh phúc của đời ta... ta trao cả cho ông. Bây giờ ta chỉ còn là một kẻ hành khất ở thế gian này.

VUÔM - Đâu có phải thế! Cô ơi, cô đừng tuyệt vọng. Tôi đây vẫn thương cô với tất cả tấm lòng thành! Có thể... ừ, ai biết đâu đấy. Có lẽ tôi cũng có thể bỏ qua một vài điều nào đó...! Lạy Chúa, thật vậy, tôi thương cô lắm.

LUYDƠ (*trân trân nhìn, thấu suốt con người*) - Ông đừng nói nữa! Ông đang sắp cầu mong một điều đáng ghê sợ đấy!

VUÔM (*định hôn tay Luyđơ*) - Giả thiết điều đó lại là bàn tay xinh đẹp này thì có gì đáng ghê sợ hử cô?

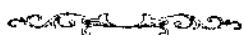
LUYDƠ (*giọng ghê gớm*) - Ta nghĩ rằng ta sẽ bóp chết người trong đêm tân hôn, để rồi sau đó ta khoái trá bước lên giá cực hình⁽¹⁾. (*Định đi nhưng lại quay vào*). Ông đã làm xong việc chưa, thưa ông? Con chim bồ câu bây giờ được phép bay đi rồi chứ?

VUÔM - Thưa cô, chỉ còn một việc nhỏ này thôi. Cô phải đi cùng tôi và nhân danh Chúa mà thể độc với tôi rằng bức thư này do cô hoàn toàn tự nguyện viết ra.

LUYDƠ - Ôi, lạy Chúa! Chính Chúa lại phải đóng ấn của người vào những việc làm của địa ngục chẳng. (*Vuôm đưa nàng đi*).

⁽¹⁾ Nguyên văn là "bánh xe cực hình", một hình cụ tra tấn thời Trung cổ.

HỒI BỐN

CẢNH 1

Một gian phòng trong lâu đài Tể tướng. Fécđinăng cầm lá thư mở sẵn trong tay, từ phía ngoài xông vào. Lúc đó một người hầu cũng bước vào, từ lối cửa khác.

FÉCĐINĂNG - Thị vệ trưởng đến đây, có phải không?

NGƯỜI HẦU - Thưa thiếu tá, Tể tướng cho đòi thiếu tá.

FÉCĐINĂNG - Đồ khốn! Ta hỏi: Thị vệ trưởng đến đây, có phải không?

NGƯỜI HẦU - Ngài đang đánh bài ở trên kia.

FÉCĐINĂNG - Vào bảo với ngài rằng, nhân danh mọi giống quý, ngài hãy ra đây ngay.

CẢNH 2

Người hầu ra. Fécđinăng một mình. Đọc thư. Lúc thì ngừng lại như sững sốt, lúc thì cuồng giận đi lại trong phòng.

FÉCĐINĂNG - Không thể có chuyện như vậy được! Không thể! Trong cái hình dáng thiên thần ấy không thể nào lại ẩn náu một trái tim ma quỷ đến thế được! Vậy mà... Vậy mà... Dù tất cả thiên thần từ các tầng trời kéo nhau xuống đây làm chứng rằng nó trong sạch... Dù trời và đất, dù tạo hoá đấng sáng chế hòa nhau lại để

làm chứng rằng nó trong sạch, thì đây vẫn là chữ viết của nó đây. Ôi lương đảo khủng khiếp kinh tởm mà loài người chưa từng thấy!... Thì ra đây là nguyên nhân khiến cho nó cố chết cưỡng lại dự định bỏ trốn của ta... Đây chính là nguyên nhân. Ôi trời ôi, ta đã tỉnh dậy rồi đây, mọi việc đã lộ trần ra trước mắt ta rồi đây! Thì ra đây là nguyên nhân khiến nó cự tuyệt không thêm hưởng tình yêu của ta một cách anh hùng như vậy, thế mà chỉ chút nữa là cái mặt nạ thiên thần ấy lừa được ta! (*Lòng lộn đi đi lại lại, rồi lại ngừng, suy nghĩ*). Hừ! Đã thấu hiểu đến tận đáy xác hồn ta!... Đã đáp lại tất cả những tình cảm táo bạo nhất, những rung động sâu kín nhất, thiết tha nhất, những kích động nồng nàn của ta.... Cảm thấu linh hồn ta trong những âm hưởng thoáng qua nhất trong những rung cảm tinh vi nhất - thấu hiểu tận đáy trái tim ta qua một giọt nước mắt của ta - thế sẽ theo ta lên đến tận những đỉnh cheo leo nhất của lòng mê say, và cùng ta đi tới tận bờ những vực thẳm hải hùng...! Ôi trời ôi! Trời ôi! Thì ra tất cả chỉ là cái mặt nạ, chỉ là trò gian dối ư? Ôi, nếu gian dối lại được nhuộm bằng những màu bền chặt khó phai như vậy, thì sao chưa có một con quỷ nào tìm được cách lén vào thiên đàng?

Khi ta vạch ra những gian nguy mà tình yêu của chúng ta đang gặp, thì sao mà nó biết vờ tái mặt đi thất vọng tãi tễ đến thế! Nó đã đánh gục nỗi sợ lão xược trắng tráo của cha ta bằng một vẻ tôn nghiêm ngang tàng biết chừng nào; vậy mà chính trong khi đó, cái con người ấy cũng tự cảm thấy nó là kẻ có tội! Sao? Chính nó đã chịu được cơn thử lửa của chân lí đấy thôi⁽¹⁾. Con giả dối ấy ngã ngất đi! Hỡi xúc cảm của trái tim, từ nay người sẽ dùng ngôn ngữ nào mà tự biểu lộ đấy? Bởi vì những con dâm phụ cũng biết ngất đi! Người sẽ tự biện bạch cách nào đây, hỡi trinh tiết! Bởi vì những con đi cũng biết ngất đi.

Nó biết rằng nó đã khiến được ta trở thành người như thế nào. Nó đã nhìn thấu tỏ cả linh hồn ta. Trong cơn xúc động nhuộm hồng

⁽¹⁾ Theo tích: Muốn chứng minh mình với sự thật, người ta phải đặt chân lên sắt nung đỏ mà không bị bỏng.

đôi má của cái hôn đầu tiên, lòng ta đã dâng trào lên đôi mắt. Vậy mà khi ấy nó không cảm thấy gì chẳng? hay là nó chỉ cảm thấy sự thắng lợi của những ngón nghề của nó? Khi hạnh phúc ngất ngây của ta tưởng rằng đã ôm được cả bầu trời đất trong tâm hồn nó, khi những dự vọng dữ dội nhất của ta cảm lạnh đi, và trong tâm tưởng ta không còn lại ý nghĩ nào ngoài thời gian vô tận và người thiếu nữ ta yêu - trời ôi, khi ấy, nó không cảm thấy một chút gì ư? Nó không cảm thấy gì khác, ngoài sự thắng lợi của những mưu toan của nó ư? Nó không cảm thấy gì khác, ngoài sự tôn sùng sắc đẹp của nó sao? Nó phải chết, ta phải báo thù! Còn gì khác được nữa, ngoài việc ta đã bị lừa?

Thị vệ trưởng, bước những bước ngắn và vội vã, vào

THỊ VỆ TRƯỞNG - Kìa, bạn thân mến! Bạn đã tỏ ý muốn...

FÉCĐINĂNG (*nói riêng*) - Ý muốn bề gãy cổ một tên vô lại. (*Nói to*)

Thị vệ trưởng, đây là bức thư ông đánh rơi ở chỗ duyệt binh...

May mắn làm sao lại chính là tôi (*cười khinh bỉ*) nhặt được.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ông?

FÉCĐINĂNG - Vâng, thật là một sự tình cờ thú vị. Ông hãy thu xếp việc này với Chúa quyền phép trên trời đi vậy?

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ông làm tôi sợ quá, Nam tước ời!

FÉCĐINĂNG - Đọc đi, đọc đi! (*Lùi xa hẳn*) Nếu ta không đáng làm một anh tình nhân, thì có lẽ ta càng thích hợp với việc làm mối hơn! (*Khi hẳn đọc thư, Fécđinăng tháo hai khẩu súng ngắn treo trên tường*).

THỊ VỆ TRƯỞNG (*ném thư lên bàn, định chạy*) - Ma quỷ!

FÉCĐINĂNG (*túm lấy tay hẳn, giữ lại*) - Khoan đã, ông Thị vệ trưởng thân mến! Những điều viết trong thư này hẳn là thú vị lắm. Tôi phải được quyền đòi trả công vì đã nhặt được nó. (*Đưa súng cho hẳn*).

THỊ VỆ TRƯỞNG (*lùi lại sợ hãi*) - Kìa, ông nên biết điều một chút, ông bạn thân mến.

FÉCĐINĂNG (*giọng dữ dội khủng khiếp*) - Tao thừa biết điều để tống một thằng khốn kiếp như mày sang thế giới bên kia. (*Ấn một khẩu*

súng vào tay hắn, đồng thời rút khăn tay). Cầm lấy! Giữ lấy một đầu khăn! Đây là chiếc khăn mà con dĩ ấ đã tặng tao đây!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Đầu súng qua chiếc khăn à⁽¹⁾? Ông điên hay sao thế? Ông nghĩ gì lạ thế?

FÉCĐINĂNG - Cầm lấy một đầu khăn, tao đã bảo! Không thì mày bắn trượt mắt, đồ hèn nhát! Sao mà nó run bắn lên thế kia, thằng hèn nhát! Đáng lẽ mày phải cảm ơn Chúa đã cho mày lần đầu tiên được nhận một cái gì vào trong cái sọ rỗng không của mày, đồ hèn nhát! (*Hắn định chạy*) - Khoan! Tao không cho phép làm thế đâu! (*Tóm lấy hắn, khoá cửa lại*).

THỊ VỆ TRƯỞNG - Thế nào, Nam tước? Ở ngay trong gian phòng này ư?

FÉCĐINĂNG - Mày làm như mày đáng cho ta mất công ra ngoài thành chẳng? Nào, ông bạn quý báu của ta, trong gian phòng này, tiếng nổ sẽ càng vang giõn già hơn, và đây sẽ là lần đầu tiên người gây được chút náo động ở đời... Nào, nhắm đi!

THỊ VỆ TRƯỞNG (*lau mồ hôi trán*) - Ông định liều cái mạng quý báu của ông như thế này sao, hử người trai trẻ chứa chan hi vọng kia?

FÉCĐINĂNG - Tao đã bảo: nhắm đi! Tao không còn dính dáng gì với đời này nữa.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Nhưng tôi thì lại vẫn còn thiết lắm, lạ ngài!

FÉCĐINĂNG - Mày! Thằng nhãi, mày còn sống để làm gì? Để nhận lấy những việc mà bất cứ người nào xứng đáng gọi là người đều ghê tởm ư? Để học cách co gập lại rồi lại duỗi dài ra cái lưng của mày liên bảy lần trong một phút đồng hồ như con sâu cắm vào cái kim chẳng? Để chuyên giữ việc ghi sổ lượt đi vào nhà tiêu của ông quan thầy mày, và để làm cái bung xung cho những trò đùa bẩn của hắn? Thà để tao xách cổ mày đưa mày đi với tao làm một con thú ngộ nghĩnh còn hơn. Ở đó, dưới địa ngục, mày sẽ đóng vai một con khỉ làm trò, mày sẽ nhảy múa theo tiếng gào khóc của

⁽¹⁾ Một kiểu đầu súng quyết liệt nhất. Hai người đấu, mỗi người cầm một góc khăn, giơ ngang mặt, và bắn qua chiếc khăn đó.

những kẻ bị hành hình, mây sẽ lắng xăng tầng công như một con chó, mây sẽ tha hồ mà hầu hạ, và dùng tài nịnh thần của mây mà giải trí cho sự tuyệt vọng muôn đời của địa ngục.

THỊ VỆ TRƯỞNG - Thưa ngài, tôi xin hoàn toàn tuân lệnh của ngài, ngài muốn bắt làm gì tôi cũng xin vâng, nhưng xin ngài làm phúc cất súng đi cho!

FÉCĐINĂNG - Nhìn nó kìa, cái thằng nhãi nhóc khóc lóc trước mặt ta!... thật là một sự sỉ nhục đối với ngày sáng tạo thứ sáu⁽¹⁾. Hình như nó là phiên bản do tên lái sách độc ác nào ở Tubingen⁽²⁾ đã in lại cái nguyên bản của Chúa trời! Ta chỉ tiếc thay cho cái lạng ọc đã bị hạ giá quá đỗi vì phải nằm trong cái sọ bạc bẽo này. Đáng lẽ chỉ một lạng ọc ấy cũng có thể nâng một con khỉ lên hàng một con người, thế mà bây giờ cũng lạng ọc ấy lại chỉ làm thành một mẩu trí khôn què quặt. - Vậy mà nàng có thể hiến trái tim cho một kẻ như nó được! Một quái vật vô tích sự. Một kẻ khiến cho mọi người ghê tởm tội lỗi hơn là để mọi người hòa theo tội lỗi!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Đội ơn Chúa đời đời, nó đang tỉnh ra đây này!

FÉCĐINĂNG - Thôi! Tha cho nó đi! Một con sâu cũng nên được hưởng sự khoan dung đối với một con sâu. Trông thấy cái mặt nó, người ta chỉ còn biết nhún vai thán phục đấng Tạo hoá khôn ngoan tiết kiệm đã tìm được một cách nuôi sống loài tạo vật bằng những thứ cặn bã, đã lấy giá treo cổ làm bữa tiệc cho loài quạ đói, và lấy bùn nhơ của cung đình làm bữa tiệc cho lũ nịnh thần. Cuối cùng người ta còn phải thán phục đấng Tạo hoá khôn ngoan tiết kiệm đã nuôi dưỡng loài rắn rết và loài nhện độc trong cõi linh hồn, để chúng truyền nọc độc nằm sẵn trong đó ra ngoài. - Nhưng mà *(lại nổi giận)* - con sâu bọ này chớ có cả gan bò lên đoá hoa của ta nữa, nếu không thì *(nắm chặt cánh tay hắn, lắc mạnh)* tao sẽ dẫn nát như mày ra, như thế này, như thế này, như thế này này!

⁽¹⁾ Theo kinh thánh đạo Thiên chúa, Chúa đã tạo nên vũ trụ trong sáu ngày. Ngày thứ sáu là ngày Chúa sáng tạo ra loài người.

⁽²⁾ Tubingen: một thành phố ở Đức, nổi tiếng là có những nhà xuất bản gian dối, hay làm tiền bằng cách in lại giả hiệu. Những bản in lại này bán rất rẻ, nhưng vừa xấu vừa sai.

THỊ VỆ TRƯỞNG (*thở dài, nói một mình*) - Lạy chúa tôi, ước gì tôi thoát xa được nơi này dù phải vào nhà thương điên Bicêtre gần Paris, cách đây trăm dặm cũng được, đi đâu cũng được, miễn là không phải ở cạnh con người này!

FÉCĐINĂNG - Quân vô lại! Nếu mày đã làm như bản năng, nếu mày đã dám hưởng thụ cái mà trước đây ta chỉ dám tôn thờ... (*càng nổi giận*), nếu mày đã dám dờ trò truy lạc cuồng loạn với người mà trước đây ở cạnh nàng, ta tự thấy ta là một thiên thần (*dột nhiên ngừng lại, rồi tiếp tục, giọng dữ dội*), thì, đồ khốn, thà mày trốn xuống địa ngục còn hơn là gặp cơn giận của ta ở trên đời. Mày với nó đã đến bước nào rồi?... Thế nào, khai ra!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ngài buông tôi ra! Tôi xin thú thật hết với ngài!

FÉCĐINĂNG - Ôi, đủ đốn với đứa con gái này hẳn phải thú vị hơn mọi con đàn bà thần tiên khác. Khi thích thú truy lạc, nó có gan hạ thấp cả giá trị của linh hồn, và đánh lộn sông nhục dục với đức hạnh... (*chĩa súng vào ngực Thị vệ trưởng*). Nào! Nói cho tao biết mày với nó đã đến bước nào rồi? Khai ra, không thì tao bắn!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Không, không có gì đâu mà, không có gì hết... xin ngài chịu khó bình tĩnh một chút! Ngài bị lừa đấy!

FÉCĐINĂNG - Mày lại còn dám trâng tráo lại cho tao biết là tao bị lừa à, đồ khốn!... Mày với nó đã đến bước nào rồi? Khai ta, không thì mày chết!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Trời ơi, trời ơi! Tôi xin nói ngay đây... Vâng... nhưng xin ngài hãy nghe tôi... đó là do cha của... chính là do cha của...⁽¹⁾.

FÉCĐINĂNG (*càng giận dữ*) - ... cha của nó đã bán nó cho mày? Nhưng mày với nó đã...? Nói đi, không thì tao giết mày!

THỊ VỆ TRƯỞNG - Ngài cứ như người điên ấy thôi, ngài chẳng chịu nghe gì hết. Tôi chưa từng gặp cô ấy, tôi không biết cô ấy là ai. Tôi không rõ điều gì về cô ấy cả.

⁽¹⁾ Cha của...: trong nguyên văn tiếng Đức: Ihr Vater, vừa có nghĩa là cha của ngài vừa có nghĩa là cha của nó, Kabot nói theo nghĩa thứ nhất, nhưng Fécdinăng hiểu theo nghĩa thứ hai. Đây là một lối chơi chữ không thể dịch được (chú thích của bản Pháp văn).

FÉCĐINĂNG (*lùi lại*) - Mày chưa từng gặp nàng? Mày không biết nàng là ai? Mày không rõ điều gì về nàng cả? Nàng đã hư hỏng vì tội lỗi của mày. Vậy mà mày lại dám chối nàng luôn ba lần trong một câu?... Xéo đi, đồ mặt hạng! (*Dùng súng đánh Thị vệ trưởng và tổng hấn ra ngoài*) Người ta phát minh ra thuốc súng, không phải để dùng cho cái nòi khốn nạn như mày!

CẢNH 4

Fécđinăng một mình. Im lặng hồi lâu. Một ý nghĩ ghê gớm dần dần hiện rõ trên nét mặt chàng.

FÉCĐINĂNG - Hết rồi! Kẻ bất hạnh đó là ta. Đó cũng là em. Thế có Chúa cao cả, nếu đời ta thế là hết rồi, thì đời em cũng chẳng còn... Hồi kẻ phán xét trên trời, xin đừng tranh nàng với ta nữa! Người thiếu nữ ấy thuộc về ta. Ta đã đổi thế gian bao la của Người lấy nàng. Vì nàng, ta đã từ chối cả tạo vật huy hoàng của người. Ôi hỡi Đấng Phán xét cao cả, hãy dành nàng cho ta. Muôn vạn linh hồn đang kêu van Người, xin Người hãy ngoảnh mặt thương xót của Người mà nhìn tới họ, và để mặc cho ta xử việc của ta (*chấp hai bàn tay, trong một cử chỉ ghê gớm*). Đấng tạo hoá giấu sang quyền phép vô cùng lại nỡ bủn xỉn với ta một linh hồn hèn hạ nhất trong các linh hồn mà người đã sáng tạo ra ư? Người thiếu nữ này là của ta, xưa kia ta là Chúa của nàng. Bây giờ thì ta là quỷ của nàng. (*mắt nhìn xéo trừng trừng tàn ác*). Phải, ta sẵn lòng nhận tất cả: ta sẵn lòng chịu trời làm một còng nàng trên bánh xe cực hình cho đến muôn đời... mắt soi vào mắt, hai mái tóc dựng ngược kề nhau... hoà cùng chung những tiếng rên rỉ trống rỗng của hai chúng ta... Và khi ấy ta sẽ nói lại cho nàng nghe những lời âu yếm của ta, ta sẽ hát cho nàng nghe lại những lời nàng đã thể thốt cùng ta!... Ôi trời ôi, trời ôi! Cuộc kết duyên khủng khiếp, nhưng mà vĩnh viễn! (*Định chạy ra ngoài. Lúc đó, Tể tướng bước vào*).

CẢNH 5

Tổ tướng vào

FÉCĐINĂNG (*lùi lại*) - Cha!

TỔ TƯỚNG - May mắn thay, cha gặp con đây rồi! Cha đến báo cho con một tin vui, con yêu quý ạ! Cha chắc chắn rằng cái tin này sẽ khiến con phải ngạc nhiên. Con ngồi xuống đây.

FÉCĐINĂNG (*chăm chăm nhìn cha hồi lâu*) - Cha ơi! (*lại gần, cảm động nắm tay hắn*) Cha ơi! (*Hôn tay, và quỳ gục xuống chân hắn*) Ôi, cha ơi!

TỔ TƯỚNG - Con làm sao thế con! Con đứng dậy đi con. Tay con nóng rực và run rẩy quá.

FÉCĐINĂNG (*sôi nổi*) - Xin cha tha tội vong ân bội nghĩa cho con. Con là thằng khốn kiếp. Con đã phụ lòng tốt của cha. Cha đối với con thật là thương yêu nhân từ... Ôi, lòng cha thật đã nhìn thấu cả tương lai... Bây giờ thì muộn quá rồi... Cha tha tội cho con! Tha tội cho con! Xin cha chúc phúc cho con đi, cha ơi!

TỔ TƯỚNG (*vờ không hiểu*) - Đứng lên, con! Con nói gì, cha không hiểu.

FÉCĐINĂNG - Thưa cha, cái con Minle ấy... Ôi, cha thật thấu hiểu lòng người... Sự giận dữ lúc ấy của cha rất đúng, rất cao thượng và chứa chan tình thương yêu con. Có điều, tấm lòng người cha đã không tìm được nơi xứng đáng - Cái con Minle ấy...

TỔ TƯỚNG - Con đừng giằng vò cha nữa. Cha nguyên rửa sự nghiêm khắc của cha. Cha tìm con để xin con tha lỗi cho cha.

FÉCĐINĂNG - Chính là con phải xin cha tha tội. Chính là con mới đáng nguyên rửa. Lời thống trách của cha là sự sáng suốt. Sự nghiêm khắc của cha là lòng thương yêu cao cả. Thưa cha, cái cô Minle đó.

TỔ TƯỚNG - ... là một cô gái cao thượng và đáng yêu, cha hiểu rồi con ạ - Cha thừa nhận rằng cha đã nghi ngờ quá vội vàng. Luyđơ đã chiếm được lòng vì nể của cha.

FÉCĐINĂNG (*bật lên, xúc động*) - Sao?... Cha cũng... Cả cha cũng?...

Có phải không, cha ơi, nó thật y như là hiện thân của sự thơ ngây trong trắng ấy thôi?... Và ai là người mà chẳng phải yêu cô ấy?

TỂ TUỞNG - Phải nói rằng không yêu cô gái đó thì thật là một tội ác.

FÉCĐINĂNG - Ghê gớm chưa! Con quỷ!... Cả đến cha là người vẫn thấu hiểu lòng người, là người trước đây từng nhìn nó với đôi mắt của sự căm thù mà cha cũng phải... Thật là sự giả dối chưa từng thấy... Thưa cha, con Minle và một đứa...

TỂ TUỞNG - ... rất xứng đáng làm con dâu của cha. Cha coi đức hạnh của nó đủ để thay cho tước hiệu, và sắc đẹp của nó còn quý hơn vàng ngọc. Trước tình yêu của con, những nguyên tắc của cha đã chịu lùi bước rồi đó... Nó là của con đấy.

FÉCĐINĂNG (*xúc động cực độ, chạy vụt ra phía cửa*) - Trời ơi! đến thế này nữa là cùng! Xin vĩnh biệt cha! (*ra*).

TỂ TUỞNG (*đuổi theo*) - Đứng lại, đứng lại đã! Con chạy đi đâu thế? (*ra*).

CẢNH 6

*Một gian phòng lộng lẫy trong lâu đài của phu nhân Minfo
Minfo và Xôphi vào.*

MINFO - Thế nào, con đã gặp cô ta rồi chứ? Cô ta sắp đến chưa?

XÔPHI - Đến ngay bây giờ. Khi con tới, thì cô ta còn mang quần áo mặc trong nhà. Cô ta xin phép thay áo xong là đến đây ngay.

MINFO - Đừng nói gì về cô ta nữa... Em im đi! Ta thấy run sợ như một tên ác phạm khi nghĩ rằng ta sắp sửa gặp cái con người hạnh phúc, cái con người mà tình cảm hoà hợp một cách đáng sợ với những tình cảm của chính lòng ta... Cô ấy nhận lời mời như thế nào?

XÔPHI - Cô ta có vẻ bối rối, suy nghĩ, chỉ mở to mắt nhìn con mà không nói gì. Con đang tưởng cô ta sẽ từ chối, thì thấy cô ta nhìn

con một cách kì lạ, và bảo con rằng: “Điều mà chủ cô ra lệnh cho tôi, chính là điều tôi định ngày mai sẽ thỉnh cầu người ta”.

MINFO (*rất lo lắng*) - Đi đi, Xôphi, để mặc ta. Hãy thương ta! Xấu hổ thay cho ta, nếu người thiếu nữ này chỉ là một người bình thường. Và tuyệt vọng thay cho ta, nếu nàng cao hơn một kẻ bình thường.

XÔPHI - Nhưng thưa phu nhân, tiếp xúc kẻ tình địch mà tâm trạng như thế này thì thật là bất lợi... Xin phu nhân hãy nhớ phu nhân là ai. Xin người hãy nghĩ đến⁽¹⁾ đồng đội của người, địa vị của người, và quyền thế của người. Để cho trái tim kiêu hãnh sẽ tôn thêm vẻ uy nghiêm long lẫy của người.

MINFO (*lo lắng*) - Con bé rồ dại này đang nói gì thế?

XÔPHI (*ranh mãnh*) - Chẳng lẽ chỉ là tình cờ mà con nhìn thấy phu nhân hôm nay đeo những viên kim cương long lánh nhất? Tình cờ mà phu nhân hôm nay mặc bộ áo lông lầy nhất?... Mà phòng đợi của phu nhân nhan nhản những kẻ hầu người hạ? Và cũng tình cờ mà phu nhân chọn gian phòng sang trọng nhất trong lâu đài của người để tiếp cô bé bình dân ấy chẳng?

MINFO (*đi đi lại lại, vẻ chua chát*) - Ma quỷ! Không thể tha thứ được! Con mắt đàn bà nhìn vào sự yếu đuối của đàn bà sao mà tinh quái đến thế được!... Ta đã sa đoạ đến thế nào để đến nỗi con ranh này mà cũng nhìn thấu được tận đáy lòng ta như vậy!

Một người hầu vào

NGƯỜI HẦU - Tiểu thư Minle đã tới...

MINFO (*với Xôphi*) - Xéo đi! Lui đi! (*Thấy Xôphi ngập ngừng giọng đe dọa*) Đi đi! Ta ra lệnh cho người! (*Xôphi ra. Minfo đi quanh phòng một lượt*). Tốt! Tốt lắm! May mà cơn thịnh nộ của ta đã nổi lên rồi! Ta đang ở trong tâm trạng mà ta mong muốn đây! (*Với người hầu*) Có thể cho cô ta vào! (*Người hầu ra, Minfo ngả người trên đi vắng và giữ một dáng thờ ơ trễ nải nhưng cao nhã*).

⁽¹⁾ Nguyên văn: Xin người hãy cầu viện đến.

CẢNH 7

*Luyđơ vào, rút rè, dừng lại cách xa Minfo. Minfo quay lưng lại nàng, chăm chú ngắm nàng trong tấm gương trước mặt.
(Một lát)*

LUYĐƠ - Thừa phu nhân, tôi chờ lệnh người.

MINFO (*quay ra, khẽ gật đầu, vẻ cao xa và gìu gữ*) - A! À, là cô đây?
Chắc cô là Mamsel... Họ gì nhỉ?...

LUYĐƠ (*hơi phật ý*) - Cha tôi tên là Minle, và phu nhân đã cho đòi con gái của người.

MINFO - Phải rồi, phải rồi, ta nhớ ra rồi! Cô bé con ông nhạc sĩ nghèo mà gần đây người ta thường nói đến... (*Một lát, nói riêng*). Về người khá xinh xắn đấy, tuy không phải là một nhan sắc! (*Với Luyđơ*) Lại gần đây, con! (*Nói riêng*) Đôi mắt này đã quen khóc lóc đây... Sao mà ta yêu đôi mắt này! (*Với Luyđơ*) Lại gần đây chút nữa, nào... gần nữa... Hình như con sợ ta, phải không?

LUYĐƠ (*giọng cao quý và quả quyết*) - Không, thưa phu nhân. Tôi khinh thường sự xét đoán của số đông.

MINFO (*nói riêng*) - Thấy chưa!... Thái độ bướng bỉnh và cái giọng thách thức này đúng là của Féednăng truyền cho. (*Với Luyđơ*) Có người đã tiến dẫn cô với ta. Hình như cô là người có học thức và lịch thiệp nữa. Ta muốn tin như vậy. Ta không đời nào muốn kết tội nói dối cho cái người đã nhiệt thành nói giúp cô.

LUYĐƠ - Nhưng mà, thưa phu nhân, tôi không quen ai là người có thể mất công tìm hộ tôi một người che chở.

MINFO (*kênh kiệu*) - Mất công đối với ai? Đối với người được tiến dẫn hay đối với người che chở⁽¹⁾?

LUYĐƠ - Thừa phu nhân, những lời nói này vượt quá sức hiểu của tôi.

⁽¹⁾ Minfo muốn nói: trong hai người đàn bà này, Féednăng nghĩ đến ai nhiều hơn? (chú thích của bản Pháp văn).

MINFO - Thật khó đoán được rằng bộ mặt cởi mở này lại chứa đựng nhiều điều giấu hoạt đến thế! Tên cô là Luydơ? Xin hỏi bao nhiêu tuổi rồi?

LUYDƠ - Tôi vừa tròn mười sáu tuổi.

MINFO (*đứng phắt dậy*) - Ta hiểu hết rồi! Mười sáu tuổi! Nhịp đập đầu tiên của lòng say mê. Những tiếng vàng tiếng bạc dạo đầu của một phím đàn chưa tay ai động tới. Không còn gì quyến rũ hơn được nữa. - Ngồi xuống đây, cô em thân mến! Ta chỉ muốn điều lành cho cô. - Và cả chàng nữa, chàng cũng yêu lần đầu tiên. Có lạ gì đâu, nếu hai tia sáng của một bình minh đã gặp nhau! (*Nắm tay Luydơ, rất thân thiết*). Thế là thoả thuận rồi, ta muốn làm cho em hạnh phúc, em ạ. Có gì đâu mà ta phải lo, đây chỉ là một giấc mơ êm dịu thoáng qua, rất dễ tan biến thôi! (*Ngón tay đập nhẹ trên má Luydơ*) Xôphi của ta đi lấy chồng. Em sẽ thay nó. - Mười sáu tuổi! Chẳng có thể lâu bền được đâu.

LUYDƠ (*kính cẩn hôn tay Minfo*) - Thưa phu nhân, tôi xin cảm tạ ân huệ của người. Tôi xin cảm tạ phu nhân một cách chân thành như khi tôi có thể nhận được ân huệ ấy.

MINFO (*cổ ghim com giận dữ*) - Trông kìa, trông bà lớn cao kì chưa kìa! Các cô gái trong tầng lớp của cô thường vẫn vui sướng khi tìm được người chủ... Còn cô thì cô đòi hỏi cái gì nữa hả cô tiểu thư đài các? Những ngón tay này kiều mị quá đối với mọi việc làm ư? Hay là bộ mặt xinh xắn của cô đã khiến cho cô kiêu hãnh đến thế?

LUYDƠ - Thưa phu nhân, gương mặt tôi cũng như nguồn gốc của tôi, không thuộc về tôi.

MINFO - Hay là cô tưởng rằng chút nhan sắc ấy sẽ vững bền mãi mãi? Cô bé tội nghiệp ơi! Kể nào nhồi cái ý nghĩ đó vào óc cô là đã lừa dối cô và tự lừa dối cả hần nữa! Đôi má này đâu có bền bằng ánh rực rỡ của một nước vàng mạ? Tấm gương đã đánh lừa cô rằng cái lớp bụi vàng mỏng manh ấy chính là một khối hoàng kim không thể gỉ nát. Cái lớp bụi vàng ấy sớm muộn thế nào rồi

cũng phai mòn đi trong tay cái kẻ tôn sùng cô thôi. Đến lúc ấy thì cô sẽ làm thế nào?

LUYDƠ - Thừa phụ nhân, tôi sẽ lấy làm tiếc thay cho kẻ tôn sùng, hẳn đã mua viên kim cương chỉ vì thấy nó được nạm trong một cái khung vàng.

MINFO (*không muốn để ý đến lời Luydơ*) - Mỗi cô bé vào tuổi cô bao giờ cũng có hai cái gương soi cùng một lúc: một cái gương thật, và một cái là con mắt nhìn của người yêu. Sự dịu ngọt và những lời khen của cái thứ hai đã chữa lại sự thẳng thắn tàn nhẫn của cái thứ nhất. Cái này thì chỉ trích một nốt rõ xấu xí trên da mặt, còn cái kia thì nói rằng: "Ngược lại thì có, đây chính là một lúm đồng tiền xinh đẹp". Mà các cô em thì chỉ tin cái hình ảnh in trong tấm gương thứ nhất khi nó được tấm gương thứ hai xác nhận. Các cô cứ chuyển ngoãn ngoắt từ cái này qua cái kia, cho đến khi lẫn lộn cả hai cái... Sao cô lại ngăn người nhìn ta như vậy?

LUYDƠ - Xin phụ nhân thứ lỗi! Tôi định khóc thay cho số phận của viên dạ minh châu lóng lánh trên đầu phụ nhân, nó không biết rằng nữ chủ nhân của nó đang hằng hái chống lại cái làm đom của nó.

MINFO (*đỏ mặt*) - Đừng có đánh trống lảng, xác xược!... Nếu không vì những lời hứa hẹn của sắc đẹp của cô thì cái gì trên đời này đã khiến cô từ chối cái điều kiện duy nhất có thể cho cô học biết cách sống cao sang và những điều xã giao lịch thiệp - là cái điều kiện duy nhất có thể giải thoát cô khỏi những thành kiến của tầng lớp bình dân?

LUYDƠ - ... và đồng thời cũng giải thoát tôi khỏi cả sự trong trắng của bình dân, phải không, thưa phụ nhân?

MINFO - Cô ngớ ngẩn quá! Một anh chàng táo tợn nhất cũng phải rụt rè không dám láo xược ngổ ý với ta nếu ta không khuyến khích anh ta trước bằng thái độ của ta. Hãy tỏ ra mình là người thế nào; hãy giữ vững danh dự và vẻ cao quý của mình, thế là ta có thể bỏ qua cho tuổi trẻ của cô mọi sự căm dỗ.

LUYDƠ - Xin phu nhân cho phép tôi dám nghi ngờ một chút. Lâu đài của một số phu nhân nào đó thường là nơi tự do dung túng những cuộc hành lạc trâng tráo nhất. Vậy ai dám mong rằng cô con gái của một nhạc sĩ nghèo lại có đủ gan góc tự ném mình vào giữa vòng ôn dịch mà vẫn biết run sợ bị truyền nhiễm? Ai dám mơ tưởng rằng phu nhân Minfo luôn luôn bị lương tâm cắn rứt vung phí hàng năm tiền chỉ để được biết đồ mặt xấu hổ bất kì lúc nào... Thưa phu nhân, tôi là người thẳng thắn... Một khi phu nhân ra đi tìm cuộc hành lạc, liệu sự có mặt của tôi sẽ làm cho phu nhân vui sướng được chăng? Liệu phu nhân sẽ chịu nổi sự có mặt của tôi khi người trở về chăng? Ô, thà rằng có muôn vàn khoảng cách vô tận ngăn giữa chúng ta thì hơn, thà rằng nghìn trùng biển cả chia rẽ chúng ta ra thì hơn!... Coi chừng đấy, phu nhân... Giờ phút tỉnh cơn say, giờ phút mệt mỏi chán chường sẽ đến... Sự hối hận sẽ như loài rắn rết cắn xé trái tim phu nhân⁽¹⁾ và khi ấy thì đối với phu nhân, còn cực hình nào độc địa hơn là vẫn phải nhìn thấy trên nét mặt của kẻ hầu phòng này sự bình yên thanh thản, nó là phần thưởng mà sự trong trắng ngây thơ ban cho những tấm lòng thanh khiết (*lùi lại một bước*). Một lần nữa, tôi muôn vàn xin phu nhân tha tội.

MINFO (*bị kích động mạnh*) - Ta không thể nào chịu để nó nói ta như vậy! Mà nó lại nói đúng, điều đó ta càng không thể nào chịu nổi. - Nay cô bé, đấu trí với ta, người không thể nào thắng được đâu! Trong giọng nói của người có một sức nồng nhiệt mà những ý kiến bình thường không thể nào có. Đằng sau những lời dạy khôn mà người vừa nói ra ẩn náu một lợi ích mãnh liệt khiến cho người nhìn cái việc làm mà ta muốn trao cho người ở bên cạnh ta trở nên kinh khủng. Cái lợi ích ấy đã đốt lửa trong lời nói của người. Lợi ích ấy là gì, (*đe dọa*) ta cần phải tìm cho ra.

LUYDƠ (*bình tĩnh và cao thượng*) - Và nếu phu nhân tìm ra nó thì sao nào? Nếu gót chân khinh miệt của phu nhân lại đánh thức dậy một con sâu mà tạo hoá đã ban cho cái ngòi độc chống lại sự nhục

⁽¹⁾ Nguyên văn: Con rắn của sự hối hận...

thì sao? Thưa phu nhân, tôi không sợ phu nhân báo thù đâu! Trên giá cực hình của tên đao phủ, kẻ tội nhân hèn mọn này bất chấp cả tai họa tận thế... Nỗi đau khổ của tôi đã lớn đến nỗi sự thăng thấn cũng không thể nào khiến cho tăng thêm được nữa đâu. *(Ngừng một chút. Rồi tiếp tục, giọng rất trang nghiêm)* - Phu nhân muốn kéo tôi ra khỏi nguồn gốc nghèo hèn của tôi. Cái ân huệ đáng ngờ ấy, tôi không muốn phân tích làm gì. Tôi chỉ xin hỏi: Phu nhân dựa vào đâu mà cho rằng tôi là đấng rồ dại đến nỗi lấy làm hổ thẹn vì nguồn gốc của mình? Cái gì đã cho phu nhân có quyền tự nhận mình là kẻ tạo ra hạnh phúc cho tôi, trước khi biết rằng tôi muốn hay không muốn nhận hạnh phúc ấy từ tay phu nhân? Tôi đã xé bỏ cái quyền được hưởng những nỗi vui sướng trần gian của con người, cái quyền đã được ấn định bằng những luật điều vĩnh cửu... Tôi đã tha thứ cho sự hấp tấp của hạnh phúc... Thì sao phu nhân còn nhắc tôi phải nhớ lại nó? Khi Chúa ở trên trời cũng còn che bớt đi ánh hào quang chói lòe của Người trước mặt tạo vật, để cho ngay cả đấng thiên thần sáng láng nhất của Người cũng khỏi phải kinh sợ vì thấy mình còn tối tăm quá, thì sao loài người lại cứ từ bi một cách ác độc đến thế? Cái hạnh phúc vẫn được mọi người tán tụng của phu nhân lại cứ đi cầu xin sự khốn khổ, cứ ganh tị và thần phục sự khốn khổ? Hay niềm hoan lạc của phu nhân cần đến sự tuyệt vọng làm nền? Thôi hãy để yên tôi u mê chẳng biết thì hơn, chỉ có thể là còn khiến được tôi chịu đựng nổi một số mệnh bạo tàn... Sống trong giọt nước, con côn trùng nhỏ vẫn tự cảm thấy mình hạnh phúc như sống ở thiên đường, cho tới khi người ta đến kể với nó về một đại dương mênh mông, nơi đó dọc ngang những đoàn hải thuyền và vẫy vùng loài kinh ngạc⁽¹⁾. Được rồi, phu nhân muốn rằng tôi có hạnh phúc phải không? *(Ngừng lại. Rồi đến trước mặt Minfo và hỏi đột ngột)*. Nhưng ngay cả phu nhân, phu nhân có hạnh phúc không? *(Bị đánh trúng. Minfo vội lánh xa Luydet. Luydet đi theo và đặt tay lên ngực Minfo)*. Trong trái tim phu nhân liệu có hát cười như ở cuộc sống bề ngoài của

⁽¹⁾ Nguyên văn: ... loài thủy quái.

phu nhân không? Và nếu bây giờ chúng ta phải đánh đổi trái tim cho nhau, đánh đổi số kiếp cho nhau... nếu tôi đem lòng thơ ngây của trẻ con đến hỏi lương tâm phu nhân, như là tôi đến hỏi mẹ tôi rằng tôi nên làm thế nào, thì phu nhân có khuyên tôi đánh đổi không?

MINFO (*vật mình dử dội trên sofa*) - Không, không, ta không thể nào tưởng tượng được. Không, người không thể có sẵn một tâm hồn cao cả như vậy ngay từ khi mới sinh ra. Mà nói rằng đó là của cha người cho, thì cũng không thể được, vì tâm hồn ấy lại tươi trẻ quá! Đừng nói dối ta nữa! Ta nghe tiếng một vị giáo sư khác nói qua miệng người.

LUYDƠ (*đăm đăm nhìn Minfo, sắc sảo và tế nhị*) - Thưa phu nhân, tôi lấy làm ngạc nhiên rằng đến bây giờ người mới nghĩ tới vị giáo sư ấy, và lấy làm lạ rằng ngay từ trước khi nghĩ đến, người đã sắp đặt xong cái địa vị làm con hầu cho tôi rồi.

MINFO (*bật đứng dậy*) - Không thể nào chịu được nữa! Thôi được rồi. Ta đã không thể tránh thoát người, thì ta nói thẳng cho người biết... Ta biết chàng... Ta biết hết rồi... Ta còn biết nhiều hơn cả những điều ta muốn biết! Nhưng mà cô bé khốn khổ kia ạ, nếu người còn dám yêu chàng, hoặc là để cho chàng yêu... Ta nói gì nhỉ?... Ủ... Nếu người còn dám nghĩ đến chàng, hoặc còn dám để chàng nghĩ đến người⁽¹⁾, thì... Ta có quyền thế, ta là một người ghê gớm... Thế có Chúa hàng sống, nếu người còn dám... thì người hết đời rồi!

LUYDƠ (*giọng vững vàng*) - Vâng, đời tôi đã hết rồi, không còn cứu vãn được nữa từ khi phu nhân cưỡng ép chàng phải yêu phu nhân.

MINFO - Ta hiểu ý người... nhưng ta không cần chàng yêu ta nữa. Ta muốn chiến thắng lòng say mê đáng hổ thẹn của ta. Ta muốn bắt trái tim ta phải khuất phục, ta muốn xéo nát trái tim người. Ta muốn chồng chất đá tảng và vực sâu ngăn giữa các người. Ta sẽ làm cơn sấm sét giận dữ xé toang bầu trời yêu đương của các người. Như một bóng ma chia rẽ những kẻ ác phạm, danh hiệu

⁽¹⁾ Nguyên văn: hoặc người còn dám là một trong những ý nghĩ của chàng...

của ta sẽ len vào tách rời làn môi của các người ra khỏi những cái hôn. Thân thể tươi trẻ như hoa của người sẽ phải tàn rụi đi như một cái xác ướp trong cánh tay của kẻ yêu người... Ta không thể được sống hạnh phúc bên chàng... Được rồi! Nhưng mà người cũng không thể! Người nhớ lấy điều đó, con khốn kiếp! Hừ! Phá huỷ hạnh phúc, đó cũng là một thứ hạnh phúc!

LUYDƠ - Một thứ hạnh phúc mà có người đã lấy đi trước phu nhân rồi. Xin phu nhân đừng sỉ mạ lòng mình nữa... Phu nhân không thể thực hiện nổi những lời đe dọa mà phu nhân đã chống chất lên đầu tôi đâu! Phu nhân không thể nào hành hạ cái kẻ chỉ có mỗi một tội là đã mang trong lòng mình những tình cảm giống như tình cảm của phu nhân. Nhưng mà, thưa phu nhân, tôi yêu phu nhân chính vì cái sức say mê đã kích nộ người lên đó.

MINFO *(đã bình tĩnh lại)* - Ta ở đâu thế này? Ta vừa mới ở đâu thế này? Ta đã tiết lộ ra điều gì đây? Ta đã tự bộc lộ ra với ai đây? - Ôi Luydơ, hồi linh hồn cao quý, vĩ đại, thần thánh! Hãy tha thứ cho một kẻ điên rồ. Ta sẽ không động đến một sợi tóc nào trên đầu em đâu. Hãy nói cho ta biết em ước muốn điều gì, hãy truyền lệnh cho ta! Ta sẽ bồng em trên cánh tay ta, ta sẽ làm người bạn của em, người chị của em... Em nghèo khó ư?... thì đây, em nhìn đây... *(rút ra mấy viên ngọc)* ta sẽ bán nữ trang của ta, ta sẽ bán áo quần của ta, ngựa xe của ta... em hãy nhận lấy tất cả, nhưng xin em hãy buông chàng ra!

LUYDƠ *(lùi lại kinh ngạc)* - Bà ấy định cười nhạo một kẻ tuyệt vọng, hay là quả thật bà ấy không dự gì vào cái âm mưu man rợ đang chĩa vào ta? À, đã vậy thì ta còn có thể tự khoát cho mình cái vẻ một người liệt nữ, và khiến cho sự bất lực của ta trở thành điều đáng trọng chăng? *(Sau một lát suy nghĩ, đến gần, nắm tay Minfo và chăm chăm nhìn nàng)*. Thôi được! Phu nhân hãy nhận lấy chàng. Tôi sẵn lòng nhường phu nhân người con trai mà họ đã dứt ra khỏi trái tim tôi bằng những móc sắt của địa ngục. Có thể là phu nhân không biết gì hết. Nhưng phu nhân đã phá huỷ bầu trời của hai người yêu nhau, đã tàn nhẫn xé rời hai trái tim mà Chúa đã buộc

lại cùng nhau. Phu nhân đã giày xéo một con người mà lòng Chúa cũng thương yêu như đối với phu nhân, một con người mà Chúa đã sinh ra để hưởng hạnh phúc cũng như phu nhân; một con người trước kia cũng đã từng ca ngợi Chúa như phu nhân, và từ nay không còn được ca ngợi Chúa nữa!... Thừa phu nhân, tiếng kêu hấp hối của con sâu đất bị giày xéo vang lên tận tai Chúa sáng suốt ở trên trời. Chúa sẽ không thể ngồi yên nhìn người ta sát hại những linh hồn mà Người nắm giữ trong tay. Bây giờ Fécđinăng là của phu nhân rồi đó! Phu nhân hãy nhận lấy chàng! Hãy chạy vào cánh tay chàng đi!... Hãy lôi chàng đến trước bàn thờ đi!... Nhưng phu nhân chớ quên rằng trong đêm tân hôn, bóng ma của một người thiếu nữ tự kết liễu đời mình sẽ hiện ra giữa hai làn môi sắp gần vào nhau trong cái hôn động phòng!... Xin Chúa tha tội cho tôi!... Tôi không còn biết trốn đi đâu khác nữa rồi (*chạy ra ngoài*).

CẢNH 8

*Một mình phu nhân xúc động, kinh hoàng trên
trần nhìn ra cửa nơi Luyđơ vừa ra. Cuối cùng đã
trấn tĩnh lại.*

MINFO - Sao thế này? ta đã gặp điều gì đây? Cô bé khốn khổ ấy vừa nói gì?... Trời ơi! Những lời nguyên rửa ghê gớm vẫn còn gào xé bên tai ta: Hãy nhận lấy chàng!... Người bảo ta nhận lấy ai, hỡi cô bé khốn khổ? Nhận lấy món quà của tiếng rên rỉ hấp hối của người ư? Nhận lấy của di chúc ghê sợ của lòng người tuyệt vọng ư? - Ôi trời ôi! Trời ôi! Ta đã sa đoạ đến thế này rồi sao? Từ trên ngai vàng của lòng kiêu ngạo, đột đột bị ném xuống đất, ta phải khát khao mong chờ cái mà một kẻ hành khát rộng lượng ném cho ta trong giờ hấp hối sao? Hãy nhận lấy chàng - Trời! Với giọng nói ấy, với cái nhìn ấy... ! Hỡi Emili, thì ra người đã vượt qua giới hạn của nữ tính, người đã ước ao cái danh hiệu huy hoàng là một người đàn bà nước Anh có tâm hồn cao cả, là cốt để cho lâu đài

danh dự cao nhất của người phải sụp đổ trước đức hạnh còn cao hơn của một cô bé bình dân hèn mọn ư? Không, không, hỡi cô bé khốn khổ kiêu hãnh! Người ta có thể làm Emili Minfo này phải hổ thẹn, nhưng không bao giờ có thể nguyên rửa nó! Ta đây, ta cũng đủ sức từ chối! *(đi lại một cách vương giả)* Hãy trốn đi, hãy biến đi, hỡi người đàn bà yếu đuối và đau khổ! Hãy tan đi, hỡi những hình ảnh dịu ngọt và rực rỡ của tình yêu! Hỡi ánh lòng cao thượng, từ nay người hãy làm kẻ dẫn đường duy nhất của ta!... Hoặc là đời tình nhân kia phải chết, hoặc là Minfo này phải khước từ tất cả mọi ước muốn của mình, và tự xoá bỏ mình khỏi trái tim của Hoàng thân. *(Ngừng một chút rồi nói dồn dập)* - Trở lực đáng sợ nhất đã phá được rồi! Đã đứt rồi! Những sợi dây ràng buộc ta với Hoàng thân. Mối tình điên cuồng kia đã bị bứt ra khỏi trái tim ta!... Hỡi đức hạnh, ta đến gico mình vào cánh tay người! Hãy nhận lấy Emili, đưa con gái ăn năn hối lỗi của người!... - Sao mà ta thấy khoan khoái; sao bỗng nhiên lòng ta nhẹ nhàng và trào lên niềm hoan lạc! - Ngày hôm nay rời bỏ đỉnh núi vinh hoa, ta muốn đi xuống núi uy nghi như mặt trời hoàng hôn hạ xuống chân trời. Hỡi ánh hào quang của số mệnh ta, hãy tắt đi theo tình yêu của ta. Và trên chặng đường tới nơi đây ải kiêu hãnh của ta, hãy chỉ để cho trái tim ta cùng đi với ta. *(Nàng kiên quyết bước tới bên bàn viết)*. Ta phải hành động tức khắc... ngay bây giờ, trước khi ma lực ngọt ngào của người con trai yêu dấu kia kịp trở lại một lần nữa khuấy động cuộc giằng xé trong lòng ta và làm cho trái tim ta chảy máu. *(Ngồi xuống, viết thư)*.

Người hầu, rồi Xôphi vào

CẢNH 9

Phu nhân, một người hầu phòng, Xôphi, sau đó là thị vệ trưởng và cuối cùng là vài người hầu khác.

NGƯỜI HẦU - Thưa phu nhân, quan Thị vệ trưởng Fôn Kabơ mang lệnh của Hoàng thân tới, hiện đang ở ngoài phòng đợi.

MINFO (tiếp tục viết) - Lão Hoàng thân bù nhìn ấy sắp sửa ngã ngửa
tĩnh mộng đây! Ủ, thật vậy! Ý định của ta cũng khá thú vị đủ để
làm nổ tung một cái sọ vương hầu - Bọn nịnh thần của hắn sắp
phải choáng váng... cả nước này sắp phải náo động lên đây.

NGƯỜI HẦU - Thưa phu nhân, ngài Thị vệ trưởng...

MINFO - Ai? Cái gì?... Ủ, càng tốt! Hạng người như hắn sinh ra là để
è cổ vác nặng mà! Mời ông ta vào.

Người hầu ra

XÔPHI (Lại gần Minfo, vẻ lo lắng) - Nếu không phải vì con lo ngại cho
phu nhân thì không đời nào con dám hỗn xược trình phu nhân
rằng... (Minfo vẫn tiếp tục viết) Cô bé Minle vừa chạy như điên như
cuồng qua phòng đợi... phu nhân thì đỏ mặt bừng lên như cơn sốt;
con thấy phu nhân cứ mê mẩn nói một mình. (Minfo vẫn tiếp tục
viết) Con sợ quá.... Có việc gì xảy ra thế, phu nhân?

Thị vệ trưởng vào

THỊ VỆ TRƯỞNG (liu lịa cúi mình chào. Minfo vẫn quay lưng lại hắn,
không để ý. Hắn đến gần, đứng sau ghế, lén nâng gấu váy Minfo lên mà
hôn, rồi sợ sệt nói) - Kính bẩm phu nhân tôn quý.

MINFO (rắc bót thấm khô những dòng chữ mình vừa viết xong) - Hắn sẽ
kết tội ta là đưa bội bạc đây... Khi xưa ta là một kẻ không nơi
nương tựa. Hắn đã kéo ta ra khỏi cảnh khốn cùng... Ra khỏi cảnh
khốn cùng ư? Ôi cuộc đời chác chác kinh tởm. Hồi quân bọm chà, hãy
xé sổ nợ của người đi! Dấu vết nhục nhã muôn đời đỏ bừng trên
mặt ta đã trả nợ gấp bội cho người rồi.

THỊ VỆ TRƯỞNG (sau khi đã chạy lảng tránh không kết quả quanh Minfo) -
Hình như phu nhân hơi đáng trí. Ta phải liệu mới được. (Nói to) Kính
bẩm phu nhân. Hoàng thân điện hạ sai tôi đến hỏi xem tối nay phu
nhân muốn đi dạo công viên hay muốn đi xem hài kịch Đức ạ?

MINFO (vừa cười vừa đứng dậy) - Tất nhiên là một trong hai cái đó, vị
thiên sứ của ta ạ. Trong khi chờ đợi, xin ông đưa cho Hoàng thân
bức thư này, để ngài trắng miệng. (với Xôphi) Còn người, Xôphi

hãy ra lệnh thắng ngựa vào xe cho ta, và đi gọi tất cả mọi người trong nhà ta đến tụ tập trong phòng này.

XÔPHI (*kính hãi*) - Trời! Lại sắp xảy ra chuyện gì nữa thế này? (*Chạy đi*).

THỊ VỆ TRƯỞNG - Thưa phu nhân, người có vẻ xúc động quá!?

MINFO - Thế thì những điều ta sắp nói đây chỉ càng thành thực chứ sao? Hu-ra, thưa ngài Thị vệ trưởng, trong triều sắp có một chỗ trống - Đây là cơ hội thuận lợi cho những kẻ luồn lọt mối manh đấy! (*Thấy hắn nghi ngại tiếc nhìn tờ giấy*) Đọc đi, đọc đi! Ta muốn rằng những hàng chữ này không chỉ rành rành cho bốn con mắt.

THỊ VỆ TRƯỞNG - (*đọc thư, trong khi đó, những người hầu của Minfo đến tụ tập ở cuối phòng*).

"Thưa đức ông"

"Tờ giao kèo mà ngài là kẻ đầu tiên đã huỷ bỏ một cách tùy tiện như vậy, không còn ràng buộc tôi được nữa. Hạnh phúc của đất nước ngài là điều kiện của tình yêu của tôi. Sự lừa đảo kéo dài đã ba năm. Tăm vãi bịt mắt tôi đã rơi xuống rồi. Những ân huệ dầm nước mắt thần dân của ngài khiến cho tôi ghê tởm. Bây giờ tôi không thể đáp lại tình yêu của ngài được nữa, xin ngài hãy dành tình yêu ấy cho đất nước đau thương khốn khổ của ngài, và hãy học ở người công chúa nước Anh này lòng thương xót đối với dân chúng nước Đức - Một giờ nữa tôi sẽ vượt biên giới"

"Johanna Norfolk"

NHỮNG NGƯỜI HẦU (*sửng sốt thì thầm*) - Vượt biên giới?

Thị vệ trưởng đặt bức thư lên bàn, kính hãi

THỊ VỆ TRƯỞNG - Lạy chúa, xin phù hộ cho tôi! Kính bảm phu nhân rất thân mến và rất tôn quý, truyền đạt bức thư này thì nguy hiểm có khác gì chính tay mình viết thư!

MINFO - Vậy ra đó là điều người lo sợ, hỡi con người bạc vàng châu báu kia! Buồn thay, ta biết rằng chỉ cần nghe kể lại những hành vi mà người khác dám làm, là người và cái lũ như người đã hoảng sợ rụng rời. Theo ý ta thì người nên giấu bức thư này vào giữa một món ăn, để cho đức ông Hoàng thân tự tìm thấy nó trên đĩa thức ăn của ngài.

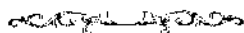
THỊ VỆ TRƯỞNG - Trời! Thật là liều mạng! Nhưng xin phu nhân hãy nghĩ lại... hãy nghĩ đến tai hoạ thất sủng mà người đang tự chuốc lấy cho người đó.

MINFO (*quay lại nói với những người hầu, giọng rất xúc động*) - Hỡi những người ngay thẳng, các người cũng sở đứng dậy, khắc khoải chờ xem điều bí ẩn này sẽ đi tới đâu. Hãy lại gần đây, hỡi những con người chân thật mà ta yêu mến. Các người đã toàn tâm hầu hạ ta với một tấm lòng nhiệt thành. Các người đã thường nhìn vào trong mắt ta, hơn là để ý đến túi tiền của ta. Vâng lời ta, đó là sự say mê của các người. Ân huệ ta ban, đó là niềm kiêu hãnh của các người... Sao bây giờ đối với ta, kỉ niệm về lòng trung thành của các người đồng thời lại là kỉ niệm về sự sa sút của ta! Một số mệnh bí hiểm đã muốn rằng những ngày u ám nhất đời ta lại là những ngày hạnh phúc của các người. (*Mắt rưng rưng lệ*) - Các con ơi, ta cho các con về. Phu nhân Minfo đã không còn nữa rồi, mà Jonhanna Norfolk thì lại nghèo quá không trả được nợ nữa đâu... Ta muốn rằng người thủ quỹ của ta sẽ chia cho các con tất cả của cải của ta. Cái lâu đài này thì trả lại cho Hoàng thân... Kề nghèo khó nhất trong các con sắp ra khỏi nơi này lại giàu có hơn là chủ mình đó. (*Đưa bàn tay, mọi người lần lượt nồng nhiệt hôn tay nàng*). Các bạn ơi, ta hiểu những tình cảm nào đang náo động trái tim các bạn. Thôi, vĩnh biệt... mãi mãi vĩnh biệt các bạn của ta. (*Gắt gát bỏ con xúc động về nên nàng*) - Ta nghe tiếng xe ngựa tới đây rồi (*dinh ru, Thị vệ trưởng Kabot ngăn lại*) - Con người thảm hại kia, người còn đứng đó ư?

THỊ VỆ TRƯỞNG (*trong suốt thời gian Minfo nói cùng những người hầu, vẫn ngây dại nhìn tờ giấy*) - Vậy là tôi phải trực tiếp đưa thư này đến tận bàn tay rất tôn quý của Ngài Ngự sao?...

MINFO - Ừ phải, con người thảm hại kia ạ! Đưa tận bàn tay rất tôn quý của Ngài Ngự và nói thêm vào tận cái tai rất tôn quý của Ngài Ngự rằng, bởi vì hiện nay ta không thể đi chân đất đến chuộc tội ở đất thánh Loretto được, cho nên ta sẽ dùng hai bàn tay này mà làm việc, để rửa sạch nỗi nhục nhã bấy lâu nay là đã dùng nó điều khiển Ngài Ngự của người. (*Di nhanh, Mọi người phân tán đi, rất xúc động*).

HỒI NĂM

Trong nhà Minle, hoàng hôn xuống

CẢNH I

Luyđơ lặng lẽ ngồi trong góc phòng, đầu gục trên cánh tay.

Sau một hồi lâu ngừng lặng, Minle bước vào phòng tay cầm một cái đèn, soi quanh phòng, vẻ mặt khiếp sợ - không nhìn thấy Luyđơ - rồi đặt mũ lên bàn, và đặt cái đèn xuống đất.

MINLE - Con ta không ở đây... Cả ở đây cũng không... Ta đã đi khắp các phố các nẻo, ta đã tới nhà tất cả mọi người quen, ta đã hỏi những người lính gác ở mọi cổng thành... Không có ai trông thấy con ta ở đâu. *(Một lát)* Hãy nhẫn nại, hỡi người cha tội nghiệp, hỡi người cha khốn khổ! Hãy đợi cho đến khi trời sáng. Có khi đến lúc ấy đứa con duy nhất sẽ trôi dạt lên bờ một con sông nào đó... Trời ơi, trời ơi! Ta chẳng đã coi con ta như thần tượng của lòng ta sao? Hình phạt sao mà khắc nghiệt nặng nề! Thật là khắc nghiệt. Tôi đâu muốn thở than, lạy Chúa cha ở trên trời, nhưng hình phạt thật là khắc nghiệt. *(Ngồi xuống ghế, rủ rượi vì đau buồn).*

LUYĐƠ *(từ góc phòng, nói với cha)* - Phải đó, người già tội nghiệp ơi! Cha hãy dần dà làm quen với sự mất mát đi.

MINLE *(đứng bật dậy)* - Con ở đây ư, con? Có phải con thật đấy không? Nhưng sao con lại ngồi cô đơn trong đó không châm đèn lên?

LUYĐƠ - Con đâu có vì thế mà cô đơn. Khi vây bọc quanh con chỉ toàn một màu đen đặc, là khi con đang đón tiếp những người thân yêu nhất của con.

MINLE - Xin Chúa giữ gìn con! Chỉ có con sâu đục khoét lương tâm là thích hoà điệu mơ màng với loài cú vọ. Chỉ có tội lỗi và quỷ ác mới sợ ánh sáng mà thôi.

LUYDƠ - Và cả vĩnh cửu nữa chứ, cha ơi! Vĩnh cửu, chuyện trò thắng với linh hồn mà không cần môi giới.

MINLE - Con ơi, ôi con ơi! Con nói gì lạ lùng vậy?

LUYDƠ (*dừng dậy, ra phía trước sân khấu*) - Con đã phải đương đầu với một cuộc vật lộn gian nan, cha cũng biết đấy. Chúa đã ban sức mạnh cho con. Cuộc chiến đấu kết thúc rồi. Cha ơi, người ta vẫn thường nói rằng đàn bà chúng con là giống yếu đuối và mỏng manh. Con không tin như vậy nữa. Thật vậy, chúng con rùng mình khi nhìn thấy một con nhện, nhưng chúng con lại không ngại đùa giỡn ấp ôm con quỷ đen thui là sự rửa nát của thầy ma. Đó là điều con xin mách cho cha biết. Cha ơi, Luydơ của cha thấy vui quá.

MINLE - Con nghe đây, con gái của cha! Thà phải nghe con kêu than nức nở, cha lại thấy vui lòng hơn.

LUYDƠ - Rồi cha xem con sẽ thắng hẳn bằng mưu trí như thế nào, con sẽ đánh lừa cái tên bạo chúa kia như thế nào! Tình yêu vẫn khôn ngoan và bạo gan hơn là sự ác độc... Đó là điều mà cái kẻ đeo chiếc huân chương thảm hại trên ngực kia không thể nào hiểu nổi... Vâng, chừng nào chỉ phải dùng đến trí óc, thì bọn họ quả thật là tinh khôn; nhưng khi phải độ sức với trái tim, thì chúng nó trở thành ngu dại. Nó tưởng sẽ khoá kín nổi những mưu mô quỷ quyệt của nó bằng một lời thề sao? Cha ơi, lời thề chỉ ràng buộc được kẻ sống. Nhưng cái chết sẽ làm tiêu tan được xích sắt của cả những lời thề độc trước bàn thờ. - Rồi Fécđinăng sẽ hiểu Luydơ của chàng... Cha ơi... Cha có chịu giúp con đưa bức thư này đến tận người nhận được không? Cha có từ tâm làm việc này cho con không?

MINLE - Người nhận là ai, con?

LUYDƠ - Sao cha lại hỏi lạ vậy? Cả cõi vô cùng tận hợp lại với trái tim con đây cũng chưa đủ bao la để chứa nổi một ý nghĩ về chàng... Vậy thì con còn viết thư này cho ai khác được nữa?

MINLE (*lo ngại*) - Luydơ! Cha phải mở ra đọc trước đây.

LUYDƠ - Xin tùy ý cha. Nhưng cha sẽ không biết rõ được thêm đâu.
Trên mảnh giấy này, cha sẽ thấy những dòng chữ nằm lạnh ngắt như những thây ma, chỉ có con mắt của tình yêu mới biết làm cho sống dậy được.

MINLE (*đọc thư*) - “Fécđinăng ơi, anh đã bị phản bội. Một mưu mô độc địa thâm hiểm xưa nay chưa từng thấy đã xé nát tình nghĩa giữa đôi ta. Một lời thề khứng khiếp đã buộc lười em lại, và cha anh đã bố trí mật thám ở khắp nơi... Tuy vậy, anh yêu của em, nếu anh dũng cảm thì em biết có một nơi mà không một lời thề nào ràng buộc nổi chúng ta, và không một tên mật thám nào theo tới được” (*Minle ngừng lại, nghiêm nghị nhìn con*).

LUYDƠ - Sao cha lại nhìn con như vậy? Xin cha hãy đọc hết đi.

MINLE - “Nhưng anh cần phải có đủ dũng cảm để đi theo cái con đường tối tăm mà ngoài Chúa và Luydơ của anh, không còn ánh sáng nào khác soi đường anh nữa... Chỉ có tình yêu dẫn bước anh đi. Mọi hi vọng của anh, mọi ước nguyện ráo riết của anh, anh phải trút bỏ lại nhà tất cả, chỉ lòng anh mới giúp được anh thôi. Anh bằng lòng ư? Thì xin anh hãy trời dậy và đi khi chuông Đồng tu kín điểm mười hai tiếng giữa đêm khuya. Còn nếu anh sợ, thì hãy gạch hai chữ “cương dũng” kèm theo danh hiệu “nam nhi” của anh đi thôi, vì có một kẻ nữ nhi đã làm cho anh phải hổ thẹn rồi đó!” (*Minle đặt bức thư lên bàn, đau đớn nhìn dăm dăm phía trước mặt; rồi quay lại con gái, giọng trầm xuống và lặc đi*). Cái nơi mà con nói đó là nơi nào, Luydơ?

LUYDƠ - Cha không biết sao? Cha không biết thật sao? Cha ơi, kì lạ thật! Con đường tối đó đã vạch rõ rồi, Fécđinăng sẽ tìm được tới nơi.

MINLE - Hừm! Con nói rõ thêm cho cha nghe.

LUYDƠ - Con không biết dùng lời nào đáng yêu để nói về cái nơi ấy đâu... Nếu con phải gọi nó bằng một cái tên xấu xa, thì xin cha đừng sợ. Nơi ấy là... Ôi, tại sao tình yêu lại chưa sáng tạo thêm được ra những tên gọi? Đáng lẽ tình yêu phải dành cho nơi ấy một

cái tên đẹp nhất. Cha ơi, nơi ấy là... - xin cha để cho con nói hết - nơi ấy là nấm mồ.

MINLE (*lảo đảo bước về phía một chiếc ghế*) - Trời đất ơi!

LUYDƠ (*lại gần ôm lấy cha*) - Không, cha ơi, không! Chỉ có hai tiếng “nấm mồ” là gây nên khiếp sợ thôi.

Cha hãy gạt cái tên gọi đó ra, là sẽ thấy trước mắt cha một cái giường tân hôn trên đó bình minh đã phủ tấm nệm vàng rực rỡ, trên đó mùa xuân đã trải rèm hoa thắm tươi. Chỉ có kẻ khốn nạn, tội lỗi đẩy mình trong cơn quẩn quại rên la của giờ hấp hối mới độc miệng gọi cái chết là một bộ xương khô. Không, cái chết là một em nhỏ dịu dàng, đáng yêu, giống như hình tượng hài đồng của thần tình yêu⁽¹⁾, nhưng lại không tráo trở tai ác đến thế. Đó là một vị thần yên lặng và đầy nhiệt tâm, sẵn sàng đưa tay nâng đỡ linh hồn - kẻ hành hương kiệt sức - dìu dắt linh hồn bước qua cái hố thời gian, mở rộng cửa cung điện thần tiên của vẻ trắng lệt muôn đời, thân ái ngả đầu chào, rồi lui gót đi.

MINLE - Con ơi, con đang rắp tâm làm điều gì vậy? Con muốn tự huỷ hoại mạng sống của con sao?

LUYDƠ - Không, xin cha đừng gọi việc này như thế. Con muốn rời bỏ một xã hội mà ở đó con không được sung sướng. Con muốn sớm tới một nơi mà con không thể nào chờ đợi lâu hơn được nữa... Chẳng lẽ đó là phạm tội sao?

MINLE - Trong các thứ tội thì tự sát là tội gồm ghê nhất, con ơi! Chỉ có thứ tội này là không thể ăn năn vào đâu được, vì cái chết sẽ đến ngay khi ta phạm tội.

LUYDƠ (*kính hãi, sững sờ*) - Ghê sợ quá!... Nhưng mà mọi việc sẽ không xảy ra nhanh như vậy đâu cha ạ, con định nhảy xuống

⁽¹⁾ Theo thần thoại La - Mã, thần tình yêu (Cupidon) mang hình tượng một em trai nhỏ có hai cánh, tay cầm cung tên, có khi bịt mắt, có khi không. Mũi tên em nhỏ bắn vào trái tim ai thì người đó sẽ yêu say mê. Hình tượng trẻ nhỏ là để tượng trưng cho tính chất tai quái, bất ngờ, và phi lô-gích của tình yêu.

sông, và trong khi con chìm xuống, thì con sẽ kêu van Chúa quyền phép vô cùng tha tội cho con.

MINLE - Như vậy thì khác nào con rắp tâm hối tội ăn cắp ngay sau khi con yên tâm rằng cửa ăn cắp đã giấu kĩ rồi. Con ơi, con ơi, con chớ nên giấu cọt Chúa trong khi con đang cần đến Người hơn bao giờ hết! Ôi, con đã chìm đắm quá sâu vào trong tội lỗi... con đã ném bỏ lời cầu nguyện, và Chúa nhân từ đã ngoảnh mặt đi rồi.

LUYDƠ - Vậy ra yêu là tội ác ư cha?

MINLE - Nếu con thật lòng yêu Chúa, thì không bao giờ con lại yêu đến mức phạm tội. Con ơi, con gái yêu duy nhất của cha, con đã chìm cha xuống quá sâu rồi - ừ, có lẽ con đã chìm cha xuống tận nắm mồ... nhưng cha không hề muốn làm cho lòng con phải nặng nề thêm nữa... Con ạ, lúc này cha cứ tưởng chỉ có một mình cha, cha đã nói ra lời... Con cũng nghe thấy rồi. Tâm sự của cha, cha còn giấu kín làm chi nữa? Con vẫn là thần tượng của cha từ xưa. Luydơ ơi, nếu lòng con vẫn còn chỗ dành cho nỗi niềm của một người cha, thì con hãy nghe cha... Con là tất cả của cha. Nếu bây giờ con tự huỷ mình con, thì không phải là con chỉ hoang phí mất riêng đời con đâu, mà cả cha đây, cha cũng không còn gì nữa. Con nhìn đây, tóc cha đã bắt đầu bạc rồi. Dần dần cha đã đến cái thời mà những kẻ làm cha muốn được hưởng kết quả của bao nhiêu của cải mà ta đã gom góp mãi trong lòng các con ta. Con định thâm lên lút cướp tất cả của cải của cha mà trốn đi sao?

LUYDƠ (*hôn tay cha, xúc động cực độ*) - Không, cha ơi! Con lia bỏ đời này, lòng con nặng trĩu món nợ vô cùng vô tận đối với cha, món nợ ấy, ở nơi vĩnh hằng, con xin đền lại cha gấp bội.

MINLE - Hãy cẩn thận, chớ có tính lăm dấy con ạ. (*Giọng rất nghiêm trang*) Liệu cha con ta có gặp lại nhau ở nơi đó được chăng? Kìa, con tái mặt đi rồi! Luydơ của cha cũng tự biết rằng cha không thể đuổi kịp con vì con đã vội vã tự tìm đến nơi đó trước cả cha. (*Luydơ rung mình kinh sợ, nép chặt vào cánh tay Minle. Minle ghì con vào lòng, giọng van nài*) - Ôi con ơi, con gái của cha ơi! Hồi con gái

sa ngã của cha, con gái không chừng hết cơ cứu vớt của cha! Hãy khắc sâu vào lòng lời nói của một người cha! Cha không thể nào ngăn giữ con được. Dù cha giấu dao nhọn đi, thì con vẫn có thể tự sát bằng một mũi kim đan. Cha có thể ngăn con uống thuốc độc, nhưng con vẫn tự thất cổ được bằng một chuỗi dây chuyền... Luydơ, Luydơ ơi! Cha chỉ còn biết báo trước cho con thôi. Liệu con muốn liều lĩnh đánh cuộc rằng khi con đi trên dải cầu đáng sợ bắc giữa cõi trần gian và cõi vô tận, thì bóng ma tình ái tráo trở kia vẫn không lia bỏ con chăng? Con dám cả gan đến nói dối trước ngai vàng của Chúa sáng suốt vô cùng rằng: "Hỡi Đấng Tạo Hoá, chính là vì Người mà tôi đến đây" trong khi đôi mắt tội lỗi của con vẫn dõi tìm cái thần tượng trần tục của con chăng? Và khi cái vị thần linh mảnh dẻ của tâm trí con đó, đã trở thành con sâu đất hèn mọn cũng như con, đang giẫy giụa dưới chân Đấng Phán xét, trong giây phút đảo đảo đó hẳn sẽ kết tội lòng tin mạn thượng của con là lừa đảo và phò mặc sự trông chờ tuyệt vọng của con cho lòng thương xót của Chúa, trong khi chính hẳn cũng còn chưa dám chắc được Chúa rủ lòng thương, thì khi ấy con còn biết làm thế nào? *(Nói to thêm, giọng gặng hỏi)* - Phải, đến khi ấy con sẽ làm thế nào, hỡi con gái khốn khổ của cha? *(Nhắm chặt lấy con, dăm dăm nhìn cặp mắt soi mói. Rồi đột ngột lia xa con)* - Cha không còn thiết gì nữa!... *(Giơ tay lên trời)* Lạy chúa công bình, Người không mang trách nhiệm về linh hồn này nữa rồi. Còn con gái của cha, con muốn làm gì thì làm. Hãy hiến dâng linh hồn làm đồ tế cho người con trai thanh tú của con đi, món đồ tế ấy khiến cho giống quỷ reo mừng và thiên thần phải kinh hãi trốn chạy... Đi đi! Hãy chất lên lương tâm con tất cả mọi tội ác, và cả tội ác cuối cùng, cả tội ác kinh khủng nhất này nữa đi; và nếu vẫn còn nhẹ quá thì hãy nhận thêm lời rửa nguyên của cha cho trọn vẹn gánh nặng! Đây dao đây... Hãy tự đâm vào trái tim con đi, và vào *(nước nở nghẹn ngào. Định chạy ra ngoài)* trái tim cha của con nữa.

LUYDƠ *(vội vàng đứng dậy, chạy theo cha)* - Đứng lại! Xin cha đứng lại đã! Lòng thương yêu của người làm cha thật trói buộc kẻ làm con

- lại còn hà khắc tàn nhẫn hơn cả cơn giận hùng cường của kẻ bạo chúa. Con phải làm gì đây? Con không thể... con phải làm gì đây?
- MINLE - Nếu những cái hôn của thiếu tá còn nóng bỏng trên má con hơn cả những giọt nước mắt của cha con, thì... con chết đi!
- LUYDƠ *(sau một cuộc vật lộn đau đớn, giọng nói đã lấy lại chút sức mạnh)*
 - Cha ơi, hãy nắm lấy tay con đây!... Con muốn rằng... Ôi trời ơi, trời ơi! Con biết làm thế nào? Con muốn gì được đây?... Cha ơi, con xin thề... Trời ơi, khốn khổ, khốn khổ thay cho tôi!... Dù quay về phía nào, tôi cũng vẫn là một kẻ ác phạm. Thôi được rồi, cha ơi... Anh Fécđinăng ơi!... Chúa trên trời hãy làm chứng cho tôi! Đây, tôi xin huỷ nốt cái kỉ niệm cuối cùng về chàng! *(Xé bức thư)*.
- MINLE *(ôm lấy cổ con, ngây ngất mừng rỡ)* - Đây mới thật là con gái của cha! Con ơi! Hãy ngẩng nhìn cha đây! Con mất một người yêu, nhưng con đã tạo ra một người cha sung sướng. *(Ôm con, vừa cười vừa khóc)* Con của cha! Con yêu dấu của Cha! Suốt đời cha nào có gì xứng đáng với con đâu! Chỉ có Chúa biết vì sao một kẻ khốn khổ như tôi lại được giữ lấy một đáng thiên thần như con! Luydơ của cha, nước thiên đường của cha! Trời ơi, tôi chẳng hiểu mấy về tình yêu, nhưng nổi đứt ruột nát gan vì phải dứt tình thì tôi hiểu lắm.
- LUYDƠ - Nhưng cha ơi, cha con ta phải rời bỏ chốn này thôi. Hãy xa lìa cái đô thành này đi, ở đây bạn bè cười nhạo con, ở đây danh dự của con đã mất không bao giờ cứu lại được nữa rồi. Hãy đi xa, đi thật xa khỏi nơi này, khỏi cái nơi mà hạnh phúc mất rồi còn để lại bao nhiêu là dấu vết luôn luôn nhắc nhở con. Nếu còn có thể đi được, thì cha con ta hãy đi đi thôi.
- MINLE - Con muốn đi đâu cũng được con ạ. Ở đâu Trời cũng cho lúa mọc, thì ở đâu ta cũng sẽ có ăn. Và ở đâu Trời cũng sẽ tìm cho tiếng đàn của cha có được tai nghe. Ừ, dù phải mất hết chẳng nữa... Cha sẽ đem chuyện thương đau của con soạn thành bản nhạc, cha sẽ hát bài ca về người thiếu nữ đã phải xé nát trái tim mình để báo hiếu cha. Cha con ta sẽ hát bài ca ấy từ cửa này qua cửa khác mà xin ăn. Và ngọt ngào thay là miếng cơm bố thí từ bàn tay những người đã rơi nước mắt vì tiếng hát chúng ta.

CẢNH 2

Fécdinăng vào

LUYDƠ (*trông thấy Fécdinăng trước tiên, ôm chặt lấy cha kêu lên*) - Trời ơi, Chàng đến kìa! Đời ta hết rồi.

MINLE - Đâu? Ai?

LUYDƠ (*chỉ tay về phía Fécdinăng, quay mặt đi, ôm chặt lấy cha hơn nữa*) - Chàng! Chính chàng đấy!... Cha quay lại mà xem... Chàng tới đây giết con đó!

MINLE (*nhìn thấy Fécdinăng, bật lùi lại*) - Sao? Ông đến đây ư, Nam tước?

FÉCDINĂNG (*từ từ bước đến gần, đứng sững trước mặt Luydơ, dăm dăm nhìn xoi mói. Một lát*) - Hỡi cái lương tâm bị ta thành linh bắt chột kia, ta cảm ơn người... Lời tự thú hiện ra ngay ở sự hoảng hốt của người thực là gớm ghê, nhưng nhanh chóng và chắc chắn, nó đã tránh cho ta một cực hình... Chào ông, ông Minle.

MINLE - Nhân danh Chúa, tôi, xin hỏi, Nam tước muốn gì? Có nguyên cớ nào đã đưa ông tới đây? Ông đột nhập bất ngờ như vậy là nghĩa thế nào?

FÉCDINĂNG - Tôi biết có một thời kì mà người ta đã chia ngày dài thành từng giây phút nhỏ, thời kì mà nỗi đợi chờ say đắm của một trái tim khát khao mong mỏi tôi hằng bám chặt vào cái quả lắc quá chậm chạp của thời gian, để rình bắt cho trúng cái nhịp đập của huyết mạch đánh dấu phút giây tôi tới... Thế thì tại sao bây giờ gặp tôi lại cho là bất ngờ?

MINLE - Đi đi, Nam tước đi đi!... Nếu trong trái tim ông còn một đốm lửa nhân tình nào, nếu ông không muốn làm tên hung thủ của người mà ông vẫn nói rằng ông yêu, thì xin đừng ở lại đây thêm một giây phút nào nữa. Từ khi ông đặt chân tới đây, thì nơi trú ngụ hèn mọn của tôi đã mất hết bình yên rồi. Ông đã gieo tai họa vào nhà tôi, vào cái nơi trước đây vốn là một tổ ấm yên vui. Ông còn chưa lấy làm đủ ư? Ông còn muốn xoáy mãi mũi dao trong

cái vết thương mà trái tim con gái tôi đã phải mang từ cái ngày rui ro nó gặp ông hay sao?

FÉCĐINĂNG - Ông thật là một người cha kì quái! Hôm nay tôi tới đây chỉ cốt mang đến cho con gái ông một tin mừng.

MINLE - Mang đến cho nó những hi vọng mới, mầm mống của những thất vọng mới chứ gì? Đi đi, hơi sử giả của bất hạnh. Bộ mặt của người đã tỏ rõ món hàng người mang tới.

FÉCĐINĂNG - Hi vọng của ta rồi cuộc đã đi tới đích. Phu nhân Minfo, trở lực đáng sợ nhất của tình duyên chúng ta, vừa mới trốn đi khỏi nước này. Cha ta thì đã ưng thuận cái người mà lòng ta lựa chọn. Số mệnh cũng chịu thua không truy nã chúng ta nữa. Ngôi sao hạnh phúc chiếu mệnh chúng ta đã mọc lên rồi. Và ta tới đây để làm tròn lời thề ước của ta và để dẫn người cùng đính ước với ta tới trước bàn thờ.

MINLE - Con đã nghe rõ chưa, con gái của cha? Con đã nghe hẳn đang đem những ước mong bị mắc lằm của con ra làm trò giễu cợt chưa? Thật vậy, Nam tước ạ. Kẻ bợm chà sau khi tác ác rồi, lại còn thích thú cười cợt trên nạn nhân của hắn!

FÉCĐINĂNG - Người tưởng rằng ta giễu cợt ư? Không, ta thể có danh dự! Lời nói của ta cũng thật y như tình yêu của Luyđơ của ta vậy. Và ta sẽ giữ lời một cách kính cẩn thiêng liêng cũng y như là Luyđơ giữ lời thề... Ta không biết còn có gì thiêng liêng hơn được nữa. - Người vẫn còn ngờ vực ư? Kì quái thật! Sao ta lại chưa thấy bùng lên đôi má người vợ đẹp của ta màu hồng tươi vui sướng nhỉ? Thôi, hẳn là sự gian dối vẫn là những đồng tiền thông dụng ở đây, cho nên sự chân thật mới bị coi rẻ đến thế! Người không tin lời ta nói ư? Vậy thì người hãy tin cái chứng cứ viết trên giấy này vậy. *(Ném cho Luyđơ bức thư gửi Thị vệ trưởng).*

Luyđơ giở bức thư, và ngã xuống ghế, mặt tái nhợt như xác chết.

MINLE *(không nhìn thấy - Với thiếu tá)* - Thế nghĩa là thế nào? Tôi không hiểu ý ông.

FÉCĐINĂNG (đưa Minle đến gần Luyđơ) - Thì cô này càng hiểu thấu đáo ý ta!

MINLE (quỳ vội xuống bên Luyđơ) - Trời ơi, con tôi.

FÉCĐINĂNG - Mặt cô ta tái nhợt đi như thần chết kia! Đến bây giờ cô mới thật hợp ý ta. Chưa bao giờ cô gái ngoan đạo và chính trực này lại đẹp bằng bây giờ, khi cô ta mang bộ mặt xác chết này. Hơi gió của ngày Phấn xết cuối cùng có sức xoá sạch mọi lớp sơn giả dối đã thổi bay mất lượt phấn son mà con nữ phù thuỷ này đã dùng để đánh lừa cả các thiên thần sáng láng... Đây chính là bộ mặt đẹp nhất của nó! Đây chính là bộ mặt thật đầu tiên của nó! Hãy để cho ta hôn lên bộ mặt này! (Định tới gần Luyđơ).

MINLE - Lùi lại, lui ra! Thằng nhãi ranh kia! đừng có động đến trái tim một người cha! Ta đã không bảo vệ nổi con gái ta chống lại sự vuốt ve của người, nhưng ta đủ sức bảo vệ con ta chống lại sự tàn bạo của người.

FÉCĐINĂNG - Lão già, người muốn gì vậy? Không việc gì đến người! Người đừng dại dột lao vào một canh bạc chắc chắn thua không gỡ được nữa đi! Hay là người lại còn xảo quyết hơn là ta tưởng? Hay là người dấn vào chuyện trắng hoa của con gái người cả những kinh nghiệm sáu mươi năm sống trên đời, và bôi bẩn lên mái đầu bạc đáng kính kia bằng cái nghề dốt mồi? Ô, nếu không phải như vậy thì, hỡi lão già hẩm hiu kia ơi, hãy nằm xuống và hãy chết đi!... Người vẫn còn kịp ngủ đi trong giấc yên nghỉ muộn đời trong khi lòng còn được mang cái ảo tưởng rằng: "Ta là một người cha có phúc". Chỉ chậm một lát nữa thôi, là người sẽ phải ném trả con rắn độc này cho nơi quê hương địa ngục đã sinh ra nó, người sẽ phải nguyện rửa cả món quà tặng lẫn kẻ tặng quà là Chúa. Và người sẽ phải vừa chui xuống mồ vừa mang theo lời xỉ vả của Chúa. - (Với Luyđơ) Nói đi, con khốn kiếp. Có phải người đã viết bức thư này không?

MINLE (với Luyđơ, giọng cảnh cáo) - Con ơi, nhân danh Chúa, con đừng có quên! Đừng có quên lời thề!...

LUYDƠ - Ôi, cha ơi, bức thư này...

FÉCĐINĂNG - Bức thư này đã làm lẫn lộn vào bàn tay không nên nhặt được nó, phải không? Đáng khen thật là sự tình cờ! Nó đã làm được những việc lớn lao hơn hết thấy mọi lí trí tình vi nhất trên đời, và đến ngày Phán xét cuối cùng, nó sẽ ứng đối được cuộc thử thách còn giỏi hơn trí tuệ của tất cả mọi bậc hiền triết... Ta đã bảo là tình cờ ư? "Tình cờ" - nếu các con chim sẽ rơi xuống đất cũng đều là do Tạo hoá, thì khi cần lột mặt nạ một con quỷ, sao lại không phải là do Tạo hoá ra tay? Ta đòi một câu trả lời! Có phải người đã viết bức thư này không?

MINLE (*riêng với Luydơ giọng van nài*) - Can đảm lên! Con ơi, can đảm lên! Chỉ cần nói một tiếng "phải" là xong cuộc thử thách.

FÉCĐINĂNG - Thú vị thật! Cả cha nó cũng bị lừa! Mọi người đều bị lừa! Nhìn nó kìa, con khốn kiếp! Hãy nhìn nó ngồi kia, miệng lưỡi nó cũng từ chối không chịu vâng theo lời nói dối cuối cùng của nó! Nào, hãy thề đi! Hãy nhân danh Chúa uy nghiêm đáng sợ và thẳng thắn chân thật, mà thề đi! Có phải người đã viết bức thư này không?

LUYDƠ (*sau một cuộc vật lộn đau đớn, trong khi ấy nàng trao đổi bằng mắt với cha, giọng vững vàng và quả quyết*) - Chính tôi đã viết bức thư này!

FÉCĐINĂNG (*ngừng lại, kinh sợ*) - Không, không, Luydơ! Có linh hồn hằng sống của anh chứng thực⁽¹⁾: em nói dối thực rồi!... Bản thân sự vô tội khi ngồi trên ghế cực hình nhận cái tội ác mà mình không hề phạm... Anh chất vấn hung bạo quá, phải không Luydơ? Sự hung bạo của những lời anh chất vấn đã dồn em phải nhận, có phải thế không?

LUYDƠ - Tôi đã nhận sự thực.

FÉCĐINĂNG - Không, không, không! Em không viết bức thư này! Đây không phải là chữ của em! Và dù đây là do tay em viết, thì chẳng lẽ giả mạo chữ viết lại có thể khó khăn hơn là làm bại hoại tâm hồn được sao? Em nói thật cùng anh đi, Luydơ!... Không,

⁽¹⁾ Nguyên văn: "Thực như linh hồn anh hằng sống..."

không, khoan đã! Nếu em nói "phải", thì đời anh thế là hết rồi. Em nói dối đi, Luydơ! Một lời nói dối thôi! Ước gì em bịa ra một lời. Ước gì bằng một vẻ thẳng thắn như thiên thần, em ném lời đó cho anh như ném đồ ăn cho loài vật. Ước gì em bằng lòng thuyết phục lỗ tai và con mắt anh, dù cho lòng anh phải chịu đựng một sự lừa đảo ghê gớm, anh cũng cam lòng. Ôi, Luydơ, chỉ một làn hơi đó sẽ xua tất cả mọi sự thật phải trốn chạy khỏi thế giới này. Anh xin thừa nhận cho chân lí phải uốn cái cổ bướng bỉnh của nó xuống và bắt nó cúi gập đầu hèn hạ như lũ nịnh thần. (*Giọng sợ hãi và run rẩy*) - Em có viết bức thư này không?

LUYDƠ - Thế có Chúa... thế có Chúa chân thật đến đáng sợ! Vâng! Chính tôi đã viết bức thư này.

FÉCĐINĂNG (*sau một lát ngừng lặng, giọng vô cùng đau đớn*) - Ôi đàn bà, đàn bà!... Xem cái bộ mặt của người trước mặt ta kia!... Với bộ mặt đó, dù người có dám bán thiên đàng ở ngay trong cõi trần luân địa ngục thì cũng không thể tìm được ai mua! - Luydơ, cô có biết cô là gì đối với tôi không? Không, cô không thể nào biết được! Cô không thể biết rằng cô là tất cả đối với tôi. Tất cả... Tất cả!...Chỉ hai tiếng nghèo nàn nhỏ mọn thế thôi, nhưng cả vô tận của thời gian cũng khó mà bao quanh nổi nó, vì nó bao la vĩ đại vô cùng; hàng bao nhiêu vũ trụ đã xoay vần trong nó... Tất cả! Thế mà cô đã giấu cột hai tiếng đó một cách độc ác đến mức này! Ôi, kinh khủng!

LUYDƠ - Thưa ông Vante, ông đã được lời thú nhận của tôi rồi. Tôi đã tự kết tội tôi. Bây giờ xin ông đi đi! Hãy ra khỏi cái nơi đã khiến ông rất đau khổ này đi.

FÉCĐINĂNG - Được rồi, được rồi! Ta bình tĩnh rồi đây! Người ta chẳng thường nói rằng cái nơi rừng rợn hải hùng mà ôn dịch vừa mới đi qua, là một nơi yên tĩnh đó sao. Ta là cái nơi đó! (*Sau một lát suy nghĩ*) - Tôi còn một điều thỉnh cầu nữa, cô Luydơ... một điều cuối cùng. Đầu óc tôi nóng rực, tôi cần chút gì cho nó dịu mát... Em vui lòng pha cho tôi một cốc nước chanh, được không?

CẢNH 3

Luyđơ ra, Minle và Fécđinăng lặng lẽ đi đi lại lại ở hai phía đối với nhau trong gian phòng. Một lúc.

MINLE (*dừng lại, buồn rầu nhìn Fécđinăng*) - Thưa Nam tước thân mến, có lẽ tôi sẽ làm cho ông dịu bớt đau buồn được chút nào chăng, nếu tôi thú thật rằng tôi rất ái ngại cho ông.

FÉCĐINĂNG - Thôi, thôi, ông Minle ạ! (*Lại bước đi mấy bước*) ông Minle, tôi không nhớ lại được vì sao tôi đến nhà ông đấy! Ủ, hồi đó không hiểu vì duyên cớ nào mà tôi lại đến đây nhỉ?

MINLE - Thế nào, thiếu tá không nhớ rằng hồi đó ông muốn tôi dạy thổi sáo ư?

FÉCĐINĂNG (*nói nhanh*) - Tôi gặp con gái ông. (*Lại ngừng*) Ông bạn ơi, ông không giữ đúng lời hứa với tôi rồi! Đáng lẽ chúng ta sẽ hoà nhạc cho những giờ phút cô đơn của tôi được phẳng lặng, yên bình - Thế mà ông lại đánh lừa tôi và bán cho tôi những con bọ cạp. (*Thấy Minle xúc động*). Đứng, ông già ơi, ông đừng sợ, (*xúc động ôm lấy cổ Minle*) ông không có lỗi gì hết.

MINLE (*lau nước mắt*) - Điều ấy có Chúa sáng suốt vô cùng biết.

FÉCĐINĂNG (*đi đi lại lại u uất suy nghĩ*) - Ôi, cái trò chơi mà Chúa đùa giỡn với chúng ta thật kì lạ và khó hiểu. Những gánh nặng ghê gớm lại thường treo trên những sợi dây mỏng manh, những sợi dây vô hình... Con người ta có biết đâu rằng khi ăn quả táo cấm, tức là ăn cái chết của chính mình⁽¹⁾. Hừ!... Con người có biết như vậy không? (*Càng bứt rứt đi đi lại lại. Rồi nắm tay Minle, rất xúc động*). Ông già ơi, mấy bài sáo mà ông dạy tôi, tôi phải trả giá đắt quá...

⁽¹⁾ Theo kinh thánh đạo Thiên chúa, tội ác thứ nhất của loài người thường gọi bằng "tội tổ tông" là tội ăn quả táo cấm - Chúa dựng nên vợ chồng Adam và Eve, tổ tiên loài ngoài, cho ở trong vườn Eden - một thứ thiên đường trần gian - và cho phép hưởng mọi vui thú trong vườn, nhưng chỉ cấm ăn quả cây táo giữa vườn. Adam và Eve không vâng lời, ăn táo, và bị phạt đuổi ra khỏi vườn. Loài người đáng lẽ bất tử và không bao giờ phải khổ, nhưng vì phạm tội đó mà phải chịu mọi nỗi khổ và phải chết.

mà ông cũng chẳng lời lãi gì đâu... Chính ông cũng thua thiệt, cũng mất hết! (*Rời xa Minle, lòng nặng nề*) Chao ôi! Mấy bài sáo khôn khổ ấy, giá đừng bao giờ tôi nghĩ đến chuyện học nó có hơn không!

MINLE (*cố nén cảm động*) - Có mỗi một cốc nước chanh mà sao nó pha lâu quá! Ông cho phép tôi vào xem qua một chút nhé!

FÉCĐINĂNG - Không cần phải vội, ông Minle thân mến ạ, (*lẩm bẩm một mình*) nhất là đối với một người cha thì càng không nên vội... Hãy ở lại đã... Tôi vừa định hỏi gì nhỉ?... À phải rồi! Cô Luyđơ là con một của ông ư? Ông không còn người con nào khác sao?

MINLE (*sôi nổi*) - Không, thưa Nam tước, tôi không còn đứa con nào khác, và tôi cũng không ước ao đứa con nào khác. Một mình Luyđơ cũng đủ đầy chứa cả trái tim kẻ là cha này rồi. Bao nhiêu vốn liếng yêu thương, tôi đều đặt cả vào con gái tôi rồi.

FÉCĐINĂNG (*xúc động dữ dội*) - A!... Ông hãy vào xem nước chanh đã pha xong chưa, ông Minle!

Minle ra

CẢNH 4

FÉCĐINĂNG - Con một của ông ta!... Hời tên sát nhân, người có cảm thấy như thế nghĩa là gì không? Con một của ông ta đấy, tên giết người ạ! Người đã nghe rõ chưa! Con một!... Trong vũ trụ bao la của Chúa, tất cả tài sản của con người này chỉ là cây đàn và đứa con một đó mà thôi. Đứa con ấy, người định cướp đi ư? Người cướp đi ư?... Cướp đi đồng xu cuối cùng của kẻ hành khất ư? Ném xuống chân kẻ tàn tật cái nặng mà người đã bẻ gãy ư? Sao? Ta nữ lòng phạm tội ác đó ư? Và khi hần trở về nhà nóng vội muốn thu lượm trên nét mặt của con tất cả nguồn vui của hần, thì chỉ còn thấy đứa con một tươi vui nhí nhảnh của hần, nguồn hi vọng độc nhất, nguồn hi vọng cuối cùng, nguồn hi vọng không thể gì sánh được của hần, đã trở trở nằm kia như bông hoa tàn héo... bị xéo

nát! Trời! Hắn sẽ đứng trước cái xác kia để thấy tất cả cảnh vật thiên nhiên đầy sinh khí trỗi lên người, rồi con mắt đờ đẫn của hắn sẽ không biết run sợ dỗi tìm hoài bóng Chúa trong cõi mệnh mông vắng ngắt mà không thấy - Để rồi trở về trống rỗng hơn - Trời ơi, trời ơi!... Nhưng cha ta cũng chỉ có một đứa con... Ừ, ta cũng là đứa con độc nhất, nhưng ta không phải là của cải độc nhất của cha ta... (*một lát*). Nhưng ta nghĩ gì vậy? Người cha này mất gì? Một đứa con gái coi những tình cảm thiêng liêng nhất của tình yêu như là đồ chơi, đứa con gái ấy có bao giờ làm cho cha mình sung sướng chẳng? Không, không, không bao giờ! Người cha ấy phải biết ơn ta mới đúng, vì ta đã đập nát đầu con rắn độc trước khi nó cắn cả cha nó.

CẢNH 5

Minle vào. Fécđinăng

MINLE - Thưa ông, nước chanh sắp pha xong rồi. Tội nghiệp con bé cứ đứng ngoài kia mà khóc hết nước mắt. Trong cốc nước chanh nó sẽ mang ra đây cho ông, có cả nước mắt của nó đấy!

FÉCĐINĂNG - Ước gì cái cốc ấy chỉ toàn là nước mắt!... ông Minle, chúng ta vừa nói chuyện âm nhạc... (*rút ra một túi tiền*). Tôi mới nhớ ra rằng tôi còn nợ ông.

MINLE - Sao? Cái gì? Thôi đi Nam tước! Ông coi tôi là người thế nào? - Tôi biết rằng món nợ ấy gửi trong tay một người chắc chắn. Ông đừng làm nhục tôi như thế đi! Nhờ ơn Chúa, tôi mong rằng hôm nay không phải là ngày chúng ta gặp nhau lần cuối cùng.

FÉCĐINĂNG - Ai biết đâu? Ông cứ cầm lấy đi, ai dám chắc mình có thể sống được bao lâu!

MINLE (*cuối*) - Ồ, tưởng là gì! Ngài Nam tước, tôi tin rằng không kẻ nào dám mạo hiểm động đến ông đâu.

FÉCĐINĂNG - Mạo hiểm thật đấy, ông ạ. Thật ông chưa bao giờ nghe nói đến những thiếu niên và thiếu nữ, đang là những đứa con

hi vọng mà bỗng dưng tan rữa đi như những lâu đài không khí rực rỡ của cha họ hay sao? Cái điều mà tuổi già và sâu bọ dưới đất không làm nổi, thường lại là điều mà một tiếng sét nổ làm được rất dễ dàng. Luyđơ của ông cũng không phải là bất tử.

MINLE - Luyđơ của tôi là của Chúa ban cho.

FÉCĐINĂNG - Ông nghe đây... Tôi đã bảo ông rằng cô ta không phải là bất tử. - Người thiếu nữ này là con người mất của ông. Ông đã gửi gắm vào đó tất cả trái tim, tất cả linh hồn ông. Phải cẩn thận đấy, ông Minle! Chỉ có con bạc tuyệt vọng mới đặt tất cả tài sản vào một canh bạc. Người ta vẫn gọi cái anh chàng lái buôn dám cả gan phó thác tất cả tài sản cho một chiếc tàu là kẻ liều mạng đấy. Ông nên nghe tôi, hãy suy nghĩ về lời cảnh cáo đó! - Nhưng sao ông lại không nhận tiền đi?

MINLE - Thế nào, cả túi tiền khổng lồ này là của tôi ư? Ngài nghĩ gì khi ra ơn như vậy, thưa ngài?

FÉCĐINĂNG - Tôi nghĩ đến món nợ của tôi... Đây! *(Ném túi tiền lên bàn)* Tôi không thể đời đời giữ mãi cái tội nợ này trong tay được.

MINLE *(ngạc nhiên, sùng sốt)* - Cái gì thế này? Lạy Chúa cao cả! Nghe tiếng thì không phải là bạc, *(lại gần bàn, kinh hãi kêu lên)* - Nhân danh Chúa, thế này là thế nào? Ngài nghĩ gì thế, Nam tước? Ngài làm gì vậy? Thế này mới thật đáng gọi là đáng trí đây! Ta trông thấy nó rành rành trước mặt ta, hay là ta bị ma quỷ mê hoặc đây? Chúa phạt tôi! Đúng là vàng đây rồi, vàng thật sự, vàng chói ngời nắm trong tay ta đây rồi... - Không, hỡi quý Sa tăng, người đừng hòng bắt được ta bằng cái bẫy này!

FÉCĐINĂNG - Ông say rượu rồi. Ông Minle! Rượu mới hay rượu cũ đây?

MINLE *(giọng thô bạo)* - Sấm sét đổ lên đầu tôi! Ông nhìn đây này!... Vàng!

FÉCĐINĂNG - Ừ, vàng, thì sao nào?

MINLE - Nhân danh đao phủ... ông nên biết... tôi van ông... Nhân danh Chúa Cứu thế... Vàng thật!

FÉCĐINĂNG - Ô, chuyện lạ quá nhỉ!

MINLE (*sau một lát im lặng, đến gần Fécđinăng, giọng xúc động*) - Thưa ngài, tôi là một người lương thiện, giản dị ngay thật, và nếu ngài định dụ dỗ tôi đồng lõa với ngài làm một việc đốn mạt nào đó, thì... bởi vì, có Chúa biết, làm những việc ngay thẳng thì không thể kiếm nhiều tiền đến thế này được!

FÉCĐINĂNG (*rất cảm động*) - Ông Minle thân mến, ông cứ yên tâm! Ông rất xứng đáng hưởng số tiền này. Có Chúa gìn giữ tôi, không đời nào tôi dám mua lương tâm trong sạch của ông bằng cái giá này đâu!

MINLE (*nhảy lên, vui sướng như điên*) - Lạy Chúa, vậy là thành ý Chúa muốn rằng tất cả túi vàng này là của tôi! (*Chạy về phía cửa, gọi to*) - Bà nó ơi... Con ơi! Hoan hô! Ra đây nhanh lên! (*Trở lại*). Nhưng mà, lạy Chúa nhân từ, sao đột nhiên tôi lại được hưởng sự giàu có khủng khiếp này? Tôi đã kiếm được nó như thế nào? Hay tôi đang nhạo báng nó! Hử?

FÉCĐINĂNG - Ông Minle, không phải ông đã kiếm được nó bằng những giờ dạy nhạc của ông đâu! Bằng số tiền này, tôi trả ông... (*rùng mình ngừng lại*) Tôi trả ông... (*ngừng lại, giọng đau đớn*) giá tiền giấc mơ hạnh phúc ba tháng trời của tôi về con gái ông.

MINLE (*nắm chặt tay Fécđinăng*) - Thưa ngài, nếu ngài chỉ là một kẻ bình dân nghèo hèn... (*nói với vợ*) mà con gái tôi không yêu ngài, thì tôi sẽ cắt cổ nó đi! (*Quay lại với túi vàng, buồn rầu rưng rưng*). Nhưng thế là tôi được tất cả, mà ông thì không còn gì. Chẳng lẽ tôi lại phải thanh toán tiền cho tất cả niềm vui đó? Thưa ngài...?

FÉCĐINĂNG - Ông bạn ơi, ông đừng tự giày vò mình như thế nữa. Tôi sắp đi xa, và ở cái nước tôi định đến trú ngụ, cái thứ tiền bạc này là của vô dụng.

MINLE (*mắt vẫn chăm chăm nhìn túi vàng, chứa chan vui sướng*) - Vậy là tôi được hưởng cả cái kho vàng này ư? Nó là của tôi ư? Tôi chỉ buồn rằng ông lại đi xa... Nào, xem ta sắp sống như thế nào đây! Xem ta có biết lên mặt với thiên hạ không nào! (*Đội mũ lên đầu và*

chạy ngang gian phòng) Từ nay ta sẽ dạy nhạc ở ngay giữa đô thị⁽¹⁾, từ nay ta sẽ hút thuốc lá thượng hảo hạng⁽²⁾! Và từ nay đi xem hát mà ta còn thêm mua cái hạng vé ba xu, thì ma quỷ cứ bắt ta đi! *(Định ra)*.

FÉCĐINĂNG - Ở lại đã! Ông im đi! Và cất chỗ tiền kia đi! *(Về suy nghĩ)* Ông im đi, chỉ trong một buổi tối này thôi! Và nếu ông muốn cho tôi vui lòng, thì từ nay về sau, xin ông đừng dạy âm nhạc nữa!

MINLE *(càng sôi sục, nắm chặt vạt áo Fécdinăng vui sướng từ trong lòng)* - Con gái tôi! Ông ơi, con gái tôi! *(Buông Fécdinăng)* Đã hẳn rồi, tiền bạc không thể làm nên con người... Ừ, không phải là tiền bạc... Dù tôi ăn khoai ăn củ hay là ăn yến thì no vẫn là no; và chừng nào mà ánh mặt trời chưa luồn qua những lỗ rách thì bộ quần áo này vẫn cứ tốt như thường... Tôi cứ mặc bộ áo tã của tôi... nhưng con tôi thì phải được hưởng tất cả... Tất cả bao nhiêu ước muốn mà tôi chỉ thoáng đọc thấy trong đôi mắt con tôi, nó nhất quyết phải được hưởng.

FÉCĐINĂNG *(vội vã ngắt lời)* - Đừng nói nữa, tôi van ông, đừng nói nữa!

MINLE *(càng sôi nổi)* - Tôi muốn con tôi phải lầu thông tiếng Pháp, lại thạo khiêu vũ, lại giỏi đàn ca, rồi lại được nêu trên các báo chí. Tôi muốn con tôi được đội cái mũ cao sang như con cái các vị nhất phẩm triều đình, được mặc toàn gấm vóc nhung lụa. Tôi muốn bàn dân thiên hạ ở cả xứ này phải trầm trồ mà nói đến con gái của lão nhạc sĩ quèn này.

FÉCĐINĂNG *(nắm tay Minle, xúc động cực độ)* - Đừng nói nữa! Đừng nói thêm một lời nào nữa! Trời đất ơi, ông im đi! Chỉ xin ông im đi một bữa này thôi! Ông muốn trả ơn tôi, thì tôi chỉ xin ông có thế thôi!

⁽¹⁾ Nguyên văn: Quảng trường Chợ.

⁽²⁾ Nguyên văn: Thuốc lá "Bavua số 5".

CẢNH 6

Luyđơ mang cốc nước chanh vào

LUYĐƠ (*mắt sưng đỏ, bưng đến cho Fécđinăng cốc nước chanh đặt trên một cái đĩa, giọng run rẩy*) – Nếu ông thấy chưa đủ đậm, thì xin ông cho biết.

FÉCĐINĂNG (*cầm lấy cốc, đặt xuống, rồi vội vã quay sang Minle*) – Ô, chút nữa thì tôi quên mất! Ông Minle, tôi có thể nhờ ông một chút được không? Ông giúp tôi một việc nhỏ được không?

MINLE – Một nghìn việc cũng được. Nào xin ông cứ truyền.

FÉCĐINĂNG – Người ta đang chờ tôi đến dự tiệc. Khốn thay, tôi thấy người bức bối quá. Tối hôm nay tôi không thể nào chung đụng với ai được. Nhờ ông đến nhà cha tôi xin kiểu hộ tôi được không?

LUYĐƠ (*sợ hãi, ngất lời*) – Để tôi, tôi đi được.

MINLE – Đến nhà Tể tướng ư?

FÉCĐINĂNG – Không cần phải gặp ông ta. Ông cứ nhấn một tên phục dịch dưới nhà bếp cũng được. Để làm tin, đây, cái đồng hồ này của tôi, ông hãy đưa cho họ xem... Tôi vẫn ở đây cho đến khi ông về... Ông đợi người ta trả lời tôi đấy.

LUYĐƠ (*khắc khoải*) – Tôi không làm nổi việc ấy sao?

FÉCĐINĂNG (*nói với Minle đang định ra*) – Hãy đợi đã, còn một việc nữa! Chiều nay người ta vừa đưa đến tôi một bức thư niêm phong gửi cho cha tôi... Chắc là có việc gì cần... Nhân tiện ông giúp cho luôn thể.

MINLE – Được rồi, Nam tước cứ yên tâm.

LUYĐƠ (*bám chặt lấy cha, hết sức khắc khoải*) – Kìa, cha, con cũng làm được việc ấy mà!

MINLE – Không được con ạ. Con có một mình, mà đêm ngoài kia tối lắm. (*Ra*).

FÉCĐINĂNG – Hãy ra soi đường cho cha, Luyđơ! (*Trong khi Luyđơ soi đèn cho cha đi, Fécđinăng đến gần bàn, bỏ thuốc độc vào cốc nước chanh*) Ừ, nàng không thể nào thoát khỏi con đường mù mịt ấy

đâu, nàng phải qua cái cầu ấy thôi. Quyền phép Chúa Trời công nhận ý ta, và từ trên cao vẳng đến tai ta lời tán đồng dữ dội. Tay thần Phục thù đã ký vào bản án; thiên thần hộ mệnh của Luyđơ đã lìa bỏ nàng rồi!...

CẢNH 7

Luyđơ cầm đèn, từ từ trở vào, đặt xuống và đến phía đối diện với Fécdinăng, mắt nhìn xuống đất, chỉ thỉnh thoảng sợ hãi nhìn trộm chàng. Fécdinăng đứng ở phía bên này, trừng trừng nhìn về đằng trước. Ngừng lặng dài dặc, nặng nề

LUYĐƠ - Thưa ông Vante, nếu ông vui lòng hoà tấu với tôi, thì tôi xin đàn một khúc dương cầm. *(Mở dương cầm).*

Fécdinăng không trả lời - Ngừng lặng

LUYĐƠ - Ông còn nợ tôi một ván cờ. Ông có muốn chúng ta cùng chơi một ván không, thưa ông Vante.

Ngừng lặng

LUYĐƠ - Thưa ông Vante, tôi đã bắt đầu thuê cái túi mà tôi hứa tặng ông... Ông có muốn xem mẫu thuê không?

Ngừng lặng

LUYĐƠ - Ôi, tôi thật là đũa khốn khổ!

FÉCDINĂNG *(vẫn giữ thái độ cũ)* - Có lẽ thế mà lại đúng đấy.

LUYĐƠ - Thưa ông Vante, nếu ở đây cùng tôi mà ông thấy buồn chán như vậy, thì đó thật không phải lỗi tại tôi đâu.

FÉCDINĂNG *(cười nhạt, tự thương hại, nói riêng)* - Hừ, hẳn là người thấy ta rụt rè và ngớ ngẩn lắm!

LUYĐƠ - Tôi rất hiểu rằng bây giờ chúng ta không thể nào hợp ý nhau được nữa. Tôi xin nhận rằng tôi rất lo sợ khi ông bảo cha tôi

đi... Thưa ông Vante, tôi cảm thấy giờ phút này đối với chúng ta sắp trở thành nặng nề không thể nào chịu nổi. Nếu ông cho phép, thì tôi xin mời mấy người bạn tôi đến đây.

FÉCĐINĂNG - Phải đấy! Tốt lắm! Tôi cũng muốn làm như vậy. Tôi cũng đi tìm mấy người bạn của tôi.

LUYĐƠ (*sững sờ nhìn chàng*) - Thưa ông Vante?

FÉCĐINĂNG (*giọng cay độc và thù ghét*) - Xin thể có danh dự, đối với mọi người gặp trường hợp này thì đó là cái ý định tuyệt diệu nhất. Chúng ta sẽ biến cuộc song ca nhạt nhẽo thành một cuộc hoan lạc điên cuồng, và để giáng trả cho tình yêu một trận đòn thù, ta sẽ cầu viện những ngón đi thoa đến giúp tay.

LUYĐƠ - Xem chừng lúc này ông vui tính lắm thì phải, thưa ông Vante.

FÉCĐINĂNG - Ừ, đúng rồi, ta vui tính lắm, vui quá lắm! Vui đến mức có thể khiến cho lũ trẻ đuổi theo ta cùng đường khắp phố! Luyđơ, gương sáng cô nêu thực đã làm ta tỉnh ngộ, ta xin làm học trò cô. Những kẻ cứ luôn miệng nói đến tình yêu vĩnh viễn thật là những thằng điên. Tình cảm mà cứ vĩnh viễn một điệu kéo dài, cuối cùng sẽ làm cho người ta phát ốm, và sự thay lòng đổi dạ mới là thứ gia vị làm cho khoái lạc thêm nồng. Thế nhé, thuận chứ, Luyđơ! Ta sẵn sàng là thằng đi với cô đây. Chúng ta sẽ nhảy từ cuộc lãng mạn này sang cuộc lãng mạn khác, chúng ta sẽ lặn lội từ vùng bùn này sang vùng bùn kia. Cô về phía này, ta về phía kia. - Không chừng ở một nơi lầu xanh nào đó, ta sẽ tìm lại được sự bình yên thanh thản mà ta đã đánh mất mất rồi... Có lẽ sau khi đã đua nhau lẫn sả vào vòng tội lỗi nhục nhơ, sau khi đã thân tàn ma dại như hai bộ xương mục ruỗng, đến một ngày tốt đẹp kia cả hai ta tình cờ sẽ gặp lại nhau một cách bất ngờ tuyệt trần là thú vị. Và không chừng khi ấy chúng ta sẽ nhận ra nhau, y như trong những vở hài kịch, nhận ra nhau ở những vết tích đồng tông mà đứa con nào của thứ mẹ trác táng kia cũng có. Có lẽ đến khi ấy nhục nhã và chán chường sẽ tạo nên giữa chúng ta một sự hài hoà mà tình yêu êm dịu nhất đời cũng phải chịu không thể nào tạo nổi.

LUYDƠ - Ôi, hỡi người trai trẻ kia ơi, anh đã đau khổ lắm rồi, anh còn muốn nói rằng đau khổ của anh là đáng kiếp nữa sao?

FÉCĐINĂNG (*giận dữ lắm lắm*) - Đau khổ? Ai bảo người như vậy? Hỡi giống đàn bà kia, linh hồn người hèn hạ quá. Người làm sao có được một chút tình cảm nào? Vậy thì người lấy chi mà đo lường tình cảm người khác? Đau khổ? Nó đã nói đau khổ! A! Chỉ một lời ấy thôi cũng đủ khiến cho cơn giận của ta chôn tận đáy mồ cũng phải vùng dậy! Nó thừa biết trước rằng ta đau khổ... Mà vẫn phản bội ta, quân đáng chết và đáng nguyên rủa! Hỡi con rắn độc! Đáng lẽ người vẫn còn một lối thoát duy nhất để được tha tội! Nhưng lời thú nhận này của người đã kí bản án tử hình của người rồi... Cho đến tận bây giờ, ta vẫn còn có thể nghĩ rằng người nhẹ dạ mà không thêm kết tội người, lòng khinh bỉ của ta đối với người chỉ chút nữa là khiến người thoát khỏi sự trả thù của ta. (*Hồi hã nắm lấy cái cốc*) - Vậy là không phải người vì nhẹ dạ mà phạm tội. Người không phải là đứa ngu dại, người chỉ là con quỷ! (*Chàng uống*) Cốc nước này nhạt tanh như linh hồn người. - Uống đi!

LUYDƠ - Trời ơi, không phải là vô cơ mà ta cứ e sợ mãi cái tình cảnh lúc này!

FÉCĐINĂNG (*giọng mệnh lệnh*) - Uống đi!

Luydơ miễn cưỡng nâng cốc, và uống. Fécinăng tái mặt quay vụt đi, khi thấy nàng đưa cốc lên môi, chàng vội vã lui vào một góc phòng.

LUYDƠ - Tôi thấy cốc nước này uống được đấy chứ!

FÉCĐINĂNG (*rùng mình, không quay lại*) - Càng thoải mái cho người.

LUYDƠ (*sau khi đã đặt cốc xuống*) - Ôi, Vante, ông biết đâu rằng ông đã sỉ nhục linh hồn tôi ghê gớm biết chừng nào!

FÉCĐINĂNG - Hừ!

LUYDƠ - Ông Vante, rồi sẽ đến lúc...

FÉCĐINĂNG (*lại trở về đằng trước*) -Ồ, chúng ta xong chuyện với thời gian rồi.

LUYDƠ - Vâng, rồi sẽ đến lúc mà những việc buổi tối hôm nay sẽ đè nặng lên trái tim ông...

FÉCĐINĂNG (*bắt đầu còng hôn chồn, đi đi lại lại, vẻ bất rứt hơn, cời thanh gươm và dây đeo ném ra xa*) - Hãy ngủ ngon bởi sứ mệnh của cung đình!

LUYDƠ - Trời ơi, ông làm sao thế?

FÉCĐINĂNG - Bức bối, chật chội quá! Ta muốn cho thoáng một chút.

LUYDƠ - Uống đi, uống đi! Cốc nước này sẽ làm cho ông mát mẻ dễ chịu hơn.

FÉCĐINĂNG - Ủ, đã hẳn rồi, nó sẽ khiến ta mát mẻ dễ chịu hơn. Hừ, con đi mà cũng biết có lòng ái ngại... Lòng chúng nó đứa nào mà chả thế!

LUYDƠ (*với một vẻ yêu đương vô hạn, chạy vào cánh tay Fécđinăng*) - Anh nói với Luyđơ của anh những lời như vậy ư, anh Fécđinăng?

FÉCĐINĂNG (*dấy nàng ra xa*) - Xéo đi, xéo đi! Lánh xa ta đi, hỡi cặp mắt dịu dàng thâm thiết này! Trời, ta sa ngã mất! Hỡi con rắn độc, hãy hiện nguyên hình xấu xa khủng khiếp của ngươi đi! Hỡi loài trùng đốn mạt, hãy chồm lên người ta đi! Hãy trải ra trước mắt ta và hãy vươn cao lên đến tận trời những khúc rắn quái gở của ngươi đi! Hãy phơi bày ra đây phần xấu xa gớm ghiếc mà vực thẳm địa ngục vẫn hằng ngấm ngấm nhìn. Đừng là thiên thần nữa. Giờ đây đừng là thiên thần nữa! Muộn quá rồi! Ta phải giẫm nát ngươi như một con rắn độc hoặc phải chìm đắm trong tuyệt vọng... Ôi, thương hại thay cho ta!

LUYDƠ - Trời! Đến nông nỗi này sao?

FÉCĐINĂNG (*liếc nhìn nàng*) - Cái công trình tuyệt diệu này của tay thợ Trời... Ai có ngờ đâu... Ai nỡ tin được rằng... (*nắm lấy tay Luyđơ và giơ lên trời*). Hỡi Tạo hoá, ta không muốn có ý nghĩ đòi Người đến trước mặt ta để nghe ta chất vấn! Nhưng sao Người lại chứa thuốc độc trong cái bình đẹp đẽ như thế này? Sao tội lỗi lại sinh sôi nảy nở trong miền trời dịu dàng đến thế này được? Thực là quá đổi lạ lùng!

LUYDƠ - Chao ôi! Tai nghe những lời cay đắng này mà phải lặng câm!

FÉCĐINĂNG - Lại còn cái giọng thắm thía ngọt ngào kia nữa!.... Đây đàn đứt nát, mà sao lại nảy lên được những thanh âm êm dịu tới bậc này! (*Mắt say sưa chăm chăm nhìn Luydơ*) - Tất cả đẹp đến thế, cân đối đến thế, hoàn thiện đến tuyệt trần... Tất cả đều là công trình của phút cảm hứng đặc ý nhất của Tạo hoá! Ta nói có trời! Dường như vũ trụ này sinh ra chỉ là để gây hứng khởi cho tạo hoá dựng công trình kiệt tác này của Người... Vậy ra chỉ trong linh hồn người đàn bà này là Chúa có sự lầm lẫn chăng? Có thể nào một linh hồn méo lệch quái gở đến thế lại trú ngụ trong một thể xác toàn mỹ như thế này được chăng? (*Đột ngột rời xa nàng*). Hay là đáng Tạo hoá chợt nhận ra ngọn dao điêu khắc của mình đã lỡ dựng nên một thiên thần, Người liền vội vã sửa lại cái lầm mà đặt vào công trình của Người một trái tim càng quý quái hơn?

LUYDƠ - Cưng ngạnh và ác độc! Chàng đang thà chửi rủa Chúa, chứ không chịu nhận rằng mình đã buông những lời xét đoán quá vội vàng!

FÉCĐINĂNG (*chạy lại ôm cổ Luydơ nức nở khóc*) - Thêm một lần nữa, Luydơ! Thêm một lần nữa thôi, như ngày chúng ta hôn nhau lần đầu tiên, khi lần đầu tiên em thì thầm gọi “Fécđinăng” khi lần đầu tiên đôi môi cháy bỏng của em gọi “anh”! Ôi, trong giây phút ấy đã chứa đựng hạt giống của những niềm vui vô cùng vô tận không lời nào diễn tả nổi, trong một nụ hoa... Khi ấy, vịnh cửa đã hiện ra trước mắt chúng ta từng bừng như một ngày tháng năm rực rỡ. Khi ấy, những thiên kiêu hoàng kim đã nhảy múa vui say như những đôi tình nhân trước linh hồn chúng ta! Ôi, khi ấy anh đã là kẻ hạnh phúc, Luydơ! Luydơ! Sao em nỡ làm điều ấy đối với anh?

LUYDƠ - Khóc đi, khóc đi, Vante! Nỗi đau thương của anh công bằng đối với em hơn là cơn giận dữ của anh.

FÉCĐINĂNG - Cô lầm rồi, đây không phải là những giọt nước mắt đau thương! Đây không phải là giọt sương ẩm áp khoáy lặc có sức thấm đượm hương thơm vào những vết thương của linh hồn, và

làm sống động bánh xe cảm xúc đã cứng đờ. Đây là những giọt cô đơn, giá ngắt như băng... Đây là lời vĩnh biệt khủng khiếp với tình yêu của ta. (*Giọng trang nghiêm dữ dội, nặng nề đặt tay lên đầu Luydơ*) Luydơ! Đó là những giọt nước mắt ta khóc linh hồn cô... những giọt nước mắt ta khóc than đáng Tạo hoá mà lòng nhân từ vô cùng đến đây đã thất bại và bởi một ý oái ăm đã bỏ dở dang cái tác phẩm đáng lẽ là huy hoàng nhất của Người. Ôi, dường như cả tạo vật sẽ phải choàng tấm khăn tang, sẽ phải sống sót kinh hoàng trước tai biến đã xảy ra giữa lòng tạo vật... Con người ta sa ngã, và đánh mất thiên đường, đó là điều thường thấy; nhưng khi ôn dịch lại hoành hành ngay trong các thiên thần, thì khi đó, ôi, khi đó cần phải nổi hiệu báo tang trong khắp cả tạo vật.

LUYDƠ - Vante, xin đừng dẫn tôi đến chỗ cùng đường. Linh hồn tôi có sức mạnh không kém bất kì ai, nhưng xin đừng bắt tôi phải chịu thử thách quá sức chịu đựng của loài người. Vante, một lời nữa thôi, rồi chúng ta hãy xa lìa nhau đi! Một số mệnh ghê gớm đã gieo sự hỗn loạn vào tiếng nói của trái tim chúng ta. Nếu em có quyền mở miệng, thì em sẽ nói anh nghe những điều... em sẽ có thể... Nhưng số mệnh khắc nghiệt đã trói chặt miệng lưỡi em và tình yêu của em. Em đành phải chịu để anh hành hạ em như là một con đĩ hư hỏng dơ hèn.

FÉCĐINĂNG - Cô tự thấy cô có thoải mái không, Luydơ?

LUYDƠ - Sao ông lại hỏi tôi câu ấy?

FÉCĐINĂNG - Bởi vì nếu không phải như vậy thì ta rất lấy làm tiếc rằng sẽ phải thấy cô đi khỏi nơi này mà lương tâm còn nặng trĩu một điều gian dối.

LUYDƠ - Tôi xin thề với ông, ông Vante...

FÉCĐINĂNG (*xúc động dữ dội*) - Không, không! Như vậy thì sự trả thù này ma quỷ quá! Không, xin Chúa tránh cho ta điều đó! Ta không muốn trả thù như vậy ở cả thế giới bên kia... Luydơ! Cô có yêu Thị vệ trưởng không? Cô sẽ không ra khỏi gian phòng này được nữa đâu!

LUYDƠ - Ông muốn hỏi gì thì hỏi, tôi sẽ không trả lời nữa. *(Ngồi xuống)*.

FÉCĐINĂNG *(càng thêm nghiêm nghị)* - Hãy nghĩ đến linh hồn vĩnh cửu của em, em không thể... Luydơ! Cô có yêu Thị vệ trưởng không? Cô sẽ không ra khỏi gian phòng này được nữa đâu.

LUYDƠ - Tôi sẽ không trả lời nữa.

FÉCĐINĂNG *(hoảng loạn cực độ, quỳ sụp xuống chân Luydơ)* - Luydơ, cô có yêu Thị vệ trưởng không? Trước khi ngọn đèn này tắt... cô sẽ phải... đứng trước mặt Chúa rồi!

LUYDƠ *(vùng vằng dậy, kinh sợ)* - Giê-su! Sao?... Tôi thấy khó chịu quá! *(ngủ người xuống ghế)*.

FÉCĐINĂNG - Nhanh chóng đến thế sao? Cái giống đàn bà các người thật là điều bí ẩn muôn đời! Thân hình mỏng manh của họ vững vàng chẳng núng trước những tội ác có sức đục khoét loài người đến tận gốc rễ, vậy mà một hạt nhân ngôn đã đủ quật ngã họ rồi!

LUYDƠ - Thuốc độc! Thuốc độc! Trời đất ơi!

FÉCĐINĂNG - Có lẽ đúng đấy. Cốc nước chanh của cô đã được địa ngục thêm gia vị, và cô vừa mới nâng cốc chúc sức khỏe thần chết đó!

LUYDƠ - Phải chết, phải chết ư? Hỡi Chúa vô cùng nhân từ! Trong nước chanh có thuốc độc! Tôi chết mất! Lạy Chúa nhân từ, xin thương xót linh hồn tôi!

FÉCĐINĂNG - Đó chính là điều cần nhất! Ta cũng cầu xin nơi Chúa điều đó.

LUYDƠ - Còn mẹ tôi... còn cha tôi... Lạy Chúa cứu thế xin thương xót cha mẹ tôi! Ôi, người cha tội nghiệp vô vọng của tôi! Không còn cứu được nữa sao? Cuộc đời non trẻ của tôi không còn cứu lại được nữa sao? Tôi phải ra đi rồi ư?

FÉCĐINĂNG - Không, không thể nào cứu được nữa. Cô phải ra đi rồi... Nhưng hãy yên tâm, chúng ta sẽ cùng đi với nhau.

LUYDƠ - Cả anh nữa ư, Fécdinăng? Thuốc độc... Fécdinăng! Thuốc độc do chính tay anh ư! Lạy Chúa xin tha thứ cho chàng! Xin Chúa nhân từ xóa tội cho chàng!

FÉCĐINĂNG - Hãy cứ lo món nợ của chính thân cô đi! Ta lo rằng món nợ ấy không dễ gì trang trải được đâu.

LUYDƠ - Fécdinăng! Fécdinăng! Ôi, bây giờ em không thể cầm lặng được nữa... Cái chết... cái chết cỗi hết mọi lời thề... Fécdinăng ơi, lúc này đây, trong khắp cõi trời đất này không còn ai khốn khổ hơn anh được nữa! Anh Fécdinăng ơi, em chết oan!⁽¹⁾

FÉCĐINĂNG (*giật mình, kinh hãi*) - Nàng vừa nói gì vậy? Những kẻ ra đi trong cuộc lữ hành ghê gớm này vẫn không có thói quen mang theo sự gian dối.

LUYDƠ - Em không nói dối, em không nói dối!... Cả đời em, em chỉ nói dối có một lần... Trời ơi, băng giá rừng rợn đang luồn vào mạch máu ta... Em chỉ nói dối một lần khi em viết bức thư cho Thị vệ trưởng.

FÉCĐINĂNG - A, bức thư!... Cảm tạ Chúa! Ta lại khôi phục được sức quả quyết nam nhi của ta rồi.

LUYDƠ (*lưỡi đã rú lại, ngón tay bắt đầu run giật, co rút*) - Bức thư ấy... anh hãy đứng vững mà nghe một lời khùng khiếp... Tay em đã viết những điều mà lòng em nguyện rửa... Bức thư ấy... là do cha anh đọc bắt em viết.

Fécdinăng đứng sững như pho tượng bị chôn chân xuống đất. - Ngừng lặng như chết, dài dặc. Rồi chàng ngã vật xuống đất như bị sét đánh.

LUYDƠ - Ôi, sự hiểu lầm đáng thương!... Anh Fécdinăng ơi, người ta đã cưỡng bức em... anh tha tội cho em... Luydơ của anh đã muốn tha chọn cái chết còn hơn,... nhưng cha em... gặp nguy hiểm... Ôi! Chúng nó thực xảo quyệt vô cùng.

FÉCĐINĂNG (*bật dậy, ghê gớm*) - Cảm tạ Chúa! Thuốc độc vẫn chưa ngấm vào ta! (*Tuốt gươm*).

LUYDƠ (*yếu dần, gục xuống*) - Trời! Anh định làm gì vậy? Người ấy là cha anh...

⁽¹⁾ Nguyên văn: "Em vô tội mà chịu chết" hoặc "em chết vô tội".

FÉCĐINĂNG (*diên cuồng giận dữ*) - Tên giết người đã dẽ ra tên giết người!... Mi cũng phải chết, để cho đấng Phán xét tối cao chỉ trút cơn thịnh nộ lên đầu tên ác phạm (*Định ra*).

LUYĐƠ - Đấng cứu thế của ta khi hấp hối cũng đã từng tha thứ... Xin Người tha tội cho anh và cha anh!... (*Nàng thở hơi cuối cùng*).

FÉCĐINĂNG (*quay phát lại, trông thấy cử động cuối cùng của nàng khi hấp hối; đau đớn ngã gục xuống cạnh nàng*) - Dừng lại, dừng lại đã! Dừng bỏ anh, hỡi đấng thiên thần của trời cao! (*Nắm tay nàng, lại vội buông xuống*) - Đã lạnh ngắt và ẩm ướt; linh hồn nàng đã lìa xa rồi. (*Đứng bật dậy*) Ôi, hỡi Chúa trời của em Luyđơ ta! - Xin tha tội cho cái đứa giết người ghê tởm hơn hết mọi đứa giết người! Đó là lời khẩn cầu cuối cùng của nàng! Cái xác không hồn này vẫn còn xinh đẹp đáng yêu chừng nào! Thần chết cũng phải cảm động vì nhan sắc tuyệt mỹ của nàng, đã nường nhẹ khi chạm đến đôi má xinh tươi này... Về dụ hiền vô cùng này không hề giả dối; về dụ hiền vô cùng này đã cương lại được cả sự chết. (*Một lát*). Nhưng sao ta vẫn chưa cảm thấy thuốc độc ngấm vào ta? Sức trai tráng của ta muốn cứu ta chẳng? Uống công vô ích thôi! Ta không muốn như vậy. (*Nắm lấy cổ*).

CẢNH CUỐI

Tể tướng, Vuôm và những người hầu kinh hoàng chạy vào. Sau đó là Minle và vợ cùng các nhân viên Pháp đình.

TỂ TƯỚNG (*tay cầm bức thư*) - Con ơi, thế này là thế nào? Cha không đời nào tin được rằng...

FÉCĐINĂNG (*ném cái cốc xuống chân hắn*) - Hãy nhìn đây, hỡi tên giết người!

Tể tướng lão đảo lúi lại. Tất cả sợ hãi người. Im lặng khủng khiếp.

TỂ TƯỚNG - Con ơi, sao con nỡ làm như vậy đối với cha?

FÉCĐINĂNG (*không nhìn hắn*) - Ô, phải, đã hẳn rồi! Đáng lẽ ta phải thừa nước với quan đại thần, có phải không, để hỏi ngài rằng việc ta làm có đảo lộn ván bài của ngài chăng. Phải, ta thừa nhận rằng cái âm mưu quỷ quyệt dùng lòng ghen tuông để cắt đứt lời thề ước của hai chúng ta, thật là tài tình và đáng kính phục thay! Ừ, đúng là có một tên đáng mặt sư phụ về mưu ma chước quỷ đã tính toán ra nó. Chỉ tiếc thay, tình yêu bị xúc phạm đã bất bình không chịu ngoan ngoãn vâng theo người như cái con rối bằng gỗ mà người giật dây!

TỂ TƯỚNG (*hoảng hốt diên đại nhìn mọi người xung quanh*) - Không có một ai ở đây thương xót một người cha tuyệt vọng nữa ư?

MINLE (*kêu thét trong hậu trường*) - Để ta vào! Nhân danh Chúa, để cho ta vào!

FÉCĐINĂNG - Người con gái này là một vị thánh nữ... Việc của nàng phải để cho một người khác lo liệu (*ra mở cửa*).

Minle chạy vào, theo sau là những người dân và những nhân viên Pháp đình.

MINLE (*vô cùng khốc khoải, lo sợ*) - Con ơi, con ơi! Thuốc độc... cha nghe nói ở đây có người bị đầu độc... Con ơi, con ở đâu?

FÉCĐINĂNG (*đưa Minle tới giữa Tể tướng và xác Luyđơ*) - Tôi vô tội... Hãy cảm ơn cái kẻ này này.

MINLE (*gục xuống bên xác con*) - Giê-su, lạy Chúa tôi!

FÉCĐINĂNG - Hãy nghe thêm vài lời nữa thôi, hỡi ông bố của ta... Thật vậy, lời nói đã bắt đầu trở thành quý báu đối với ta... Đời ta đã bị đánh cắp đi, đã bị đánh cắp đi một cách bỉ ổi vô cùng... đã bị chính người đánh cắp đi. Ta run sợ nghĩ đến tình cảnh của ta khi phải đứng trước mặt Chúa... Nhưng ta chưa bao giờ là một tên khốn kiếp. Mặc cho Chúa phân định số phận đời đời của ta, còn người thì không xong. Ta đã phạm tội giết người. (*cao giọng, dữ dội*) Cái tội giết người ấy, người không thể nào để một mình ta phải gánh lấy trước mặt đấng Phán xét. Bây giờ đây, ta trang nghiêm sẻ lại trên đầu người một nửa lớn nhất, một nửa ghê sợ

nhất của gánh tội ấy. Tuỳ người muốn gỡ thế nào mặc người. (*Lời Tế tướng đến bên xác Luyđơ*) - Nhìn đây, loài man rợ! Hãy thưởng thức cái kết quả ghê gớm của mưu ma chước quỷ của người đi. Trên khuôn mặt này, những nét cơ rút hấp hối đã khắc ghi tên người. Cái tên ấy, các thiên thần hành hình sẽ đọc thấy rõ ràng.

Ta cầu mong một hình tượng như thế này hãy tới vén tấm màn của người và giơ bàn tay lạnh ngắt nắm lấy người trong khi người đang ngủ... Ta cầu mong một hình tượng như thế này hãy sừng sững trước linh hồn người trong giờ người hấp hối và xua đuổi lời cầu nguyện cuối cùng của người đi... Ta cầu mong một hình tượng như thế này đứng trên nắm mồ của người khi người sống lại trong ngày Tận thế⁽¹⁾, và đến ngồi bên cạnh Chúa khi Chúa phán xét người (*chàng ngủ ngắt đi, những người hầu đỡ lấy chàng*).

TẾ TƯỚNG (*giơ tay lên trời, cử chỉ ghê gớm*) - Không phải tôi, không phải tôi! Xin Đấng Phán xét hãy đòi kẻ kia phải trả nợ máu cho những linh hồn này. (*Bước tới Vuôm*)

VUÔM (*giật mình*) - Đòi tôi!

TẾ TƯỚNG - Ủ, đòi mày, con quỷ! Đòi mày, con quỷ Sa tăng! Chính là mày đã xúi bẩy tao bằng cái lưỡi rắn độc của mày! Tất cả tội lỗi phải đổ lên đầu mày... Ta là kẻ vô can.

VUÔM - Đổ lên đầu ta? (*Bật lên cười ghê gớm*) Vui, vui thật! Bây giờ ta đã biết giống quỷ trả ơn như thế nào rồi đây!... Mày nói, đổ lên đầu ta ư, thằng đểu cáng xuẩn ngốc kia? Vậy ra Fécđinăng là con ta ư? Ta là chủ mày chẳng? Tội lỗi phải đổ lên đầu ta ư? Chao ôi, nhìn cái cảnh tượng ghê ghê này khiến ta rùng mình lạnh hết xương tuỷ! Tội lỗi hãy đổ lên đầu ta! Giờ ta sẵn lòng chịu chết, chịu mất linh hồn, nhưng mày cũng phải theo ta. Nào, thôi đi! Hãy đi kêu gào cho khắp nơi khắp chốn biết tội mưu sát này! Hãy đánh thức công lí trở dậy đi! Hỡi nhân viên Pháp đình, hãy trối ta lại! Hãy điệu ta đi! Ta sẽ tố cáo những điều bí mật khiến cho ai nghe thấy cũng phải kinh khủng rụng rời (*Định đi*).

⁽¹⁾ Xem chú thích trang 213

TỂ TƯỚNG (*giữ hần lại*) - Thằng điên dại, người không thể...

VUOM (*vỗ vai Tể tướng*) - Có chứ, ông bạn! Ta có thể... Ta có thể! Ừ, giận dữ đã khiến ta hoá điên dại thật rồi đấy... Ừ, đó chính là công trình của mây đầy! Cho đến bây giờ ta muốn hành động như một thằng điên. Hai đứa chúng ta sẽ khoác tay nhau cùng lên đoạn đầu đài. Hai đứa chúng ta sẽ khoác tay nhau cùng xuống địa ngục! Thằng khốn kiếp, ta thấy cả người ta ngửa ngáy vui mừng khi nghĩ rằng ta sẽ chịu tội cùng với người! (*Hần bị điệu đi*).

MINLE (*từ nãy vẫn đau đớn cầm lạng gục trên ngực Luyđơ bỗng đứng bật dậy, ném túi vàng xuống chân Fécđinăng*) - Quân đầu độc! Hãy giữ lấy túi vàng đáng nguyên rủa của người! Thì ra người muốn mua con ta bằng túi vàng này ư? (*chạy ra khỏi phòng*).

FÉCĐINĂNG (*giọng đã lả đi*) - Hãy chạy theo ông ta, ông ta đang tuyệt vọng đến liều thân đấy!... Hãy giữ lấy số tiền này và trao lại cho ông ta... Đây là tiền ta trả cho sự nhận biết khủng khiếp của ta... Luyđơ! Luyđơ! Anh theo em đây... Vĩnh biệt các người! Hãy để cho ta trút linh hồn dưới chân bàn thờ này.

TỂ TƯỚNG (*như bình tĩnh, với Fécđinăng*) - Con ơi! Fécđinăng! Con không thềm đoái nhìn người cha bị giày xéo tan nát này nữa sao?

Mọi người đặt Fécđinăng bên cạnh xác Luyđơ

FÉCĐINĂNG - Cái nhìn sau hết của ta phải hướng về Chúa nhân từ thương xót ở trên trời.

TỂ TƯỚNG (*bị giày vò dữ dội, quỳ xuống trước mặt con*) - Chao ôi! Ta bị cả tạo hoá lẫn tạo vật ruồng bỏ... Con nữ không đoái nhìn cha một lần để ban cho cha chút an ủi cuối cùng sao?

FÉCĐINĂNG (*chìa bàn tay lả rữ cho hần*)

TỂ TƯỚNG (*đứng phắt dậy*) - Con ta đã tha tội cho ta! (*Với mọi người*)
Bây giờ ta là tù nhân của các người.

Hần ra. Nhân viên Pháp đình đi theo.

MÀN HẠ

VINHEM TELL

THẾ LỮ *dịch*

* Dịch theo bản dịch Pháp văn của Auguste Ehrhard

Nhà xuất bản Montaigne, Paris 1933.

* In theo bản Nhà xuất bản Văn Học, Hà Nội, 1966.

WILHELM TELL

NHÂN VẬT

Hecman Kêtxlô (Hermann Geßler)	<i>Khâm sai của Hoàng triều, sung nhậm ở Svitx và Uri</i>
Vecnô, <i>Nam tước Attinghau</i> (Werner, Freiherr von Attinghausen)	
Unrich Fôn Rudenz (Ulrich von Rudenz)	<i>Cháu trai của Nam tước</i>
Vecnô Xtaôfô (Werner Stauffacher)	} <i>Thôn dân quận Svitx</i>
Kônrat Hun (Konrad Hunn)	
Iten Rêđinh (Itel Reding)	
Hanx Ôf Đơ Maôđ (Hans auf der Mauer)	
Iuôc In Hôp (Jörg im Hofe)	
Unrich, <i>phó rèn</i> (Ulrich der Schmied)	
Giôttx Fôn Vailô (Jost von Weiler)	} <i>Thôn dân quận Uri</i>
Vantô Fuôc (Walter Fürst)	
Vinhem Tell (Wilhelm Tell)	
Rôxenman (Rösselmann), <i>cha xứ</i>	
Pitôman (Petermann), <i>thầy giúp lễ</i>	
Khuônmi (Kuoni), <i>nhà chăn mục súc</i>	
Vecni (Werni), <i>nhà săn bắn</i>	} <i>Thôn dân quận Untervanden</i>
Ruôđi (Ruodi), <i>nhà chài</i>	
Kônrat Bomgacten (Konrad Baumgarten)	
Maôđ Fôn Xacnen (Meier von Sarnen)	
Acnôn Menstan (Arnold vom Melchtal)	
Xtrut người bên <i>Vinkhenvit</i> (Struth von Winkelried)	
Klaoxô người bên <i>Fluyê</i> (Klaus von der Flüe)	
Buôchac người bên <i>Buyhen</i> (Burkhard am Büchel)	
Acnôn, người bên <i>Xêva</i> (Arnold von Sewa)	
Fayfô người bên <i>Luxecnô</i> (Pfeifer von Luzern)	
Khunx, người bên <i>Kecxao</i> (Kunz von Gersau)	
Gienni (Jenni), <i>trẻ chài</i>	
Xeppi (Seppi), <i>trẻ mục</i>	
Kectrut (Gertrud), <i>vợ Xtaôfô</i>	

Hêtvích (Hedwig), *vợ Tell, con gái Vantơ Fuộc*

Becta, *người ở bên Brunêck (Berta von Bruneck), cô thừa kế sản nghiệp lớn.*

Arumgac (Armgard)

Mensôthîn (Mechthild)

Hindôgac (Hildegard)

Enxbet (Elsbeth)

Vantơ (Walter)

Vinhem (Wilhelm)

Frixhac (Fricßhart)

Laithôn (Leuthold)

Phụ nữ thôn dân

Con trai Tell

Kị binh

Rôđônf Harratx (Rudolf der Harras), *kị mã của Kêtxlơ*

Giônhanetx (Johannes Parricida), *ngịch tử, công tước Xuabơ*

Xiuytxi (Stüssi), *người gác rừng*

"Bò mộng" quận Uri (Der Stier von Uri)

Một sứ giả triều đình

Người đốc công

Thợ đá cả, thợ bạn và phụ dịch

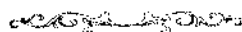
Những người rao tin

Thầy đồng

Quân kị mã của Kêtxlơ và của Landôbec

Một số đồng thôn dân nam nữ

HỒI MỘT

LỚP 1

Cảnh biển hồ Bốn Quận, có núi đá chạy ven hồ, đối diện với quận Svítx.

Khoảng biển hồ ăn sâu vào đất liền thành một vũng chài. Gần ven hồ là một nhà tranh; một chú bé chài đang bơi thuyền. Bên kia biển hồ, thấp thoáng cánh đồng cỏ xanh, làng mạc, trại ấp quận Svítx chói chang ánh nắng mặt trời. Phía tay trái khán giả thấy hiện rõ những chòm núi Haken mây phủ. Phía tay phải ở tận chân mây là dải núi tuyết đóng băng. Trước khi màn mở, tiếng mục ca (khúc hát người chăn bò) cất cao lên trong tiếng chuông nhạc hoà hợp vui tai của đàn mục súc. Màn mở, tiếng hát vẫn chưa thôi.

CHÚ CHÀI (*hát trên thuyền*)

(*Điệu mục ca*)

Hồ mỉm cười tươi tắn

Mời ai kia tắm

Trong lòng nước thẳm hồ sâu.

Cậu bé yêu yêu, nằm ngủ hiu hiu.

Trên áng cỏ bờ xanh xanh thắm.

Bỗng có tiếng từ đâu, êm ấm.

Như tiếng tiêu

Như tiếng hát dặt dìu

Tiên nữ ở Bồng Lai,

Cậu em khi thức giấc

Trong khoan khoái tuyệt vời
Thì sóng nước vươn dài
Đang mơn trớn chàng trai tới ngực.
Rồi tiếng ai gọi lên từ đáy nước:
Em yêu ơi, em là của chị đây rồi
Tôi đi về tôi cậu em mê ngủ
Để cho tôi ấp ủ
Trong tình sâu thắm lòng tôi.

NGƯỜI CHĂN (*trên núi*)

(Điệu mục ca biến thể)

Chào đồng xanh, bãi chăn nắng rãi!
Người chăn tạm phải từ biệt nhau thôi,
Hè đã bỏ đi rồi.
Hẹn núi hẹn đồi
Rồi đây ta trở lại,
Khi cúc cu bắt đầu lên tiếng gáy,
Khi đó đây tỉnh dậy các bài ca,
Khi mặt đất thanh tân lại phủ đầy hoa,
Khi tháng năm mĩ miều dòng suối mới.
Chào đồng xanh, bãi chăn nắng rãi!
Người chăn tạm phải từ biệt nhau thôi,
Hè đã bỏ đi rồi.

NGƯỜI SĂN NÚI (*hiện trên đỉnh núi đối diện*).

(Điệu biến thể thứ hai)

Đỉnh cao sét nổ, đường ngang núi rung rinh.
Người săn men vực thăm
Cũng chẳng thấy ghê mình,
Chân tiến lên, lòng đầy quả cảm
Trên miền băng giá chênh vênh.
Đó là nơi vắng ngắt màu xuân thắm
Không bao giờ nảy bông xanh.
Bể sương mù đón dưới chân

Không nhận ra đâu phường phố người trần,
Chỉ qua kẽ mây thấp thoáng
Hoạ chẳng nhìn thấy bóng nhân gian,
Dưới từng nước sâu thăm thẳm
Đồng quê ruộng lúa xanh rờn.

*Cảnh sắc bỗng đổi màu. Từ bốn bề núi gần xa,
những tiếng ù ù vang tới, mây đen kéo về đầy trời,
u ám cả một miền.*

RUỒI (nhà thuyền chài, từ lầu tranh chạy ra)

VECNI (nhà săn bắn, từ trên núi đi xuống);

KHUỒNNI (nhà chăn mục súc đặt trên vai thùng vắt sữa, chạy đến cùng với chú bé giúp việc Xeppi).

RUỒI

Mau lên Gianni! Néo thuyền ngay vào bến,
Ông Chúa sơn thôn tối rằm đang kéo đến,
Nguồn sơn băng đang đánh tiếng gầm gào
Mythenxten đội mũ đỉnh chòm cao
Luồng gió buốt thổi từ hang cuốn gió
Bão ập đến nơi rồi, đừng tưởng lâu gì nữa.

KHUỒNNI

Cơn cơ này, mưa mất, bác thuyền ơi!
Cừ lán tôi đang ngổn cỏ mê tơi,
Chó canh lán cuống cuống đang bới đất

VECNI

Cá quẫy mặt hồ, gà đầm ngập nước,
Điềm trời kia là rục rịch nổi mưa giông.

KHUỒNNI (bảo chú bé người nhà)

Xeppi, xem bây chần có lạc con nào không.

XEPPi

Con Litxân mình nâu ở kia rồi đó,
Tiếng chuông nhạc nó đeo, tôi cứ nghe là rõ.

KHUÔNG NI

Thế thì về được đủ bấy rồi:
Mãi la cà đệ nhất chỉ có ả này thôi.

RUỒI

Ông trưởng lân ơi!
Bộ chuông nhạc bấy ông nghe vui tai đấy.

VECNI

Cả bấy chẵn nữa! sao mà ngon mắt vậy!
Của riêng ông bạn đó, phải chăng?

KHUÔNG NI

Làm như tôi giàu có lắm không bằng!
Của chủ nhân tôi, ngài Attinhhao đức độ
Ngài trao phó cho tôi coi giữ đó.

RUỒI

Con bò kia đeo vòng cổ nọ, trông rõ vừa xinh!

KHUÔNG NI

Ấy, xem ra cô ả cũng biết mình
Là con nhất đàn, nên vòng cổ đó
Mà không cho đeo, là nó liền bỏ bữa...

RUỒI

Chỉ nói đùa! Một giống vật không hồn...

VECNI

Nói thế mới liều. Vật cũng rất tinh khôn.
Điều này, bọn săn nai chúng tôi biết chắc.
Giống ranh khiếp! Ăn cỏ đâu cũng lo cất đặt
Một con đứng gác nghe lắng tâm hơi,
Thoáng có người săn bèn mắng tới nơi
Là một tiếng ré lên, báo biến.

RUÔĐI (*với người chẵn*)

Ông cho đàn xuống núi luôn sao?

KHUÔNNI

Cỏ núi nhẵn không còn một miếng.

VECNI

Chúc nhà chẵn về ấp bình yên!

KHUÔNNI

Tôi cũng xin hoàn lại y nguyên

Lời chúc đó cho ông. Các nhà săn thú,

Chưa hẳn đi chuyến nào cũng về chuyến đó.

RUÔĐI

Kìa, có người học tốc chạy về đây!

VECNI

Xem nào: tôi có biết anh này.

Bomgacten, người ở Anxenlân đó.

Konrat Bomgacten chạy bổ vào, thở không ra hơi

BOMGACTEN

Ông lái! Cho thuyền! Vì lòng lành của Chúa!

RUÔĐI

Coi! Coi! Chi mà rối rít lên kìa?

BOMGACTEN

Thả néo ra, chở tôi sang bên kia,

Cứu tôi, ông ơi, qua cơn hoạn nạn!

KHUÔNNI

Nhưng cơ sự thế nào, anh bạn?

VECNI

Mà người lòng bắt anh là ai?

BOMGACTEN (*với nhà chẵn*)

Mau lên, đi! Họ ập đến lưng rồi!

Kị binh của Khâm sai, họ đang đuổi gắt.
Họ mà tóm được tôi thì tôi chết mất.

RUỒI

Nhưng kị binh đuổi bắt là tại làm sao?

BOMGACTEN

Xin cứu tôi cho thoát đã, rồi sau
Đầu đuôi thế nào tôi xin nói hết.

VECNI

Trên người anh máu me bê bết:
Xảy ra chuyện gì thế?

BOMGACTEN

Số là
Viên Khâm sai của Hoàng đế đóng ở Rôxbơ...

KHUỒNNI

Vônfensit ư? Chính lão sai tróc nã?

BOMGACTEN

Nó thì không làm cần được nữa.
Tôi giết nó rồi!

MỌI NGƯỜI (*vội lùi lại*)

Chúa xá tội anh thôi!
Anh làm gì vậy kia?

BOMGACTEN

Làm cái điều mà ở cảnh tôi,
Người tự do ai cũng làm vậy cả.
Tôi giữ cái quyền chủ gia đình, kháng cự
Kể làm nhục tôi, và phạm đến vợ tôi.

KHUỒNNI

Vậy ra, Khâm sai đã làm nhục anh rồi?

BOMGACTEN

Nó không thoả được dã tâm, là vì có Chúa
Với lưỡi rìu bén tay này đã ngăn cản nó.

VECNI

Anh cho nó một rìu bữa sọ?

KHUÔNNI

Hay! Trong lúc phải chờ

Cởi được cho thuyền ra, cũng còn chán thì giờ.

Hãy kể chúng tôi nghe đầu đuôi câu chuyện.

BOMGACTEN

Tôi đang đốn củi trong rừng thì vợ tôi chạy đến.

Hết hồn hết vía, nói chẳng ra hơi,

Rằng: Khâm sai nó ngự đến nhà tôi

Hạch sách vợ tôi sắp bồn cho nó tắm,

Rồi giở giọng bỡm xồm ra gạ gẫm.

Vợ tôi thoát thân, chạy đến tìm tôi.

Tôi tức khắc phóng về, rìu sẵn ở tay, rồi

Tôi giáng phước cho thằng cha trong bồn tắm.

VECNI

Việc anh làm, phải lắm!

Không ai trách được anh đâu.

KHUÔNNI

Đáng kiếp tên hung đồ! Đáng lí từ lâu

Đã phải tính xong với thằng cha, món đó,

Về bao nỗi dân miệt rừng đắng cay với nó.

BOMGACTEN

Việc kháo ầm lên. Họ ráo riết lòng tôi...

Thì giờ qua, mà chuyện mãi! Khổ không trời!

Tiếng sấm bắt đầu nổi lên.

KHUÔNNI

Người vô tội này, bác thuyền, phải đưa tức khắc

Sang bên kia hồ!

RUÔI

Đưa làm sao được?

Cơn bão lớn kia kìa! Đành phải chờ thôi

BOMGACTEN

Chờ làm sao được nữa, hỡi Trời!

Một phút chậm bây giờ là muôn phần chắc chết.

KHUÔNNI (*với nhà chài*)

Chờ đi! Trời giúp cho được hết.

“Hãy cứu nhau hoạn nạn qua cơn”.

Mà biết đâu, chẳng là chuyện đồng lần:

Người hôm nay, mình bữa khác?

Tiếng gió rít và sấm rền.

RUÔI

Gió Nam nổi rồi, hồ dềnh cao sóng nước,

Các người xem đó. Không thể thuyền tôi

Sấn ngược phong ba cứ thế mà bơi.

BOMGACTEN (*quỳ ôm lấy chân Ruôi*).

Chúa giúp công ông, xin thương tôi làm phước!

VECNI

Chuyện sinh tử con người, bác thuyền, nên mở lòng nhân đức!

KHUÔNNI

Anh ta một gánh gia đình, còn vợ, còn con...

Tiếng sấm đổ dồn.

RUÔI

Ô hay! Dễ thường tôi không biết sợ cho thân,

Tôi cũng còn vợ, còn con, như anh ấy chứ!

Đó, sóng quật lên ghềnh như vậy đó,

Sóng chồm như vậy đó, giạt xuống dữ chưa kìa!

Khấp mặt hồ, nước khuấy, sâu tới tận âm ti!
- Tôi há chẳng mong cứu người lương thiện ấy.
Nhưng không có cách nào, mọi người đều thấy đấy.

BOMGACTEN (*vấn quỳ*)

Thế ra, tôi đành sa vào móng vuốt kẻ thù
Trong lúc, kia rồi, dải đất bên kia hồ
Tôi bước lên là tôi được thoát!
Tôi đã thấy nó ở trong tầm mắt,
Tiếng tôi kêu cũng vọng được tới nơi,
Thuyền chờ tôi sang đã sẵn kia rồi,
Mà tôi đành trói chân đây, tuyệt đường cứu mạng!

KHUÔNNI

Coi, ai đến kia, cẩn thận!

VECNI

Tell đấy mà, Tell người ở Buclen.

Tell xuất hiện, chiếc nỏ ở tay.

TELL

Người nào kia mà cầu khẩn van lơn?

KHUÔNNI

Anh ấy người ở Anxenlân; anh vừa đập chết
Viên Khâm sai ở Rôxbơ là Vônfensit
Để bảo toàn danh dự gia đình.
Lính Khâm sai đuổi riết. Anh nói hết sự tình
Xin nhà thuyền chờ anh qua bến khác.
Sợ giông bão, nhà thuyền còn thoái thác.

RUÔĐI

Đây có mặt Tell, anh cũng giỏi tay chèo,
Anh bảo giùm tôi: ai dám đánh liều
Vượt sóng lúc này?

TELL

“Khi là điều cần thiết”,
“Nghìn gian hiểm”, bác thuyền “cũng phải liều một quyết”

Tiếng sét nổ dữ dội, hồ cuộn cuộn sóng găm.

RUÔI

Nghĩa là tôi cứ phải đâm đầu
Vào miệng hầm địa ngục hay sao?
Làm như vậy, có là người mất trí!

TELL

Con người nghĩa khí
Lo cho thiên hạ rồi mới nghĩ đến mình.
Hãy tin ở Trời, cứu giúp kẻ tội tình
Đang bị mắc vào đường cùng nước bí.

RUÔI

Trên bến bình an, nói khôn ngoan cũng dễ.
Thuyền đó. Hồ kia. Anh xuống thử xem.

TELL

Hồ hoạ chẳng còn có từ tâm
Chớ bụng dạ Khâm sai, đừng có đợi.
Thử cố lên, bác thuyền!

MỌI NGƯỜI CHẶN NUÔI VÀ SẴN BẮN

Cứu anh ta! Cứu anh ta! Cứu anh ta với!

RUÔI

Dù là em hay con rút ruột của tôi
Có gặp sự này, tôi cũng chịu thôi.
Hôm nay Thánh Ximôn và thánh Duda nhằm kị nhật,
Hồ nổi giận đòi mạng người để bắt.

TELL

Lời nói không đâu chẳng tích sự gì,
Mất hết thì giờ! Phải cứu người kia.
Bác thuyền, định chờ hay không, thì bảo.

RUỒI

Không! Tôi thì tôi xin kiếu!

TELL

Nếu vậy, Trời chứng giám. Cho thuyền đây.
Sức tuy hèn, tôi cũng thử phen này.

KHUÔNGNI

Ôi! Tell! Bậc anh hào!

VECNI

Rõ là tay thiện xạ!

BOMGACTEN

Tell! Ông là ân nhân, là cứu tinh tôi đó.

TELL

Cứu anh thoát tên Khâm sai bạo chúa,
Đã đành tôi có thể thành công.
Còn giải thoát anh qua tai nạn bão bùng
Thì quyền phép ở nơi đấng cầm mệnh số.
Nhưng thân anh thà khốn trong tay Chúa
Cũng còn hơn sa móng vuốt loài người.

Với người chần

Người quê hương, yên ủi giúp vợ tôi
Nếu thân tôi gặp phải phen trắc trở;
Tôi phải làm cái điều bỏ qua đi chẳng nề.

Tell nhảy xuống thuyền.

KHUÔNGNI (với nhà thuyền)

Bác là nhà chèo lái bậc thầy,
Tell còn dám ra tay, mà bác lại bỏ tay?

RUỒI

Giỏi gấp mấy tôi đây cũng không ai làm được
Việc Tell làm. Khấp vùng sơn cước
Người như Tell có một chữ không hai.

VECNI (*trèo lên đứng trên mỏm cao*).

Anh đã cho thuyền rời mạn ra khơi.

Cầu Chúa giúp anh, hỡi người vượt biển hồ anh dừng!

Coi kìa, con thuyền mảnh bập bềnh trên sóng động...

KHUÔNNI (*từ bờ nhìn ra*)

Sóng chồm qua phủ kín. Thuyền mất tăm rồi!

À! Nhưng không, lại thấy nó đang ngoi!

Dừng sĩ dưới cánh chèo đẹp sóng cuồn thẳng tiến.

XEPPI

Kị mã Khâm sai kìa! Họ đang phi ngựa đến!

KHUÔNNI

Đích thị rồi! Hú vía, cứu được vừa may!

Toán kị binh của Landobec xuất hiện

KỊ BINH 1

Tên giết người bay giấu, muốn tốt nộp ra ngay!

KỊ BINH 2

Nó hết ngả chạy rồi. Giấu cũng bằng vô ích.

KHUÔNNI VÀ RUÔĐI

Các ngài nói ai cơ?

KỊ BINH 1 (*phát hiện chiếc thuyền*).

Cái gì kìa kìa! Chà! Ôn dịch!

VECNI (*đứng trên mỏm*).

Người các quan nã bắt, trên thuyền kia phải không?

Phóng ngựa lên mà đuổi kị cùng!

Ra roi khoẻ vào, thế nào chả kịp?

KỊ BINH 2

Nó thoát bố nó rồi! Thực là mặt nghiệp!

KỊ BINH 1 (*với nhà chẵn và nhà thuyền*)

À! Chúng bay đánh tháo cho nó chuồn!

Phải cho chúng bay một trận đáng đòn.

Anh em! Cứ bầy chăn của bọn này mà triệt!
Dỡ nhà nó xuống, đốt lửa lên; phá cho kì hết!

Chúng ủa kéo đi

XEPPI (*chạy bổ theo*)

Ồi! Đàn cừu nhà tôi!

KHUÓNNI

Cũng chạy theo
Khổ thân tôi! Bầy mục súc tôi coi!

VECNI

Quân hung đồ!

RUÔĐI (*tuyệt vọng*)

Trời ơi! Trời sao không có mắt?
Đến bao giờ mới có tay giải thoát
Cho đất nước này, hỡi Trời!

Ra theo

LỚP 2

Tại làng Xtâynen, quận Svítx. Cây bồ đề phía trước nhà Xtaofơ trên vệ đường, gần cầu. Vecnơ Xtaofơ, cùng với Fâyfơ người bên Luxecnơ, vừa đi vừa nói câu chuyện đang nói dở.

FAYFƠ

Vâng, tôn ông Xtaofơ, như tôi đã thưa ông, đúng thế:
Tránh được vẫn là hơn, quyết không nên tuyên thệ
Đem thân đi thần phục Áo vương.
Xin tôn ông cứ khẳng khái kiên cường
Một dạ như xưa trung thành cùng đại quốc.
Xin Chúa phù trì cho tôn ông nắm chắc
Lấy quyền tự do mình hưởng tự bao đời!

Khăng khít bắt tay cáo từ

XTAOFƠ

Ông nán lại đã nào! Chờ bà nó nhà tôi.
Sang Luxecơ tôi được ông hậu đãi,
Thì sang đây, ông cho tôi đáp lại⁽¹⁾.

FAYFƠ

Thôi! Đa tạ tôn ông,
Tôi phải đến Kecxao nội nhật hôm nay,
Sự tham tàn bạo ngược của bọn Khâm sai
Dù cho trăm đắng ngàn cay, cũng xin cắn răng nhẫn nại.
Tinh thế chẳng bao lâu rất có cơ chuyển đổi,
Một vị Hoàng đế khác rất có thể lên ngôi.
Mình mà làm tôi nước Áo chỉ một bữa này thôi
Là đủ cho kiếp kiếp phải làm tôi tớ họ

Fayfơ đi khỏi. Xtaofơ đến ngồi tư lự trên chiếc ghế dài dưới bóng cây bồ đề. Kectrut, vợ Xtaofơ ra, thấy chồng thế, đến ngồi bên cạnh, lẳng lặng xem ý chồng giây lâu.

KECTRUT

Chuyện khúc mắc thế kia ru, hỡi người bạn lứa?
Tôi thấy ông sao khác lạ đi nhiều.
 Bao lâu nay rồi, tôi để ý dõi theo
Vẳng trán ông sâu xuống mãi nếp phiền ưu âm thầm.
Lòng ông nặng những ngấm ngấm đau khổ,
Sao ông không giải tỏ cho tôi nghe?
Tôi là vợ ông, chung thủy một bề,
Tôi nài xin chia sẻ nỗi lòng kia với chồng.

Xtaofơ đưa tay nắm lấy tay vợ và vẫn nín thinh.

Điều chi đã khiến ông gan rầu ruột héo,

⁽¹⁾ Nguyên văn: Ông là khách của tôi ở Svitz.
Tôi là khách của ông ở Luxecơ.

Ông nói ra đi, cho tôi hiểu với nao!
Tay ông làm ra, Trời có phụ đâu nào:
Xum xuê của cải, dồi dào đụn kho,
Bò nái, ngựa đàn thì sồn sột béo mướt.
Trên núi về trót lọt yên hàn,
Chuồng cao lán kín sẵn sàng,
Qua đông ẩm áp chẳng lo cơn cố gì.
Nhà cửa đó kém chi dinh quyền quý?
Mới sửa sang theo bề thế căn cơ:
Gỗ toàn thứ tốt vân hoa,
Tứ bề cửa trổ, thực là đóm đang,
Chốn ra vào sinh sang thuận tiện,
Thợ trang hoàng tô điểm đủ màu sơn.
Đây bức huy bài, đó bức châm ngôn,
Qua đường ai cũng phải dừng chân trầm trồ.

XTAOFỔ

Nhà thì cũng căn cơ bề thế đấy,
Khốn nỗi đất nền nhà, đã thấy muốn nghiêng chao!

KECTRUT

Veend, ông! Thế là ý làm sao?

XTAOFỔ

Bữa trước, cũng dưới bóng cây này tôi ngồi thư thái,
Tâm hồn phơi phới nghĩ tới bao nhiêu công quả hoàn thành
Thì viên Khâm sai cùng với bọn tuý binh
Từ lâu đài Kuxnakh, là đồn dinh của hấn,
Cuối ngựa qua đây. Hấn dừng cương lại ngắm
Toà nhà của ta, làm ra vẻ ngạc nhiên.
Tôi đứng lên ngay, cung kính đến gần bên.
(Trên đất này, họ thay quyền Hoàng đế
Thì mình cũng giữ sao cho đủ lễ).
Hấn rập tâm nham hiểm, hỏi tôi một câu...
Vì thực tình hấn có lạ gì đâu?

“Nhà này nhà ai?”. Tôi hiểu ngay cơ sự
Nên tôi đáp: “Thưa quan Khâm sai, nhà đó
Là thuộc quyền chúa thượng, và quyền ngài
Đã gia ân trao phó nó cho tôi”.
Hắn cự liến: “Ta là quan cai trị
Ở xứ này, thay quyền đức Hoàng đế.
Ta không ưng cho bọn nông dân bay
Được coi mình như chủ ở miền này
Mà tự tiện cất nhà, ngang nhiên cư trú.
Sẽ có phép ta ngăn bay càn rỡ đó”
Rồi hầm hầm quát ngựa hắn quay đi.
Tôi đứng yên, lòng phiền muộn, nặng nề.
Ngẫm mãi những lời của con người nham hiểm.

KECTRUT

Thưa với đức ông chồng lòng em kính mến;
Liệu ông có chịu khó để tai
Nghe vợ hiền ông bày tỏ một đôi lời?
Tôi có phúc được sinh là con gái
Nhà quý tộc Aibiêckhơ, người khôn ngoan từng trải.
Hồi còn ở nhà, mấy chị em tôi
Thường ngồi se len mà theo dõi suốt đêm dài,
Khi trong nhà cha chúng tôi, các trang hào mục
Đến hội họp và cùng nhau ôn đọc
Các bức di văn của các đấng tiên quân.
Các cụ đem những điều ích nước lợi dân
Bàn tính cùng nhau, luận bàn trong chính nghĩa.
Tôi lắng nghe được nhiều lời chí lí,
Tôi nhận ra được nhiều ý công minh,
Với những điều nguyện ước kẻ ngay lành,
Tôi đều nhớ, in sâu trong tác dạ.
Vậy ông nên nghe tôi - lắng nghe em, mình ạ.
Lòng ông uất ức, em biết lâu rồi kia!

- Khâm sai nó thù ông, nó muốn triệt ông đi
Nó mới hả lòng. Vì trong con mắt nó
Ông là một sức ngang tàng cản trở
Đã làm cho dân Svitx đáng lẽ phải cúi mình
Theo tân triều đang nắm được quyền hành
Thì họ lại cứ một niềm sắt son cùng đại quốc
Như tổ tiên họ đã kiên cường bao thuở trước.
Vecni mình ơi, có đúng thế hay chẳng
Hay là em nói sai?

XTAOFƠ

Không. Nàng nghĩ không lầm.
Kêtxlơ căm tôi, chính vì cố ấy...

KECTRUT

Nó ghen với ông, bởi vì nó thấy
Ông được sống một đời sung sướng, thung dung
Trên một cơ ngơi đã thuộc hẳn về ông,
Mà nó thì tuyệt nhiên chẳng có.
Nhà cửa này, ông được quyền hưởng thụ
Là do hoàng triều, Hoàng đế tận tay trao.
Trở dính cơ mình, ông được phép tự hào
Chẳng kém các vương hầu khi phô trương lãnh thổ.
Trên đầu ông chẳng chịu ai làm chủ
Ngoài một đấng chí tôn chịu mệnh Chúa trời.
Trong hoàng gia thì một chức Khâm sai
Có thế gì đâu? Chỉ là hàng thứ đệ,
Của gia bảo họa chẳng tấm áo choàng hiệp sĩ
Cho nên nhìn phúc phận người thiện lương
Mất nó tuôn ngầm luồng nọc độc ghen hờn,
Nó vẫn rắp lâu rồi hại ông cho bằng được.
Ông vẫn vững tới giờ, đó thực là tốt phước.
Nhưng ông định khoanh tay cho nó thoả hờn sao?
Người khôn phải biết giữ mình.

XTAOFƠ

Bằng cách thế nào?

KECTRUT (*nhích lại gần chống*)

Ông cứ nghe lời tôi. Hẳn ông cũng biết
Dân Svitz ta, người thiện lương thấy đều oán ghét
Tên Khâm sai hung bạo tham tàn này.
Có thể tin chắc rằng, phía bên kia cũng như phía bên đây
Ở Untervanden và Uri, cũng như ở Svitz,
Nền áp bức, gánh oan khiến đã quá chừng khắc nghiệt,
Người ta không sức nào cam chịu mãi đâu.
Vì bên này hồ, tên Kêtxlơ bạo ngược như sao
Thì bên kia hồ, tên Landöbec cũng hung tàn như vậy.
Chưa có chuyến nào thuyền chài bên ấy
Sang ghé bến bên này,
Mà không mang tin mới cho ta hay
Về những tai hoạ bọn Khâm sai tàn ác.
Cho nên không gì bằng, những ai là cương trực
Trong các ông, nên họp kín lại cùng nhau,
Rồi bàn cho ra cách thoát cảnh cơ cầu.
Tôi tin rằng việc mình làm chính nghĩa
Thì Chúa chẳng phụ nào, mà còn thuận ý.
Ông cho tôi biết, liệu bên Uri
Ông có những ai là chỗ bạn cố tri
Ông có thể tỏ bày tâm sự với?

XTAOFƠ

Bên đó tôi cũng quen nhiều tay khảng khái,
Những nhà danh phận lớn, tín uy cao,
Tôi thường khi lui tới tâm giao
Và đối với tôi không có chi giấu giếm.

Đứng lên

Người thực nữ có hay, nàng khơi luồng nguy hiểm

Những phong ba nào bạo liệt của tâm hoài
Bấy thuở nằm im trong yên tĩnh lòng tôi?
Nàng bộc bạch cho tôi nỗi niềm u ẩn nhất,
Những ý nghĩ chính tôi ngần đoán mình vướng vấp
Thì miệng vô tư nàng nói thẳng ra lời.
Nàng nghĩ kĩ chưa những điều nàng khuyên tôi?
Ấy là phen khốc liệt tương tàn gươm và súng nổ
Nàng chuốc tôi chốn nước non vốn thanh bình này đó.
- Chúng ta là một dân mục súc yếu hèn
Mà lại dám đưa nhau chống đối trước trận tiền
Với tay bá chủ cả bàn dân thiên hạ?
Họ chỉ cần có lí bề ngoài mà tạ sự
Để trút lên xứ sở tội tình này
Từng cơ quân hổ báo sẵn trong tay,
Để rồi đòi áp dụng sở quyền người chiến thắng,
Rồi, vịn lấy cớ nghiêm trừng công thẳng,
Họ xé tan những khế ước tự nghìn xưa
Vẫn bảo linh cho mình nền nếp sống tự do.

KECTRUT

Họ đàn ông, các ông cũng trượng phu đâu kém?
Họ có gươm, rìu các ông sắc bén,
Lại có hùng tâm: Trời tựa khách can trường.

XTAOFƠ

Ôi nữ nhi! Hoạ chiến tranh khủng khiếp thực khôn lường,
Nó đã giáng thì tiêu ma cùng một lúc
Cả người chăn nuôi lẫn bầy mục súc.

KECTRUT

Trời đã giáng thiên tai
Thì người vẫn phải mang thôi,
Nhưng chuyện bất công vô lí
Thì lòng hào hiệp không một ai chịu để.

XTAOFƠ

Cơ ngơi ta mới dựng, nàng xiết nỗi hân hoan,
Bình lửa hung cuồng một phút biến thành than.

KECTRUT

Lòng em mà chuông của trần gian kia quá thiết
Thà một mối lửa hồng tay này thiêu huỷ hết!

XTAOFƠ

Nàng vẫn tin nơi đức ái lòng nhân,
Nhưng đã can qua thì con trẻ thiên chân
Nằm ở trong nôi cũng không thoát nạn.

KECTRUT

Tính thiên chân có thiên thần làm bạn.
Nhưng Veenơ mình ơi, nên ngó trước, ngó chi sau?

XTAOFƠ

Đàn ông chúng tôi trong cuộc binh đao
Có thể chết vì giao tranh bất khuất
Nhưng còn phận các bà?

KECTRUT

- Kẻ hèn yếu nhất
Cũng có phương giải thoát cuối cùng.
Từ cầu đá xuống dòng sông
- Một bước nhảy là thân này rảnh được.

XTAOFƠ (đến ôm lấy vợ)

Người đàn ông nào được ôm ghì vào ngực
Một trái tim như trái tim này,
Cũng thừa sức đứng lên chiến đấu hăng say
Cho gia quyến, bầy đàn, và không biết sợ
Bất cứ một binh lực vua quan nào nữa.
- Giờ tôi phải kíp sang Uri ngay thôi.
Bên đó là gia hương một người bạn thân tôi,
Cụ Vantơ Fuộc. Đối với hiện tình thời thế

Cụ với tôi thực đồng tâm hợp ý
Bên kia tôi sẽ gặp cả Attinhhao đại nhân,
Tuy dòng cao sang, nhưng ngài biết quý dân,
Trọng nếp cổ phong. Cùng hai vị đó,
Tôi bàn cách chống tôi cùng với kẻ thù xứ sở.
- Tam biệt nàng. - Trong lúc tôi vắng nhà.
Trông ở nàng quán xuyên việc tể gia.
Đối với khách hành hương viếng đền thờ Chúa.
Với bậc chân tu vào đây khuyến hoá,
Thì quyền cho đây, tiếp cho hậu, rồi mới tiến lên đường.
Nhà của Xtaofơ không ẩn bóng, nó đứng hiên ngang.
Giữa mọi nhà, bên đường cái quan, ai cũng thấy
Và niềm nở với mọi khách qua, ghé nương dưới mái.

Hai vợ chồng đi vào phía trong cùng. Trong khi đó, phía ngoài này, Vinhem Tell, bước tới, cùng với Bomgacten,

TELL (với Bomgacten)

Từ đây thì yên trí được rồi,
Anh khỏi phải cần có tôi.
Cứ vào nhà kia. Nơi ở của Xtaofơ đó.
Người là phụ mẫu cho những ai oan khổ.
Mà kia, chính ông ấy đây rồi.
Ta đi vào. Anh bạn, theo tôi.

Họ tiến lên phía Xtaofơ. Đổi cảnh.

LỚP 3

Quảng trường gần Andorf.

Trong cùng sân khấu, trên mô cao một pháo đài đang xây tới cái độ đã hiện rõ được hình thể toàn bộ. Mặt sau đã hoàn thành, việc xây dựng đang tiến hành ở mặt trước; giàn giáo chưa dỡ, trên đó

*thợ thuyền lên xuống không ngừng, trên nóc,
người thợ lợp mái bảm lũng lư giữa trời để làm
việc. Mọi việc đang tấp nập, rộn ràng.
Người đốc công; thợ cả đèo đá và thợ bện*

NGƯỜI ĐỐC CÔNG (*tay cầm gậy, thúc giục thợ làm*)

Đại lãn mãi thôi! Mau tay lên chứ!
Đem đá rãm lên! Vôi đâu? Còn vữa nữa?
Quan Khâm sai ngài đến tận nơi xem
Sao cho ngài thấy việc có tăng thêm.
Làm cứ rê ra! Như là sên cả lũ!

Với hai người khiêng vác đi qua.

Thế này mà gọi là khiêng vác hử?
Muốn tốt, gấp đôi lên! Rõ giống chày lưỡi!
Giống ăn gian, lẩn trốn việc công sai!

THỢ BẠN 1

Khổ đến mức này quả là hết mức!
Phải ề cổ ra, khuôn đá lên xây nhà ngục,
Xây hầm giam cho chính bọn mình!

ĐỐC CÔNG

Lắm bảm cái gì? Hử bọn cùng đình!
Chỉ giỏi một việc theo bò vất sữa
Khấp núi cùng đồi đông dài vô tích sự!

MỘT ÔNG GIÀ (*dừng lại*)

Kiệt sức mất rồi!

ĐỐC CÔNG (*lôi lắt ông già*)

Làm đi! Khom già đi!

THỢ BẠN 1

Các người không bụng dạ nào nữa chắc?
Ông lão lê mình đi chẳng được
Mà còn bắt làm cái việc khổ sai này!

THỢ CẢ và CÁC THỢ BẠN

Tức nổ trời lên được!

ĐỐC CÔNG

Bay cứ biết việc bay,

Phận sự tao, tao làm, mặc kệ!

THỢ BẠN 2

Ông đốc công ơi! Pháo đài ta xây, rồi đặt tên gì nhỉ?

ĐỐC CÔNG

Là Trấn Uri, vì dưới thứ ách này

Người ta sẽ chìm đầu, ấn cổ cả dân bay.

CÁC THỢ BẠN

Ha! Trấn Uri!

ĐỐC CÔNG

Cười cái gì?

THỢ BẠN 2

Ngộ quá!

Các ngài định trấn Uri bằng cái chòi đó hả?

THỢ BẠN 1

Để rồi xem, phải chống chát biết bao nhiêu

Những ụ cây chui kia, mới có đủ tầm cao

So được với núi ở Uri, hòn lùn bé nhất.

Người đốc công làm thỉnh đi vào phía trong cùng

THỢ CẢ

Mình cứ đem quặng phút

Xuống đáy hồ cho mất tâm đi

Cái búa nhà nghề

Dùng vào việc xây nơi tai quái đó!

Tell và Xtaofơ bước tới

XTAOFƠ

Ồi! Tôi thà đừng sinh ra đời nữa

Để mắt phải nhìn tình cảnh nhường kia!

TELL

Ở đây không nên đâu. Ta tiến bước nữa đi.

XTAOFO

Uri là đây sao? Có thực

Ta đang ở đất tự do? Hay là đâu khác?

THỢ CÀ

Chà! Ông mà được trông thấy những hầm sâu

Ngầm dưới nền đài, thì còn ngán đến đâu!

Vâng. Đã vào đây, thì đến ngày tận số

Cũng không còn nghe thấy tiếng gà gáy nữa.

XTAOFO

Ôi trời!

THỢ CÀ

Những tường nường, trụ tựa, đó, ông coi.

Có dễ cứ chôn chân ở đó đến nghìn đời!

TELL

Tay người xây cái chi, tay người phá được đi cái ấy,

Trở những rặng núi cao

Ngôi nhà của tự do, Trời dựng cho ta đấy.

*Có tiếng trống dồn, một toán người tiến đến bêu
một chiếc mũ trên đầu một cây sào. Một người
lính hiệu báo tiến theo. Đàn bà trẻ con ùa vào, lố
nhố, nhốn nháo.*

THỢ BẠN 1

Hiệu trống đến làm gì vậy? Cần thận coi nào!

THỢ CÀ

Rước sách gì mà lạ! Cái mũ nghĩa là sao?

LÍNH BÁO

Thừa mệnh Đức vua, ai nấy nghe cho rõ!

ĐÁM THỢ BAN

Có im đi không? Nghe đi đã chứ!

LÍNH BÁO

Bớ người dân Uri!
Hãy nhìn chiếc mũ kia!
Mũ sẽ được nêu cao
Trên một cột trụ cao
Ở Andorf trung tâm nơi tối cao địa điểm.
Và đây, ý quan Khâm sai trông
Lòng quan Khâm sai nguyện
Là, đối với mũ kia, lễ độ mọi người
Phải tỏ ra cung kính như đối với chính ngài.
Ai nấy phải gối quỳ, đầu trần, mà kính lạ.
Đức Hoàng đế sẽ bằng vào đấy
Mà nhận ai trung thuận là thần dân.
Sẽ tùy thuộc vua xử phân, với cả nhân thân
Cả tài sản, kẻ nào dám coi khinh lệnh đó.

*Đám đông phá lên cười. Trống nổi rền một chập.
Rồi đám rước mũ kéo đi.*

THỢ BAN 1

Khâm sai lại giở trò gì, mà quái gở:
Người đi thờ mũ! Thử chuyện như vậy
Có đời thuở nào thiên hạ thấy chưa đây?

THỢ CẢ

Trước mũ; mình phải quỳ! Ý hấn
Nó tính bắt những người đứng đắn
Làm trò cười cho nó xem cũng nên.

THỢ BAN 1

Thà là của đế triều điển lễ, mao triều thiên!
Đàng này lại chỉ là mũ tân vương nước Áo
Vẫn thấy treo ở trên ngai, nơi họ ban chiếu đạo.

THỢ CẢ

Mũ tân vương nước Áo? Phải coi chừng
Kẻo bấy đó lừa ta hàng phục Áo vương.

CÁC THỢ BẠN

Người có lương tâm; ai chịu mang nhục đó!

THỢ CẢ

Đi, tìm bọn kia, ta bần nhau với họ.
Họ kéo nhau ra khỏi về phía trong cùng.

TELL (với Xtaofo)

Vậy là ông được rõ cả rồi,
Vecơ huynh ông ơi,
Xin cùng ông từ già.

XTAOFƠ

Ông còn đi đâu? Việc chi mà hối hả?

TELL

Thôi, xin chào: nhà hiện đang quạnh bóng đàn ông.

XTAOFƠ

Tôi còn bao nhiêu nỗi, chưa nói hết sự lòng.

TELL

Gánh nặng trong lòng, đâu có vì lời mà thành nhẹ bổng?

XTAOFƠ

Những lời nói cũng đưa được ta qua hành động.

TELL

Hành động hay nhất bây giờ, là kiên nhẫn và ngậm tằm.

XTAOFƠ

Dù chuyện bất khả kham cũng cứ phải cam tâm?

TELL

Kẻ làm vua thiếu bình tâm thì ngôi chóng mất.
Thủy quái sống hang lên, người ta cho lửa tắt,
Cho thuyền mau tìm bến; thế bạo liệt qua đi.

Mặt đất lại nguyên lành, không thấy vết tăm chi.
Ai nấy nên biết phận mình trong gia đình ấm cúng.
Mình muốn sống yên, người sẽ để yên cho mà sống.

XTAOFƠ

Ông chắc không?

TELL

"Không chừng con rắn có cắn ai đâu?".
Rồi họ nản lòng thôi, nếu họ thấy đâu đâu.
Cũng đều yên.

XTAOFƠ

Họ họp nhau vào, làm nổi bao nhiêu chuyện.

TELL

Tàu đắm, mình lo mình, bơi càng nhanh tới bến.

XTAOFƠ

Ông bỏ nghĩa công có vẻ thản nhiên thay!.

TELL

Trông ở ai bằng ở chính mình đây?

XTAOFƠ

Bó kết với nhau, yếu đến đâu cũng mạnh.

TELL

Càng độc lập trưởng phu càng vững mãi.

XTAOFƠ

Vậy là, đất nước hết nhờ ông,
Ví một mai đây, thế chẳng được đứng,
Anh em phải võ trang đứng lên tự vệ?

TELL (*nắm lấy tay Xtaofơ*)

Tell này vào tận hang cùng tìm con chiên lạc mẹ
Mà lại đành lòng lẩn tránh bạn bày sao?

Có điều, gì thì gì, miễn cho Tell dự vào
Cuộc luận bàn chung. Vì Tell rất dở
Về suy xét kĩ càng hay đắn đo chọn lựa.
Việc dứt khoát rồi, cần tôi giúp một tay,
Xin gọi cho một lời, nhất định có Tell ngay.

*Hai người ra, mỗi người đi một ngã. Chung quanh
khu giàn giáo mọi người bỗng nao động hẳn lên.*

THỢ CÀ (chạy bổ vào)

Cái gì thế?

THỢ BẠN 1 (vừa chạy tới vừa kêu)

Thợ lợp ngã rồi! từ nóc lầu cao!

BECTA (hối hả vào)

Có khối nát thân không? Đi! cứu chữa cho mau!

Còn cơ sống, gắng cứu anh ta. - Vàng đây lượm lấy!

Nàng tháo đồ nữ trang tung ra cho dân chúng.

THỢ BẠN 1

Bằng vàng của cô à?... Gì cũng cứ vàng mà dấy!

Các người làm cho con bỏ cha; vợ lìa chồng,

Gieo rắc đầy nơi bao cảnh nào lòng

Rồi tưởng lấy vàng ra đền bù được hử?

Các người chưa về đây, dân đây còn phớn phở,

Các người về đây là oan khổ cũng theo liền!

BECTA (hỏi người đốc công đi trở ra)

Họ sống được không?

Đốc công lắc đầu

Ôi lâu đài oan khiên

Xây trong oán hờn, thì oán hờn sẽ vào mà ở.

Nàng ra khỏi

LỚP 4

Nhà Vantơ Fuốc

Vantơ Fuốc từ một phía; Menstan từ phía ngược lại, cùng một lúc bước vào nhà.

MENSTAN

Bác Vantơ Fuốc!...

VANTƠ FUỐC

Coi chừng người bắt gặp!

Ở yên đó, đừng ra.

Nhan nhản quanh đây mật thám chúng rình ta.

MENSTAN

Bác có tin gì tự bên rừng? Tin cha cháu nữa?

Từ cặng mãi nơi đây, cháu ở đừng, khổ quá!

Việc cháu làm, đâu phải tội tày trời

Mà cứ phải ẩn thân như một kẻ giết người?

Chỉ tại cái thằng tôi đòi kia lão xược,

Dựa lệnh Khâm sai, đòi tháo ngay trước mắt

Đôi bò nhà cháu, đôi đáng quý nhất bày!

Cháu mới phang cho nó gãy ngón tay

Có thể thôi...

VANTƠ FUỐC

Anh nóng quá

Nó là đây tờ quan sai, quan là chủ anh nữa chứ.

Anh bị người ta phạt, phạt đủ nặng bao nhiêu

Đáng lẽ phải cắn răng mà chịu vâng theo.

MENSTAN

Dễ cứ phải cúi đầu nghe thằng lão xược

Nó nói bậy sao? "Muốn có cơm mà hốt

Thì bọn nông dân làm bò lấy mà cày!"

Tôi tưởng nổ ngực ra khi nó đang tay

Tháo đôi bò của tôi, đôi bò xinh biết mấy!
Hai con rống kêu lên, náo nức, chừng cũng thấy
Được sự nhục nhằn: sừng cứ húc bữa bữa.
Tôi nổi sung lên, không nén được, thế là
Tôi choảng thẳng cho thẳng cha một gậy

VANTƠ FUÔC

Hừ, đến chúng ta dần được lòng cũng còn khó đấy;
Hướng thanh niên sôi nổi, ghì lại dễ gì đâu!

MENSTAN

Chỉ thương hại cha tôi: gần ấy tuổi đầu
Nường dựa vào ai? Con trai thì xa, Khâm sai vẫn ghét.
(Vi ông cụ vẫn không ngừng ráo riết
Hô hào tranh đấu cho quyền lợi, cho tự do).
Phen này thì chúng nó sẽ tha hồ
Mà làm khốn ông già, nào còn ai bênh vực?
Muốn sao thì sao, tôi phải về mới được.

VANTƠ FUÔC

Thong thả đã nào; bình tĩnh để chờ xem
Tin bên ấy ra sao rồi hẵng... Này, im!
Ai gõ cửa kia! - Lính đi cái đã.
Người của Khâm sai cũng nên... Lính vào trong đó.
Sang Uri mà chữa chắc thoát được tay
Của Landorbec đâu: bạo chúa xưa nay
Vẫn tiếp cánh cho nhau.

MENSTAN

Chúng dạy cho mình liệu đó.

VANTƠ FUÔC

Vào đi, tôi sẽ gọi ra, nếu ở đây vô sự.

Menstan lính vào

Tội nghiệp thay! Ta chẳng nỡ nói ra
Cho y hay điều lo ngại của tâm linh ta.

Ai gõ cửa đây? Cứ mỗi lần cửa ngoài động tiếng
Ta lại cảm như có tai ương hiện đến.
Phản tâm cùng nghi kị đang lẫn quất tứ bề
Tai mắt của cường quyền len lõi tận thâm khuê...
Phải liệu sớm cửa khoá then cài cho cẩn mật.

*Ra mở cửa, lùi lại ngạc nhiên khi thấy Vecnor
Staofet bước vào.*

Ủa! Té ra tôn ông Vecnor! Tạ ơn trời đất!
Đây mới là thân khách, đây một vị kim bằng!
Cửa nhà này quả thực chưa từng
Được quý nhân nào cao quý hơn hạ cố.
Xin đón bạn với muôn phần hạnh ngộ.
Duyên cớ nào đưa bạn tới nơi đây?
Người đến thăm tìm chi bên phía Uni này?

XTAOFƠ (*đưa tay ra đón Vantơ Fuộc*)

Tôi đến tìm thời xưa và thăm non nước cũ.

VANTƠ FUỘC

Ông mang sẵn bên mình cả hai rồi đó.
Ôi, tôi vui sướng biết là bao!
Ông tới đây, lòng tôi như nắng ấm soi vào
Như nở nang thêm. - Mời huynh ông ngồi nghỉ.
Xin cho hỏi thăm Kectrut phu nhân, cô gái quý
Của Aibiêckhơ hiền đức, người thực nữ trí cao,
Bà nội tướng của huynh ông, sức khoẻ ra sao?
Bao nhiêu khách bộ hành đi từ nước Đức
Sang nước Ý qua đường sơn trang Menrat
Không ai là không tấm tắc hết lời.
Khen nhà huynh ông niềm nở với mọi người.
Nhưng, chẳng hay thưa huynh ông, - có phải
Người cứ thẳng một lèo từ Fluânlen tới
Là vào đây ngay, hay đâu đó có đạo quanh?

XTAOFƠ (*ngồi xuống*)

Có. Tôi có xem đang dựng một công trình,
Mới lạ, dị kì. - Tôi buồn trong dạ quá!

VANTƠ FUỘC

Ồi! Chỉ thoáng nhìn mà bạn tôi đã tỏ tường mọi sự.

XTAOFƠ

Uri có bao giờ như thế? Ký ức con người
Chưa từng thấy nơi đây có bóng trần đài.
Nhà đắp kín xây đầy, hoạ chỉ là: phần mộ.

VANTƠ FUỘC

Mộ táng tự do! Ông gọi tên nó ra rồi đó.

XTAOFƠ

Vantơ Fuộc tôn ông ơi, chẳng dám giấu gì ông:
Đâu phải vì tò mò hiếu sự tính hư không
Mà tôi sang đây? Lòng tôi trăm mối nghĩ.
Bỏ oan khổ bên nhà, thấy oan khổ bên này vẫn thế.
Đã quá quất lắm rồi ách nặng trên mình ta!
Song đến bao giờ ta mới được buông tha?
- Người Thụy Sĩ sống tự do đã từ vạn thuở,
Đã quen nếp được ôn hoà đối xử.
Việc lạ lòng kia, chưa thấy khi nào
Trên cõi đất này - từ thuở chốn non cao
Có bóng người chặn đưa bày chặn lên gặm cỏ.

VANTƠ FUỘC

Đúng thế, hành vi kia thực chưa từng thấy có.
Đến như nhà quý tộc Atinhhao đại nhân
Là người đã sống qua thời cũ, mà cũng cho rằng:
Cơ sự này không sao kham được mãi.

XTAOFƠ

Ở bên rừng, bên Untervanden, cũng vậy,
Một chuyện không thường cũng mới xảy ra

Phải rửa hờn trong máu. Viên Khâm sai nhà vua,
Là Vônfensit ở Rôxbơ, thêm ăn quả cấm.
Thấy vợ của Bomgacten, bên Anxenlân, hấn vào gạ gẫm,
Đòi thoả lòng chó đẩu, - bị người chồng
Cho một rìu toi mạng.

VANTƠ FUÔC

- Ôi! Thiên đạo chí công!
Ông vừa nói Bomgacten ư? Anh này người chín chắn...
Liệu có thoát được không? Có nơi nào trú ẩn?

XTAOFƠ

Con rể ông đã cứu anh vượt hồ rồi,
Và gửi bên tôi. Tôi hiện giấu ở nhà tôi
Bên Xtâynen. Chính người này đã cho tôi biết
Chuyện bên Xacnen không kém phần gớm ghiếc.
Người có tâm ai cũng phải bầm gan.

VANTƠ FUÔC (*chăm chú*)

Xin cho biết, chuyện gì?

XTAOFƠ

- Bên Kecnơ, thôn Menstan
Ngay trên lối vào thung, có ông già bặc trục
Người ta thường gọi là cụ Henry sườn dốc,
Người khắp vùng, ông nói, ai cũng nể vì.

VANTƠ FUÔC

Vâng, ai cũng biết người. Nhưng rồi sao? Xin kể nốt đi.

XTAOFƠ

Vì một lỗi không đâu, Landơbec phạt con trai ông lão;
Và sai người đương buổi cày đến tháo
Lấy đôi bò - đôi đáng giá nhất đàn.
Chàng trai đánh tên sai một trận, rồi tháo thân.

VANTƠ FUÔC (*hết sức chăm chú*)

Nhưng người cha, thế nào? Liệu có chi đáng ngại?

XTAOFƠ

Tên Landơbec cho đòi ông lão tới,
Bắt phải đem con trai ra nộp tức thì.
Ông lão phải thế là không biết một tin chi
Về kẻ tại đào. Nó không nghe, thét quân đao phủ...

VANTƠ FUỘC (*vội đứng lên toan kéo Xtaofơ đi chỗ khác*)

Khoan! Xin đừng nói thêm một lời nào nữa.

XTAOFƠ (*vẫn vô tình, nói to hơn*).

“Con mày trốn thoát hả? tao nắm được mày đây!”

Nó bắt quật ông già xuống, rồi bắt liên tay

Chọc mù hai mắt ông già bằng mũi sắt.

VANTƠ FUỘC

Ồi! Chúa lòng lành!

Bỗng Menstan từ chỗ ẩn, nhảy xổ ra.

MENSTAN

- Ông bảo sao? Hai mắt?

XTAOFƠ (*ngạc nhiên, với Vantơ Fuộc*)

Anh này là ai đây?

MENSTAN (*bíu chặt lấy Xtaofơ*).

- Ông nói đi! Hai mắt, phải không?

VANTƠ FUỘC

Tội nghiệp biết chừng nào!

XTAOFƠ

- Ai vậy, huynh ông?

Thấy Vantơ Fuộc ra hiệu, hiểu ra.

Người con đây? Chúa công minh!

MENSTAN

- Vậy mà, tôi nữ

Bỏ nhà tôi đi! - Cả hai con mất chứ?

VANTƠ FUỘC

Hãy dần lòng mà chịu, với gan dạ kẻ làm trai.

MENSTAN

Mà lại vì chính việc tôi làm, tội vạ tôi gây!

Vậy là mù, mù thực rồi! Mù cả hai con mắt?

XTAOFƠ

Đúng là thế. Luồng mắt kia từ nay đã tắt:

Người không bao giờ còn thấy ánh dương quang!

VANTƠ FUỘC

Nên lựa lời cho nhẹ nỗi đau thương...

MENSTAN

Không bao giờ! Không còn đời nào nữa!

*Anh úp tay lên mắt, bóp chặt hai thái dương, im
lặng một lúc rồi nhìn hết người nọ đến người kia,
anh nói một giọng dịu xuống, nghẹn ngào, nức nở.*

Ồi! Sáng mắt! Cửa trời cho vô cùng quý giá!

Mọi vật mọi loài sống vì nguồn sáng cả,

Mọi loài mọi vật được hưởng phúc trời...

Cho đến cỏ cây còn hoan hỉ hưởng mặt trời soi,

Vậy mà cha tôi chịu phép ngồi quờ trong đêm đen dài vô
cùng tận!

Cha không còn có bao giờ cái vui đầm thắm

Được nhìn thấy màu đồng xanh ấm nắn

Với sắc hoa tươi tắn - và cũng không còn

Được ngắm luồng sông băng đỏ tía bóng hoàng hôn!

- Chết thì có sao đâu? Nhưng sống mà không trông thấy được

Đó mới thật là tai ương, tai ương quái ác!

- Các ông nhìn tôi, thương hại thế, để làm chi?

Tôi có đôi mắt tinh này mà không thể lấy đem chia

Với cha tôi bị mù! Không sẽ được tia nào trong biển cả

Bầu sáng tung bừng kia ánh vào đôi mắt tôi rục rờ!

XTAOFÓ

Lẽ ra, tôi nên làm anh bớt thương đau,
Nhưng khốn thay, tôi cứ phải khơi sâu
Thêm nhiều nữa, vì cha anh thiệt thòi nhiều hơn nữa.
Ông lão còn chút gì, Khâm sai vợ vét cả.
Chỉ thí cho cây gậy, để lần dò
Từ cửa này sang cửa khác, thân trần trụi, mắt đui mù!

MENSTAN

Chỉ chiếc gậy trơ cho thân già không còn mất!
Mất trụi hết, cả đến ánh trời mà người nghèo nhất
Cũng được phần chung hưởng với tất cả ai ai!
- Thôi! giờ xin đừng ai giữ ràng tôi
Ở lại đây, chúi tại đây! - Ôi sao mà tôi đốn mạt!
Cha ơi cha, sao mà con hèn nhất
Chỉ biết lo rảnh thoát lấy thân mình,
Không nghĩ đến điều cha mắc phải tội tình,
Khiến mái tóc thâm tình hãm trong tay bạo ngược!
- Biến khỏi lòng ta, hỡi những lo toan khiếp nhược!
Ta chỉ cốt một điều: lấy máu rửa thù.
Ta quyết tâm rồi! Ta phải vượt hồ!
Xin đừng ai chèo kéo tôi ở nữa.
Mất của cha tôi, tôi đòi Khâm sai phải trả.
Tôi vào gặp nó giữa đông đủ bọn chân tay.
Tôi cần thiết chi đời? Đau khổ của lòng này,
Đau khổ mệnh mang bốc lên như lửa,
Chỉ cốt sao dim tắt đi trong máu nó

Anh vùng lên toan đi

VANTƠ FUÔC

Khoan! Ở lại! Anh làm chi nổi họ đã nào?
Ở Xacnen, họ chót vót đóng trên cao,
Bốn mặt tường thành tha hồ vững chắc,
Để cười nhạo anh cầm hờn mà bất lực.

MENSTAN

Cho dù nó ở tận cung băng mỗm Sôrêckhon cao ngất
Hay cao hơn nữa, nơi hòn Trinh nữ Giunfrao
Ẩn kín trong ngàn đời mây phủ, - được, không sao!
Tôi vẫn cứ mở được đường lên tới nó.
Với hai chục chàng trai cùng tôi chung phần nộ,
Tôi chọc vào tung thâm nó. - Hay, dù chẳng ai theo,
Dù ai nấy đều lo cho mái ấm, cho bò cừu,
Dù các ông, trước bạo quyền, cam khuất phục,
Thì tôi đi tìm những người chẵn mục súc
Trên núi cao, nơi phóng khoáng mái trời xanh,
Nơi chất người còn vững mạnh, lòng người vẫn trong lành
Và kể cho nhau nghe chuyện trần đời gồm ghiếc.

XTAOFÓ (với Vantơ Fuộc)

Bạo ngược tới cùng rồi! Ta còn đợi cực cùng oan nghiệt
Tới mức nào rồi mới ra tay?

MENSTAN

Còn oan nghiệt nào hơn được oan nghiệt này,
Khi cả đến con người cũng không yên trong ổ mắt?
Ta hết kế rồi sao? Ta tập giương nỏ sắt
Ta tập khoa búa trận nặng trăm cân,
Để làm chi? Loài vật nào cũng được trời ban
Cho một khí giới để mà dùng đến
Khi bị đẩy vào bước cùng tai biến.
Con nai rừng kiệt sức còn đứng lại đương đầu
Và chĩa cặp sừng đáo để về đàn chó nhâu nhâu;
Con hoẵng cũng biết dồn người đi săn xuống vực;
Ngay cả đến con bò cày thuần thực,
Thân cận người, ngoan ngoãn chịu cho người
Khoác vai cày lên sức mạnh tuyệt vời

Trên cổ nó; - nhưng hễ ai trêu tức nó
Là nó lồng lên, mài cặp sừng đáng sợ,
Và tung kẻ thù lên mây từng mây.

VANTƠ FUÔC

Ba quận đều một bụng như ba chúng ta đây
Thì có thể cùng làm nên được chuyện.

XTAOFƠ

Nếu Uri khởi xướng lên, Untơvanden ứng viện
Thì lời thề ước xưa, bên Svix quyết tuân theo.

MENSTAN

Bên Untơvanden bạn hữu tôi cũng nhiều.
Ai nấy đều vui lòng hiến thân và đổ máu
Nếu tin chắc có sẵn sàng tay tiếp hậu.
Hỡi các vị cha anh hiền hậu của nước non này!
Trước khôn ngoan từng trải hai bác đây
Cháu chẳng qua chỉ là người non trẻ.
Cháu phải khiêm tốn nín lời khi toàn thôn hội nghị.
Nhưng không vì cái lễ tôi trẻ người,
Vì tôi chưa hiểu biết mấy chuyện đời,
Mà ý kiến tôi, lời tôi không lọt tai hai bác.
Không phải máu sục sôi của tuổi xanh kiêu bạc
Đã thôi thúc tôi, mà chính nỗi thương đau
Do một tai ương hết mức cơ cầu,
Đến đá núi cũng mềm lòng ái ngại,
Chính sức ấy giục tôi lên tiếng nói.
Hai bác là chủ gia đình, hai bác cũng làm cha.
Hai bác cũng mong cho con hiếu, con đối với cha già,
Biết thành kính màu bạc phơ mái tóc,
Biết tha thiết giữ đôi tròng gương mắt ngọc.
Không! Không thể vì chưa gặp phải tai ương,
Bản thân, tài sản chưa hề bị tổn thương,
Đôi mắt tinh tường vẫn long lanh trong ổ mắt,

Mà hai bác có thể làm ngơ đi được
Trước tiếng kêu thê thảm nhà chúng tôi!
Lưỡi gươm bạo chúa lủng lẳng vẫn treo hoài
Trên đầu hai bác kia kìa! Vì sao? Vì hai bác
Đã điu dắt cho dân mình đi trái ngược
Với con đường theo nước Áo. Tội của cha tôi
Cũng chỉ trong chừng mực ấy mà thôi.
Hai bác đã bị can điều cha tôi đã phạm.

XTAOFƠ (với Vantor Fuộc)

Người quyết đi, tôi xin theo.

VANTƠ FUỘC

- Tôi thiết tưởng:

Nên thỉnh cầu Xilinân và Attinhhao nhị vị quý nhân:
Danh nghĩa hai ngài sẽ kéo về ta bạn của bốn phương.

MENSTAN

Còn phải tìm danh cao nghĩa cả nào
Bằng danh bác đây - và bằng danh bác nữa?
Ở khắp miền rừng rộng núi xa này
Tên hai bác vang đồn từ đó qua đây:
Vàng thực chất, ai cũng tin, cũng mộ.
Hai bác kế thừa một kho tàng đức độ
Cha truyền con nối ngày một đắp xây thêm.
Thì việc chi ta còn phải cầu tìm
Một quý nhân nào? Cứ tự mình thành việc!
Ồ! Phải chi chỉ ta với nhau trong nước!
Ta bệnh nhau được chứ: lép chi nào?

XTAOFƠ

Đám cao sang không bị nạn như mình đâu,
Nước lũ hoành hành ở những vùng thấp mọn
Chưa hề phạm tới rẻo cao chóp ngọn,
Nhưng một khi thấy cả nước đứng lên rồi
Tất thế nào họ cũng giúp mình thôi.

VANTƠ FUÔC

Giữa nước Áo với ta giá có tay tài phán
Thì đã có công lí và pháp quyền định đoán.
Nhưng kẻ hiếp mình lại là kẻ nắm vương quyền
Và quyền xử phân tối hậu. - Cho nên
Chúa muốn giúp ta, phải mượn tay ta xuất lực.
Về phần ông, xin thăm dò người bên quận Svitx,
Còn tôi xin nhận phần tìm bạn bên Uri này.
Duy Untovanden, nên cất cử ai giờ đây?

MENSTAN

Để tôi đi cho. Còn ai đáng hơn tôi nữa?

VANTƠ FUÔC

Không được đâu, anh là khách của tôi, tôi phải giữ
Cho thân anh toàn vẹn.

MENSTAN

- Xin cứ để tôi đi!
Tôi thông các đường kín, thuộc các lối ghềnh khe,
Tôi lại kiếm ra được nhiều bạn hữu
Giấu được mắt kẻ thù, giúp tôi nơi ẩn náu.

XTAOFƠ

Cứ để anh ấy đi trong ơn Chúa chở che.
Không lo có quân phản trắc ở bên kia.
Bạo quyền đã bị căm thù quá đổi
Đến không kiếm đâu ra được đồ sai phái.
Vả người bên Anzen⁽¹⁾ cũng phải góp phần
Chiêu mộ người dưới lưng và khuấy động lòng dân.

MENSTAN

Làm thế nào truyền nhau những tin cho đích xác
Mà bọn bạo chúa không sao ngờ vực được?

⁽¹⁾ Tức Bormgacten.

XTAOFƠ

Hay cứ gặp nhau ngay ở Brunen
Hoặc ở Trâyba nơi hỗn bốn hỗn thuyền
Cũng được lắm mà!

VANTƠ FUỒC

- Không nên! Lộ liễu quá.
Đây tôi tính thế này: Men biển hồ phía tả,
Trên đường đi về hướng Brunen
Và đối diện với núi Mythenxten,
Khuất trong rừng là một khu đồng cỏ,
Dân chăn thường gọi là Rutli - nghĩa là ở đó
Đất rừng rậm rạp đã được phát quang.
Chính đây là giáp giới hai địa phương
Quận tôi với quận anh - (với Xtaofơ)
Ông thì dùng thuyền nhẹ
Từ Svitx vượt hồ sang cũng dễ.
Theo những con đường vắng, ta đi đêm,
Là vào được đây họp mặt rất là êm.
Mỗi người ta phải đem theo mười người tin cẩn
Cùng một chí với ta. Thế rồi cùng nhau bàn luận
Hợp lòng chung mà lo việc ích chung.
Và, nhờ trời, định một quyết cho xong.

XTAOFƠ

Như thế đó. - Nào, huynh ông,
Xin đưa tôi cầm lấy tay của người chính trực.
Cả cháu nữa. - Ta hết niềm trung thực.
Hết lòng cởi mở, tay nắm lấy tay,
Ba người chúng ta, trong phút giờ đây
Bó kết thế nào thì ba quận ta cũng thế:
Quyết cùng nhau một lòng chung đại nghĩa,
Một lòng khi phòng thủ, một lòng khi tiến công,
Sống một lòng, chết một lòng.

VANTƠ FUỘC VÀ MENSTAN

- Sống một lòng, chết một lòng!

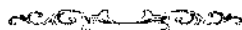
*Họ giữ ba bàn tay kết chặt với nhau như thế im
lặng hồi lâu.*

MENSTAN

Hỡi cha già của con! Cha không còn mắt nữa
Để trông thấy được ngày tự do rạng rỡ,
Nhưng con quyết rằng, tai cha sẽ được nghe,
Khi lửa hiệu bùng lên từ núi nọ qua núi kia,
Khi thành quách bọn hung tàn tiếp nhau nhào đổ
Thì người dân Thụy Sĩ sẽ kéo nhau về lều cha trú ngụ
Đem tin mừng kia đưa tới tận tai cha
Và trong mịt mù đêm tối của đời cha
Một ngày mới, chói chang, lại mở.

Họ chia tay nhau.

HỒI HAI

LỚP 1

*Tư thất của Nam tước Attinhhao.
Đại sảnh kiểu gô-tích, trên tường trần thiết những
huy bài và giáp trụ (dấu hiệu nhà quý phái hiệp
sĩ). Nam tước là một cụ già tám mươi lăm tuổi,
người cao lớn đường bệ, tay chống một chiếc gậy
đầu nắm bằng gạc nai, mình mặc áo lông cừu.
Khuônmi và sáu gia nhân, tay mang theo cào hoặc
hái, đứng chung quanh ông già.
Unrich Fôn Rudenx, y phục hiệp sĩ nai nịt gọn
gàng, xuất hiện.*

RUDENX

Bác cho gọi việc gì? Cháu đã ra, thưa bác.

ATTINHHAO

Ừ, khoan cho ta theo phép nhà tự trước
Cùng uống với gia nhân cốc rượu chúc ban mai.

*Nam tước uống rồi đưa cốc rượu cho mọi người
chuyên tay nhau uống.*

Trước kia, ta còn xông pha được với mọi người
Dưới nội, trên rừng, mắt trông coi, tay chỉ vẽ
Như điều khiển họ dưới cờ nơi chiến địa.
Nay thì, chỉ còn kham được cái chức quản gia!
Nắng ấm của trời mà chẳng đến thăm ta
Ta cũng không thể lên núi cao tìm nó được.

Cứ thế, trong cái vòng cứ hẹp dần từng bước
Ta tiến mãi vào vòng hẹp nhất, bước sau cùng:
Sinh lực tàn rồi. Ta chỉ là cái bóng hư không
Của chính mình thôi, rồi chỉ còn là cái tiếng.

KHUÔNNI (*hưng cốc mời Rudenx*)

Chúc sức khỏe quý nhân, cốc mời tận miệng.

(*Thấy Rudenx ngại ngừng đỡ lấy cốc*).

Ngài cứ uống đi, xin chớ ngại ngừng:

Rượu chung một cốc, người chung một lòng.

ATTINHHAO

Thôi, các con đi, tối về, công việc rảnh,

Ta lại đem chuyện nước non ra bàn tính.

Bọn gia nhân ra hết.

Attinhhao và Rudenx

ATTINHHAO

Anh chính bị kiếm mang đai thắt, bác xem chừng

Lại muốn đi Andorf, lâu Khâm sai đó chẳng?

RUĐENX

Vâng, thưa bác, cháu ở lâu không được nữa.

ATTINHHAO (*ngồi xuống*).

Vội vã thế kia ru? Quang âm sao lại nữ

Quá chi ly với cháu tuổi đương xuân?

Đến nỗi, cuộc hàn huyên mà cháu dành phần

Cho ông bác già này lại đem rút ngắn?

RUĐENX

Cháu xem ra bác cũng không cần cháu lắm.

Cháu chẳng qua như khách ở nhà này.

ATTINHHAO (*nhìn Rudenx một hồi lâu*).

Đúng thế rồi, cháu là khách, đáng buồn thay!

Buồn thay! Đất nước mình cháu cũng coi là đất khách.

Ôi! Ta không nhận ra cháu nữa rồi, Unrich!
Cháu mặc hàng tơ choáng, hãnh diện dắt lông công,
Cháu khoác trên vai tấm áo phủ tím hồng,
Cháu miệt thị thôn dân, ngượng thấy người ta vốn vãi.

RUDENX

Họ đáng bực nào, cháu lựa theo mà đối xử.
Đòi chơi chèo với cháu, thì họ đừng hồng!

ATTINHHAO

Trên khắp nước này, sấm sét uy phong
Cơn thịnh nộ của nhà vua đề lên nặng trĩu.
Người hữu tâm đều lo lắng tội hình ta phải chịu,
Riêng cháu đứng vững hoài trước nỗi đau chung.
Cháu ngang nhiên theo kẻ địch của non sông
Ruồng bỏ đồng bào, nhỡn nhơ tìm lạc thú,
Làm nhục thêm cảnh anh em khốn khổ.
Cháu bon chen ân huệ bọn vương gia
Khi Tổ quốc mình thịt nát máu sa
Đang quần quai dưới lằn roi tàn ngược.

RUDENX

Đất nước chịu lao lung. Nhưng vì đâu, thưa bác?
Bị đẩy vào tình tội ấy, bởi tay ai?
Có mất gì đâu? Chỉ thuận một lời thôi
Là thoát khỏi tai ương kia tức khắc
Lại đẹp ý một quân vương đầy huệ đức.
Vậy mà... Khốn thay kẻ nào bưng mắt lương dân
Xui người ta chuốc lấy họa vào thân!
Họ chỉ nghĩ lợi riêng họ cố tình cản trở
Không cho bốn quận được theo về Áo chúa;
Như bao nhiêu nơi khác người ta đã làm.
Họ thích cùng hoàng tộc được ngang hàng.
Thì ra, họ tôn phục có Thượng hoàng làm chủ
Là cốt để khỏi thờ một chủ nào khác nữa.

ATTINHHAO

Có lẽ nào giọng lưỡi đó đến tai ta,
Mà lại từ nơi miệng cháu tuôn ra?

RUDENX

Là vì bác khơi lên. Cho cháu nói hết lời luôn thể,
Thưa bác, ở đây, bác giữ vai gì nhỉ?
Khí khái họ nhà ta, sao chẳng đặt cao hơn
Cái phận hương thân và cái chức phán quan
Cai trị một lũ dân chân mục súc?
Chớ còn chi? - Đằng kia, nếu mình tôn phục
Là tôn phục vua, mình gắn thân danh
Với một lớp triều thần hiển hách quang vinh,
Như thế chẳng vẻ vang hơn là ở đây, làm ông chúa
Cho bọn gia nhân mình, và làm quan xét xử
Ngồi bầy vai với lũ thôn dân sao?

ATTINHHAO

Tội nghiệp Uli⁽¹⁾. Rõ ràng bao thử thót ngọt ngào.
Cháu để lọt vào tai cho u mê lòng cháu.

RUDENX

Mà, điều này, cháu cũng chẳng còn phải giấu:
Cháu âm thầm tủi thẹn, vì bọn ngoại bang
Họ giễu mình là quý phái thôn trang!
Một sự tình không thể nào cháu kham được nổi:
Là, trong lúc quanh đây đám thanh niên quý phái
Dưới cờ nhà Hapbua như hái được công danh,
Thì cháu bó chân nơi đất của cha anh
Vùi tuổi xuân dưới công lệnh vô tích sự.
Bao nhiêu việc đang hoàn thành trong thiên hạ
Đang rộn ràng một thế giới vinh huê
Ở ngoài kia, sau rừng núi xanh kia,

⁽¹⁾ Tên Unrich gọi thân mật.

Vậy mà, trụ của cháu và khiên của cháu
Núp bóng cao đường để cho han rỉ cầu!
Tiếng trống đầy dũng khí chốn quân doanh
Với tiếng rao thí vô hội quần anh
Không bao giờ thung lũng này đưa tới được.
Toàn một điệu kèn chẵn với nhịp rung chuông đặc
Quanh năm vang đồng cổ, nghe đến chán chường tai!

ATTINHHAO

Tội nghiệp cho con người có mắt mà đui,
Quáng nắng phù hoa mờ vịnh điệu hảo!
Đất để ra anh, tha hồ anh khinh ngạo,
Nếp cha ông chí thiết, anh cứ hờ người di!
Nhưng rồi đây, sẽ có một ngày kia,
Anh phải khóc xót xa thương rừng nhớ núi,
Đất tổ quê cha gặt gao mong thấy lại.
Và điệu sơn ca mà anh sớm coi khinh
Mà kiêu bạc lòng anh nghe hoá chướng tai anh,
Nó sẽ chiếm lấy hồn anh, vô cùng thống thiết,
Trong một mối sầu quê trăm nghìn ráo riết
Mỗi khi nghe vang vọng ở tha hương.
Ôi! Mãnh liệt thay lời Tổ quốc gọi niềm thương!
Đất khách quê người, cõi nhân hoàn man trá đó
Đâu có là nơi để cho anh bền đỗ?
Giữa những kiêu ngoa kênh kiệu của triều đình
Lòng cháu xưa nay vốn giữ được chân thành
Mình nhìn thấy mình sẽ luôn luôn ngơ ngác.
Thiên hạ đòi ở anh những môn tài đức khác
Đâu có như điều anh học được chốn sơn Khê?
Thế mà, cháu toan bán tâm hồn ham sống tự do đi,
Xin lĩnh đất phong, làm tôi vương giả,
Khi có thể tự mình làm ông chúa
Làm ông vua trên cõi đất tự do mình!

Ôi! Uli hãy ở lại nhà, trong máu mủ thân tình,
Đừng đi Andorf, đến làm chi đó nữa?
Nghĩa Tổ quốc thiêng liêng, cháu ơi, đừng bỏ.
Đồng họ ta, bác là đốt sau cùng.
Bác đi rồi, tên tuổi bác cũng thành không.
Kia kia, trụ với khiên của ta treo ở đó
Rồi cũng sẽ theo ta cùng xuống mộ.
Có lẽ nào, đến lúc bác lâm chung
Bác vẫn phải nghĩ rằng, cháu chỉ trông mong
Cho bác nhắm mắt đi là vào bệ kiến,
Thờ phụng tân triều ngửa xin ân điển,
Và nhận lại ở Áo vương phần tài sản gấm hoa
Mà trời đất phò cho mình vẫn hưởng tự do.

RUĐENX

Chống lại nhà vua, chỉ uống công vô ích:
Họ nắm thiên hạ trong tay, mình thân đơn phận chích:
Cứ đâm đầu cố chết, tính phá cho tan
Cả một dải liên bang kết vững liên hoàn
Mà họ thất quanh ta - phá sao cho nổi?
Từ chợ búa đến Pháp đình, vua đều nắm mối,
Đường giao thương vua nắm, vua nắm cả phường thổ:
Ngựa tải leo đèo biên giới cũng chịu thuế nhà vua.
Các bang kia khác chi màng lưới nhện
Hãm ta vào một trùng vi bốn mặt.
Cầu đại quốc ư? Đại quốc cứu ta chẳng?
Đại quốc cứ lo cho chính bản thân,
Cũng khó chơi được sức đang lên Áo quốc.
Chúa đã không giúp ta, thì Thượng hoàng nào giúp được,
Vả những lời đế vương hứa hẹn, tin cậy được bao nhiêu?
Khi phủ khổ thiếu tiền và chinh chiến phải tiêu nhiều
Họ đem cả những thị thành vẫn nương nhờ bóng phượng
Ra tự tiện làm mỗi điều đình cắt nhượng,

Thiệt thòi cho thế nước nào có quản chi?
Không! Bác ơi! Đường khôn lối khéo nên đi
Trong buổi tương tranh này, là dốc lòng liên kết
Với một vị Chúa công đương thời kiệt kiệt.
Cái ngôi đại quốc truyền nhà nọ đến nhà kia,
Không nhà nào trường cửu mãi mà ghi
Những tấm trung can đã cức cung thờ họ.
Cho nên, tôi phục và lập công với một trang hùng võ,
Đó mới là gây mầm phúc cho sau này.

ATTINHHAO

Cái khôn ngoan của cháu mới lớn lao thay!
Cháu đòi sáng hơn các tiên hiền hào kiệt,
Đã bỏ tài sản, đổ máu mình, đem tài dũng liệt
Giành lấy nền tự do quý giá như ngọc châu sao?
Cháu thử xuôi thuyền đi Lucxecnơ dò hỏi xem nào
Xem ách ngoại bang nặng nhường bao đè lên đất nước!
Họ sẽ còn đến kiểm kê, đo đạc:
bò cừ bao nhiêu con, bãi chăn bao nhiêu thước...
Rừng săn xưa vẫn mở, họ cấm từ con thú đến con muông;
Đặt thuế các đầu cầu, đặt thuế các cổng phường;
Trả giá đất đai bằng mồ hôi ta cực khổ,
Trả giá chiến tranh bằng máu dân ta đổ.
- Không! Nếu cần đổ máu thì máu ấy phải vì ta,
Trả tự do bằng giá ấy sao cũng rẻ hơn là
Trả cho kiếp tôi đòi.

RUĐENX

Ta thì làm gì họ được?
Ta vốn dân chăn, họ quân nhà vua thao lược.

ATTINHHAO

Cháu chưa biết gì về đức tính dân chăn này!
Ta biết họ hơn, vì chính ta đây
Từng điều dẫn họ xông pha nơi trận mạc,

Từng mắt thấy ở Faven họ tỏ tài thao lược.
 Kẻ nào đưa chế độ ta đã không ứng
 Đến bắt ta theo kẻ ấy hãy coi chừng!
 Đó, cháu phải tự hào mang máu nào trong mạch chớ!
 Can chi lại vút áng chân châu phẩm giá
 Để truy cầu đồ choáng lộn không đâu?
 Được mệnh danh là một kẻ dẫn đầu
 Một dân tộc tự do, vì tình sâu nghĩa cả
 Mà hiến thân cho mình hết lòng hết dạ,
 Gắn bó với mình chiến đấu đến kì cùng,
 Cháu ơi! Đó mới nên kiêu, đó mới là hùng,
 Là vinh diệu đáng cho anh đặc chí.
 Tình nghĩa giống nòi hãy nối lại cho bền quan hệ
 Bám lấy Tổ quốc thân yêu, tha thiết chẳng rời tay.
 Gốc cương cường của cháu là ở đất này đây.
 Nơi đất khách quê người, cháu thân cô độc
 Như cây gãy vật vờ, bão nổi lên là gục.
 Thôi, ở nhà. Lâu lắm cháu chẳng về chơi
 Thì thử sống cùng ta lấy một ngày thôi!
 Khoan đi Andorf hôm nay, nghe: đi hũu khác.
 Một bữa hôm nay, cháu phải dành cho họ mạc.

Cụ nắm lấy tay Rudenx.

RUDENX

Cháu đã hẹn mất rồi.
 Bác để cháu đi thôi.
 Kẻo một lời ràng buộc.

ATTINHHAO (*bỏ tay Rudenx, giọng nghiêm nghị*).

Ràng buộc một lời! Phải rồi, đồ bạc phước!
 Nhưng ràng buộc mí, đâu phải lời hứa, câu thề?
 Mà chính sợi dây tình đã cột hồn mí.

Rudenx quay đi

Được, cứ giấu mặt đi. - Cái người quyền rũ
Chính là tiểu thư Becta lầu Brunêch đó.
Nó dụ anh lên dinh đô hộ để trối anh với việc vương triều.
Ra, anh chỉ vì muốn chiếm được lòng yêu
Của con gái công hầu mà dứt tình đất nước!
Đừng tự dối mình, mở mắt ra mới được.
Họ tạo thiên giai ngẫu cho anh thấy giai nhân
Là để phỉnh anh thôi, đâu phải để dành phần
Cho công tử ngậy thơ, mà anh ngơ ngẩn mãi.

RUDENX

Bác nói thế đủ rồi! Chào bác ở lại.

Rudenx đi

ATTINHHAO

Rõ thằng si ngốc! Khoan đã! Thế là nó đi thôi!
Không cách nào giữ được, cứu được nó nữa rồi!
Vônfensit phản quê hương là như thế đó.
Bao kẻ khác cùng một đường kia lầm lạc nữa.
Luồng ma túy của phương ngoài, sức phủ phàng kia
Ùa tới núi rừng ta lôi cuốn tuổi xanh đi.
Ác hại thay là cái giờ ngoại xâm nhập cảnh
Chiếm đoạt nước non này đang sồn sột bình tĩnh
Để phá tan hoang nền hiền dụ của thuần phong
Cái mới nháy ra. Bao cổ tục đáng tôn sùng
Bay biến hết. Thời này thay buổi khác,
Đã xuất hiện lớp người tâm tư không giống trước.
- Ta còn việc chi đây? Những kẻ sống cùng ta
Chung gánh vác việc đời, nay đã dưới mồ ma.
Thời của ta còn đâu: đã chôn sâu dưới đất.
Sung sướng thay những người đã khuất
Không duyên nợ chi với buổi ngày nay!

(Ra).

LỚP 2

*Một đồng cỏ giữa núi rừng
Núi đá có đường lên xuống hiểm trở, đường có tay
vịn nối liền từng quãng bậc thang dốc đứng: thôn
dân xuống đồng cỏ qua những đường lối đó.
Phía sau, thấp thoáng mặt hồ. Bầu trời trên mặt hồ,
lúc ban đầu hiện ra một vòm cầu vồng đêm trăng.
Dường xa là cảnh núi cao che khuất chân trời và sau
rặng núi nhô lên những chỏm núi tuyết đóng.
Tất cả chìm trong đêm tối; chỉ có nước hồ và núi
tuyết là rõ ràng sáng dưới ánh trăng.
Menstan, Bomgacten, Vinkhenvit, Maiơ Fôn
Xacnen, Buôchac người bên Buyhen, Acnôn người
bên Xêva, Klaoxơ người bên Fluyê và bốn thôn
dân nữa hiện ra, ai nấy đều mang khí giới.*

MENSTAN (còn ở sau sân khấu)

Đường núi mở thêm quang,
Xin theo tôi gấp bước.
Mỏm núi có hình con con cây thập ác
Kìa rồi! Tôi nhận ra ngay.
Ta tới đích rồi đây.
Rutli kia!

Họ bước vào, tay cầm đèn

VINKHENVIT

Hãy nghe xem đã!

XÊVA

Từ phía vắng không.

MAIƠ

Đồng bào chưa một ai đến cả
Những tay đến họp đầu tiên
Chỉ mới cánh mình trai tráng Untơvanden.

MENSTAN

Mấy giờ đêm rồi chẳng biết?

BOMGACTEN

Tuần canh bên Xơlixbec

Vừa loan báo hai giờ

Có tiếng chuông xa.

MAIƠ

Im! Nghe!

AM BUGHEN

Chuông nhà nguyện trong rừng, từ Svitx đưa qua

Mà tới tận đây, rõ ràng thánh thốt.

KLAOXƠ

Bầu trời trong suốt

Vang rất xa được mọi âm thanh.

MENSTAN

Ai đi nhóm sẵn củi cành

Cho lửa bùng lên khi anh em đến đủ.

Hai thôn dân đi khỏi

XÊVA

Chà! sáng trăng đẹp chớ!

Một dải hồ phẳng lặng bóng như gương!

AM BUGHEN

Bọn vượt hồ càng dễ sang ngang;

VINKHENVIT (*trò phía hồ*)

Coi kìa! Kìa thôi! Sao không ai thấy?

MAIƠ

Chi mà la dữ vậy?

Ồi! Chà! quả thực lạ lùng!

Giữa đêm khuya mà nổi một cầu vồng!

MENSTAN

Trăng chiếu sáng đã gây nên vậy đó.

KLAOXƠ

Thực là hiểm có!
Một hiện tượng diệu kì!
Đã mấy ai thấy được cảnh như kia?

XÊVA

Nó có đôi nữa này! Cái bên trên mờ hơn một chút.

BOMGACTEN

Mà dưới hồ, lúc này, một con thuyền vun vút!

MENSTAN

Thế thì đúng Xtaofơ
Đang cho thuyền bơi qua.
Con người nhân hậu ấy.
Không ưng để bạn quá trông chờ.

Cùng Bomgacten tiến ra phía hồ.

MAIO

Chỉ cánh bên Uri là chênh dằng hơn cả.

AM BUGHEN

Họ phải mượn đường vòng, qua núi non hiểm trở
Để đánh lừa quân thám tử của Khâm sai.

*Trong khi đó hai người thôn dân đã đốt lửa lên
trên bãi rộng giữa trời.*

MENSTAN (từ trên bờ hỏi xuống)

Người dưới kia là ai?
Khẩu lệnh nào?

XTAOFƠ (dưới đáp lên)

Bạn quê hương!

*Mọi người kéo đi gặp những người mới đến. Từ
thuyền bước lên: Xtaofơ, Iten Rêđinh, Hanx Ôf Đơ
Maoo, Iuóc In Hốp, Unrich phó rên, Giôtx Fôn
Vailơ, vài ba người thôn dân khác, mọi người đều
mang vũ khí.*

MỌI NGƯỜI (*chào mừng*)

- Hoan nghênh quý vị!

*Trong khi hai bên chào hỏi nhau phía trong cùng
thì Menstan và Xtaofơ tiến ra phía trước sân khấu.*

MENSTAN

Xtaofơ tôn ông ơi!
Tôi đã trông thấy được rồi
Người mà không bao giờ nhìn thấy tôi được nữa.
Tôi đã áp bàn tay này
Lên đôi tròng mắt đó,
Và để cho thấm tới đáy hồn tôi
Chí phục thù báo oán sục sôi
Toả ra từ vẻ nhìn u uất
Của đôi đồng tử mặt trời ngấm tắt.

XTAOFƠ

Khoan nói chuyện phục thù.
Trả oán qua, không cấp thiết bằng ngăn ngừa
Những đe dọa của tai ương đang tới.
Cháu nói ta nghe, cháu về xóm núi
Làm được những gì? Kêu gọi anh hào
Được bao nhiêu? Thôn, ấp, ý ra sao?
Bầy cạm gian đồ, làm cách nào tránh thoát?

MENSTAN

Theo đường núi, dải Xuren hiểm ác,
Vượt qua miền băng đóng mịt mù,
Nơi quanh năm chỉ có giống chim ưng
Kêu thảm đạm, - cháu men sang cái vùng cỏ bãi
Mà dân chăn Uri và Enghơbec thời thường vẫn tới;
Chào hỏi nhau và cùng thả bầy chăn;
Khát, uống nước khe từ mạch sữa đồng băng,
Nướng nấu ở những lều mục dân biệt tịch,

(Vừa là chủ nhân lại tự mình là khách)
Cháu lần hồi xuống chòm xóm dân cư.
Dưới thung này, tin tội ác vừa qua
Đã vang tới. - Nên, mang tình oan khổ
Cháu tới đâu được nể vì ở đó.
Những tâm hồn ngay thẳng cháu gặp nơi đây
Đều căm thù nền bạo chính ngày nay.
Là vì, cũng như bãi chẵn vẫn sinh nguyên loại cỏ,
Cũng như suối đỏ nguyên chừng mực củ,
Như mây vẫn gió chuyển vẫn hướng một chiều,
Những thuần phong mỹ tục được tuân theo
Từ cha ông đến cháu con, không bao giờ chuyển đổi
Họ không để những canh tân sốc nổi
Đến phá ngang nhịp điệu vốn hiền hoà
Của cương thường nếp sống họ từ xưa.
Họ đưa bàn tay chai cằn cho cháu siết.
Họ tháo xuống khỏi tường thanh gươm gỉ kết.
Mặt họ bùng lên tia phẫn chấn can trường
Khi cháu nêu danh hiễn hách khắp sơn cương
Là tên bác và tên ngài Vantơ Fuộc.
Điều bác thấy nên làm, họ nguyện làm bằng được,
Họ nguyện theo hai bác chết không nề.
Cứ thế, cháu bốn ba dưới bóng chõ che
Của tín nghĩa thiêng liêng từ ấp này qua ấp khác.
Và khi tới thôn nhà, hầu hết, là người thân thuộc,
Khi cuối cùng cháu được gặp cha già
Cùng khốn, đui mù, sống gửi nằm nhờ
Trên ổ rơm của những người phúc đức...

XTAOFƠ

- Ôi Trời!

MENSTAN

- Thì, bác à, cháu không hề khóc.

Can chi phao phí qua nước mắt không đâu
 Sức mạnh dầu sôi nổi cháu thương đau?
 Cháu giấu kín nó trong lòng như kho báu riết
 Mà chỉ nghĩ đến một điều: bắt tay vào việc.
 Cháu lần mò lên lối, từng mạch núi, sườn đồi,
 Thung lũng nào ẩn khuất đến bao nhiêu
 Cháu cũng tìm ra, cho cả chân núi băng tuyết phủ,
 Cháu đoán có, tìm, quả nhiên thấy có
 Bóng lều tranh và người ở bên trong.
 Bất cứ đâu cháu tới, cháu cũng thấy một lòng
 Cầm giận như nhau đối quân bạo ngược.
 Vì, dù ở gấm trời, cuối nước,
 Nơi tận cùng của tạo vật sinh nhai.
 Nơi đất cằn hết nẩy lộc đâm chồi,
 Tận nơi đó bọn Khâm sai tham bạo
 Cũng tới được mà tháo cây bóc áo.
 Với mọi con người cương dũng như kia
 Cháu đều hết lời danh thép nói cho nghe
 Làm sôi nổi bùng bùng nguồn nhiệt huyết.
 Tất cả xin theo ta, tâm chí thành, lời quyết liệt.

XTAOFO

Cháu đã làm nhiều việc khá, trong khoảng ngắn thời gian.

MENSTAN

Cháu còn làm được việc khó khăn hơn;
 Có hai nơi người ruộng đồng gồm sợ:
 Hai pháo đài, Rôxbơ và Xacnen, địa hình ở đó
 Núi giăng trùng điệp dựng đứng như thành,
 Kẻ địch tha hồ cố thủ hay hoành hành
 Đều lợi hại. - Cháu bèn rắp ý
 Dò biết rõ nông sâu, thực mắt nhìn cận kề.
 Thế là cháu đến Xacnen, vào tận pháo đài thăm.

XTAOFƠ

Ôi, cháu đem thân mạo hiểm tận hang hầm!

MENSTAN

Cháu mặc giả thầy hành hương vào bái yết,
Và gặp Khâm sai đang mê man yến tiệc.
Bác coi, cháu đã thắng được mình chưa:
Cháu rõ ràng giáp mặt kẻ tử thù
Vây mà cháu không hề bầm sả nó.

XTAOFƠ

Gan lớn đó, mà phước may cũng lớn đó.

*Trong khi đó nhóm thôn dân đã tiến ra phía trước;
họ kéo lại gần hai người.*

Nhưng, bây giờ cháu khá nói ta hay
Những anh hùng hào kiệt cháu đón về đây
Là những ai? - Cho đó cùng đây quen biết
Để vững dạ gần nhau, mở bầu tâm huyết.

MAIƠ

Ba quận đây ai chẳng biết đại danh người?
Tôi là Maiơ miền Xacnen, đây là cháu ngoại tôi,
Xtrut, miền Vinkhenvit.

XTAOFƠ

Tính danh đó, tôi từng nghe biết hết.
Chính một anh hùng Vinkhenvit, ngày xưa,
Đã giết con giao long trong vũng Vailơ
Và đã bỏ mình ngay trong trận đó.

VINKHENVIT

Vị ấy, thưa ngài, tôi kêu là tổ phụ.

MENSTAN (*giới thiệu hai thôn dân*)

Hai người này ngụ ở mạn sau rừng,
Là dân đinh lệ thuộc đất nhà chung;
Xin chớ thấy họ trong hàng diễu tráng

Không được như ta thông dong thừa hưởng
Đất của cha ông, mà tỏ ý coi khinh
Đối với quê hương họ rất tâm thành
Và được tin yêu ở nhiều phương diện khác.

XTAOFƠ *(với hai người)*

Xin bạn đưa tay.
Dưới thế gian này
Chẳng chịu lụy ai quả là người có phước;
Nhưng mà một dạ thuần lương
Dù ở cảnh nào đi, cũng đáng quý như thường.

KÔN RAT HUN

Đây là ngài Rêđinh, tuần án cũ
Của chúng ta.

MAIƠ

- Ông này, tôi biết rõ
Ông cùng tôi là đối thủ trong một vụ phân tranh
Về hương hoá ruộng đồng. Nhưng trước tụng đình
Có phải không ngài Rêđinh,
Ta kình địch nhau, song ở đây, ta là bạn.
Đưa tay bắt tay nhau.

XTAOFƠ

Đó mới thực lời cao minh phán đoán.

VINKHENVIT

Nghe thấy không? Họ tới. Lắng mà xem tiếng hiệu ốc quận Uri.
*Từ hai bên phải và trái, ta thấy một toán người mang
vũ khí bước xuống dốc núi, ai nấy tay cầm đèn.*

ÔF ĐƠ MAOƠ

Mà, đi với mọi người, có phải chẳng kìa,
Cả cha xứ đáng tôn, bề tôi của Chúa?
Người cũng đến, mặc dầu đường hiểm trở,
Đêm hãi hùng, mang một khối tâm thành
Của đáng chần chiên chăm sóc dân lành.

MENSTAN

Có thầy giúp việc theo sau, và ngài Vantơ Fuộc nữa.
Nhưng còn Tell? Không thấy đi trong đó.

*Vantơ Fuộc, cha xứ Rôxenman, thầy giúp việc
Pêtaman, nhà chăn Khuônni, nhà săn Vecni, nhà
thuyền chài Ruôđi và năm người thôn dân khác.
Cả thầy ba mươi ba người, cùng tiến ra phía trước
và quây lấy vùng củi lửa.*

VANTƠ FUỘC

Vậy là, trên đất tổ tiên truyền hưởng tự ngàn năm
Ta họp nhau phải lén lút, phải vụng thắm
Như kẻ giết người. Phải nường vào đêm tối
Màn hắc ám chuyên dành cho tội lỗi
Cho âm mưu vốn sợ ánh dương quang,
Để ùm lấy quyền ta, quyền lợi đường hoàng
Và thanh khiết như ngày trời rực rỡ.

MENSTAN

Có hề chi cái đó?
Những chuyện bàn thắm kín ban đêm
Sẽ được vấy vùng dưới nắng cho mà xem.

RÔXENMAN

Hãy nghe đây, hỡi liên minh các vị!
Ổn Chúa sáng soi cho lòng tôi thiết nghĩ:
Ta họp đây như đại nghị toàn bang
Thì ta khác nào đại diện cả toàn dân,
Bởi lẽ đó ta tiến hành nghị sự
Xin cho được theo phép quê lễ cũ
Như xưa nay ta tuân thủ ở thời bình.
Hội nghị ta, dù pháp lí có chưa minh
Nhưng do thời khắc nghiêm nguy, cũng cần thể tất.

Vả, ở khắp nơi, Chúa đều có mặt
Miễn sao ta tôn trọng phép công bằng:
Bầu trời ta là cõi Chúa thênh thang.

XTAOFƠ

Vâng, thì ta cử hành theo lệ cũ.
Dù đêm tối nhưng lí của ta sáng tỏ.

MENSTAN

Ta tuy chưa đủ lệ nếu kể số đầu người,
Nhưng trái tim cả nước ở đây rồi.
Đây có mặt những người hăng hái nhất.

KÔN RAT HUN

Văn sách cổ, tuy không đem tới được
Nhưng không sao, chữ sách kia ta tạc ở trong lòng.

RÔ XENMAN

Vậy càng hay, xin tức khắc đứng thành vòng,
Gươm cầm thành hàng, biểu dương khí thế.

ÔF ĐƠ MAOƠ

Ngài thẩm phán xin đứng vào cương vị.
Cùng mấy ngài bồi thẩm đứng hai bên.

THẦY GIÚP VIỆC

Trong ba quận ta đây, quận nào lĩnh lấy quyền
Điều khiển hội đồng?

MAIO

Vinh dự đó
Xin để Svitx hoặc Uri giữ;
Untơvanden chúng tôi tự nguyện xin nhường.

MENSTAN

Vâng, chúng tôi nhường; là khổ chủ kêu thương
Chúng tôi đến cầu sức đàn anh tiếp cứu.

XTAOFƠ

Xin Uri lãnh lấy gươm chỉ đạo:

Chính cờ lệnh Uri đã dẫn bước quân ta
Khi hoàng triều chinh phạt hướng Rôma.

VANTÔ FUÔC

Vinh dự lĩnh gươm Svitx đảm đương mới phải
Vì bọn ta đều tự hào một dòng một phái
Với người bên Svitx.

RÔXENMAN

Tôi xin hoà giải ngay đây
Cuộc ganh đua khiếm nhượng đáng khen này:
Quyền chỉ huy, xin Svitx cầm nơi hội nghị,
Còn Uri, sẽ lĩnh quân nơi trận địa.

VANTÔ FUÔC (*đưa gươm cho Xtaofô*)

Xin cầm lấy cho.

XTAOFÔ

Tôi thì không! Vinh dự này xin để vị cao niên;

IUÔC IN HÔP

Người tuổi cao, có Unrich đây, bác phó lò rèn.

ÔP ĐƠ MAOƠ

Người thì can trường, nhưng người tự do thì chưa hợp cách.
Chưa từng ai ở trong hàng nô dịch
Được quyền chỉ phán ở Svitx xưa nay.

XTAOFÔ

Há chẳng đang có mặt ở ngay đây
Ngài Rêđinh, thẩm phán quan thời cũ?
Lọ phải tìm đâu người đáng tôn hơn nữa.

VANTÔ FUÔC

Xin thỉnh ngài làm huynh trưởng, chủ cuộc hội minh này.
Nào những ai cùng một ý, xin giơ tay.

Mọi người giơ tay phải

RÊDINH (tiến ra đứng giữa mọi người).

Đây, tôi không thể đặt tay trên sách thánh,
Nên xin lấy vòm sao ngàn đời lấp lánh
Chốn cao xanh, tôi thề nguyện một lời:
Nếu đường ngay đến chết chẳng đi sai.

*Họ cầm hai thanh gươm xuống trước mặt Rêdinh.
Vòng người quây lại chung quanh ông. Dân quận
Svitx ở giữa. Uri ở bên phải, Untovanden bên trái.
Rêdinh đứng chống tay lên thanh gươm chiến đấu
của mình.*

Gì đã khiến ba miền dân sơn thôn hợp mặt
Ở tận đây, nơi mạn hồ tẻ ngắt,
Ngại bóng người, vào giờ giấc của hồn ma?
Cuộc liên minh tân ước của dân ta
Sẽ quyết định những gì dưới trời sao chói lói?

XTAOFƠ (bước vào)

Không! Ta không tạo một liên minh nào mới
Mà chỉ là giữ lại một khế ước ngày xưa
Khởi xướng nên tự thuở tổ tiên ta.
Nên biết rằng, hỡi anh em nghĩa hội!
Chúng ta dù xa nhau cách hồ, cách núi
Và dân mỗi vùng có chế độ riêng mình
Nhưng ta vẫn chung nhau một cội, một ngành,
Một dòng máu, là con chung một nước.

VINKHENVIT

Vậy ra, đúng lời trong ca, chúng ta quả thực
Tự miền xa lưu lạc tới miền đây?
Ôi! Tôn ông, xin kể lại chúng tôi hay
Bao nhiêu điều người biết về chuyện đó
Cho kết ước mới mạnh thêm nguồn sức cũ.

XTAOFƠ

Đây những điều người lão mục trước ngày

Vẫn truyền nhau kể lại. - Khuất xa đây,
Ở Bắc phương, có một dân tộc lớn
Bị điều đứng vì gặp hồi cơ cận nặng.
Trong khốn cùng, Hàng Xứ phải đành tâm
Cứ mười dân đành lấy một - bắt bằng thăm,
Sẽ rời bỏ quê hương. - Và định sao làm thế.
Thế là, từng tốp lưu vong, đàn bà, đàn ông râu rĩ,
Một đoàn người dài đặc, kéo về hướng nắng phương Nam.
Họ băng qua đất Đức, mở đường tiến bằng gươm
Đến tận vùng cao, núi có rừng trùm lợp.
Đoàn người tiến và không hề nản bước,
Cho tới khi vào cái lưu vực hoang sơ
Mà ngày nay dòng nước Muotta
Đang chảy qua những thảo nguyên mơn mớn.
Hồi đó, nơi đây, không bóng người bèn mắng.
Chỉ thấy trơ vơ một túp lều tranh,
Ở ven hồ, trong đó có một mình
Người đàn ông chở đồ ngang. Nhưng hồ động dữ.
Qua không được. Họ bèn nhân dịp đó,
Thăm lại xem thung thổ nước non này.
Họ nhận ra sức phồn vinh kì tú của rừng cây,
Họ tìm ra những nguồn lành suối tốt,
Và tưởng như được trở về nơi cố quốc;
Liền lấy ngay đây làm chốn định cư,
Dựng thị trấn đầu tiên là Svitz bây giờ
Và nếm trải bao ngày mồ hôi nước mắt
Mới đánh quang dải rừng già rẽ chẳng sâu dưới đất
Và lan xa tứ phía. Cho tới những ngày sau.
Khi đất sinh sôi không cấp đủ hoa màu
Vì số dân đành ngày càng nảy nở,
Họ vượt hồ, nhằm dãy núi đen khai phá nữa,
Rồi xa thêm, tới tận xứ ngấn,

Nơi, khuất sau lũy tuyết đóng ngàn năm.
Một dân tộc khác nói bằng ngôn ngữ khác.
Họ mở thị trấn Xtan ở Khecvan ven miền sơn cước,
Và thị trấn Andorf trên miền sông Rơơ băng qua.
Nhưng bất cứ ở đâu, và bất cứ bao giờ
Họ cũng luôn luôn nhớ đến nguồn gốc cũ.
Giữa bao chủng tộc đến kiều cư trên đất họ,
Người Svitx là ai, đều nổi rõ trước nhân quần,
Họ nhận ra nhau nơi nhiệt huyết, nơi hùng tâm.

Đưa tay ra cho người hai bên tả hữu siết

OF ĐƠ MAOƠ

Đúng rồi! Chúng ta cùng một tâm, cùng chung một huyết.

MƠI NGƯỜI (*nắm tay nhau*)

Dân một lòng, chúng ta cùng một quyết
Bắt tay vào nghĩa cử chung.

XTAOFO

Những dân tộc khác ta, họ vẫn cam lòng
Mang ách ngoại xâm, cúi đầu cúi cổ
Mà thần phục lớp người thắng họ.
Ngay trên cội đất ta, số diên hộ tuân theo
Lệ nạp cống ngoại bang, cũng khá là nhiều.
Họ đem thân phận sống đời nô lệ
Làm hương hoả cho tử tôn thừa kế.
Nhưng chúng ta, dòng Thụy Sĩ chính tông,
Tự do ta, ta vẫn giữ tới cùng.
Trước uy thế vương hầu không đời nào ta quy lụy.
Ta chọn sự chớ che của Thượng hoàng đại đế
Là tự do ta xứng ý mà thuận tình.

RÔXENMAN

Phải. Ta tự do lựa chọn mà đặt mình
Dưới quyền lực đế triều bảo trợ.
Chiếu thư của Fridrich ghi rõ ràng sự đó.

XTAOFƠ

Là vì, cho đến người tự do tự tại nhất đời
Cũng không thể trên đầu không biết có ai.
Cần một vị quyền uy, tối cao chỉ phán,
Dân cầu đến để tỏ bày quyền hạn
Mỗi khi tranh chấp. Bởi vậy cha ông ta
Đầu chiếm lĩnh trong tay một cõi sơn hà
Đã dành được ở rừng hoang vạn cổ,
Các cụ vẫn thuận tình tôn Thượng hoàng làm chủ,
Tôn người vẫn được mệnh danh
Là chủ cả giang sơn Đức Ý, - các cụ lại hiến mình
Cho võ nghiệp vinh quang, như mọi người tự do trong đại quốc.
Vì, người tự do chỉ có điều này ràng buộc
Là giữ gìn đại quốc, đại quốc lại giữ gìn ta.

MENSTAN

Ngoài những phận sự kia ra
Đều là dấu hiệu của đời nô lệ.

XTAOFƠ

Khi lệnh điều binh yết trên lời cáo thị,
Họ theo cờ đại quốc, chiến đấu cho Thượng hoàng,
Hộ tống nhà vua chinh phạt Ý, họ gươm giáo lên đường,
Và dâng bảo cái Rôma, đặt vua lên ngôi trước đó.
Trong gia hương, họ theo luật riêng lễ cũ,
Quản trị lấy nhau hoà mục, thanh bình,
Chỉ để nhà vua quyền quyết án đại hình.
Bổ nhiệm việc này là một quan cao phẩm chức:
Một thương công Bá tước
Người không đóng ở địa phương.
Có trọng án xảy ra, quan được đón tới đương trường
Và ngay giữa chốn thanh thiên, bạch nhật,
Bình dị xử phân, quang minh chính trực,
Không mảy may nề sợ một ai ai.

Có dấu chi đâu ta nô lệ cho người?
Anh em, ai thấy khác tôi, nói lên cho biết.

IUỐC IN HỘP

Không, mọi việc ngài nêu ra, đều như thế hết.
Thực chưa từng thấy bao giờ
Thế lực bạo tàn đâu được với dân ta.

XTAOFƠ

Ngay cả Thượng hoàng, khi toan bề công công lí
Cho nghiêng về lợi quyền hàng giáo sĩ
Chúng ta còn kháng mệnh. Như hồi tu viện Enxieden
Toan khước nhận quyền ta sở hữu đất cao nguyên,
Nơi ta thả bầy chăn từ đời tiên tổ;
Và khi cha chính đưa ra tờ cổ thư chứng tỏ
Họ được vua ban khu đất đại lạc loài...
- Họ làm như ta không có ở trên đời -
Thì ta đáp liền: “Đó là thứ giấy tờ gian lận.
“Không đế vương nào được quyền trao tặng
“Cho bất kì ai của cải thuộc về ta.
“Quyền lợi ta kia, nếu đế vương ngoảnh mặt làm ngơ
“Thì chốn núi rừng ta cũng không cần đế vương nào nữa”.
Tổ phụ ta đã nói như vậy đó.
Vậy chúng ta, ta há chịu ươn hèn
Đưa cổ nhục nhằn cho ách mới quàng lên?
Ta há chịu ưng theo một sai viên ngoại quốc,
Điều mà bất cứ đế vương vào, dù uy quyền tốt bậc,
Cũng chớ hòng phán bảo. - Cõi đất đai này
Ta tạo cho ta bằng công sức của bàn tay;
Rừng hoang xưa, chốn nấu nướng của loài gấu dữ
Ta đã biến thành cơ ngơi cho người đến ở;
Chúng ta trừ hết giống giao long
Từ đáy chằm lên, nọc độc tràn hồng;
Ta đã quét tan bầu mây mù phủ xám

Lên chốn u tịch này ngàn đời ảm đạm;
Ta phá tung tảng rắn, vực thẳm mắc câu treo
Cho khách qua được vững bước băng đèo...
Đất thuộc hẳn về ta, tự thế ngàn đời cố hữu,
Vậy mà một kẻ làm tôi, ngoại bang sai tới đó
Lại lăm le tạo xiềng xích cho ta
Làm nhục ta trên cõi đất ta ư?
Không còn cách nào sao, cho thoát khỏi tầng oan ức đó?

Đám thôn dân bỗng náo nhiệt hẳn lên.

Không! Bạo chính cũng chỉ có chừng nào mức độ,
Khi con người bị ức tìm không ra công lí nơi nao,
Khi dưới sức đè không chịu nổi gắt gao
Thì, họ sẽ với tận trời, lòng đầy tự tín,
Để đòi lấy lợi quyền, vẫn treo cao vĩnh viễn
Như vòm sao trên đó không chuyển không rời,
Và cảnh trạng bản nhiên nguyên thủy lại trở về đời,
Cảnh người với người đối đầu nhau lại diễn ra đáo đẽ.
Khi tới lúc đã cùng kì lí
Không tìm được cách nào hơn
Thì con người được hỗ trợ bằng gương.
Ta có quyền chống chuyên quyền bạo lực
Để bảo vệ thứ mình tôn quý nhất:
Ta phải lo bảo vệ quê hương nhà,
Ta phải lo bảo vệ vợ, con ta!

MỌI NGƯỜI (*vỗ gươm*)

Phải bảo vệ vợ, con ta!

RÔXENMAN (*tiến ra giữa vòng*)

Trước khi dùng gươm, xin suy nghĩ kĩ!
Các ngài còn có thể dàn hoà cùng Hoàng đế.
Mình mất công chỉ nói một lời thôi
Là bọn bạo cường đang áp bức các ngài

Sẽ phải ngọt ngào ngay. Các ngài nên nhận lấy
Điều họ vẫn khuyên mời mình tự bấy:
Tách rời Đại quốc, thuận thuộc Áo vương.

OF ĐƠ MAOƠ

Cụ xứ nói sao? Ta mà nguyện thuộc Áo bang?

AM BUYHEN

Đừng nghe lão ta!

VINKHENVIT

- Đó là lời dụ hoặc
Của đũa phản đồ, kẻ thù đất nước!

RÊĐINH

Hãy bình tâm, các vị.

XÊVA

Chịu nhục đến chừng kia rồi
Mà còn đi thờ nước Áo, chịu làm tôi!

KLAOXƠ FLUYÊ

Chịu để họ lấy bạo tàn ra cướp đoạt
Điều mà nhân hậu thỉnh cầu ta còn thoái thác!

MAIO

Đến nước ấy thì thôi
Mình hoá tôi đòi và đáng kiếp tôi đòi!

ÔF ĐƠ MAOƠ

Kẻ nào còn đem chuyện theo Áo vương ra nói
Sẽ bị triệt hết mọi đường quyền lợi
Của công dân Thụy Sĩ - Thẩm phán quan! điều này
Phải là luật đầu tiên ta quyết định ở đây.

MENSTAN

Đúng thế! Ai còn bàn đến chuyện
Quy thuận Áo, sẽ mất hết lợi, quyền, danh, diện.
Và bọn ta, không một công dân nào
Mở cửa nhà mình cho nó bước chân vào.

MỌI NGƯỜI (*giơ tay phải*)

Chúng tôi yêu cầu: điều đó thành luật pháp.

RÊĐINH (*sau một lúc im lặng*)

- Thông qua.

RÔXENMAN

Nay, thế là các vị tự do,
Mà chính bởi luật điều kia thành lập.
Nước Áo không thể đem bạo cường hiếp đáp
Toan bề giành giật điều mà trước họ gạn gùng
Trong ôn nhu hữu nghị cũng không xong.

GIÔTX FÔN VAILO

Tiếp tục đi thôi, vào nghị sự.

RÊĐINH

Anh em minh hữu
Mọi biện pháp ôn nhu, chúng ta xem thử
Đã dùng đến tận cùng chưa?
Có thể nhà vua chưa từng biết gì qua,
Có thể, đau thương ta phải mang, vua không hề muốn có.
Ta nên gắng phen cuối cùng này nữa
Là, hãy đưa tiếng kêu lên tới tận tai người
Rồi có dùng gươm hãy hay. Vì bạo lực, trái bao đời
Vẫn là chuyện hải hùng, mặc dầu vì đại nghĩa.
Chúa chỉ giúp công, khi sức người kiệt quệ.

XTAOFƠ (*với Kônrat Hun*)

Đến phiên ông báo cáo rồi.

Ông lên tiếng đi thôi.

KÔN RAT HUN

Tôi đã đến Rainofen vào cung Hoàng đế,
Kêu về bọn Khâm sai ức dân quá tệ,
Và sùu tằm tở công ước tự do
Của dân mình - quyền lợi tự thời xưa

Đời vua nào mới lên cũng đều xác nhận.
 Tôi gặp ở đây phái viên nhiều đại trấn
 Cửa vùng Xuabơ và lưu vực sông Ranh.
 Họ đều được linh văn bàng, ai nấy vung vinh
 Trở ra về. Riêng tôi, người chưa tôn cử tới,
 Thì họ bảo: ừm tư vấn uỷ viên mà hỏi.
 Bọn này từ tạ và sáo mép vỗ về tôi:
 Vua không có thì giờ, nhưng chắc chắn một mai
 Sẽ xét đến việc ta. - Buồn tênh, chán ngắt
 Tôi trở ra qua dãy dài cung thất,
 Thì thấy công tước Hanzen đứng bên cửa sổ sùt sùi,
 Bọn quý tộc miền Vactơ, và Takhơliên tập tụ quanh ngài.
 Họ gọi bảo tôi: "Tự cứu mình, chỉ có mình hơn cả.
 "Công lí ở nhà vua, đừng có hồng mà lờ!
 "Thì đây thôi: con của chính anh mình
 "Vua cũng còn bóc lột, cũng toan giành
 "Phần cơ nghiệp quyền người ta được hưởng.
 "Công tước muốn xin về cái phần di sản
 "Của mẫu thân ngài để lại cho ngài
 "Viện lí từ nay mình đã trưởng thành rồi,
 "Đã đến tuổi đứng lên quyền dân trị nước.
 "Hỏi đáp thế nào? Nhà vua chỉ đặt
 "Một vòng lá con con, làm thứ mào triều thiên,
 "Lên đầu thiếu quân và nói: tuổi thiếu niên
 "Thì phục sức như thế này là đủ".

ÔF ĐƠ MAOƠ

Chưa tôn nghe rõ chứ:
 Đừng trông chờ công lí ở nhà vua,
 Chỉ có ta là cứu nổi được ta.

RÊĐINH

Thực không còn cách nào khác được.
 Ta chỉ bàn xem đường nào khôn khéo nhất

Cho việc ta mi mẫn tới thành công.

VANTƠ FUỘC

Ta quyết làm cho bạo quyền bị ỏ phải tiêu vong,
Ta quyết duy trì lấy những lời quyền cố hữu
Truyền lại cho ta tự bao đời tổ phụ,
Chúng ta không có những mưu toan
Đòi những đặc lợi nào thêm, như kẻ nghịch loạn.
Cái gì là của vua, vua cứ giữ,
Ai có chúa cứ thờ theo phận sự.

MAIƠ

Tôi còn lĩnh phong nhiều đất thuộc Áo vương.

VANTƠ FUỘC

Xin cứ giữ nguyên phận vụ như thường.

GIÔTX FÔN VAILO

Tôi mắc với lãnh chúa Rappơvai thuế người, thuế đất.

VANTƠ FUỘC

Bạn tiếp tục mà trả đều tô, tức.

RÔXENMAN

Với đạo Bà Zurich, tôi đã mắc lời thề.

VANTƠ FUỘC

Đạo viện được quyền chi
Người nộp trao quyền đó.

XTAOFO

Tôi chỉ chịu Đế triều ban phong lãnh thổ.

VANTƠ FUỘC

Điều gì đáng làm, làm cho đủ, vậy mà thôi.
Ta quyết đuổi sai quan cùng bọn tôi đòi
Và triệt hạ những pháo đài chúng nấu,
Nhưng, giữ được cang hay, không đổ máu.
Sao cho Vua hiểu: vì thế chẳng được dừng
Ta mới vượt qua niềm tôn kính đạo hằng.

Không chừng, thấy rõ ta ở trong mức độ
Vua cũng biết điều mà ghìl cơn thịnh nộ.
Vì, dân chúng nào gương nắm ở tay rồi
Mà vẫn ôn tồn, thường có một thần oai
Bất thiên hạ phải kiêng.

RÊĐINH

- Nhưng, xin cho biết,
Làm cách nào ổn được từng ấy việc?
Kẻ thù ta thì gương súng từ gót lên đầu,
Chúng có chịu lui ngoan ngoãn cho đâu?

XTAOFƠ

Chúng sẽ phải lui nếu thấy ta chinh bị.
Ta tấn công chúng khi xuất kì bất ý.

MAIƠ

Nói thì xuôi. Nhưng khó mà thành.
Hai pháo đài sừng sững án trên mình.
Giữ vững thế khí kẻ thù bất động
Nhưng sẽ trở thành mối nguy nghiêm trọng
Khi nhà vua chinh phạt tới nơi đây.
VẬY RÔXBƠ và XACNEN ta phải chiếm trong tay
RỒI ba quận có nổi gương hẫy nổi.

XTAOFƠ

Để lâu thế, tai mắt kẻ thù, e không giấu nổi.
Quá nhiều người biết chuyện cơ mật trong ta.

MAIƠ

Ba quận dân này không có giống gian tà.

RÔXENMAN

Nhiệt huyết rất thanh, cao cũng nhiều khi bại sự.

VANTƠ FUÔC

Khởi sự trì nghi, đài Andorf dựng xong sở cứ,
Khâm sai vào ngự đó thì nó vững như thành.

MAIƠ

Các ông chỉ nghĩ đến phần mình.

NGƯỜI GIÚP VIỆC

Còn các ông thì các ông thiên vị!

MAIƠ (*chồm lên*)

Chúng tôi thiên vị? Uri mà nhục mạ người ta đến thế!

RÊĐINH

Vì lời thề chung, bình tĩnh, các ông ơi!

MAIƠ

Phải, nếu Svitx bên Uri thì chịu đành thôi
Xin ngậm miệng vậy thôi.

RÊĐINH

Phải cảnh cáo hai bên trước toàn hội nghị
Vì tức khí nhau mà tổn thương cho hoà khí!
Tất cả chúng ta đây chẳng vị nghĩa chung sao?

VINKHENVIT

Nếu ta lui ngày khởi sự, cho nhằm vào
Lễ Chúa giáng sinh, thì trong cơ hội ấy
Theo lệ thường năm, dân gian hết thầy
Phải lên pháo đài mang lễ vật mừng quan.
Vậy, mười mười hai người dễ họp thành đoàn
Ở ngay pháo đài mà không ai ngờ vực,
Họ ngấm thủ theo những mũi dùi nhọn hoắt
Lấp lên đầu gậy thoáng cái xong ngay,
Vì người mang võ khí không ai được lên đây.
Toán lớn trong rừng, phục gần sát đó,
Đội bọn bên trong, khi chiếm xong các cửa,
Nổi tù và lên, là tức khắc xông ra.
Cứ thế, êm ru, đài sẽ lọt vào tay ta.

MENSTAN

Thành Rôxbơ thì tôi đây, tôi xin nhận vượt.

Trong ấy có một chị hầu, với tôi rất tốt.
Tôi chỉ lựa lời dỗ chị thả thang dây
Để đêm đến tôi lên thăm, là chị nghe ngay.
Tôi lên được, sẽ dìu anh em lên được cả.

RÊĐINH

Ai nấy có đồng lòng chẳng, hoãn ngày khởi sự?
Đại đa số giơ tay tán thành.

XTAOFƠ *(điểm số tay)*

Hai mươi thuận, mười hai không, đa số tán đồng!

VANTƠ FUỘC

Nếu y kị, thành trấn hạ đều xong
Thì lửa khói sẽ loan tin từ núi này qua núi nọ;
Lệnh khởi binh tức thời sẽ tiến hành nơi kẻ chợ
Của cả ba miền. Và khi đó, bọn Khâm sai
Thấy quả nhiên ta động võ hấn hoi
Thì, quyết thế, chúng nản lòng ứng chiến,
Sẽ nhũn nhặn theo cuộc ôn hoà tổng tiến
Ta mới chúng ra khỏi cũi bờ ta.

XTAOFƠ

Tôi ngại việc còn gay riêng về phía Kêtxlơ:
Tả hữu tên này là một bầy kị binh lợi hại,
Lui được nó không ít gì máu chảy,
Mà đầu cho nó đã chịu lui đi
Nó vẫn còn là một mối nguy
Cho miền ta. Cho nên, tha giết nó
Là chuyện khó lòng, lại còn tai hại nữa.

BOMGACTEN

Đâu nguy tính mạng phải để phần tôi thôi!
Tôi được sống là nhờ Tell, cái mạng của tôi
Tôi sẵn sàng hi sinh cho xứ sở.
Danh dự tôi đã toàn, mà lòng tôi cũng thoả.

RÊĐINH

Được. Để tính xem. Ta cứ vững tâm chờ,
Vả cũng nên tin phần run rủ của thời cơ...
Nhưng kìa, hội đêm nay ta còn đương dở cuộc
Thì nơi đỉnh cao bình minh đã sai bình nhóm đuốc.
Ta phải chia tay thôi, kéo nữa ban ngày
Sẽ bùng lên bất chợt bọn ta đây.

VANTƠ FUỘC

Xin chờ lo: đêm tối trong thung thường khoan thai cất bước.

*Bất giác, ai nấy đều bỏ mũ và trầm ngâm chiêm
ngưỡng bình minh.*

RÔXENMAN

Dưới ánh sáng chào mừng ta sớm nhất
Trước cả nhiều dân tộc họ ở dưới ta xa
Họ thở nhọc nhằn nơi thành thị mịt mờ,
Chúng ta hãy cất lên lời thể liên kết mối.
Chúng ta nguyện là anh em dân một khối
Không lìa bỏ nhau trong thử thách gian nguy nào!

*Mọi người vừa nhắc lại những lời đó vừa giơ cao
ba ngón tay.*

Ta quyết tự do như ông cha ta vẫn sống từ bao.
Thà chết chứ không làm nô lệ.

Mọi người lại làm theo thế.

Ta nguyện đặt niềm tin ở đáng tối cao Thượng đế
Quyết không sờn lòng trước uy vũ của người đời.

Vẫn lại làm theo thế. Rồi họ ôm hôn nhau.

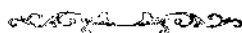
XTAOFƠ

Bây giờ thì ai nấy lặng lẽ ra về thôi,
Trở lại với bạn bầu, với xóm chòm thân thiết.
Ai chán chiến thì cho bấy chán yên hàn nghỉ rét

Rồi ngẩng đi tìm bạn cho liên minh.
Từ nay tới hạn kì, ta chịu ách tội tình
Dù cực đến đâu, cũng cứ xin nhẫn nại.
Cứ để bọn tham tàn chồng thêm oan trái mãi
Cho đến khi, đều một loạt và cùng một ngày,
Món nợ chung toàn thể, như món nợ riêng tây
Đều thanh toán. Bất bình ở mỗi người dù chính đáng
Xin cũng ghìm đi. Dẹp phần báo oán
Của riêng ta cho thắng lợi cộng đồng.
Bởi vì, sẽ bị coi là tên xén bớt của công
Kể nào chỉ nhắm chuyện riêng, riêng mình mưu sự.

*Họ nhắm theo ba ngã khác nhau mà giải tán hết
sức bình tĩnh. Trong khi đó âm nhạc cử một khúc
tình điệu tuyệt vời. Sân khấu vắng bóng nhân vật
vẫn chưa đóng màn ngay, còn cho thấy quang
cảnh mặt trời mọc trên núi tuyết.*

HỒI BA

LỚP 1

Sân trước nhà Tell

*Tell đang mài miết làm việc với chiếc rìu thợ mộc.
Hétvích chăm sóc việc nội trợ. Bé Vantơ và
Vinhem ở phía trong cùng đang chơi tập bắn với
một chiếc nỏ con.*

VANTƠ (*hát*)

- Có tên với cung
Vẫy vùng rừng trên nội dưới
Người sẵn từ sớm mai hồng
Đã đi vào trong nắng mới.

- Kia xứ sở mây cao
Chim ưng làm vua chốn đó
Thì đây núi cả hang sâu
Người sẵn tự do làm chủ.

- Cửa cải dưới trời mây
Theo đường phóng tên bay
Trúng cái chi thu cái nấy
Từ con chạy
Tới con bay.

Vantơ vừa nhảy nhót vừa ra.

Dây nỏ đứt mất rồi. Chứa hộ con, cha ơi!

TELL

Không. Tay sản nhà nòi, phải tự làm lấy chứ.

Các em xa dần.

HÊTVÍCH

Con trẻ tập cung tên hơi sớm quá.

TELL

Phải tập ngay từ sớm mới giỏi được hơn người.

HÊTVÍCH

Cầu trời cho con trẻ chẳng bao giờ tập giỏi bằng ai.

TELL

Phải biết đủ điều. Vào đời muốn hùng dũng bước.

Phải sẵn sàng, đánh được, đỡ cũng được.

HÊTVÍCH

Ôi! Thế là cả hai đứa con tôi

Sẽ không ai cam phận ở nhà rồi!

TELL

Tôi cũng vậy, bầm nó ơi, không yên vị được

Tôi sinh ra không phải nghề chân gác

Tôi cứ phải không ngơi dấn bước giang hồ

Theo một mục tiêu tự nó cũng phiêu du.

Có như thế, đời sống đối với tôi mới thực là hứng thú:

Khi mỗi ngày, được thấy đời phen mới nữa.

HÊTVÍCH

Cho nên, anh nghĩ đâu đến nỗi băn khoăn

Vợ ở nhà khác khoải trông chừng!

Cứ nghe chuyện gia nhân người ta bàn tán

Về những chuyến anh đi đầy hoạn nạn.

Tôi cũng đủ rưng rờ! - Mỗi bận anh ra đi

Lòng mỗi khổ vì lo anh sẽ mãi không về.

Tôi như thấy rõ ràng khi lạc lõng

Trong hoang vắng của vùng băng giá đóng
Anh hụt chân trên những mỏm cheo leo;
Tôi thấy được anh, vì mải miết rượt theo
Bị con hoẵng né lùi mà lao xuống vực;
Thấy cảnh thác tuyết vùi anh, và thấy được
Mặt hồ băng nham hiểm, thỉnh linh
Sụt dưới chân người và kéo cả thân anh.
Xuống đáy huyết sâu - vùi tươi tắn sống!
Ôi! Cái chết hiện ra, trăm nghìn hình bóng.
Rình bắt người săn nơi núi hiểm xông pha!
Nghề thảm khốc chi mà run rủ mãi người ta
Liều tính mạng ven bờ toàn vực thẳm!

TELL

Kẻ thư thái tâm hồn, nhìn đời thẳng thắn
Vững tin ở Chúa, cùng năng nổ bản thân
Thì vượt dễ như chơi mọi thử thách gian truân
Rừng núi có gì ghê với người sinh ra trên chốc nó?

Chàng xong việc, đặt dụng cụ xuống

Hà! Giờ cứ gọi hằng đời cửa vẫn còn vững đó.
Nhà có rù, đỡ được công thợ mộc.

Chàng cầm mũ.

HÊTVÍCH

Anh đi đâu?

TELL

Sang Andorf, sang thầy.

HÊTVÍCH

Chừng như anh đang tính chuyện gì đây.
Anh nói thực đi.

TELL

Đâu nào? Đàn bà hay nghĩ hoảng.

HÊTVÍCH

Người ta đang ngấm ngấm những mưu đồ phản kháng
Bọn Khâm sai. Trên Rutli vừa có cuộc hội bàn.
Tôi biết cả rồi. Anh cũng có trong ban.

TELL

Tôi không hợp. Nhưng tôi sẽ không tư thoái
Quê hương tôi, nếu quê hương kêu gọi.

HÊTVÍCH

Rồi ở đâu nguy hiểm họ sẽ đặt anh vào.
Anh gánh phần nặng nhất, chẳng vấn thề hay sao?

TELL

Sức được tới đâu thì góp công tới đó.

HÊTVÍCH

Anh cứu người bên rừng vượt hồ sóng dữ,
Phép lạ làm sao, lại sống được mà về.
Thực anh không còn nghĩ thương chi
Đến vợ anh, con anh.

TELL

Mình! Sao tôi chẳng nghĩ?
Bởi nghĩ, tôi mới cứu người cha cho lũ trẻ.

HÊTVÍCH

Hồ thì đang cơn giận, mà thuyền cứ bơi qua!
Thế phải đầu tin Chúa? Thế chính là
Khêu giận Chúa!

TELL

Mãi lo lương việc đáng làm dễ lẽ.

HÊTVÍCH

Phải, anh tốt bụng thương người, ai anh cũng giùm giúp cả.
Nhưng chính anh gặp khó thì giúp anh lại chẳng có ai.

TELL

Chúa giữ gìn tôi, không phải cậy nhờ người.

Chàng cầm nỏ và tên

HÊTVÍCH

Mang nó đi làm gì. Để đó.

TELL

Tôi thiếu hẳn tay nếu tay không nỏ,

Hai đứa con trở lại.

VANTƠ

Cha! Cha đi đâu?

TELL

Đi sang ông.

Con à, con có muốn đi cùng không?

VANTƠ

Con muốn chờ! Con muốn chờ!

HÊTVÍCH

Viên Khâm sai đang ở bên ấy đó

Đừng đi Andorf nữa, anh!

TELL

Chính hôm nay lão ta rời chỗ.

HÊTVÍCH

Thế lại càng nên đợi cho hẳn rời khỏi đi!

Đừng gọi người ta bắt nhớ đến mình chi,

Anh biết đấy, đối với mình hẳn đương bức bối.

TELL

Bực thì bực, hẳn làm gì tôi nổi!

Tôi ăn ở phải, tôi chẳng hãi đứa nào trù.

HÊTVÍCH

Càng là người ở phải lão mới lại càng thù!

TELL

Vì lão buộc người ta không thể được.
Nhưng tôi, thì “ngài” phải để yên, tôi dám chắc.

HÊTVÍCH

Sao anh dám chắc?

TELL

Mới rồi, tôi đi săn
Vào tận vùng truông heo hút của lũng Sasentan,
Nơi ấy tịnh không một vết giày lui tới.
Một mình tôi men con đường sườn núi
Hẹp đến cũng không còn lối tránh nhau
(Vì một bên thì vách đá vút trên đầu,
Một bên dòng Sasen gào dưới gót)...

*Hai em đến nép vào mình chàng, ngược mắt nhìn,
hết sức chăm chú nghe.*

Thì từ đâu viên Khâm sai tiến ra đột ngột.
Một mình lão, một mình tôi, bốn mắt nhìn nhau
Mà một bên thì thăm thẳm vực sâu.
Khi “quan lớn” nhận ra tôi, người mà dăm bữa trước
Vì một việc không đâu bị “ngài” ra trọng phạt,
Lại thấy tôi mang chiếc nỏ đáng gờm kia...
Thì, sắc mặt “ngài” khi đó, tái xanh đi,
Hai gố “ngài” rụng rời, và rõ ràng là “ngài” sắp sửa
Thủ xuống sóng soài bên chân vách đá.
Tôi mới tội nghiệp giùm, mới cung kính tới bên “ngài”
Và ôn tồn: “Tôi chào quan Khâm sai”.
Nhưng tắc họng, thốt không ra nửa tiếng.
“Ngài” chỉ lặng lắc tay cho tôi cứ tiến.
Tôi liền bỏ đi, mặc lão với bọn quân tùy sai.

HÊTVÍCH

Trước mặt anh lão run sợ! Khổ anh rồi!
Anh thấy rõ lão hèn rồi! Lão sẽ không quên được nữa.

TELL

Nên tôi kiêng mặt “quan”, “quan” cũng chớ cùng tôi gặp gỡ.

HÊTVÍCH

Chỉ hôm nay thôi, đừng sang đó nữa. Đi săn còn hơn.

TELL

Em ngại cái gì nào?

HÊTVÍCH

Em sợ. Anh đừng sang!

TELL

Sao em lại tự giày vò vô cớ vậy?

HÊTVÍCH

Chính vì vô cớ mà em lo sợ đấy.

Tell, mình ở lại nhà.

TELL

Anh đã hẹn mất rồi.

Anh phải đi, mình ạ!

HÊTVÍCH

Đã vậy, anh đi thôi.

Để con ở nhà cho em.

VANTƠ

- Không không, mẹ ngoan, mẹ bấu,

Con phải đi với cha cơ!

HÊTVÍCH

Van, con yêu dấu

Con ưng bỏ mẹ đây ư?

VANTƠ

Sang ông về

Con sẽ mang cho mẹ món quà gì
Thích lắm kia!

Vantơ cùng bố lên đường.

VINHEM

Mẹ à, còn con đây, con ở nhà với mẹ.

HÊTVÍCH (*ôm hôn con*)

Ừ, con thực là con mẹ yêu, mẹ quý.
Giờ mẹ chỉ còn một mình con nữa thôi.

*Nàng ra đứng cổng giây lâu trông theo bóng hai
bố con xa dần.*

LỚP 2

*Cảnh hoang vu rừng núi bao vây bốn phía,
nhiều thác nước đổ xuống từ trên thành núi cao.
Becta, y phục đi săn, và liễn đó Rudenx.*

BECTA

Chàng theo lên đó:
Ta nhân lúc này nói cả cho chàng hay.

RUDENX (*bước nhanh tới*)

Tiểu thư, gặp riêng nàng, hoạ lúc này đây.
Chung quanh ta, toàn núi cao thác vực.
Giữa cô tịch, không lo ai thấy được,
Tôi xin ngỏ hết nỗi lòng tôi thầm lặng bấy nay.

BECTA

Ông có chắc đoàn săn không kéo lên đây?

RUDENX

Họ ở dưới xa. - Không bây giờ, thì chẳng bao giờ nữa.
Khoảnh khắc ngàn vàng, tôi quyết không để lỡ.
Số phận tôi, tôi cần rõ, xem quyết định bề nào.

Dù quyết định kia là vĩnh viễn xa nhau
Giữa tôi với nàng. - Ôi! cặp thu ba hiền dịu ấy
Mang làm chi vẻ lạnh lùng nghiêm lệ bấy?
Phải, tôi có là ai đâu, mà nổi ước mơ
Dám đặt lên cao tới tận tiểu thư?
Công danh tôi chưa có chi hiển hách.
Tôi bì được sao với những trang hiệp khách
Rõ ràng đắc thắng sẵn đón bên mình ai?
Tôi chỉ có tấm lòng chung thủy ái ân thôi.

BECTA (*vẻ nghiêm nghị*)

Ông mà cũng dám nói ái ân cùng chung thủy?
Ông, một con người bạc tình, phụ nghĩa
Đối với điều trí thiết nhất trong đời?

Rudex sừng sốt lùi lại

Ông bán rẻ mình làm kẻ tôi đòi
Cho nước Áo, cho ngoại bang, cho quân bạo ngược
Chúng hà hiếp dân ông.

RUDENX

Tôi ngờ đâu được
Lời trách mắng kia thốt từ miệng tiểu thư?
Tôi còn tìm ai bên nước Áo, ngoài tiểu thư ra?

BECTA

Vậy là, ông định tìm tôi nơi người ta phản quốc
Tôi thà trao tay này cho Kêtxlơ, cho chính tên ngược
Còn hơn cho đứa con Thụy Sĩ đã lạc loài
Nó gác tiếng ân tình máu mủ ở ngoài tai
Và đem thân cho kẻ thù dùng làm thuộc hạ.

RUDENX

Trời hỡi! Tôi nghe những lời sao mà ghê gớm quá!

BECTA

Chớ còn sao? Đối với con người hữu tâm

Thì ai quý cho bằng quyền thuộc tình thâm?
Và đối với con người chí khí
Còn nghĩa nào cao hơn đứng lên bảo vệ
Cho người lương thiện, cho kẻ oan khiên?
Tôi thương dân ông với tình máu chảy ruột mềm.
Dân ông đau, lòng tôi đây cũng khổ,
Vì tôi thực đã nặng lòng yêu dấu họ.
Họ từ tốn biết bao nhiêu, mà khí phách biết bao nhiêu!
Tất cả tâm hồn tôi hướng đó đây tôi theo.
Càng ngày tôi càng thêm hiểu biết,
Mến phục họ, lòng tôi càng thấm thiết.
Vậy mà ông, theo đúng nghĩa trời sinh,
Đúng nghĩa anh hào phải bảo vệ dân mình,
Thì ông lại bỏ dân, ông bắt nhân theo địch!
Ông tạo cho quê hương bao nhiêu xiềng xích!
Ông đã làm cho tôi đến phải cực lòng!
Tôi cố ép tình tôi mới khỏi căm thù ông!

RUDENX

Chẳng phải là tôi muốn điều hay cho dân nước?
Chẳng phải là tôi muốn dựa vào uy lực
Của Áo vương, đem an lạc cho dân sao?

BECTA

Hoạ ông đem kiếp nô lệ gian lao
Đến cho nước cho dân ông thì có!
Nền tự do, ông cũng toan tống cổ
Ra khỏi nơi nó cầm cự đợt sau cùng.
Đâu là hạnh phúc của dân, dân biết rõ hơn ông.
Không hào nhoáng nào lừa nổi sự tinh tường của họ.
Còn ông thì:
Lưỡi người ta giăng, ông đã rúc ngay đầu vào đó.

RUDENX

Becta: Nàng căm thù, khinh bỉ tôi mất rồi!

BECTA

Thế được thì đã phúc cho tôi.
Đằng này, thấy kẻ đáng khinh, mà khinh cũng đáng đời.
Lại chính là con người mình đem lòng yêu quý!

RUĐENX

Becta! Betta! Nàng mở cho tôi cũi phúc tuyệt trần mê lệ
Mà cũng liến tay xô tôi xuống vực thăm trốt cùng!

BECTA

Không phải đâu! Tính tình cao thượng ở trong ông
Chưa chết hẳn đâu: nó đang mê ngủ đấy!
Tôi chỉ muốn đến kêu cho tỉnh dậy.
Chính ông, ông cũng phải cưỡng lại lòng mình
Mới diệt nổi trong người phẩm chất tự trời sinh.
May thay, nó lại mạnh hơn ông, nên dù không muốn thế
Ông vẫn là người hảo tâm, tính tình cao quý.

RUĐENX

Nàng tin tưởng ở tôi! Betta nàng ơi!
Tình nàng đưa lại cho nhau mọi năng lực ở đời.

BECTA

Ông nên xứng với thân phận tuyệt vời sinh là trang nam tử,
Hãy nhận lấy cương vị trời trao cho ông giữ đó,
Đứng về phía nhân dân, cùng với quê hương,
Vì quyền lợi thiêng liêng mà trải tấm can trường.

RUĐENX

Khổ tôi chưa? Tôi làm sao có nàng về tay được
Nếu tôi chống lại vương triều quyền uy thế lực?
Duyên phận nàng, há chẳng ở trong tay
Thần thế gia đình nàng quyết đoán xưa nay?

BECTA

Tài sản của tôi nằm ở giang sơn Thụy Sĩ,
Dân ba quận được tự do thì rồi tôi cũng thế.

RUDENX

Becta nàng ơi

Nàng có biết chân trời nào nàng đã mở cho tôi?

BECTA

Chinh phục tôi, chớ có trông nơi Áo vương đại độ

Đất hương hoả của tôi, họ lăm le dòm ngó

Để vợ thêm vào đất họ rộng đến thế kia rồi,

Lòng tham bờ cõi đó một lúc nhắm đôi nơi:

Tự do ông, muốn nuốt tươi, tự do tôi, hăm dọa.

- Ôi! Bạn biết chăng! Họ đang tính thí thân tôi đó.

Chừng để thưởng công cho một kẻ cận thần.

Họ muốn dụ tôi vào triều, vào cái chốn quây quần

Của quyền trá âm mưu, hành vi gian dối.

Ở đó, xiềng xích của một nhân duyên bỉ ổi

Đợi trói tôi vào. - Cứu nổi được thân này

Hoạ có tình yêu - tình của chính chàng đây.

RUDENX

Nàng cam sống ở đây sao? Nàng ưng thuận

Ở tại đất nước này, trong tay này, trao thân gửi phận

Thực đó sao? - Becta! Becta nàng ơi!

Bao nhiêu đam mê bay nhảy của lòng tôi

Nào có chi đâu, ngoài nẻo cánh hồng tôi dãi bóng?

Chỉ vì nàng, tôi mới bốn ba trên đường danh vọng.

Đặt hết nguyện bình sinh lên một tấm tình yêu.

Nàng mà quyết vì tôi giam vót ngọc yêu kiều

Trong cảnh u nhân này, bỏ cuộc đời chơi lợi,

Thì bao nguyện ước của lòng này thôi đã toại.

Rồi tha hồ cho bão táp của phồn hoa

Có tấn công vào bờ vững núi rừng ta

Thì cái mộng được vẫy vùng ra bốn trời thiên hạ

Tôi cũng không còn mấy may khao khát nữa;

Rồi sườn đá kia cứ sừng sững vươn mình

Vây lấy quanh ta kiên cố một trường thành:
Rồi cảnh đào nguyên này đóng tứ bề cửa động
Để biệt lập một giang sơn tha hồ mở rộng
Cho riêng mình - riêng một cõi thiên đường.

BECTA

Đến bây giờ anh mới đúng là vị tình lang
Mà lòng em ước mơ, lòng em đoán biết.
Tin tưởng của lòng em đã không để lòng em phải thiệt.

RUĐENX

Thôi, già từ mộng ảo từ bấy đã lắm ta!
Hạnh phúc nằm trong Tổ quốc, đâu phải tìm xa?
Đây, là nơi tuổi thơ ta nở nang thư thái,
Nghìn ghi tích tước cười quanh ta còn nhắc mãi,
Đây, bao nhiêu tuổi trẻ, cây cối, ta nhìn ra
Là bấy nhiêu vật sống có tâm tư.
Cũng đây, Tổ quốc ta, em mới đem thân phận
Trao phó cho ta với tình em trinh thuận.
Ôi! Tổ quốc ta! Ta thực vẫn yêu mi từ những thuở nào!
Ta thấy rõ rồi, hạnh phúc đến nhường bao
Mà thiếu thốn mi, cũng không viên mãn được.

BECTA

Ngoài đây ra, đây quê hương của lòng thuần phác,
Còn phải tìm đâu non nước của lòng lai?
Đây là chốn an cư cho tín nghĩa lâu đời,
Đây chưa để gian ngoan nào len lỏi tới,
Đây hạnh phúc của ta trong như nguồn suối
Không đổ kị nào khuấy đục vẫn bìn bõn,
Tháng ngày qua đều tươi sáng tiếp nhau qua.
Đây, em được thấy rõ chàng, trang nam nhi chân chính
Đệ nhất trong công dân và trong hàng thủ lĩnh,
Người tự do, hiền đức ai cũng tuyên dương,
Cao cả như ông vua trên một cõi giang sơn.

RUĐENX

Anh cũng được thấy em, một nữ lang ưu mỹ.
Trong tháo vát đảm đang cửa tài hoa kiều lệ,
Xây dựng cho nhà anh thành một chốn thần tiên.
Và như xuân trở muôn hoa, em lấy đẹp và duyên
Tô điểm cuộc đời anh, đâu cũng bừng sức sống,
Và hạnh phúc, quanh mình anh, tràn trề lan rộng.

BECTA

Đó anh coi, giờ anh đã hiểu vì đâu
Mà bấy nay em chỉ những âu sầu
Thấy chính anh tự đang tay phá huỷ
Phúc lớn của đời mình tuyệt vời cao quý.
- Tội nghiệp cho em, thân phận sẽ ra sao
Nếu rồi đây em phải bắt buộc phải theo hầu
Tên hiệp sĩ kiêu căng, gây cho dân oán khổ.
Phải đến ở trong lầu âm u của nó?
- Nhưng đây thì: chẳng có lầu cao cũng chẳng có tường thành
Nó ngăn cản em gần gũi với dân lành.
Không gì ngăn em đem vui tươi tới họ.

RUĐENX

Nhưng còn cái tròng anh điên rồ tự quàng vào cổ
Làm thế nào gỡ được cho anh thoát thân đây?

BECTA

Hãy mạnh gan mà đoạn tuyệt thẳng tay!
Muốn ra sao thì ra, cứ phía dân mà đứng
Chỗ anh đó, thân thể anh định sẵn.

Từ xa đưa tới tiếng kèn sấm.

Bọn đi sẵn đã kéo tới kia rồi
Ta đi thôi.
Phải tạm rời nhau đã.
Anh chiến đấu cho nước anh, là chiến đấu cho tình ta nữa đó.

Đôi ta cùng khôn khéo,
Vì cùng chịu một kẻ thù
Thì cùng một phen tự do
Đôi ta cùng được thoát.

Họ ra

LỚP 3

*Bãi cỏ gần Andorf
Phía trước, cây cối. Sau đó, chiếc mũ treo đầu cây
sào trông thẳng. Trong rừng, rừng núi
Banbec chạy ngang trên đó vượt cao đỉnh núi
tuyết, dòng sông băng trắng xoá.
Frixhac và Laithôn đứng canh gác.*

FRIXHAC

Chúng mình canh gác toi công,
Chẳng ma nào chịu đến chào cái mũ!
Ngày trước, ở đây, cứ như là hội chợ,
Mà nay thì vắng như bãi tha ma,
Vì cái vật treo trên sào kia nó nhát người ta.

LAITHÔN

Chỉ có đám cùng đinh là còn thấy mặt.
Họ đi qua, vung chiếc mũ tàn rách nát
Để ngạo mình. - Người tử tế thì không,
Thà quàn nhát nửa đường thôn họ cũng vui lòng
Chứ không chịu đến khom lưng chào cái mũ.

FRIXHAC

Thường lệ, cứ đúng trưa, khi rời công cộng sở,
Mình biết thế nào họ cũng phải qua đây.
Cho nên mình chắc mẩm phen này
Tóm mẻ to. Vì có ai ứng chào cái mũ?

Bất đồ, cha Rôxenman cũng nhận ra điều đó.
Ông cha vừa lúc thăm kẻ liệt về qua.
Người đến ngay chân sào, chén mình thánh⁽¹⁾ phô ra
Để thầy giúp rung chuông. Thế là tất thầy
Quỳ cả xuống, cả mình đây cũng vậy
Thành ra, họ cúi mình vì chén lễ⁽²⁾ kia thôi
Chứ phải vì mũ đâu?

LAITHÔN

Cậu ạ, tớ nghĩ ra rồi
Không khéo chính chúng mình đang bị bêu trước mũ!
Ủ, còn gì nhục người kị binh hơn nữa,
Là đứng hầu canh một chiếc mũ không đầu?
Bọn đứng đắn họ khinh cho chứ chẳng đùa đâu.
Hừ, bắt thiên hạ vái chào cái mũ!
Luật với lệnh đâu mà kì cục dữ!

FRIXHAC

Ủ, mũ không đầu nữa, sao lại không vái chào?
Cậu khom lưng trước những đầu không óc nữa thì sao?

Hindogac, Mensontin và Enxbet (ba phụ nữ thôn dân) cùng một lũ trẻ kéo đến: họ đứng vây quanh chỗ cái sào.

LAITHÔN

Còn cậu nữa! Cậu là cùng giuộc nốt
Với những đồ hèn tăng công tổn hót.
Có dịp nào làm hại được người ngay
Là cậu làm liền. Tớ, tớ kệ thầy
Ai phớt mũ mặc ai, đây nhắm mắt.

(1) (2) Bánh thánh, sau khi đã làm phép được coi là tượng trưng cho mình thánh, theo tục lệ công giáo. Chén lễ là chén đựng bánh thánh người linh mục dùng khi làm lễ hoặc khi mang mình thánh chuyển từ nơi này qua nơi khác. Mình thánh tượng trưng cho máu và thịt của Chúa cứu thế cho nên khi thấy bảo vật đó người Công giáo phải quỳ lạy.

MENSÖTHIN

Quan lũng lảng trên kia, lạy quan đi, lữ nhất!

ENXBET

Lạy trời, quan để mũ quan lại đây
Rồi quan tểch đằng quan, ấy thế mà hay!
Bà con ở đây chẳng có chi thiệt hết.

FRIXHAC

Có cút đi không, đồ mẹ ranh chết tiệt!
Ai người ta đếm xỉa? Về bảo chồng ở nhà
Muốn ngựa nghề bướng lệnh thì ra.

Đám phụ nữ bỏ đi.

*Tell, vai vác nỏ, tay dắt con, bước đến. Hai cha
con tiến ra phía trước sân khấu, đi qua, không để
ý đến cái mũ.*

VANTÖ (trở lên dãy Banbec)

Cha này! Cây trên núi những vùng cao tít đó
Biết chảy máu, nếu ai đem búa bổ
Phải không cha?

TELL

Ai nói vậy với con?

VANTÖ

Già chẵn chiên. Già bảo nó còn
Có phép chài cơ. Ai làm đau xót nó.
Thì chết, tay dài ra, thò lên khỏi mộ...

TELL

Cây có phép chài ư? Ờ, cũng đúng thôi.
Con thấy không, vun vút mãi lên trời
Núi tuyết trắng kia kìa, đỉnh cao thăm thẳm.

VANTÖ

À! Đỉnh núi có sông băng, đêm nó gào như sấm,
Thường đổ nguồn lũ đá xuống cho người.

TELL

Đúng. Nguồn lũ kia, có thể tự lâu rồi
Vùi kín cả Andorf dưới từng tuyết nặng
Nếu không có rừng kia như bức thành đứng chắn.

VANTÔ (*ngắm nghĩ một lát*).

Có nước nào không rừng núi không cha?

TELL

Nếu ta rời rẻo cao rừng núi của ta,
Từ ngọn nguồn cứ đi xuôi xuống mãi,
Ta sẽ tới một vùng mông mênh đồng bãi,
Suối không gặp núi, không sỏi nổi, không găm gào
Sông lặng lẽ, lòng nước chảy không mau;
Tầm mắt tha hồ ngắm tứ phương trời đất,
Lúa mọc trên đồng mông mênh đẹp mắt
Và khắp xứ này y như một cảnh vườn huê.

VANTÔ

Thế thì, sao cha nhỉ, ta chẳng xuống ngay đi
Ở cái xứ đẹp kia, chà, hơn là cứ phải
Ru rú trên này để mà lo, mà cực mãi?

TELL

Đất nước dưới kia thì có tốt, có tươi,
Có dồi dào thực đấy - cũng như trời...
Chỉ phải cái: người vun trồng cho nảy nở.
Làm ra của nhưng lại không hưởng của.

VANTÔ

Vậy, người ta không thể được như cha
Sống tự do trên đất của mình ư?

TELL

Đồng, đất, thuộc cả về nhà vua cùng giáo chủ.

VANTÔ

Chắc họ được vào rừng tự do săn thú chứ?

TELL

Thú rừng về lãnh chúa: con cánh như con lông.

VANTƠ

Vậy chắc là chài, lưới ở dòng sông.
Thì được tự do?

TELL

Sông, biển, muối,
Cũng đều thuộc về vua hết trời.

VANTƠ

Vua là ai, mà ai cũng sợ vua kia!

TELL

Chỉ độc một người này là được chở che
Và nuôi nấng họ thôi.

VANTƠ

Ra, họ không thể có
Cả cái gan tự che chở họ?

TELL

Dưới đó hàng xóm với nhau không dám chắc bụng nhau.

VANTƠ

Ở cái xứ rộng thế kia, cứ từng tức thế nào!
Cha ạ, ở đây với lũ tuyết còn hơn...

TELL

Chính thế.
Thà cho núi tuyết ấp sau lưng, con nhĩ.
Còn hơn ở lẫn với người độc ác cùng nhau.
Hai cha con định đi khỏi.

VANTƠ

Cha! Trông kia, cái mũ, trên ngọn sào.

TELL

Kệ mũ. Thôi, đi con!

Chàng đang tính đi tù Frixhac ngã ngang giáo ngăn lại.

FRIXHAC

Nhân danh đức vua, đứng lại!

TELL (*nắm lấy giáo*).

Anh muốn gì? Ngán tôi lại làm gì?

FRIXHAC

Anh chống đối

Lệnh quan trên. Anh phải đi theo tôi.

LAITHÔN

Anh không vãi chào cái mũ kia vừa rồi.

TELL

Anh bạn, để mình đi thôi!

FRIXHAC

Đi đâu! Đi vào ngục!

VANTƠ

Bắt cha, tống ngục?

Cứu với, làng nước ơi!

Gọi vào phía trong.

Cô bác, bà con ơi!

Mau đến cứu chúng tôi!

Cứu chúng tôi làm phúc!

Họ ức hiếp cha tôi

Bắt cha tôi tống ngục

*Linh mục Rôxenman, thầy giúp Pitoman chạy đến
cùng với ba người thôn dân nữa.*

THẦY GIÚP VIỆC

Việc gì, việc gì?

RÔXENMAN

Sao mà anh bắt giữ người này?

FRIXHAC

Dám nghịch với Đức vua, tên phản quốc này đây!

TELL (*túm mạnh lấy nó*)

Sao? Tôi phản quốc?

RÔXENMAN

Anh lầm rồi, anh bạn ạ

Ông Tell đây mà! Một vị công dân trung nghĩa.

*Vantơ, trông thấy ông ngoại mình, cụ Vantơ Fuộc,
vội chạy lên đón.*

Họ bắt ức cha cháu, ông cứu cho, ông ơi!

FRIXHAC

Vào ngục, đi!

VANTƠ FUỘC (*vội đến can thiệp*)

Đã có tôi bảo lĩnh đây rồi,

Khoan đã! - Tell, chuyện ra sao, nói lên đi, vì Chúa.

Menstan và Xtaofo tới.

FRIXHAC

Uy nhất nước của ngài Khâm nó chẳng coi ra gì

Nó lại còn chống đối không thềm tuân.

XTAOFƠ

Tell mà thế ư?

MENSTAN

- Mày nói láo, đồ vô nhân!

LAITHÔN

Hắn ta không vái chào chiếc mũ.

VANTƠ FUỘC

Mà phải tù tội chỉ là vì chuyện đó?

Anh em, cho tôi bảo lĩnh, buông người này ra!

FRIXHAC

Lão cứ lo bảo lĩnh ngay lấy cái thân già!

Đây cứ lệnh đây làm. Điệu nó đi!

MENSTAN (*với đám thôn dân*)

Không được!
Thực là chuyện chối tai về bạo ngược!
Để họ ngang nhiên bắt anh ấy vào lao
Mà ta chịu khoanh đứng ngó đây sao?

THÀY GIÚP VIỆC

Sức ta mạnh hơn, anh em, sao chịu thế?
Sau lưng ta, viện trợ ta còn bao nhiêu kẻ...

FRIXHAC

Kẻ nào dám chống lệnh quan Khâm, nào?

Thêm ba người thôn dân nữa chạy đến

BA NGƯỜI MỚI TỚI

Chúng tôi đến giúp anh đây. Sao, sao?
Cứ đập chết tươi chúng đi cái đã.

Toán phụ nữ Hindogac, Mensothin và Enxbet trở lại

TELL (với mọi người)

Tự sức tôi được rồi. Thôi, tạ lòng tất cả.
Bà con ơi, nếu định chơi với nhau
Thì giáo mác này, tôi có kể vào đâu?

MENSTAN (với Frixhac)

Có giỏi, bắt ông Tell, xem thử.

VANTƠ FUÔC VÀ XTAOFƠ

Khoan! Thông thả! Phải bình tĩnh chứ!

FRIXHAC (hô hoán)

Họ làm phản rồi! Nổi loạn rồi đây!

Có tiếng kèn sấm

MẤY NGƯỜI ĐÀN BÀ

Khâm sai đến!

FRIXHAC (hô hoán dữ hơn)

Khởi nghịch rồi! Loạn rồi đây!

XTAOFƠ

Cố chết mà gào lên, đồ ăn mày!

RÔXENMAN và MENSTAN

Có câm đi không?

FRIXHAC (*càng gào dữ hơn*).

Cứu chúng tôi!

Cứu kẻ làm tôi cho phép vua luật nước!

VANTƠ FUÔC

Khâm sai kia! Tai họa ra sao khó lường trước được.

*Kêtxlơ đi ngựa, chim ưng săn đấu trên nắm tay.
Rôđônfx Harratx, Becta và Ruđenx cùng một toán uy
vệ dăng dăng quân thủ hạ người đẩy khí giới. Bọn đó
giàn khắp sân khấu một vòng, tay tua tủa giáo mác.*

RÔĐÔNFX HARRATX

Dẹp đường quan tiến!

KÊTXLƠ

Xua đuổi chúng đi đi!

Lũ dân này tụ tập ở đây chi?

Ai kêu cứu vừa đây?

Không ai thưa

Kẻ nào? Ta hỏi!

Với Frixhac

Tên kia tiến lên.

Mi là thế nào? Người kia, vì sao mi giữ lại?

Y trao con chim săn cho một lính hầu

FRIXHAC

Kính bẩm đức ông

Tôi là lính túc vệ của ngài

Được canh phòng mũ, theo lệnh thừa sai.

Tôi bắt được quả tang kẻ này vi thượng lệnh.
Đối với mũ không vái chào cung kính.
Chiếu lệnh ngài tôi bắt nó tống giam,
Thì dân kia đánh tháo cho tên gian.

KÊTXLƠ (*sau một lát lặng thinh*).

Tell! Mi dám khinh Đức vua đến thế?
Khinh cả ta, người thay vua tại đây thống trị,
Nên không thềm chào chiếc mũ ta treo
Để thử lòng thần dân. Mi đã tỏ ra chiếu,
Bất thuận của bản tâm mi.

TELL

Xin thượng quan lượng thứ.
Tôi vô tâm mà mắc vào sự đó,
Chữ thực không chí bụng dám khinh ngài,
Nếu tôi biết suy lường thì thiên hạ gọi tên tôi
Đã không phải là Tell⁽¹⁾. Tôi xin ngài đại xá.
Chuyện như thế từ sau không có nữa.

KÊXTLƠ (*lặng thinh một lúc lâu*)

Mi là tay thiện xạ, phải không Tell?
Đọ với bất cứ tay nào mi cũng chẳng lo hèn?
Người ta đồn thế.

VANTƠ TEL.

Đúng thế, quan à. - Cách xa trăm bước
Một trái táo trên cây, cha tôi còn bắn được
Cho mà coi!

KÊTXLƠ

Con trai mi đó, phải chăng?

TELL

Dạ, thưa phải.

⁽¹⁾ Tiếng Tell, gần với một từ ngữ cổ của tiếng Đức talen, có nghĩa là nói năng vụng dại. Đây là một câu nói nhún của Tell.

KÊTXLƠ

Mi nhiều con chẳng?

TELL

Thưa, được hai thằng.

KÊTXLƠ

Mi yêu thằng nào hơn?

TELL

Thưa quan, hai trẻ

Đều là con tôi, con nào tôi cũng quý.

KÊTXLƠ

Vậy thì, Tell! Trăm bước cách, táo trên cây

Mi bắn được rơi, thì trước mắt ta đây

Mi phải tỏ tài mi. Hãy cầm lấy nỏ,

Mi mang nó kè kè bên nách đó -

Rồi liệu mà bắn rơi quả táo đặt trên đầu

Đứa con mi. Nhưng liệu hồn, phải ngắm làm sao,

Cho trúng ngay từ phát tên thứ nhất.

Vì, quả táo ấy, nếu mi mà bắn trật

Thì mi sẽ phải mất đầu, nghe!

Hết thấy mọi người đều kinh ngạc.

TELL

Sao? Ngài quan! Việc quái gở nhường kia,

Mà ngài bắt tôi làm ư? Tôi sẽ...

Phải nhắm đầu con tôi mà... Không! Không có lẽ...

Ý ngài không muốn thế, phải không quan?

Chúa nhân lành giữ cho ngài đừng thế thì hơn!

Không lẽ ngài thực tình bắt một người cha làm thế.

KÊTXLƠ

Mi sẽ bắn rơi quả táo kia trên đầu thằng bé

Con trai mi. Ta truyền, ta bắt, việc đó phải thành.

TELL

Tôi giương nỏ của tôi nhằm đầu con rút ruột của mình!
Tôi thà chết còn hơn!

KÊTXLƠ

Bắn là xong hết.
Không thì mi, với con mi, cùng chết.

TELL

Tôi phải làm hung thủ giết con tôi!
Ngài không con, ngài không cháu, ngài ơi!
Lòng một người cha bao nhiêu vò xé!

KÊTXLƠ

A hà! Tell! Bỗng nhiên mi thành ra biết nghĩ!
Họ vẫn đồn mi là một kẻ mơ màng,
Mi khác thói người ta, mi thích chuyện phi thường.
Bởi thế, hôm nay đây, dụng tâm, ta chế tạo
Riêng cho mi một chuyến thi gan tuyệt diệu.
Kẻ khác, có khi còn lưỡng lự, chứ còn mi,
Mi nhắm mắt vào là dấn bước, cần chi?

BECTA

Quân hầu! Xin chờ đũa với đám dân cùng cực
Đáng thương kia. Ngài trông: họ đương thất sắc,
Đứng run lên nhón nhác trước quân hầu.
Những người này, họ thường thức chẳng quen đâu.
Lối hài lộng của ngài.

KÊTXLƠ

Ai bảo nàng là ta hài lộng đó?
Y với tay lên một cành táo rủ xuống đầu
Quả táo đây. Người! mau đẹp chỗ!
Cho nó đo tầm - cho hợp lệ - ta ra ơn:
Tám mươi bộ cự li, không kém, không hơn.

Nó chẳng khoe đầy ư, hạ được người trăm bước cách
Vây bây giờ, thợ bắn! Bắn đi, mà đừng trật đích.

RÔĐÔN F HARRATX

Trời! Chuyện thành nghiêm trọng mất! Bé con ơi
Quỳ xuống ngay đi. Kia! Chết chứ không chơi!
Van lạy quan Khâm sai mà cầu lấy sống!

VANTÔ FUÔC (*Thấy Menstan khó ghìm tức giận, vội nói riêng với y*)
Đứng yên nào! Tôi van! Dẫn máu xuống!

BECTA (*với Khâm sai*)

Quân hầu, xin ngừng ở đó, giỡn với nỗi thương đau
Của một người cha như thế, chẳng nhân đạo gì đâu
Người tội nghiệp kia, dù cho rằng đáng chết
Vì sơ xuất của mình, nhưng lạy trời, y đã biết
Thế nào là chết đến mấy mươi lần rồi!
Xin tha cho y yên ổn trở về thôi.
Y được biết tay quan rồi. Khoảng giờ khắc khoải
Vừa rồi đây, y, rồi cháu chất y, đời đời còn nhớ mãi.

KÊTXLƠ

Dẹp đường, mau! Kia, mi ngăn ngại chi đây?
Mi tội chết định rồi. Ta muốn giết, được ngay.
Nhưng không, mi coi; ta rộng lòng ưng để
Cho tay tài bắn như mi tự cầm mệnh hệ.
Kẻ được trao quyền định số tử sinh mình
Thì đừng có ca than là án quyết a hành!
Mi tự thị là mắt nhìn tinh xác lăm,
Thì đây, tỏ ra xem, là mi giỏi ngắm.
Đích ngắm thực phi phưởng mà giải bắn cũng cao thay!
Kể trúng hồng tâm, thì ai khéo cũng ăn ngay,
Nhưng ta sẽ phục là đáng tay kiệt sĩ
Kẻ nào, bất cứ sao, cũng vững tin tài nghệ,
Dù chết trong lòng, không động mắt, rung tay.

VANTƠ FUỐC (*vội quỳ dưới chân Kêtxlơ*)

Quan Khâm sai,
Chúng tôi xin tuân quyền tuyệt đỉnh của ngài đây,
Nhưng dám xin ngài rộng lòng cho đức huệ
Đi bước trước mở đường cho pháp lí.
Xin ngài tịch thu nửa sản nghiệp nhà tôi,
Không, xin ngài lấy cả, miễn ngài thôi
Đừng bắt một người cha làm điều tàn khốc nọ.

VANTƠ TELL

Ông! Sao lại quỳ với cái người không tốt đó?
Phải đứng chỗ nào, ông cứ bảo cháu đi!
Cháu chẳng sợ đâu. Ông cũng biết chó chi
Con chim đang bay, cha còn bắn rớt.
Chả khi nào tay cha lại trật
Để tên đâm phải ngực con trai đâu!

XTAOFƠ

Quan Khâm sai! Lời trẻ thơ chẳng cảm động ngài sao?

RÔXENMAN

Xin chờ quên là trời cao còn có Chúa,
Người sẽ hỏi tới việc ngài làm đó.

KÊTXLƠ (*trở đứa trẻ*)

Dem cột nó vào gốc cây bồ đề kia.

VANTƠ TELL

Cột tôi ư! Không được cột, tôi không nghe!
Tôi đứng im cơ, như con chiên, không cả thờ.
Hể mà cột, là tôi im không được nữa,
Tôi tức mình, tôi cự quạ cho mà coi.

RÔĐÔN F HARRATX

Để bị mất đi cho cháu vậy, cháu ơi.

VANTƠ TELL

Bị mất làm gì? Tên ở tay cha bắn

Mà lại tưởng người ta ghê sợ hấn?
Không! Tôi cứ vững tâm tôi đợi, cả trán tôi cũng không
thèm nhấn.

Cha! Hăng lên! Cho họ biết tay nhà sấn!
Họ không chịu tin? Họ mong cha con mình phải khổ?
Kẻ ác thế, cho họ tức lồng lên một bữa,
Cha bắn đi, bắn trúng nó xem nào!

*Em đến đứng dựa vào cây bồ đề. Người ta đặt lên
đầu em trái táo.*

MENSTAN (với đám thôn dân)

Sao? Ta đứng nhìn cho tội ác diễn ra sao?
Vậy thế làm cái gì?

XTAOFO

Chẳng làm gì ngay được
Mình tay không. Mà một rừng giáo mác
Bao vây ta tứ phía đó, thấy không?

MENSTAN

Sao mà không khởi sự sớm cho xong!
Chà! Cái bọn đòi khoan, xin Trời đừng oán họ!

KÊTXLƠ (với Tell)

Tiến hành đi! Khí giới trong tay phải đâu vô tích sự?
Mang của sát nhân, tai hại lắm, ai ơi!
Mũi tên kia nhè trở lại chính mình thôi!
Thứ quyền pháp lộng hành kia mà đứa thôn phu đòi mang
lấy được
Đã chạm vía đức ông bay, quyền cao trên cả nước!
Không ai được mang vũ khí trừ đáng cầm quyền!
Nếu bay cũng đòi cái *thích* có cung tên
Thì cái *thích* của ta là chỉ mục tiêu cho bay được bắn

TELL (giương nỏ, đặt tên).

Mở đường, lui ra!

XTAOFƠ

Sao? Tell! Dễ thường... Nguy hiểm lắm!
Đừng! Tell! Kìa mặt tái đi kìa,
Tay thì run, chân chẳng vững thế kìa thì...

TELL (*buông thông nỏ*).

Mất tôi hoa lên mất rồi!

MẤY NGƯỜI PHỤ NỮ

Trời! Rõ khổ!

TELL (*với viên Khâm sai*).

Xin miễn bắn cho tôi. Trái tim tôi đó.

Chàng banh áo ngực ra.

Kêu kị binh ngài đến, bầm nát tôi đi.

KÊTXLƠ

Ta không thêm lấy mạng mi làm chi,
Ta muốn mi bắn thôi. Việc nào mà mi làm chẳng nổi?
Mi có chịu núng gì đâu? Bắn hay, chèo thuyền cũng giỏi.
Định cứu ai thì bảo mấy cũng không kinh.
Mi cứu mọi người mà, nay đến lượt cứu mình
Thì ra tay đi, hồi nhà cứu thế.

*Tell trong lòng bị giầy vò ghê gớm, hai tay run,
mắt tròn xoe, hết nhìn viên Khâm sai lại nhìn trời.
Bỗng chàng thò tay vào giỏ tên lấy thêm một cái
cánh thứ hai đem giấu vào trong áo. Cử chỉ ấy
không lọt qua mắt theo dõi của tên Khâm sai.*

VANTƠ TELL (*bên gốc bồ đề*)

Cha, bắn đi. Con không sợ đâu!

TELL

Ừ, phải thế

Chàng tập trung tinh thần lại và hết sức nhắm.

RUDENX (*từ này đến giờ vô cùng hồi hộp, cố gắng lắm để trấn tĩnh, sau cùng cũng phải tiến ra*).

Ngài Khâm sai, cơ sự này chớ có đẩy xa thêm!
Vâng, xin chớ. Ngài muốn thử để mà xem.
Như thế là đạt rồi. - Đẩy xa quá nữa
Thì chủ ý lập nghiêm sẽ vượt quá mục tiêu đáng có,
Và giấy cung, già néo, sẽ làm gãy cánh cung.

KÊTXLƠ

Ông im đi, hồi đến sẽ thưa.

RUDENX

Không!
Tôi phải nói; tôi có quyền được nói!
Thanh danh vua, tôi tôn thờ tuyệt đối,
Nhưng chế độ này thì chỉ gọi oán thù thôi.
Vua có muốn thế đâu? Tôi đảm bảo lời tôi
Là rất đúng. Dân tộc tôi đâu đáng phải
Chịu tàn ngược tới mức này? Mà làm như vậy
Ngài đâu có được quyền theo sở thích ngài?

KÊTXLƠ

Chà! Ông to gan đến thế rồi đây!

RUDENX

Tôi đã im trước bao chuyện thương tâm tôi đã thấy.
Tôi có mắt mà phải như bưng mắt vậy.
Tim tôi trào sôi, phẫn uất, tôi nén chặt trong mình.
Nhưng đến nước này mà tôi vẫn làm thinh
Là phản bội Tổ quốc tôi, và phụ tình quân thượng đó.

BECTA (*đứng xen vào giữa hai bên*).

Trời! Anh chỉ làm nặng thêm người thịnh nộ.

RUDENX

Đồng bào tôi, tôi đã bỏ; thân quyến tôi, tôi đã từ,
Tình nghĩa thiên lương, tôi phá hết mọi giây tơ

Để theo ngài. Tưởng vun thu cho uy quyền Hoàng đế
Là tôi đóng góp vào lợi quyền toàn thể.
Nhưng... Cái khăn bị mất rơi rồi! Tôi biết nhìn ra
Mới biết kinh hoàng thấy đã bị lừa
Tối bờ vực thẳm sâu! - Chính là ngài huyễn hoặc
Cho trí thên thang của tôi lạc bước
Cho tâm trung thực của tôi hồ đồ.
Thì ra, tôi đang đem hết tình nồng nhiệt vô tư
Ra làm cho dân tộc tôi điêu linh khốn cực!

KÊTXLƠ

Người nói với chủ người thế ư? Quân lớn mặt!

RUDENX

Chủ của tôi là đấng quân vương kia,
Chứ không phải ngài. - Với ngài, tôi có lép nước chi?
Cũng thân thể tự do, cũng tính danh hiệp sĩ,
Và, ví thử ở đây ngài không nhân danh Hoàng đế
(Nhân danh người tôi vẫn cứ tôn thờ)
Thì tôi quyết thách với ngài đo kiếm,
Buộc ngài phải cùng tôi nói chuyện
Y theo luật lệ trượng phu.
Phải, cứ ra hiệu cho quân kị mã! Được, tha hồ!
Tôi đâu phải như đám dân kia

(trở dân chúng)

Không khí giới.
Tôi có gươm đây. Kẻ nào mà bước tới
Thì...

XTAOFƠ *(reo to lên)*.

Quả táo rơi rồi!

*Thì ra Tell, trong lúc mọi người đang quay cả lại
phía Rudenx và viên Khâm sai với Becta xen vào
giữa, đã phóng tên đi.*

RÔXENMAN

Con trẻ vẫn còn sống!

TIẾNG REO CỦA NHIỀU NGƯỜI

Quả táo bắn rất trúng!

Vanto Fuộc lão đảo chực ngã thiu đi. Becta phải đỡ lấy ông cụ.

KÊTXLƠ (ngạc nhiên)

Nó bắn rồi? Thế nào? Rõ thẳng rồi!

BECTA

Con trẻ vẫn còn sống!

Hoàn hồn lại! Hỡi người cha hiền từ.

VANTƠ TELL (Nhảy nhót chạy tới với quả táo trong tay).

Quả táo đây này, cha!

Con đã biết ngay mà

Cha bé là không bắn

Vào con bé của cha!

Tell vẫn như mê mẩn, đứng siêu người về phía trước, như muốn đâm chao theo hướng tên phóng đi. Khi trông thấy con trai chạy tới chàng vội tiến lên mở rộng hai tay đón nó, nhấc lên và áp nó vào trái tim mình, vô hạn tửm mừng thương cảm. Rồi cứ thế, chàng sụp xuống, thiu đi. Mọi người đều xúc động.

BECTA

Trời! Tội nghiệp chưa!

VANTƠ FUỘC

Các con! Con của già, cháu của già!

XTAOFƠ

Đội ơn Thiên Chúa!

LAITHÔN

Bắn như thế mới gọi là bắn chứ!

Cái việc này không biết mấy đời sau

Thiên hạ vẫn còn đồn.

RÔĐÔN F HARRATX

Và sẽ bền lâu
Như núi không mòn, chuyện Tell còn truyền tụng mãi.

KÊTXLƠ (*Cầm lấy quả táo Rôđôn đưa cho*)

Trời! Xuyên tâm giữa trái!
Quả là tay tuyệt luân
Ta cũng phải khen.

RÔXENMAN

Phát nổ thì tuyệt trần
Nhưng khốn cho kẻ ép người trên ý Chúa!

XTAOFƠ

Tĩnh hẳn lại chưa, Tell? Đứng lên. Người đã trả,
Bằng khí phách hiên ngang, món hệ lụy vừa rồi,
Bây giờ thì cứ tự do mà trở lại nhà thôi.

RÔXENMAN

Nào, ra về thôi, đem con trai trả về cho mẹ nó.

Họ toan đi, hai cha con đi.

KÊTXLƠ

Tell! Bảo đây.

TELL (*trở gót lại*)

Ngài truyền?

KÊTXLƠ

Vừa rồi, mi đã bỏ
Vào áo mi một cánh tên thứ hai.
Có có, ta đây thấy rõ ràng rồi.
Làm như vậy, mi định tâm gì thế?

TELL (*bối rối*)

Trong nghề bắn, thưa ngài, đó là điều thường lệ.

KÊTXLƠ

Không, Tell, mi nói thế ta chẳng nghe đâu!

Ta đoán là còn ý khác, nó ẩn sâu
Dưới hành động kia. Nói thực đi, đừng sợ.
Dù sự thực đến thế nào, ta cũng hứa
Cho tính mạng mi bảo đảm vẹn toàn.
Để làm gì chiếc tên đó?

TELL

Thưa quan,
Ngài đã hứa cho tôi vẹn toàn tính mạng
Thì đây, sự thực thế nào, tôi xin nói thẳng.

*Chàng thò tay vào ngực áo lấy ra chiếc tên và
quắc mắt nhìn viên Khâm sai.*

Mũi tên thứ hai này, tôi sẽ phóng suốt qua ngài,
Văng, qua ngài, nếu phát đầu tôi bắn phải con tôi.
Mà bắn ngài thì, tôi quyết không thể trệt.

KÊTXLƠ

Được, Tell. Ta đã hứa tha cho mi tội chết.
Đó là lời thề hiệp khách. Và ta giữ đúng như lời.
Nhưng vì, bụng dạ mi, ta đã thấy được rồi
Thì ta sẽ cho tống mi vào, giữ mi lại,
Ở một chốn mà trăng không hề soi, nắng không chiếu tới,
Để ta khỏi cần lo tên bắn tự tay mi.
- Quân! Trói nó lại cho ta!

Bọn lính trói Tell lại

XTAOFƠ

Ồ! Kìa!
Có thể nào, thượng quan, ngài đang tâm đến thế
Với một người đã rõ ràng được ơn Thượng đế
Giúp tay sao?

KÊTXLƠ

Ừ, cứ để rồi coi
Thượng đế chuyển này còn giúp nữa hay thôi.

Điều nó xuống thuyền, ta ra ngay tức khắc.

Ta muốn thân hành giải nó sang Kuxnakh.

RÔXENMAN

Ngài định giam người ta nơi biệt xứ hay sao?

NHỮNG NGƯỜI THÔN DÂN

Ngài không có quyền làm thế! Không đâu!

Cả đến quyền vua cũng không thế được:

Thế là trái điều tự do trong kết ước.

KÊTXLƠ

Điều ước đâu? Vua đã xác nhận chưa?

Chưa bao giờ! Vì muốn hưởng tự do

Bay phải xin bằng niềm thần phục chớ.

Vậy mà, cả lũ bay đổi mệnh vua đều chống cự,

Gan bốc trời nuôi bạo chí nghịch loạn!

Ta lạ chi bay mà chẳng suốt mọi mưu toan?

Hôm nay ta hãy bắt đi một thằng trong cả lũ,

Ở mỗi đứa bay ta còn treo tội đó.

Liệu hồn cam đi, xin thần phục, thì khôn.

*Y bỏ đi. Becta, Rudenx, Rôđônf Harratx và bọn lính hầu
theo y đi cả, chỉ Frixhac và Laithôn còn đứng lại.*

VANTÔ FUÔC (đau xót tuyệt vọng)

Thế là xong! Ra họ ráp tâm đồn

Mình và gia quyến mình vào đường khốn khổ!

XTAOFƠ (với Tell)

Rõ tội! Ông trêu tức làm gì tên bạo chúa?

TELL

Ai trải qua nông nỗi khổ như tôi

Thử nhẫn nhục xem!

XTAOFƠ

Hồng hết mất rồi!

Ông bị tù là anh em đều bị trói.

NHỮNG NGƯỜI THÔN DÂN (*xúm quanh Tell*)

Và hi vọng cuối cùng chẳng bao giờ trở lại.

LAITHÔN (*tiến lên*)

Thực tình, tôi ái ngại, Tell!

Nhưng tôi buộc lòng phải cứ lệnh trên.

TELL

Xin vĩnh biệt!

VANTƠ TELL (*dau đớn hết sức, ôm ghì lấy cha*)

Cha! Cha của con! Cha yêu dấu!

TELL (*giơ tay lên trời*)

Cha mày trên ấy đó

Con cứ đó kêu lên.

XTAOFƠ

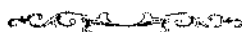
Liệu có nhấc tôi gì cho vợ không, Tell?

TELL (*Bồng con lên kháng khí thiết tha ôm lấy nó*).

Con trẻ vẫn vẹn toàn, còn tôi, trời sẽ giúp.

Chàng rút ra, bước theo bọn lính.

HỒI BỐN

LỚP 1

Mặt bờ đông biển hồ bốn quận. Rặng núi đá dốc đứng hướng tây biển hồ hình thù kì quái, hun hút ở chân trời đằng xa.

Hồ động, tiếng sóng gió rét gấm mãnh liệt, trong đó chốc chốc lại vang lên những tiếng sấm sau những lần chớp.

Khunx ở Kecxao, ông chài và con trai ông.

KHUNX

Thì chính mắt tôi đã trông thấy cả.

Tôi nói, mà bác lại không tin ư?

Rõ ràng, việc đã quả nhiên mà!

ÔNG CHÀI

Tell, thế là bị đem giam ở lâu Kuxnakh

Người tốt nhất đời, tay anh tài nhất nước,

Để mai đây còn tính việc cho tự do.

KHUNX

Viên Khâm sai cũng thân tự ngược hồ

Cùng với Tell. Lúc tôi rời Fluânlen, họ mới

Đang xuống thuyền. - Nhưng cơn đông kia ùn tới

Bắt buộc tôi phải ghé vội lên đây.

Thì hẳn bọn kia chưa thể khởi hành ngay.

ÔNG CHÀI

Viên Khâm sai đã buộc được Tell vào thần thể hần.

Thì cầm chắc: hấn sẽ thừa cần thận
Mà vui sâu chôn chặt chàng ở một nơi
Không bao giờ còn thấy ánh mặt trời.
Hấn phải sợ chứ sao? Để Tell thoát nạn
Thì có mà khốn với ngón đòn báo oán
Của con người hấn đã dám trêu vào.

KHUNX

Nghe đâu cả ngài nguyên thẩm phán Atinhhao
Đang thập tử nhất sinh.

ÔNG CHÀI

Ôi! Thế là hết!
Hi vọng ta đến sợi neo này nữa là đoạn tuyệt!
Chỉ có ngài mới dám cất cao lời
Để vì dân bênh vực lợi quyền thôi!

KHUNX

Bão nặng thêm! Thôi, chúc cho bác mạnh,
Tôi phải vào làng kiếm nơi tạm lánh.
Bữa nay thì hết nói chuyện ngược thuyền.

Bước ra

ÔNG CHÀI

Tell cầm tù, Nam tước tịch. Ôi! Hỡi bạo quyền!
Lên mặt đi thôi! Tha hồ mi trắng trợn,
Mi trút bỏ mọi kiêng dè, e ngượng,
Vì từ nay miệng nói thực, tâm rồi,
Mất tình tường xét nét, đã thành đui,
Tay cứu tinh từ nay cũng xiềng xích trời!

NGƯỜI CON

Cha! Mưa đổ đá! Vào đi, ở ngoài đây bất lợi.

ÔNG CHÀI

Cứ thôi lên dữ dội! Hỡi gió đông kia!
Sấm chớp kia, đổ lửa xuống trần đi!

Mây! Lở xuống! Thác trên trời! Xả xuống!
Cho tràn ngập hết bốn bề đồng ruộng!
Cho lụn bại đi mầm mống giống con người,
Để cho loài muông rợ đến làm chúa làm trời.
Gấu, trở về đây! Trở về đây sói dữ!
Hỡi cư dân nơi hồng hoang thái cổ,
Trở về đây, đây cội đất của loài bay!
Người mất tự do rồi, ai thiết sống chi đây?

NGƯỜI CON

Cha nghe, hốc thẳm gió gấm, luồng sâu nước réo...
Chưa từng có phong ba nào hung bạo
Đến chừng kia khuấy động vũng hồ đây.

ÔNG CHÀI

Bất cha nhằm đầu con bắn! Thực xưa nay
Chuyện như thế, chưa đời nào thấy có!
Trời với đất sao không sôi thịnh nộ?
Ôi! Ta sẽ không một chút ngạc nhiên nào
Dù cho núi tảng kia, bỗng chốc có đâm chao
Xuống đáy hồ. Dù cho những mỏm cao băng đóng nọ
Từ nghìn thuở không tan, bỗng tự đứng vỡ lở.
Và từ lưng chừng mây sập xuống nhẵn tiền đây,
Hay dù cho núi non siêu đồ, hang hốc lấp đầy
Hay một phen hồng thuỷ thứ hai
Chôn vùi hết chốn muôn loài cư trú.

Có tiếng chuông

NGƯỜI CON

Trên núi báo chuông, cha nghe thấy chứ?
Chắc có thuyền bè đang mắc hiểm nghèo,
Họ báo hiệu cầu cho kẻ gặp gico neo.

Y trèo lên một chỗ cao.

ÔNG CHÀI

Thuyền ra rộng lúc này, cuốn vào sóng gió,
Là nằm vông kinh hoàng trong muôn phần khốn khó.
Bánh lái ích gì đâu, tay lái ích gì đâu.
Bão làm chủ con người, và sóng gió tung cầu
Với mạng người. - Mất van lơn tứ phía:
Không một vũng từ tâm, gần hay xa cũng thế.
Núi hiện ra, toàn những dốc chênh vênh,
Núi khoanh tay, sừng sững đứng, vô tình,
Uốn tằm vóc gỗ ghề ra án ngữ.

NGƯỜI CON *(trở phía trái)*

Một chiếc thuyền! Cha ạ!
Họ từ Fluânlen lên.

ÔNG CHÀI

Xin Chúa lòng lành
Cứu bọn đáng thương kia. Chứ bão lọt trong vành
Thứ lòng chảo ấy rồi, càng lỏng dữ dội,
Như con ác thú hoảng hồn trong hàng song sắt cũi,
Nó găm lên, nó thực mạng hức bữa.
Nó sục tìm cửa thoát, nhưng sục không ra;
Vách núi ngất trời, đường thông mắc nghệt.

Ông ta cũng trèo lên mô cao.

NGƯỜI CON

Thuyền quan ở Uri, cha à!
Trông mái đỏ với hiệu cờ là biết.

ÔNG CHÀI

Trời có mắt! Đích thị Khâm sai rồi!
Y đang đi thuyền, tội ác chở theo người:
Bàn tay trừng trị sẽ lòng ra kẻ ác.
Y sẽ biết, quyền phép trên y, còn ngôi chủ khác.
Lệnh y truyền sóng ấy chẳng nghe đâu!

- Con, cầu nguyện làm chi? Chớ nên cản trở
Bàn tay chí công đang giờ xét xử.

NGƯỜI CON

Con không cầu cho Khâm sai, mà chỉ vì Tell
Cùng ở trong hàng quá khách trên thuyền.

ÔNG CHÀI

Ôi! tạo vật vô tri, cớ sao mù quáng?
Để trừng phạt riêng một tên ác phạm
Mà đắm cả thuyền cùng kẻ lái thuyền ru?

NGƯỜI CON

Kìa, cha trông, họ đã gắng vượt qua
Hòn Bờ Đông, nhưng cơn bão tăng sức mạnh,
Gió vật lại, từ Hòn Trường Tu Ông Mạnh,
Đẩy con thuyền lùi hậu về phía Atxenbe
Thôi không thấy nữa rồi.

ÔNG CHÀI

Chỗ ấy, mỏm Hakmèxc,
Đã có bao nhiêu thuyền bè tan xác.
Nếu mỏm ấy không liệu bề vượt được
Thì con thuyền rồi sẽ quật nát mình
Lên vách đá cao trên lòng vực chênh vênh.
Thuyền họ có một tay chèo lái giỏi.
Tay ấy là Tell. Nếu mong cứu nổi
Được cả thuyền, họa chỉ một tay này.
Khốn nỗi chàng bị trói cả hai tay!

Vinhem Tell xuất hiện với chiếc nỏ cầm tay.

*Tell bước mau đi tới. Chàng ngo ngác nhìn chung
quanh và biểu lộ một tâm sự xốn xang mãnh liệt. Khi
tới giữa sân khấu, chàng quỳ ngay xuống úp hai bàn
tay xuống đất, rồi lại đưa cao hai tay ấy lên trời.*

NGƯỜI CON ÔNG CHÀI (nhìn thấy)

Cha! Trông. Người nào kia mà quỳ ở đó?

ÔNG CHÀI

Búa đất trong tay, lại ra chiều quá chừng đau khổ?

NGƯỜI CON (*tiến lại gần*)

Ồi! Lạ này! Cha! Xuống! Lại mà coi!

ÔNG CHÀI (*cũng tiến lại*)

Ài vậy kia! Trời ă! Tell? Tell đây rồi!

Sao đến được đây? Nói đi.

NGƯỜI CON

Vậy ra chẳng phải

Ông ở trên thuyền sao? Bị cầm tù, bị trói?

ÔNG CHÀI

Không phải bị đưa đi Kuxnakh?

TELL (*đứng lên*)

Tôi thoát rồi.

ÔNG CHÀI VÀ NGƯỜI CON

Thoát rồi! Phép lạ!

NGƯỜI CON

Ông từ đâu đến?

TELL

Từ thuyền, ngoài khơi.

ÔNG CHÀI

Sao?

NGƯỜI CON (*cùng một lúc*).

Thế còn Khâm sai?

TELL

Dạt trôi theo sóng gió.

ÔNG CHÀI

Vậy sao? Nhưng anh, sao lại lên được bộ?

Dây ràng, bão lớn anh thoát cách nào kia?

TELL

Nhờ Thiên công độ lượng. Đây, xin kể bác nghe.

ÔNG CHÀI VÀ NGƯỜI CON

Phải đấy, nói đi, nói đi!

TELL

Chuyện ở Andorf, ở đây biết chứ?

ÔNG CHÀI

Biết hết rồi, cứ nói đi, sao nữa?

TELL

Cả chuyện Khâm sai sai bắt tôi trốn lại rồi đưa sang
Lâu đài riêng của nó bên Kuxnakh mà giam?

ÔNG CHÀI

Và cả chuyện hấn kèm anh từ Fluânlen cùng chuyển ngược.
Biết cả rồi. Hãy cho nghe, làm sao anh thoát được?

TELL

Tôi nằm ở thuyền, thừng trời nghiêng, tắc khí giới cũng
không.
Hết thế rồi! Đời còn chi nữa mà mong,
Chẳng bao giờ còn thấy trời nắng rõ,
Còn thấy mặt thân tình của vợ con được nữa!
Trông một màu nước bạc, mà càng thấy náo nề.

ÔNG CHÀI

Tội nghiệp thay!

TELL

Cứ vậy, con thuyền lướt sóng mà đi.
Tôi, Khâm sai, Rôđônf Harratx, và đoàn bộ hạ.
Giở tên của tôi quẳng sau chõ lái thuyền, cùng chiếc ná.
Thuyền đến rẻo quanh, gần mỏm Axen con
Thì dừng dừng, trời bỗng nổi nguồn cơn.
Bão xổng từ vực Gothar, hung tàn quá đổi
Thủy thủ đều táng hồn, cả thuyền đều hấp hối
Đình ninh chết đuối cả lũ phen này.
Bấy giờ, tôi nghe một tên hầu bẩm báo với Khâm sai:

“Thưa quan, hiềm nghèo như sao chính ngài đã thấy,
“Ngài lâm nạn, cả bày tôi cũng vậy.
“Rõ ràng cái chết đến bên tất thấy mọi người,
“Phu thuyền khiếp đảm, rồi ruột lên rồi,
“Mà có tỉnh cũng không chèo chống được.
“Vậy mà, đây có Tell, một tay xốc vác,
“Y thạo khiến thuyền. Hay lúc nguy nan
“Ta thử dùng y, may được qua cơn”.
Viên Khâm sai mới hỏi tôi: “Tell, nếu mi dám chắc
“Cứu được thuyền ta thoát vòng bão táp
“Ta sẽ bằng lòng tha tội mi ngay”.
Tôi trả lời: “Dạ, nhờ ơn Chúa, bước nguy này,
“Tôi chắc cứu được thuyền ta thoát khỏi”.
Thế là tôi được người ta mở trời.
Tôi đứng ngay vào lái đàng hoàng cho thẳng tiến con thuyền.
Nhưng, vừa ngó ngang về phía ná cùng tên
Tôi vừa thả hết tầm nhìn lục soi bến nước
Tìm một chỗ thuận chiều nhảy lên là chắc được,
Và khi ùm ra một hòn nổi bên bờ,
Mỏm đá chìa như bàn thớt phẳng nhô ra...

ÔNG CHÀI

Tôi biết chỗ ấy rồi: nó ở chân Axen, hòn mẹ.
Nhưng từ thuyền, thì làm sao có thể
Nhảy được lên: dốc nó dựng như đèo.

TELL

Tôi hét cho bọn hầu thẳng cánh mà chèo.
Cốt sao tới được chỗ ghềnh thớt đá.
Tôi bảo: từ đó trở đi là chúng mình nhẹ nợ!
Chỉ mươi chèo ra đáng là dướn tới nơi thôi.
Rồi, cầu xin Chúa, đem hết sức trong người
Tôi cố bắt cho dứt thuyền kẻ áp núi
Đoạn, vợ ngay nỏ, tôi tót lên ghềnh, một vói,

Và thuận chân đẩy mạnh lại đằng sau
Cho con thuyền tụt hõm xuống luồng sâu
Phó mặc nó cho trời, đập vùi trên sóng cả,
Tôi sống về đây, duyên do vậy đó.
Tôi đã thoát vòng tai ác của phong ba
Và tai ương hơn thế - vòng bạo ngược của người ta.

ÔNG CHÀI

Tell! Tell! Anh thoát được nguy, rõ ràng do phép Chúa,
Cứ trí khôn tôi khó mà lường tới đó.
Vậy bây giờ, anh tính lánh đâu đây?
Vì, nếu Khâm sai cũng thoát nạn phen này
Thì anh thực khó mà yên sống nổi.

TELL

Lúc bị trối trong thuyền, tôi có nghe nó nói:
Nó định cho thuyền cập bến Brunen
Rồi, thông qua Svitx, nó giải tôi lên
Lâu đài nó.

ÔNG CHÀI

Đi bộ phải không?

TELL

Ý thế.

ÔNG CHÀI

Nếu vậy, anh trốn ngay đi, trốn ngay, đừng chậm trễ!
Trời cũng không cứu anh thoát nó đến hai lần.

TELL

Bác chỉ cho tôi một nẻo thực gần
Để đi Acthơ và Kuxnath.

ÔNG CHÀI

Đường đại lộ,
Thì qua Xtâynen. Nhưng thẳng con tôi biết rõ
Một đường riêng, ngắn nhất, qua Lôvơ.
Nó dẫn anh theo lối ấy.

TELL

Xin giã từ,
Và xin Chúa đền công người nhân đức.
Chàng đã đi, nhưng lại trở bước

Nghĩa hội Rutli chừng như có bác
Dự tuyên thể trong đó, phải hay chăng?
Tôi có nghe ai nhắc đến bác đôi lần.

ÔNG CHÀ

Tôi có tới, cùng mọi người cất lời thể ước.

TELL

Vậy xin bác đi ngay Buclen làm phước.
Vợ tôi vì tôi đang như lửa đốt tâm can.
Bác bảo giùm: tôi thoát nạn và được yên hàn.

ÔNG CHÀ

Nếu hỏi anh chạy hướng nào
thì nói sao mới được?

TELL

Bác sẽ gặp ở nhà tôi
cha vợ tôi cùng nhiều vị khác
Đã từng đến Rutli họp hội thể,
Xin bảo mọi người cứ vững, cũng đừng bận tâm chi
Thân Tell tự do; cánh tay Tell, Tell tự chủ.
Và bà con không bao lâu nữa
Sẽ được nhiều tin mới về Tell.

ÔNG CHÀ

Anh định làm gì nào? Cứ cho biết tự nhiên.

TELL

Việc đã đến rồi, ắt tin đồn sẽ có.
Chàng lên đường

ÔNG CHÀI

Jen! Dẫn đường cho chàng. Giúp đỡ chàng, có Chúa.
Người này rồi sẽ đạt bất cứ mưu toan nào.

Đi.

LỚP 2

Tư thất của Attinhhao

Nam tước nằm hấp hối trên ghế bành.

*Vantơ Fuộc, Xtaofơ, Menstan và Bomgacten sẵn
sóc quanh mình Nam tước.*

Vantơ Tell quỳ dưới chân người sắp từ trần.

VANTƠ FUỘC

Thôi! Người đi rồi: thế là hết.

XTAOFƠ

Xem ra không có vẻ là người đã chết,

Ông trông kìa, chiếc lông chim còn động ở môi người.

Giác ngủ thiếp đi thôi:

Thần sắc lại thanh thoi tươi tắn nữa.

BOMGACTEN (*ra cửa và nói nhỏ với một người bên ngoài*).

VANTƠ FUỘC (*hỏi Bomgacten*)

Ai đó?

Bomgacten, trở vào

Nàng Hêtvích, nàng con gái cụ,

Nàng muốn vào hỏi cụ và gặp con trai.

Vantơ Tell đứng lên.

VANTƠ FUỘC

Tôi còn sức đâu yên ủi được con tôi?

Chính tôi đây, có gì yên ủi nổi.

Bao đau thương một thân này, sao chống chọi mãi?

HÊTVÍCH (*vào bằng được*)

Con tôi đâu, không! Phải để tôi gặp con.

XTAOFƠ

Nàng cố mà bình tĩnh thì hơn:

Ta đang ở một nhà âm thầm tử khí.

HÊTVÍCH (*chạy đến ôm lấy con*)

Ồi! Vantơ, bé của tôi đây, vẫn sống mà về với mẹ!

VANTƠ TELL (*bá hai tay lên cổ mẹ*)

Mẹ thương!

HÊTVÍCH

Nhưng, có thực không nào?

Con của tôi về nguyên vẹn, thực hay sao?

Nàng ngấm kĩ con, trêu mếu và đầy lo ngại.

Đến nước ấy được ư? Nhắm đầu con mà bắn?

Người đâu mà tàn nhẫn? Làm sao mà táng tận

Không còn một chút tâm can nào.

Nhè chính con mình mà nở phóng tên sao?

VANTƠ FUỒC

Anh ấy qua một tình cảnh nào nùng quá sức!

Lòng tan nát đau thương. Mà không làm không được.

Tính mạng mình treo ở sợi tơ.

HÊTVÍCH

Anh ấy mà còn bụng dạ của người cha

Thì thà chết nghìn lần, chứ không chịu bắn;

XTAOFƠ

Bà chị nên ơn Chúa lòng lành vô hạn

Đã khiến cơ sự kia sang được bước may này.

HÊTVÍCH

Nhưng cơ sự kia lại có thể không may

Thì làm sao tôi quên? Dù tôi sống tám mươi năm tuổi

Tôi vẫn thấy trọn đời con tôi đứng kia, bị trói,
Mà cha nó thì nhấm bấn, và trọn đời
Mũi tên kia còn xuyên thẳng trái tim tôi.

MENSTAN

Các bà, mà có thấy Khâm sai,
Nó trêu tiết chồng như sao, mới rõ.

HÊTVÍCH

Ôi tính đàn ông, tấm lòng thô dã!
Kiêu căng mà chạm nọc, còn thiết chi chi?
Máu hoàng bào sôi sục đến đam mê
Thì đầu con đó, lòng mẹ đây, cuộc hết.

BOMGACTEN

Nông nổi chồng bà chẳng đã quá điều khắc nghiệt
Mà bà còn nặng lời chì chiết bấy, sao bà?
Bao nhiêu từng đau ông chịu đó, vậy ra
Chẳng được mấy may chút tình bà ái ngại?

HÊTVÍCH (*quay lại nhìn Bomgacten với đôi mắt nghiêm khắc*)

Còn anh thì sao?
Sẵn nước mắt lo thay cho bạn anh, thì giỏi!
Nhưng anh ở đâu khi họ trói một người tốt như kia?
Tay cứu nguy đâu mà chẳng đẹp bất bằng đi?
Hay anh dương mắt cho qua cái tội hành rừng rợn đó?
Anh chịu để bạn anh bị người ta điệu cổ?
Tell có làm như thế đối với anh không?
Tell có chịu khoanh tay, chỉ biết mũi lòng
Khi, sau lưng anh bọn kị binh xộc tới
Còn trước mặt anh thì sóng hồ lồng lộn nổi?
Không! Tell chẳng thương anh bằng nước mắt hư thừa!
Tell nhẩy xuống thuyền quên cả vợ con nhà
Chỉ cốt cứu cho anh được thoát.

VANTƠ FUÔC

Ta còn cách nào mà cứu Tell cho được?

Người thì quá ít mà lại tay không.

HÊTVÍCH (*gục đầu vào vai cha*)

Ôi! Cả với cha, anh ấy thế là xong!

Thế là hết, cả với quê hương, với bà con tất cả!

Mọi người đành mất anh, than ôi,

Anh cũng mất mọi người ta nữa!

Xin Chúa cứu mang lấy linh hồn tuyệt vọng kẻ cô đơn!

Trong thăm sâu cấm biệt tù ngục tuyệt trần gian,

Không còn tiếng thân tình nào lọt vào mà yên ủi,

Anh ốm thì sao? Dưới ẩm tối hầm bùng anh tránh sao khỏi?

Như hoa hồng đỉnh núi tàn lụi vì ỨC KHÍ ĐẦM LẦY,

Anh chỉ sống quen trong nắng trời và gió lộng hương bay

Mà nay anh bị tù! Con người lấy tự do làm không khí thở;

Anh sống được sao trong tử khí của nơi phần mộ đó?

XTAOFƠ

Xin thư tâm. Bọn tôi đều sẵn sàng khởi sự

Để phá ngục tù cho bạn.

HÊTVÍCH

Thiếu tay Tell

Thì các ông làm được việc gì nên?

Ngày nào Tell còn tự do, ngày ấy còn hi vọng,

Nỗi oan khiên còn có tình đồng vọng,

Kẻ gian truân còn có vị cứu tinh.

Tất cả các ông đều thoát nạn bởi tay anh

Nhưng dù tất cả các ông gồm sức lại

Để giải thoát cho Tell cũng không sao nổi.

Nam tước thức dậy

BOMGACTEN

Người cựa mình, im hắng.

ATTINHHAO (*cố ngời lên*)

Nó đâu nào?

XTAOFƠ

Ai?

ATTINHHAO

Ta ngóng nó hoài, nó bỏ chết ta sao?

XTAOFƠ

Người nhắc đến thiếu nam. Ai đi tìm cậu chữa?

VANTƠ FUỘC

Có người đi rồi. Cứ xin ngài mừng bụng đã:

Thiếu nam đã theo hướng gọi của tâm tình,

Cậu trở lại phe ta rồi.

ATTINHHAO

- Vì Tổ quốc mình:

Nó đã lên tiếng phải chăng?

XTAOFƠ

- Với khí phách anh hùng quả cảm.

ATTINHHAO

Ta muốn trời phước lành, nó không về, e quá chậm.

Giờ ta lên đường đang giục già rồi kia.

XTAOFƠ

Lão phụ ơi, ngài nói vậy làm chi?

Thoáng chớp mắt vừa rồi đã phục hồi quý thể,

Và ánh mắt người còn sáng ngời tinh tú.

ATTINHHAO

Có đau là có sống; đau cũng bỏ ta rồi.

Không còn đau, là ước vọng cũng đành thôi.

Cụ thấy đứa bé

Con trẻ nào kia?

VANTƠ FUÔC

Xin lão phụ ban phước lành cho nó!
Nó là cháu trai tôi, cháu từ nay không bố.
Hết vích quỳ xuống cùng con

ATTINHHAO

Ta cũng bỏ các người ở lại thiếu kẻ làm cha!
Tất cả các con! Ôi! Cũng tội cho ta
Ánh mắt cuối cùng phải nhìn nước mắt!
Ta chờ đến trót đời để bị vùi xuống đất
Cùng bao nhiêu niềm ước vọng đây sao?

XTAOFƠ (với Vantơ Fuôc)

Huynh ông! Ta nữ lòng nào
Để người đi trong ưu sầu u uất đó?
Sao không soi vào giờ sau hết nọ
Ánh hồng tươi của viễn tượng chờ mong?
- Lão phụ kính yêu! xin phần chấn trong lòng:
Lũ chúng tôi chưa bơ vơ lạc lõng
Chưa đến nỗi tuyệt mất đường cứu sống.

ATTINHHAO

Ai cứu được đây?

VANTƠ FUÔC

Tự lực chúng tôi.
Xin biết cho: dân ba quận kết một lời
Quyết cùng nhau khu trừ quân bạo chúa.
Minh ước đã lập thành, lời nguyện thêm gắn bó.
Khởi sự xong, năm mới mới khai nguyên,
Có mệnh nào, ngài sẽ được nghỉ yên
Trong đất nước đã tự do

ATTINHHAO

Thế nào? Đã lập xong minh ước?

MENSTAN

Nội một ngày, ba quận cùng nổi lên một lượt.
Đã sẵn sàng mọi việc; cơ mật, tới hôm nay
Dù hàng trăm người giữ, không xuy xuyển mảy may.
Lòng đất ruộng rồi ngay dưới chân chúng nó.
Thời chúng hoành hành, mỗi ngày gần tận số.
Không bao lâu nữa, chúng không còn lại một vết tăm nào;

ATTINHHAO

Những pháo đài trấn áp ba quận kia, thì sao?

MENSTAN

Trong một ngày, sẽ cùng bị hạ.

ATTINHHAO

Lớp quý tộc có dự phần liên ước chớ?

XTAOFO

Ngày nào khởi sự, thêm các vị cũng cần,
Hiện giờ, vào tuyên thệ, chỉ có lớp thôn dân.

ATTINHHAO *(dần dần ngồi thẳng lên với một vẻ kính phục hết sức)*

Thôn dân nay đã dám đứng lên hành động thực,
Dám tự trông ở tài, dám tự tin ở sức,
Không bàn tay quý tộc mà vẫn làm nên;
Thế thì bọn ta đây cũng đỡ ưu phiền:
Không cần thiết nữa, vui lòng về cõi đất.
Sẽ sống mãi sau ta, và, do năng lực khác
Sẽ vươn lên mãi công lao rạng rỡ loài người.

Cụ đặt tay lên đầu con trẻ quý ở dưới chân.

Từ mái đầu mà trái táo đặt lên này
Tự do của các người sẽ xanh cành tươi lá.
Tự do mới, và tốt lành hơn bội nữa.
Quá khứ thì sụp đổ, thời thế cứ chuyển vần,
Trên điêu tàn, bừng nở một đời sống thanh tân.

XTAOFÓ (*với Vantơ Fuộc*)

Kìa, huynh ông coi,
Tinh anh của người long lanh nơi ánh mắt!
Không, đây không phải là cuộc đời sắp tắt
Mà đây là khởi sắc đời sống mới đang thành.

ATTINHHAO

Từ đài tạ cổ xưa, hàng quý tộc xuống thị thành
Cất lời thề chung, thành công dân tự do.
Ở Uestlen ở Tuyêcgôvi, cuộc biến thiên đã bắt đầu rầm rộ;
Thành Becnơ quý hiển cất cao đầu chủ soái hiên ngang;
Lâu đài Fribur là thành quách kiên cường
Của người tự do; Zurich, đô thành đảm lược,
Trang bị các hội phường thành đoàn chiến lược,
Vấp phải bức trường thành vững chắc ngàn đời kia
Uy thế đế vương từ trước có còn chi?

*Những lời tiếp sau, nói lên như từ miệng người
tiên tri, mỗi lúc một thêm sôi nổi.*

Ta thấy tiến lên kìa, bọn vương hầu, quyền quý,
Giáp trụ kín người, hùng hùng khí thế,
Cùng người dân chẵn thuần phác, giao tranh.
Đây là một phen quyết đấu tử sinh
Mà huyết chiến cuối cùng dương danh nhiều chiến đội.
Người nông dân, ngực phanh trần, sẵn tới
Chỗ trùng trùng giáo mác, coi chết như không;
Rừng thép tan tành, cờ quý tộc xác xơ bông
Và cờ tự do phất cao màu chiến thắng.

Cầm lấy tay Vantơ Fuộc và Xtaofơ

Cho nên, phải bó kết với nhau cho bền, cho vững,
Vững bền muôn thuở! Sao cho đất của tự do
Nơi nọ với nơi kia không một chút thờ ơ.
Hãy đốt lửa đỉnh cao mà truyền nhau tín hiệu

Cho mình hữu tiếp liền tay cùng mình hữu.
Phải cùng nhau bó kết, cùng nhau bó kết, cùng nhau...

Cụ già xuống nệm gối đón sau lưng. Hai tay cứng đờ vẫn nắm tay hai người sống. Vantơ Fuộc và Xtaofơ còn nín tiếng nhìn mặt người chết giờ lâu rồi mới lui ra, dầm vào nguồn thương đau. Trong quang đó, người nhà dầy tở lặng lặng vào nhà, đến gần, biểu lộ mỗi người một đau khổ âm thầm hoặc mãnh liệt; một vài người quỳ bên Nam tước nước mắt dầm đĩa nhỏ xuống tay người chết. Trong suốt lớp kịch không lời này tiếng chuông lâu dài rầu rĩ điểm.

Thêm Rudenx

RUDENX (*bước vào gấp*)

Người còn sống không? Thế nào?

Liệu người có còn nghe được lời tôi nói nữa?

VANTƠ FUỘC (*ru hiệu là ông già đã chết, và quay mặt đi*)

Lãnh chủ và quan thầy chúng tôi từ nay chính là công tử,

Lâu đài này cũng không mang tên cũ nữa rồi!

RUDENX (*nhìn thấy thi hài và đứng lặng đi, đau xót quá*)

Trời hỡi trời! Hối hận của lòng tôi

Quá muộn hay sao? Sao người không sống nữa

Dù thoi thóp ở mạch tàn nhịp thở

Để chứng kiến cho tôi đã biết ăn năn.

Tôi đã quá coi thường lời thề thấn người răn

Khi người còn qua lại đó đây trong nắng xói.

Người đi mất rồi! Người đi còn để lại

Cho nặng lòng tôi một khối, nợ này biết trả bao xong

Lúc người đi, còn oán tôi lẩm lẩm, phải không?

XTAOFƠ

Giờ lâm chung người có nghe kể lại

Về việc công tử làm. Về lời công tử nói,

Người chúc ơn lành, nhận thấy rõ hùng tâm.

RUDENX (*quỳ bên thi hài*)

Thế đó! Ôi nắm xương cao quý người máu mủ tình thâm
Ôi tám di hài nay không còn tri giác nữa!
Tôi xin đặt ở trong tay lạnh giá
Của người tử khứ, lời tôi thề đây:
Ràng buộc tôi cùng kẻ ngoại tôi đã tuyệt mọi đường đây
Tôi vĩnh viễn trở về, tôi là người Thụy Sĩ,
Là Thụy Sĩ với toàn tâm, toàn ý.

Đứng lên

Đây là người bạn chung, đây là vị cha chung.
Xin cứ khóc thương đi, nhưng chớ quá đau lòng
Người phó lại cho tôi, không phải riêng tài sản,
Mà cả tấm lòng người, trí khôn người xuống hẳn
Ở trong tôi, - và hoạt bát tuổi thanh niên này
Phải làm sao cống hiến cho mọi người đây
Điều mà tuổi già kia chưa làm trọn được.
Xin đưa tay cho tôi, hỡi cha già; và tay của bác;
Và cả tay anh nữa, hỡi Menstan!
Xin chớ ngại ngần. Đừng, đừng ngoảnh mặt từ nan!
Xin nhận lấy cho, lời tôi thề và lòng tôi nguyện.

VANTƠ FUỐC

Cháu đưa tay đi! Lòng công tử hướng về ta đã chuyển,
Ta nên tin.

MENSTAN

Cậu vẫn coi thường người thôn dã xưa nay.
Thử hỏi, còn trông ở cậu được gì đây?

RUDENX

Ôi! Tuổi trẻ ta sai, để tâm chi mãi nữa?

XTAOFO (*với Menstan*)

Bó kết lại cùng nhau, lời cuối cùng cha dặn đó
Đừng có quên!

MENSTAN

Đây! Bàn tay của tôi.
Nắm tay người thôn dã, quý công tử ngài coi,
Cũng là một lời chính nhân quân tử đó.
Nhà quý phái thiếu bọn này cũng bằng vô tích sự.
Dân lớp tôi còn có trước quý ngài xa!

RUDENX

Ta tôn trọng lớp anh mà! Gươm báu ở tay ta
Sẽ bảo vệ cho thôn dân.

MENSTAN

Cánh tay lữ tôi, thừa ngài Nam tước.
Tay bắt đất rắn phải hàng, khiến đất cằn sinh nở được
Cũng là tay bảo vệ cho cái ngực con người.

RUDENX

"Người bảo vệ ngực ta, ta bảo vệ ngực người"
Kể nọ vị người kia, như thế
Chúng ta sẽ trở thành cùng mạnh mẽ.
Nhưng biện bạch làm chi, khi Tổ quốc đau thương
Đang chịu ê chề dưới ách nặng ngoại bang?
Ta hãy đợi cho non sông trừ xong quân giặc nước
Rồi khi đó, cùng ôn hoà sẽ bàn ra phương lược.

Ngừng một lát

Kìa! Các người im tiếng cả hay sao?
Không còn chi đáng nói nữa? Thế nào?
Hay ta chưa đủ cho mọi người tin cẩn?
Hay ta cứ xông vào, dù các người chẳng thuận,
Chuyện liên minh bí mật của các người?
Các người họp nhau, phát thệ trên Rutli, ta biết cả rồi,
Và bàn soạn những chi, ta đều rõ hết.
Những điều không gửi gắm ta kia, những điều ta biết
Ta vẫn một niềm giữ kín như tín vật thần thiêng.

Ta không bao giờ là thù nghịch của quê hương,
Xin tin lời ta, ta quyết không làm gì để các người thiệt hại.
Nhưng, các người trì hoãn, quả là điều không lợi.
Chuyện gấp rồi! Hành sự, phải cần mau.
Tell mắc vừa rồi là tại việc để chờ lâu.

XTAOFÖ

Chúng tôi đồng tình đợi ngày sinh Cứu thế.

RUDENX

Ta không trong cuộc bàn, ta không phát thệ,
Các người còn đợi, ta, ta hành động tức thời.

MENSTAN

Sao? Ngài cũng toan...

RUDENX

Ta đứng trong hàng huynh trưởng của dân rồi,
Bảo vệ mọi người, ta phải coi là hàng đầu nhiệm vụ.

VANTÖFUOC

Nhiệm vụ hàng đầu, nhiệm vụ thiêng liêng của công tử
Là trao cho đất giữ áng bụi tro quý giá nhường kia.

RUDENX

Ta hãy cứ lo giải cứu quê hương đi,
Rồi sẽ tiễn linh xa với vòng hoa chiến thắng.
Các bạn ơi, ta phải chống bạo quyền, chẳng những
Vì nghĩa lớn các người, mà còn vì nghĩa riêng tây.
Xin hãy nghe ta cấp báo tin này:
Nàng Becta của ta vừa đây biến mất,
Giữa người thân, nàng bị mang đi bí mật
Do bạo hành tảo tợn của bọn hung đồ.

XTAOFÖ

Đối với vị nữ lang hàng quý phái tự do
Mà tên bạo chúa ngang nhiên tàn ngược thế?

RUDENX

Các bạn ơi! Ta vẫn hứa thân vì mọi người bảo vệ,

Nay, kẻ đầu tiên cầu cứu lại chính ta đây!
Người ta yêu bị cướp đoạt, bị giằng giết chốc tay!
Rồi giống hung dữ kia, giấu nòng đâu, ai biết được?
Ai biết độc thủ nào chúng giở ra ép buộc
Bất lòng nòng phải thuận một ân ái đáng kinh ghê!
Đừng bỏ ta, các bạn, hãy giúp sức cứu nòng đi!
Đối với các bạn đây, lòng nòng tha thiết,
Và lòng nòng đối với quê hương biết bao khăng khít
Thực đáng cho mọi cánh tay tuốt kiếm cứu nòng mau.

VANTƠ FUỐC

Ngài toan tính sao đây?

RUDENX

Ta biết tính sao đâu?

Ôi! Trong tình cảnh nòng mịt mù, trong hoang mang ta vô hạn,

Lòng ta tin nghi không thấy chi chắc chắn,

Chỉ điều này rõ rệt trong tâm khảm của ta thôi:

Phải bồi đắp gạch cường quyền đã sập đến cơ ngơi

Hoạ mới kéo được nòng lên khỏi huyệt.

Ta đến phải chiếm trong tay các pháo đài trước hết

Rồi, có phải vào nơi nòng cấm cố, sẽ xông vào.

MENSTAN

Được rồi. Nào! Cậu đứng đầu cho. Chúng tôi theo

Việc làm được hôm nay, sao lại chờ bữa khác?

Hồi Rutli phát thề, Tell còn chưa bị mắc,

Tội ác kinh người lúc ấy vẫn còn xa,

Nhưng mỗi một ngày, một thế mới đến cho ta,

Trừ trừ mãi đây sao, ai cam tâm hèn nhát?

RUDENX (với Xtaofơ và Vantơ Fuốc)

Lúc này, xin mọi người cứ sẵn sàng gươm mác

Chờ núi cao lên lửa hiệu, là ra tay.

Vì, tin thành công, hơn cánh thẳng buồm bay,

Sẽ sớm tới. Khi nào thấy lửa hồng bừng nổi
Lửa truyền tin phấn khởi
Thì ai nấy xông lên mà sét đánh xuống quân thù
Và triệt luôn dinh lũy nền tảng bọn hung đồ.

Tất cả ra.

LỚP 3

Đường hẻm gần Kuxnakh

*Từ phía cao trong cùng trở xuống, con đường
quanh co khuất khúc sau cảnh núi nhấp nhô,
những người tiến ra trên đường này, khán giả đã
sớm trông thấy từ lâu trước khi họ tới trung tâm
sân khấu. Từ phía đều có núi bao quanh. Tầng đá
núi ngoài cùng nhô ra, cây cối bao phủ từng lùm.*

TELL (*mang nỗ bước tới*)

- Đường hẻm này, y không qua không được,
Đi Kuxnakh không còn đường nào khác.
Ta ra tay ở đây thôi: dịp tốt, phải thừa cơ.
Ta khuất lùm sương bồ kia, y không thấy được ta;
Từ chỗ đó, tên ta bắn y, phải trúng.
Đường hẹp, cuộc truy lùng tha hồ mà lúng túng.
Hỡi Khâm sai, mau hối tội cùng Trời!
Ta phải trừ mi, mi tận số đến nơi rồi.
- Ta vốn sống hiền lành, không thù không hận;
Tên nỏ ta chỉ nhằm thú rừng mà bắn;
Mi sát nhân ta chẳng bợn chút nào qua;
Mi kéo ta choàng dậy từ cảnh sống yên hoà.
Mi tiêm nọc ác long vào máu ta thuần khiết.
Vì mi, ta phải làm quen với điều gớm ghiếc;
Kẻ đã từng nhắm đầu con làm đích buông tên
Tất có thừa gan bắn địch trúng tim đen.

- Con bé bỏng của ta, cùng bao người vô tội,
 Với vợ hiền ta, cần ta chở che cho tránh khỏi
 Hẳn học của lòng mi cuồng bạo, hỡi Khâm sai.
 Chính ngay khi ta giương nỏ, tay rã rời,
 Khi lòng độc của mi, mang niềm vui quá gở,
 Giục kẻ làm cha này bắn lên đầu con nhỏ,
 Khi, dưới chân mi, ta cố chết van lơn,
 Thì cũng là khi ta thề ước trong tâm hồn
 Bằng một lời gớm ghê chỉ có Trời thấu biết,
 Rằng, rồi đây, ta lại giương cung thì mục tiêu trước hết,
 Sẽ là trái tim mi. Lời độc của ta thề
 Trong cực hình địa ngục đốt ta kia
 Là món nợ thần thiêng đòi ta phải trả.
 - Mi là chủ ta, là Khâm sai Hoàng đế nữa,
 Song những điều mi tác ác vừa đây
 Thì chính nhà vua cũng không dám ra tay,
 Vua cho mi tới đây, đem luật vua xử phán
 (Luật vua quá nghiêm bởi lòng vua quá oán)
 Đâu có cho mi, thoả thích máu hung đồ,
 Làm những chuyện kinh người mà ngạo nghễ nhơn nhơ?
 Không! Còn có đấng nghiêm trừng, còn có Trời báo phục.
 - Nào ra đi, hỡi mối đau thương, hỡi nguồn tang tóc,
 Hỡi vật giờ đây là châu ngọc ta nâng niu!
 Ta giành cho em một thứ mục tiêu
 Nó chưa để lời thiết tha nào lọt tới;
 Nhưng, với em, thì nó không sao cưỡng nổi.
 Và em nữa, hỡi đây cung tri kỉ của đời ta!
 Em đã phò ta thắng giải bao cuộc đọ tài ba,
 Xin chớ bỏ ta cuộc này: gian nguy trí mạng.
 Chỉ lần này nữa thôi, em phải cầm cho vững,
 Hỡi dây cung trung nghĩa, em đã bao lần
 Dốc lực vì ta mà chấp cánh tên thần,

Tên phóng ra lần này mà có bề nào lỡ dở
Là thôi! Không còn đâu phát tiếp sau được nữa.

Một số người đi qua.

- Ta hãy ngồi lại đã. Phiến ghế thiên nhiên này
Mời khách bộ hành tạm nghỉ bước đường mây:
Vì ở đây không còn đâu là nơi trú đỗ.
Ai cũng đi cho mau, đứng dừng trong gặp gỡ,
Ai ngó ngang chỉ nông nổi của ai đâu.
Qua đây, là người đi buôn, lẩn bán những lo âu,
Với nhà văn cảnh bước thênh thang, nai nịt gọn,
Có vị tu sĩ tâm thành; kẻ cướp đường lý lợm;
Với anh chàng hát dạo thích vui đùa;
Có người dậm trường dắt ngựa, trĩu nặng một lưng thồ,
Tối tự phương xa của những người xứ lạ...
Vì mỗi nẻo đều dẫn tới kì cùng thiên địa cả,
Đường ai, nấy đi, lo tính việc riêng tây...
Còn việc riêng ta, là việc giết người đây.

Chàng ngồi xuống

- Ngày trước, mỗi lần cha ra đi, các con yêu dấu hời,
Thì mỗi lần cha trở về, nhà lại vui như hội,
Vì không khi nào về cha chẳng mang theo
Cho các con, một đoá hoa xinh đẹp trên đèo,
Một giống chim kì, hay một con xà cừ hoá đá
Người săn vẫn lượm về do tình cờ gặp gỡ.
Nhưng chuyến này thì món khác dự người săn.
Cha ngồi bên đường thảm khóc với tâm địa kẻ sát nhân
Và thứ cha rình săn, là mạng quân cừu địch.
Vậy mà, chính lúc này, tấm lòng cha khăng khít,
Vẫn chỉ là nghĩ đến con yêu dấu của cha thôi,
Chính vì muốn chở che lòng thuần khiết xinh tươi

Cho thoát tay trả thù của đồ bạo chúa
Mà cha quyết giương cung cho máu con người phải đổ!

Chàng đứng lên

- Ta rình một con mồi thượng hạng. - Người săn bắn mê say
Lặn lội xông pha trong giá rét bao ngày,
Vượt những bước nguy hiểm này qua mồm khác,
Leo những dốc trơn, đổ máu mình mà bám chắc,
Để hạ cho kì được một con hoẵng con con,
Hướng chi đây là phẩm vật giá cao hơn:
Là tìm một kẻ tử thù nó muốn ta khốn khổ.

Từ xa tiếng âm nhạc vui mỗi lúc nghe một gần.

- Suốt đời ta, tay đã quen cung nỏ,
Phép buông tên, ta rèn luyện đã thuần:
Ít khi ta bắn trật điểm trung tâm.
Từ các hội đua ta giật về nhiều giải quý,
Nhưng phen này, ta muốn trở tài tuyệt kĩ
Chiếm giải tối cao trong cõi sơn thôn này.

*Một đám cưới đi qua sân khấu, tiến lên con đường
độc đạo.*

*Tell chống tay lên nỏ đứng nhìn theo. Xuytxi
người coi rừng, cũng ra đứng xem với chàng.*

XTUYTXI

Đám cưới viên quản gia tu viện Moletsasen đây.
Ông ta giàu. Có đến chục bầy chăn trên bãi núi.
Giờ lên Imixê đón dâu. Đêm nay tiệc cưới
Dưới Kuxnakh, - tha hồ mà linh đình.
Ai cũng được mời vô. Xuống một thể đi, anh!

TELL

Khách âm thầm đến mất vui cho nhà đang hỉ sự.

XTUYTXI

Có chuyện chi buồn, hãy vứt đi cái đã!

Gặp chi hay đó. Thời buổi khó khăn mà!
Thì đại gì để lỡ dịp vui qua?
Đám cưới ở đây, nhưng đám tang ở đó.

TELL

Thường khi, cả hai đám hiện ra cùng một chỗ.

XTUYYTXI

Thì đời vẫn vậy! Tai nạn khắp tứ phương!
Đất chuyển ở Colacni, sạt một góc sơn cương.

TELL

Núi cũng nghiêng chao! Đời còn chi vững chắc?

XTUYYTXI

Ở nơi khác cũng đồn về những tin kì quặc.
Vừa đây lời nghe chuyện một anh từ Batđơ sang.
Một hiệp sĩ tiến triều, bỗng gặp giữa đường
Cả một đám ong bầu sà trên mình ngựa hấn.
Con vật, bị ong châm, lăn ra chết cứng,
Còn người thì đành cuốc bộ vào cung vua.

TELL

Loài yếu hèn cũng vẫn được phú cho
Ngồi nọc tuy thân.

*Arumgac dắt một đàn con đến án ngữ trước lối đi
trên đường độc đạo.*

XTUYYTXI

Thiên hạ cho là điềm báo trước
Tai hoạ phi thường sẽ gieo lên đất nước,
Những tội hành quái gỡ trái với đạo thiên lương.

TELL

Những tội hành vẫn xảy đến như thường,
Cần gì phải điềm trời nào báo hiệu?

XTUYYTXI

Sung sướng thay người không ai quý nhiều,
Yên tâm cày cấy, yên hưởng đoàn viên.

TELL

Người yên phận đến đâu cũng khó bề yên
Nếu kẻ ác bên mình không cho mình được thế.

*Tell chốc chốc lại nhìn lên phía đầu đường, ra ý
bồn chồn ngóng đợi.*

XTUYTXI

Thôi! Chúc anh mạnh khỏe
Hắn anh còn chờ ai ở đây?

TELL

Đúng rồi.

XTUYTXI

Vậy, anh lại nhà, chúc mọi điều may.
Chừng anh là người bên Uri thì phải?
Hôm nay bên này cũng đang mong đợi
Ngài Khâm sai từ bên đó trở về dinh.

MỘT NGƯỜI BỘ HÀNH (*chợt đến*)

Quan thì đừng đợi nữa! Mưa lũ, nước dâng;
Bao nhiêu cầu bị cuốn đi mất ráo.

Tell đứng dậy.

ARUMGAC (*tiến lên*)

Quan không đến ư?

XTUYTXI

Chị có chuyện gì bẩm báo
Lên ngài Khâm phải không?

ARUMGAC

Phải rồi!

XTUYTXI

Sao lại nhờ lối hẻm mà đến cản đường ngài?

ARUMGAC

Đây, họ hết đường chuồn, chẳng nghe tôi chẳng được.

FRIXHAC (*từ đầu đường hẻm vội vã bước xuống, vừa ra vừa hét to*)

Đẹp đường! Ngài Khâm tiến bước!

Quan lớn cho ta dẫn trước, ngựa ngài tiến theo sau!

Tell ra khỏi sân khấu.

ARUMGAC (*hối hã*)

Khâm sai tới!

Chị cùng đàn con kéo ra phía trước sân khấu.

Kêtxlơ và Rôđônf Harratx cùng đi ngựa, tiến ra từ phía trên đường hẻm.

XTUYTXI (*với Frixhac*)

Mưa lũ băng mất cầu

Mà làm sao các ông qua được suối?

FRIXHAC

Cả đến sóng biển hồ đây còn vật nổi

Nữa là nguồn với suối, còn sợ cóc gì?

XTUYTXI

Ôi! Bão táp khiếp như kia

Mà các vị đi thuyền sao?

FRIXHAC

Chính vậy.

Suốt đời mình, khó lòng quên chuyện ấy.

XTUYTXI

Ôi! Thế thì đứng lại, kể nghe nào!

FRIXHAC

Thôi tránh ra, đây còn phải đi mau

Về dinh trước báo tin quan, cho người ta chỉnh bị

Hắn bỏ đi

XTUYTXI

Thuyền mà chở người hiền lành tử tế

Thì cả người lẫn của đã đắm theo thuyền,

Còn cái giống kia, thì nước lửa cũng đều kiềng!

Quay nhìn đây đó

Người đi săn trò chuyện vừa đây, đâu rồi nhỉ!

Xtuytxi đi.

Kêtxlơ và Rôđônfx Harratx tiến ra trên ngựa.

KÊTXLƠ

Ông cứ nói, tha hồ. Ta làm tôi Hoàng đế,
Ta phải lo sao cho đẹp ý đấng quân vương.
Người phái ta tới nước này, đâu phải để mơn man
Lũ bách tính, hay để nường nhẹ chúng?
Điều người muốn, là khiến dân tuân phụng.
Vậy để coi, làm chủ nước non kia
Là đức quân vương hay lũ dân quê.

ARUMGAC

Đến lúc rồi đây. Phải ra mà kêu ngay với họ.
Chị tiến ra, về ngượng ngùng.

KÊTXLƠ

Đâu có phải ta cho nêu ở Andorí chiếc mũ
Để cột đùa, hay để thử bụng nông sâu?
Bụng dạ dân này, ta đã rõ từ lâu.
Ta nêu mũ để dạy cho quân chúng nó
Cứng cổ xưa nay, liệu từ nay cúi cổ.
Ta cấm ngay cái vật khó coi kia,
Chính giữa con đường chúng vẫn thường đi.
Là cốt để nó chọc vào tận mắt
Để chúng khỏi cố tình quên lú mất
Là chủ nhân của chúng vẫn còn đây.

RÔĐÔNFX HARRATX

Nhưng người dân, cũng có chút quyền...

KÊTXLƠ

Quyền đó, ngày nay

Không phải lúc ta cần lưu ý tới,
Đại sự đang mưu: quốc triều mong khuếch đại,
Cha ông khai sáng nghiệp, con cháu rắp hoàn thành;
Lũ dân hèn kia là hòn đá cản chân mình,
Nhất định chúng phải phục tòng, bằng cách này hay cách khác.
*Họ muốn tiến qua, nhưng người đàn bà đã quỳ
ngay trước ngựa Khâm sai.*

ARUMGAC

Oan khổ lắm, quan Khâm sai! Xin mở lòng nhân đức!

KÊTXLƠ

Phép đâu mi được cản đường ta?

ARUMGAC

Chồng tôi bị tù, đàn con đại không cha,
Chúng nó gào ầm. Xin quan thương cảnh tôi khốn khổ.

RÔĐÔN FARRATX

Chị người đâu? Chồng là ai?

ARUMGAC

Một cùng đình kiếm cỏ,
Người ở miệt Righi, bầm quan lớn nhân lành,
Phải cất cỏ hoang, trên dốc núi chênh vênh,
Chỗ ấy, mục súc cũng phải ghê không tới được.

RÔĐÔN FARRATX (nói với Kêtxlơ)

Trời! Đời người thế mới thực là cơ cực,
Thực là đáng thương! Tôi khẩn thiết xin đại nhân
Tha nó về, dù tội nó nặng trăm phần.
Vì, cứ phải sống cái nghề kinh khủng đó
Đủ là một hình phạt gồm ghê hành hạ nó.
Với người đàn bà

Việc chị rồi được xét. Chị hãy tới đình ngài
Xin bày tỏ sự tình. Đây không phải là nơi.

ARUMGAC

Không! Không! Tôi nhất định chẳng đi đâu cả,
Nếu chồng tôi, ông Khâm sai chưa chịu trả.
Anh ấy ở trong lao, đã sáu tháng nay rồi,
Đợi án của toà, nhưng đợi chỉ hoài hơi!

KÊTXLƠ

Mi định ép ta sao, con mụ đó?
Mi đi đi!

ARUMGAC

Oan lắm, quan Khâm sai!
Ở đây, ông là quan xét xử.
Thay cho quyền vua, thay cho quyền Chúa.
Chỉ xin quan làm phận sự của quan thôi!
Quan mong Chúa thương mình, thì phải biết thương tôi.

KÊTXLƠ

Cút đi! Bay! Đẹp khỏi mắt ta giống lãng loạn càn rỡ nọ!

ARUMGAC (*giữ lấy cương ngựa*)

Không! Không! Tôi không còn gì để còn tiếc nữa.
Ông Khâm sai, tôi không để ông ra khỏi đây đâu.
Được, ông tha hồ mà chau mày, mà quắc mắt!
Cảnh tôi khổ đến nước này gay gắt
Thì cơn giận ông, tôi còn sợ nổi gì?

KÊTXLƠ

Con đàn bà, liệu xác, tránh ngay đi.
Không ngựa của ta xéo lên mi mà tiến.

ARUMGAC

Được, cứ xéo lên!... Đây này...

*Chị dịu đàn con xuống đất và nằm ngay trên
đường cùng chúng nó.*

Luôn tiện

Mấy mẹ con tôi đều nằm cả, ở đây đây,

Cứ khiến ngựa đi, cho vó ngựa giày,
Móng ngựa xéo lũ trẻ côi vô phúc nọ.
Tội ác của ông, nhiều thứ còn ghê hơn nữa.

RÔĐÔN F HARRATX

Người đàn bà kia, hoá đại rồi sao?

ARUMGAC (*càng thêm mãnh liệt*)

Đất nước này ông đã chẳng bấy lâu
Giày đạp dưới chân ư? Tôi chỉ là phận gái,
Thực đáng tiếc. Chứ nếu tôi là nam giới
Thì nhất định còn có cách hay hơn
Là đến nằm lăn trên cát bụi đường.

Tiếng âm nhạc lại đưa đến từ phía trên cao, nhưng còn nhẹ.

KÊTXLƠ

Lính hầu đâu? Lôi con mụ kia đi chỗ khác!
Kéo nữa ta nổi sung lên, không ghìm lại được
Những điều ta phải hối...

RÔĐÔN F HARRATX

Bọn lính hầu

Bị đám cưới nghẽn đường, chưa tới được đâu.

KÊTXLƠ

Ta vẫn là một chủ nhân còn quá lành với chúng.
Giọng lưỡi tự do vẫn cứ còn phóng túng,
Phép nghiêm trừng chưa hết mức mạnh tay
Đủ cho chúng kinh hồn. - Nhưng sự tình này
Không cứ thế mãi đâu. Ta thể như vậy.
Tính ngang bướng kia rồi ta bẻ gãy,
Chí tự do ngạo ngược ấy, ta bắt cúi mình.
Ta sẽ đem điều luật mới ra ban hành
Ở đất này... Ta còn...

*Một mũi tên xuyên qua người y, y vội đưa tay giữ ngực
và lảo đảo chực ngã. Y kêu lên, giọng nghẹn tắc:*

- Cứu linh hồn tôi với!

RÔĐÔNG HARRATX

Quan Khâm sai... Trời, sao thế này! Từ đâu mà tới?

ARUMGAC (*vùng đứng lên*)

Án mạng! Án mạng! Bà con ơi!

Ông ta lão đảo, ngã chúi xuống kia rồi!

Ông ta bị tên: tên bắn nhằm giữa ngực!

RÔĐÔNG HARRATX (*trên mình ngựa nhảy xuống*)

Chà! Việc ghê gớm thực!

Trời! Quan Khâm sai!

Hãy kêu van ơn Chúa!

Ngài đến chết mất thôi!

KÊTXLƠ

Tên này, là Tell bắn đây.

*Y tuột xuống khỏi mình ngựa ngã vào tay Rôđông,
và được đỡ nằm lên phiến đá.*

TELL (*xuất hiện trên mỏm cao*)

Mi biết rõ ràng người bắn là ai

Thì chớ có tìm tòi ai khác nữa

Tự do đã đến với mái nghèo thôn ổ,

Người dân lành không còn sợ mi đe loi,

Đất nước từ đây mi không hại được nữa rồi.

*Tell biến vào ngay. Một đám nhân dân vội vã đổ
tới. Xtuytxi đi đầu.*

XTUYTXI

Chuyện gì? Thế nào?

ARUMGAC

Khâm sai bị phát tên giết chết.

ĐÁM ĐÔNG (*xô đến*)

Ai bị giết?

*Đám cưới tiến ra, khúc đầu đã tiến tới sân khấu,
khúc sau vẫn còn ở trên cao. Âm nhạc tiếp tục.*

RÔĐÔN F HARRATX

Máu ra thế này thì đến kiệt!
Các người, mau, xin cứu viện về đây!
Tên sát nhân, cho tằm nã ngay!
Ôi con người tuyệt đường cứu chữa,
Người phải hết đời người như thế đó.
Lời ta khuyên can, người chẳng để tai nghe!

XTUYTXI

Trời! Trông kia, nằm trơ trơ, tái ngắt, ở kia kia.

NHỮNG TIẾNG HỎI

Ai làm thế nhỉ?

RÔĐÔN F HARRATX

Quân này điên rồi hẳn.
Án mạng đó mà cứ cho âm nhạc dẫn!
Bảo im đi!

Âm nhạc ngừng bật. Người đổ đến thêm.

Khâm sai đại nhân ơi!
Còn nói được chăng thì nói cùng tôi.
Ngài có điều chi cần trăng trở lại?

*Kêtxlơ lấy tay ra hiệu hai ba lần và tỏ ra bức mình
vì người ta không hiểu ý.*

Cần tôi đi đâu? Kuxnakh ư? Tôi không sao hiểu nổi.
Thôi, bức bối làm chi, bỏ mọi chuyện trần gian
Mà cầu ơn gần gũi Chúa thì hơn.

*Đám cưới với mọi người đã kéo xuống hết, bao
quanh kẻ hấp hối, kinh ngạc, nhưng không hề
động lòng thương.*

XTUYTXI

Kìa! Xám ngắt rồi! Chết đã vào tim. Con người đã đại.

ARUMGAC (nhắc một đứa con lên)

Nhìn kĩ đi con! Giống bạo chúa đang giờ ngắc ngoải!

RÔĐÔN F HARRATX

Đàn bà tai quái, dễ không còn chút nhân tâm nào!
Cảnh gớm ghê kia mà hau háu mắt nhìn sao?
Nào làm phúc, ghé tay vào đi! Ai rút hộ
Khỏi mình ngài, mũi tên nguy hại đó?

MỘT SỐ PHỤ NỮ (*vội lùi cả lại*)

Ôi! Chúng tôi chịu thôi
Ai động đến con người
Chúa trời vừa xử phạt?

RÔĐÔN F HARRATX

Khốn kiếp chúng bay, quân đốn mạt!

Y tuốt gươm ra

XTUYTXI (*cẩn tay y lại*)

Coi chừng, liễu lĩnh đó, thừa ngài.
Thời các quan cai trị đã xong rồi,
Kẻ tàn bạo trên đất này, đã đổ.
Chúng tôi không để cho ai đàn áp nữa:
Chúng tôi tự do rồi.

MỌI NGƯỜI (*nhao nhao lên*)

Cả nước cũng tự do!

RÔĐÔN F HARRATX

Sự thể đã lâm vào tới cái bước này ru?
Niềm kính sợ phục tùng tan đi mau chóng bấy?

Với bọn lính hầu vừa kéo tới

Cuộc bạo sát đây, các người đều mắt thấy.
Cứu chữa thành vô ích, nã hung phạm, hoài hơi!
Mà việc cần lo đang lửa bỏng dầu sôi.
Lên đường Kuxnakh ngay, để bảo trì cho Hoàng đế
Đài tạ của người. Vì hiện giờ mối giây quan hệ
Quân thần, đạo lí, đều bật tung rồi.
Mà đến lòng trung nghĩa của người đời

Cũng không thể tin vào ai được nữa.

*Y cùng bọn lính thị vệ ra đi, trong khi đó sáu thầy
dòng Thương khó dẫn đến.*

ARUMGAC

Đẹp chỗ, mau đẹp chỗ
Các cha dòng Thương khó
Đã kéo đến kia kìa!

XTUYTXI

Dưới đất có tử thi
Đàn quạ liền kéo xuống!

CÁC THẦY DÒNG

*Quây lấy người chết một vòng bán nguyệt và cất
tiếng trầm trầm hát bài lâm khốc.*

“Tử vong sịch đến bắt người
“Không cho trì hoãn một hai hạn kì
“Ngã ngay trên bước đang đi
“Giữa đời hoan lạc phải lìa cuộc hoa
“Thuận chẳng, đâu ở lòng ta
“Trước sau cũng đến trước toà chí công”.

Màn hạ khi những câu cuối bài được nhắc lại.

HỒI NĂM

LỚP 1

*Quảng trường công cộng gần trấn Andorf.
Phía trong cùng bên phải, pháo đài Trấn Uri với
khung giàn giáo còn y nguyên như ở lớp III hồi Một;
phía trái, cảnh núi non trùng điệp, trên các ngọn
đỉnh cao lửa hiệu báo đang bốc cháy. Trời rặng
đông, tiếng chuông nhà thờ đưa lại từ bốn phía.
Ruôđi, Khuônni, Vecni, người thợ cả dẻo dác và
một số đồng thôn dân, có cả đàn bà trẻ con tụ tập
trên quảng trường.*

RUÔĐI

Coi kìa, các hiệu lửa hồng trên đỉnh núi!

NGƯỜI THỢ ĐÁ

Nghe, tiếng chuông đưa lại tự phía bên kia ngàn!

RUÔĐI

Quân thù đã cuốn xéo!

NGƯỜI THỢ ĐÁ

Ta chiếm được các đài quan!

RUÔĐI

Vậy mà quận Uri mình lại cam chịu để
Cho đồn trại của bạo tàn trên đất này yên vị?
Đòi tự do, ta là kẻ cuối cùng chẳng?

NGƯỜI THỢ ĐÁ

Cái ách nó đè ta, sao cứ để nghênh ngang?
Ta phá đổ xuống đi!

MỌI NGƯỜI

Phá đổ! Phá đổ! Phá kì đổ!

RUÔĐI

“Bò mộng” Uri đâu?

“BÒ MỘNG” URI

Mổ đây! Cần gì mổ đó?

RUÔĐI

Chú trèo lên vị trí thực cao kia,
Rúc tù và cho khoẻ, cho tiếng vang đi
Vào tận núi xa, đội trong hang hốc,
Để kéo cả về đây người trong các tộc.

“Bò mộng” Uri đi, Vantơ Fuộc đến.

VANTƠ FUỘC

Khoan! Bà con khoan đã! Ta chưa được hay tin
Về tình hình biến diễn ở Untơvanden
Và Xvitx. Ta hãy gắng chờ tin tức đã.

RUÔĐI

Còn phải chờ gì? Đã hết đời bạo chúa!
Ngày tự do đã đến với ta rồi!

NGƯỜI THỢ ĐÁ

Mà ngọn lửa đưa tin bùng sáng khắp nơi
Trên các núi kia, dễ thường chưa đủ rõ?

RUÔĐI

Nào, bắt tay vào đi, đàn ông, đàn bà, tất cả!
Dỡ giàn giáo xuống, các cửa vông bật tung lên!
Húc đổ tường xây! Đá không để vĩa nào nguyên!

NGƯỜI THỢ ĐÁ

Phường ta đâu, lên đây! Ta đã xây, khó chi chuyện phá!

MỌI NGƯỜI

Nào! Anh em! Phá tan tất cả!

Họ từ phía kéo về phía pháo đài.

VANTƠ FUỘC

Sức đang như sóng gió, ta không còn có thể nào ngăn.

Menstan và Bomgacten vào

MENSTAN

Ồ hay! Đài nơi đây vẫn sừng sững không vắn!
Mà đài Xacnen đã thành tro, đài Rôxbơ hoá bụi!

VANTƠ FUỘC

Kìa, Menstan đấy ư? Phải chăng cháu tới,
Là tự do mang tới cho chúng ta?
Sao? Mấy quận đều quét sạch kẻ thù chưa?

MENSTAN (*ôm lấy Vantơ Fuộc*)

Xin lão phụ mừng lòng, đất của ta đã sạch:
Khi ta nói chuyện đây thì không còn tăm tích
Quân bạo chúa nào trên đất nước này.

VANTƠ FUỘC

Ồ! Vậy làm sao mà chiếm được các lâu đài?
Cháu nói nghe đi!

MENSTAN

- Lầu Xacnen thì Rucnx lấy gọn
Bằng một trở tay thực là hảo hán.
(Lầu Rôtxbơ thì đêm trước, cháu leo được lên rồi).
Nhưng có điều này cần kể bác nghe thôi:
Khi kẻ địch trong lầu đã bật ra ngoài hết trội,
Chúng cháu hân hoan phóng lửa mừng, đốt trại;
Lửa phừng phừng bốc tứ phía như reo,
Thì Diêtle, đầy tớ Kêtxlơ, vừa chạy tới vừa kêu,
Tiểu thư Brunêck, cô Becta, khốn trong đám cháy!

VANTƠ FUỘC

Trời! Đến thế!

*Lúc đó gỗ bắc giàn giáo cũng vừa lúc đổ xuống
rầm rầm.*

MENSTAN

Vâng, chính cô nàng, họ mặt giam ở đấy,
Theo lệnh Khâm sai! Ruđenx đứng bật dậy, cuống lên,
Vì đã nghe tiếng gậy đổ liên liên
Của rầm trần, cột cái, và tiếng gào thảm thiết
Của người bị nạn trong khói đầy khét lẹt.

VANTƠ FUỘC

Có cứu được nàng không?

MENSTAN

Cần phải mau, phải quyết. Nếu như
Chàng chỉ là ông quý phái chủ nhân ta
Thì có lẽ chúng tôi còn tiếc đời đôi chút.
Nhưng chàng là bạn thề, nàng đối dân rất tốt.
Cho nên chúng tôi xả mệnh không ngại ngừng,
Xông vào cứu nàng...

VANTƠ FUỘC

Nàng có cứu được không?

MENSTAN

Thưa cứu được. – Cháu cùng Ruđenx, hai đứa
Mang được nàng vừa thoát ra khỏi lửa
Thì rầm nhà rã rã, đổ sập xuống sau lưng.
Khi biết mình còn sống, và mở mắt vui mừng
Nâng nhìn ánh sáng trời, thì ngài Nam tước
Liên chạy ôm lấy tôi ngực ghì sát ngực.
Thế là, giữa đôi bên, một khối tâm đồng
Đã tôi già trong thử thách lửa nóng
Được kí kết không lời, nhưng sẽ bền vững mãi,
Dù trời bất qua bao nhiêu biến cải.

VANTƠ FUỘC

Thế Landơbec đâu?

MENSTAN

Nó băng đường Bruneck đi khỏi rồi,

Nó được vẹn toàn đôi mắt sáng, đâu phải do tôi?
Ai làm cha tôi mù? Tôi kì cùng lòng bất nó.
Và tóm được, tôi điệu về, ấn cổ
Quỳ dưới chân ông cụ. Gương tôi đã nhấm trên đầu...
Ông cụ lại động lòng, vì nó cố khấn cầu.
Thành thử, được dung tha, nó xin thể nặng
Sẽ không trả thù, đất này chừa bèn mắng.
Và nhất định là nó giữ được như lời
Vì sức mạnh tay ta, nó đã thấy rồi.

VANTƠ FUỐC

Bác xin có lời khen ngợi cháu.
Chiến thắng sáng ngời không hề vấy máu.
*Một lũ trẻ con chạy qua sân khấu reo lên, tay
vung những mảnh gỗ giàn giáo bị phá vỡ.*
A a! Tự do! A a tự do!
Tiếng tù và Uri thổi vang dậy.

VANTƠ FUỐC

Kìa! Đã thấy vui chưa?
Cho đến ngày con trẻ ấy già nua
Thì buổi hôm nay, cũng vẫn còn nhớ mãi.
*Một số thiếu nữ bên cái mũ trên đầu sào bước tới,
dân chúng kéo ra đầy sân khấu.*

RUÔI

Kìa, cái mũ họ bắt ta quỳ bái!

BOMGACTEN

Đem làm gì, xin cụ bảo cho một lời.

VANTƠ FUỐC

Lạy Chúa trên trời!
Chính dưới mũ này, cháu tôi đã bị lôi ra đứng đó.

NHIỀU NGƯỜI (*lên tiếng*)

Đem mà huỷ đi, bóng vết tên bạo chúa

Đem vứt ngay vào lửa!

VANTÔ FUÔC

Không! Giữ lại hay hơn.

Trước nó là khí cụ của hung tàn

Thì nay nó biểu trưng cho tự do bền vững!

*Thôn dân, dân ông, dân bà, con trẻ, kẻ ngồi người đứng
hợp thành từng nhóm đẹp mắt trên đồng gỗ giào bị
phá huỷ, và quây lại thành một nửa vòng.*

MENSTAN

Thế là ta được hả hê, dẫm lên mà đứng

Trên cơ đồ tàn bạo đã bị đổ tan tành,

Và thế là ta rục rở đã hoàn thành

Điều ta thể ước trên Rutli, bạn liên minh có nhớ?

VANTÔ FUÔC

Mới chỉ là mở đầu, đâu đã xong đại sự?

Ta càng phải bền gan, thắt chặt mối tâm đồng.

Vì, xin mọi người hãy nhớ lấy làm lòng,

Chẳng bao lâu, quân nhà vua sẽ tới

Báo thù cho viên quan bị ta sát hại

Và buộc ta tiếp rước viên quan bị tống đi.

MENSTAN

Để cho vua cứ việc kéo quân về

Duổi được thù trong, thì giặc ngoài rồi ta phá nổi.

RUÔĐI

Đường vào nước ta chỉ vài ba kềm núi,

Ta lấy thân mình cản cũng đủ chơi rồi!

BOMGACTEN

Ta kết lại cùng nhau một khối vững ngàn đời.

Để nó có quân, mà tướng làm ta sợ?

Rôxenman và Xtaofo vào

RÔXENMAN (*chân bước miệng nói*)

Ghê gồm thực! Ý Trời ra án đó.

THÔN DÂN

Chuyện gì kia?

RÔXENMAN

Thời buổi nào ta đang sống giờ đây!

VANTƠ FUÔC

Nhưng chuyện gì? Xin nói cho hay

Kìa huynh ông Vecơ cũng tới.

Các vị tới, có mang tin tức mới?

THÔN DÂN

Chuyện làm sao?

RÔXENMAN

Đấy, nghe đi, xem có lạ lùng không?

XTAOFƠ

Ta thoát được mối lo nặng trĩu trong lòng:

Nhà vua bị hành thích rồi.

VANTƠ FUÔC

Ôi! Trời có biết!

*Các thôn dân đổ xô lại chen chúc nhau chung
quanh Xtaofơ.*

MỌI NGƯỜI

Hành thích? Thực ư? Nhà vua à? Im nghe! Nhà vua bị giết!

MENSTAN

Có lẽ nào? Các ông nghe tin ấy từ đâu ra?

XTAOFƠ

Sự quả nhiên rồi. Gần Bruk, vua Anbrèck băng hà

Vì một tay sát nhân giết hại.

Tin này, chính Giôn Mulơ, từ Saphao đưa tới,

Ông là một người được tin nhiệm xưa nay.

VANTƠ FUỘC

Kẻ nào đã có gan làm việc gớm ghê này?

XTAOFƠ

Việc còn đáng ghê hơn bởi thân danh kẻ gây tội ác:
Chính người cháu con anh vua, Gôn Xuabơ công tước.
Đã hạ tay giết chú.

MENSTAN

Nhưng, duyên cớ gì
Đã đẩy chàng ta vào tội giết cha kia?

XTAOFƠ

Nhà vua giữ cửa chàng cả phần hương hoả;
Thôi thúc bao lần, vua cũng không chịu trả.
Có người đồn, vua muốn chiếm hấn về tay
Và đền bù cho cháu chiếc hàm ếch đứng thầy⁽¹⁾
Dù sao, chàng tuổi trẻ cả nghe lời xúi giục
Của bày bạn, rồi cùng hàng thế tộc
Ở Esenbac, ở Têgcsfendan.
Ở xứ Vantơ và ở xứ Pan,
Nhất quyết ra tay tự mình trả oán
Vì bị ức mà không ai xử phán.

VANTƠ FUỘC

Chuyện loạn hành khùng khiếp nhường kia
Đã hạ thủ như sao, xin cũng kể cho nghe.

XTAOFƠ

Nhà vua từ lâu Xten gần Baden đi ngựa
Xướng Rainơfen, nơi triều đình ở đó.
Ngài cho hai hoàng nam, Hanx và Lêôpôn theo hầu
Với một đoàn hộ giá, gồm các bậc công hầu.
Đoàn tới khúc sông Rơxơ, chỗ dò đợi bến
Để chở khách sang mạn bờ đối diện,

⁽¹⁾ Mũ quyền vị của giám mục.

Thì bọn nghịch thần bén gót sấn lên đò
Khiến tốp hầu vua tách hẳn với nhà vua,
Rồi, khi vua bon qua một cánh đồng cây (theo thiên hạ nói,
Cả một đại trấn thời bái thần còn vùi phía dưới)
Và khi trước mặt vua đã thấy hiện dần ra
Bóng cổ thành Haphua, nơi sáng nghiệp của ông cha,
Thì vua bị công tước Giôn đâm một dao găm ngập cổ,
Đơ Pan một giáo thấu người, và Esenbac một gươm bửa sọ.
Vua ngã liền, chan chứa máu thân mình,
Bị hạ bởi người thân, trên đất của cha anh.
Bờ bên kia, thấy rõ ràng tội ác,
Nhưng cách sông, không cách chi làm được,
Họ chỉ đành thảm thiết đứng mà kêu.
Ngồi ở ven đường, có một chị dân nghèo,
Vua kiệt máu, chết trong tay mẹ đó.

MENSTAN

Chẳng qua, tự tay lão sớm đào lấy mộ:
Người tham lam vô độ, muốn tất cả vào tay!

XTAOFƠ

Nỗi kinh hoàng khủng khiếp lan khắp đó cùng đây;
Các đèo ải quan đều bùng bít chặt;
Cảnh giới khu vực nào cũng đề phòng cẩn mật.
Đến như Zurich, thành ngổ ba chục năm rông
Mà từ nay cũng đóng kín, tuyệt giao thông.
Sợ bọn sát nhân, người ta càng gờm tay báo phục,
Vì sẵn điều luật bất nhân của thẩm quyền tru lục
Nữ hoàng Hunggialì, bà nghiệt phụ A nhi,
Không còn gì là hiền thực tính nữ nhi
Xuất quốc báo thù cha lên cả nhà hung phạm:
Con, cháu, gia nhân, cho đến gạch đá lâu đài, cũng mang
họa thảm.
Bà ta thể bắt cả dòng dõi tông môn

Của kẻ thù, cùng thân phụ một mồ chôn.
Bà muốn đấm máu người như tẩm mình trong sương nắng mới.

MENSTAN

Bọn hung phạm kia chẳng biết tìm phương nào mà bán xối?

XTAOFƠ

Hành thích xong, là họ đào tẩu cho mau.
Năm kẻ đi năm phương, họ biệt ly nhau
Để mãi mãi không mong còn ngày tái hội.
Công tước Giôn thì nghe đâu, lang thang về phía núi.

VANTƠ FUÔC

Vậy kết quả tội hành, họ chẳng được gì qua:
Chí oán lòng thù đâu có nảy sinh hoa?
Oán lấy thù làm của ăn gồm ghiếc,
Lấy giết chóc làm vui, lấy kinh hoàng làm tiệc.

XTAOFƠ

Án mạng kia không lợi cho kẻ sát nhân kia,
Còn ta lại đưa tay thanh khiết, ta hái đem về
Kết quả tốt lành của phen lưu huyết đó.
Vì nhờ thế ta không còn mối lo ghê gớm nữa;
Kẻ thù tự do nguy hiểm nhất bị hạ đài rồi.
Lại có tin đế vị cũng có sự đổi rời
Từ nhà Hapbua, sang một dòng tông nhất khác:
Đại quốc muốn giữ quyền tự do phong chủ nước.

VANTƠ FUÔC VÀ MỘT VÀI NGƯỜI KHÁC

Huynh ông đã nghe được tin gì chưa?

XTAOFƠ

Bá tước Lucxămbua được đa số phiếu bầu cho.

VANTƠ FUÔC

Phúc cho ta đã trung thành cùng đại quốc,
Vì công lí từ đây ta có cơ thấy được.

XTAOFƠ

Tân quân cần những trang dũng kiệt khuông phù,

Nước Áo kia mà tính chuyện trả thù
Ta cũng không lo: đã có người bảo vệ
*Mọi người thôn dân ôm lấy nhau khăng khít
Thấy giúp việc tôi cùng với một sứ giả của triều đình*

THẦY GIÚP VIỆC

Đây, các vị thân hào chúng tôi tôn quý.

RÔXENMAN VÀ MẤY NGƯỜI KHÁC

Có việc gì vậy thầy giúp lễ?

THẦY GIÚP VIỆC

Thưa, triều đình cho sứ giả mang xuống bức thư này.

MỌI NGƯỜI (*với Vantơ Fuộc*)

Xin mở thư và đọc ở ngay đây.

VANTƠ FUỘC (*đọc*)

“Hoàng hậu nương nương, Élisabet

“Gửi hết lời thăm thiết chúc mừng

“Tới dân ba quận hiền lương:

“Uri, Svitx với miền rừng trung châu”.

MENSTAN

Hoàng hậu mưu gì hẩn, ngôi bà còn nữa đâu?

VANTƠ FUỘC (*đọc tiếp*)

“Trong thâm sâu, phòng cư tang quả phụ,

“Đức vương phu, máu đổ phải quy vong.

“Nương nương lâm cảnh nào nùng

“Vẫn còn nhớ đến tấm lòng xưa kia,

“Dân Thụy Sĩ, vẫn một bể trung hậu,

“Vẫn một tình quý báu với hoàng gia”.

MENSTAN

Bà có nghĩ đâu chuyện ấy

Hồi còn sung sướng phởn phơ?

RÔXENMAN

Để yên nào? Nghe đọc hết lời thư.

VANTƠ FUỘC (*đọc*)

“Nướng nướng sẵn ý trông chờ,
“Dân trung nghĩa, sẽ tỏ ra bất bình
“Mà hết dạ gớm kinh loài nghiệt súc
“Gây tội hành thâm khốc như kia.
“Cho nên, mong ba quân, chớ hề
“Để quân ác phạm được thuận bề nấu nướng
“Không những thế, dân sẵn sàng hợp lực
“Giúp cho tay báo phục, bất hung đồ
“Báo đền tình cũ ân xưa
“Dân gian đã được hoàng gia gọi nhuần”.

Thôn dân tỏ ra không mãn ý.

MỘT SỐ ĐÔNG (mũi mĩa)

Tình cũ với nghĩa xưa!

XTAOFƠ

Ở vua cha, ta quả có hàm ân.
Nhưng vua con thì có chi mà cũng kể?
Điều ước tự do, các tiền vương đều kí,
Đến vua này, có chịu nhận bao giờ?
Có bao giờ vua phân xử được vô tư
Hay hạ cố chở che người thiện lương oan ức?
Ta cử người kêu lên những ngày ta khốn cực
Vua có bao giờ thêm để tai nghe?
Không! Vua chẳng cho ta được một mảy ơn gì!
Nếu quyền lợi ta, không giành phần thắng được
Nhờ gan dạ, tự tay mình dũng lược,
Thì mình có lâm nguy, vua cũng chẳng động tâm nào?
Đòi ta phải ơn vua? Hạt giống của vua gieo
Ở đất nước này, đâu phải là ơn huệ!
Trên ngôi cao, đối với dân vua phải như cha mẹ

Nhưng vua chỉ chăm chăm vun đắp cho hoàng gia!

Vậy ai hưởng ơn vua thì hãy khóc thương vua.

VANTƠ FUỘC

Ta chẳng muốn reo mừng thấy nhà vua đã đổ;
Cũng chẳng gọi ra đây chuyện vua làm ta khổ,
Lòng ta không thể! Nhưng bảo ta trả thù
Cho ông vua không bao giờ để phúc cho ta
Và bức hại những người không hề làm ta phiền muộn,
Thì việc đó thực khó coi và ta làm khó lộn.
Tình yêu là một cống hiến không muốn ép nài.
Cái chết xuôi tay giải thoát cho đời
Mọi nhiệm vụ đã buộc lòng ta phải giữ.
Ta không phải nợ gì người ấy nữa.

MENSTAN

Tha hồ cho bà hoàng nước nở trong phòng riêng
Và điên cuồng đau khổ mà oán trách hoàng thiên,
Nhưng ngài coi, nhân dân đây thoát được vòng lo sợ.
Đang cảm tạ hướng lên cũng một hoàng thiên đó.
Muốn gạt tình ái mộ, thì phải gieo hạt tình thương
Người sứ giả rút lui.

XTAOFƠ (với nhân dân)

Tell ở đâu? Ờ! Chẳng lẽ chỉ riêng chàng
Là chẳng tới cho ta vui cùng bạn?
Ta có tự do, chính chàng gây nền tảng;
Việc khó nhất đời, chàng đã hoàn thành,
Bước gian khổ nhất đời, chàng chịu một mình.
Nào, bà con, kéo đến nhà chàng, tất cả,
Và cùng nhau xin Trời phù hộ
Cho vị cứu tinh của mọi người chúng ta.

Mọi người kéo đi.

LỚP 2

*Nhà Tell, gian ngoài
Bếp đồ lửa. Cửa rộng mở ra cảnh sơn thôn, xa đến
chân trời.
Hêtvích, bé Vantơ và bé Vinhem.*

HÊTVÍCH

Bữa nay bố về nhà, con à, con yêu quý!
Chàng sống, chàng tự do, mẹ con ta tự do, và mọi người
cũng thế!
Lại chính cha các con đã giải cứu non sông.

VANTƠ

Mà, mẹ nè, con cũng có phần trong.
Sao cũng phải kể thêm con nữa đó!
Tên cha trật một li là con không sống nữa.
Vậy mà con chả run.

HÊTVÍCH (*hôn con*)

Ủ, mẹ lại còn con!
Có được con, mẹ hai lượt phải lâm bồn,
Mẹ đau vì con những hai phen sanh nở.
Qua rồi, mẹ được cả đôi, cả đôi, còn sống cả!
Và bữa nay thì bố các con về!
Một thầy tu hiện ra trước cửa

VINHEM

Kìa, mẹ ơi, một thầy đạo đến kia kìa!
Chắc hẳn thầy đến xin mình bố thí.

HÊTVÍCH

Con ra đón vào, để nhà ta đãi đằng cho tử tế,
Cho người thấy nơi người vào đang ấm áp tươi vui.

Nàng vào nhà trong rồi một lát trở ra với một cốc rượu.

VINHEM (*với thầy tu*)

Người nhân đức vào đây, mẹ cháu đang dọn bữa mời người.

VANTƠ

Người vào nghỉ ngơi rồi lên đường cho lại sức.

THẦY TU (*mặt mày hốc hác, đưa mắt lo ngại nhìn chung quanh*)

Ta đang ở chốn nào đây mới được?

Em, nói nghe, đây là địa phương nào?

VANTƠ

Có lẽ người đi lạc đường sao

Mà không nhận ra đây, thưa thần phụ?

Người đang ở làng Buclen, quận Uri và chính là cửa ngõ

Nơi tiến vào Sasentan.

THẦY TU (*với Hêtvích lúc đó trở ra*)

Phải chăng nhà chỉ có mình nàng?

Chồng nàng có nhà chăng?

HÊTVÍCH

Cũng sắp về. Chính tôi đang đợi.

Ông làm sao, mà tôi xem chừng chẳng phải

Vẻ con người đưa tới những điều hay?

Nhưng dù ông là ai, ông đã vào đây

Cũng cần được phục hồi, đây ông đón lấy.

Nàng đưa cốc rượu.

THẦY TU

Lòng hóc hắt này dù cần sự tiếp hơi đến mấy,

Chỉ tôi cũng không màng đựng tới, nếu nàng chẳng hứa
lời...

HÊTVÍCH

Đừng đựng đến người tôi, đừng tiến gần tôi!

Đứng lánh ra nếu ông muốn tôi nghe câu chuyện.

THẦY TU

Xin vì ngọn lửa kia toả lên lòng từ thiện,

Xin vì đàn con bà mà mái tóc thân yêu
Tôi muốn hôn lên...

Người đó đưa tay đặt lên đầu hai trẻ.

HÊTVÍCH

Người kia! Đừng có làm liều!
Chớ động đến con tôi. Ông không phải nhà tu sĩ!
Ông không phải. Sự yên hoà nương trong áo ấy,
Nhưng nét mặt ông không có sự yên hoà.

THẦY TU

Tôi là kẻ khốn cùng hơn hết mọi người ta.

HÊTVÍCH

Nỗi khổ nói lên dễ động được lòng ái ngại
Nhưng luồng mắt ông chỉ thất hẹp tình thương tôi lại.

VANTƠ (*bỗng đứng lên*)

Mẹ! Cha kia rồi!
Em chạy bắn đi.

HÊTVÍCH

Ôi! Lạy Chúa!

Nàng cũng muốn ra, nhưng run quá, đứng lại.

VINHEM (*cũng chạy ra*).

Cha ơi!

VANTƠ (*khuất bên ngoài*).

Cha lại về rồi!

VINHEM (*khuất bên ngoài*)

Cha, cha yêu quý!

TELL (*còn khuất bên ngoài*)

Ủ, cha về đây rồi.
Mẹ các con đâu?

Cha với con đã vào.

VANTƠ

Kìa, mẹ đứng sững sờ bên cửa,
Không nhắc được chân, run vì lo, run vì mừng rỡ đó.

TELL

Ôi! Hêtvích! Hêtvích!
Người mẹ hiền hai con trẻ nhà tôi!
Trời đã cứu con người. Không bạo chúa nào trên đời
Còn chia rẽ đôi ta được nữa.

HÊTVÍCH (*vòng tay con bú cổ chồng*).

Ôi! Tell! Tell! Em vì anh, mà bao là run sợ!

Thầy tu chăm chú theo dõi.

TELL

Em hãy quên lo sợ ấy đi thôi
Để từ nay, em chỉ sống mà vui,
Anh đã trở về đây! Mái ấm nhà anh đó.
Trên cõi đất của mình, lại từ nay làm chủ.

VINHEM

Cha! Cánh nỏ của cha đâu?
Con không thấy nó đâu

TELL

Mãi mãi về sau
Con sẽ chẳng bao giờ còn thấy nó.
Nó cất ở một nơi thiêng liêng gìn giữ
Và từ nay không dùng đến nữa trong bất cứ cuộc săn nào.

HÊTVÍCH

Ôi! Tell! Tell!

Nàng lùi lại, buông tay chồng.

TELL

Ôi, vợ tôi, người thực nữ thân yêu,
Bởi vì sao, mà em còn hoảng sợ.

HÊTVÍCH

Người chồng tôi đây, hay người đàn ông nào đó
Đã trở về tới tôi giữa lúc này đây?
Và bàn tay, tôi dám nắm trong tay,
Trời hỡi, bàn tay này...

TELL (*ôn tồn và khảng khái*).

... Đã bảo vệ em và con, đã cứu nguy đất nước
Rất đáng anh thẳng giơ lên, hiên ngang, chẳng chặc
Thầy tu có một cử động đột ngột. Tell nhận thấy.

Người tu hành nào kia?

HÊTVÍCH

Ấy đó! Em quên khuấy ngay đi.
Anh, anh nói chuyện với người ta đi:
Em thấy ngại cái nhà ông ấy quá!

THẦY TU (*bước lại gần*)

Đây có phải Tell, tay đã hạ
Viên Khâm sai đó chẳng, hỡi người?

TELL

Chính là tôi. Tôi chẳng cần phải giấu chi ai.

THẦY TU

Anh là Tell! Ôi, nhờ quyền phép Chúa
Mà tôi vào được chính nhà anh đó.

TELL (*nhìn y từ đầu đến chân*)

Ông không phải là nhà tu. Ông là ai?

THẦY TU

Anh đã ra tay hạ sát viên Khâm sai
Nó làm khốn anh. Thì tôi cũng vậy:
Tôi giết một kẻ thù, quyền lợi tôi nó đòi chiếm lấy.
Nó cũng là kẻ thù anh, như là kẻ thù tôi.
Tôi trừ nó đi là giải thoát cho mọi nơi.

TELL (*vội bật lùi lại*)

Vậy ra ông là... chà! Kinh khủng thực!

Các con, vào cả đi! Mình nữa, đi đi! Ôi! Con người vô phúc!

Ông đúng là...

HÊTVÍCH

Trời, ai đó?

TELL

Em đừng hỏi làm chi,

Đi đi thôi! Chờ để các con nghe!

Ra khỏi đây đi! Tránh cho xa! Anh không muốn thấy

Em ở trong nhà cùng lúc với con người ấy.

HÊTVÍCH

Khổ tôi chưa! Chuyện gì đây nữa? Đi, các con ơi!

Nàng ra với hai con.

TELL (*với thầy tu*)

Ông là công tước Áo. Đích ông rồi.

Ông giết Đức vua, vừa là thúc phụ ông, vừa là Chúa thượng...

GIÔN (*người giết vua*)

Lão cướp của ta gia tài ta được hưởng.

TELL

... Giết thúc phụ mình, Chúa thượng của mình,

Vậy mà đất vẫn dung, trời gọi ánh quang mình

Cho ông sống...

NGƯỜI GIẾT VUA

Tell, xin nghe ta nói đã.

TELL

Mình nhày nhựa máu kẻ loạn thần nghịch tử

Ông dám bước vào nơi thanh khiết như nhà ta,

Dám vác mặt đến tìm một kẻ hiền từ

Mà xin kẻ ấy cho ông nơi trú ẩn!

NGƯỜI GIẾT VUA

Vào nhà anh, ta mong gặp tấm lòng trắc ẩn,
Anh cũng là người báo oán lên mạng đứa tử thù.

TELL

Người vô phúc kia! Mi còn dám hồ đồ,
Đem tội ác đổ ngẫu máu hung cuồng khát vọng
So với việc đường hoàng của đấng làm cha quyết sống.
Mi có mái đầu con trẻ nào phải giữ gìn đâu?
Chốn thiêng liêng mái ấm, mi đâu phải lo âu?
Mi đâu phải lo sao cho thân quyến mi tránh được
Thảm họa gồm ghê, tai ương cùng cực?
Ta bàn tay tinh khiết giờ lên bạch nhật thanh thiên;
Mi, cùng tội ác đầy người, ta căm ghét rửa nguyên;
Ta báo phục cho thiên lương đã bị mi huỷ hoại,
Ta với mi đâu có thể chung cùng một loại?
Mi nhúng tay giết hại mạng con người
Ta ra tay bảo vệ điều ta thiết nhất đời.

NGƯỜI GIẾT VUA

Anh nữ xua đuổi ta vào cảnh cùng khốn đốn?

TELL

Nói chuyện cùng mi, ta đã thấy thịt da ta rùng rợn
Thôi đi đi!
Cứ con đường khủng khiếp mi đã chọn ấy mà đi!
Đừng bợn nhơ chi
Nơi sống yên những tâm hồn ngay thẳng.

NGƯỜI GIẾT VUA

Đời cứ mãi bước này đeo đẳng
Thì ta sống cách nào, còn muốn sống làm chi?

TELL

Nhưng dù sao, ta cũng lấy làm thương hại cho mi
Trời à! Mi tuổi trẻ nhường kia, dòng dõi cao sang đến
Cháu nội của Chúa công ta, Rôđônđ đại đế,

Nay thành đứa hung đồ chạy vào nhà nghèo khó ta đây
Thất thế, van lơn, cùng khốn đến nhường này!

Chàng giấu mặt đi.

NGƯỜI GIẾT VUA

Ôi! Nếu còn thấy ngùi thương, xin anh tội nghiệp
Cho tình cảnh ta đây, nó thực là khủng khiếp!
Một Thái tử như ta – Thái tử như ta xưa,
Ta sẽ hưởng một đời biết mấy vinh hoa
Nếu ta nén được bao khát khao luôn thúc giục.
Ghen tị đã ăn ruồng lòng ta quá độc,
Ta thấy thanh niên như tiểu đệ của mình,
Lêôpôn, được cung phụng, nào quanh vinh,
Nào thái ấp dinh cơ; còn ta, cùng tuổi đó,
Lại đây ải trong cảnh thuộc quyền tui hổ.

TELL

Đồ mất khôn! Ông chú mi mà chẳng để cho mi
Được nắm dân, giữ đất, chính là vì
Người đã biết con người mi quá rõ,
Mà chính mi đã phũ phàng chứng minh điều đó,
Bằng lính khí mi cuồng bạo bất kham,
Bằng cái việc điên rồ man rợ mi làm,
Rằng quyết định của người thực là chính đáng.
- Quân nhúng máu đã cùng mi từng đảng
Việc sát nhân này, chúng chạy đâu rồi?

NGƯỜI GIẾT VUA

Mỗi kẻ một đường, họ tới những nơi
Mà quý quái phục thù đưa bước họ.
Việc thảm hại gây rồi, không ai ta gặp nữa.

TELL

Lệnh tróc nã đang lùng mi gắt, mi biết hay không?

Bằng hữu với mi, cấm chỉ bao dung,

Thù địch với mi, tha hồ xử định.

NGƯỜI GIẾT VUA

Cho nên, mọi đường quang, ta đều phải tránh;

Qua các mái nhà thôn, chẳng dám xin vào;

Hướng bước chân toàn những chốn cô liêu;

Mình sợ chính mình, ta lang thang qua nẻo núi;

Lúc sắp qua dòng cũng giật mình lùi lại

Khi thấy bóng mình thấm hại hiện lòng sông.

Ôi! Ví anh còn chút tình thương, tình nhân đạo trong lòng...

Quỳ trước mặt Tell

TELL (*ngoảnh đi*)

Anh đứng lên! Đứng lên!

NGƯỜI GIẾT VUA

Không!

Ta phải xin được bàn tay anh cứu vớt.

TELL

Cứu vớt anh? Làm thế nào tôi cứu được?

Tôi, một dân nghèo chài lưới, cứu làm sao?

Nhưng, anh đứng lên thôi, tội dù nặng bao nhiêu.

Anh cũng là một con người, tôi cũng thế.

Tell này quyết không bao giờ nỡ để

Một người ra không mà chẳng đỡ dần.

Làm được chừng nào, tôi sẽ chẳng ngại ngần.

NGƯỜI GIẾT VUA (*vòng đứng lên khẩn thiết nắm lấy tay Tell*).

Ôi! Tell, linh hồn ta tuyệt vọng

Anh đã cứu cho còn được sống.

TELL

Buông tay ra. Anh phải lên đường thôi.

Ở đây thì lộ mất, mà đã lộ ra rồi

Thì anh hết nường vào đâu được nữa.
Anh tính đi đâu? Liệu ở đâu có bề yên sở?

NGƯỜI GIẾT VUA

Ồi! Nào ta có biết! .

TELL

Hãy nghe đây, ý Chúa mách cho ta:
Anh phải sang nước Ý, tìm vào nước Thánh Pitơ.
Ở nơi đó, anh đến sắp mình dưới gối
Đức Giáo hoàng, xưng cùng người mọi tội
Và xin người giải cứu linh hồn cho.

NGƯỜI GIẾT VUA

Liệu người có trao ta cho bọn phục thù?

TELL

Người bắt sao anh cũng vâng, như do ý Chúa.

NGƯỜI GIẾT VUA

Ta làm sao mà tới được nước người xa lạ đó?
Ta không biết đường, mà hợp bọn cùng đi
Thì không dám.

TELL

Ta chỉ cho, anh lắng mà nghe.
Anh đi ngược sông Rơơ, nguồn băng từ mạn núi
Nước đổ xuống ghềnh ào ào dữ dội...

NGƯỜI GIẾT VUA (*kinh sợ*)

Lại chạm mặt với Rơơ ư?
Nó chảy gần nơi phạm tội của ta.

TELL

... Men vực sâu, nhiều quãng đường có trồng cây thập tự
Ghi dấu khách qua chết vì do núi lở.

NGƯỜI GIẾT VUA

Ta mà đẹp yên dân vật xối trong lòng
Thì tai họa thiên nhiên ta chẳng thấy hãi hùng.

TELL

Trước mỗi thánh giá kia là một phen anh quỳ gối
Khóc lóc xót xa mà ăn năn đến tội.
Nếu đoạn đường gian hiểm đó, anh may thoát được thân,
Nếu đèo heo không đổ bão xuống từ đỉnh sông băng,
Anh sẽ tới cầu Ma vương mịt mù trong bụi nước.
Nếu cầu không gãy dưới tội tình anh gách vác
Và anh qua trót lọt, anh sẽ thấy đột nhiên,
Mở đón chân mình một cửa hang đen
Chưa bao giờ mặt trời vào tới được.
Qua hang đó, anh tới một vùng non nước
Tươi cười, hớn hở. Nhưng rảo bước cho mau:
Cảnh bình yên, anh chẳng đỗ được đâu!

NGƯỜI GIẾT VUA

Ôi! Rôđôn, Rôđôn, đế vương tiên tổ!
Con cháu người qua giang sơn người như thế đó!

TELL

Cứ lên hoài, anh sẽ tới đỉnh Gôta
Nơi hồ đọng ngàn năm chỉ chứa nước trời mưa,
Từ đây, anh biệt từ với non sông nước Đức,
Rồi đi xuống, theo một dòng không khác
Để sang nước Ý, cội Phúc đối riêng anh...

*Một điệu sơn ca cất lên, do nhiều kèn sáo của dân
mục súc.*

Có tiếng người. Liệu mà tránh!

HÊTVÍCH (*chạy vào*)

Tell đâu rồi? Minh!
Cha tới kìa! Bạn liên minh cũng tới.
Náo nhiệt cả một đoàn.

NGƯỜI GIẾT VUA (*che mặt đi*)

Thảm thương mình thân tội!
Người hạnh phúc ở đâu, ta phải lánh cho xa!

TELL

Mình thân yêu, hãy khoan đả người ta,
Quà tiễn cho hậu vào, đường còn dài lặn dận
Mà hàng quán người ta không thấy sẵn.
- Anh mau lên, họ tới đó.

HÊTVÍCH

Ai vậy?

TELL

Mình biết làm gì.
Người ấy lên đường, mình cũng chờ nhìn chi
Để mắt khỏi thấy phương người ta lẩn bóng.

*Người giết vua vội tiến đến gần Tell nhưng chàng
đưa tay cản lại rồi ra. Khi hai người cùng ra khỏi
ra sân khấu, mỗi người đi một ngả thì cảnh
chuyển tại trận.*

LỚP KẾT THÚC

*Hiện ra toàn cảnh sơn thôn ở phía trước nhà của
Tell. Trên những mỏm cao quây lấy thung lũng,
từng tốp thôn dân tụ tập. Những toán khác đi tới
qua một cầu treo, vắt qua dòng Sasen.
Vantor Fuộc cùng hai đứa cháu, Menstan và
Xtaofơ tiến ra phía trước; những người khác dồn
kéo theo sau. Khi Tell ở trong nhà đi ra thì ai nấy
đều hoan hô vang lên.*

MỌI NGƯỜI

Hoan hô! Tell thần cung!
Hoan hô! Tell anh hùng giải phóng!

*Toán người phía trước quây lấy Tell và tíu tít ôm
hôn chàng. Trong khi đó lại xuất hiện thêm
Rudenx và Becta. Chàng thanh niên thì ôm hôn
anh em thôn dân, nàng tiểu thư thì hôn Hêtvích.*

*Tiếng ca nhạc từ núi đưa xuống, dẫu đặt trong suốt
lớp kịch lặng lẽ này. Khi tiếng nhạc im, Becta tiến
ra giữa đám nhân dân.*

BECTA

Bà con cùng minh hữu. Xin nhận cho tôi
Được dự vào minh hội với mọi người.
Tôi, kẻ có phúc đầu tiên trong phụ nữ
Đã được xứ sở tự do này bảo trợ.
Quyền lợi tôi, tôi xin phó trong tay
Dững lược anh hào của các bạn từ đây.
Các bạn có vui lòng chở che tôi và chấp thuận
Cho tôi làm một nữ công dân trong các bạn?

THÔN DÂN

Xin che chở thực tình
Không nề thua thiệt, không ngại hi sinh.

BECTA

Vậy thì, bàn tay này tôi cũng xin trao phó
Thân phận này cho chàng thanh niên này nắm giữ
Trao tôi một nữ lang của Thuy Sĩ tự do
Cho một nam nhi của Thuy Sĩ tự do.

RUDENX

Và tôi, từ giờ đây, xin tuyên bố trả tự do
Cho tất cả mọi gia nhân, tôi tớ.

Nhạc mãnh liệt cử một khúc mới, thì màn hạ.

MỤC LỤC

Lời giới thiệu	5
Những tên cướp	25
Âm mưu và Ái tình	181
Vinhem Tell	313

Chịu trách nhiệm xuất bản:

LÊ HUY HOÀ

Biên tập:

ĐOÀN TỬ HUYẾN

Thiết kế bìa:

VĂN SÁNG

Trình bày:

ĐÔNG TÂY

Sửa bản in:

ĐÔNG TÂY

Phát hành tại:

+ **Nhà sách Đông Tây:** 34 Trần Quý Kiên, Cầu Giấy, Hà Nội; 30B Bà Triệu, Hà Nội.

+ **Thư viện Cafe Đông Tây:** Nhà N 11A Trần Quý Kiên, Cầu Giấy, Hà Nội; ĐT: (04) 2671117

+ **Sách Hà Nội** – 245 Nguyễn Thị Minh Khai, Quận 1, TP.Hồ Chí Minh;
Website: www.sachdongtay.com

FRIEDRICH SCHILLER, TUYỂN TẬP KỊCH

Tắt Thắng, Nguyễn Đình Nghi và Thế Lữ dịch,

Quang Chiến giới thiệu.

Nhà xuất bản Lao Động, 175, Giảng Võ, Hà Nội

Trung tâm Văn hoá Ngôn ngữ Đông Tây

Friedrich Schiller là một trong những nhà viết kịch, nhà thơ, nhà tư tưởng vĩ đại nhất của dân tộc Đức và thế giới. Tập sách giới thiệu ba tác phẩm của ông (Những tên cướp. Âm mưu và Ái tình. Vinhem Tell). Hơn hai trăm năm qua, cho đến nay, ba kiệt tác sân khấu này vẫn được yêu thích và không thể thiếu vắng trong kịch mục của các nhà hát Đức, nhiều nhà hát Châu Âu và thế giới.

In 1000 cuốn khổ 14,5x20,5cm tại TTCN in Khảo sát và Xây dựng

Số đăng kí 765-2009/CXB/77-112/LĐ ngày 21/8/2009

Quyết định xuất bản số 1071 QĐLK/LĐ ngày 13 tháng 10 năm 2009

In xong và nộp lưu chiểu Quý IV năm 2009.

FRIENDRICH SCHILLER

TUYỂN TẬP

KỊCH

*Những tên cướp
Âm mưu và Ái tình
Wilhelm Tell*

KỶ NIỆM 10 NĂM TRUNG TÂM VĂN HÓA NGÔN NGỮ ĐÔNG TÂY
VÀ 35 NĂM QUAN HỆ NGOẠI GIAO VIỆT ĐỨC
NHÀ SÁCH ĐÔNG TÂY LIÊN KẾT XUẤT BẢN:

* F. SCHILLER. TUYỂN TẬP KỊCH

* J. W. GOETHE. TUYỂN TẬP TÁC PHẨM

* H. HEINE. THƠ TRỮ TÌNH (SONG NGỮ ĐỨC - VIỆT)

* TRUYỆN CỔ DÂN GIAN ĐỨC

Phát hành: Nhà sách Đông Tây - 62 Nguyễn Chí Thanh - Hà Nội
Thư viện Café Đông Tây, Nhà N11A, Trần Quý Kiên, Cầu Giấy, Hà Nội,
Nhà sách Đông Đa - 834 Đường Láng - Đống Đa - Hà Nội
Sách Hà Nội - 245 Nguyễn Thị Minh Khai - Quận 1 - TP. Hồ Chí Minh
Website: www.sachdongtay.com

GIÁ 90 000 Đ